quidditatine: et causat cognitionem risibilitatis in me q2 cōtinet ipsam virtualiter: nō pōt aūt causare cognitionem puta asini q2 asinus fm suam entitatem nec essentialiter nec virtualiter continet in hoīe: vt patet. Scđo suppono q nulla creatura nec virtualiter nec eētialiter ɔtinet entitatē deitatis vt p3: deitas nō est de eētia creature nec virtualiter vel eminēter cōtinetur i ea q2 hoc eēt iperfectionis: et sic seqtur q nulla creatura nec partialiter nec totaliter pt causare cognitionē dei in se: et hoc in rōne obiecti intelligibilis qđ dico ppter intellectū: q2 cū intellectus possit partialiter ɔcurrere ad cognitionē cuiuscūq3 obiecti in rōne potentie intellectiue: nullū tn̄ obiectū in rōne obiecti pt cāre nec partialiter nec totaliter cognitionē alterius obiecti: nisi tale obiectū virtualiter vel eētialiter vel eminēter ɔtineat in illo: et de hoc vide singularē glosaz quā feci .ij. q. x. d. 3. sn̄i doctoris. Tertio psuppono q p statu isto nihil pt mouere intellectū nr̄m cāndo in illo aliquam cognitionē nisi tn̄ qdatas rei sensibilis vt infra patebit: itaq nulla substātia pōt imediate cāre in intellectu nr̄o spēm intelligibilē sui vel actū intelligēdi vt infra patebit pn̄ti d. Solū g° obiectū sensibile (et loquor de sensibili p se: nō de sensibili p accidens cuiusmodi est substātia) p statu isto pt mouere intellectū nr̄m ad sui cognitionē et cōtentoꝝ in eo virtualiter vel eētialiter: et sic sensibilia in rōne obiecti pn̄t in itellectu nostro cāre cognitionē superioꝝ. Exēplum. Visa albedine a potētia visiua exteriori cātur phantasma albedinis in virtute phātastica: qđ phantasma est qđam similitudo repn̄tans albedinē cum cōditionibus materialibus vt hanc albedinē vt hic et nūc: et vt in tali vel tali subiecto et vt hmōi. phantasma vero albedinis relucens i phantasia est cā partialis cāndi spēm intelligibilē albedinis in intellectu possibili et alia cā partialis et principalis est intellectus agens: et hoc patebit .j. pn̄ti d. q. pe. que spēs intelligibilis primo repn̄tat indiuiduum vagū albedinis scđo ipam nām albedinis in se et tertio hāc albedinē signatā. vt p3 a doc. Illa ergo species intelligibilis albedinis est cā partialis cognitionis albedinis vt expsse p3 a doc. in quoli. et alia cā est intellectus nō distinguēdo mō de intellectu agente et possibili de quo patebit q. 15. quoli. et sic illa spēs intelligibilis vt partialis cā potest causare cognitiones oīuz supioꝝ: puta coloris qualitatis et entis q eētialiter cōtinent in albedine: pt et cāre cognitionē oīum passionū virtualiter contentaꝝ in albedine: puta disgregationis et oīum passionū entis &c. Et hoc dico sustinēdo q supiora nō habeant pprias spēs intelligibiles: q2 tūc spēs intelligibilis qualitatis esset partialis cā cognitionis illius: vtraq3 tn̄ via est sustentabilis vt patebit infra. Et si ponant singule spēs intelligibiles superioꝝ. Tunc dico q phantasma relucēs in phantasia partialiter primo cāt spēm intelligibilē albedinis et deinde spēm intelligibilem coloris: et sic ascendendo. Dico ergo q naliter solum illa intelligunt ab intellectu nr̄o p statu isto. vel q sunt in se sensibilia. vel que virtualiter vel eētialiter ɔtinent in illis: et sic p albedinem possuz cognoscere ens in cōi: et cognito ente in cōi possum illud applicare alteri. vt puta substātie intelligendo q aliq substātia sit ens qditatiue: l3 illā nō cognoscaz in se vt clarius patebit infra. Si ergo ens nō predicaret vniuoce de ipso deo et creatura nō posset haberi naliter aliqs cōceptus realis de deo patet. Nā albedo nō pt imediate cāre cognitionē dei in se: q2 deitas nec virtualiter nec eētialiter cōtinet in albedine. Si ergo virtute albedinis possū cognoscere aliqđ de deo qditatiue illud tale virtualiter vel eētialiter cōtinetur in albedine. Pono mō q cognoscam pro statu isto q deus ē ens: certū est q cognitio entis dicti de deo est cāta ab aliquo sensibili puta ab albedine: quero tunc cū cognosco ens dici qditatiue de deo: aut cōceptus entis qđ est albedo dr̄ de deo: et sic albedo predicaret formaliter de deo qđ est ipossibile: aut conceptus entis q est alius simplr ab albedine dr̄ quiditatiue de deo: et tūc habet intentū q ens pdicat vniuoce de deo et creatura. Si dicat q cōceptus entis qui dr̄ de deo nō est alius a ɔceptu dei l3 sit alius a cōceptu albedinis. Hoc nihil ē: q2 qro a quo cātur cognitio illi⁹ cōceptus: certū est q nō pt cāri ab aliquo sensibili: q2 cōceptus entis q est deus nec virtualiter nec essentialiter ɔtinet in aliquo sensibili vt. s. dixi: et tn̄ intellectus nr̄ pro statu isto tn̄ natus est moueri a sensibilibus. i. q tn̄ recipit cognitionē cātam a sensibilibus loquēdo semp via nali: q2 supnaturaliter posset imediate recipe cognitionē i sensibilis a deo: et sic patz rō doctoris. S3 q2 in illa rōne sunt aliq dicta que aliqualem iportāt difficultatē iō illa declaro sequendo lr̄am. Cum dicit ergo nullus cōceptus realis. Sic debet intelligi. nulla cognitio alicuius conceptus realis &c. Seqtur. Sed illa sunt phantasma vel obiectū relucens in phantasmate. Hoc d3 sane intelligi q2 nec phantasma nec obiectū relucēs in phantasmate mouent imediate intellectū nr̄m ad cognitionē alicui⁹ vt patebit .j. pn̄ti d. q. 7. Sed d3 sic intelligi q phantasma vel obiectū relucēs in phantasmate imediate mouet intellectū possibilem cāndo in eo partialiter spēciem intelligibilē talis obiecti vt vult expsse doc. ifra pn̄ti d. q. pe. qua spē intelligibili cāta pōt postea cāri cognitio obiecti et cōtentoꝝ in eo virtualiter vel essentialiter. Seqtur. Ergo nullus conceptus simplex .i. ergo nulla cognitio q terminat ad cōceptū simplicem &c. Seqtur. Sed conceptus q nō eēt vniuoc⁹ alicui obiecto relucenti in phantasmate. Ista lr̄a clara ē vsq3 ibi. Et cōfirmatur rō. ¶ Dicit doc. q hmōi obiectum puta sensibile. vltra cognitionē sui adequataz et vltra cognitionē inclusoꝝ in eo essentialiter vel virtualiter ex tali obiecto nihil aliud pt cognosci nisi p discursuz. Hic tādet tacite obiectioni q2 forte diceret: l3 .n. ex obiecto sensibili nō possit causari cognitio dei: q2 deus nec essentialiter nec virtualiter cōtinetur in tali sensibili: tn̄ pōt cognosci ex obiecto sensibili p discursuz. Sed hoc remouet q2 discursus psupponit cognitionē istius simplicis ad qđ discurritur: vt p3 de oī discursu. Sequētia clara sunt. ¶ Ibi. Tertio sic. Ois inquisitio metaphysica &c. Hec est tertia rō doctoris q subtiliter pbat q ens dicat cōceptū vniuocū communem deo et creature: et rō consistit in hoc: q2 multa attribuimus deo et cognoscimus in esse formaliter deo vt puta q est summum bonū summū ens et hmōi: q tn̄ non possent de deo cognosci nisi illa vt in se ɔsiderata dicerēt conceptum vniuocū communem deo et creature. Exemplum. Dicimus .n. q deus est formaliter ens et cognoscimus ens dici pfectissime de deo: Certum est q intellectus nr̄ primo mouet ab aliquo ente sensibili: et sic cognoscit aliquod ens sensibile in se: deinde abstrahendo cognoscit ens in se vt est superius ad oē sensibile: et sic pōt cognoscere ipsum ens applicando illud deo. quero tunc si cognosco conceptum entis formalr dici de deo: aut ille cōcept⁹ est ali⁹ a ɔceptu dei et creature et habet ppositū: aut ē idē q ɔceptus creature: et sic cognosceret creaturā dici de deo qđ ē falsū: aut ille cōceptus est idē qđ deus: tunc [illegible] cō[illegible]

Phantasma.

Ordo spēi intelligibilis in repn̄tādo.

Declaratio litere.

.3. rō.

perfectionis quod debz intelligi de alia causa ordinata habēte plures effectus· Si intelligat de causa partiali: non sequitur q̄ producat effectum perfectissimus in quem potest prius originē: p3 quia substantia anime primo causat cognitionem: & postea ista cognitio & substantia anime poterunt producere vnam volitionem que est perfectior cognitione prima producta in naturalibus. ¶ Preterea sm Sco· visibile distās prius intelligitur sub ratione colori q̄3 minus cōi: ergo non semper pducitur primo effectus perfectissimus· Si dicatur q̄ cause iste sunt impedite propter improportionem medij. Contra· quando est aliqua causa productiua multorum effectuum: ita q̄ quecum q̄3 sufficiunt ad productionem vnius effectus puta·a· & non alterius puta·b· tūc·a· & ·b· si simul producant prius natura pducitur·b· q̄3·a· quia prius natura s3 ph3 v· metha· & sm eos est illud quod potest esse sine alio & non econuerso· ergo non potest produci conceptus speciei specialissime nisi producatur cōceptus coloris: sed econuerso potest sm eos quando obiectū3 improportionaliter existit: ergo prius natura producitur cōceptus coloris. Si dicatur q̄ cōceptus speciei specialissime potest produci sine conceptu coloris· Contra si cōceptus ille hic excedentis non simul causaret: hoc erit propter defectum intellectus agentis aut possibilis aut speciei intelligibilis: non propter defectum intellectus agentis vel possibilis. quia semper vniformiter se habē. nec speciei intelligibilis· s· vniuersalis: quia quero a quo causaretur ista species illius vniuersalis: & non pot-st dari nisi intellectus agens & singulare vel species singularis vel natura cōis: que omnia sūt presentia & sufficienter approximata quando n̄ q̄3 generatur species rei singularis· Hoc confirmatur· q̄ si primo non habetur conceptus entis & postea habetur: tunc erit tempus medium inter productionem cōceptus speciei specialissime & productionē3 concept⁹ entis· Et quero de illo tempore aut facta aliqua mutatione aut nulla: si nulla: non est maior ratio q̄ ageret post illud tempus medium q̄3 in illo tempore medio· si aliqua mutatio: nō potest dari terminus talis mutationis quia nec species nec actus intelligendi vt patet· ¶ Ite3 arguit contra hoc quod dicit Doc· q̄ cōceptus perfectissimus in quem possunt est cōceptus speciei specialissime: ipse probat q̄ conceptus singularis sit perfectior: sed quia Doc· prius p̄misit velle tm̄ loqui de magis & minus vniuersali & non de singulari ideo hec argumenta Ocham que probant de singulari ad presens omitto: cum non sint contra cōclusionem Doctoris· ¶ Contra secundam rationem doctoris arguit Ocham & probat posito q̄ termini methaphisicales sint prius noti terminis aliarum scientiarum: ex hoc non sequit̄ q̄ methaphisica ordine doctrine sit prior alijs scientijs: quia scientia methaphisicalis est de complexis que complexa sunt posterius nota ordine doctrine quia non semper sequitur q̄ si termini sint prius noti q̄ complexa ex illis terminis sint prius nota: patet quia isti termini corpus celeste astra & paritas & imparitas & huiusmodi sunt manifesti: non: & tamen istud complexum astra sunt paria non potest euidēter cognosci· ¶ Preterea methaphisica non tantum est de compositis: sed etia3 est de substantijs separatis que sunt posterius note sm istos: ergo & si methaphisica non esset vltima ordine doctrine q̄3tum ad illam partem que esset de complexis cōpositis ex terminis cōibus: tamen posset esse vltima [illegible] partem que est de substantijs separatis·

Jte3 arguit O. bā 3·3· rationē Do·

¶ Contra tertiam rationem arguit· Tum quia ex3 cōcluderet magnum tempus si conceptus speciei specialissime primo produceretur anteq̄3 deueniatur ad conceptum entis· Tum quia dicerent alij q̄ simul saltez tpe q̄3uis non natura producerentur cōceptus entis communissimi & conceptus speciei specialissime· ¶ Deinde arguit contra secundum articulum in quo ponit q̄ ens necessario est primum distincte cognitum primitate originis: & dicit q̄ hoc est simpliciter falsum: quia ex quo conceptus entis non est de essentia spēi specialissime: cum talis conceptus non sit aliquid reale sed tantu3 in intellectu: sed species specialissima est res extra intellectum: ergo talis species potest distincte concipi sine conceptu entis· ¶ Preterea ita ens p̄dicatur in quid de deo sicut & de creatura: ergo sicut deus potest distincte cognosci sine cognitione entis: ergo similiter & creatura cum non sit maior ratio de vno q̄3 de alio· q̄ aute3 deus sic possit cognosci & hoc loquendo de cognitione intuitiua: patet quia in re est simpliciter simplex & sic in re aut totaliter ignoratur aut totaliter cognoscitur· cognitio autem intuitiua nō est respectu alicuius conceptus· ¶ Item aliquod sensibile distincte cognoscitur a sensu sine cognitione entis: ergo sic similiter & ab intellectu cu3 sit potentia superior & perfectior· ¶ Ultimo arguit contra tertium articulū· Sed quia rationes ille procedūt ex malo intellectu cognitionis virtualis & habitualis· & vltra que ex illa porua glosa quam ibi feci facillime solui possunt: prolixitatem vitando illa argumenta pretereo· ¶ Multi etiā alij Doctores arguunt contra positionem Sco· in hac materia· sed quia eorum argumēta vel coincidunt cum argumentis & responsiōibus istorum: vel si quid addant facillime solui potest per easdem responsiones vel expositiones ad argumēta istorum illa ideo relinquo·

Albuc instat· Jdē 3 2·arti·

3·3· arti· instat·

Nunc soluenda sunt dicta istarum opinionum· Et primo ad illum nouum expositorē3 Sancti Tho· respondeo· Quando ergo respondet ad primū argumentum Sco· de causa naturali &c· Dico q̄ argumētū3 Doctoris est euidens· Et q̄n̄do dicit q̄ causa naturalis producit effectum perfectissimum pro illo tēpore quo producit illum non tamen perfectissimū3 simpliciter: quia pro alio tempore potest producere perfectiorē3 vt p3 de virtute actiua respectu leonis· Dico vt supra dixi q̄ Doc· loquit̄ de causa naturali nullo modo impedita & perfecta q̄3tum ad hoc: q̄ nō preroquirit aliquam dispositionem preuia3 sed q̄ immediate possit attingere terminum principaliter intentu3· cuiusmodi est in proposito de causis naturalibus respectu intellectionis: sic· n· intellectus & obiectum siue species intelligibilis obiecti sunt cause perfecte: q̄ nulla preuia dispositione posita & amoto quocumq̄3 impedimento statim attingunt perfectissimam intellectionem obiecti quam possunt habere· non· n· cognitio magis vniuersalis est dispositio preuia requisita ad cognitionem minus vniuersalis loquendo de cognitione confusa: & sic p3 q̄ ille cause sum primo instāti quo sunt sic vnite non producāt conceptum perfectissimum: pro nullo alio tempore possunt producere ipsum· Et quod dicit de virtute actiua leonis non est ad propositum· Quia si virtus actiua leonis esset cā ita perfecta respectu sui effectus principaliter intenti sicut est obiectum perfecte presens intellectui vel in se vel in specie intelligibili: subito attingeret leone3 sicut etiam obiectum intellectionem: s3 quia virtus actiua

Soluūtur rōnes & instāc. Tho· Gaie· & expositiones infringūtur·

leonis est valde imperfecta ideo prius attingit multas dispositiones previas que sunt effectus imperfectiores. ¶ Ad secundam responsionem quam dat ad secundum argumentum Doctoris. Dico ꝙ illa responsio nõ evacuat rationem Doctoris: quia sive loquatur de abstractione methaphisicali formali sive totali non videtur respondere ad rationem Doc. Si. n. methaphisica est posterior ordine doctrine q̃ntum ad cognitionem complexorum: erit etiam posterior q̃ntum ad cognitionem incomplexorum qualitercũq̃ꝫ illa incomplexa abstrahantur vt patet intuenti: ⁊ respõsio facta ad istam secundam rationem pꝫ quomodo parũ cõcludit ex superius declaratis vide ibi. Et quando dicit ꝙ termini methaphisicales vt sic non ponuntur primo cognosci supple vt sunt abstracti abstractione formali: sed ꝙ significatum huius termini ens concretũ quiditate sensibili est primo cognitum. Ex hoc videtur magis stare ratio Doc. qui tantuꝫ loquitur de terminis methaphisicaliter conceptis qui sunt termini abstracti a sensibilibus. quia illi termini posterius cognoscuntur. Cum vero iste exposit. 2 dicit ꝙ ens non in se sed vt concretum quiditate sensibili est primo cognitum. Tunc quero ab eo: aut tale ens dicit cõceptũ distinctum a quiditate sensibili: aut eundem cõceptũ quem dicit quiditas sensibilis? Si primo. videtur ꝙ conceptus entis vt sic sic abstractus a quiditate sensibili: ⁊ sic stat argumentum Doctoris. Si secũdo. tũc querendum est de illa quiditate sensibili. ⁊ manifestũ erit ꝙ species specialissima quiditatis sensibilis cuius singulare fortius movet sensum erit primo cognita cognitione confusa ⁊ primitate originis. Si vero intelligat ꝙ ens concretum quiditate sensibili sit tãtuꝫ ens sensibile: ita ꝙ ens sensibile est primo cognitum: sequitur ꝙ illud ens sensibile erit primo cognitũ cuius singulare fortius movet sensum. ⁊ si singulare alicuius speciei specialissime fortius movet sensum. sequitur ꝙ species specialissima erit primo cognita ɔfuse. ¶ Ad tertiam responsionem ex dictis supra patet ꝙ nihil facit ad argumentum Doc. ¶ Ad illud quod dicit de ordine essentiali originis. antequã respondeam premitto aliqua. Primo ꝙ ordo essentialis origis inter conceptus confusos potest dupliciter intelligi: aut inter res conceptas confuse. aut inter conceptus confusos quibus ille res concipiuntur. Exemplum primi. hõ animal sensibile viuens corpus ⁊ substantia. Exemplum secundi. cognitio hominis cognitio animalis. ⁊ sic deinceps. Secundo premitto quod dicit Doc. in. 4. distin. 1. q. 1. ꝙ idem dicitur prius ⁊ posterius generari s̃m aliam ⁊ aliam realitatem: quia Franciscus prius origine dicitur ens deinde substãtia deinde corpus. ⁊ sic deinceps. Tunc dico ad rationem istius ꝙ accipiendo ordinem essentialem originis primo modo: extrema non possunt generari intermedijs nõ generatis. ꝙ. n. Franciscus dicatur generari s̃m substãtiam ⁊ s̃m humanitatem ⁊ ꝙ simul non sit genitus s̃ꝫ animalitatem corporeitatem ⁊ huiusmodi est impossibile: quia vbi est talis ordo est ipossibile haberi posterius sine priori. Si vero intelligat ꝙ vbi est talis ordo extrema non possunt concipi intermedijs non cõceptis. Dico ꝙ hoc potest habere duplicem sensum. Primo sic ꝙ Franciscus intelligatur vel concipiatur generari s̃m substantiam ⁊ s̃m suum esse vltimũ. i. ⁊ ꝙ non intelligatur generari s̃m alia intermedia: hoc forte importat difficultateꝫ. Secundo sic ꝙ extrema puta substantia ⁊ homo non possunt absolute cõcipi intermedijs non cõceptis. hic sensus est falsus: quia

contingit concipere hominem ⁊ substantiam non cõcipiendo ipsuꝫ esse animal vel viuens. Et patet ꝙ hic non est ordo essentialis originis sic ꝙ conceptio hõis confusa essentialiter dependeat a conceptione aĩalis. Si vero intelligat̃ ordo essentialis inter conceptus cõfusos secundo modo sumptos. s. inter cognitiones confusas superioris ⁊ inferioris. ¶ Dico ꝙ non invenit a doctore ꝙ inter tales conceptus cõfusos sit ordo essentialis originis: ⁊ sic stat ꝙ extremi cõceptus possunt haberi intermedijs non habitis. Bene verũ est ꝙ loquendo de conceptibus distinctis inter illos est ordo essentialis originis: quia homo nõ potest distincte concipi non conceptis omnibus superioribus: ⁊ ita non potest homo distincte concipi ⁊ ꝙ ens distincte concipiatur nisi omnia inte media concipiant̃ vt patet. ¶ Dico etiam posito ꝙ sit ordo essentialis originis inter conceptus confusos secundo modo dictos hoc debet intelligi q̃ntum ad produci: quia vt dicit Doc. si ponatur vna species intelligibilis cadeꝫ respectu speciei specialissime ⁊ omnium superiorũ: illa species vna cum intellectu prius origine causat cognitionem confusam puta albedinis: ⁊ posterius origine causat cognitionem confusam coloris ⁊ sic deinceps: ⁊ sic est ordo essentialis originis inter huiusmodi cognitiones qualis potest esse inter plures effectus ab eadem causa ordinate productos: ⁊ sic iste cognitiões confuse ab eadem causa ordinate producuntur: ⁊ tũc negatur ꝙ extrema possint haberi sive produci intermedijs non productis: licꝫ intellectus habita cognitiõe confusa superioris possit precise considerare illũ non considerando inferius: vt patet a Doc. 1. q. 3. presentis distin. tamen q̃ntum ad produci comparando ad eandem causam non potest conceptus superioris ꝑduci a specie intelligibili alicuius speciei specialissime non producto prius conceptu cõfuso speciei specialissime: ⁊ sic patet ad rationem istam que prius videbatur sibi omnino insolubilis. ¶ Ad aliud argumentuꝫ quo probat ꝙ ens potest confuse concipi ⁊ primo respondeo ad illud quod premittit. nam quando dicit ꝙ cognoscere aliquid distincte est illud cognoscendo penetrare s̃m omnia que sunt in illo. Hoc cõceditur. nec in hoc differt a positione Doctoris: quia habeo ꝑ eodem cognoscere hominem penetrando s̃m oĩa ipsius hominis ⁊ cognoscere eũ s̃m omnes partes eius. non. n. possum perfecte penetrare hominem nisi cognoscam omnes partes essentiales hominis ⁊ cognoscere aliquid s̃m omnes partes suas est ipsum distincte cognoscere. Tunc ad argumentum respondeo. qñ dicit ꝙ ens confuse cognoscitur ab aliquo intellectu quando nescit separare ens a substantia ⁊ accidente ⁊c. Dico primo ꝙ Doc. supponit ꝙ ens dicat distinctum conceptum aliuꝫ a substantia ⁊ accidente vt. s. exposuimus. q. 1. p̃sentis distin. Et sic intellectus cognoscens ens cognoscit ipsum distincte. Et cũ dicit ꝙ nescit ipsum separare a substãtia ⁊ accidente. Hoc falsum est: quia notum est apud intellectuꝫ ꝙ omnis substantia est ens ⁊ non ecõtra. ⁊ ꝙ omne accidẽs est ens ⁊ non ecõtra. Credo tamen ꝙ ens apud istos possit confuse concipi quia isti ponunt ꝙ ens non dicat alium conceptum a substantia ⁊ accidente: ⁊ sic patet argumentum parum concludere. ¶ Ad aliud quo ꝓbat ꝙ conceptus entis sit primo cognitus quia imꝑfectissimus. Hoc negatur. ⁊ cum probatur ex. 9. methã. ꝙ imperfectiora sunt priora via generationis. Dico ꝙ hec propositio habet veritateꝫ in totalibus causis ordinatis: vt patet a Doc. in quolibe. ⁊ in. 4. in materia

¶ Aristotelis stagirite peripateticorum princi-
pis de physico auditu textus libri primi.

Textus co-
mentum primi

Quoniam quidem intelli-
gere et scire contingit cir-
ca omnes scientias quarum
sunt principia. aut cause
aut elementa ex horum
cognitione. Tunc enim
cognoscere arbitramur
unumquodque cum causas
primas et prima princi-
pia cognoscimus et usque ad elementa. manifestum
quidem quod que sunt circa principia scientie que
de natura est prius determinare temptandum.

¶ Divi Thome aquinatis sacri ordinis predicatorum Ari-
stotelis clarissimi ac fidissimi commentatoris in octo libros li-
brorum physicorum preclarissima commentaria.

¶ Lectio prima.

Quia liber physicorum cuius expo-
sitioni intendimus est primus
liber scientie naturalis: in eiusdem principio
oportet assignare quid sit materia et subiectum
scientie naturalis. Sciendum est igitur quod cum
omnis scientia sit in intellectu per hoc autem
aliquid fit intelligibile in actu quod aliqualiter
abstrahitur a materia: secundum quod aliqua diversimode se habent ad
materiam: ad diversas scientias pertinent. Rursus cum omnis scientia
per demonstrationem habeatur demonstrationis autem medium
sit diffinitio: necesse est secundum diversum diffinitionis modum scientias
diversificari. ¶ Sciendum igitur quod quedam sunt quorum esse de-
pendet a materia nec sine materia diffiniri possunt. Quedam vero sunt
que licet esse non possint nisi in materia sensibili: eorum tamen diffi-
nitione materia sensibilis non cadit: et hec differunt ad invicem
ut curvum et simum. Nam simum est in materia sensibili: et necesse est quod
in eius diffinitione cadat materia sensibilis. Est enim simum nasus
curvus: et talia sunt omnia naturalia: ut homo lapis. Curvum vero li-
cet esse non possit nisi in materia sensibili: tamen in eius diffinitione materia
sensibilis non cadit. et talia sunt omnia mathematica: ut nu-
meri: magnitudines et figure. Quedam vero sunt que non
dependent a materia nec secundum esse nec secundum rationem: vel quia nunquam
sunt in materia: ut deus et alie substantie separate: vel quia non universaliter
sunt in materia: ut substantia: potentia et actus: et ipsum ens.
De his igitur est metaphysica. De his vero que dependent a materia sen-
sibili secundum esse: sed non secundum rationem est mathematica. De his
vero que dependent a materia non solum secundum esse sed etiam secundum rationem: est
naturalis que physica dicitur. et quia omne quod habet materiam mobile est:
consequens est quod ens mobile sit subiectum naturalis philosophie. natu-
ralis autem philosophia de naturalibus est. Naturalia autem sunt
quorum principium est natura: natura autem est principium motus
et quietis in eo in quo est. De his igitur que habent in se principium
motus est scientia naturalis. ¶ Sed quia ea que consequuntur ali-
quod commune primo et seorsum determinanda sunt: ne oporteat
ea multotiens pertractando omnes partes illius repetere: necessa-
rium fuit quod premitteretur unus liber in scientia naturali in quo tra-
ctaretur de his que consequuntur ens mobile in communi sicut omnibus
scientiis premittitur philosophia prima in qua determinatur de his
que sunt communia enti inquantum est ens. hic autem est liber physicorum: qui
etiam dicitur de physico sive de naturali auditu: quia per modum doctri-
ne ad audientes traditus fuit cuius subiectum est ens mobile
simpliciter. non dico autem corpus mobile: quia omne mobile esse corpus
probatur in isto libro. Nulla autem scientia probat suum subiectum. et ideo
statim in principio de celo quod sequitur ad istum incipitur a notifi-
catione corporis. ¶ Sequuntur autem ad hunc librum alii libri sci-
entie naturalis in quibus tractatur de speciebus mobilium: puta in li-
bro de celo. de mobili secundum motum localem qui est prima species mo-
tus. In libro autem de generatione: de motu ad formam et pri-
mis mobilibus. scilicet elementis: quantum ad transmutationes eo-
rum in communi. quantum vero ad speciales eorum transmutationes in libro
meteororum. De mobilibus vero mixtis inanimatis in libro
de mineralibus: de animatis vero in libro de anima: et consequen-
tibus ad ipsum. ¶ Huic autem libro premittit philosophus prohemium in
quo ostendit ordinem procedendi in scientia naturali. Circa quod facit
primo ostendit quod oportet incipere a consideratione principiorum: secundo
quod inter principia oportet incipere a principiis universalibus ibi.
(In nata autem.) ¶ Primo ponit talem rationem in omnibus sci-
entiis quarum sunt principia aut cause aut elementa intellige-
ntia et scientia procedit ex cognitione principiorum causarum et ele-
mentorum: sed scientia que est de natura habet principia elementa et causas:
ergo in ea oportet incipere a determinatione principiorum. quod autem di-
cit intelligere refertur ad diffinitiones: quod vero dicit scire ad
demonstrationem. Nam sicut demonstrationes sunt ex causis
ita et diffinitiones: cum completa diffinitio sit demonstratio so-
la positione differens ut dicitur in primo posteriorum. per hoc autem
quod dicit principia aut causas aut elementa non intendit idem si-
gnificare. Nam causa est in plus quam elementum: elementum est

Libro. 6.
Lec. 5.

Lec. 16.

Lec. 3.

ex quo cōponitur res primo: ⁊ est in eo: vt dr̄ quīto metaphysice. sicut lr̄e sunt cause locutiōis nō aūt syllabe. cause aūt dicūtur ex q̄bus res depēdet scd̄z ee suū vel fieri. vnde ⁊ etiā q̄ sunt extra: vel etiā q̄ sunt in re cause dici possūt ex q̄bus nō cōponitur res p̄mo: nō tñ elementa. Principiū vero importat quēdā ordinē alicuius pcessus. vñ aliquid pōt esse principiū qd̄ nō est cā: sicut id vnde incipit motus: nō tñ est cā: ⁊ punctus est p̄ncipiū linee: nō tñ cā. Sic igit̄ p principia videt̄ itelligere cās mouētes ⁊ agentes in q̄bus attendit̄ ordo pcessus cuiusdā: p cās aūt itelligere vr̄ cās formales ⁊ finales: ex q̄bus maxime depēdent res fm̄ suū esse ⁊ fieri: p elemēta vero pp̄e p̄mas cās materiales. Utitur aūt disiunctiōe nō cōpulatiōe: ad designādū q̄ nō oīs scia p oēs cās demonstrat. Nā mathematica nō demonstrat nisi p cām formalē metaphysica demonstrat per causam formalem ⁊ finalem p̄cipue

Lec. 4.

⁊ etiā agētē: naturalis aūt p oēs cās. ¶ Primā aūt rōnis inducte pbat ex cōi opinione: sicut in .i. libro posteriorū dicit̄: q: tūc q̄libet expitur se cognoscere aliqd cū scit oēs cās eius a primis vsq̄ ad vltimas. nec oz vt aliter recipiamus hic cās ⁊ elemēta ⁊ p̄ncipia q̄ supra: vt cōmētator vult: sed eodē mō. dicit aūt (vsq̄ ad elemēta) q: id quod est vltimū in cognitiōe est materia. Nā mā est p formā: forma autem est ab agente propter finem: nisi ipsa sit finis: vtputa dicimus q̄ pp̄ter secare serra habet dentes: ⁊ ferreos oz eos esse vt sint apti ad secandum.

¶ Deinde cum dicit.

Text⁹ cōmēti scd̄i.

¶ Innata aūt ē ex notioribus nobis via. ⁊ certioribus. incertiora nature ⁊ notiora. Non. n. eadem nobis nota ⁊ simpliciter. Unde q̄dem necesse secūdū modū hūc procedere ex incertioribus nature. nobis autē certioribus. icertiora nature. ⁊ notiora. Sūt aūt primū nobis manifesta et certa confusa magis. posterius autem ex his fiunt nota elementa et principia diuidentibus hec. Unde ex vniuersalibus ad singularia oportet procedere.

Co. 3.

Co. 4.

¶ Ostendit q̄ inter principia oz p̄terminare de vniuersalibus ⁊ p̄mo p rōnē. secūdo p q̄dā similia sibi. (Totū). Circa p̄mū ponit talē rōnē. Innata ē nobis vt pcedamus incipiēdo ab his q̄ sunt nobis magis nota in ea q̄ sunt magis nota nature: sed ea q̄ sunt nobis magis nota sunt confusa: qualia sunt vl'ia: ergo oz nos ab vl'ibus ad singularia procedere. Ad manifestationē aūt p̄me ppositiōis iducit q̄ nō sunt eadē magis nota nobis ⁊ fm̄ nām: sed illa que sunt magis nota fm̄ nām sunt minus nota fm̄ nos: ⁊ q: iste est nālis modus siue ordo adiscēdi: vt veniat̄ a nobis notis ad ignota nobis: inde est q̄ oportet nos deuenire ex notioribus nobis ad notiora nature. ¶ Notandū aūt est q̄ nō idē dicit nota ee nobis ⁊ nota simplr̄. Simplr̄ aūt notiora sunt: que fm̄ se sunt notiora. Sunt aūt fm̄ se notiora que plus hn̄t de entitate: q: vnūq̄dq̄ cognoscibile est inq̄ntū est ens. Magis aūt entia sūt que sūt magis in actu. Unde ista marie sūt cognoscibilia nāe. Nobis aūt econuerso accidit eo q̄ nos pcedim⁹ intelligēdo de potētia in actū: ⁊ p̄ncipiū cognitiōis nostre est a sensibilib⁹ que sunt mālia ⁊ itelligibilia in potētia. vñ illa sunt pri⁹ nobis nota q̄z substāne sepate que sūt magis note fm̄ nāz: vt pz .9°. metaphysice. Nō ergo dicit nota nāe: q: nā cognoscat ea sed q: sūt nota fm̄ se: ⁊ fm̄ pp̄riaz nām. Dicit aūt (notiora ⁊ certiora) q: in scientis non reqrit̄ q̄lscūq̄ cognitio: sz cognitiōis certitudo. ¶ Ad intellectū aūt secūde ppositionis. Sciendū est q̄ cōfusa hic dicunt̄ q̄ ɔtinēt in se aliq̄ in potētia ⁊ indistīcte. Et q: cognoscē aliqd indistīcte medium est inter purā potētiā ⁊ actū pfectū: iō dum intellectus noster pcedit de potētia in actuz primo occurrit sibi cōfusuz q̄z distinctū: sz tūc est scia cōpleta in actu qñ puenitur per resolutionē ad distinctā cognitionez p̄ncipiorū ⁊ elemētorū ⁊ hec est rō q̄re cōfusa sunt p̄mo nobis nota q̄z

Lec. vltia.

distincta. Qd̄ aūt vl'ia sūt cōfusa manifestū est: q: vl'ia cōtinēt in se suas spēs in potētia: ⁊ q scit aliqd in vl'i scit illud indistīcte: tūc aūt distinguit̄ ei⁹ cognitio qñ vnūq̄dq̄ eorū que ɔtinētur potētia i vl'i actu cognoscit̄. Qui enī scit aīal nō scit irrōnale nisi in potētia. pri⁹ aūt est scire aliqd in potentia q̄z in actu. Secūdū igit̄ hūc ordinē adiscēdi quo pcedim⁹ de potētia in actū: pri⁹ quo ad nos est scire aīal q̄z hominē. ¶ Cōtrariū aūt huic videt̄ esse qd̄ dicit ph̄us in p° posteriorū. q̄ singularia sunt magis nota q̄ ad nos: vl'ia vero nā siue simplr̄. Sed intelligēdū est q̄ ibi accipit singularia ipsa indiuidua sensibilia que sunt magis nota quo ad nos: q: sensus cognitio q̄ est singularū p̄cedit cognitionem intellect⁹ q̄ est vl'iū. Sed q: cognitio itellectualis ē pfectior: vl'ia aūt sunt intelligibilia in actu nō aūt singularia cū sint mālia: simplr̄ ⁊ fm̄ nām vl'ia sunt notiora. hic aūt singularia dicit nō ipsa indiuidua: sz spēs que sunt notiores fm̄ nām: vtpote pfectiores existētes ⁊ distinctā cognitionez hn̄tes. Gnā vero sunt pri⁹ nota quo ad nos: vtpote habētia cognitionē in potētia ⁊ ɔfusaz. ¶ Sciendū aūt q̄ cōmētator aliter exponit. dicit enim q̄ ibi. (Innata est.) Uult ostēdē ph̄us modū demōstratiōis hui⁹ scie: q: .s. demōstrat p effect⁹ ⁊ posteriora fm̄ nām: vt sic q̄ ibi dicit̄ intelligat̄ de pcessu in demōstrando: ⁊ nō in determinādo. ¶ Deinde cū dicit. (Sunt aūt primū nobis.) Intēdit manifestare fm̄ euz que sunt magis nota quo ad nos ⁊ min⁹ fm̄ nām. .s. cōposita simplicib⁹: itelligēs cōposita p ɔfusa. ¶ Ultimo aūt ɔcludit q̄ pcedēdū est ab vniuersalioribus ad min⁹ vl'ia q̄si qddā correlariū. vnde pz q̄ ei⁹ expositio nō est ɔueniēs q: nō cōiūgit totū ad vnaz intentionē: ⁊ q: hic nō intēdit ph̄us ostēdere modū demōstrationis hui⁹ scie: hoc enī faciet in secūdo libro fm̄ ordinē determinādi. Itez q: cōfusa nō debēt exponi cōposita: sed indistīcta. nō enī posset ɔcludi aliqd ex vniuersalibus cum genera non componantur ex speciebus.

Lec. 4.

Uerba Autoris ex op°.

Improbatio positionis Auerroys

¶ Deinde cum dicit.

¶ Totum enim scd̄m sensum notius est. Uniuersale autem totū quoddam est. Multa enī comprehendit vt partes vniuersale.

¶ Manifestat ppositū per tria signa. quorū primū sumit̄ a toto itegrali sensibili: ⁊ dicit q̄ totū sensibile est noti⁹ fm̄ sensū: ergo ⁊ totū itelligibile est noti⁹ fm̄ itellectū. vl'e. autē est qddā totū itelligibile: q: cōprehēdit sub se inferiora vt partes. .s. sua iferiora: ergo vl'e est notius quo ad nos. ¶ Uidet̄ autē hec pbatio inefficax: q: vtit̄ toto ⁊ parte ⁊ cōprehēsiōe equoce. ¶ Dicēdū ē autē q̄ totū itegrale ⁊ vl'e ⁊ ɔueniūt in hoc q̄ vtrūq̄ est ɔfusū. Sicut enim qui apprehēdit gen⁹ nō apprehēdit spēs distīcte sed in potētia tantū: ita qui apprehēdit domū nōdū distiguit ptes. vñ cū rōne ɔfusiōis totū sit pri⁹ cognitū quo ad nos: eadē rō est de vtroq̄ toto. esse aūt cōpositū non est cōe vtriq̄ toti. Unde manifestū est q̄ signanter dicit supra cōfusa ⁊ nō composita.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Substinēt autē idē hoc quodāmodo ⁊ noīa ad rationē. Totū enī quodāmodo ⁊ indistīcte significat: vtputa circulus. Diffinitio autē ipsius diuidit in singularia.

Co. 5.

¶ Ponit aliud signū de toto integrali ⁊ intelligibili. diffinitum enim se habet ad diffiniētia quodāmodo vt totū integrale: inq̄ntū actu sunt diffiniētia in diffinito: sed tamē qui apprehēdit nomē: vtputa hominē aut circulū nō statim distinguit diffiniētia. vñ nomē est, sicut qddā totum ⁊ indistinctū: sed diffinitio diuidit in singularia .i. distīcte ponit p̄ncipia diffiniti. Uidet̄ aūt hoc esse ɔtrariū ei qd̄ supra dicit. Nam diffiniētia vident̄ esse vl'iora que dixit pri⁹ ee nota nobis. ¶ Sed dicendū q̄ diffiniētia fm̄ se sunt pri⁹ nota nobis q̄z diffinitum: sed prius est notum nobis diffinitum q̄z q̄ talia sint diffiniētia ipsius sicut prius sunt nota nobis animal ⁊ rationale q̄z homo: sed prius est nobis notū homo cōfuse: q̄z q̄ aīal ⁊ rōnale sint diffiniētia ipsi⁹.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Et pueri primum appellant omnes hoies patres. et feminas matres: posterius autez determinant horum vnūquodqz.

¶ Ponit tertiū signum sumptū ex vl'iori sensibili. Sicut enim vl'ius intelligibile est prius notum nobis fm itellectum: vt puta aīal homine ita cōmuni⁹ sensibile est prius notum nobis fm sensuz: vt puta aīal qȝ hic homo: et dico prius fm locū: et fm sensum: et fm temp⁹. Scđm locuz quidē qr cū aliqd a remotis videmus pri⁹ pcipim⁹ ipsuz esse corpus qȝ esse aīal: et hoc primo qȝ qȝ sit homo: et vltimo qȝ sit sortes. Et siļr fm tēp⁹ puer prius apprehendit hūc vt quendā hominē qȝ vt hunc hominez qui est plato qui est pater ei⁹: et hoc est qȝ dicit (pueri primū appellant oēs viros patres et feminas matres sed posterius determināt). i. determinate cognoscūt vnūqđqz. ex q̄ manifeste ōndit qȝ pri⁹ cognoscim⁹ aliqd sub ꝯfusiōe qȝ distīcte.

Co.6.

Necesse autē est aut vnū esse principiuz aut plura. Et si vnuz aut īmobile sicut dicit permenides et melissus: aut mobile. sicut physici: hi quidem aerez dicentes esse. alii vo aquā primū pricipiū. Si aūt plura: aut finita aut infinita. Et si finita plura aūt vno: aut duo: aut tria aut q̄tuor: aut fm aliū aliquez numerum. Et si infinita: aut sic sicut dixit democritus genus vnum: figura autem et specie differentia: aut etiam contraria.

¶ Lectio secūda.

Lec.10.

Posito pħemio in quo ostēsuz est qȝ scia nālis debet incipere a principiis vl'iorib⁹: hic aūt fm p̄dictū ordinez incipit prosequi ea que pertinēt ad sciaz naturalē. et diuiditur in duas partes. In quarū p̄ma determinat de principiis vlib⁹ scie nālis. In secūda determinat de ente mobili in cōmuni de quo intēdit ī hoc libro et hoc in. 3°. libro. ibi. (Quoniā autē natura est pricipiū). Prima in duas. In prima determinat de principiis subiecti hui⁹ scie. i. de p̄ncipiis entis mobilis in q̄ntuz huiusmodi. In secūda de pncipiis doctrine. in scđo libro ibi. (Eoꝝ que sunt). Prima autez in duas. In prima ꝓsequit̄ opiniones alioꝝ de p̄ncipiis cōib⁹ entis mobilis. In scđa inquirit veritatē de eis ibi. (Omnes igit̄ ꝯtraria p̄ncipia). ¶ Circa p̄mū tria facit. Primo ponit diuersas opiniones antiquoꝝ phoꝝ de p̄ncipiis cōib⁹. in secūda ostēdit qȝ aliqs eaꝝ ꝓsequi nō ꝑtinet ad naturalē: ibi. (Id quidē igit̄). ¶ Tertio ꝓseqt̄ opiniones improbādo eoꝝ falsitatē: ibi. (Pricipiū aūt.) ¶ Circa primū duo facit. Primo ponit diuersas opiniones phoꝝ de principiis nature. et ostēdit eandē diuersitatem esse circa opiniones phoꝝ de entib⁹: ibi. (Similiter autē querūt). Dicit ergo primo qȝ necesse est esse vnum pricipiū aut multa et vtraqz pars habuit phos opinātes. Quidam eniz eoꝝ posuerūt vnū princip ū: quidaz multa eoꝝ qui posuerūt vnū quidaz posuerūt illud eē imobile: sicut pmenides et melissus: de quoꝝ opinione infra patebit. Quidā vo posuerūt illud esse mobile. s. antiqui nāles. quoꝝ quidā posuerūt aerem esse pricipiū nāluz vt dyogenes. Quidā vero aquā vt tales. Quidā vero ignem: vt heraclit⁹. Alii vero aliud mediū inter aerez et aquam: vt vaporem. Nullus vero eoꝝ qui posuerūt principiū vnū tm̄ dixit illud esse terram ꝓpter eius grossitiem. Huiusmodi aūt p̄ncipia mobilia dicebant: qr per hoꝝ alicui⁹ rarefactionē et cōdēsationē alia fieri dicebāt. ¶ Eoꝝ vo qui posuerūt plura p̄ncipia quidā posuerūt ea finita quidam posuerūt infinita. eoꝝ aūt qui posuerunt ea finita sȝ plura

Lec.10.

vno: quidā posuerūt ea esse duo. s. ignē et terrā: vt infra dicet pmenides. Quidā vero tria. s. ignē: aerē: et aquā. nam terrā quasi cōpositā existimabāt ꝓpter ei⁹ grossitiem. Alii vero posuerūt ea esse q̄tuor. s. emped. vel et fm aliquem aliū numeꝝ: qr ipse emped. cum q̄tuor elementis posuit duo alia. s. amicitiā et litē. Qui vo posuerūt plura infinita diuersificati sunt. Democrit⁹ eniz posuit indiuisibilia corpora q̄ dicunt atomi eē p̄ncipia oīuz reꝝ. sȝ hmōi corpora posuit eē oīa vni⁹ generis fm nām: sȝ tñ differebāt fm figurā et formā. et nō solū differebāt: sȝ ꝯtrarietatē adinuicē habebāt. Ponebāt eniz tres ꝯtrarietates. vnā fm figurā q̄ est inter curuū et rectū: alia fm ordinē que est p̄oris et posterioris: aliā fm positionē. s. ante et retro sursuz et deorsuz dextrorsuz et sinestrorsuz. et sic ex illis corporib⁹ vnius nāe existētib⁹ diuersa fieri ponebāt fm diuersitatē figure positionis et ordinis atomoꝝ. Ex hac autē opinione dat itelligere oppositā opinionē. s. Anaxagore q posuit īfinita p̄ncipia sȝ nō vni⁹ generis fm nām. posuit eniz p̄ncipia eē infinitas ptes carnis et ossis minimas et alioꝝ hmōi: vt manifestū erit īferi⁹. ¶ Aduertēdū aūt qȝ nō diuisit plura p̄ncipia per mobilia et imobilia: qr nullus ponēs p̄ma p̄ncipia potuit ponere ea īmobilia. cū eniz omnes ponerēt cōtrarietatem in p̄ncipiis. ꝯtraria aūt nata sunt se alterare cum pluralitate principioꝝ īmobilitas stare non poterat.

Lec.9.

¶ Deinde cum dicit.

Co.7.

¶ Similiter autē querunt: et que sunt: querentes quot sunt: ex qb⁹ eniz sunt que sunt. Querunt primū post hoc vtrū vnuz aut plura sint. Et si multa aut finita: aut īfinita. Quare pricipiū et elemētū querunt vtrū vnum aut multa.

¶ Ostēdit qȝ eadē diuersitas opinionū est circa entia. et dicit qȝ siļr physici ingrētes de his que sūt. i. de entib⁹ querunt quot sunt. vtrū. s. vnū aut plura. et si sint multa: vtrū sint finita vel īfinita: et ratio est: qr antiq physici nō cognouerūt nisi cām mālez. De aliis aūt parū tetigerūt. ponebant aūt formas nāles eē accidētia: sicut et artificiales: sicut ergo tota substātia artificialiū est eoꝝ mā: ita sequebat̄ fm eos qȝ tota substātia nāliuz eēt eoꝝ mā. vñ qui ponebant tantū vnū p̄ncipiū puta aerem: putabāt qȝ alia entia essent aer fm suā substantiā. et simile est de aliis opinionibus. et hoc est qȝ dicit qȝ physici (querūt ex qb⁹ sunt que sunt) i. ingrēdo de p̄ncipiis ingrūt cās māles ex qb⁹ entia esse dicūt. vñ pȝ qȝ qñ ingrūt de entib⁹. vtrū sint vnuz aut plura: eoꝝ ingsitio est de p̄ncipiis mālib⁹ que elemēta dicūt.

¶ Deinde cum dicit.

Co.8.

¶ Id quidem igitur si vnuz et īmobile sit: qđ est intēdere: nō de natura est intendere. Sicut eniz geometre nō amplius ratio est ad destruētem principia: sed est aut alterius scie aut oib⁹ cōmunis: sic neqz alicui de pricipiis. Non. n. amplius principiū est si vnū solū: et sic vnum principiū eniz cuiusdam autez quorūdam est.

¶ Ostendit qȝ aliquā istaꝝ opinionū iprobare nō ptinet ad nālem. Et circa hoc duo facit. p̄mo ōndit qȝ iprobare opinionē pmenidis et melissi nō ptinet ad sciam nālē. Scđo assignat rōnē q̄re ad p̄sens ē vtile eā reprobare. ibi. (Sȝ qm̄ de nā). Circa p̄mū duo facit. Primo ōndit qȝ nō ptinet ad sciam nālem iprobare p̄dictā opinonē. Scđo qȝ ñ ptinet ad eā soluere rōnes q̄ ad ꝓbandū ipsam iducunt ibi. (Aut soluere rōnē.) Primū ōndit duabus rōnibus quaꝝ scđa incipit. ibi. (Sil'r igit̄.) Dicit ergo p̄mo qȝ nō ptinet ad sciam nālez intēdere ad ꝓscrutandū de hac opinione si ens est vnū et imobile. Iam. n. ostensuz est qȝ nō differt fm intentionē antiquoꝝ phoꝝ ponere vnū p̄ncipiū imobile et ponere vnuz ens imobile. Et qȝ iprobare hanc opinionē ad nālem non ptineat sic ostendit. Ad geometriā nō ptinet inducere rōnē ꝯ destruentē sua p̄ncipia: sȝ hoc vel ptinet ad aliquā aliā sciam particularem. Si tñ geometria sit subalternata alicui particulari scie sicut musica arithmetice subalternat̄: ad quā ptinet disputare contra negantem principia musice: vel hoc pertinet ad sciam cōem. s. logicā vel metaphysicam. sed predicta positio destruit principia nature qr (si sit solum vnū ens et sic vnū)

scilicet imobile vt sic ex eo fieri alia non possint: tolletur ra no principij: quia omne principium aut est principium ali cuius: aut aliquorum. Ad positionez igitur principij sequi tur multitudo: quia aliud est principium aliud cuius est principium. qui igitur negat multitudinem tollit principia non igitur dz cōtra hāc positionē disputare naturalis.

C Deinde cum dicit.

Co. 9. **C Simile igitur intendere est si sic vnum est. et ad aliam positionez quamlibet disputare. Ver bi graria ad dictam autem heraclitanam. Aut si aliquis dicat hominē vnū quod est esse.**

C Ostendit idem alia ratione. Non enim requiritur ad aliquam scientiam vt inducat rationem contra opiniones manifeste falsas et improbabiles. Nam quolibet profe rente contraria opinionibus sapientis sollicitum esse stul Capl'o. 9. tum est: vt dicitur primo thopicorum. hoc est ergo q dicit q (intendere ad perquirendum si ens est sic vnum) scilicet immobile simile est ac si disputaretur contra quā libet aliam positionem improbabilem vtputa contra posi tionem heracliti qui dixit omnia semper moueri et nihil esset verum vel contra positionem alicuius qui diceret q totum ens est vnus homo: que quidem positio esset om nino improbabilis. et tamen qui ponit esse ens vnum tan tum imobile: cogitur ponere totum ens eē aliquod vnū. Sic igitur patet q non est huius scientie contra hanc posi tionem disputare.

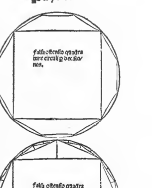
C Deinde cum dicit.

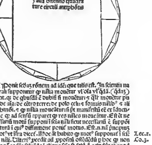
Co. 10. **C Aut soluere rationem litigiosam. quod sane vtreqz quidem habent rationes et melissi et per menidis. Etenim falsa recipiunt et non syllogi zantes sunt. Magis autem melissi onerosa ra tio et non habens defectum. Sed vno inconue nienti dato alia contingunt. Hoc autem uidere nihil difficile.**

C Ostendit q non est naturalis etiam soluere predictorū phylosophorum positiones: et hoc propter duas ratiōes quarum secunda incipit. ibi. (Nobis autez subijciātur.) Probat ergo primo propositum per hoc q non exigitur in aliqua scientia vt soluantur rationes sophystice que ma nifestum defectum habent vel forme vel materie. et hoc est q dicit q simile est intendere ad improbabiles ratio nes. (aut etiam soluere litigiosam rationem.) i. sophysti cam. hoc autem q sint sophystice. (habent vtreqz ratio nes et melissi et permenidis) peccant enīz in materia. Un de dicit q (falsa recipiunt) idest falsas positiones assu mūt Lec. 3. et peccant in forma. Unde dicit q non sylogizantes sunt. Sed positio melissi (est magis onerosa) i. vana et fatua (et non habens defectum) i. non inducens dubitationez et hoc infra ostendetur. Non est autem inconueniens q vno inconuenienti dato alia sequantur. sic igitur concludi potest q non requiritur a phylosopho naturali q soluat huiusmodi rationes.

C Deinde cum dicit.

Co. 11. **C Nobis autem subijciantur que sunt natura aut omnia aut quedam moueri. Est autem ma nifestum hoc ex inductione. Similiter autē ne q soluere omnia conuenit. sed aut quecunque ex principijs aliquis demonstrans mentitur. Quodcunqz uero non minime. ut tetragonis mum eum quidem qui per decisiones. geome trici est dissoluere. illum autem qui antiphonus non geometria est.**

C Ponit scd'az rōnem ad idē: que talis est. In scientia na turali supponitur q nālia mouētur vl' oīa vl' q̄dā. (q̄daz) dicit. q: de q̄busdā ē dubiū si mouētur: et q̄lr mouētur pu ta de aīa: de cētro terre: de polo celi: et formis nālib' et ali is hmōi. et q nālia moueātur: si pt manifestū eē ex īductio one q: ad sensū apparet q res nāles moueātur. Est et ne cessariū motū supponi ī scīa nāli sicut necessariū ē suppōi naturā ī cui' diffinitione ponit motus. Est. n. nā p̄ncipiuz mot' vt īfra dicet. Hoc āt habito q mot' supponat ī scīē tia nāli. Ulteri' pcedit ad ppositū ostēdēdū p hoc q non oēs rōes sūt soluēde ī aliqua scīa sz solū q̄ cōcludūt aliquod falsū ex p̄ncipijs illi' scīe. q̄cūqz v° nō cōcludūt ex p̄ncipijs scīe sz ex cōrījs p̄ncipioz: nō soluūtur ī illa scīa. et hoc pbat p exēplū ī geometrias dicēs vt tetragonismū. i. q̄draturā Lec. 2. circuli: hūc q̄dē q ē p decisiones circūferētie dissoluere p Co. 3. tinet ad geometriā: q: nihil suppōit cōrīū p̄ncipijs scīe. Uo lut. n. q̄dā īuenire q̄dratū eq̄le circulo diuidēdo circūferē tiā circuli ī multas partes et singulis ptib' supponē lineas rectas: et sic īueniēdo aliquā figurā sicut rectilineā eq̄lem alicui illaz figuraz q̄ cōtinet a decisione circūferētie. et cu dā vt plurib' aut oīb' extiabat se īuenisse figurā rectilineā eq̄lē toti circlo cui facile erat īueīr q̄dratū eq̄lē p p̄ncipia geometrie. et sic putabat se īuenire posse q̄dratū eq̄le cir culo. Sz nō sufficiēter argumētabat q: lz decisiōes ille cō sumerēt totā circūferētiā circulare nō tñ figure cōtēte a de cisione circūferētie et lineis rectis cōprehēdebāt totā sup ficiē circularē. Sz dissolue q̄dratū antiphōtis nō ptinet ad geometrā q: vtebat cōtrarijs p̄ncipioz geometrie. descri bebat. n. ī circulo aliquā figuraz rectilineā puta q̄dratū et subdiuidebat arc' q̄b' subtēdebātur latera quadrati fin

gulis in duo media: ꝛ a pũctis decisionũ deducebat lineã rectã ad oẽs angulos q̃drati: ꝛ sic resultabat in circulo figura. 8°. angulorũ q̃ plus accedebat ad eq̃litatem circuli q̃ q̃dratũ. Iterũ diuidebat arcus qb⁹ subtẽdebant latera figure. 8. angulorũ: singulos in duo media. ꝛ sic ducẽdo lineas rectas a pũctis decisionũ ad angulos p̃dicte figure resultabat figura. 16. angulorũ: q̃ adhuc plus accedebat ad eq̃litatẽ circuli. semp ergo diuidẽdo arc⁹ ꝛ ducẽdo lineas rectas ad angulos figure p̃existentis ↄsurgit figura ppinqui⁹ se h̃ns ad eq̃litatẽ circuli. dicebat aũt q̃ nõ est pcedẽ in ĩfinitũ a decisione arcuũ: erat ergo deuenire ad aliquã figurã rectilineã eq̃lẽ circulo cui poterit q̃dratũ equari. Quia igit̃ supponebat q̃ arcus nõ semp diuidunt̃ in duo media: qd est ↄtra p̃ncipia geometrie hm̃ói rationẽ dissoluere nõ ptinet ad geometrã. Quia igit̃ rõnes pmenidis ꝛ melissi supponũt ens esse imobile: vt infra patebit: hoc aũt est ↄtra p̃ncipia supposita in scia nal̃i: sequit̃ q̃ soluere huiusmodi rõnes nõ ptinet ad phylosophũ naturalem.

Lec. 6.

¶ Deinde cum dicit.

Co. 12.

¶ Sed quoniã de natura quidẽ nõ naturales defectus cõtingit dicere ipsos: forassis bene se habet aliquãtulũ disputare de ipsis: habet enĩ phylosophiam hic respectus.

¶ Assignat rõnẽ q̃re disputat ↄtra p̃dictã positionẽ. Et dicit q̃ q: p̃dicti pl̃i loquebant̃ de reb⁹ nãlib⁹: lz nõ tñ inducerẽt (defect⁹). i. dubitatões nãles: vult d̃. Ad ppositũ disputare de hm̃ói opinionib⁹: q: ꝛ si nõ sit scie nãlis disputare ↄ hui⁹ põnes: ptinet tñ ad phylosophiã pmiam.

Co. 13.

P Rincipiũ aũt maxime est omniũ proprium: quoniã multipliciter dicit̃ qd est: quõ dicũt dicẽtes vnũ eẽ oĩa: vtrũ substantiã vnã oĩa: aut quantitatẽ: aut qualitatem. Et iterũ vtrũ substantiã vnã oĩa: vt hoiẽ vnũ: aut equũ vnũ: aut aĩam vnã: aut qualitatem vnã erunt hec: vt albũ: aut calidũ: aut aliquid aliorũ taliũ. Hec enĩ oĩa differũt multum: ꝛ sunt impossibilia dicere. Si quidẽ enĩ erunt ꝛ substantia ꝛ quale ꝛ quantũ: ꝛ hec siue resoluta ad inuicẽ siue nõ: multa sunt que sunt.

Co. 14.

Si vo oĩa: aut quale aut quantũ sunt: siue cũ sit substãtia: siue cum nõ sit: incõueniens est: si oportet incõueniẽs dicere impossibile. Nullũ aũt aliorũ separabile est extra substantiã. Oĩa nãq̃ de subiecta dicunt̃ substantia. Melissus autẽ qd est: infinitũ dicit esse. Quantum itaq̃ aliqd est quod est. Infinitũ enĩ in q̃ntitate est.

Co. 15.

Substantiã autẽ infinitã: aut qualitatẽ aut passionẽ esse nõ cõtingit nisi s̃m accidẽs. si simul ꝛ alique quantitates sunt. Infiniti aũt ratio q̃ntitati cõgruit. sed nõ substãtie neq̃ qualitati. Si quidem igitur substãtia est ꝛ quantũ. ꝛ duo ꝛ non vnum est. quod est. Si vo substãtia solũ non infinitũ est. neq̃ magnitudinem habebit ullam. Quantum enim quoddã erit.

¶ Lectio tertia.

P Ostquã posuit opiniões p̃horũ de p̃ncipijs: hic disputat ↄtra eos. ꝛ p̃mo ↄtra illos qui nõ nãlr de nã sunt locuti. scd̃o ↄtra illos q nãlr de nã sũt locuti: ibi. (Si erit aũt physica). ¶ Circa p̃mũ duo facit. Primo disputat ↄtra positionẽ melissi ꝛ pmenidis. Scd̃o ↄtra rationes eorũ: ibi. (Ex qb⁹ demõstrãt). ¶ Circa p̃mũ duo facit. Primo disputat ↄtra positionẽ hãc: ens est vnũ: p rõnẽ sumptã ex parte entis qd est subiectũ in ppositione. Secundo per rationẽ sumptã ex pte vni⁹ qd est p̃dicatum. ibi. (Amplius quoniã.) ¶ Dicit ergo p̃mo q̃ id qd maxime accipiẽdũ est p̃o p̃ncipio ad disputandũ ↄtra positionẽ p̃dictã est: q̃ id (qd est). i. ens dicit̃ multiplr̃. Querendũ est ab eis qui dicũt ens esse vnũ quõ accipiãt ens: vtrũ. s. p̃o substãtia vl' p̃o qualitate: vel p̃o aliquo aliorũ generũ: ꝛ q: suba diuidit̃ ĩ vniuersalẽ ꝛ p̃ticularẽ. i. substãtiam p̃mã: ꝛ secundã: ꝛ iterũ in multas sp̃es: querẽdũ est vtrũ dicãt ens esse vnũ vt hoiẽ vnũ aut vt equũ vnum: aut vt aiã vnã: aut vt q̃litatẽ vnã: aut albũ aut calidũ: aut vt aliqd hm̃ói. Multũ. n. differt quodcũq̃ istorũ dicat̃. Oportet igit̃ q̃ si ens est vnũ qd vel sit substãtia ꝛ accñs simul vel accñs tñ vel substãtia tñ. Si aũt sit substantia ꝛ accñs simul. nõ erit vnũ ens tñ s; duo: nec differt q̃ntũ ad hoc vtrũ substãtia ꝛ accñs sint simul in vno vel diuersa: q: licet sint simul in vno: nõ tñ sũt simplr̃ vnũ: s; in r̃a. Si vo dicat̃ q̃ sit accñs tñ ꝛ nõ substãtia: hoc est oĩo impossibile. Nam accñs sine substãtia oĩo eẽ nõ põt. oĩa enĩ accidẽtia de substãtia dicunt̃ sicut de subiecto: ꝛ in hoc rõ eorũ ↄsistit. Si vo dicat̃ q̃ sit substãtia tantũ sine accidẽte: sequit̃ q̃ nõ sit q̃ntitas. Nam q̃ntitas accñs est. ꝛ hoc est ↄtra positionẽ melissi. Posuit enĩ ens eẽ infinitũ. Unde seq̃t̃ q̃ sit q̃ntũ: q: infinitũ p se loquẽdo nõ est nisi in q̃ntitate. Sed substãtia ꝛ q̃litas ꝛ hm̃ói nõ dicunt̃ infinita nisi per accñs: inq̃ntũ. s. sunt simul in q̃ntitate. cũ ergo melissus ponit ens infinitũ: nõ põt ponere substantiã sine q̃ntitate. si ergo est substãtia ꝛ q̃ntitas simul seq̃t̃ q̃ nõ sit tñ vnũ ens: sed duo. Si vo sit solũ substantia nõ est infinitũ: q: nõ habebit magnitudinẽ neq̃ q̃ntitatẽ. nullo igit̃ modo potest esse verũ q̃ melissus dicit ens esse vnum.

¶ Deinde cum dicit.

Co. 16.

¶ Amplius quoniã ꝛ ipsũ vnũ multipliciter dicitur: quẽadmodũ ꝛ qd est: intendendũ quõ dicũt vnũ esse omne. Dicit̃ enĩ vnũ: aut cõtinuum aut indiuisibile: aut quorũ ratio vna ꝛ eadem: que aliqd erat esse: quẽadmodũ vappa ꝛ vinũ.

Co. 17.

Si quidẽ igit̃ cõtinuũ multa sunt qd ẽ: in ĩfinitũ enĩ diuisibile est cõtinuũ: h; aũt dubitationẽ de toto ꝛ p̃te. Fortassis autem nõ ad hanc rationẽ s; ad ipsã s̃m seipsã. Utrũ vnũ aut plura pars ꝛ totũ: ꝛ quomodo vnũ aut plura: ꝛ si plura: quomodo plura: ꝛ de partib⁹ nõ continuis: ꝛ si toti vnum vtrunq̃ est sicut indiuisibile. quoniã ꝛ eadem eisdem erunt.

¶ Ponit secundã rationẽ acceptã ex p̃te vni⁹. ¶ Et circa hoc duo facit. Primo ponit rõnẽ. Scd̃o ostendit quõ quidã errauerũt in solutiõe ipsi⁹: ibi. (Cõturbati). Dicit ergo p̃mo q̃ sicut ens dicit̃ multiplr̃: ita ꝛ vnũ ꝛ iõ cõsiderandũ est quõ dicatur oĩa eẽ vnũ. Dicit̃ enĩ vnũ tripliciter: vel sicut ↄtinuũ est vnũ vt linea ꝛ corp⁹: vel sicut indiuisibile est vnũ vt punctũ. Uel sicut vnum dicunt̃ illa quorũ ratio est vna seu diffinitio: sicut vappa ꝛ vinũ dicuntur vnũ. Primo ergo ostẽdit q̃ nõ p̃nt dicere q̃ oĩa sunt vnũ ↄtinuatiõe: q: ↄtinuũ est quodãmodo multa: omne enĩ ↄtinuũ est in ĩfinitũ diuisibile: ꝛ sic ↄtinet in se multas partes. Unde qui ponit ens cõtinuũ necesse est q̃ ponat quodãmodo multa: ꝛ nõ solũ pp̃ter multitudinẽ partiũ: sed ẽt pp̃ter diuersitatẽ que videt̃ eẽ inter totũ ꝛ partes. Est enĩ dubitatio vtrũ totũ ꝛ p̃tes sint vnũ aut plura. ꝛ licet forsitan hec dubitatio ad ppositũ nõ ptineat: tamẽ p seipsã vtilis est ad cognoscendũ: ꝛ nõ solũ de totis cõtinuis: s; ẽt de totis ↄtiguis quorũ p̃tes nõ sunt ↄtinue: sicut p̃tes dom⁹ que sũt vnũ cõtactu ꝛ cõpositiõe. Et intelligẽdum est q̃ totũ s̃m qd ẽ idẽ p̃ti: ꝛ nõ simplr̃. Si aũt simpliciter totũ eẽt idẽ vni p̃tiũ: eadẽ rõne eẽt idẽ alteri p̃tiũ. que aũt vni ꝛ eidẽ sunt eadẽ sibi inuicẽ sunt eadẽ. ꝛ sic seq̃t̃

ꝙ ambe ptes si ponant simplr eē idē toti ꝙ sint adiūcte ⁊ sic sequeret ꝙ totū sit idiuisibile nō hn̄s diuersitatē ptiū.

¶ Deinde cum dicit.

Co.18.

¶ At vero si est indiuisibile: nullū erit q̄ntuz neqȝ quale: neqȝ iam ifinitū qd̄ est: sicut melissus dicit: neqȝ finitū: sicut ⁊ parmenides. Terminus enim indiuisibilis finitus non est.

¶ Ostēdit ꝙ oīa nō pñt eē vnū sicut idiuisibile ē vnuz: qr qd̄ ē idiuisibile nō pōt eē q̄ntū: cū oīs q̄ntitas sit diuisibilis ⁊ p ɔñs nō pōt eē q̄le. vt itelligat̄ de q̄litate q̄ fundat̄ sup q̄ntitatē. ⁊ si non est q̄ntū nō pōt eē finitū: sicut dicit pmenides: neqȝ ifinitū sicut dicit melissus: q: terminꝰ idiuisibilis vtpote pūctꝰ est finis: ⁊ nō finitꝰ: q: finitū ⁊ ifinitū cōueniūt q̄ntitati. ¶ ¶ Deinde cum dicit.

Co.19.

¶ At vero si ratione vnum sunt que sunt oīa: sicut est tunica ⁊ indumentū: heracliti rationez cōtingit differentie. Idem enim erit ⁊ bono ⁊ malo: ⁊ nō bono esse ⁊ bono. Quare idem erit bonū ⁊ nō bonū: ⁊ homo et equus. Et non de eo qd̄ vnū sunt que sunt: ratio erit: sȝ de eo qd̄ nihil. Et tali igitur esse et tanto idem.

Lec.6.

¶ Ostēdit q̄ñ nō pōt dici oīa eē vnū p rōnē: qr si hoc eēt sequerent̄ tria icōueniētia. ¶ Et pº ꝙ ɔtraria eēnt vnuz s̄m rōnē. s. ꝙ eadē rō eēt boni ⁊ mali: sicut heraclitꝰ ponebat eadē eē rōnē ɔ̄rioȝ: vt pȝ in. 4º. meta. ¶ Scd̄m icōueniēs est ꝙ eadē eēt rō boni ⁊ nō boni: q: ad malū seqt̄ nō bonū. ⁊ sic sequeret̄ ꝙ eēt eadē rō entis ⁊ nō entis. ⁊ sic sequeret̄ ꝙ oīa entia nō solū eēnt vnuz ens: vt ipsi ponunt sed et̄ nō ens vel nihil. q: quecūqȝ sūt vnuz s̄m rōnē ita se hn̄t ꝙ de quocūqȝ predicat̄ vnū ⁊ aliud: vñ si ens ⁊ nihil sunt vnū s̄m rōnē: seqt̄ si oīa sūt vnū ens: ꝙ oīa sūt nihil. ¶ Tertiū icōueniēs est ꝙ diuersa genera vt q̄litas q̄ntitas sint eadē s̄m rōnē: ⁊ hoc icōueniēs ponit cū dicit. (Et tali ⁊ tanto). ¶ Aduertēdū vō ꝙ sicut phus dicit in 4º. metaphice. ɔtra negātes pncipia non pōt adduci demōstratio simplr que pcedit ex magis notis simplr. Sȝ demōstratio ad ɔdicēdū que pcedit ex his q̄ supponunt̄ ab aduersario q̄ sunt iterdū minꝰ nota simplr. ⁊ sic phus in hac disputatiōe vtit̄ pluribꝰ q̄ sūt minꝰ nota: q̄ȝ hoc qd̄ est entia eē multa ⁊ nō vnū tantū: ad qd̄ rōnes adducit.

Lec.6.

Co.20.

Onturbati sunt autem et posteriores quēadmodū et antiqui ne forte cōtingat simul idez vnū esse et multa. Unde alii qdē eē auferebāt: quēadmodū Lycophrō Alii autem dictionem mutabāt: vt quoniā homo nō albus est: sed albat̄: neqȝ ambulās est: sed ambulat: vt nō est addicientes multa faciāt esse vnū tanq̄ȝ singulariter dicto vno aut ente.

Co.21.

Sed multa sunt que sunt: aut ratione. vt aliud albo esse et musico. Si idē vtraqȝ multa itaqȝ vnum. Aut diuisione: quemadmodum totuz et partes. Hic autem iam deficiebant. et confitebantur vnum multa esse: tanq̄ȝ non conueniret idem vnum ⁊ multa esse. Non opposita āt.

Co.22.

Est enim vnuz ⁊ potentia et endelechia. Hoc igitur modo facientibus impossibile videtur que sunt vnum esse.

¶ Lectio quarta.

Ostqua phus improbauit positionez pmenidis ⁊ melissi ponētiuz ens eē vnū: hic ostēdit ꝙ ex eadē radice qdam posteriores phi idubitationē iciderūt q̄dā. Erat eñ. n. pmēdes ⁊ melisꝰ eo ꝙ nesciuerūt distiguē vnū. vnde que aliquo modo sunt vnuz: simpliciter esse vnum enunciabant. posteriores autem phylosophi nescientes distinguere vnum: pro inconuenienti reputabant ꝙ idē aliquo modo sit vnū ⁊ multa: qd̄ tamen conuicti rationibus confiteri cogebantur. ⁊ ideo dicit ꝙ (posteriores phylosophi turbati sunt) .i. in dubitationem inciderunt quemadmodum ⁊ antiqui. s. permenides ⁊ melissus: ne forte cogerent̄ hoc dicere ꝙ idē sit vnū ⁊ multa: qd̄ iconueniens videbat̄ vtrisqȝ. ⁊ ideo p̄mi ponētes oīa vnū totalr multitudinē auferebāt: posteriores vero multitudinē auferre conabant̄ a quocūqȝ ponerēt eē vnū. ⁊ iō qdaȝ i ppositionibus vt lycophron auferebāt hoc verbū ē. dicebāt. n. ꝙ nō est dicēdum hō est albus: sed hō albus. Cōsiderabant enī ꝙ homo ⁊ albus sunt quodāmodo vnū: alioqn albus de homine non predicaretur. Sed videbat̄ eis ꝙ hec dictio estcuȝ sit copula verbalis inter duo copularet ⁊ ideo totaliter ab eo qd̄ est vnū multitudinem auferre volentes dicebant non esse apponendū hoc verbū est. sed q: impfecta oratio videbat̄: ⁊ imperfectū sensum generari i aīo auditoris si ponant̄ noīa absqȝ additione alicuius verbi hoc volentes corrigere. Alij mutabant modū loquendi: ⁊ non dicebant hō albus pp iperfectionē orōnis: nec hō est albꝰ ne daret̄ intelligi multitudo: sed hō albat̄: qr p hoc qd̄ est albari non intelligit̄ res aliqua vt eis videbatur: sed subiecti transmutatio. ⁊ sic dicebant nō eē dicendum homo est ambulans: sed homo ambulat: ne per additionem huius copl'e verbalis est: id qd̄ reputabant vnū. s. hoiem album facerent esse multa: ac si vnū ⁊ ens dicerēt (singulariter) idest vno modo: ⁊ non multipliciter. Sed hoc est falsum: q: hoc qd̄ est vnū vno modo potest esse multa alio modo sicut qd̄ ē vnū subiecto pōt esse multa rōne: sicut album ⁊ musicū idem sunt subiecto: sed rōne multa. Alia. n. est ratio musici ⁊ alia albi. vnde concludi pōt ꝙ vnū sit multa. Alio etiā modo contingit ꝙ id qd̄ est vnum toto ⁊ actu sit multa s̄m partiū diuisionē. Unde totū est vnū in sua totalitate: sed hȝ partium multitudinez. ⁊ quāuis ad id quod est vnū subiecto ⁊ multa ratione aliquod remedium adinenirēt auferentes hoc verbū ē: vel continuantes vt supra dictum est: tamē in hoc. s. toto ⁊ partibus deficiebant respondere nescientes: ⁊ ɔfitebantur tanq̄ȝ aliquod inconueniens. vnum esse multa. sed hoc non est inconueniens q̄ñ vnum ⁊ multa non accipiuntur vt opposita. vnū enim in actu ⁊ multa in actu opponuntur: sed vnum i actu ⁊ multa i potētia nō sūt opposita. Et pp hoc subdit ꝙ vnum dicitur multipliciter. s. vnū i potētia: ⁊ vnū i actu: ⁊ sic idē nihil ꝓhibet esse vnum in actu ⁊ multa i potētia. sicut pȝ de toto ⁊ ptibꝰ. Ultimo āt iducit ɔclusionē pncipalr intētā. s. ꝙ ex p̄dictis rōibꝰ pȝ ꝙ ipossibile est oīa entia esse vnum.

Et ex qbꝰ āt demōstrāt soluere nō difficile ē utriqȝ. n. sophistice syllogizāt et pmenides et melissus. Et nāque falsa recipiunt: et nō syllogizātes sunt. Est āt magis melissi onerosa rō et non hn̄s defectum. Sed uno inconuenienti assignato alia contingunt. Hoc autem nihil graue est.

¶ Lectio quinta.

Ostquā philosophꝰ iprobauit positionē pmenidis ⁊ melissi: hic icipit soluere eoȝ rōes. ¶ Et circa hoc duo facit. Primo ostendit quomodo rōes eoȝ sunt soluēde. Scd̄o soluit rōnes melissi ibi. (Quod qdē igit̄.) Tertio soluit rōnē pmenidis ibi. (Et ad pmenidē.) Dicit ergo primo ꝙ non ē difficile soluere rationes ex qbꝰ sillogizāt pmenides ⁊ melissus: q: vterqȝ sophistice sillogizāt ⁊ in eo ꝙ assumunt falsas propositiōes: ⁊ in eo ꝙ non seruāt debitā formā sillogismi: sȝ rō melissi (ē magis onerosa) .i. vana ⁊ fatua (⁊ nō hn̄s defectū) .i. nō iducēs dubitationē. Assumit. n. ꝙ ɔtariat̄ nālibꝰ pncipiis ⁊ manifeste falsū. s. ꝙ ens nō generet̄. vñ nō ē graue si vno icōuenienti dato alia sequitur. ¶ Deinde cum dicit.

Co.23.

¶ Quod qdem igit melissus psilogizat: manifestū ē. Opinat: enī accipe si quod fcm̄ est: hȝ pricipiū oē: qm̄ ⁊ qđ nō fcm̄ n̄ habet pricipiū.

¶ Soluit rōnē melissi q̄ talis erat qđ fcm̄ est hȝ p̄ncipiū: ergo qđ nō est fcm̄ nō hȝ p̄ncipiū sȝ ens nō est fcm̄: ergo nō hȝ p̄ncipiū: ⁊ p ɔñs nō hȝ finē sȝ qđ nō hȝ p̄ncipiū ⁊ finē est īfinitū: ergo ens ē īfinitū. qđ aūt ē īfinitū est īmobile nō.n. hēt extra se quo moueret. Jtē qđ ē īfinitū ē vnū q: si eēt multa oporteret eē aliqd extra īfinitū: ergo ens ē vnū ⁊ īfinitū ⁊ īmobile. Ad ondendū aūt q ens nō gnāt īducebat quandā rōnē q̄ ēt vtebant qdā p̄hi nāles. vñ ponit eā īfra circa finē huius libri p̄mi. ¶ Hanc aūt rōnē īprobat q̄tū ad quatuor. p̄mo q̄tū ad hoc q dicit qđ fcm̄ est hȝ p̄ncipiū: ergo qđ nō ē fcm̄ nō hȝ p̄ncipiū: hoc aūt non seqt: sȝ ē falsa ɔñtis. Argūt.n. a destructiōe añcedētis: cū recta forma argumētādi sit ecōuerso arguere. vñ nō seqt si est fcm̄ hȝ principiū: ergo si nō est factū nō hȝ principiū: sed sequeretur: ergo si non habet principiū non est fcm̄.

¶ Secundo ibi.

¶ Postea ⁊ hoc icōueniēs: oīs esse pricipiū rei: ⁊ non tpis ⁊ generatōis non simplicis sȝ alteratōis tanq̄ȝ nō momētanee facte mutatōis.

¶ Jmprobat p̄dictā rōnē q̄tū ad illā illationē nō hȝ p̄ncipiū ergo ē īfinitū. Principiū.n. dr̄ duplr̄. vno mō dr̄ p̄ncipiū tpis ⁊ gnātionis. ⁊ sic accipit p̄ncipiū cū dr̄ qđ fcm̄ ē hȝ p̄ncipiū vel qđ non est fcm̄ nō hȝ p̄ncipiū. Alio mō est p̄ncipiū rei vel magnitudinis. ⁊ sic seqret si nō hȝ p̄ncipiū ē īfinitū. Vñ pȝ q accipit nomē p̄ncipij ac si eēt vno mō dictū. ⁊ hoc ē q dicit q icōueniēs ē dicere (q p̄ncipiū oīs) i. cuiuscūq; hntis p̄ncipiū (sit p̄ncipiū rei). i. magnitudīs ⁊ q nō sit alio mō dcm̄ p̄ncipiū tpis ⁊ generatōis: non tm̄ ita q simplr̄ generatio ⁊ momentanea q̄ ē iductio forme in mām hēat p̄ncipiū q: simplicis generationis non est accipere p̄ncipiū sed totius alterationis: cuius terminus est generatio est accipe principiū cū nō sit momentanea mutatio ⁊ aliquando generatio dicatur pp̄ suum terminū.

¶ Tertio ibi.

Co.24.

¶ Postea pp̄ qđ īmobile si vnū est: sicut enī ⁊ pars vna: cū sit hec aque mouet ī ipsa: quare nō ⁊ oīs postea propter qđ alteratio non erit.

¶ Jmprobat predictam positionem q̄tum ad tertiam illationem: qua infert est infinitum ergo est īmobile ⁊ ostēdit q hoc non sequit dupliciter. Primo qdē in motu locali q: aliqua pars aque pōt moueri in seipsa ita q nō moueat ad locū extrinsecū ⁊ similr̄ fm̄ ɔgregationē ⁊ disgregationē ptiū. sicut si totū corpus īfinitū eēt aq̄ eēt possibile q ptes eius mouerent īfra totū ⁊ nō ,pcederēt extra totū locū. Jtē ip̄robat quātū ad motuȝ alterationis. q: nihil ,phiberet infinitū alterari vel in toto vel in partibus non .n. pp̄ hoc oporteret ponere aliquid extra infinitum.

¶ Quarto ibi.

¶ At vero nec specie possibile est vnū esse sed sicut ex quo. Sicut enī ⁊ physicoꝝ qdā vnum dicunt: illo aūt mō non. Homo nāq; ab equo alterum est spē: ⁊ contraria ad inuicem.

¶ Jmprobat predictam rōnem quo ad quartam illationem que ɔcludit q si ens est infinitum q sit vnū. non enī sequebatur q sit vnū fm̄ spēm: sed forte scđm mām sicut quidam physosophoꝝ naturaliū posuerunt oīa esse vnū scđm mām non aūt scđm speciem. manifestum est enim q homo ⁊ equus differunt secundum speciem. ⁊ similiter contraria sunt differentia ad inuicem secundū speciē.

Co.25.

e ¶ Et ad permenidem autem idē modus rationū est: ⁊ si aliqui alii ,pprii sunt: ⁊ solutio partim quidē quia falsa est: partim autem quia non concluditur.

¶ Lectio sexta.

p Postquā philosoph⁹ improbauit rationeȝ melissi. hic improbat rationem permenidis. ⁊ primo improbat eā: secundo excludit dicta quorundā qui male obuiabant rationi permenidis ibi. (Quidam autem rationibus.) Circa primum duo facit. Primo ponit modos quibus obuiandum est rationibus permenidis: secundo illis modis eā soluit ibi. (falsa quidē.) Circa primū sciendū q ratio p̄menidis talis erat vt patet primo metaphisice. Quicquid est preter ens: est non ens: sed quod est nō ens est nihil: ergo quicquid est preter ens est nihil: sȝ ens est vnum: ergo qcqd est p̄ter vnū est nihil: ergo ē tm̄ vnū ens. ⁊ ex hoc concludebat q esset īmobile: q: non hēret a quo moueret: nec haberet extra se quo moueret. Ex ipsis aūt eoꝝ rōnibus pȝ q p̄menides considerabat ens fm̄ rationem entis: ⁊ ideo ponebat ens esse vnuȝ finitū. Melissus autem considerabat ens ex pte materie: ɔsiderabat enim ens fm̄ q est factum: vel non factū. ⁊ ideo ponebat ens esse vnū ⁊ infinitum. dicit ergo q idem modus est ,pcedendi contra rationem p̄menidis ⁊ ɔtra rōneȝ melissi. Nam sicut rō melissi soluebatur ex eo q assumebat propositiones falsas ⁊ ex eo q non recte cōcludebat scđm rectam formam syllogisticam: sic ⁊ ratio permenidis soluitur partim q: falsa assumit: ⁊ partim q: non recte concludit. dicit autem ⁊ esse alios modos proprios disputandi contra permenidem: quia contra euȝ disputari potest ex propositionibus ab eo sumptis que sunt aliquo modo vere ⁊ ,pbabiles. Sed melissus procedebat ex eo qđ est falsuȝ ⁊ improbabile. s. q ens non generatur. Unde non disputauit contra eum per propositiones ab eo sumptas.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Falsa quidem: qm̄ simpliciter accipit quod est dici: multipliciter dicto.

¶ Prosegt p̄dictos modos: ⁊ primo primū: scđo scđm ibi. (Non ɔcludit aūt.) Dicit ergo primo q p̄menides assumit ,ppositiōes falsas. (q: accepit quod ē ens dici simpliciter (.i. vno mō cum tamen dicatur multipliciter. Dicitur enī ens vno modo substātia: alio mō accidēs: ⁊ hoc multipliciter fm̄ diuersa genera. Pōt ēt accipi ens ,put est cōmune substātie ⁊ accidētis. pȝ aūt q ,ppositiones ab eo sumpte in vno sensu sunt vere: ⁊ in alio sensu sunt false nam cuȝ dicit qcqd est p̄ter ens est nō ens verū est si ens sumat ,put est cōmune substātie ⁊ accidētis: si autē sumat pro accidēte vel pro substātia tm̄ falsuȝ est vt īfra ostēdet. Similiter ⁊ cū dicit: q ens est vnū verū si accipiat p aliq̄ vna substātia vel pro aliquo vno accidēte: nō tm̄ verū erit in illo sensu q quicquid est preter illud ens sit non ens.

¶ Deinde cum dicit.

Lec.7.

¶ Non cōcluditur autē: q: si sola alba recipiātur significante vnum albo: nihilominus multa alba sunt: ⁊ non vnum. Non enim continuatione erit vnum albū neq; ratione. Aliud enīȝ erit esse albo ⁊ susceptibili: ⁊ nō erit extra albū nihil omnino. Non enim inquantū est separabile: sed esse alterum est albo: ⁊ ei cui inest. Sed hoc parmenides nōduȝ vidit.

¶ Prosequitur secundum modum solutionis. q. s. ratio p̄menidis nō recte cōcludebat ⁊ primo ostendit in simili secūdo adaptat ad ,ppositū ibi (necesse igit.) Dicit ergo p̄mo q ex hoc sciri pōt q rō p̄menidis nō cōcludit recte quia forma argumētandi nō est efficax in omni materia: qđ oporteret si eēt debita forma argumētādi. Si enīȝ accipiamus album loco entis: ⁊ dicamus q album significat vnū tantum: ⁊ non dicatur equiuoce: ⁊ dicamus sic: quicquid est preter albū non est album: ⁊ quicquid ē non albū est nihil nō seqt q albū sit vnū tm̄. Primo qdē q: nō erit necariū vt oīa alba sint vnū ɔtinuum: vel alī (nō erit vnū albū ɔtinuatiōe) .i. ex hoc ipso q ē ɔtinuū nō erit vnū

Lec. 3.

simplr: q: ꝯtinuū est quodāmō multa vt supra dcm̄ est. ⁊ silr nō erit vnū rōne: alia. n. est rō albi ⁊ susceptibilis ⁊ tn̄ nō erit aliud ꝑter albū: q̄si ab eo diuisū. nō. n. est aliō albū a susceptibili: q: albū sit sepabile a susceptibili: s3 q: alia est rō albi ⁊ susceptibilis. S3 hoc nōdū erat ꝯsideratū tpe ꝑmenidis. s. ꝙ aliqd eēt vnū sbo ⁊ multa rōne. ⁊ iō credidit: ꝙ si nihil sit extra aliqd sbm qd sequat id esse vnū: s3 hoc falsū est: tū ꝑꝑ multitudinē ꝑtiū: tū ꝑꝑ diuersam rōnē sbe ⁊ accidentis.

¶ Deinde cum dicit.

Co. 26.

¶ Necesse igit accipe nō solū vnū significare qd est: de quo vtiq3 ꝑdicet s3 ⁊ qd vere ē: ⁊ qd vere vnū est: accidēs. n. sbo quodā dr. Quar cui accidit qd est nō erit. Alteꝝ. n. est ab eo qd est. Erit itaq3 aliqd cū nō sit. Non itaq3 inerit alii entis qd vere est. Nō. n. erit ens aliqd ipsi: nisi multa qd ē significet: sic ꝙ sit aliqd vnum quodq3. S3 supponit qd est significare vnū.

¶ Adaptat siltudinē ad ꝓpositū vt qd dcm̄ ē d albor osñdat silr se hēre circa ens. Et circa hoc duo facit. Primo osñdit ꝙ nō seqt ens eē vnū simplr: ꝑꝑ hoc ꝙ sb3 ⁊ accidēs sunt diuersa scd3 rōnē: scdo ꝑꝑ mltitudinē ꝑtiū. ibi. (Neq3 igit magnitudo.) Circa primū duo facit. Primo osñdit ꝙ cū dr. Quicqd est ꝑter ens nō ens: hoc qd est ens nō pōt accipi ꝑ accidēte tm̄: scdo ꝙ nō pōt accipi ꝑ substātia tm̄. ibi. (Si igit qd vere.) Dicit g° primo ꝙ cū dr ꝙ qcqd est ꝑter ens est nō ens: si ens dicat vnū significare oportebit qd significet nō quodcūq3 ens vel de quocūq3 ꝑdicat s3 significet (qd vere ē) .i. sbā3 ⁊ significet (qd vere ē vnū) .i. indiuisibile. Si. n. ens significet accidēs: cū accidēs ꝑdicet de subo: ops ꝙ sub3 nō sit cui accidit accidēs ꝙ ponit ens. Si. n. qcqd est ꝑter ens est nō ens .i. ꝑter accidēs ⁊ subm est alteꝝ ab accidēte qd significat hoc qd dico ens seqt ꝙ subm sit non ens: ⁊ ita cū accñs ꝙ est ens ꝑdicet de subo qd est nō ens: seqt ꝙ ens ꝑdicet de nō ente ⁊ hoc est qd ꝯcludit. (Erit itaq3 aliqd cū nō sit.) Ac si dicat g° seqt ꝙ nō ens sit ens. h° at ē īpossibile q: h° ē ꝑmū supponēdū ī sciētijs ꝙ ꝯdictoria nō ꝑdicent d se inuicē: vt i. 4°. meta. dr vn̄ ꝯcludit ꝙ si aliqd sit vē ens supposita hac ꝓpōne qcqd est ꝑter ens ē nō ens seqt ꝙ illud nō sit accñs īherēs alij: q: tūc nō ꝯtigēt ipsi subo sic eē aliqd ens .i. ꝙ ipm sbm hēt rōnē entis nisi ens multa significaret. ita ꝙ vnūqdq3 illoꝝ multoꝝ eēt aliqd ens. S3 supponit a ꝑmenide ꝙ ens significat vnū tm̄.

¶ Deinde cum dicit.

Co. 27.

¶ Si igit qd vē ē nulli accidit. s3 illi aliqd magis qd vē ē significat qd ē. q3 qd non ē. Si. n. erit qd vē ē idē ⁊ albū. albo aūt eē nō ē qd vē ē. neq3. n. accidere ipsi possibile ē qd ē. Neq3. n. qd ē. ē qd nō vē ē. Nō g° quod ē. ē qd albū ē. Nō sic aūt sic cū aliqd nō sit. s3 oīo nō sit. Qd vē itaq3 est non ē. veꝝ. n. ē dicere qm̄ albū est. Hoc aūt non quod ē significauit. Quar si ⁊ albū significat quod vē ē mlta g° sigificat quod ē.

¶ Postq3 ꝯclusit ꝙ cū dr qcqd ē ꝑter ens ē nō ens: ꝑ ens nō pōt itelli accñs osñdit ꝙ nec ēt sbā vn̄ dic. (Si igit qd vē ē nō sit accñs alicui: s3 illi aliqd accidit. o3 ꝙ i hac ꝓpōne qcqd ē ꝑter ens ē nō ens (magis significet qd vē ē) .i. sbā ꝑ ens q̄3 ꝑ nō ens: s3 nō pōt h° stare. pōat. n. ꝙ id qd vē est ens .i. illa sbā sit albū: albū aūt nō ē qd vē est. Jā. n. dcm̄ ē ꝙ id qd vē ē nō est possibile accidē alicui. ⁊ hoc iō q: (qd nō vē ē) .i. ꝙ nō ē sbā (nō ē qd ē) .i. nō ē ens: s3 qcqd ē ꝑter ens .i. ꝑter sbām ē nō ens. sic seqt g° ꝙ albū nō sit ens ⁊ nō solū ita ꝙ nō sit h° ens sic hō nō ē h° ꝙ ē asin° s3 ꝙ oīo non sit: q: ipse dic ꝙ qcqd ē ꝑter ens ē non ens: ⁊ qd ē nō ens est nihil: ex hoc g° seqt ꝙ nō ens ꝑdicet d eo qd vē ē: q: albū ꝑdicat de sbā q̄ vē ē. ⁊ tn̄ albū nō significat ens vt dcm̄ ē. Vn̄ seqt ꝙ ens sit nō ens: ⁊ h° ē īpossibile: q: vnū ꝯdictorioꝝ nō ꝑdicat de altero. vn̄ si ad euitā-

dū hoc icōueniēs dicam° ꝙ vē ens nō solū significat sbm s3 ēt ipm albū: seqt ꝙ ens multa significet. ⁊ ita nō erit tm̄ vnū ens: q: sbā ⁊ accidens plura sunt sm rōnem.

¶ Deinde cum dicit.

Co. 28.

¶ Neq3 igit magnitudo erit qd ē. siqdem qd vē est. est qd ē. Utriq3. n. alteꝝ est eē partium.

¶ Osñdit ꝙ non seqt ex rōne ꝑmenidis ꝙ sit tm̄ vnū ꝑꝑ multitudinē ꝑtiū. ⁊ primo q̄tū ad ꝑtes q̄ntitatiuas scdo q̄tū ad ꝑtes rōnis. ibi. (Qd aūt dr.) Dic g° primo ꝙ si ens vnū tm̄ significat nō solū nō poterit eē accñs cū sbo s3 neq3 ēt ens erit aliq̄ magnitudo: q: oīs magnitudo ē diuisibilis ī ꝑtes: vtriusq3 āt ꝑtis nō ē eadē rō s3 alīa vn̄ seqt ꝙ id ens vnū nō sit sbā corporea.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Qd āt dicit qd vē ē. i qd vē ē aliqd aliud rōne māifestū ē. vt hō si ē quod vē ē aliqd necesse ē ⁊ aīal quod vē ē aliqd eē ⁊ bipes. Si. n. non quod vē ē aliqd ē accidēcia erūt. Aut igit hoī aut alii alicui sbo. S3 īpossibile est. Accidēs. n. dr h. aut quod ꝯtigit eē ⁊ non eē. aut cuius ē ī rōne h cui accidit. vt sedere qdē sic sepabile. In simo aūt ē rō naris. cui dicim° accidere simū.

Co. 29.

Amplī° q̄cunq3 ī diffinitiua rōne īsunt. aut ex qb° sunt ī rōne hoꝝ non ē rō toti°. vt ī bipede rō hoīs. Aut in albo q̄ ē albi hoīs. Si igit hec hūc hūt modū. ⁊ hoī accidit bipes. necesse ē sepabile eē ipm. Quare ꝯtinget vtriq3 nō bipedē eē hoīem. aut ī rōne bipedis ierit hoīs rō. S3 īpossibile ē. Illud. n. ī illi° rōe iest. Si aūt alii accidūt bipes ⁊ aīal ⁊ non est vtrunq3 quod vē ē aliqd. ⁊ hō vtiq3 erit accidētiū alteri.

Co. 30.

Sed quod vē est sit accidens nulli ⁊ de quo ambo ⁊ vtrūq3 ⁊ quod est. ex his dicatur. Ex indiuisibilibus itaq3 est omne.

¶ Osñdit ꝙ nō possit eē ens sbā diffinibilis. manifestū est. n. ex diffinitiōe (ꝙ id qd vē ē) .i. sbā diuidit ī plura quoꝝ vnūqdq3 ē qb vē ē .i. sbā ⁊ aliud sm rōnē. vt ponam° ꝙ id vnū qd vē ē sit hō: cū hō sit aīal bipes: necē est ꝙ ⁊ aīal sit ⁊ bipes. ⁊ sic vtrūq3 eoꝝ erit (qd vē ē) .i. sbā ꝙ si nō sint sbe erūt accidētia: aut igit hoī aut alteri alicui: s3 īpossibile est ꝙ sint accñtia hoī. Et ad hoc osñdēdū duo ꝓponit. primū ē ꝙ accñs dr dupl'r. Uno mō accñs sepabile qd ꝯtingit ī eē ⁊ nō ī eē. Alio mō accñs īsepabile ⁊ ꝑ se: ⁊ hoc est accñs ī cui° diffinitiōe ponit sbm cui accidit: sicut simū ē ꝑ se accñs nasi q: ī diffinitiōe simi ponit nasus: ē. n. simū nasus curuus. Scd3 qd ponit ē ꝙ si aliq̄ ponunt ī diffinitiōne alicui° diffiniti: aut ī diffinitiōe alicui° eoꝝ ex qb° ꝯstat diffinitio toti° diffiniti: sicut bipes ponit ī diffinitiōe hoīs. ⁊ q̄dā alia q̄ ponunt ī diffinitiōe bipedis vel aīalis ex qb° diffinit hō īpossibile ē ꝙ pōat hō ī diffinitiōe bipedis aut ī diffinitiōe alicui° eoꝝ q̄ cadūt ī diffinitiōe bipedis vel aīalis aliogn eēt diffinitio circularis ⁊ eēt idē ꝑus ⁊ posterius ⁊ notius ⁊ min° notū. Oīs. n. diffinitio ē ex ꝑorib° ⁊ notiorib° vt ī sexto topicoꝝ dr ⁊ eadē rōne cū ī diffinitiōe hoīs albi ponat albū nō ē possibile ꝙ ī diffinitiōe albi ponat hō alb°. his igit positis sic argumētat si bipes ē accñs hoī necesse ē vel ꝙ sit accñs sepabile: ⁊ sic ꝯtigit hoīem nō eē bipedē ꝙ ē īpossibile: vel erit īsepabile ⁊ sic oportebit ꝙ hō ponat ī rōne bipedis: ꝙ ē ēt īpossibile q: bipes ponit ī rōne ei° īpossibile est igit ꝙ bipes sit accñs hoī ⁊ eadē rōne neq3 aī: S3 si dicat ꝙ ābo sunt accñtia alicui alii: seqret ēt ꝙ hō accidat alicui alteri s3 hoc ē īpossibile. Jā. n. supra dictū est ꝙ illud qd vē est nulli accidit: hō aūt supponit esse illud qd vē ē: vt ex supioribus p3 qd. n. seqt hoīem accidere alteri si aīal ⁊ bipes alteri accidunt sic manifestat q: de quocūq3 dr ambo seorsum. s. aīal ⁊ bipes de eodē di-

Cap'lo. 4

eet vtrũq; sit. s. aĩal ⁊ bipes. ⁊ de quocunq; dr̃ aĩal ⁊ bipes dr̃ ꝙ ẽ ex eis. s. hõ: q: nihil ẽ aliud hõ ꝙ̃ aĩal bipes. Sic igit̃ pz ꝙ si ponat̃ vnũ tm̃ ens n̄ p̄nt pōt ptes q̃ntitatiue neq; ptes magnitudinis. n3 ptes rõis. Sic igit̃ seq̃t̃ ꝙ oẽ ẽs sit ĩ nũero idiuisibiliũ ne ponẽdo vnũ ẽs cogamur ponẽ multa ꝑꝑ ptes. Cõmẽ. ãt dic̃ ꝙ ibi. (s3 ꝙ v̄e est.) ponit secũdã rõnẽ p̄menides ad ostẽdẽdũ ꝙ ens sit vnũ q̃ talis ẽ ens qd̃ ẽ vnũ ẽ sb̃a ⁊ n̄ accñs ⁊ p sb̃az itelligit corp⁹. si ãt corp⁹ illud diuidat̃ in duas medietates sequit̃ ꝙ ens dicatur de vtraq; medietate congregato ex eis. ⁊ hoc vr̃ procedit in infinitum ꝙ est impossibile s̄m ipsum aut erit diuidere vsq; ad puncta ꝙ etiã est ĩpossibile: o3 ꝙ ens sit vnũ indiuisibile sed hec expositio est extorta ⁊ ꝯtra intẽtionem Ari. sicut satis apparet litteram inspicienti.

Expositio Aueroys et cõmẽto p̄mo Jmprobatio exposi/tionis Aueroys

Quidã aũt rõnibus vtrisq; acq̃escũt. Huic qdẽ qm̃ oĩa vnũ sũt si qd̃ ẽ vnũ significat qm̃ est. ⁊ qd̃ nõ est Ei aũt q decisione indiuiduas facientes magnitudines.

Lectio septima.

Ostquã phũs ĩprobauit rõnẽ p̄menidis ducẽdo ad q̃dã icõueniẽtia hic ĩprobat põnẽ quorũdã q̃ p̄dcã icõueniẽtia ꝯcedebãt. ⁊ circa hoc duo fac̃. Pri͂o ponit põnẽ eoꝝ scd̃o ĩprobat eã ibi. (manifestum aũt.) Cõsiderãdũ p̄mo ꝙ supra phũs ꝯ rõnẽ p̄menidis duab⁹ rõnib⁹ vsus ẽ: vna ad ostẽdẽdũ ꝙ ex rõne p̄menidis n̄ req̃ritur oĩa eẽ vnũ ꝑꝑ diuersitatẽ sb̃i ⁊ accidẽtis: q̃ qdẽ rõ ducebat ad hoc icõueniẽs: ꝙ n̄ ens ẽ ens: vt ex supiorib⁹ pz. Alia v̄o rõ ꝯcedebat ad ostẽdẽdũ ꝙ nõ seq̃t̃ oĩa eẽ vnu3 ꝑꝑ hoc ꝙ si eẽt magnitudo sequeret̃ magnitudinẽ eẽ indiuisibilẽ: q: si sit diuisibil' erũt quodãmõ multa Platonici v̄o vtriq; rõni acq̃euerũt cõcedẽdo ĩpossibilia ad q̃ deducũt. Acq̃euerũt ergo p̄me rõi q̃ ducebat ad hoc ꝙ n̄ ens eẽt ens: si aliq̃s diceret ꝙ ens significet vnũ vl' sb̃az tm̃ vl' accñs tm̃: ⁊ p hoc vellet dicere ꝙ oĩa sunt vnũ. huic rõni dico acq̃euerũt ꝙ n̄ ens esset ens. dicebat. n. Plato ꝙ accidens ẽ n̄ ens ⁊ ꝑꝑ hoc dr̃ ĩ sexto meta. ꝙ Plato posuit sophistica circa n̄ ens: q: versat̃ maxime circa ea q̃ p accidens dñr. Sic ergo Plato intelligens p ens sb̃az ꝯcedebat p̄mã ꝓpositionẽ p̄menidis dicẽtis ꝙ q̄cq̄d ẽ p̄ter ens est nõ ens q: ponebat accñs qd̃ ẽ p̄ter sb̃az eẽ n̄ ens n̄ tñ ꝯcedebat ꝓpositionẽ hãc. s. q̄cq̄d ẽ n̄ ens ẽ nihil licet enim diceret accñs esse non ens non tamen dicebat accidens eẽ nihil: s3 aliq̄d. ⁊ ꝑꝑ hoc s̄m ipsum nõ consequebat̃ ꝙ sit vnũ tm̃. Sed alteri rõni q̃ ducebat ad hoc ꝙ magnitudo esset indiuisibil' assentiebãt ꝯcedebat magnitudines eẽ indiuisibiles ex decisione: idest diuidẽdo: q: magnitudinu3 diuisio ad indiuisibilia terminatur. ponebat enim corpora resolui in superficies ⁊ superficies in lineas: ⁊ lineas in indiuisibilia: vt pz in tertio de celo ⁊ mundo.

Lec. 3. Lec. 6. Lec. 2. Lec. 3.

Deinde cum dicit.

Co. 31.

Manifestũ aũt est. et qm̃ nõ verũ est. qd̃ n̄ vnum significat quod ẽ. et nõ possibile ẽ simul cõtradictionẽ eẽ. nõ erit nihil qd̃ non est. Nihil .n. prohibet qd̃ ẽ nõ simpliciter eẽ. sed non ens aliquid esse quod nõ est.

Jmprobat p̄dictã positionẽ quãtũ ad hoc ꝙ ꝯcedebat ꝙ nõ ens est aliq̄d. Nã quãtũ ad illud ꝙ ꝯcedebat indiuiduas esse magnitudines improbat suo loco in sequentibus scie nãlis. Jmprobat aũt p̄mũ dupl'r. Pri͂mo ostendendo ꝙ nõ seq̃t̃ ex rõne Platonis ꝙ nõ ens sit aliquid scd̃o q̃tũ ad hoc ꝙ dicebat ꝙ nisi hoc ponat̃. s. ꝙ nõ ens qd̃ ẽ accidẽs sit aliq̄d qd̃ seq̃t̃ oĩa eẽ vnũ. ibi. (Dicere igitur.) Dicit ergo p̄mo manifestũ eẽ qd̃ n̄ ẽ verũ ꝙ ista rõ platonis sequat̃ q: sic deducebat. Ens vnũ significat. Ponebat. n. ens eẽ gen⁹ ⁊ vniuoce dictũ de oĩbus scd̃m participationẽ p̄mi entis ⁊ iterũ ponebat ꝙ ꝯdictoria nõ sunt simul vera: ⁊ his duob⁹ arbitrabat̃ seq̄ nõ ens nõ ẽ nihil sed aliq̄d. Si. n. ens significat vnũ qd̃ ẽ sb̃a oportebit ꝙ quid ẽ nõ sb̃a sit nõ ens. q: si eẽt ens cũ ens nõ significet nisi sb̃a sequeret̃ ꝙ eẽt sb̃a. ⁊ tũc eẽt sil' sb̃a ⁊ nõ sb̃a qd̃ ẽ ꝯdictoria simul v̄a eẽ. si igit̃ ĩpossibile ẽ ꝯdictoria simul v̄a eẽ: ⁊ ens significat vnũ qd̃ ẽ sb̃a sequet̃ ꝙ q̄cq̄d ẽ nõ sb̃a ẽ nõ est. Sed aliq̄d ẽ nõ sb̃a. s. accidẽs igit̃ aliq̄d ẽ nõ ens ⁊ sic nõ ẽ verũ ꝙ nõ ens sit nihil. Ostẽdit aũt Ari. ꝙ hoc nõ seq̃t̃ q: si ens significat p̄ncipal'r vnũ qd̃ ẽ sb̃a nihil ꝓhibet dicere ꝙ accidẽs qd̃ nõ ẽ sb̃a nõ sit simpl'r ens: s3 tm̃ nõ ꝑꝑ hoc o3 ꝙ illud qd̃ nõ ẽ aliq̄d. i. sb̃a dicat̃ absolute nõ ens l3 ergo accidẽs nõ sit ens simpl'r non tñ potest dici absolute non ens.

Deinde cum dicit.

Dicere igitur extra ip̄m qd̃ ẽ nisi aliq̄d erit aliud. vnũ oĩa eẽ incõueniẽs ẽ. Quis. n. addiscit ipsum qd̃ ẽ. nisi ꝙ vere ẽ. aliq̄d sit. Si aũt hoc nihil tamẽ ꝓhibet multa que sunt eẽ. sicut dictũ ẽ Qd̃ qdem igitur sic vnu3 esse quod est impossibile sit. manifestum est.

Concludit vlterius ꝙ nõ seq̃t̃ si nõ ens qd̃ ẽ accidẽs n̄ sit aliq̄d ꝙ oĩa sint vnũ. ⁊ hoc ẽ ꝙ dicit ꝙ icõueniẽs ẽ dicere ꝙ sequat̃ oĩa eẽ vnũ: nisi aliq̄d sit extra ens: q: p ens nõ põt intelligi nisi sb̃a q̃ vere ẽ. s3 si sb̃a sit nihil ꝓhibet eẽ multa sicut iam dictũ ẽ et remota magnitudine ⁊ accidẽte: q: diffinitio sb̃e diuidit̃ ĩ multa q̃ sunt de genere sb̃. s. hõ ⁊ aĩal ⁊ bipes. ⁊ vlteri⁹ seq̃t̃ ꝙ s̄m diuersas dr̃ias generis sint multe sb̃e in actu. Et vltimo infert conclusione3 principaliter intenta ꝙ non omnia sunt vnum sicut dicebat permenides ⁊ melissus.

Sicut aũt physici dicũt. duo modi sunt vbi qdẽ. n. vnũ faciẽtes qd̃ est corpus sb̃z aut triũ aliqd̃. aut aliud qd̃ ẽ igne dẽsius acre. aũt subtilius. alia aũt generãt dẽsitate et raritate multa faciẽtes. Hec aũt sunt cõtraria. vl'r aũt excellẽtia et defectus. sic magnu3 dic̃ Plato et p̃uum. nisi ꝙ hic quidem hec fac̃ materiã. vnũ aũt speciẽ. Alii vero vnũ qdem s̄m materiã. ꝯtraria aute3 differẽtias et spẽs. Quidã ãt ex vno inherẽtes ꝯtrarietates segregãt quẽadmodũ anaximãdros dixit. et q̄cũq; ãt vnũ et multa dñr esse sic empedocles et anaxagoras. Ex cõmixtione nãq; segregant alia. Differunt autem abinuice3. eo ꝙ hic circulationem facit horum hic aute3 semel. et hic quidam infinitas similes ptes et contrarias. Ille vero uocata elementa solum.

Co. 32.

Lectio octaua.

Co. 33.

Ostquã phũs ĩprobauit opĩonẽ d̃ p̄ncipiis eoꝝ q d̃ nã n̄ nãl'r sunt locuti: hic ꝓseq̃t̃ opiniones eoꝝ q de p̄ncipiis nãliter sunt locuti n̄ remouẽtes motũ. ⁊ iõ vocat eos physicos. i. nãles. ⁊ circa hoc duo facit. Pri͂mo ostẽdit diuersitatẽ opinionũ. scd̃o ꝓseq̃t̃ vnã eaꝝ ibi. (Vt aũt.) Dicit ergo p̄mo ꝙ s̄m opinionẽ nãliũ phõꝝ duo sunt modi s̄m quos gñãtur res ex p̄ncipiis quoꝝ vnũ tãgebãt philosophi nãles ponẽtes vnũ tm̃ p̄ncipiũ maẽle sine eẽt vnũ de trib⁹ elemẽtis. s. igne ⁊ aere ⁊ aq̃: q: terra3 solã null⁹ posuit p̄ncipiũ: vt supra dictũ ẽ: siue aliqd̃ medium iter ea vtputa qd̃ eẽt densius igne ⁊ subtili⁹ aere. ab isto aũt vno p̄ncipio dicebãt oĩa alia gñãri s̄m raritatẽ ⁊ densitatẽ vtputa q ponebãt aerẽ p̄ncipiũ dicebãt ꝙ ex eo rarefacto generat̃ ignis ex eo aũt ꝯdensato generat̃ aqua rarũ aũt ⁊ densum sunt ꝯria ⁊ reducũt̃ ad excellẽtiã ⁊ defectũ vt ad q̃dã vl'iora. Nã densum est qd̃ h3 multũ de maẽ: rarũ aũt qd̃ parũ. ⁊ sic quodãmodo ꝯcordabãt cum platone qui ponebat magnũ ⁊ p̃uũ p̄ncipia q̃ eẽt p̄met ad

Lec. 2.

excellētiā ⁊ defectū. Sʒ i hoc differebāt a platone q: plato posuit magnū ⁊ pūū ex pte materie: q: ponebat vnuʒ p̄ncipium formale quod ē̄st quedam idea p̄ticipata a diuersis ſm diuersitatem materie. Antiqui vero nāles ponebāt ɔ̄rietatē ex pte forme: q: ponebāt primum p̄ncipium vnā mām ex qua multa ɔ̄stituunt ſm diuersas formas. Alij vō antiq nāles ponebāt res fieri ex p̄ncipijs ex hoc ꝙ ipsa ɔ̄ria ⁊ diuersa extrahebant ab vno in quo erāt q̄ſi cōmixta ⁊ ɔ̄fuſa. ſʒ in hoc differebāt q: Anaximāder ponebat illud vnū ɔ̄fuſuʒ esse p̄ncipiū nō aūt illa multa q̄ i eo erāt cōmixta: q: ponebāt vnū tm̄ p̄ncipiū. Empedocles vō ⁊ Anax. ponebāt magis eē p̄ncipia illa q̄ i eo p̄mi ſcebant. ⁊ iō ponebāt multa p̄ncipia: ſʒ ⁊ illud vnū ɔ̄fuſuʒ quodāmō p̄ncipiū poneret. Sed Anax. ⁊ Empedocles differebāt i duob⁹ p̄mo qdē q: empedocles ponebat circulatonē q̄ʒdā cōmixtiōis ⁊ segregatōis. Pōebat.n. mūdū multotiēs eē fcm̄: ⁊ multotiēs corruptū. ita ꝙ cū mundus corrupt⁹ fuit amicitia oīa ɔ̄fundente in vnū itez mūd⁹ gnāret lite ſepante ⁊ distinguēte. ⁊ ſic ɔ̄fuſioni ſuccedit distinctio ⁊ ecōuerſo. Sʒ Anax. ponebat ſemel tm̄ mundū fcm̄ eē. ita ꝙ a p̄ncipio oīa eēnt cōmixta in vnū: ſʒ itellect⁹ q̄ incipit extrahē ⁊ distiguere: nunq̄ʒ cessabit hoc facē. ita ꝙ nunq̄ʒ erūt oīa cōmixta i vnū. Alio mō differūt in hoc ꝙ Anax. posuit p̄ncipia eē īfinitas ptes ſimiles ⁊ ɔ̄rias ſcʒ īfinitas ptes carnis: q̄ ſunt ſimiles iuicē: ⁊ infinitas partes oſſis ⁊ alioꝝ q̄ hn̄t ptes ſimiles. cū tn̄ q̄rundā ſit ad alias ɔ̄rietas ſicut ptiū oſſis ad ptes ſanguinis ē ɔ̄rietas ſm humidū ⁊ ſiccū. Sʒ emp̄. posuit p̄ncipia illa ſolū quatuor: q̄ cōiter dicuntur elementa. ſ. ignē aerem aquam ⁊ terram.

Idcī aūt: Anaxagoras ſic īfinita opinari: vt accipiat cōēʒ opiōnē phiſicorū eē verā: tāquā nō fiat nullū coꝝ ex eo qd̄ nō ē. pp hoc enī ſicut dicūt: ⁊ erāt ſimul oīa: ⁊ fieri hmōi ſtatuerunt alterari. alij aūt congregationem ⁊ ſegregationeʒ. Amplius ex eo ꝙ fiunt ex alterutris. contraria inerant ergo.

Lectio nona.

Positis diuerſis opiōibus nāliū phoꝝ de p̄ncipijs hic pſeqt̄ vnā eaꝝ ſ. opiōnē Anax. q: hec opio videbat̄ aſſignare cām cōem oīum ſpērū motus. ⁊ diuidit̄ i duas ptes. In p̄ia pōit rōnē ipſi⁹: i ſcd̄a obijcit ɔ̄ eā ibi. (Si igit̄ īfinitū.) Circa p̄mā tria fac̄. P̄rīo p̄mittit ea q̄ Anax. ſupponebat ⁊ ex qb⁹ argumētabat̄: ſcd̄o ponit ſue rōnis pceſſum. ibi. (Si.n. oē ꝙ ſit.) Tertio ponit eius rñſionē ad quādā tacitā obiectionē. ibi. (Apparet aūt.) Duo aūt ponebat Anax. ex qb⁹ pcedebat: quoꝝ p̄mū ē qd̄ et ab oībus nālibus phis ſupponebat̄ ꝙ. ſ. ex nihilo nihil fiat. ⁊ hoc ē qd̄ dicit ꝙ Anax. ex hoc videbat̄ opīari eē p̄ncipia infinita q: accipiebat cōem opiōnē oīum phoꝝ nāliū eē verā hāc. ſ. ꝙ id qd̄ ſimpliciter nō ē nullo mō fiat. Q: enim hoc ſupponebāt tanq̄ʒ p̄ncipiū ad diuerſas opiones pceſſerūt. vt enī nō cogerent̄ ponere aliqd d̄ nouo fieri ꝙ p̄ius oīo ñ eēt: poſuerūt aliq oīa p̄us ſil' extitiſſe vel i aliquo vno ɔ̄fuſo: ſicut Anax. ⁊ Empedocles dicūt vl' in aliquo vno p̄ncipio māli. ſ. aq̄ igne ⁊ aere: vel ī aliquo medio illorū. ⁊ ſm hoc duos modos factionis ponebāt. Qui.n. poſuerūt oīa ſil' p̄extiſtere ſicut i vno p̄ncipio māli: dixerūt ꝙ fieri nihil aliud ē quā alterari. Ex illo.n. vno p̄ncipio māli oīa fieri dicebāt p ɔ̄dempſatonē ⁊ rarefactionē eiuſdeʒ. Alij vero q ponebāt oīa p̄extiſtere ſimul ſicut ī aliquo vno ɔ̄fuſo ⁊ cōmixto ex multis dixerunt ꝙ fieri reꝝ non ē aliud q̄ʒ ɔ̄gregatio ⁊ ſegregatio ⁊ oēs hi decepti fuerūt q: neſciuerunt diſtinguere iter potentiā ⁊ actū. Ens.n. in potentia ē quaſi mediū iter purū nō ens ⁊ ens i actu. q̄ igit̄ nālīter fiunt nō fiunt ex ſimpliciter nō ente ſʒ ex ente ī potentia non aūt ex ente in actu vt ipſi opinabant̄. vñ que ſiunt non opoꝛtet p̄extiſtere actu vt ipſi dicebant ſʒ potentia tantū ponit ſm qd̄ ſuppōebat. ibi. (Amplius ex eo.) Dicebat.n. ꝙ cōtraria fiūt ex alterutris. videt̄.n. ex calido fieri frigidū ⁊ ecōuerſo. ⁊ ex hoc cōcludebāt ꝙ cū ex nihilo nihil fiat ꝙ vnū ɔ̄rioꝝ p̄extitit i altero qd̄ qdē ē veꝝ ſm potētiā. Nā frigidū ē potētia i calido nō aūt actu vt anax. extimabat pꝛopter hoc ꝙ neſciebat accipere eſſe in potentia ꝙ eſt eſſe medium inter purum non eſſe ⁊ eſſe actu.

Deinde cum dicit.

Si.n. oē qd̄ ē ſit: neceſſe ē fieri: aut ex his q̄ ſunt: aut ex his q̄ nō ſunt. Hoꝝ aūt illud qd̄ eſt ex his q̄ non ſunt aliqd fieri: īpoſſibile eſt. De hac.n. ɔ̄uenīūt opinione oēs q de natura ſunt. Reliquū iā cōtīgere ex neceſſitate putauerunt ex his q̄ ſunt inſunt fieri: ſed pp paruitatem magnitudinū ex inſenſibilibus nobis. vñ dīxt eē in oē miſceri: pp id ꝙ omne ex oī videbant fieri.

Ponit deductionē rōnis ipſius ⁊ pcedebat ſic. Si aliquid ē neceſſe ꝙ fiat aut ex ente aut nō ex ente. ſed hoꝝ alteꝝ excludebat. ſ. ꝙ aliqd fieret ex nō ente pp cōem opinionē phyloſophoꝝ ſupꝛa poſitā. vñ ɔ̄cludebat reliquū mēbꝛū. ſ. ꝙ aliqd fiat ex ente puta ſi aer ſit ex aq̄ ꝙ aer p̄ius extitit nō aūt diceret̄ ꝙ aer fiat ex aq̄ niſi ī aqua p̄extiſteret aer vñ volebat accipe ꝙ oē qd̄ ſit ex aliquo p̄extiſteret i eo ex quo fiebat. ſʒ q: hoc videbat̄ contra id qd̄ apparet ſenſui. nō.n. appet ad ſenſuʒ ꝙ illud qd̄ generat̄ ex aliquo p̄extitat i eo: ideo hāc obiectionē excludebat p hoc ꝙ ponebat ꝙ id qd̄ ſit ex aliquo p̄extiſteret ī eo ſm q̄ſdā ptes minimas q̄ ſūt nobis iſenſibiles pp ſuā puitatē: puta ſi aer ſit ex aq̄ ptes aliq̄ minime aeris ſunt i aq̄. nō aūt i illa q̄titate i q̄ generat̄. ⁊ iō p ɔ̄gregationē illaꝝ ptiū ad inicē ⁊ ſegregationē ex ptibus aque dicebat fieri aereʒ. habito igit̄ hoc ꝙ omne qd̄ ſit ex aliquo preexiſtat i eo: aſſumebat vlteri⁹ omne ex omni fieri. Unde concludebat ꝙ quodlibet eſſet in quolibet permixtum ſm partes minimas ⁊ iſenſibiles ⁊ quia infinities vnum ex alio fieri poteſt: infinitas partes minimas in vnoquoq̄ʒ eſſe dicebat.

Deinde cum dicit.

Apparet aūt differētia ⁊ appellari altera ab iuicē ex magis ſupabūdanti pp multitudinē in mixtura īfinitoꝝ. Sincere qdeʒ.n. totū album aut nigrū: aut carnē: aut os nota eē: ſed qd̄ plus vnūquodq̄ʒ hʒ: hoc videtur eſſe natura rei.

Excludit quandā tacitā obiectionē. Poſſet.n. aliquis obijcere ſi īfinite partes cuiuſlibet rei ſunt ī quolibet ſeq̄t ꝙ nō adinicē res differāt nec adinicē differre videāt̄. Ad hoc ergo q̄ſi rñdēs dicit ꝙ res videt̄ differre adinicē ⁊ nominant̄ etiā diuerſa ex eo ꝙ maxīe ſupabūdat ī eis cū tn̄ īfinita ſit multitudo partiū minimaꝝ q̄ ɔ̄tinēt̄ ī aliquo mixto: ⁊ ſic nihil eſt pure ⁊ totaliter albū aut nigrū aut os ſʒ id qd̄ plus eſt in vnoquoq̄ʒ hoc videtur eſſe natura rei.

Deinde cum dicit.

Co.34.

Co.35.

Si igit̄ īfinitū ſcd̄m ꝙ īfinitū ignotū ē ſcd̄m multitudinē qdē ⁊ magnitudinē īfinitū ignotū q̄ntū ē quoddā. Scd̄m ſpēm āt īfinitū ignotuʒ q̄le quoddā ē. P̄ricipiis āt īfinitis exīntib⁹ ⁊ ſcd̄m multitudinē ⁊ ſcd̄m ſpēm ipoſſibile ē que ſūt ex his cognoſcere. Si.n. cognoſcere cōpoſitū arbitramur cū ſcim⁹ ex quib⁹ ⁊ quātis ſit.

Improbat poſitionē predictā. ⁊ circa hoc duo facit. p̄º improbat eā abſolute. ſcd̄o comparat eam ad opinionem emp̄. ibi. (melius aūt.) Circa primū duo facit. primo ponit rationes ad improbandū opinionē Anaxagore. Scd̄o improbat modū poſitionis ibi. (Nequaq̄ʒ.) Circa primū ponit quinq̄ʒ rationes quaꝝ prima talis eſt. omne īfinitū eſt ignotū ſm ꝙ infinitū eſt. ⁊ exponit quare dicat ſm ꝙ īfinitum. q: ſi eſt infinitum ſm multitudineʒ vel magnitudinem erit ignotū ſm quātitatem. Si aūt eſt infinitū ſm ſpēm puta ꝙ conſtituat̄ ex īfinitis ſm ſpēm diuerſis tunc

erit ignotū de eo q̄le sit. Et huius rō est: q: id qđ est notū apud intellectū cōprehendit̄ ab ipso q̄tū ad oīa q̄ ipsius sunt: qđ nō pōt ɔtingere i aliquo īfinito. Si igit̄ alicui⁹ rei pncipia sunt īfinita: oꝫ ea esse ignota: vel sꝫ q̄titatē: vel sꝫ spēm. sꝫ si pncipia sunt ignota: oꝫ eē ignota ea q̄ sunt ex pncipiis. qđ ꝓbat ex hoc: q: tūc arbitramur nos cognoscere vnūquodqꝫ cōpositū (cū scim⁹ ex qb⁹ ꝛ quātis sit) .i. qn̄ cognoscim⁹ ꝛ spēs ꝛ q̄titates pncipioꝝ. Seq̄t igit̄ de primo ad vltimū: ꝙ si pncipia rex nālū sunt īfinita: ꝙ nāles res erunt ignote sm quantitatem vel sm speciem.

¶ Scđam rationem ponit ibi.

Co. 36. ¶ Amplius aūt si necesse est cuius ps ɔtingit q̄tacūqꝫ esse sm magnitudinē ꝛ paruitatem ꝛ ipsum totum ɔtingere. Dico aūt taliuꝫ aliquā ptium in quā cum īsit diuidit̄ totum. Si aūt īpossibile ē aīal aut plantam q̄tācunqꝫ esse sm magnitudinē ꝛ puitatē: manifestum ē qm̄ neqꝫ ptium q̄zlibet. Erit. n. totuꝫ ptibus simile. Caro autē ꝛ bos ꝛ huiusmodi ptes sunt aīalis: ꝛ fruct⁹ plantaꝝ. Manifestū igit̄ qm̄ īpossibile est carnē: aut os: aut aliqđ aliud quantumcunqꝫ esse magnitudine aut in maius aut ī minus.

¶ Que talis est. Si alicuius totius ptes nō hn̄t aliquā determinatā q̄titatē siue magnitudinē vel paruitateꝫ: sꝫ ɔtingit eas q̄tascūqꝫ esse: vel sm magnitudinē vel puitatē: necesse est ꝙ totū nō hēat dterminatā magnitudinē vel paruitatē: sꝫ ꝙ ɔtigat totū esse cuiuscūqꝫ magnitudīs vel puitatis. ꝛ hoc ideo: q: q̄titas toti⁹ ɔsurgit ex ptib⁹. Sꝫ hoc itelligēdū est de ptib⁹ existib⁹ actu ī toto sicut caro neruus ꝛ os existūt i aīali. ꝛ hoc est qđ dicit. (Dico aūt taliū aliquā ptiū in qua cū insit) .s. actu (diuidit̄ aliqđ totū) ꝛ p hoc excludunt̄ ptes totius ɔtinui q̄ sunt potētia i ipso. sꝫ īpossibile est ꝙ aīal vel planta vel aliqđ hmōi hēat se īdeterminate ad q̄tācūqꝫ magnitudinē vel puitatē. est eni aliqua q̄titas ita magna vltra quā nullū aīal extēdit̄: ꝛ aliqua ita parua īfra quā nullū aīal īuenit̄. ꝛ siliter dicēdū est de plātis: ergo sequit̄ ad destructionē ɔsequētis: ꝙ neqꝫ aliqua ptium sit īdeterminate q̄titatis. ꝛ sile est de toto ꝛ ptib⁹ q: caro ꝛ os ꝛ huiusmodi sunt ptes aīalis ꝛ fruct⁹ ptes plātaꝝ. īpossibile est igit̄ ꝙ caro ꝛ os ꝛ huiusmodi hēant īdeterminatā q̄titatē vel sm magis vel sm minus. nō ergo est possibile ꝙ sint aliq̄ ptes carnis aut ossis q̄ sint īsensibiles pp paruitatē. ¶ Videt̄ aūt ꝙ hic dr̄ ɔtrꝫ eē diuisioni ɔtinui in īfinitū. Si eni ɔtinuū in īfinitū diuisibile est: caro aūt ɔtinuū quoddā est: vꝫ ꝙ sit in infinitū diuisibilis. oēm igit̄ puitatē determinatā trāscēdet ps carnis sm diuisionē īfinitā. Sed dicēdū ꝙ lꝫ corpus mathematice acceptū sit diuisibile in īfinitū: corpus tn̄ nāle nō est diuisibile in īfinitū. In corpore eni mathematico nō ɔsiderat̄ nisi q̄titas i qua nihil īuenit̄ diuisioni repugnās sꝫ ī corpore nāli īuenitur forma nālis q̄ reqrit determinatā q̄titateꝫ sicut ꝛ alia accidentia: vnde nō pōt inueniri quantitas in specie carnis nisi infra aliquos terminos determinata.

¶ Tertiam rationem ponit ibi.

Co. 37. ¶ Amplius si oīa insunt qdē huiusmodi inuicem ꝛ non fiunt: sed segregantur cum insint: dicuntur autem ꝛ a plurimo. fit autem ex quolibet quodlibet: vt ex carne aqua segregatur. ꝛ caro ex aqua: omne autem corpus finitum resecatur a corpore finito: manifestum est ꝙ non contingit in vnoquoqꝫ vnumquodqꝫ esse.

¶ Et circa hec duo. s. pmo premittit q̄dā ex qb⁹ argumētat̄. Scđo ponit deductionē rōnis ibi. (Remota enim.) circa pmū tria ꝓponit. pmū est ꝙ oīa simul sunt sm positionē Anax. vt dictū est. ex quo vult deducere ad icōueniens. dicebat eni Anax. vt dictū est ꝙ oīa huiusmodi que sunt sīlium ptiū vt caro ꝛ os ꝛ silia insunt inuicē ꝛ nō fiūt de nouo sꝫ segregant̄ ex aliquo ī quo p̄eexisterūt: sꝫ vnūquodqꝫ denominat̄ (a plurimo) .i. a pluribus ptibus in se existētibus. Scđm est ꝙ quodlibet fit ex quolibet sicut ex carne fit aqua per segregationē: ꝛ siliter caro ex aqua. Tertiū est ꝙ oē corpus finitū resecat a corpore finito hoc est si a corpore finito q̄tūcūqꝫ magno auferat̄ multotiēs finitum q̄tumcunqꝫ puum: totiēs poterit auferri minus a maiori ꝙ totuꝫ maius ɔsumet̄ a minori p diuisionē. Ex his autē trib⁹ ɔcludit qđ pncipalr̄ itēdit. s. ꝙ nō sit vnumquodqꝫ i vnoquoqꝫ qđ est ɔtrium primo istoꝝ positorum. Sic enim ɔtingit in rōnibus ducentibus ad īpossibile ꝙ ɔcludat̄ finaliter destructio alicuius premissoꝝ.

¶ Deinde enim dicit.

¶ Remota enim ex aqua carne: ꝛ iterum alia facta ex reliqua segregabitur: quamuis semper minor erit segregata. Sed tamen non excellit magnitudo paruitatem. Quare si quidem stabit segregatio: non omne in omni inerit. In reliqua. enim aqua non inerit caro. Si vero non stabit: sed habebit semper remotionem infinita magnitudine equalia finita inerunt: infinita sm multitudinem. Hoc aūt impossibile est.

¶ Deducit argumētationē ꝛ assumit ꝙ i precedētī argumentatiōe ɔclusum est. Dicit. n. ꝙ si ex aqua remoueat̄ caro: omni. s. ex aqua generat̄ caro: ꝛ si iteꝝ ex residua aq̄ fiat alia segregatio carnis q̄uis semp remaneat aliq̄ minor q̄titas carnis ī aqua: tn̄ magnitudo carnis nō excedit aliquā puitatē. i. ɔtingit dare aliq̄ꝫ paruā mēsurā carnis: q̄ nō erit minor aliq̄ caro vt ex supiori rōne appet. ¶ Hoc ergo hito ꝙ ī aqua sit parua caro qua nulla sit minor: sic pcedit si ex aq̄ segregat̄ caro: ꝛ iteꝝ alia caro: aut stabit ista segregatio aut nō. si stabit ergo ꝛ residua aq̄ nō erit caro. ꝛ sic nō erit qđlibet i quolibet. Si autē n̄ stabit ergo ī aq̄ semp remanebit aliq̄ ps carnis: ita tn̄ ꝙ ī scđa segregatione sit minor q̄ꝫ ī pma: ꝛ ī tertia minor q̄ꝫ ī scđa: ꝛ cū non sit descēdere ī puitatē ptiū in infinitū: vt dcm̄ est: ille infinite ptes carnis erūt eq̄les ꝛ īfinite nūero i aliq̄ aq̄ finita. alioqn̄ nō ꝓcederet ī īfinitū segregatio: seq̄t̄ igit̄ ꝙ si segregatio nō stat sꝫ semp ī īfinitū remouet̄ caro ex aqua: ꝙ ī aliqua magnitudine finita. s. aqua sint q̄dā finita sm q̄titateꝫ qdē ꝛ equalia adinuicē ꝛ īfinita sm numeꝝ. s. īfinite numero ptes carnis. ꝛ hoc est īpossibile ꝛ ɔtrꝫ ei qđ supra positū est. s. ꝙ oē corp⁹ finitū resecat̄ ab aliquo corpe finito. ergo ꝛ pmū fuit īpossibile. s. ꝙ qđlꝫ esset i quolꝫ: vt Anaxa. posuit. ¶ Cōsiderādū est aūt ꝙ nō sine cā phūs apposuit eq̄lia ī hoc vltimo icōueniēti ad qđ ducit. Non. n. est icōueniēs qđ i aliquo finito sint īfinita ineq̄lia si attēdat̄ ratio q̄titatis. q: si diuidat̄ ɔtinuū sm eādē ꝓportionē erit pcedere i īfinitū vtputa si accipiat̄ tertiū totius ꝛ tertiū tertij ꝛ sic deinceps sꝫ tn̄ ptes accepte nō erunt eq̄les sm q̄titatem. sꝫ si fiat diuisio p ptes equales nō ꝓcedit̄ ī īfinitū et si sola ratio q̄titatis i corpore mathematico ɔsideretur.

¶ Quartam rationem ponit ibi.

Co. 38. ¶ Adhuc autem: si omne quidem corpus remoto quodā minus necesse est fieri: carnis autem determinata est quantitas ꝛ magnitudine ꝛ paruitate. Manifestum est ꝙ ex minima carne nullum segregabitur corpus. Erit enim minus minima.

¶ Que talis est omne corpus remoto aliquo fit minus: cū omne totū sit maius sua pte. cū aūt quantitas carnis sit determinata sm magnitudinē ꝛ paruitateꝫ vt ex dcīs pꝫ: necesse est esse aliq̄ꝫ minimā carnē: ergo ab eo non pōt aliquid segregari. q: sic esset aliqđ minus minimo. non igit̄ ex quolibet potest fieri quodlibet per segregationem.

¶ Quintam rationem ponit ibi.

inequalia

ex 2° Sen. d. 13

¶ Amplius aũt ĩ infinitis corporibus inest vtiq3 iã3 caro infinita ⁊ sanguis ⁊ cerebrũ. Separata tñ ab inuicẽ nihil aũt minus entia sunt q̃ sunt: ⁊ infinitũ vnumquodq3. Hoc aũt irrationabile est.
¶ Que talis est. si infinite partes vniuscuiusq3 sunt in vnoquoq3 ⁊ quodlibet est in quolibet: sequetur ꝙ in infinitis corporibus sunt infinite partes carnis ⁊ infinite partes sanguinis vel cerebri: ⁊ q̃ntũcunq3 inde separentur adhuc remanent ibi. sequeret̃ ergo ꝙ infinita sunt ĩ infinitis infinities qḋ est irrationabile. ¶ Deinde cum dicit.

Co.39. ¶ Nequaq3 aũt segregãdũ eẽ nesciẽns dr̃. recte aũt dr̃: passiões. n. iseparabiles sunt. si igit̃ mixti sunt colores ⁊ habitus si segregẽtur: erit aliqḋ albũ ⁊ sanatiuũ nõ alterũ aliqḋ cu3 sit neq3 de subiecto q̃re icõueniẽs est ipossibilia q̃rẽs intellectus si vere velit qdẽ segregare. Hoc aũt facere est ipossibile: ⁊ s3 quãtitatẽ ⁊ s3 q̃litatẽ: sm quãtitatẽ qdẽ q̃m nõ ẽ mima magnitudo: sm q̃litatẽ aũt q̃m iseparabiles sunt passiões.
¶ Improbat positionẽ Anax. q̃ntũ ad ponẽdi modu3. et hoc dupl'r. primo q: nõ intelligebat ꝓpriã positionẽ. scḋo q: nõ habebat sufficiẽs motiuũ ad ponendũ ibi. (Nõ recte aũt.) Dicit ergo primo ꝙ in hoc ꝙ dicit ꝙ segregatio nũq3 finiet̃ nesciuit qḋ diceret q̃uis aliquo modo verũ dixerit: q: accidẽtia nunq3 possunt separari a substãtijs. ⁊ tñ ponebat pmixtionẽ nõ solũ corporũ sed etiã accidẽtiũ. cu3 enĩ aliqḋ fit albũ dicebat ꝙ hoc fiebat per abstractionem albedinis prius cõmixte. Si igit̃ colores ⁊ alia huiusmodi accidẽtia ponant̃ esse cõmixta: vt ipse dicebat: si aliqs hoc supposito dicat ꝙ oĩa cõmixta possũt segregari: sequeret̃ ꝙ sit albũ ⁊ sanatiuũ: ⁊ nõ sit aliqḋ subiectũ de quo dicatur ⁊ in quo sint qḋ est impossibile. relinqt̃ igit̃ hoc verũ esse ꝙ nõ oĩa cõmixta possunt segregari: si accidẽtia ẽt cõmisceant̃. s3 ex hoc sequit̃ incõueniẽs. ponebat. n. Anax. ꝙ oĩa a pricipio erãt cõmixta: sed intellectus incepit segregare. Quicũq3 aũt intellectus querit facere qḋ impossibile est fieri est indecẽs intellectus: quare incõueniẽs erit intellectus ille impossibilia intẽdẽs (si vere). i. totaliter velit segregare qḋ est impossibile ⁊ sm q̃ntitatẽ: quia nõ est minima magnitudo: vt Anax. ponebat: sed ex quolibet minimo potest aliquid auferri: ⁊ sm qualitatem quia accidentia non sunt separabilia a substantijs.
¶ Deinde cum dicit.

Co.40. ¶ Non recte aũt generationẽ accipit similiũ specierũ. Est. n. vt lutũ ĩ luta diuidit̃. Est ãt vt nõ: ⁊ ñ idẽ modus ẽ: vt lateres ex limo: ⁊ domus ex lateribus. Sic ãt aq̃ ⁊ aer ex alterutris: ⁊ sunt ⁊ fiũt.
¶ Improbat p̃dicta3 positionẽ q̃ntũ ad hoc ꝙ nõ habebat sufficiẽs motiuũ: q: cu3 videbat Anax. ꝙ aliqḋ fit magnũ ex ꝯgregatiõe multarũ partiũ siliũ3 partiũ sicut torrens multis guttis credidit ita eẽ ĩ oĩbus. ⁊ iõ dicit Aristo. ꝙ (nõ recte accepit gñationẽ similiũ specierũ) .i. ꝙ semp oporteret aliqḋ generari ex similibus sm speciẽ. Quedã. n. ex similibus generant̃ ⁊ in si'ia resoluunt̃: sicut lutũ diuidit̃ in luta. In qbusdã aũt nõ est sic: sed quedam generantur ex dissimilibus. ⁊ in his etiã nõ est vnus modus: q: quedã fiũt ex dissimilibus per alterationẽ sicut lateres nõ ex lateribus sed ex luto. Quedã vo per cõpositionẽ sicut domus nõ ex domibus s3 ex lateribus. ⁊ per hũc modũ aer ⁊ aqua fiunt: (ex alterutris) .i. sicut ex dissimilibus. alia lr̃a habet (sicut lateres ex domo) ⁊ sic ponit duplicem modũ quo aliqḋ fit ex dissimilibus. s. per cõpositionem sicut domus fit ex lateribus ⁊ per resolutionẽ sicut lateres fiũt ex domo.
¶ Deinde cum dicit.

Co.41. ¶ Melius autem est minora ⁊ finita recipere: quod vere facit empedocles.

¶ Improbat positionẽ Anax. per cõparationẽ ad opinionem empe. ⁊ dicit ꝙ melius est ꝙ fiant pauciora ⁊ finita quod fecit empe. q3 plura ⁊ infinita: quod fecit Anax.

Co.42. Omnes igit̃ ꝯ̃ria pricipia faciũt ⁊ dicẽtes: ꝙ vnũ sit oẽ ⁊ imobile. Et pmenides. n. calidũ ⁊ frigidũ pricipia facit. Hec aũt appellat ignẽ ⁊ terrã. Et qdã raru3 ⁊ densu3. Et democritus firmũ ⁊ iane. Quorũ aliud qdẽ sicut qḋ est. Aliud autẽ sicut qḋ nõ est esse dr̃. Adhuc positiõe. figura: ⁊ ordine. Hec aũt genera ꝯ̃riorũ sunt. Positiõe sursum ⁊ deorsu3: an̄ ⁊ retro. Figura: angulus: rectu3: circulatum. Qḋ qdẽ igitur ꝯ̃ria quodãmodo omnes faciunt principia manifestum est.

Lectio. x.

Positis opiniõibus phorũ de principijs nature: hic incipit inquirere veritatẽ ⁊ primo iquirit eã per modũ disputationis ex probabilibus procedendo: scḋo ostẽdit veritatẽ per modũ demõstrationis ibi. (Sic ergo nos dicamus.) Circa primũ duo facit. primo iquirit de ꝯtrarietate principiorũ. scḋo de numero eorũ ibi. (Conueniẽs aũt vtiq3.) Circa primũ tria facit. Primo ponit positionẽ antiquorũ de ꝯ̃rietate principiorũ: scḋo inducit ad hoc rõne3 ibi. (Et hoc rõnabiliter.) Tertio ostendit quõ se hẽbant iponendo phi ꝯ̃ria principia. ibi. (Usq3 quidem igitur.) Dicit ergo primo ꝙ oẽs antiqui phi posuerunt ꝯ̃rietate3 in principijs ⁊ hoc manifestat per tres opiniones phorũ. Quidã enim dixerunt ꝙ totũ vniuersu3 sit vnũ ens imobile: quorũ permenides dixit ꝙ oĩa sunt vnũ scḋm rõnẽ: sed plura scḋm sensum ⁊ inq̃ntum sunt plura ponebat in eis ꝯ̃ria principia. s. calidũ ⁊ frigidũ ⁊ attribuebat calidu3 igni: frigidũ vero terre. Scḋa vero opinio fuit phorũ naturalium qui posuerũt vnũ principiũ mãle mobile ⁊ dicebãt ꝙ ex eo fiebant alia scḋm raritatẽ ⁊ densitatẽ. ⁊ sic ponebant rarũ ⁊ densum esse principia. Tertia vero opinio ẽ eorũ qui posuerunt plura principia: inter quos democritus posuit oĩa fieri ex idiuisibilibus corporibus q̃ qdẽ adinuicem ꝯiuncta in ipso contactu quoddã vacuũ relinquebãt ⁊ huiusmodi vacuitates vocabat poros vt patet in primo de generatiõe: sic igit̃ oĩa corpora ponebat cõposita ex firmo ⁊ inani. i. ex pleno ⁊ vacuo: vnde plenũ ⁊ vacuũ dicebat principia nature: sed plenũ attribuebat enti: vacuũ vero non enti. Itẽ l3 corpora indiuisibilia oĩa essent vnius nature tamen ex eis dicebat ꝯstitui diuersa scḋm diuersitatẽ figure positionis ⁊ ordinis. Unde ponebãt principia esse ꝯ̃ria q̃ sunt in genere positionis. s. sursum ⁊ deorsum ante ⁊ retro: ꝯ̃ria q̃ sunt in genere figure. s. rectũ angulare ⁊ circulare: ⁊ similiter ꝯ̃ria q̃ sunt in genere ordinis. s. prius ⁊ posterius de qbus non fit mẽtio in lr̃a q: manifesta sunt. ⁊ sic ꝯcludit. q. inducendo ꝙ oẽs phi posuerunt principia esse ꝯ̃ria scḋm aliquẽ modũ: de opinione aũt Anax. ⁊ empe. mentionẽ non fecit: q: eas superius magis explicuit. ⁊ tamen hi ponebant ẽt quodãmodo contrarietate3 in principijs: dicentes oĩa fieri congregatione ⁊ segregatione que conueniunt in genere cum raro ⁊ denso.
¶ Deinde cum dicit.

Lectio. 4 / Tex. 8.

Co.43. ¶ Et hoc ratiõabiliter. Oportet eni3 pricipia neq3 ex alterutris esse: neq3 ex alijs: ⁊ ex alijs: ⁊ ex his oĩa: ꝯ̃rijs aũt primis insunt hec: ꝓpter id ꝙ prima qdẽ3 non sunt ex alijs. Ob id vero ꝙ sunt ꝯ̃ria non sunt ex alterutris. S3 oportet hoc in rõne cõsiderare qualiter ꝯtingat. Accipiẽdũ igit̃ ẽ primũ ꝙ oĩu3 q̃ sunt nihil neq3 facere aptũ natũ ẽ: neq3 pati ꝯtingẽs a contingẽti. Neq3 fit quodlibet ex quolibet: nisi aliquis

accipiat fm accidens. Qualiter.n.fiet albuz ex musico: nisi accidens sit albo aut nigro musicū: sed album quidē fit ex nō albo: ⁊ hoc nō ex oī: sed nigro: aut medius. Et musicū ex nō musico sed non ex oī: sed ex in musico: aut si aliqd ipsis est mediū. Neqȝ igit corrūpitur ī contingens primū: vt albū nō in musicū: nisi forte fm accidens: sed in nō albū ⁊ nō in contingēs: sed ī nigrum aut mediū. Similiter autē musicū in non musicū: ⁊ hoc nō in cōtingēs: sed in ī musicum: aut si ipsis aliqd medium est. Similiter autem hoc est ⁊ in aliis: qm̄ nō solū simplicia corꝝ que sunt: sed ⁊ cōposita fm eandem se hñt rōnem. Sed pp hoc q opposite dispositiones non denominate sunt: latet hoc ↄtingens. Necesse.n. omne cōsonās ex īconsonāti fieri: ⁊ incōsonās ex cōsonāti: ⁊ corrūpi cōsonās in īcōsonantiaz ⁊ hāc nō incōtingentē sed ī oppositā. Differt aūt nihil incōsonātia differētie: aut ordine: aut cōpositiōe. Manifestū.n.est q eadē sit rō. At vero domus ⁊ statua ⁊ quodlibet aliud fit similiter. Domus qdē.n. fit nō ex eo q composita sunt: sed ex eo q diuisa sunt hec: sic ⁊ statua ⁊ figuratorꝝ aliqd ex non figurato: ⁊ vnū quodqȝ horꝝ alia qdē ordo. alia vero cōpositio qdā sūt. Sic ergo hoc veruz est q omne quod fit fiat. ⁊ corrūpatur qd corrūpit. aut ex ↄtrariis. aut in cōtraria. ⁊ in horꝝ media. media autē ex cōtrariis sunt. vt colores ex albo ⁊ nigro. q̄re oīa erūt que natura fiunt aut cōtraria aut ex contrariis.

Co.44. Co.45. Co.46. Co.47.

¶ Ponit pbabilē rōnē ad ostēdendū q prima principia sunt ↄria q̄ talis ē: tria videnē de rōne principiorꝝ esse primū q non sint ex aliis: scdm q non sint ex alterutris: tertiū q oīa alia sint ex eis. sȝ hec tria ↄueniunt primis ↄriis: ergo prima ↄria sunt principia. Ad ītelligendū aūt qd vocet prima ↄria. Considerandū q q̄dā ↄria sunt q̄ ex aliis ↄriis cāntur sicut dulce ⁊ amarū cāntur ex humido: ⁊ sicco ⁊ calido ⁊ frigido. sic aūt nō est procedere in īfinitū: sȝ est deuenire ad aliqua ↄria q̄ non cāntur ex aliis ↄriis. ⁊ hec vocat prima ↄria. His igit primis ↄriis tres predicte ↄditiones ↄueniunt principiorꝝ ex eo ergo q prima sunt manifestū est q non sunt ex aliis. ex eo vero q ↄria sunt manifestū est q nō sunt ex alterutris. Quāuis enim frigidū fiat ex calido inquātū id qd prius est calidū fit frigidū: tñ ipsa frigiditas nūqȝ fit ex caliditate vt postea dicet. Tertiū vero q̄liter oīa fiant ex ↄtrariis oportet diligētius inuestigare. Ad hoc igit ostendendū pmittit primo q neqȝ actio: neqȝ passio pōt accidere īter (cōtingentia) idest īter ea q̄ contingunt simul eē: vel inter (cōtingentia) idest inter q̄cunqȝ indeterminata: neqȝ quodlibet fit ex quolibet sicut anax. dixit nisi forte fm accidēs. ⁊ hoc manifestat primo ī simplicibus: albū.n. non fit ex musico nisi fm accidens forte: inquantū musico accidit esse albū vel nigrū. Sed albuz fit p se ex nō albo ⁊ nō ex quocunqȝ sed ex nō albo qd ē nigrum vel medius color: ⁊ similiter musicus ex non musico ⁊ non ex quocunqȝ non musico: sed ex opposito qd dī imusicū .i. quod est natū habere musicam ⁊ nō habet: vel ex quocunqȝ medio inter ea. ⁊ eadē ratione non corrūpit aliquid primo ⁊ per se in quodcunqȝ contingens: sicut album non corrumpitur in musicum nisi per accidens: sed per se corrumpitur in non albū: ⁊ non in quodcunqȝ non album sed in nigrum ⁊ in mediū colorez ⁊ idem. dicit de corruptione musici. ⁊ de aliis similibus. ⁊ huius ratio est q: omne quod fit ⁊ corrumpitur non est anteqȝ fiat nec ē postqȝ corrūpitur. vnde oportet q id quod per se aliquid fit ⁊ in quod p se aliquid corrūpitur tale sit q in sua rōne includat non eē eius quod fit vel corrūpitur: ⁊ similiter manifestat hoc in cōpositis: ⁊ dicit q similiter se habet in cōpositis sicut in simplicibus: sed magis latet in compositis q: opposita compositorū non sunt nominata sicut opposita simplicium. Oppositum.n. domus non est nominatū sicut oppositū albi. Unde si reducatur ad aliqua nominata erit manifestū: nam omne compositum consistit in aliqua consonantia consonans aūt fit ex inconsonanti ⁊ inconsonās ex consonanti. ⁊ similiter consonans corrumpitur in icōsonantiam. non in quācunqȝ sed in oppositam: Inconsonantia aūt potest dici: vel fm ordinem tm̄: vel fm compositionem. aliquod.n. totum consistit in consonantia ordinis sicut exercitus. aliquod vero in consonantia compositionis sicut domus ⁊ eadem ratio est de vtroqȝ: ⁊ manifestum eū q omnia composita fiunt similiter ex incōpositis: sicut domus fit ex incompositis: ⁊ figuratum ex infiguratis: ⁊ in omnibus his nihil attenditur nisi ordo ⁊ compositio. sic igitur quasi per inductionem manifestuz est q omnia que fiunt vel corrūpūtur fiunt ex contrariis vel mediis vel corrumpuntur in ea. media autez fiunt ex contrariis: sicut colores medij ex albo ⁊ nigro vnde concludit q omnia que fiunt fm naturam vel ipsa sunt contraria sicut album ⁊ nigrum: vel fiunt ex contrariis sicut media. Et hoc ē principale intentum quod intendit concludere. s. q omnia fiant ex contrariis quod erat tertia conditio principiorum.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Usqȝ qdem igitur hoc fere secuti sunt ⁊ aliorum plurimi quemadmodum diximus prius. Omnes enim elementa ⁊ ab ipsis uocata principia ⁊ uere sine ratione ponentes. tñ contraria dicunt tanqȝ ab ipsa ueritate coacti.

Co.48.

¶ Ostendit hic phylosophus qūo se habuerunt phylosophi imponendo principia contraria esse. Et primo qūo se habuerunt quantum ad motiuū positionis. Secūdo qūo se habuerunt quantum ad ipsam positionē ibi (. Differūt autem adinuicem.) Dicit ergo primo sicut supra dictum est: multi phylosophorꝝ secuti sunt veritatem vsqȝ ad hoc q ponerent principia esse contraria. quod quidez licet bene ponerent: non tñ quasi ab aliqua ratione moti hoc ponebant sed sicut ab ipsa veritate coacti. Uerum.n. est bonuz intellectus ad quod naturaliter ordinatur. Unde sicut res cognitione carentes mouent ad suos fines absqȝ rōne: ita interdū intellectus hois quadā naturali inclinatione tendit in veritatem: licet rationem veritatis non percipiat.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Differunt autem abinuicem. in eo quod alii quidem priora. alii posteriora accipiūt. Et qd hi quidem notiora secundum rationem. alii autem secundum sensum. Hi quidem enim calidum ⁊ frigidum. illi autem humidum ⁊ siccuz alii autem imparem ⁊ parem. Quidam autez concordiam ⁊ discordiam causas ponunt generationis. Hec autem abinuicem differunt secundum dictum modum.

¶ Ostendit qūo predicti phylosophi se habebāt in pdicta positiōe. Et circa hoc duo facit. pmo ostendit qūo differebāt i ponēdo pncipia eē ↄtraria. Scdo qūo simul differebant ⁊ ↄueniebāt. ibi. (Quare ē eadē dicet e.) Dicit ergo pmo q phylosophi ponētes pncipia eē ↄtraria dupliciter differebāt. primo qdē q: aliq eorꝝ rōnabiliter ponētes accipiebāt: p pncipiis priora cōtraria: alij vero minus ↄuide cōsiderātes accipiebāt posteriora contraria: vt principia eorum qui accipiebant priora ↄria: quidā attēdebāt ad ea q̄

erant notiora ſm rationem: quidam vero ad ea que ſunt notiora ſm ſenſum. Uel pōt dici ꝙ ꝑ hanc ſcdām differētiam aſſignet rō prime differentie. Nam ea q̄ ſunt notiora ſm rōnem ſunt priora ſimpliciter: q̄ vero ſunt priora ſm ſenſum: ſunt poſteriora ſimpliciter: ⁊ priora quo ad nos. Manifeſtū eſt aūt ꝙ oportet ꝑncipia eſſe prima. Uñ illi q indicabāt prius ſm id qḋ eſt notius rōni: ponebāt ꝑncipia cōtraria ⁊ priora ſimpliciter. Qui vero indicabāt prius ſm id qḋ eſt notius ſenſui: ponebāt ꝑncipia poſteriora ſimpliciter. Uñ qdam prima ponebāt ꝑncipia calidū ⁊ frigidū: alij vō humidū ⁊ ſiccū. ⁊ vtraq; ſunt ſm ſenſum notiora: nī calidū ⁊ frigidū q̄ ſunt actiue q̄litates ſunt priora humido ⁊ ſicco q̄ ſunt q̄litates paſſiue: q: actiū naturaliter ē prius paſſiuo. Alij vō poſuerūt ꝑncipia notiora ſm rōnez. Quorum aliq poſuerunt ꝑncipia parē ⁊ imparē. ſ. pythagorici extimātes ſbam oīum eſſe numeros: ⁊ ꝙ oīa cōponunt̄ ex pari ⁊ īpari ſicut ex forma ⁊ mā. Mā pari attribuebāt infinitatē ⁊ alteritatē ꝑꝑ eius diuiſibilitatē: īpari vero attribuebant finitatē ⁊ identitatē ꝑꝑ ſuā īdiuiſionē. Quidaz vō poſuerūt cās generatiōis ⁊ corruptiōis ꝯcordiā ⁊ diſcordiā. ſ. ſequaces Empedoclis: q̄ ſunt etiā ſm rōnē notiora. Uñ patet ꝙ in iſtis poſitionibus apparet ꝑdicta diuerſitas.

Deinde cum dicit.

Co. 49.

Quare eſt eadem differentia quodammodo ⁊ altera adinuicem. Altera quidem quemadmodum videbitur pluribus. Eadem vero ſecundum analogiam. Accipiunt enim ex eadem coordinatione. Hec quidem enim continent. alia autem continentur contrarioruz. Sic igitur ſimiliter dicunt ⁊ aliter ⁊ peius ⁊ melius. Et hi quidem notiora ſecundum rationem. ſicut dictum eſt prius. illi autem ſecunduz ſenſū. Uniuerſale quidem enim ſecundum rationem notum eſt. ſingulare autem ſecundum ſenſum. Ratio quidem enim vniuerſalis eſt. ſenſus autem particularis. vt magnum ⁊ paruum ſecūdum rationem eſt. rarum autem ⁊ denſum ſecūdum ſenſum.

Co. 50.

Quod quidem igitur contraria oportet eſſe principia manifeſtum eſt.

Oſtēdit q̄ñ in differentia predictaꝝ opinionū eſt etiam q̄dam conuenientia: concludens ex predictis ꝙ quodāmō antiqui phyloſophi dixerunt eadē principia: ⁊ quodāmō altera. Altera quidē ſm ꝙ diuerſi diuerſa contraria aſſumpſerunt ſicut dictū eſt. eadē vero ſm analogiā. i. proportionem: q: principia accepta ab omnibus habēt eandē ꝓportionem. ⁊ hoc tripliciter. Primo qdem q: quecunq; principia accipiunt̄ ab eis ſe habent adinuicē vt ꝯtraria. ⁊ hoc eſt ꝙ dicit: ꝙ omnes accipiunt ꝑncipia licet diuerſa ex eadem coordinatione. ſ. contrarioꝝ. omnes. n. accipiunt contraria ꝓ principijs ſed tñ diuerſa. nec eſt miꝝ ſi ex coordinatione contrarioꝝ diuerſa accipiant̄ ꝑncipia. q: inter ꝯtraria quedā ſunt continentia vt priora ⁊ cōiora: ⁊ q̄dam contenta vt poſteriora ⁊ minus cōia. Iſte ē igit̄ vnus modus quo ſimiliter dicunt inquantū oēs accipiunt principia ex ordine contrarioꝝ. Alius modus ī quo ꝯueniunt ſm analogiam eſt ꝙ quecunq; principia accipiunt̄ ab eis vnū eoꝝ ſe hȝ vt melius: ⁊ aliud vt peius ſicut ꝯcordia vel plenuz vel calidum vt melius diſcordia vel vacuū vel frigidū vt peius: ⁊ ſic eſt ꝯſiderare in alijs. ⁊ hoc ideo ē q: ſemꝑ alterum contrarioꝝ habet priuationē ad inuitam ꝑncipijs. n. contrarietatis eſt oppoſitio priuationis ⁊ habitus: vt dr̄ ī x. methaphyſice. Tertio modo ꝯueniunt ſm analogiam in hoc ꝙ omnes accipiunt principia notiora ſed quidā notiora ſm rōnem: qdam vero ſm ſenſum. Cū. n. rō ſit vniuerſalis: ſenſus vero particularis: vniuerſaliora ſunt notiora ſm rationem vt magnuz ⁊ paruū: ſingularia vero ſm ſenſum vt rarum ⁊ denſum: que ſunt minus communia.

Lec. 7.

Et ſic vltimo quaſi epilogando concludit quod principaliter intendit. ſ. ꝙ principia ſunt contraria.

Conſequens autem vtiq; erit dicere vtrum duo: aut tria: aut plura ſint.

Lectio vndecima.

Poſtquā inquiſiuit pluꝰ de ꝯtrarietate ꝑncipioꝝ: hic incipit inquirere de numero eoꝝ. Et circa hoc tria facit primo mouet queſtionem ſcdō excludit ea q̄ non cadunt ſub queſtione ibi. (Unum quidem.) Tertio proſequitur queſtionem ibi. (Quoniam autem finitoꝝ.) Dicit ergo primo ꝙ poſt inquiſitionem de contrarietate principioꝝ conſequens eſt inquirere de numero eoꝝ. Utrum. ſ. ſint duo aut tria aut plura.

Deinde cum dicit.

Unū qdē. n. īpoſſibile ē: qm̄ ñ vnū cōtraria.

Excludit ea q̄ nō cadūt ſub q̄ſtione. ⁊ ꝑmo ꝙ nō ſit tm̄ vnū ꝑncipiū ſcdō ꝙ nō ſint īfinita. ibi. (Infinita autē nō.) Dic ergo ꝑmo ꝙ īpoſſibile ē eē vnū ꝑncipiū tm̄. Oſtēſuz ē. n. ꝙ ꝑncipia ſunt ꝯtraria: ſed ꝯtraria nō ſunt vnū tm̄: q: nihil ē ſibiꝑſi ꝯtrarium. ergo principia non ſunt vnum tantum.

Deinde cum dicit.

Infinita āt non: qm̄ neq; ſcibile qḋ eſt erit.

Oſtēdit ꝙ nō ſunt īfinita ꝑncipia q̄tuor rōnibꝰ. Quarū ꝑma talis ē. Infinitū īq̄tū huiꝰ ē ignotū. ſi igit̄ ꝑncipia ſūt īfinita: oꝫ ea eē ignota: ſed ignoratis ꝑncipijs ignorant̄ ea q̄ ſunt ex eis: ergo ſequitur ꝙ nihil in mundo poſſit ſciri.

Secundam ponit ibi.

Et ē vna contrarietas in omni genere vno. ſubſtantia autem vnum quoddam genus eſt.

Que talis ē ꝑncipia oportet eē ꝑma ꝯtraria vt ſupra oſſuz eē ꝑma aūt ꝯtraria ſunt ꝑmi generis qḋ ē ſubſtātia. ſubſtātia aūt cū ſit vnū genus. hȝ vnā ꝑmā ꝯrietatē. Prima. n. ꝯtrarietas cuiuſlibet generis eſt ꝑmaꝝ differētiaꝝ ꝑ quas diuidit̄ genus. ergo non ſunt īfinita principia.

Lec. x.

Tertiam rationem ponit ibi.

Et quod cōtingit ex finitis melius ex finitis quemadmodum empedocles: q̄ȝ ex infinitis. Omnia namq; ex finitis aſſignare opinatur: quemadmodum anax. ex infinitis.

Que talis ē. Qḋ pōt fieri ꝑ finita: magis eſt ponenduz ꝑ finita fieri q̄ȝ ꝑ infinita: ſed rō oīum q̄ ſunt ſm nām aſſignant̄ ſm empedoclē ꝑ ꝑncipia finita: ſicut ꝑ anaxagoraȝ ꝑ ꝑncipia īfinita. ergo nō ē ponēdum ꝑncipia eſſe infinita.

Quartam rationeȝ ponit ibi.

Co. 51.

Amplius ſunt alia alijs priora cōtraria. Et ſiunt altera ex alterutris: ut dulce ⁊ amarum: ⁊ album ⁊ nigrum. Principia autem ſemper oꝫ manere. Quod quidem igitur neq; vnuz neq; infinita ſunt: manifeſtum eſt ex his.

Lec. x.

Que talis ē. Principia ſunt contraria ſi ergo principia ſunt īfinita: oportet oīa ꝯtraria eſſe ꝑncipia: ſed nō oīa ꝯtraria ſunt ꝑncipia: qḋ patet ex duobus. Primo quidem q: ꝑncipia oportet eē ꝑma cōtraria: nō aūt oīa ꝯtraria ſunt ꝑma cū quedam ſint alijs priora: ſecūdo q: ꝑncipia non debent eē ex alterutris vt ſupra dictum eſt: ꝯtraria autez quedam ſiunt ex alterutris vt dulce ⁊ amaꝝ ⁊ album ⁊ nigruȝ: nō ergo principia ſunt īfinita. Et ſic vltimo concludit ꝙ ꝑncipia nō ſunt vnū tm̄ neq; īfinita. Conſiderandū eſt autē ꝙ phūs hic diſputatiue ꝓcedit ex probabilibus. Unde aſſumit ea q̄ vident̄ pluribus: q̄ nō poſſunt eē falſa ſm totū: ſed ſunt ſm partē vera. Uex eſt igit̄ quodāmodo ꝙ ꝯtraria ſiunt ex inuicē. vt ſupra dictū eſt ſi ſumat̄ ſubiectū cū ꝯtrijs. q: id qḋ ē albū poſtea ſit nigꝝ: ſȝ tñ ipſa albedo nō ꝯuertit̄ ī nigredinē. Sȝ qdā antiquoꝝ ponebāt ꝙ nec ēt eo aſſumēdo ſbam: ꝑma ꝯtraria ſiūt ex īuicē. Uñ empedocles negabat elementa fieri ex īuicē. Et iō Ariſtoteles hic ſignant̄ nō dē

calidū fieri ex frigido: ſʒ dulce ex amaro ⁊ albū ex nigro.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam autē finita. facere duo tm̄ vel nō facere duo tm̄ habet quandam rationem. Deficiet enim aliquis qualiter densitas raritatē facere aliquid apta nata sit. aut hec densitatē. Similiter autē ⁊ alia quecunq̄ contrarietas. Nō eni cōcordia discordiā cōducit ⁊ facit aliqd ex ipsa. neqʒ discordia ex illa. sed vtraqʒ alterū qddam tertiū. Quidam autē ⁊ plura recipiūt ex quibus parant eoꝝ que sunt scdm naturam.

¶ Proseqr̄ illud qḋ erat i q̄one. s. i quo numero sint pncipia. Et circa hoc duo facit. pmo ondit ꝙ nō sunt duo tm̄ pncipia: ſʒ tria. scḋo ondit ꝙ nō sūt plura ibi. (Plura aūt trib⁹). Circa pmū duo facit. Primo ondit ꝓ rōnes nō esse tm̄ duo pncipia ſʒ oʒ addi tertiū. Scḋo ondit ꝙ in hoc et antiq pħi ꝯuenerūt. ibi. (Unū ⁊ si aliq̄s ponē) Circa pmū pōit tres rōnes. Dicit g° p° ꝙ cū onsuʒ sit ꝙ pncipia sunt ꝯtraria: ⁊ ita nō pnt eē tm̄ vnū pncipiū: ſʒ duo ad minus: nec iteꝝ sint infinita pncipia: restat ꝯsiderādū vtrū sint duo tm̄ vel plura duob⁹. Quātū. n. ad hoc qḋ supra onsum est ꝙ ꝯria sunt pncipia: Videt̄ ꝙ sint duo tm̄ pncipia: q: ꝯrietas ē iter duo extrema (ſʒ i hoc deficiet aliqs). i. dubitabit oʒ. n. ꝙ ex pncipijs fiant alia: vt supra dcm̄ ē. si aūt sint tm̄ duo ꝯria pncipia non videt̄ quō ex illis duob⁹ possint oīa fieri. nō. n. pōt dici ꝙ vnū eoꝝ faciat aliqd ex reliquo. nō. n. dēsitas nata ē ꝯuertere ipsaʒ raritatē i aliqd neqʒ raritas dēsitatē. ⁊ silr̄ ē de q̄libet alia ꝯrietate. non. n. ꝯcordia mouet discordiaʒ ⁊ facit aliqd ex ipsa: neq̄ ecōuerso: ſʒ vtrūq̄ ꝯtrarioꝝ trāsmutat aliquod Tertium ꝙ ē subm vtriusq̄. Calidū. n. nō facit eē calidā ipsaʒ frigiditatē ſʒ subiectū frigiditatis: nec ecōuerso. Videt̄ g° ꝙ oporteat poni aliqḋ tertiuʒ qḋ sit subm ꝯrioꝝ ad hoc ꝙ ex ꝯrijs alia possint fieri: nec refert q̄ztū ad p̄sens ptinet: vtrū illud subm sit vnū vl plura. Quidā. n. posuerūt plura pncipia naturalia ex quibus preparant naturaʒ entiū. Non. n. dicebant esse naturam rerum materia: vt infra in secundo dicetur.

¶ Secundam rationem ponit ibi.

¶ Adhuc autē amplius ⁊ de hoc aliquis dubitabit. nisi aliquis alteram supposuerit contrariis naturam. Nullus enim videmus eorum que sunt substantia contraria. Principiū autē non de subiecto oportet dici aliquo. Erit enim principium principii. Subiectum enim principium. ⁊ prius videtur esse predicato.

¶ Et dicit ꝙ nisi ꝯrijs q̄ ponunt̄ eē pncipia supponat̄ aliqd aliud: surget in aīo: dubitatio q̄ pmissa. pmū. n. pncipiū nō pōt eē accidens aliqḋ de subo dcm̄. Cū. n. subm sit pncipiū accntis ꝙ de eo p̄dicat̄: ⁊ sit eo pus nālr̄. sequeret̄ si pmū pncipiū eēt accñs ⁊ de subo p̄dicatū ꝙ pncipij eēt pncipiū: ⁊ ꝙ pmo eēt aliqḋ pus: ſʒ si ponamus sola ꝯria eē pncipia: oʒ pncipiū eē aliquod accidēs de subo dcm̄: q: nullꝰ rei suba ē ꝯria alteri. ſʒ solū ꝯrietas ē iter accñtia. Relinq̄t igit̄ ꝙ nō pnt sola ꝯria eē pncipia. Cōsiderandū aūt ꝙ i hac rōne vtit̄ p̄dicato ꝓ accidente: q: p̄dicatū designat formā subiecti. Antiqui aūt credebāt oēs formas eē accidentia. Hic aūt procedit disputatiue ex propositionib⁹ probabilibus que erant apud antiquos famose.

¶ Tertiam rationem ponit ibi.

¶ Amplius non esse dicimus substantiā contrariā substantie. Qualiter igitur ex nō substātiis substantia vnqʒ erit. aut quomodo prius non substantia substantia erit.

¶ Que talis ē. Oē ꝙ nō ē pncipiū oʒ eē ex pncipijs. Si igitur sola ꝯria sint pncipia: seq̄t̄ cū suba nō sit ꝯria sbe ꝙ sba sit ex nō subīs. ⁊ sic qḋ nō ē suba sit pus q̄ suba: q: qḋ est ex aliqb⁹ ē posterius eis. hoc aūt ē ipossibile. Nā primum genus entis ē suba q̄ est ens per se non igitur. potest eē ꝙ sola contraria sint principia: sed oportet ⁊ tertium poni.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Unū si aliqs ⁊ priorē verā putabit eē rōneʒ ⁊ hāc: necessariū est siqʒ saluare vtrasqʒ ipsas sub eē quoddā tertiū: queadmodū dicūt vnaʒ quādā naturā dicētes oē: aut aquā: aut ignem: aut mediū hoꝝ. Vr̄ aūt mediū magis Ignis. n. ⁊ terra ⁊ aer ⁊ aq̄ cū ꝯrietatib⁹ cōplexa sunt. Unde non irrationabiliter faciunt subiectū alterum ab his facientes: alioꝝ autem qdam aerem. Aer. n. minime habet aliorū differentias sensibiles: Consequenter autē aqua.

¶ Ostēdit quō ad hoc et cōcordat positio phylosophoꝝ. Et circa hoc duo facit. pmo manifestat quō ponebāt vnū mīale pncipiū scḋo quō ponebāt pter hec duo pncipia ꝯria ibi. (Si oēs vnū hoc.) Cōsiderādū ē autē circa pmū ꝙ phylosophus i p̄cedētib⁹ more disputatoꝝ visus ē opponere ad vtrāq̄ ptē oppositā. Naʒ pmo ꝓbauit ꝙ pncipia sunt ꝯria: ⁊ nūc idnxit rōnes ad ꝓbādū ꝙ ꝯria nō sufficiūt ad hoc ꝙ ex eis res generēt̄: ⁊ q: rōnes disputatiue veꝝ ꝯcludūt fm̄ aliqd: ſʒ nō fm̄ totū ex vtrisq̄ rōnib⁹ vnā veritatē ꝯcludit. ⁊ dicit ꝙ si aliqs putet verā poꝛē rōnē q̄ probabat pncipia eē ꝯria: ⁊ hāc imediate ꝓpositā q̄ ꝓbabat ꝯria pncipia nō posse sufficere: ad saluādū vtrūq̄ ē necesse dicere ꝙ quoddā tertiū subsit ꝯrijs sicut dixerūt ponētes totū vniuersuʒ eē nām quādaʒ vnā: itelligētes ꝓ nām materiaʒ sicut aquā aut ignē aut aerē aut mediū hoꝝ vt vaporeʒ aut aliud hmōi. ⁊ magis vr̄ de medio: hoc. n. tertium accipit̄ vt subm ꝯrijs: ⁊ quodāmodo vt distinctū ab eis. Vñ illud qḋ minus hʒ de ꝯrietate cōuenientiꝰ ponit̄ tertiū pncipiū pter ꝯria. Ignis. n. ⁊ terra ⁊ aer ⁊ aq̄ hñt ꝯrietatē anexā. s. calidi ⁊ humidi: ⁊ frigidi ⁊ sicci. Vñ nō irratiōabilr̄ faciūt subm aliqd alteꝝ ab his i quo minus est excellētia ꝯrioꝝ. Post hos aūt melius dixerūt q̄ posuerūt aerē pncipiū: q: i aer inueniūt q̄litates ꝯrie minus sensibiles. Post hos q̄ posuerūt aquā. Qui ergo posuerūt ignē pessime dixerūt q̄ztū ad hoc: q: ignis hʒ q̄litatē ꝯriā maxīe sensibilē ⁊ magis actiuā. q: i ipso ē excellētia calidi: q̄uis si cōparent̄ elemēta fm̄ subtilitatē meliꝰ videāt̄ dixisse que posuerūt ignē pncipiū: vt alibi dr̄. Qḋ. n. ē subtiliꝰ vr̄ eē simpliciꝰ ⁊ pus. Unde terrā nullus posuit pncipiū ꝓꝑ sui grossitiem.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Sʒ oēs vnū hͦ ꝯrijs figurāt: vt dēsitate ⁊ raritate: ⁊ eo qḋ maꝰ ⁊ minꝰ. Hec āt sunt oīa excellētia vʒ ⁊ defectꝰ: sicut dcm̄ ē priꝰ. Et vr̄ antiq̄ eē opinio ꝙ vnū ⁊ supabūdātia ⁊ defectus pncipia reꝝ sunt. ſʒ nō eodē mō. Sʒ antiq duo qdē facere vnū aūt pati: posterioꝝ aūt qdā cōtrariū: vnū qdē facere: duo vero pati magis dicunt. Tria qdē igit̄ dicere elemēta eē: ⁊ ex his ⁊ ex huiusmodi alijs intendētibus videbit̄ vnqʒ habere quādam rationem: sicut diximus.

¶ Ostēdit quō cū vno mīali pncipio posuerūt pncipiā contraria: ⁊ dicit ꝙ oēs ponentes vnū materiale pncipiū dicebant illud figurari vel formari contrarijs quibusdaʒ: vt raritate ⁊ densitate que reducunt̄ ad magnuʒ ⁊ paruū ⁊ ad excellētiaʒ ⁊ defectū. ⁊ sic hoc qḋ Plato posuit ꝙ vnū ⁊ duo ⁊ magnū ⁊ paruū sint principia reꝝ: fuit etiaʒ opinio antiquoꝝ nāliuʒ: sed differenter. Naʒ antiq considerātes ꝙ vna materia variat̄ ꝓ diuersas formas: posuerunt duo ex parte forme: que est pncipiū agendi: ⁊ vnū ex parte materie: que est pncipiū patiendi: sed platonici considerantes quō in vna specie distinguunt̄ multa indiuidua fm̄ diuisionē mē: posuerūt vnū ex parte forme: q̄ ē pncipium

Lec.10. Lec.10. Lec.2. Co.52. Co.53. Lec.10. Co.55. Co.56.

actiuũ: ⁊ duo ex parte materie. q̃ est pncipiũ passiuũ ⁊ sic cõcludit pncipale intentũ ꝙ pmissa ⁊ similia cõsiderantib⁹ rationabile videtur ꝙ sint tria nature pncipia. ⁊ hoc dicit designans ex probabilibus processisse.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Plura autem tribus non amplius. Ad patiendũ qdẽ.n. sufficiens ẽ vnum. Si aũt quattuor existentib⁹ due erunt ɔtrarietates: oportebit seorsum vtrisqʒ esse alteram quandam naturam. Si autem ex inuicem poterit generare ociosa vtiqʒ altera contrarietatum erit.

¶ Ostendit quõ non sunt plura pncipia tribus: duab⁹ rationibus. Quarũ prima talis ẽ. Q̃d põt fieri p pauciora: superfluũ est si fiat p plura: sed tota generatio rex põt cõpleri ponẽdo vnũ pncipiũ materiale ⁊ duo formalia: q: ad patiendũ sufficit vnũ materiale pncipiũ. sed si essent quattuor pncipia ɔria ⁊ due prime ɔrietates: oporteret ꝙ vtraqʒ ɔrietas haberet aliud ⁊ aliud subiectuʒ. q: vnũ subiectũ videtur esse pmo vnius ɔrietatis. ⁊ sic si duobus contrarijs positis ⁊ vno subiecto possunt res fieri adinuiceʒ: superfluũ videtur ꝙ ponatur alia contrarietas non igitur ponenda sunt plura q̃ʒ tria principia.

Secundam rationem ponit ibi.

¶ Simul aũt ⁊ impossibile est ɔtrarietates primas. substãtia.n. vnũ quoddã genus est entis Quare ĩ eo qd̃ prius ⁊ posterius sunt differũt abinuicẽ pricipia tm̃. sed nõ genere. semp.n. in vno genere ɔtrarietas ẽ vna. Oẽs.n. ɔtrarietates reduci videnť i vnam. Quod quideʒ igiť neqʒ vnũ sit elemẽtum neqʒ plura duobus vel tribus manifestũ ẽ. Hox aũt vtrũ sit vex: quẽadmodũ diximus: dubitationem haber multã.

Co.57.

¶ Que talis est. Si plura sunt pncipia q̃ʒ tria opʒ esse plures pmas ɔrietates sed hoc est impossibile quia prima cõtrarietas videtur esse pmi generis quod est vnum. s. suba. Unde oia cõtraria q̃ sunt ĩ genere sube nõ differũt genere sed se hñt sicut prius ⁊ posterius: q: ĩ vno genere ẽ tantuʒ vna ɔrietas. s. pma: ergo ꝙ oẽs alie ɔrietates reducunť ad vnã primã. Sunt aũt aliq̃ pme differẽtie ɔrie q̃bus diuiditur genus: ergo videť ꝙ nõ sint plura pncipia q̃ʒ tria. Considerandũ ẽ autẽ ꝙ vtrunqʒ pbabiliter dictuʒ est. s. ⁊ ꝙ in subis non sit ɔrietas: ⁊ ꝙ in subis sit vna ɔrietas prima. Si.n. accipiať ipsuʒ qd̃ est suba: nihil est ei ɔriũ. Si vo accipianť formales differẽtie ĩ genere substantie cõtrarietas in eis inueniť. Ultimo autem quasi epilogando ɔcludit ꝙ neqʒ sit vnũ tm̃ pncipium: neqʒ plura duobus vel tribus. Sed vtrũ hox sit vex hʒ multam dubitationem. sicut ex premissis patet. s. vtrum sint duo tm̃ vel tria.

Hic igiť nos dicamus primũ de omni generatiõe aggrediẽtes. Est.n. fm naturam cõmunia prius differentie: ⁊ sic circa vnumquodqʒ propria speculari.

s

Lectio duodecima.

p

Postquã phylosophus pcessit ad inuestigandũ numex pncipiox disputatiue: hic incipit determinare veritateʒ. ⁊ diuidiť in partes duas. In pma determinat veritatẽ: in secũda ex veritate determinata excludit dubitationes ⁊ errores antiquox ibi (Quod aũt antiq̃) Prima diuidiť in duas. In pma ostẽdit ꝙ in quolibet fieri naturali tria inueniunť. In scd̃a ex hoc ostendit tria eẽ pncipia ibi (Manifestũ est igiť ꝙ si sunt cã.) Circa pmũ duo facit. primo dicit de quo est intẽtio. scd̃o ɔsequiť intentuʒ ibi. (Dicimus.n. fieri) Quia ergo supra dixerat ꝙ multã hʒ dubitatioñ vtrũ sint tm̃ duo nẽ principia vel tria cõcludit ꝙ de hoc pmo dicendũ est: ɔsiderantes de generatione vł factiõe in cõmuni ad oẽs spẽs mutatiõis. In qualibet.n. mutatione inueniť quoddã fieri: sicut ꝙ alterať de albo ĩ nigruʒ: de albo fit nõ albũ: ⁊ de nõ nigro fit nigrũ. Et silr est in alijs mutatiõibus: ⁊ rõneʒ ordinis assignat. q: necesse est pmo dicere cõmunia: ⁊ postea speculari ea q̃ ppria sunt circa vnũquodqʒ: sicut ĩ pncipio libri dictuʒ est.

Lec.2.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Dicimus.n. fieri ex alio aliud: ⁊ ex altero alterũ: aut simplicia dicentes aut composita. Dico autem sic hoc. Est.n. hoc fieri hominem musicum. Est autẽ nõ musicũ aliquod fieri musicũ aut nõ musicum hoiem musicum. Simpliciter qdem igitur dico ꝙ fit homo ⁊ non musicum: ⁊ qd̃ simpliciter fit musicum. Cõpositũ autẽ ⁊ quod fit ⁊ qd̃ factũ est: cũ nõ musicũ hominẽ dicamus fieri aut musicũ: aut musicum hoiem.

Co.58.

¶ Prosequiť propositum. Et circa hoc duo facit. pmo. n. pmittit quedã que necessaria sunt ad propositũ ostendẽdum. scd̃o ostendit propositũ ibi (Determinatis aũt his) Circa pmũ duo facit. primo pmittit quandã diuisioneʒ scd̃o ostendit differentiã inter partes diuisionis ibi. (Hox autẽ) Dicit ergo pmo ꝙ cũm quolibet fieri aliud dicatur fieri ex alio quantum ad fieri fm eẽ substantiale: vel alterũ ex altero q̃ntum ad fieri fm eẽ accidentale: pp hoc ꝙ oĩs mutatio hʒ duos terminos: dupliciter cõtingit hoc dicere eo ꝙ termini alicuius factionis vel mutationis possunt accipi vt simplices vel cõpositi. ⁊ hoc sic exponiť. Aliquãdo enĩ dicimus hõ fit musicus: ⁊ tũc duo termini factiõis sũt simplices: ⁊ similiter quando dicimus ꝙ nõ musicum fit musicũ. sed quãdo dicimus non musicus hõ fit musicus hõ tunc vterqʒ terminox est cõpositus. q: cum fieri attribuiť homini vel nõ musico vterqʒ est simplex: ⁊ sic id qd̃ fit. i. cui attribuiť fieri. significať fieri vt simplex. Id vero ĩ qd̃ terminať ipm fieri: ꝙ significať fieri vt simplex est musicũ. vt cũ dico hõ fit music⁹ vel nõ music⁹ fit music⁹: sed tũc vtrũqʒ significať fieri vt ɔpositũ. s. (et qd̃ fit). i. id cui attribuiť fieri (et qd̃ factuʒ est). i. id ad qd̃ terminať fieri cũ dicim⁹ nõ music⁹ hõ fit music⁹: tũc eniʒ est cõpositio ex pte subiectĩ: ⁊ simplicitas ex pte pdicati. Sed cũ dico nõ music⁹ hõ fit music⁹ hõ tũc est cõpsitio ex pte vtriusqʒ.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Hox autẽ qdẽ nõ solũ dr̃ hoc aliqd fieri: sʒ etiam ex hoc: vt ex non musico musicus. Hoc autẽ non dr̃ in omnibus vt ex homine factus sit musicus: sed homo factus sit musicus.

¶ Ostẽdit duas differẽtias iter pdicta. Quarũ pma est ꝙ in q̃busdã premissox vtimur duplici mõ loquẽdi. s. ꝙ hoc fit hoc ⁊ ex hoc fit hoc. Dicim⁹.n. ꝙ nõ musicus fit musicus ⁊ ex ~~differẽtijs~~ nõ musico fit music⁹: sʒ nõ ĩ oĩb⁹ sic dr̃. Nõ eniʒ dicit ex hoie fit musicuʒ: sed homo fit musicus. hoc

¶ Secundam differentiam ponit ibi.

¶ Eox autẽ q̃ fiunt sicut sicut simplicia dicim⁹ fieri. aliquid quideʒ permanens fit: aliud vero non permanens. Homo quidẽ permanet musicus factus: ⁊ homo est: sed non musicũ ⁊ imusicuʒ neqʒ simpliciter neqʒ cõpositũ permanet.

Co.59.

¶ Et dicit ꝙ cũ duob⁹ simplicibus attribuiť fieri. s. subto ⁊ opposito: alteꝝ istox ẽ pmanẽs: ⁊ alteꝝ non pmanẽs q: cũ aliqs iam factus ẽ musicus pmanet hõ: sʒ in nõ pmanet oppositũ: siue sit negatiue oppositũ vt nõ musicũ: siue priuatiue aut ɔrie vt imusicũ. Neqʒ ẽt cõpositũ ex subto ⁊ opposito pmanet. nõ enĩ pmanet hõ nõ music⁹ postq̃ʒ homo factus est musicus: ⁊ tñ istis tribus attribuebať fieri. Dicebať.n ꝙ hõ fit musicus: ⁊ nõ musicus fit music⁹. ⁊ homo nõ musicus fit musicus. Quox triũ solũ primuʒ manet completa factione: alia vero duo non manent.

Co.60.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Determinans igit͛ his ex oib⁹ q̄ fiunt: hoc ē accipe si aliqs intenderit sicut diximus qm̄ op3 aliqd semp̱ subiici quod fit: ⁊ hoc si numero est vnū sed specie nō vnū ē. Specie.n. dico ⁊ ratione idē. Non.n.idē est homini ⁊ musico esse.

¶ Ex suppositiōe p̄missoꝝ ostēdit ꝓpositū.s. q̄ in q̄libet factiōe nāli inueniant͛ tria. Et circa hoc tria facit p̄io enumerat tertia q̄ inueniunt͛ in q̄liber factione nāli: scḋo ꝓbat q̄ supposuerat. ibi. (Et hoc qdē p̱manet) Tertio ꝯcludit ꝓpositū ibi (Quare ostēsum est) Dicit ergo p̄mo q̄ suppositis p̄emissis si quis voluerit considerare in omnibus que fiunt s̄m naturam: hoc accipiet q̄ semper oportet subiici aliquid cui attribuitur fieri: ⁊ illud licet sit vnum numero vel subo: tn̄ specie vel rōne nō est idem. Cum.n.attribuit͛ hōi q̄ fiat musicus. hō quidē est vnū subo sed duo rōne non enim est idem homo s̄m rationem ⁊ non musicus.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Et hoc quidē permanet: illud vero nō p̱manet. Nō oppositū quidē permanet. Nō enim permanet musicū. aūt ⁊ imusicum non permanet: neq3 ex ambobus compositum vt nō musicus homo.

¶ Probat duo que supposuerat. p̄imo q̄ subm̄ cui attribuitur fieri sit duo rōne: scḋo q̄ oporteat in quolibet fieri suppon̄i subm̄. ibi (Multipliciter aūt.) P̄rimū ostēdit duplicter. p̄imo qdem p̱ hoc q̄ in subo cui attribuit͛ fieri est aliqd q̄ p̱manet: ⁊ aliqd qḋ nō p̱manet. q: id qḋ non est oppositū termino factiōis p̱manet: hō.n. permanet quando fit musicus: sed nō musicū nō p̱manet neq3 cōpositum vt hō nō musicus. ⁊ ex hoc apparet q̄ hō ⁊ non musicus nō sunt idē3 ratione: cum vnum permaneat ⁊ aliud non.

Secūdo ibi.

Co.61.

¶ Sed ex aliquo fieri aliqd. ⁊ non hoc fieri aliquid. magis qdem dicit͛ i non permanentibus vt ex nō musico musicū fieri. ex hoīe autem nō at uero ⁊ i permanētib⁹ aliquādo dr̄ similiter. Ex ere.n.statuā dicimus fieri. non es statuam. Hoc aūt ex opposito ⁊ non permanenti utrolibet dr̄. ex hoc hoc. ⁊ hoc hoc. et nanq3 ex imusico et imusicus fit musicus. Unde ⁊ in composito similiter est. etenim ex immusico hoīe et immusicus homo dr̄ fieri musicus.

¶ Ostēdit idē alio mō q: in non p̱manentib⁹ magis dicit͛ ex hoc fit hoc: q̄3 hoc fit hoc: licet tn̄ ⁊ hoc possit dici sed nō ita ꝓprie. Dicimus.n. q̄ ex nō musico fit musicus. Dicimus etiā q̄ nō musicus fit musicus: sed hoc per accidens inq̄ntū.s.id cui accidit eē nō musicū fit musicus: sed in permanentibus non sic dicit͛: non.n. dicimus q̄ ex homine fit musicus: sed q̄ hō fit musicus. Q̄uis3 tn̄ in p̱manentibus dicimus ex hoc fit hoc: sicut dicimus q̄ ex ere fit statua. sed hoc cōtingit: q: noīe eris intelligimus infiguratū: ⁊ ita dicit͛ hoc rōne p̄uationis intellecte. ⁊ licet ex hoc fieri h⁹ dicamus in permanentibus: magis tamē vtrūq3 contigit in non permanētibus dici: ⁊ hoc fit hoc ⁊ ex hoc fit hoc: siue non manēs accipiat͛ oppositum siue cōpositū ex opposito ⁊ subiecto. Ex h⁹ ergo ipso q̄ diuerso modo vtimur loquēdi circa subiectū ⁊ oppositum manifestū est q̄ s̄bm ⁊ oppositū: vt homo ⁊ non musicus: ⁊ si sint idem s̄bo sūt duo tamen ratione.

¶ Deinde cum dicit.

Co.62.

¶ Multipliciter aūt cū dicatur fieri. et horu3 quidē nō simplr̄ fieri. s3 hoc aliquid fieri simplr̄ aūt fieri substātiarū solū ē. scḋm quid alioꝝ manifestu3 q̄ necesse ē subiici aliqd quod fit. et enī quātū ⁊ quale. ⁊ ad aliqꝫ. ⁊ quādo. ⁊ ubi fiunt i subiecto aliquo ꝓpter id q̄ sola s̄ba de nullo alio dr̄ subiecto. sed alia oīa de substātia. Qḋ āt et substātie et quecūq3 alia simpliciter entia ex quodā subiecto fiāt. ꝯsiderāti fiet un q3 manifestū. Sp̱.n.ē aliqd qḋ subicitur. ex quo fit quod fit. ut plante et animalia ex semine.

¶ Ostēdit alteru3 qḋ supposuerat.s. q̄ in oī factione nāli oporteat eē subiectū: ⁊ hoc quidē p̱ rōnem p̄obare pertinet ad metaphysicū: vnde p̄obat͛ in.vii.metaphysice: s3 hic p̄obat tn̄ p̱ inductionē. ⁊ p̄imo ex parte eorum que fiunt. secūdo ex parte modoꝝ fiēdi ibi. (Fiūt āt que fiūt.) Dicit ergo p̄imo q̄ cū fieri dicatur multipliciter fieri simpliciter est solū fieri substātiarum: sed alia dicuntur fieri s3 quid. ⁊ hoc iō: q: fieri impoꝛtat mutū essēdi. Ad hoc ergo q̄ aliqd fiat simpliciter: requiritur q̄ prius non fuerit simpliciter: qḋ accidit in his q̄ s̄bal͛r fiūt. Quod eni3 fit homo non solū p̄ius non fuit homo: sed simpliciter verū est dicere ipsū non fuisse. Cū aūt homo fit albus: non ē verum dicere q̄ prius non fuit: sed q̄ prius nō fuerit talis. In his igitur que fiunt s̄m quid manifestū est q̄ īdigent s̄bo. Nā quātitas ⁊ qualitas: ⁊ alia accidentia quorum est fieri s̄m quid nō p̄nt eē sine s̄bo: solus eni s̄be est non inesse s̄bo: sed ēt in s̄bis si quis considerat manifestū fit q̄ fiūt ex s̄bo. Videmus.n. q̄ plante ⁊ animalia fiunt ex semine.

Lec.6.

¶ Deinde cum dicit.

Co.63.

¶ Fiunt autem que fiunt simpliciter. alia qde3 transfiguratione. ut statua. alia appositione ut que augmentatur. alia uero abstractione. ut ex lapide mercurius. Compositione aute3 ut domus. alteratione uero. ut que conuertuntur secundu3 materiā. Oīa aūt que sic fiunt. manifestu3 est quoniā ex subiectis fiunt.

¶ Ostendit idem inducēdo per modos fiendi: ⁊ dicit q̄ eoꝝ q̄ fiūt. quedam fiunt transfiguratiōe sicut statua fit ex ere. Quedam fiūt appositione. vt patet in oībus augmentis: sicut fluuius fit ex multis riuis. Alia v̄o fiūt abstractione: sicut ex lapide fit p̱ sculpturā imago mercurii. Quedā vero fiūt cōpositione sicut domus. Quedā v̄o fiūt alteratione: sicut ea quoꝝ mā̄ alteratur: siue fiāt s̄m naturā: siue s̄m artē: ⁊ i oībus his apparet q̄ fiūt ex aliquo s̄bo. Unde manifestū fit q̄ oē qḋ fit: fit ex s̄bo. S3 aduertēdū ē q̄ artificialia cōnumerauit īter ea q̄ fiūt simplr̄: q̄uis forme artificiales sint accidētia: q: artificialia quodāmō sunt in genere s̄be p̱ suā mā̄m: vel p̱p̱ opinionē antiquoꝝ q̄ simplr̄ existimabant nālia vt artificialia: vt in scḋo dicetur.

¶ Deinde cum dicit.

Co.64.

¶ Quare ostēsū ex dictis ē. qm̄ qḋ fit semper cōpositu3 ē. et ē qde3 aliquid quod fit. est autē aliquid qḋ hoc fit. et hoc dupliciter. aut eni3 subiectū: aut oppositu3. Dico aūt opponi qde3 nō musicū: subici aūt hominē. ⁊ infigurationē3 ⁊ in ordinationē ⁊ īformationē appositu3. Es aūt et lapidē et aurū dico subiectum.

Lec.7.

¶ Cōcludit ꝓpositū ⁊ dicit ostēsū eē ex dictis q̄ id cui attribuit͛ fieri sp̱ ē cōpositu3 ⁊ cū i q̄l3 factiōe sit id ad qḋ terminat͛ fieri: ⁊ id cui attribuit͛ fieri qḋ ē duplex.s. s̄bm ⁊ oppositū: māifestū ē q̄ i quolibet fieri sūt tria.s. s̄b3 ⁊ terminus factiōis ⁊ oppositū ei⁹: sic cū hō fit musicus oppositū ē nō musicū. ⁊ s̄bm ē hō. ⁊ music⁹ ē termin⁹ factionis. ⁊ similr̄ i figuratio ⁊ iformitas: ⁊ iordinatio sūt opposita: sed es ⁊ aurū ⁊ lapides sūt subiecta in artificialibus.

Co.65.

m Anifestū igit͛ q̄ siqdē sunt cāe ⁊ pricipia eoꝝ q̄ natura sunt ex qbus primis sunt ⁊ fiūt nō secundū accidēs: s3 vnū

quodq3 q̄d ē dr̄ scd̄m substãtiã: qd̄ fit ex subiecto ⁊ forma. Cõponit̄.n. musicus hō ex hoīe ⁊ musico quodãmō. Resolues.n. rōnes i rōnes eoꝝ. Manifestum igit̄ ē q̄ fiãt q̄ fiunt ex his.

Co.66.

Lectio decimatertia.

Ditquã pr̄us oñdit q̄ i quolibet fieri nãli tria inueniunt̄. Hic ex p̄missis itēdit oñdere quot sunt p̄ncipia nē. Et circa hoc duo facit. P̄rio oñdit ꝓpositū. scd̄o recapitulãdo oñdit q̄ dicta sunt: ⁊ que restãt dicenda. ibi. (P̄rimū qd̄ igit̄ dictū.) Circa p̄mū duo facit. p̄mo ostēdit tria nē p̄ncipia: scd̄o notificat ea. ibi. (Subiecta aūt nē) Circa p̄mū tria fac̄. P̄rio oñdit v̄itatē de p̄ncipiis nē. scd̄o ex v̄itate ostēsa soluit p̄missas de p̄ncipiis dubitatiões ibi. (Vñ ē q̄ sicut duo.) Tertio q: ab antiqs dcm̄ est q̄ p̄ncipia sunt ꝯ̄ria: ostēdit vtrū sp̄ regrant̄ ꝯ̄ria vel nō ibi. (Qd̄ q̄dē igit̄) Circa p̄mū duo facit. p̄mo oñdit duo eē p̄ncipia nē p se. scd̄o ostēdit tertiū eē p̄ncipiū nē p accñs. ibi. (Est aūt subm̄) Circa p̄mū vtit̄ tali rōne. Illa dicūt̄ eē p̄ncipia ⁊ cãe reꝝ nãliū ex qb⁹ sunt: ⁊ fiūt p se ⁊ nō s̄m accñs: sed oē qd fit ē ⁊ fit ex subo ⁊ forma: ergo subm̄ ⁊ forma sunt p se cãe ⁊ p̄ncipia oīs ei⁹ q̄ fit scd̄m nãm. Qd̄ aūt id qd̄ fit s̄m nãm fit ex subo ⁊ forma: pbat hoc mō. Ea i q̄ resolūit̄ diffinitio alicuius rei sūt cõponētia rē illã: q: vnūqdq3 resoluit̄ i ea ex qb⁹ cõponit̄: s3 rō ei⁹ q̄ fit scd̄3 nãm resoluit̄ i subm ⁊ formã. Nã rō hoīs musici resoluit̄ i rōnem hoīs ⁊ i rōnē musici. Si qs.n. velit diffinire hoiem musicū: opʒ q̄ assignet diffinitionē hoīs ⁊ musici: ergo id qd̄ fit scd̄m nãm ē ⁊ fit ex subo ⁊ forma. Et notãdū ē q̄ h̄ itēdit īngrere p̄ncipia nō solū fiēdi s3 eēndi: vñ signãter dic̄. (Ex qb⁹ p̄mis sūt ⁊ fiūt) ⁊ dicit (Ex qb⁹ p̄mis) .i. p se ⁊ non scd̄m accid ens. per se ergo principia omniū que fiunt s̄m nãm sunt subiectū ⁊ forma. Deinde cum dicit.

Est aūt subiectuʒ nūero q̄dē vnū3: sp̄ē v̄o duo. Hō q̄dē.n. ⁊ auꝝ ⁊ oīo mã nūerabilis ē. Hoc.n. aliqd magis ⁊ nō p̄ accñs ex ipso fit: q̄ fit. P̄riuatio āt ⁊ ꝯ̄rietas accñs: vnū āt sp̄ēs vt ordīatio aut musica: aut alioꝝ aliqd sic p̄dicãtiū.

Lec.12.

Addit tertiū p̄ncipiū p accidēs. ⁊ dicit q̄ l3 sub3 sit vnū nūero tñ sp̄ē ⁊ rōne duo vt ē dcm̄ ē. q: hō ⁊ auꝝ ⁊ oīs mã nūeꝝ quēdã h3 Est.n. ibi ꝯ̄siderare ipm subm q̄ est aliqd positiue ex q̄ fit aliqd p se ⁊ nō p accidēs: vt hoc qd̄ ē hō ⁊ auꝝ. ⁊ ē ibi ꝯ̄siderare id qd̄ accidit ei. s. ꝯ̄rietatē ⁊ p̄uationē vt i musicū ⁊ īfiguratū. tertiū aūt ē sp̄ēs vel forma: sicut ordinatio ē forma dom⁹: vl̄ musica hoīs musici: vel aliqd alioꝝ q̄ hoc mō ponūt̄. Sic igit̄ forma ⁊ sub3 sūt p̄ncipia p se ei⁹ q̄ fit s̄m nãm: s3 p̄uatio vel ꝯ̄rīū ē p̄ncipiū p accñs: inq̄ntū accidit subiecto: sicut dicimus q̄ edificator ē cã actiua domus p se: s3 musicū ē cã actiua dom⁹ p accñs: inq̄ntū accidit edificatori eē musicū: ⁊ sic hō ē cã p se vt subm hoīs musici: s3 nō musicū ē cã ⁊ p̄ncipium ei⁹ p accidēs. Pōt aliqs obiicere q̄ p̄uatio nō accidit subo: qñ ē sub forma: ⁊ sic p̄uatio nō ē p̄ncipiū essendi p accñs. ⁊ iō dicēdū q̄ mã nūq̄ ē sine p̄uatiōe. q: qñ h3 vnã formã ē cū p̄uatiōe alteri⁹ forme. ⁊ iō dū ē i fieri aliqd qd̄ fit vt hō music⁹ i subo qñ nūdū h3 formã ē p̄uatio ipsius musice. ⁊ iō p̄ncipiū p accñs hoīs musici in fieri ē nō musicū. hoc.n. accidit hoī dū fit musicus: s3 qñ iã aduenit ei hec forma adiūgit̄ ei p̄uatio alteri⁹ forme: ⁊ sic p̄uatio forme opposite ē p̄ncipiū p accñs i eēndo. Patet ergo s̄m ītētionē Ar. q̄ p̄uatio q̄ ponit̄ p̄ncipiū nē p accñs n̄ ē aliq̄ aptitudo ad formã vel i choatio forme vel aliqd p̄ncipiū ip̄fectū actiū vt q̄dã dicūt: s3 ipsa carētia forme vl̄ ꝯ̄rīū forme qd̄ subo accidit. Deinde cum dicit.

Vñ ē q̄ sicut duo dicēda sūt eē p̄ncipia: ē āt sicut tria. Et ē q̄dem sicut cōia: vt si aliqs dicat musicū ⁊ imusicū: aut calidū ⁊ frigidū aut ꝯ̄sonãs ⁊ icōsonãs: ē āt sicut nō. Ab alterutris enim pati ꝯ̄ria ipossibile ē. Soluit̄ āt ꝓpterea q̄ aliud ē subm. Hoc.n. n̄ ē ꝯ̄rīū. Quare neq3 plura ꝯ̄rioꝝ sunt p̄ncipia quodãmodo: sed duo vt ē dicere numero. Neq3 rurꝝ penitus duo pp id q̄ alteruʒ est esse ipsis: sed tria. Alterum enim est esse hoī: ⁊ non musico esse: ⁊ infigurato ⁊ eri.

Co.67.

Soluit s̄m determinatã v̄itatē disputatiões oēs p̄cedētes: ⁊ ꝯcludit ex p̄dictis q̄ quodãmō dicēdū ē eē duo p̄ncipia. s. p se: ⁊ quodãmō tria si ꝯ̄sumat̄ p̄ncipiū p accidens cū p̄ncipiis p se: ⁊ quodãmō sūt p̄ncipia ꝯ̄ria: vt si aliqs accipiat musicū ⁊ nō musicū ⁊ calidū ⁊ frigidū. ⁊ cōsonans Et quodãmō p̄ncipia nō sūt ꝯ̄ria: si accipiãt̄ sine sbo q: sic ꝯ̄ria nō pñt pati ab iuicē: nisi hoc soluat̄ p hoc q: ꝯ̄riis supponit̄ aliqd subm rōne cui⁹ ad iuicē patiūt̄. ⁊ sic cōcludit q̄ p̄ncipia nō sūt plura ꝯ̄rioꝝ. i. ꝯ̄riis hoc ē q̄ ꝯ̄ria: s3 sūt duo tñ p se. s3 nec totalr̄ duo: q: vnū eoꝝ h3 eē ē alteꝝ subm. n. s̄m rōnē ē duo: sic dcm̄ ē. ⁊ sic sūt tria p̄ncipia. q: hō ⁊ nō musicus ⁊ es ⁊ īfiguratū differūt s̄m rōnez. Sic igit̄ p3 q̄ p̄ores sermōes disputati ad vtrãq3 p̄tē fuerūt s̄m aliqd v̄i: s3 nō totalr̄. Deinde cum dicit.

Quot q̄dē igit̄ p̄ncipia circa g̃nationē physicoꝝ: ⁊ q̄ño tot sint: dcm̄ ē: ⁊ ōsisum ē: q̄m oʒ subiici aliqui ꝯ̄riis: ⁊ ꝯ̄ria duo eē. S3 quodãmō alio nō necessariū. Sufficiēs. n. erit alteꝝ cōtrarioꝝ facere absentia ⁊ presentia mutationem.

Co.68.

Ostēdit q̄ño sūt duo ꝯ̄ria necessaria ⁊ q̄ño non. ⁊ dicit manifestū eē ex dictis quot sūt p̄ncipia circa generationem nãliū: ⁊ q̄ño sint tot. Ostēsū3 ē. n. q̄ opʒ duo esse ꝯ̄ria quoꝝ vnū ē p̄ncipiū p se ⁊ alteꝝ p accñs: ⁊ q̄ aliqd subiiciat̄ ꝯ̄riis qd̄ ē ēt p̄ncipiū p se: s3 aliquo mō alteꝝ ꝯ̄rioꝝ nō ē necessariuʒ ad generationē. Sufficit. n. alteꝝ ꝯ̄rioꝝ q̄ñq3 facere mutationē absentia sua ⁊ p̄ñtia. Ad cui⁹ euidētiã sciēdū est q̄ sicut i q̄nto hui⁹ dicet̄ tres sūt sp̄ēs mutatiōis. s. generatio ⁊ corruptio ⁊ mot⁹. Quoꝝ hec ē dr̄a: q: mot⁹ ē d̄ vno affirmato i aliud affirmatū: sic̄ de albo i nigrū. Generatio aūt ē de negato i affirmatū: sic̄ de nō albo i albū. vel de nō hoīe i hoiem Corruptio aūt ē de affirmato i negatū: sic̄ de albo i nō albū: vel de hoīe i nō hoiem. Sic igit̄ p3 q̄ i motu regrūt̄ duo ꝯ̄ria: ⁊ vnū subm. S3 i generatiōe ⁊ corruptiōe regrit̄ p̄sentia vnius ꝯ̄rij ⁊ absentia ei⁹ que ē p̄uatio. Generatio aūt ⁊ corruptio saluãt̄ i motu. Nã q: mouet̄ de albo i nigrū corrūpit̄ albū ⁊ fit nigrū. Sic igit̄ i oī mutatiōe nãli regrit̄ subm ⁊ forma ⁊ p̄uatio. Nō āt rō mot⁹ saluat̄ i oī generatiōe ⁊ corruptiōe sicⁱ i generatiōe ⁊ corruptiōe subax. Vñ subm ⁊ forma ⁊ p̄uatio saluant̄ i oī mutatiōe nō aūt subm ⁊ duo ꝯ̄ria. Hec etiã oppositio inuenit̄ in subiis q̄ ē p̄mum genus. nō aūt oppositio ꝯ̄rietatis. Nã forme substãtiales nō sunt ꝯ̄rie: licet differentie in genere sube ꝯ̄rie sint s̄m q̄ vna accipit̄ cū p̄uatiōe alteri⁹: sic̄ p3 de aiato ⁊ ianimato. Deinde cum dicit.

Lec.20.

Subiecta aūt nã scibilis ē s̄m analogiã. Sicut. n. ad statuã es: aut ad lectuluʒ lignū: aut ad alioꝝ aliqd h̄ntiū formã i mã ⁊ i forme se h3 p̄usq3 accipiat formã: sic ipsa se ad subam h3: ⁊ h̄ aliqd ⁊ qd̄ ē. Vnū q̄dē igit̄ p̄ncipiuʒ ē: nō sicut vnū existēs. neq3 sic vnū sicut h̄ aliqd. vnū aūt s̄m q̄ rō. Amplius autē ꝯ̄riuʒ huic p̄uatio est. Hec autē q̄ño duo. ⁊ quomodo plura dictū ē.

Co.69.

Manifestat p̄missa p̄ncipia: ⁊ dic̄ q̄ nã q̄ p̄mo subiicit̄ mutatiōi. i. mã p̄ma nō pōt sciri p seipsaʒ. cū oē qd̄ cognoscit̄ cognoscat̄ p suã formã: mã aūt p̄ma ꝯ̄siderat̄ subiecta oi forme: s3 scit̄ (s̄m analogiã) .i. s̄m ꝓportionez. Sic. n. cognoscimus q̄ lignū est aliqd p̄ter formã scãni ⁊ lecti: q: q̄ñq3 ē sub vna forma: q̄ñq3 sub alia. Cū igit̄ videam⁹ hoc qd̄ ē aer q̄ñq3 fieri aquã: opʒ dicere q̄ aliqd existēs sub forma aeris: q̄ñq3 sit sub forma aq̄. ⁊ sic illud ē aliqd p̄ter for-

maẓ aq̄: ⁊ p̄ter formā aeris ſic lignū ē aliqd p̄ter formā ſcā
ni ⁊ p̄ter formā lecti. q̄ igiť ſe hꝫ ad ipſas ſubās nāles: ſic
ſe hꝫ es ad ſtatuā ⁊ lignū ad lectū: ⁊ quodlibet māle ⁊ in-
forme ad formā: hoc dicim⁹ eē māꝫ p̄mā. Hoc ē igitur
vnū p̄ncipiū nāe: qđ nō ſic vnū ē ſicͭ hoc aliqd: hoc ē ſic aliqđ
īdiuiduū dmōſtratiū: ita q̄ hēat formā ⁊ vnitatē in actu. ſꝫ
dr̄ ens ⁊ vnū inq̄ntū ē potētia ad formā. Aliud p̄ncipiū aūt
ē rō vł forma. tertiū āt ē p̄uatio q̄ ȝriať forme. ⁊ q̄uō iſta
principia ſint duo ⁊ quomodo tria dictū est prius.

Deinde enim dicit.

Co.70. Primū qdē igiť dcm̄ ē q̄ p̄ncipia ȝria ſūt. Poſteri⁹ aūt qđ neceſſe ē ⁊ aliđ qđdā ſubiici. ⁊ eē tria. Ex his āt nūc māifeſtū ē q̄ dr̄ia ȝrioꝝ ⁊ q̄uō ſe hn̄t ad īuicē p̄ncipia. et qd ſit ſbm̄. vꝝ

Co.71. āt ſbā ſp̄ēs aut ſubm̄. nōduꝫ māifeſtū ē. Sꝫ q̄ p̄ncipia tria. ⁊ q̄uō. ⁊ q̄s modus eoꝝ dcm̄ eſt. Quot qdē igiť. ⁊ q̄ ſūt p̄ncipia. ex his ȝſidereť.

Reſumit q̄ dicta ſunt: ⁊ oſtēdit q̄ reſtant dicēda. Dicit ergo q̄ p̄mus dcm̄ ē q̄ ȝria ſunt p̄ncipia. ⁊ poſtea q̄ eis aliq̄d ſubiiciť. ⁊ ſic faciūt tria p̄ncipia. ⁊ ex his q̄ nūc dicta ſūt māifeſtū ē q̄ differētia ſit iter ȝria: q̄: vnū ē p̄ncipiū p̄ ſe ⁊ aliud p̄ accn̄s. ⁊ iteꝝ dcm̄ ē q̄uō p̄ncipia ſe habeāt ad inicē q̄: ſubm̄ ⁊ ȝriū ſūt vnū numero ⁊ duo rōne. ⁊ iteꝝ dcm̄ ē qd ē ſubm̄ ſm̄ q̄ māifeſtari potuit. Sꝫ nō dcm̄ adhuc eſt qd ſit magis ſubā: vtrū forma vel mā: hoc. n. diceť i p̄nci-pio ſcdi. ſꝫ dcm̄ ē q̄ p̄ncipia ſūt: tria: ⁊ q̄uō ⁊ q̄s ē modus ipſoꝝ. ⁊ vltio ȝcludit p̄ncipale itēm. ſ. q̄ manifeſtū ē quot ſunt pancipia ⁊ que ſunt.

Lectio decimaquarta.

Quod autem ſingulariter ſic ſoluitur et antiquoꝝ defectus dicamus poſt hec. Querentes. n. ſm̄ phyloſophiam primi veritateꝫ et naturā reꝝ: diuerterunt vt in viaꝫ q̄ndaꝫ aliā abſcedētes ob īfirmitateꝫ. et dicunt neqꝫ fieri eoꝝ q̄ ſunt nullū neqꝫ corrū-pi p̄p̄ id q̄ neceſſarium eſt fieri qđ fit. aut ex eo qđ eſt. aut ex eo q̄ nō eſt. Ex his autē vtriſqꝫ i poſſibile eſt eſſe. Neqꝫ. n. qđ eſt fieri contingit eſt. n. iam neqꝫ ex eo qđ non eſt nihil vtiqꝫ fie-

Co.72. ri. Subiici. n. aliquid oportet. et ſic conſequen-ter contingens augmentātes non eſſe multa di-cunt. ſed tm̄ quod eſt. Illi igitur talium accipie-bant opinionem propter ea que dicta ſunt.

Poſtquā phus determinauit veritatē de p̄ncipiis nāe: hic excludit antiquoꝝ dubitatiōes p̄ ea q̄ determinata ſunt de p̄ncipiis. ⁊ p̄mo dubitatiōes ſeu errores q̄ ȝuenerūt ex ignorātia nāe: ſcđo dubitatiōes ſeu errores q̄ ȝuenerūt ex ignorātia p̄uatiōis ibi (Tāgētes igiť qdam) tertio reſeruat alteri ſcīe dubitatiōes q̄ accidūt circa formā ibi (De p̄ncipio autem ſm̄ ſp̄ēm) Circa p̄mū duo facit p̄

Lec.ii. mo ponit dubitationē ⁊ errorē i quē antiq̄ iciderūt ex igno-rātia nāe. ſcđo ſoluit eoꝝ dubitationē p̄ ea q̄ ſunt determi-nata ibi (Nos aūt dicim⁹) Dicit ergo p̄mo q̄ poſt deter-minatā vitatē de p̄ncipiis: dicēdū ē q̄ ſolū iſta v̄i i oīs defe-ctus. i. dubitatio antiquoꝝ ſoluiť. ⁊ hoc ē ſignū eē veꝝ qđ de p̄ncipiis dcm̄ ē. Nā v̄itas excludit oēm falſitatē ⁊ dubi-tationē ſꝫ poſito quocūqꝫ falſo opꝫ aliquā difficultatē rema-nere. Dubitatio autē ⁊ error antiquoꝝ phyloſophoꝝ hic ſunt. Primi q̄ ſcđm̄ phiam īquiſierūt v̄itatē ⁊ nām reꝝ. Diuerterūt i quādā aliā viā a via v̄itatis: ⁊ a via nāli q̄ ac-cidit eis p̄p̄ īfirmitatē itellect⁹ eoꝝ. Dixerūt. n. q̄ nihil ne-qꝫ generať neqꝫ corrūpiť qđ ē ȝ v̄itatē ⁊ ȝ nām. Et ad hoc ponēdū eos īfirmitas itellect⁹ coegit: q̄: neſciuerūt hāc rōnem ſoluere: p̄ quā videbať p̄bari q̄ ens non generať q̄: ſi ens fit aut fit ex ente aut ex nō ente. ⁊ vtrūqꝫ hoꝝ v̄r eē īpoſſibile. ſ. q̄ ens fiat ex ente: ⁊ q̄ fiat ex nō ente. Q̄ ſ. n. ex ente aliqd fieri ſit īpoſſibile ex hoc māifeſtū ē: q̄: id q̄ ē nō fit: nihil. n. ē anteq̄ꝫ fiat: ⁊ ens iā ē: ergo nō fit. Q̄ ſ ēnā ex nō ente aliqd fieri ſit īpoſſibile: ex hoc māifeſtū ē. q̄: ſp̄

Lec.12. opꝫ aliqd ſubiici ei qđ fit vt s̄ oñſuꝫ ē. ⁊ ex nihilo nihil fit. ⁊ ex hoc ȝcludebať q̄ entis n̄ erat generatio neqꝫ corruptio Et vlterius i hoc argumētātes augebāt ſuā poſitionē vt di-cerēt q̄ nō eēnt multa entia: ſꝫ vnū ens tm̄ ⁊ hoc dicebāt p̄p̄ rōnem p̄dictā. Cū. n. ponerent vnū eē māle p̄ncipiū: ⁊ ex illo nihil dicerēt eēri ſm̄ generationē ⁊ corruptionē: ſed ſolū ſm̄ alterationē ſeq̄bať q̄ id remanēt ſp̄ vnū ſꝫ ſbam.

Deinde cum dicit.

Co.73. Nos autē dicim⁹ qdē ex eo q̄ eſt. aut ex eo q̄ nō ē fieri. aut q̄ ē. aut q̄ n̄ ē aliqd facere aut pati. aut quodlibet fieri hoc. vno qdē mō nihil differt. vt medicuꝫ aliquid facere aut pati. aut

Co.74. ex medico aliquid eſſe aut fieri. q̄re q̄m hoc du-pliciter dr̄. manifeſtū ē. q̄m et ex eo q̄ ē. et ex eo qđ n̄ ē. et qđ ē aut facere aut pati. Edificat qui-dem igiť medic⁹ nō ſm̄ qđ medic⁹ ſꝫ ſm̄ quod edificator. et alb⁹ fit nō inq̄ntū medic⁹ ſꝫ i q̄ntū niger. Medicať aūt. et nō medic⁹ fit. inquātū ē medic⁹. Q̄m autē maxie p̄prie dicim⁹ medi-cū aliquid facere aut pati aut fieri ex medico. ſi ſm̄ qđ medic⁹ h̄ patiať aut faciat manifeſtuꝫ ex eo qđ nō ē fieri. et hoc ſignificat inquātuꝫ nō ē. Q̄d illi quidē n̄ p̄cipiētes deliq̄rūt. et p̄p̄ hanc ignorātiā i tm̄ ignorauerūt qđ nihil opīati ſūt fieri neqꝫ eē alioꝝ ſꝫ auferrebāt oēm generati-

Co.75. onē. Nos āt ⁊ ipſi dicim⁹ fieri qdē nihil ſimplr ex eo q̄ nō ē: ſꝫ tm̄ fieri ex eo qđ nō ē vt ſm̄ acci-dēs Ex priuatiōe. n. qđ ē qdē p̄ ſe nō ens: n̄ ex eo qđ ē fit. Mirabile āt v̄r ⁊ īpoſſibile ſic fieri

Co.76. aliqd ex eo quod nō eſt. Silr̄ aūt nec ex eo qđ eſt: neqꝫ qđ eſt fieri: niſi ſm̄ accidens. Sic aūt et ex h̄ fieri eodē mō: vt ſi ex aīali aīal vtiqꝫ fiat et ex quodā aīali qđdaꝫ aīal: vt ſi cāis ex equo fiat: Fiet qdem. n. vtiqꝫ nō ſolum ex quodam aīali cāis: ſꝫ etiā ex aīali: ſꝫ nō i q̄ntū ē aīal. Eſt n. iā h̄. Si āt aliqd dꝫ fieri aīal nō ſm̄ accidens nō ex aīali erit: et ſi aliqd qđ eſt: nō ex eo qđ eſt

Co.77. neqꝫ ex eo quod nō eſt. Quod. n. eſt ex eo qđ nō ē: dcm̄ eſt nobis qd ſignificet: q̄m i q̄ntū nō

Co.78. eſt. Ampli⁹ āt ⁊ eē oē: aut nō eſſe nō remoueť. Un⁹ qdē igiť mod⁹ hic ē. Ali⁹ āt q̄m ȝtigit ea-dem dr̄e ſm̄ potentiam ⁊ actuꝫ. Hoc autēꝫ de-terminatum eſt i aliis per certitudinem magis. Quare ſm̄ q̄ vere dicim⁹ defectus ſoluuntur. P̄pter quos coacti remouēt p̄dictoꝝ q̄dā p̄-pter hoc. n. i tm̄ deſtiterūt priores a via i gene-rationē ⁊ corruptiōeꝫ et ēio mutatiōeꝫ. Hec. n. vtiqꝫ viſa nā oēm ſoluit hāc ipſoꝝ ignorātiā.

Soluit p̄dictā obiectionē. Et circa hoc duo facit p̄mo ſol-uit duplr̄ p̄dictā obiectionē: ſcđo ȝcludit p̄ncipale p̄poſitū ibi. (Quare q̄ nature) p̄ma diuidiť i duas ſm̄ duas ſolu-tiones q̄s ponit ſecunda ibi (Alias aūt q̄m) dicit ergo p̄-mo q̄ntū ad modū loquēdi nō differt dicere q̄ aliqd fit ex

ente vel nō ente: vel ꝙ ens aut nō ens faciat aliqd aut pa/
tiat siue de quocūq₃ alio ⁊ dicere huius ꝓpositiones vel
ꝙ ex medico fit aliqd: aut fiat ō medico. s. ꝙ medicus aut
facit aliqd aut patiat nō ē icōueniēs: Sʒ dicē ꝙ medic⁹ fa
ciat aliqd aut patiat: vel ꝙ ex medico fiat aliqd: duplicem
hʒ itellectū. q̄d dicere ꝙ ex ente aut ex n̄ ente fiat aliqd. aut
ꝙ ens aut nō ens faciat aliqd aut patiat: duplicē hʒ intelle
ctū. ⁊ sic ē in qbuscūq₃ aliis terminis ponat. puta si dicat ꝙ
ex albo fiat aliqd aut ꝙ albuʒ faciat aliqd: aut patiat. Q̄d
aūt duplicē hʒ itellectuʒ cū dr̄ ꝙ medicus aliqd faciat aut
patiat aut ꝙ ex medico fit aliqd sic manifestat. Dicimus.
n. ꝙ medicus edificat sʒ hoc nō facit inq̄ntū ē medicus: sʒ
inq̄ntū edificator ē. ⁊ silr dicimus ꝙ medicus fit alb⁹: sed
nō inq̄ntū ē medicus: sʒ inq̄ntū ē niger. Alio mō dicimus
ꝙ medicus medicat inq̄ntū ē medicus: ⁊ silr ꝙ medicus
fit nō medicus inq̄ntū ē medicus: sʒ tūc dicimus ꝓprie ⁊
ꝑ se medicū aliqd facere vel pati vel ex medico aliqd fieri
qn̄ hoc attribuit medico inq̄ntū medicus. ꝑ accn̄s aūt qn̄
attribuit ei nō inq̄ntū ē medicus sʒ inq̄ntū ē aliquid aliud.
Sic igit pʒ ꝙ cū dr̄ medicū facere aliqd aut pati vl' ex me
dico fieri aliqd dupl'r itelligit. s. ꝑ se ⁊ ꝑ accn̄s. Un̄ manife
stum ē ꝙ cū dr̄ aliqd fieri ex nō ente ꝓprie ⁊ ꝑ se itelligit
hoc si fiat aliqd ex nō ente inq̄ntū ē nō ens: ⁊ silr̄ rō est ō
ente. ⁊ hāc distīctionē antiq nō ꝑcipiētes ī tn̄ peccauerūt:
ꝙ nihil sunt opinati fieri: nec opinati sūt ꝙ aliqd aliox̄ p̄ter
id qd ponebāt p̄mū p̄ncipiū mt̄ale hēret eē subale: puta di
cētes aerē eē p̄mū mt̄le p̄ncipiū dicebāt oīa alia significare
quoddā eē accn̄tale. ⁊ sic excludebāt oēm generationē sba
lem: solā alterationē reliquētes ex eo. s. ꝙ q: nō fit aliqd ex
nō ente ꝑ se vel ente opinabant ꝙ nihil possit fieri ex ente
vel nō ente. Sʒ nos ēt ipsi dicimus ꝙ ex non ente nihil fit
simpl'r ⁊ ꝑ se: sʒ solū s̄m accn̄s: q: qd ē. i. ens ꝑ se q̄dē nō ē
ex p̄uatiōe. ⁊ hoc iō q: p̄uatio nō itrat essentiā rei fcē. Ex
hoc aūt aliqd fit ꝑ se qd ī ē rei postq̄ iā fcā ē. sic figuratum
fit ex ifigurato nō ꝑ se: sʒ ꝑ accn̄s: q: postq̄ iā ē figuratū i/
figuratū nō iē ei. Sʒ iste ē mirabilis modus fiēdi aliqd ex
nō ente: ⁊ q̄ videbat ipossibilis antiqs phis. Sic igit pʒ ꝙ
ex nō ente fit aliqd nō ꝑ se sʒ ꝑ accn̄s. Silr si q̄rat verū ex
ente fiat aliqd: dicēdū ē ꝙ ex ente fit aliqd ꝑ accn̄s sʒ nō ꝑ
se. ⁊ hoc māifestat ꝑ tale exēplū. Ponam⁹. n. ꝙ ex equo
generet aliqs canis quo posito: māifestū ē ꝙ ex quodam
aīali fiet quoddā aīal ⁊ sic ex aīali fiet aīal nō tū fiet aīal ex
aīali ꝑ se: sʒ ꝑ accn̄s nō. n. fit inq̄ntū ē aīal: sʒ inq̄ntū est hoc
aīal. q: aīal iā ē actu anteq̄ fiat canis: q: ē equus: sʒ non est
hoc aīal ꝙ ē canis vn̄ ꝑ se hoc aīal qd ē canis fit ex hoc nō
aīali. i. ex nō cane sʒ si fieret aīal ꝑ se ⁊ nō ꝑ accn̄s: oporte/
ret ꝙ fieret ex nō aīali: sic ēt ē de ente. fit. n. ens. aliqd ex n̄
ente hoc sʒ accidit ei ꝙ nō ē hoc ꝙ fit ens. Un̄ nō fit aliqd
ꝑ se ex ente neq₃ ꝑ se ex nō ente. Hoc. n. ꝑ se significat ali/
qd fieri ex nō ente: si fiat ex nō ente inq̄ntū ē nō ens vt di/
ctū ē. ⁊ sic cū aīal fit ex hoc aīali: vel hoc corp⁹ ex hoc cor/
pore nō remouet oē corp⁹: nec oē nō corp⁹: nec oē aīal: vl'
nō aīal: ab eo ex quo aliqd fit: sic n̄ remouet ab eo ex quo
fit hoc ens neq₃ oē eē. neq₃ oē non eē q: ex quo fit hoc ens
qd ē ignis hʒ aliqd eē: q: ē aer: ⁊ aliqd n̄ eē q: ē ignis. Iste
igit ē vn⁹ mod⁹ soluēdi p̄dictā dubitationē. Sʒ iste mod⁹
soluēdi isufficiēs ē. Si. n. fit ēs ꝑ accidēs ex ente ⁊ ex n̄ ēte
opʒ ponere aliqd ex quo fiat ens ꝑ se: q: oē qd ē ꝑ accidēs
reducit ad id qd ē ꝑ se. Ad ostēdēdū igit ex quo fit aliqd ꝑ
se subiūgit s̄m modū ⁊ dicit ꝙ ꝯtingit aliq̄ eadē dicere ⁊
s̄m potētiā ⁊ s̄m actū vt certius determinatū ē ī aliis. s. in

Lec. 1.

nono methaphysice. Ex ente igit i potētia fit aliquid ꝑ se.
Ex ente aūt i actu vel ex nō ente fit aliqd ꝑ accn̄s. Hoc aūt
dicit q: mt̄a q̄ ē ens i potētia ē id quo fit aliqd ꝑ se hec ē. n.
q̄ itrat subaʒ rei fcē. sʒ ex p̄uatiōe vel forma p̄cedēte fit ali/
qd ꝑ accidens inq̄ntū mt̄a ex q̄ fit aliqd ꝑ se ꝯueniebat esse
sub tali forma: vel sub tali p̄uatiōe: sic statua ex ere fit ꝑ se:
sed ex nō hn̄te talē figurā: ⁊ ex hn̄te aliā figurā fit statua ꝑ
accidēs. Ultio ꝯcludit p̄ncipale ꝓpositū dicēs: ꝙ sicut vere
dicimus defectus. i. dubitationes soluūt ꝑ p̄dicta. Ex q
bus dubitatōib⁹ coacti antiq aliq remouerūt q̄dā p̄dictox̄
s. generationē ⁊ corruptionē ⁊ pluralitatē substātiarū diffe/
rentiū. Sʒ hic nā māifestata. s. mt̄a soluit oēʒ illox̄ ignorātiā.

t

Angentes q̄dē igitur ⁊ alteri q̄dā sunt
ipsaʒ: sʒ nō sufficiēter. Primuʒ q̄dē.
n. ꝯfitentur simpliciter fieri aliqd ex eo
ꝙ nō ē: inq̄ntuʒ ꝑmenidē recte est dif/
ferentie. Postea uidetur ipsis siuere est nume
rouna. ⁊ potentia tantum unam esse.

Co. 79.

Lectio decimaquinta.

p

Ostquā phus exclusit dubitatiōes ⁊
errores antiquox̄ phox̄ ꝓue
nietes ex ignorātia mt̄e. Hic excludit errores ꝓ
uenietes ex ignorātia p̄uatiōis. Et circa hoc tria
facit. Primo ꝓponit errātiū ratiōes scdo ostēdit differen
tiam huius positiōis ad vitatē supra ab ipso determinatā
ibi (Hoc differt) Tertio ꝓbat suā opinionē veram eē ibi
(Subiecta q̄dē nā) Dicit ergo p̄mo ꝙ q̄dā phi tetigerūt
mt̄am sʒ nō sufficiēter: q: nō distinguebāt iter p̄uationeʒ ⁊
mt̄am vn̄ qd ē p̄uatiōis attribuebāt mt̄e. ⁊ q: p̄uatio s̄m se
nō ē ens dicebāt ꝙ mt̄a: sʒ sē ē non ens ⁊ sic sic aliqd ꝑ se ⁊
⁊ simpl'r fit ex mt̄a sic cōfitebant ꝙ simpl'r ⁊ ꝑ se aliqd fit
ex nō ente. Et ad hoc ponēdū duab⁹ rōnib⁹ inducebant.
Primo q̄dē rōne ꝑmenidis dicētis ꝙ qcqd ē p̄ter ens est
nō ens. Un̄ cū mt̄a sit p̄ter ens q: nō ē ens actu dicebāt eā
simpl'r eē nō ens. scdo vo q: videbat eis ꝙ id qd ē nume
ro vnū vel subo sit ēt rōne vnū qd hic appellat eē potētia
vnū. q: ea q̄ sunt rōne vnū: sic se hn̄t ꝙ eadē ē virtus vtri
usq₃. ea vo q̄ sunt subo vnū: sʒ nō rōne nō hn̄t eādē potē/
tiā seu virtutē: vt pʒ i albo ⁊ musico. Subiectū aūt ⁊ p̄ua
tio sunt vnū numero: vt es ⁊ ifiguratū. vn̄ videbat eis ꝙ
essent idē rōne vel virtute. Sic igit hic accipit vnitatē po/
tentie. Sʒ ne qs hic dubitet occasiōe hox̄ vbox̄ qd sit po/
tētia mt̄e: ⁊ vtrū sit vna vel plures: dicēdū ē ꝙ act⁹ ⁊ potē
tia diuidūt quodlibet genus entiū: vt pʒ i nono metaphy
sice: ⁊ i tertio huius. Un̄ sic potētia ad q̄litatē nō ē aliqd ex
tra genus q̄litatis: ita potētia ad eē subale non ē aliqd extra
genus sube nō igit potētia mt̄e ē aliq̄ ꝓpetas addita sup es/
sentiā ei⁹: sʒ mt̄a s̄m suā subam ē potētia ad eē subale. ⁊ tn̄
potētia mt̄e subiecto ē vna respectu multax̄ formax̄: sʒ rō/
ne sunt multe potentie s̄m h̄itudinē ad diuersas formas.
Un̄ i tertio huius dicetur ꝙ posse sanari ⁊ posse ifirmari
differt s̄m rōnē. ℭ Deinde cum dicit.

Co. me. le. 1. 13. phyri. le. 1.

Po. mt̄e ē ēentia mt̄e.

Lec. 2.

ℭ Sʒ hoc differt plurimū. Nos quidē. n. ma
teriā ⁊ priuationē alterā dicim⁹. Sʒ hox̄ hanc
quidē nō eē s̄m accidēs materiā. p̄uationē autē
ꝑ se nō esse: et hāc quideʒ ꝓpe reʒ ⁊ substātiaʒ
aliqualiter materiā priuationeʒ auteʒ neq̄q̄.

ℭ Ostēdit differētiā sue opiniōis ad opinionē p̄missaʒ. Et
circa hoc duo facit. Prio appit itellectū sue opiniōis scdo
ostēdit qd alia opinio pōat ibi. Quidā aūt ꝙ nō est (Dicit
ergo p̄mo ꝙ multū differt aliqd eē vnū numero vel subie
cto: ⁊ eē vnū potētia vel rōne: q: nos ipsi dicimus vt ex su
pioab⁹ pʒ ꝙ mt̄a ⁊ p̄uatio sʒ sunt vnū subiecto: tn̄ sunt altex̄
rōne: q: pʒ ex duob⁹. Primo q̄dē q: mt̄a ē nō ens s̄m ac/
cidēs: sʒ p̄uatio ē nō ens ꝑ se hoc. n. ipsuʒ qd ē ifiguratuʒ
significat nō esse: sed es nō significat nō eē nisi inq̄ntū ei ac/
cidit infiguratū. scdo vo q: mt̄a est ꝓpe rem ⁊ est aliqual'r
q: ē i potētia ad rem ⁊ ē aliqual'r suba rei: q: itrat i cōstitu/
tionem substantie. sed hoc de priuatione dici non potest.
ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Quidā āt ꝙ nō est magnuʒ ⁊ paruuʒ simi/
liter: aut simul vtrunq₃. aut seorsuʒ vtrunq₃.
Quare penit⁹ alter modus est hic trinitatis et il/
le. vsq₃ quidem. n. ad hoc ꝑuenunt ꝙ oʒ qua
dā suppoi naturā. Hāc tn̄ unā faciunt. Etenī
si aliquis dualitateʒ facit dicens magnū et ꝑuū
ipsā. nihilomin⁹ ideʒ facit. alterā. n. despexit.

Co. 80.

ℭ Manifestat itellectū opinionis platonice ⁊ dicit ꝙ pla/
tonici ponebāt q̄dē duo ex parte mt̄e. s. magnū ⁊ ꝑuū. s. tn̄

alter q̄ Ari.q: Ar.ponit ista duo eē mām ⁊ ꝓuationez q̄ sunt vnū subiecto ⁊ differūt rōne: sꝫ isti nō ponebāt ꝙ alter istoꝝ duoꝝ eēt priuatio ⁊ alteꝝ mā: sed ꝓuationē consumebant vtriqꝫ .s. ꝑuo ⁊ magno: siue acciperent ista duo sil' vtpote cū loquebant̄ nō distinguētes eā ꝑ magnū ⁊ ꝑuū: siue acciperent vtrūqꝫ seorsū. Vn̄ pꝫ ꝙ oīno aliter ponebāt tria ꝓncipia platonici ponētes formā ⁊ magnū ꝑuū. ⁊ Ari. q posuit mām ⁊ ꝓuationē ⁊ formā. Platonici v̄o vsqꝫ ad hoc puenerūt ꝑ aliis pbīs antiquoribus ꝙ opꝫ vnā q̄dam nām supponi oīb⁹ formis nālib⁹ q̄ est mā ꝓma. sꝫ hāc faciunt vnā nūi sicut subiecto ita ⁊ rōne nō distinguētes inter ipsam ⁊ priuationē: q: ⁊ si ponāt dualitatē ex parte mē .s. magnū ⁊ ꝑuū: nihilominus nō faciūt differētiā īter materiā ⁊ ꝓuationē: sꝫ faciūt mētionē tm̄ d' mā sub q̄ cōprehendit̄ magnū ⁊ ꝑuū ⁊ ꝓuationē dispexerūt d' ea mētiōē nō facietes.

Deinde cum dicit.

Subiecta qdē mā cū forma cā ē eoꝝ q̄ fiunt sicut mr̄. altera vero pars ꝯrietatis multotiēs imaginabit̄ ad maleficium ipsius protendenti intellectū: neqꝫ esse penitus: ⁊ esse extra omne. Existēte .n. quodam diuino ⁊ optimo ⁊ appetibili aliud qdem cōtrarium esse ipsi dicimus.

Probat ꝙ sua opinio hꝫ veritatē: Et eē hoc duo facit primo ondit ꝓpositū .s. ꝙ oporteat ꝓuationē distingui a mā: scdo ondit quō mā corrūpat̄ vel generet̄ ibi (corrūpitur aūt) Primū aūt ondit dupliciter primo quidē ostēsiue: scdo ducēdo ad īpossibile ibi (Aliud aūt aptū natū) Dicit ergo pmo ꝙ ista nā q̄ subijcit̄ .s. mā: sil' cū forma ē cā eoꝝ q̄ fiunt fm̄ nām ad modū mr̄is. sic .n. mr̄ ē cā gnātōis ī recipiendo: ita ⁊ mā: sꝫ sic qs accipiat alterā ptē ꝯrietatis .s. ꝓuationem ptendēs ītellectū circa ipsaꝫ imaginabit̄ ipsaꝫ nō ad cōstitutionē rei ptinē: sꝫ magis ad quoddā malū rei: q: est penitus nō ens. cū ꝓuatio nihil aliud sit q̄ʒ negatio forme ī subo ⁊ ē extra totū ens vt sic ī ꝓuatiōe locū habeat rō per mendis: qcqd ē ꝓter ens ē nō ens nō aūt ī mā vt dicebāt platonici. ⁊ ꝙ ꝓuatio ptineat ad maluꝫ hoc ondit ꝑ hoc ꝙ forma ē quoddā diuinū ⁊ optimū ⁊ appetibile. Diuinū q̄dem ē q: oīs forma ē q̄dā pticipatio silitudis diuini eē qd ē act⁹ purus. Vnū quodqꝫ .n. īmi ē actu inq̄ʒtū hꝫ formā. Optimū aūt ē q: actus est ꝑfectio potētie ⁊ bonum eius: ⁊ ꝑ ꝯsequens seq̄t̄ ꝙ sit appetibile: q: vnūquodqꝫ suā appetit ꝑfectionē: ꝓuatio aūt opponit̄ forme cū non sit aliqd q̄ʒ remotio ei⁹. Vnde cū id qd opponit̄ bono ⁊ remouet ipsuꝫ sit malū: manifestuꝫ ꝙ priuatio ptinet ad maluꝫ. vn̄ sequit̄ ꝙ non sit idem ꝙ mā que est causa rei sicut mater.

Deinde cum dicit.

Aliud autē natū aptū appetere ⁊ desiderare ipsuꝫ fm̄ ipsius nām. Quibusdā aūt accidit ꝯrīuꝫ appetere sui ipsius corruptionē ⁊ neqꝫ sui ipsius possibile ē appetere spēm pp nō eē indigēs neqꝫ ꝯrium. Corruptiua .n. sunt ad inuicē ꝯtraria. Sꝫ hoc ē mā sicut si femīa masculū: ⁊ turpe bonū nō qd ꝑ se ē turpe: sꝫ fm̄ accidens.

Ostēdit idē ꝑ rōnem ducētē ad īpossibile hoc mō. Cuꝫ forma sit quoddā bonū ⁊ appetibile: mā q̄ ē aliud a ꝓuatione ⁊ a forma ē aptū natū appetere ⁊ desiderare ipsuꝫ fm̄ suā nām. Sꝫ qbusdā q non distinguūt mām a ꝓuatiōe accidit hoc icōueniēs: ꝙ ꝯrīū appetit corruptionē sumpsimus qd ē icōueniēs. Et ꝙ hoc accidit sic ostendit: q: si mā appetit formā nō appetit eam fm̄ ꝙ ē sub ipsa forma: q: iam non idiget eē ꝑ eam: appetitus autē oīs ē pp idigētiam q: ē nō habiti. Silr̄ ⁊ nō appetit eaꝫ fm̄ ꝙ ē sub ꝯrīo vel ꝓuatiōe q: vnū ꝯrīū ē alterius corruptiuū: ⁊ sic aliqd appeteret sui corruptionē. Manifestū ē igit̄ ꝙ mā q̄ appetit formaꝫ est aliud rōne sicut a forma: ita ⁊ a ꝓuatione si .n. mā appetit formā fm̄ ꝓpriā nām vt dictū ē si ponit̄ ꝙ mā ⁊ priuatio sint idē rōne seq̄t̄ ꝙ ꝓuatio appetit formā: ⁊ ita appetit sui ipsius corruptionē: qd ē ipossibile. Vn̄ ⁊ hoc īpossibile est ꝙ mā ⁊ ꝓuatio sint idē rōne. sꝫ tn̄ ⁊ mā ē hoc .s. ꝓuationeꝫ hīs. sicut si femina appetat masculū ⁊ turpe appetat bonum: nō ꝙ ipsa turpitudo appetat bonū sibi ꝯrīū: sed fm̄ accīs: q: id cui accidit eē turpe appetit eē bonum. ⁊ silr̄ femineitas nō appetit masculinū fm̄ id cui accidit esse feminam ⁊ silr̄ ꝓuatio nō appetit eē formā: sꝫ id cui accidit ꝓuatio .s. mā. Sꝫ ꝯ hec v̄ba pħi Auic. tripliciter opponit. Primo qdē q: mēnō cōpetit neqꝫ appetitus aīalis vt ꝑ se manifestū ē: neqꝫ appetitus nālis vt appetat formā cū nō habeat aliq̄ʒ formā: vel virtutē iclinātē ipsam ad aliqd sic .n. graue nāliter appetit locū īfimū inq̄ʒtū sua grauitate inclinat̄ ad locū talē. Scdo obijcit ex hoc ꝙ si mā appetit formaꝫ hoc ē: q: caret oī forma aut q: appetit multas formas habere sil' qd ē īpossibile: aut q: fastidit formā q̄ʒ hꝫ ⁊ querit hēre aliā: ⁊ hoc ēt ē vanū. Nullo igit̄ mō dicēdū videt̄ ꝙ mā appetat formaꝫ. Tertio obijcit ꝑ hoc: q: dicere ꝙ mā appetat formā sic femina masculū ē figurate loquētiuꝫ .s. poetaꝝ ⁊ nō phylosophoꝝ. Sꝫ huiōi obiectiōes facile ē soluere. Sciendū ē .n. ꝙ oē qd appetit aliqd vel cognoscit ipsuꝫ ⁊ se ordinat ī illud vel tēdit ī ipsuꝫ ex ordinatiōe ⁊ directiōe alicuius cognoscētis: sicut sagitta tēdit ī determinatuꝫ signū ex directiōe ⁊ ordinatiōe sagittātis nihil ē igitur aliud appetitus nālis q̄ʒ ordinatio aliquoꝝ scdm̄ ꝓpriā naturā ī finē suū nō solū aūt aliqd ens ī actu ꝑ virtutē actiuaꝫ ordinat̄ ī suū finē: sꝫ ēt mā fm̄ ꝙ ē ī potētia. Nā forma est finis mē. Nihil igit̄ ē aliud mām appetere formā: q̄ʒ eaꝫ ordinari ad formā vt potētia ad actum. ⁊ q̄ʒuis sub q̄cūqꝫ forma sit adhuc remanet ī potētia ad aliā formā ⁊ est ei sp̄ appetitus forme nō pp fastidiū forme quā hꝫ: nec pp hoc ꝙ q̄rat ꝯria eē simul: sꝫ q: ē ī potētia ad alias formas dum vnā hꝫ ī actu: nec ēt vtit̄ hic figurata locutiōe: sꝫ exēplari. Dictū ē .n. supra ꝙ mā ꝓma scibilis ē fm̄ ꝓportionē inq̄ʒtum sic se hꝫ ad formas subāles: sicut mē sensibiles ad formas accidētales. Et ideo ad manifestādū mām ꝓmā opꝫ vti exēplo sensibiliū substantiaꝝ: sic igit̄ vsus ē exēplo eris ifigurati ⁊ hōis nō musici ad manifestandū mām: ita nūc ad eius manifestationē vtit̄ exēplo femine viꝝ appetentis ⁊ turpis appetētis bonū hoc .n. accidit eis inq̄ʒtū hn̄t aliqd de rōne mē. Sciēdū tn̄ ē ꝙ Ari. hic loq̄t̄ ꝯ Platonem q talib⁹ metaphoricis locutiōib⁹ vtebat̄ assimilans mām matri ⁊ femine ⁊ formaꝫ masculo: ⁊ ideo Ar. vtitur contra eum metaphoricis ab eo assumptis.

Deinde cum dicit.

Corrūpit̄ āt ⁊ fit: ē qdē vt sic: ē āt vt nō. Scdꝫ qdē .n. qd ē in quo fm̄ se corrūpit̄. Qd .n. corrūpit̄ ī h̄ ē ꝓuatio. Inq̄ʒtū āt fm̄ potentiā nō ꝑ se: sꝫ icorruptibile ⁊ igenitā necesse ē eē ipsam. Si .n. fiat subici aliqd opꝫ ꝓmū ex quo fit h̄ āt ē hec nā. Quare erit añ fieri. Dico .n. mām primuꝫ subiectū vniuiqꝫ: ex quo fit aliqd cū īsit: nō fm̄ accidens: ⁊ si corrūpit̄ ī hoc abibit vltimum. Quare corrupta erit anteq̄ʒ corrūpat̄.

Ostēdit quō mā corrūpat̄ ⁊ dicit ꝙ quodāmodo corrūpit̄ ⁊ quodāmodo nō: q: fm̄ ꝙ ē in ea ꝓuatio sic corrūpit̄ cū cessat in ea eē ꝓuatio: vt si diceremus es ifiguratū corrūpi qn̄ desinit eē infiguratū. Sed fm̄ se inq̄ʒtū ē quoddam ens in potentia est ingenita ⁊ incorruptibilis. Qd sic patet Si .n. mā fiat oportet ei aliqd subijci ex quo fiat vt pꝫ ex superioribus. sed ꝓmum qd subijcit̄ in generatione est materia hoc .n. dicimus mām ꝓmū subm̄ ex quo aliqd fit ꝑ se ⁊ nō fm̄ accīs ⁊ ī ē rei iā fcē: ⁊ vtrūqꝫ eoꝝ ponit̄ ad differentiā ꝓuatiōis ex q̄ fit aliqd ꝑ accīs ⁊ nō iest rei fcē. seq̄t̄ g⁹ ꝙ mā sit añq̄ʒ fiat qd ē īpossibile. ⁊ silr̄ oē qd corrūpit̄ resoluit̄ ī mām ꝓmā. Qn̄ igit̄ iā ē mā ꝓma tūc ē corruptū: ⁊ sic si materia ꝓma corrūpat̄ erit corrupta anteq̄ʒ corrumpat̄ qd est impossibile. Sic igitur est impossibile materiam primam generari vel corrumpi. Sed ex hoc nō excluditur quin per creationem in esse procedat.

Deinde cum dicit.

Co.81. Co.82. Opposito Auicene. Le.13. Le.

Co.83.

¶ De principio aūt fm spēm vtrū3 vnū aut plura. aut quot. aut q̄ sint p certitudinē prime phylosophie op⁹ ē determinare. Ergo in illud tps apponat. De physicis aūt ⁊ corruptibilibus specieb⁹ i posterius demonstrādis dicemus. Q̄ ꝗdē igit̄ sint principia. ⁊ q̄ ⁊ quot numero determinetur a nobis sic. Item autem aliud principium incipientes dicamus.

¶ Quia iā excluserat errores circa mām ⁊ pūationē restare videbat̄ vt excluderet errores ⁊ dubitationē circa formā. Posuerunt.n.qdā formas sep.ratas.s. ideas q̄s reducebāt ad vnā primā ideā. ⁊ ideo dicit ꝙ de pncipio formali vtrū sit vnū vel plura ⁊ quot ⁊ q̄ sint ptinet determinare ad phylosophiā primā ⁊ vsq3 ad id tps reseruet̄: qꝛ forma ē pncipiū essendi: ⁊ ens inq̄stū huius ē subiectū prime phie: sed materia ⁊ priuatio sunt principia entis transmutabilis ꝙ a pho nāli ꝯsiderat̄: s3 in de formis naturalibus ⁊ corruptibilib⁹ in sequentib⁹ huius doctrine determinabit̄. Ultio aūt epilog.t q̄ dicta sunt ⁊ dicit ꝙ sic dterminatū ē ꝙ pncipia sunt ⁊ q̄ ⁊ quot. Sed oportet iteꝝ aliter pncipiū facere scie nālis inquirendo.s. pncipia scientie.

¶ Textus secundi libri physicoꝝ aristotelis.

Co.1.

Orū q̄ sunt. alia qdē sunt nā alia vo p p alias cās. Nā qdē sūt aīalia q̄q3 ⁊ ptes ipsorū ⁊ plāte ⁊ simplicia corpora. vt terra et ignis et aer et aq̄. Hec.n. et hmōi eē nā dicim⁹. Oīa autē q̄ pdicta sunt videt̄ dr̄a ad nō nā existia. Que qdē.n. nā sūt oīa videt̄ hn̄tia in se ipsis pncipiū motus et stat⁹. hec qdē fm locū. illa vo fm augmētū et decremētū. q̄dā aūt fm alteratione. Lectulus aūt et idumētū et si aliqd hmōi genus ē fm ꝙ qdē sortitū ē i pdicatione vnaquaq3. et inq̄stū ē ab arte. neq3 vnū h3 impetum mutationis inatum. Secundum autem ꝙ contingit ipsis lapideis aut terreis esse aut mixtis ex his. habent hoc tantum.

Co.2.

¶ Diui Thome aquinatis in secundu3 librum physicoꝝ preclarissima commentaria.

¶ Lectio prima.

Ostquā phylosophus i primo libro determinauit de pncipijs reꝝ nāliū: hic determinat de pncipijs scie nālis. Ea aūt q̄ p̄mo oportet cognoscer̄ i a'lq̄ scia sunt subm ipsius ⁊ mediū p ꝙ demōstrat vn̄ hic secundus liber in duas ptes diuidit̄. In pma determinat de qbus sit ꝯsideratio scie naturalis. In scd̄a ex qb⁹ causis demōstrat ibi (Determinatis aūt his.) Pria diuidit̄ i duas. In p̄ma ondit qd sit nā. In scd̄a de qb⁹ ꝯsiderat scia nālis ibi. (Qm̄ aūt determinatū ē) Prima diuidit̄ i duas. In pria ondit qd sit nā. In scd̄a quot modis dr̄ ibi (Videt̄ aūt nā) Pria diuidit in duas. In p̄ma ondit qd sit nā. In scd̄a excludit itētionem quorūdā tēptātiū demōstrare ꝙ nā sit ibi (ꝙ aūt nā sit.) Circa primū duo facit. Prio notificat nām: scd̄o ea q̄ denominant̄ a nā ibi (. Naturā aūt hn̄t) Circa p̄mū tria facit. prio inuestigat diffinitionē nē. scd̄o ꝯcludit ea3 ibi (Est igit̄ nā) tertio expōit ipsa3 diffinitionē ibi (Dico aūt nō fm a) Dicit ergo prio ⁊ iter oīa entia q̄dā eē dicimus a nā q̄da3 vero ab alijs causis: puta ab arte vel a casu. Dicimus aūt eē a nā q̄libet aīalia ⁊ ptes ipsoꝝ sicut carnē ⁊ ossa: ⁊ etia3 plātas ⁊ corpora simplicia sicut elemēta q̄ nō resoluūt̄ in aliq̄ corpora priora vt sunt terra ignis aer ⁊ aq̄. Hec.n. ⁊ oīa similia a nā eē dicūt̄. Et differūt hec oīa ab his q̄ non sunt a nā: qꝛ oīa huius videnť hēre i se pncipiū alicui⁹ motus ⁊ status q̄dā q̄dē fm locū sicut grauia ⁊ leuia ⁊ etiam corpora celestia q̄dā vo fm augmētū ⁊ detrimētū vt aīalia ⁊ plāte: q̄dā vero fm alteratione vt corpora simplicia ⁊ oīa q̄ cōponūt̄ ex eis. sed ea q̄ nō sunt a nā sicut lectus ⁊ idumētū ⁊ similia q̄ accipiūt huiusmodi pdicationē fm ꝙ sunt ab arte nullius mutatiōis pncipiū hn̄t in seipsis nisi p accns inq̄stū.s. mā ⁊ sub̄a corporꝝ artificiatoꝝ sunt res nāles. Sic igit̄ inq̄stū artificialib⁹ accidit esse ferrea vel lapidea hn̄t aliqd pncipiū motus i seipsis: s3 nō inq̄stū sunt artificiata. cultellus.n. h3 i se pncipiū motus deorsu3 nō inq̄stū ē cultellus: s3 inq̄stū ē ferreus. S3 vr̄ hoc nō eē veꝝ ꝙ fm q̄libet mutationē reꝝ nāliū pncipiū motus sit i eo qd mouet̄ In alteratione.n. ⁊ generatione simpliciū corpoꝝ totū pncipiū motus vr̄ eē ab extrīseco agēte puta cū aq̄ calefit vel aer i ignē ꝯuertit̄ pncipiū mutatiōis ē ab exteriori agēte. Dicūt ergo q̄dā ꝙ ēt i huiusmodi mutatiōib⁹ pncipiū actiuū motus ē i eo qd mouet̄ nō qdē pfectū s3 iperfectū qd coadiuuat actionē exterioris agētis. Dicunt.n. ꝙ in mā ē q̄dā ichoatio forme q̄3 dicūt eē puationē q̄ ē tertium pncipiū nē. ⁊ ab hoc pncipio itrīseco generatiōes ⁊ alterationes corpoꝝ simpliciū nāles dicūt̄. S3 hoc nō pōt eē qꝛ cū nihil agat nisi fm ꝙ ē i actu pdicta ichoatio forme cū nō sit actus s3 aptitudo q̄dā ad actū nō pōt eē pncipiū actiuū. Et pterea ēt si eēt forma cōpleta nō ageret i suū subm alterando ipm: qꝛ forma nō agit s3 cōpositū ꝙ nō pōt seipsu3 alterare nisi sint i pco due ptes quaꝝ vna sit alterās ⁊ alia alterata. Et ideo dicēdū ꝙ i reb⁹ nālib⁹ eo mō est pncipiū motus quo eis motus ꝯuenit. Quib⁹ ergo ꝯuenit mouere ē i eis pncipiū actiuū motus. Quib⁹ aūt cōpetit moueri ē i eis pncipiū passiuū qd est mā qd qdē pncipiū inq̄stū h3 potētiā nālē ad talē formā ⁊ motū facit eē motū nālem. Et p p hoc factores reꝝ artificialiū nō sunt nāles: qꝛ l3 pncipiū nāle sit i eo qd fit nō tn̄ h3 potentiā nālē ad talē forma3. Et sic ēt motus localis corpoꝝ celestiū ē nālis: l3 sit a motore separato inq̄stū i ipso corpore celi ē potētia nālis ad talem motū. In corporib⁹ vero grauib⁹ ⁊ leuib⁹ ē pncipiū formale sui motus. S3 huiusmodi pncipiū formale non pōt dici potētia actiua ad quā ptinet motus iste: s3 cōprehēdit̄ sub potētia passiua. Grauitas.n. i terra non est pncipiū vt moueat s3 magis vt moueat̄: qꝛ sicut alia accidētia ꝯsequūtur formā substātialē ⁊ ita locus. ⁊ p cōsequēs moueri ad locū nō tn̄ ita ꝙ forma nālis sit motor: s3 motor ē generās qd dat talē formā: ad quā talis motus consequitur.

De ichoatione formarum

¶ Deinde cum dicit.

Co.3.

¶ Est igit̄ natura pncipiū alicui⁹ et cā mouēdi et qescēdi i quo ē p̄mū p se et nō fm accidens. Dico aūt nō fm accns. cū fiat vtiq3 ipse sibi aliqs cā sanitatis. cū sit medicus. S3 nō nō fm qd sanat̄. medicinā h3. s3 accidit eūdē medicū esse et sanari. Uñ et diuidūt̄ aliqn̄ ab iuicē. Silr̄ aūt et alioꝝ unūquodq3 q̄ fiūt. Nullū.n. ipsoꝝ h3 i seipso factiōis pncipiū. s3 alia qdē i alijs et ab exteriori. ut domus et alioꝝ manu incisoꝝ unūquodq3. alia autē i seipsis qdē. sed nō fm seipsa quecūq3 autem fm accidens cause fiunt uniq3 ipsis. Est igitur natura qd dictum est.

¶ Cōcludit ex p̄missis diffinitionē nature hoc modo nālia differūt a nō naturalibus inquantū hn̄t naturā: sed non differunt a non naturalibus: nisi inquantū hn̄t principium motus in seipsis. ergo natura nihil aliud est q̄3 principium motus ⁊ quietis in eo in quo ē p̄mo ⁊ per se ⁊ non fm accidens. Ponitur autem in diffinitione nature principium

quasi genus ꝛ nõ aliqd absolutũ: q: nomen nature ĩportat habitudinẽ pncipii. Quia. n. nasci dicunť ea q̃ generantur cõiuncta generãti: vt patet ĩ plantis ꝛ aĩalibus: ideo pncipium generatiõis vel motus natura noiat. Vñ derideñdi sunt q volentes diffinitionẽ. Ar. corrigere: nãm p aliquod absolutũ diffinire conati sunt dicẽtes ꝙ nã ẽ vis ĩsita reb⁹ vel aliquid huiusmodi. Dicit aũt (pncipiũ ꝛ cã) ad designandũ ꝙ nõ oĩum motuũ nã ẽ eodẽ mõ pncipiũ ĩ eo qđ mouet: sed diuersimode: vt dictũ ẽ. Dicit aũt. (mouendi ꝛ gescẽdi) q: ea q̃ nãliter mouent ad locũ: similr vel magis nãliter ĩ loco gescũt pp hoc. n. ignis nãliter mouet sursum: q: nãliter ibi est: ꝛ pp qđ vnũqđq: ꝛ illud magis nõ tñ itelligẽdũ ꝙ ĩ quolibet qđ mouet nãliter: nã sit etiã pncipiũ gescẽdi: q: corp⁹ celeste nãliter qdẽ mouet: ꝫ nõ nãliter gescit: ꝫ hoc ꝓ tãto dr: q: nõ solũ motus ꝫ etiã ges ꝫ pncipiũ ẽ. Dicit aũt (ĩ quo ẽ) ad differẽtiã artificialiũ in qbus nõ ẽ mot⁹ nisi p accidẽs. Addit aũt (pmũ) q: nã ꝛ si sit pncipiũ motus corpoꝛ cõpositoꝝ nõ tñ pmo. Vñ ꝙ aĩal mouet deorsum nõ ẽ ex nã aĩalis inqtũ ẽ aĩal: ꝫ ex nã dñantis elemẽti. Quare aũt dicat (p se ꝛ nõ ꝫm accñs) exponit ꝯsequẽter cũ dicit (Dico aũt nõ ꝫm accñs) Cõtigit. n. aliqñ ꝙ aliqs medicus est sibi ipsi cã sanitatis: ꝛ sic pncipiũ sue sanatiõis ẽ ĩ eo: ꝫ p accñs. Vñ pncipiũ sue sanatiõis ĩ eo nõ ẽ nã: nõ. n. ꝫm ꝙ sanat hꝫ medicinã: ꝫ ꝫm ꝙ ẽ medicus. Accidit aũt eũdẽ eẽ medicũ ꝛ sanari: sanat. n. ꝫ ꝙ ẽ ĩfirmus ꝛ iõ q: p accñs ꝯiũgũť: aliqñ p accñs diuidũť ꝯtigit. n. aliũ eẽ medicũ sanãtẽ: ꝛ aliũ ĩfirmũ q sanat. Sed pncipiũ mot⁹ nãlis ẽ ĩ corpe nãli qđ mouet inqtũ mouet. Inqtũ. n. ignis hꝫ leuitatẽ fert sursũ: nec diuidũť adinuicem vt aliud sit corp⁹ qđ mouet sursũ: ꝛ aliud leue: sed sp vnũ ꝛ idẽ. ꝛ sicuti ẽ dõ medico sanãte: ita ẽ dõ oĩb⁹ artificialib⁹. Nullũ. n. eoꝝ hꝫ ĩ seipso sue factiõis pncipiũ: ꝫ q̃dã fiũt ab extrĩseco vt dom⁹ ꝛ alia q̃ manu fiũt: q̃dã ãt fiũt a pncipio itrĩseco: ꝫ p accñs vt dem̃ ẽ: ꝛ sic dem̃ ẽ qd sit nã

Deinde cum dicit.

Co.4. Naturã ãt hñt q̃cunq ꝫ hmõi habẽt pricipiuꝫ. ꝛ sunt hec oĩa subiecta. subiectum. n. quoddã. ꝛ ĩ subiecto ẽ natura sp. scdm naturã ãt sunt

Co.5. ꝛ hec ꝛ q̃cunq ꝫ his ĩ sunt ꝫm se ut igni ferri sursũ. Hoc. n. natura qdẽ nõ ẽ. neq ꝫ hꝫ naturam

Co.6. ꝫ a natura et ꝫm naturã ẽ qd qdeꝫ igiť natura sit dictum ẽ. et qd natura. et quod ꝫm naturã.

Diffinit ea q̃ a nã denoiant. ꝛ dicit ꝙ hñtia nãm sũt illa q̃ hñt ĩ seipsis pncipiũ sui mot⁹: ꝛ talia sũt oĩa subiecta nẽ. q: nã ẽ subiectũ: ꝫm ꝙ nã dr mã: ꝛ ẽ ĩ sbõ ꝫm ꝙ nã dr forma. Deinde exponit qd sit ꝫm nãm ꝛ dicit ꝙ ꝫm nãm eẽ dicũť tã subiecta quoꝝ eẽ ẽ a nã: q̃ ẽt accidẽtia q̃ ĩ eis ĩsũt cãta ab hmõi pncipio: sic ferri sursũ nõ ẽ ipsa nã: neq habens nãm: sed ẽ cãtũ a nã. ꝛ sic dictũ ẽ quid sit nã ꝛ qd sit illud qđ habet naturam: ꝛ qd sit scdm naturam.

Deinde cum dicit.

Qđ ãt ẽ natura tẽptare demõstrare ridiculũ ẽ. Manifestũ. n. ẽ ꝙ hmõi reꝝ sũt multa. Demõstrare aũt manifesta p ĩmanifesta nõ potentis iudicare ẽ pp ipsũ: ꝛ nõ pp ipsũ cognitum. Qđ autẽ cõtingat hoc pati non ĩmanifestũ est. syllogizet enim aliquis cum natus sit cecus de coloribus. Quare necesse est huiusmodi de nominibus habere rationem nihil aũt intelligere.

Excludit ꝓsumptionẽ quoꝝdã volẽtiũ demõstrare qd sit nã: ꝛ dicit ꝙ ridiculũ ẽ ꝙ aliqs tẽptet demõstrare ꝙ nã sit cũ manifestũ sit ꝫm sensuꝫ ꝙ multa sunt a nã q̃ hñt pncipiũ sui mot⁹ ĩ se. Velle aũt demonstrare manifestũ p non manifestũ ẽ hois q̃ nõ põt iudicare qd ẽ notũ pp se ꝛ qd nõ ẽ notũ pp se: q: dũ vult demõstrare id qđ ẽ notũ pp se vtiť eo. q. nõ pp se noto. ꝛ ꝙ id ꝯtigat aliqb⁹ manifestũ ẽ. Aliqs. n. cecus nat⁹ aliqñ silogizat de colorib⁹ cum tñ nõ est p se notũ id ꝙ vtiť vt pncipio q: nõ hꝫ itellectũ rei: ꝫ vtiť solũ noib⁹ eo ꝙ cognitio nra ortuꝫ hꝫ a sensu: ꝛ cui deficit vn⁹ sensus deficit vna scia. Vñ cecũ nati q nũq̃ senserũt colorẽ nõ pñt aliqd dẽ colorib⁹ itelligere: ꝛ sic vtũť nõ notis. q. notis: ꝛ ecõuerso. Accidit his q voluit demõstrare nam eẽ q: vtuť notis vt nõ notis. Nãm aũt eẽ ẽ p se notũ: inqtũ nãlia sunt manifesta sensui: sed qd sit vniuscuiusq rei na vel qđ pncipiũ motus hoc nõ est manifestũ. Vñ pꝫ p hoc ꝙ irrationabilr Auic. conatus ẽ iprobare Ari. dictũ volẽs ꝙ nãm esse posse demonstrari. sed non a naturali q: nulla scia ꝓbat sua pncipia ꝫ ignorantia pncipioꝝ mouentiũ nõ impedit qn nãm esset sit p se notum vt dictum est.

Co.7. Idet aũt natura ꝛ substãtia eoꝝ q̃ natura sũt: qđ primũ iest unicuiq ꝫ nõ formatũ p se ipsũ: ut lectuli natura lignũ: statue aũt es. signũ ãt dicit. Antiphon. qm̃ si aliqs proiecerit lectũ deorsũ. ꝛ accipiat potentiam putrescẽs. ut unq ꝫ fit germen nõ unq ꝫ fieri lectũ sed lignũ. tanq̃ dicat ꝙ secundũ accidẽs eẽ dispositionẽ scdm legẽ ꝛ artẽ substãtiã ãt illa q̃

Co.8. pmanet hoc patiẽs cõtinue. si aũt ꝛ horum unũquodq ꝫ ad alteꝝ aliqd idẽ hoc substinuit. ut es qdẽ ꝛ auꝝ ad aquã. ossa autẽ ꝛ ligna ad terram

Co.9. similiter ãt ꝛ alioꝝ quodlibet illã naturam eẽ ꝛ substãtiã ipsoꝝ. Vn sane hi qdẽ terrã. alii uero ignẽ. alii aerẽ dicũt. quidã ãt aquã. qdã uero q̃dã hoꝝ. ꝫ alii oĩa hec naturã eẽ eoꝝ que sunt. Quot. n. aliqs acceperit ipsoꝝ hmõi siue unuꝫ siue multa hoc ꝛ tanta dicit eẽ oẽm substãtiam. alia ãt oĩa passiones istoꝝ ꝛ habit⁹ ꝛ dispositi

Co.10. ones. Et hoꝝ qdẽ quodlibet eẽ ppetuuꝫ. Nõ enim eẽ mutationẽ ipsi⁹ ex seipsis. alia ãt fieri ꝛ corrumpi infinities. Uno quidem modo natura sic dr prima unicuiq ꝫ subiecta materia habẽtiuꝫ in seipsis mot⁹ principium ꝛ mutationis.

Lectio secunda.

1°.s.le.4. Postquã phylosophus ostendit quid est natura: hic ostendit quot modis natura dicitur. ꝛ primo ostendit ꝙ natura dicitur de materia: secundo ꝙ dicitur de forma ibi (Alio autem modo) Circa primum sciendum ẽ ꝙ antiqui phylosophi naturales non valentes vsq ad primaꝫ materiam peruenire vt supra dictum est aliqđ corp⁹ sensibile: primam materiam omniuꝫ rerum ponebant vt ignem vel aerem vel aquam: ꝛ sic sequebatur ꝙ omnes forme aduenirent materie tanq̃ in actu existenti: vt contingit in artificialibus: nam forma cultelli aduenit ferro iam existenti ĩ actu. ꝛ ideo similem opinionẽ accipiebãt de formis naturalib⁹ sicut de artificialibus. Dicit ergo primo ꝙ quibusdã videť ꝙ hoc sit substãtia ꝛ nã reꝝ naturaliũ qđ primo inest vnicuiq qđ ꝫm se ꝯsideratũ est ĩ forme. vt si dicamus ꝙ nã lecti est lignũ: ꝛ nã statue est es. Nã lignũ est ĩ lecto ꝛ ꝫm se ꝯsideratũ nõ est formatũ: ꝛ hmõi signũ dicebat Antiphõ eẽ hoc ꝙ si aliqs ꝓijciat lectũ ad terraꝫ: ꝛ ligna putrescẽdo accipiãt potentiã vt aliqd ex eis germinet illud qđ generat nõ erit lectus: sed lignũ. ꝛ q: substãtia est q̃ permanet: ꝛ nature ẽ sibi simile generare: ꝯcludebat ꝙ oĩ dispositio q̃ est ꝫm quãcũq legẽ rõnis vel artem sit accidens: ꝛ illud qđ permanet sit substantia: q̃ continue patitur huiusmodi dispositionum ĩmutationem. Supposito ergo ꝙ rerum artificialiuꝫ forme sint accidentia ꝛ materia sit substantia assumebant aliam propositionem ꝙ sicut se habent lectus ꝛ statua ad es ꝛ lignum: ita ꝛ quodlibet hoꝝ se habet ad aliquid aliud quod est materia ipsoꝝ

vt es et aur ad aquã: q: oĩum liquefactibiliũ materia videt esse aqua: et ossa et ligna ad terras: et simil'r est de quolibet alior naturaliũ. Unde concludebat q illa materialia subsistentia formis naturalibus sint natura et substantia eor. et ppt hoc qdam dixerunt terrã esse nãm et substantiã oĩum rer. s. primi poete theologizãtes: Posteriores vero phylosophi vel ignẽ vel aerẽ vel aquã. vel quedã hor vel oĩa hec: vt ex superioribus patet: q: tot de numero eor dicebant esse substantiã oĩum rer quot accipiebant esse pncipia materialia et oĩa alia dicebant eẽ accidẽtia hor. i. materialiũ pncipior: vel p modũ passionis vel p modum habitus vel p modũ dispositionis vel cuiuslibet alterius q reducat ad genus accidẽtis. et hec est vna differẽtia quã ponebant iter pncipia materialia et formalia: q: dicebant ea differre sm substantiã et accidens. Alia autẽ differentia est q: dicebãt differre sm ppetuũ et corruptibile. Nã qdcunqz premissor corpor simpliciũ ponebãt eẽ mãle pncipium: dicebant illud eẽ ppetuũ. Nõ. n. dicebant q transmutarent invicẽ: sed oia alia dicebant fieri et corrũpi ĩfinities: vt puta si aqua sit principiũ mãle dicebãt aquã nũqz corrũpi: sed manere eã ĩ oĩbus sicut substantiã eor: sed es et aur et alia huiusmodi dicebant corrũpi et generari ĩfinities. hec aũt positio qñtũ ad aliqd vera est et quantũ ad aliqd falsa. Quantũ. n. ad hoc q materia sit substantia et nã rer naturaliũ vera est: materia. n. intrat ɔstitutionem substantie cuiuslibet rei naturalis. Sed quantũ ad hoc q dicebant oẽs formas eẽ accidentia falsa ẽ. Unde ex hac opinione et ratione eius concludit id qd ver est. s. q nã vno modo dicit mã que subijcit vnicuiqz rei naturali habenti in se principium motus vel cuiuscunqz mutationis: nã motus est species mutationis vt in quinto huius dicetur.

Lec. 2.

Deinde cum dicit.

L. 101. Alio autẽ mõ forma et spẽs q̃ est sm rõnem Sicut. n. ars dr q est sm artẽ et artificiosuz sic et natura q̃d sm naturaz dicitur. et qd naturale. Neqz autem illud adhuc dicimus habere sm artem nihil. si potentia tñ est ut lectulus. Nondum. n. hz spẽm lectuli. neqz esse sm artẽ neqz in his q̃ natura subsistunt potentia. n. caro aut os. neqz habet adhuc sm ipsius naturã priusqz accipiat spẽm sm rõnem qua diffinientes dicimus qd est caro aut os. neqz natura ẽ. Quare alio mõ natura utiqz erit habẽtiũ in seipsis motus pricipiũ forma et spẽs non separabilis. sed aut sm rationẽ. Qd aũt est ex his natura qdez nõ est sed a natura ut hõ. Et magis natura hoc est q̃z materia. Unũquodqz. n. tũc dicitur cũ endelechia sit. et magis q̃z cum potẽtia.

Co. 12.

Ostendit q nã dr de forma. Et circa hoc duo facit. primo ostẽdit ppositũ. s. q forma sit nã: scdo ostẽdit formar diuersitatẽ ibi (Sed forma et nã) Primũ ostẽdit trib' rationibus. Dicit ergo primo q alio mõ dr nã forma et species q̃ est sm rõnem. i. ex qua rõ rei ɔstituit. et hoc pbat tali rõne. Sicut. n. illud est ars qd cõpetit alicui inquantũ ẽ sm artẽ et artificiosuz: ita illud ẽ nã q cõpetit alicui inqñtũ est sm nãm et nãle: sed illud qd est in potẽtia tñ ad hoc q sit artificiosum nõ dicimus habere aliqd artis: q: nõdum hz spẽm lecti: ergo ĩ rebus nãlibus id qd est potentia caro et os non hz nãm carnis et ossis anteqz accipiat formã sm quã sumit rõ diffinitiua rei p quã. s. scimus qd ẽ caro vel os: nec adhuc est nã in ipso anteqz habeat formã: ergo nã rer nãlium habẽtiũ in se pncipiũ motus: alio mõ etiã forma ẽ q̃ licet nõ separet a mã sm rem tñ differt ab ea rõne Sicut. n. es et infiguratuz q̃uis sint vnũ subiecto. tñ rõne differunt: ita mã et forma et hoc p tanto dicit q: nisi forma eẽt aliud sm rõnem a mã non esset alius et alius modus quo materia dr nã et quo forma dr nã. Posset aũt aliqs credere q q: mã dr nã et etiam forma q cõpositũ possit dici nã: q: substãtia dr de forma et mã et de cõposito. sed hoc excludit dicẽs q: cõpositum ex mã et forma vt hõ nõ ẽ ipsa natura: sed ẽ aliqd a nã: q: nã hz rõnem pncipij: cõpositũ hz rõnem pncipiati. Ulterius aũt ex rõne pmissa pcedit ad ostẽdẽdũ q forma sit magis nã q̃z mã: q: vnũqdqz magis dicit sm qd est actu: q̃z sm q est in potentia. Unde forma sm quã aliqd est naturale in actu est magis natura q̃z materia sm quã est aliquid naturale in potentia.

Secundam rationem ponit ibi.

Amplius fit ex homĩe hõ: sed nõ lectulus ex lectulo. Unde dicunt non figuraz eẽ naturaz sz lignum: qm̃ fiet vtiqz si germinet non lectulus sed lignum. Sic q̃ hec ẽ ars. et forma ẽ natura. Fit. n. ex homine homo. amplius autez natura dicta sicut generatio via est ĩ naturã nõ. n. quẽadmodũ medicatio dr nõ ĩ medicinã via sed in sanitatẽ. Necesse qdẽ. n. ẽ a medicina nõ ĩ medicinã esse medicationẽ. Nõ sic autẽ natura sz habet ad naturã. sed qd nascit ex quodã in quoddam venit sm q nascit. Qd igitur ĩ nascit nõ ex quo: sed in quod. Forma itaqz natura est.

Co. 14.

Co. 15.

Et dicit qd licet nõ fiat lectulus ex lectulo. vt Antiphõ dicebat: fit tñ hõ ex hoĩe. Unde ver est q dicũt q forma lecti nõ ẽ nã: sed lignũ. qm̃ si lignũ germinet nõ fiet lectus sed lignũ. Sicut igit' hec forma q̃ nõ redit p germinatiõez nõ ẽ nã sz ars: ita forma q̃ redit p germinationẽ est nã: sed forma rei nãlis redit p generationẽ fit. n. ex hoĩe hõ: ergo forma rei naturalis est natura. Tertiaz rõnem ponit ibi. (Amplius aũt natura.) Que talis ẽ. nã potest significari vt generatio: puta si nã dicat' natiuitas. Sic igitur nã dicta vt generatio. i. natiuitas ẽ via in nam. Nec. n. est differentia iter actiones et passiones: q actiões denominant' a pricipijs: passiones vero a terminis. vnũquodqz. n. denominat' ab actu q̃ est pncipiũ actionis et terminus passiõis. nõ eni ita est ĩ passiõibus sicut ĩ actionib'. Medicatio. n. non dr via ĩ medicinam: sed in sanitatẽ. Necesse est. n. q medicatio sit a medicina: nõ ĩ medicinam. Sed (nã dicta sicut generatio). i. natiuitas: si sic se hz ad nãm sic medicatio ad medicinã: sz se hz ad nãm sic ad terminũ cũ sit passio. Id enĩ qd nascit' a quodã in quoddã venit inquãtũ nascit'. Unde id qd nascit' denominat' ab eo ĩ qd nõ ab eo ex quo. Id aũt in qd tendit natiuitas est forma: forma igitur est natura.

Deinde cum dicit.

Sed forma et natura dupliciter dicit'. Etenĩ priuatio spẽs quodãmodo est. Si aũt est priuatio. et contrarium aliqd circa simplicem generationẽ aut nõ est posterius considerandum est.

Co. 15.

Ostẽdit quod nã q̃ est forma dupliciter dr. s. de forma incõpleta et forma cõpleta: et hoc patet in generatione sm quid vt puta cũ aliqd fit albũ. Nam albedo est forma cõpleta: et priuatio albedinis est quodãmodo species inquãtum coniungit' nigredini q̃ est forma ĩperfecta. Sed vtrũ in generatione simplici que est substãtialis sit aliquid qd sit priuatio et contrarium simul ita q forme substãtiales sint contrarie vel non. Considerandum est posterius in quinto huius. et in libro de generatione.

5. phy. lec. 3. et 2. de generatiõe lec. 4.

Uoniam autem determinatũ est quot modis natura dicitur: post hoc speculandum est quo differt mathematicus a physico. Etenim plana et firma habet physica corpora et longitudines et puncta de quibus intendit mathematicus.

Co. 16.

Lectio tertia.

Quoniā autē determinatū ē r̃c. (Post quā prius ostendit qd sit nā ꝛ quot modis dr̃: hic cõsiter itendit ostendere de qbus ɔsiderat scia nãlis. ꝛ diuidit in ptes duas. In pma ondit quō differat nãlis a mathematico. In scda ondit ad q̄ se extendat ɔsideratio scie nãlis ibi. (Qm̃ autē nã).d. Circa pmū tria facit. (Primo mouet qõnē) scdo ponit rõnes ad qõnem ibi. ꝛ .n. puncta.) tertio soluit qõnē ibi.) De his igit̃ negociatur. (Dicit ergo pmo ꝙ postq̃ȝ determinatū est quot modis nā dr̃ ɔsiderandū est in quo differat mathematicus a nãli pho. Deide cū dicit. (Etenim puncta) ponit rõnes ad qõnē quaꝝ pma talis est. Quecũqȝ scie ɔsiderãt eadē subiectū vel sunt eedē: vel vna est pars alterius: sȝ mathematicus phus ɔsiderat de punctis lineis ꝛ supficiebus ꝛ corporibus: ꝛ simil'r nãlis qd pbat ex hoc ꝙ corpora nãlia hñt (plana).i. supficies. (ꝛ firma).i. soliditates (ꝛ longitudines ꝛ puncta) õs autē ꝙ nãlis ɔsideret de oĩbus q̄ isunt corporibus nãlibus: ergo v'r ꝙ scia nãlis ꝛ mathematica vel sunt eedeȝ vel vna ē pars alterius. ¶ Secundam rationem ponit ibi.

Co.17. **¶ Amplius astrologia aut altera est aut pars physice. Si.n. physici ē qd sit sol aut luna scire accidentiū aūt q̄ sunt ꝑ se nullum inconueniens est. Et aliter qm̃ videntur de natura dicentes. ꝛ de figura solis ꝛ lune: ꝛ vtrum sperica sit terra ꝛ mundus aut non.**

¶ Et circa hãc rõnē. Primo mouet qõnē vtrū astrologia sit oĩno altera a nãli phia vel sit pars eius. Manifestū est.n. ꝙ est pars mathematice: Unde si est ēt pars nãlis phie: seq̄t ꝙ mathematica ꝛ physica ɔueniunt ad minus in hac parte. Quod autē astrologia sit physice pars ꝓbat dupliciter. Primo qdē ꝑ rõnem talem. Ad quēcunqȝ ꝑtinet cognoscere substantias ꝛ nãs aliquarum reꝝ ad euȝ ēt ꝑtinet ɔsiderare accidentia illaꝝ: sed ad nãlem ꝑtinet cõsiderare nãm ꝛ substantiā solis ꝛ lune: cū sint quedā corpora nãlia: ergo ad euȝ ꝑtinet ēt ɔsiderare ꝑ se accidentia ipsoꝝ hoc ēt probatur ex ɔsuetudine phoꝝ. Nam phi nãles inueniuntur determinasse de figura solis ꝛ lune ꝛ terre ꝛ totius mundi. Circa qd insudat ēt astrologoꝝ intentio. Sic igit̃ astrologia ꝛ scia nãlis ɔueniunt non solum in eisdem substantijs sed ēt in ɔsideratione eoꝝdē accidentium ꝛ demonstratiõe earūdē ɔclusionū. Unde v'r ꝙ astrologia sit pars physice: ꝛ ꝑ ɔñs physica nõ totalr̃ differat a mathematica. ¶ Deinde cum dicit.

Co.18. **¶ De his qdē igitur negociantur ꝛ mathematicus: sed non in quantuȝ physici corporis terminus est vnūquodqȝ. Neqȝ accidentia speculatur in quantū talibus existēntibus accidūt.**

¶ Soluit premissam qõnem. ꝛ circa hoc duo facit. Primo ponit solutionem scdo ɔfirmat eam ibi. (Fiet autem vtiqȝ.) Circa pmum tria facit pmo soluit qõnem. secūdo concludit quoddam corrolariuȝ ex pdictis ibi. (Unde ꝛ abstrahit.) tertio excludit errorem ibi. (Latet autē hoc.) Dicit ergo pmo ꝙ mathematica ꝛ nãlis determinant de eisdem .s. punctis lineis ꝛ superficiebus ꝛ huiusmodi: sed non eodem modo. Non enim mathematicus determinat de eis inquantum vnumquodqȝ eorum est terminus corporis naturalis: neqȝ considerat ea que accidunt eis inquantum sunt termini corporis naturalis per quem modum de eis considerat scientia naturalis. Non est autem inconueniens ꝙ idem cadat sub consideratõne diuersarum scientiarum scdm diuersas considerationes. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde ꝛ abstrahit. abstracta enim in intellectu a motu sunt: ꝛ nihil differt. neqȝ fit mendacium abstrahentiuȝ.

¶ Concludit quoddam corrolarium ex pdictis. Qr̃.n. mathematicus ɔsiderat lineas ꝛ puncta ꝛ supficies ꝛ huiusmodi accidentia eoꝝ non inquantum sunt termini corporis naturalis ideo dicitur abstractus a materia sensibili ꝛ naturali. Et cā quare possunt abstrahere est ista: q: scdm intellectum sunt abstracta a motu. Ad cuius cause euidentiam ɔsiderandum est ꝙ multa sunt ɔiuncta scdm reȝ quorum vnum non est de intellectu alterius sicut albū ꝛ musicum ɔiunguntur in aliquo subiecto: ꝛ tamen vnum non est de intellectu alterius ꝛ ideo põt vnum seperatum intelligi sine alio. ꝛ hoc est vnum intellectum esse abstractum ab alio. Manifestum est aūt ꝙ posteriora non sunt de intellectu priorum: sed econuerso: vnde priora põt intelligi sine posterioribꝰ. ꝛ nõ ecõuerso: sicut patet ꝙ aĩal est prius hoĩe. Et prius est homo hoc hoĩe. Nam homo se habet ex additione ad aĩal. ꝛ hic homo ex additione ad hominem. ꝛ propter hoc homo nõ est de intellectu animalis: nec sortes de intellectu hoĩs. vnde animal põt intelligi absqȝ hoĩe: ꝛ homo absqȝ sorte: ꝛ alijs indiuiduis: ꝛ hoc est abstrahere vniuersale a particulari. Similiter aūt inter accidentia oĩa q̄ adueniunt substantie: primo aduenit ei quantitas: ꝛ deinde qualitates sensibiles ꝛ actiones passiones ꝛ motus ɔsequentes sensibiles ꝛ qualitates. Sic igitur quantitas nõ claudit in suo itellectu qualitates sensibiles vel passiones vel motus: claudit tñ in suo itellectu substãtiam. Potest igitur itelligi quantitas sine materia subiecta motui ꝛ qualitatibus sensibilibus. nõ tñ absqȝ substantia: ꝛ ideo huiusmodi qualitates ꝛ que eis accidunt sunt scdm intellectum abstracta a motu ꝛ a materia sensibili: non aūt a mã intelligibili: vt dicit in septimo metaphysice. q: igitur sic sunt abstracta a motu scdm itellectum ꝙ nõ claudūt in suo itellectu mãm sensibilem subiectam motui: ideo mathematicus potest abstrahere a mã sensibili. ꝛ nihil differt quantum ad veritatem ɔsiderationis vtrū sic vel sic ɔsiderentur. Quãuis enim nõ sint abstracta scdm esse nõ tñ mathematici abstrahētes ea scdm itellectum mētiuntur: q: nõ asserunt ea esse extra mãm sensibilem: hoc .n. esset mēdatium. Sed ɔsiderãt de eis absqȝ ɔsideratione materie sensibilis quod absqȝ mendatio fieri potest. sic aliquis potest ɔsiderare albedinem absqȝ musica ꝛ vere: licet ɔueniat ĩ eodem subiecto: nõ tñ esset vera consideratio si assereret album non esse musicum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Latet autēȝ hoc facientes ꝛ ideas dicentes. Physica.n. abstrahunt: cum minus sint abstracta mathematicis. Co.19.

¶ Excludit ex pdictis errorem Platonis. q: enim latebat eum quomodo itellectus vere posset abstrahere ea que non sunt abstracta scdm esse: posuit omnia que sunt abstracta scdm itellectum esse abstracta scdm rem: vñ nõ soluȝ posuit mathematica abstracta propter hoc ꝙ mathematicus abstrahit a materia sensibili. Sed ēt posuit ipsas res naturales abstractas: pp hoc ꝙ nãlis scia de vniuersalibꝰ ꝛ nõ de singularibus est. vñ posuit hoĩem esse separatuȝ ꝛ equum ꝛ lapidem ꝛ alia huiusmodi q̄ quidē separata dicebat esse ideas: cū tñ nãlia sint minus abstracta q̄ȝ mathematica. Mathematica enim sunt oĩo abstracta a mãteria sensibili scdm itellectū: q: mã sensibilis nõ icluditur in itellectu mathematicoꝝ: neqȝ in vniuersali neqȝ in ꝑticulari. Sed in itellectu specierum nãliū icludit̃ quideȝ mã sensibilis: sed nõ materia idiuidualis. In itellectu.n. hominis icludit̃ caro ꝛ os: sed nõ hec caro ꝛ hoc os. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fiet aūt hoc manifestum si aliquis virorū qȝ tēptauerit dicere terminos ꝛ ipsorum ꝛ accidentium. Impar quidem.n. ꝛ par ꝛ rectum ꝛ curuum. Adhuc aūt ꝛ linea ꝛ figura sine motu. Caro aūt ꝛ os ꝛ homo non adhuc sed hec sicut naris sima sed non sicut curuum dicitur.

¶ Manifestat positam solutionē dupliciter. Primo qdē ꝑ dr̃iam diffinitionum quas assignat mathematicus ꝛ nã

hs: scḋo ꝑ scias medias. ibi. (Demonstrāt autem ⁊ que magis.) Dicit ergo primo ꝙ hoc qḋ dictum est de diuerso modo considerationis mathematici ⁊ physici fiet manifestum si quis tēptauerit dicere diffinitiones naturaliū ⁊ mathematicoꝝ ⁊ accidentia eorum: qꝛ mathematica vt par: ⁊ impar: ⁊ rectū: ⁊ curuū: ⁊ numerus: ⁊ linea: ⁊ figura: diffiniūtur sine motu ⁊ mā non aūt caro ⁊ os ⁊ homo: sed hoꝛū diffinitio est sicut diffinitio simi in cuius diffinitione ponit̄ subiectū sensibile. ⁊ sic ex ipsis diffinitionibus naturaliū ⁊ mathematicoꝝ apparet qḋ supra dictum est de differentia mathematici ⁊ naturalis.

Deinde cum dicit.

Co. 20. Demonstrāt autem ⁊ que magis physica ꝗ̄ mathematica: vt perspectiua ⁊ harmonica ⁊ astrologica. Contrario. n. quodāmodo se habent cum geometria. Geometria quidem eni physicam intendit lineam: sed non inquantum est physica. Sed perspectiua quidem mathematicam lineam sed non inquantum mathematica: sed inquantum est physica.

Probat idē ꝑ scias ꝗ̄ sunt medie inter mathematicam ⁊ nālem. Dicūtur aūt scie medie que accipiunt principia abstracta a scientijs pure mathematicis ⁊ applicāt ad materiam sensibilem: sicut ꝑspectiua applicat ad lineā visualem: ea que demonstrātur a geometria circa lineā abstractam. ⁊ harmonica. i. musica applicat ad sonos ea ꝗ̄ arithmeticus ꝯsiderat circa ꝓportiōes numeroꝝ ⁊ astrologia ꝯsideratiōē geometrie: ⁊ arithmetice applicat ad celū ⁊ ad ptes eius. Huiusmodi aūt scie lꝫ sint medie inter sciaꝫ nālem ⁊ mathematicā: tñ dicuntur hic a pho esse magis nāles ꝗ̄ mathematice: qꝛ vnūquodqꝫ denominat̄ ⁊ speciē hꝫ a termino: vnde qꝛ harū sciaꝝ ꝯsideratio terminat̄ ad māin nālem: lꝫ ꝑ principia mathematica procedant magis sunt nāles ꝗ̄ mathematice. Dicit ergo de huiusmodi scientijs ꝙ ꝯ̄tro modo se hñt cū scientijs ꝗ̄ sunt pure mathematice: sicut geometria vel arithmetica: nam geometria vel arithmetica: nā geometria ꝯsiderat qdēꝫ de linea que hꝫ esse in mā sensibili que est linea nālis: non tñ ꝯsiderat de ea inq̄ztum est in mā sensibili s̄m ꝙ est nālis. Sed abstracte vt dictum est. sed perspectiua econuerso accipit lineaꝫ abstractā s̄m ꝙ est in ꝯsideratione mathematici ⁊ applicat eam ad māin sensibilem: ⁊ sic determinat de ea non inq̄ztum est mathematica. Sed inq̄ztum est physica. ex ipsa ergo dñā sciarum mediaꝝ ad scias pure mathematicas apparet qḋ supra dictū est. nā si huius scie medie abstracta applicant ad māin sensibilem: manifestuꝫ est ꝙ mathematice econuerso ea que sunt in mā sensibili abstrahunt. ⁊ ꝑ hoc ꝫ pꝫ rñ. Ad qḋ supra obijciebat̄ de astrologia. vñ astrologia est magis nālis ꝗ̄ mathematica. vñ nō est mirum si cōicet in ꝯclusionibus cū scia nāli: qꝛ tñ non ē pure nālis ꝑ aliud mediū eandē ꝯclusionē demonstrat: sicut ꝙ terra sit sphꝰica demonstrat̄ a nāli ꝑ medium nāle: vt puta qꝛ partes eius vndiqꝫ ⁊ equaliter ꝯcurrunt ad medium: ab astrologo auteꝫ ex figura eclipsis lunaris: vel ex hoc ꝙ non eadē sydera ex omni parte terre aspiciuntur.

Vid. 2. ce. Co. 108. ⁊ 109. vel le. 28.

Q Uoniam aūt natura dupliciter dicitur species ⁊ materia: sicut d̄ simo quid sit intendimus: sic ꝯsiderandū est. Quare neqꝫ sine materia hmōi neqꝫ s̄m materiaꝫ.

Lectio quarta.

P Ostquā ꝑhus ostendit dñāꝫ inter nālem ⁊ mathematicum. Hic ostēdit ad quid se extendat ꝯsideratio nālis. Et circa hoc duo facit. primo ostēdit ꝙ ad nālem ꝑtinet ꝯsiderare formam ⁊ māin: scḋo ostēdit qḋ sit terminus ꝯsiderationis nālis circa formā. ibi. (Usqꝫ ad q̄ntū.) Circa primū duo facit. primo ex premissis ꝯcludit propositum: secundo mouet dubitationes circa determinatū.

ibi. (Etenim iam.) Dicit ergo primo ꝙ nā d̄ dupliciter s. de mā ⁊ forma vt supra dictū est. ⁊ sic ē ꝯsiderandum ī scia nāli. sicut cū ītendimus de simo qḋ est: tunc enim nō solum formā. i. curuitatē: sed ēt māin. i. nasum attendimꝰ vñ ī scia nāli neqꝫ ē ꝯsideratio sine mā sensibili neqꝫ ēt solum s̄m māin: sed ēt s̄m formā. Et notandū ꝙ iste processus Ari. includit duo media ꝑ vnū quoꝝ sic pōt argumentari. nālis phs dꝫ ꝯsiderare de nā: sed natura est tam forma ꝗ̄ mā: ergo dꝫ tam de mā ꝗ̄ de forma ꝯsiderare. Per aliud vero sic nālis differt a mathema. vt dictū ē: qꝛ consideratio naturalis est sicut consideratio simi: consideratio vero mathematici est sicut cōsideratio curui: sed cōsideratio simi est cōsideratio forme ⁊ materie: ergo ⁊ cōsideratio naturalis est consideratio vtriusqꝫ.

Lec. 3.

Deinde cum dicit.

Et. n. iam ⁊ de hoc dubitabat aliquis dupliciter quia due nature sunt de qua est physica: aut de eo ꝙ ex vtrisqꝫ. Sed si de eo quod ex vtrisqꝫ ⁊ circa vtraqꝫ vtrum igitur eiusdem: aut alius vtrunqꝫ cognoscere.

Mouet circa p̄missa dubitationē duplicē quaꝝ prima est cū nā dicat̄ de mā ⁊ de forma vtrum scia nālis sit tm̄ de mā vel tm̄ de forma: vel de eo qḋ est ex vtroqꝫ cōpositum. scḋa dubitatio ē supposito ꝙ de vtroqꝫ consideret scientia naturalis: vtrum sit eadem scientia naturalis que cōsideret de forma ⁊ mā vel alia: ⁊ alia de vtroqꝫ.

Deinde cum dicit.

Co. 22. In antiquos qdē. n. aspiciē videbit̄ vtiqꝫ esse materiei. ex pua. n. pte q̄daꝫ empedocles ⁊ democritus spēꝫ: ⁊ qḋ qd erat esse tetigerūt.

Soluit p̄dictas dubitatiōes ⁊ maxie scḋam: ostēdēs ꝙ ad eiusdē scie nālis ꝯsiderationē ꝑtinet ꝯsiderare d̄ forma ⁊ de mā. nā p̄ma qḋ satis videbat̄ soluta eē ꝑ hoc qḋ dixerat ꝙ ꝯsideratio nālis ē sicut cū ītendimus de simo qd sit. Circa hoc ergo duo facit. primo ponit qd antiq sensisse vident̄: ⁊ dicit ꝙ si aliqs velit aspicere ad dcā antiquoꝛꝫ nāliū vꝫ ꝙ scia nālis nō sit nisi de mā: qꝛ vel nihil tractauerunt de forma vel aliqd modicū sicut tetigerūt eā demo. ⁊ emp. inq̄ntū posuerūt aliqd fieri ex mixtis s̄m aliquē determinatum modum mixtionis vel congregationis.

Secundo ibi.

Si aūt ars imitat̄ naturā: eiusdē aūt scie est cognoscere spēm ⁊ materiam usqꝫ ad hoc: ut medici sanitatē ⁊ colerā ⁊ flegma: in quibus ē sanitas: similiter aūt ⁊ edificatoris est spēm domus ⁊ materiam: qm̄ lateres ⁊ ligna sunt. Similiter autem ⁊ in alijs. ⁊ physici utiqꝫ erit cognoscere utrasqꝫ naturas.

Ostendit ꝓpositū tribus rōnibus quaꝝ prima talis est ars imitat̄ nām: oꝫ igit̄ ꝙ sic se hēat scia nālis circa nālia sicut se hꝫ scia artificialis circa artificialia: sed eiusdē scie artificialis ē cognoscere māin ⁊ formā vsqꝫ ad aliquē certū terminū. sicut medicus cognoscit sanitatē vt formā ⁊ colerā ⁊ flegma ⁊ huiusmodi sicut māin in qua est sanitas. Nā in ꝯtemperatiōe humoꝝ sanitas ꝯsistit: ⁊ sil̄r edificator ꝯsiderat formā domus ⁊ lateres ⁊ ligna ꝗ̄ sunt mā domus. ⁊ ita ē in oībus alijs: artibus ergo eiusdē scie nālis ē cognoscere tam māin ꝗ̄ formā. Eius aūt ꝙ ars imitatur nām rō est: qꝛ principiū opationis artificialis cognitio ē: oīs aūt nostra cognitio est ꝑ sensus a rebus sensibilibus ⁊ nālibus accepta. vñ ad sil̄itudinē nāliū reꝝ in artificialibus opamur. Nā verbi grā ille q simulacrū fingit: hoīeꝫ imitatus ē cuius silitudinē exprimet̄ itendit ille ēt q vestem primitus ad inuenit ꝯsiderit vmerus hñtes spātia munimenta qbus a frigore se defendūt ꝯtex. n. ambit arborē. pēa tegit volucrē squāma piscē: ideo aūt res nāles imitabiles sunt ꝑ artē: qꝛ ab aliquo ꝑncipio itellectiuo tota nā

ordinat̄ ad finē ſuū vt ſic opus nature videat̄ eſſe opus intelligentie dum per determinata media ad certos fines procedit: q̄ etiam in operando ars imitatur.

¶ Secundam rationem ponit ibi

Co. 23. ¶ Adhuc q̄d cui⁹ cā fit ⁊ finē eiuſdē. ⁊ q̄cūq̄ ſunt pp̄ h̄ natura āt finis ē. et cui⁹ cā fit. Quorū.n. ꝯtinui mot⁹ exiſtis ē finis aliq̄s motus h̄ ultimū ē. et cui⁹ cā fit. Vn̄ et poeta driſorie appoſuit dr̄ebunc finē cui⁹ gdē cā effect⁹ ē. Vult n. nō oē ē ultimū finē. ſ; optimū.

Co. 24. Qm̄ āt faciunt artes materiā alie qdē ſimpliciter alie uero opoſe. et utimur tāq̄ pp̄ nos oib⁹ q̄ ſunt. Sum⁹.n. quodāmō et nos finis. Dupliciter.n. ē id cuius cā fit. Dcm̄ ē autē ð bis i bis q̄ de prima pbia ſunt.

Co. 25. Due igit̄ ſunt principātes materiā et cognoſcentes artes. q̄ utit̄ et factiua. q̄ architetonica. Unde ⁊ vſualis architetonica quodāmō eſt. differūt aūt ſcd̄m q̄ hoc ſpeciei quidem cognoſcitiua eſt architetonica: alia aūt vt factiua materie. gubernator.n. qualis ſit ſpecies aliqua temonis cognoſcit ⁊ inſtituit. Alius autē ex quo ligno ⁊ qualibus illis erit in his quidem igitur que ſunt ſcd̄m artem nos facimus materiam propter opus ſed in phyſicis ineſt.

¶ Que talis eſt. Eiuſdē ſcie eſt ꝯſiderare finē ⁊ ea q̄ ſunt ad finē. ⁊ hoc ideo q: rō eoꝝ q̄ ſunt ad finē a fine ſumit̄ ſ; nā q̄ eſt forma eſt finis materie: ergo eiuſdē ſcie nālis eſt ꝯſiderare māṁ ⁊ formā. Qð aūt forma ſit finis materie ſic ꝓbat: ad hoc q̄ aliqd ſit finis alicuius motus ꝯtinui duo requirunt̄ quoꝝ vnū eſt q̄ ſit vltimū motus: ⁊ aliud ē q̄ ſit cuius cā fit. aliqd.n. pōt eſſe vltimū ſed non ē cuius cā fit: vn̄ poeta hoc appoſuit qð deriſione ſe hʒ dicere finē cui⁹ cā fit: vʒ.n. eſſe nugatio: ſicut ſi diceret̄ hō aīal: q: aīal eſt de rōne hoīs: ſicut ⁊ cuius cā fit de rōne finis: vult.n. poeta q̄ nō oē vltimū ſit finis. Sed illud qð eſt vltimū ⁊ optimū: hoc ē cuius cā fit. Et qdē q̄ forma ſit vltimū gn̄ationis hoc eſt p ſe manifeſtū: ſ; q̄ ſit cuius cā fit reſpectu materie manifeſtat p ſilitudinē in artibus. Inueniunt̄.n. q̄dā artes q̄ faciūt māṁ quaꝝ q̄dā faciunt eā ſimpliciter ſicut ars figuli facit lateres q̄ ſunt mā domus: q̄dā vero faciūt eā opoſe. i. māṁ p̄exiſtentē in nā diſponūt ad receptionē forme: ſicut ars carpentaria p̄parat ligna ad formā nauis. Itē ꝯſiderādum ē q̄ nos vtimur oībus q̄ ſunt ſm̄ arteʒ facta ſicut pp̄ nos exiſtentibus. Nos.n. ſumus quodammō finis oīm in artificialibʒ ⁊ dicit (quodāmodo) q: ſicut dcm̄ eſt in pbia prima dupliciter d̄r id cuius cā fit. ſ. cuius ⁊ quo ſicut finis domus vt cuius ē hitator: vt quo ē habitatio. Ex his igit̄ accipe poſſumus q̄ due artes ſunt principantes māṁ. i. q̄ p̄cipiūt artibus facientibus māṁ: ⁊ cognoſcētes. i. diiudicātes de ipſis. vna. ſ. q̄ vtitur ⁊ alia q̄ ē factiua artificiati inducēs. ſ. formā: ⁊ hec ē ſicut architectonica reſpectu eius q̄ diſponit māʒ: ſicut naui factiua reſpectu carpentarie q̄ ſecat ligna. vnde ēt dicit q̄ ipſa ars vſualis ſit quodāmō architectonica. i. principalis ars reſpectu factiue. Quis igit̄ vtraq̄ ſit architectonica. ſ. vſualis ⁊ factiua: tn̄ d̄nt: q: vſualis eſt architecta inquātū eſt cognoſcitiua ⁊ diiudicatiua de forma. Alia aūt q̄ eſt architecta tanq̄ factiua forme eſt cognoſcitiua materie. i. diiudicat de mā. ⁊ hoc manifeſtat p exēplū. vſus.n. nauis ptinet ad gubernatorem ⁊ ſic gubernatoria eſt vſualis: ⁊ ſic eſt architectonica reſpectu nauis factiue: ⁊ cognoſcit ⁊ diiudicat de forma. ⁊ hoc eſt qð dicit q̄ gubernator cognoſcit ⁊ inſtituit qualis debeat eē forma temonis. Alius aūt. ſ. factor nauis cognoſcit ⁊ diiudicat: ex q̄bus lignis debeat fieri nauis. ſic ergo manifeſtum eſt q̄ ars que inducit formā precipit arti q̄ facit vel diſponit māṁ. ⁊ ars q̄ vtit̄ artificiato iam facto precipit arti q̄ inducit formā et quo poſſumus accipe q̄ ſic ſe hʒ mā ad formā: ſicut forma ad vſum. Sed vſus ē cuius cā fit ad artificiatū: ergo ⁊ forma ē cuius cā eſt mā in artificialibus. ⁊ ſicut i his q̄ ſunt ſ; artē nos facimus māṁ pp̄ opus artis qð ē ipm̄ artificiatū: ita i nālibus mā ineſt a nā non a nobis facta: nihilominus eundem habens ordinem ad formam. ſ. q̄ eſt pp̄ formam. Unde ſequitur q̄ eiuſdē ſcientie naturalis ſit conſiderare materiam ⁊ formam.

¶ Tertiam rationem ponit ibi.

Co. 26. ¶ Amplius eorum que ſunt ad aliquid materia eſt i alia.n. ſpecie alia materia.

¶ Que talis eoꝝ q̄ ſunt ad aliqd vna ē ſcia. Sʒ mā eſt de numero eoꝝ q̄ ſunt ad aliqd ⁊ dr̄ ad formam. qð ideo nō d̄r: q: ipſa mā ſit in genere relationis: ſed q: cuiuſlibet forme determinat̄ propria materia. ⁊ hoc ē q̄ ſubdit q̄ ſub alia forma oʒ eſſe aliam materiam. Unde relinquitur q̄ eiuſdem ſcie naturalis ſit ꝯſiderare formam ⁊ materiaʒ.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Uſq; ad quātuʒ ḡ phicum opʒ cognoſcere ſpēm ⁊ q̄cquid ē. Aut queadmodum ad medicum neruum ⁊ fabrum ē vſq; quo: cuius.n. cā vnumquodq;. Et circa hec q̄ ſunt ſepate quidem ſpēs in materia. Homo.n. hoiem generat ex materia ⁊ ſol. Quō aūt ſe habeat hoc ſeparabile: ⁊ qd ſit phie: prime eſt determinare.

¶ Oſtendit quantum ſe extendat ꝯſideratio ſcie nālis circa formā. Et circa hoc duo facit. primo mouet qōnē hāc. ſ. vſq; ad q̄ntum oporteat nāleʒ ꝯſiderare de forma ⁊ quiditate rei. nā ꝯſiderare formas ⁊ quiditates reꝝ abſolute: vʒ ptinere ad pbm̄ pmū. ⁊ ſoluit q̄ ſicut medicus ꝯſiderat neruū: ⁊ faber es vſq; ad aliquē terminuʒ: ita ⁊ nālis formas. medicus.n. nō ꝯſiderat de neruo inquātū ē neruus: hoc enim ptinet ad nālē: ſ; iquantū ē ſbm̄ ſanitatis ⁊ ſilr̄ faber de ere nō iquantū eſt es: ſ; inquantū. eſt ſbm̄ ſtatue aut alicuius hmōi. ⁊ ſilr̄ nālis nō ꝯſiderat de forma iquantū ē forma: ſ; iquātū eſt i mā. ⁊ iō ſicut medic⁹ in tm̄ ꝯſiderat de neruo iquantū ptinet ad ſanitatē cui⁹ cā ꝯſiderat neruū: ſilr̄ nālis itantū ꝯſiderat de forma inquantum hʒ eſſe in mā. ⁊ iō terminus ꝯſiderationis ſcie nālis eſt circa formas q̄ qdē ſunt aliquo mō ſeparate: ſ; tn̄ eſſe hn̄t in mā. ⁊ huiuſmodi forme ſunt aīe rōnales: que qdē ſunt ſeparate iquantū intellectiua virtus non eſt actus alicuius organi corporalis: ſicut virtus viſiua eſt actus oculi: ſed in mā ſunt iquantū dant eſſe nāle tali corpori. ⁊ q̄ ſint in mā p hoc ꝓbat q̄ forma cuiuſlibet rei generate ex mā: eſt forma i mā: ad hoc.n. terminat̄ generatio vt forma ſit in mā. Sed hō generat̄ ex mā ⁊ ab hoīe quaſi ab agente primo: ⁊ a ſole tanq̄ ab agēte nāli reſpectu generabiliū. vnde ſequitur q̄ aīa que eſt forma humana ſit forma in mā. vnde vſq; ad aīam rōnalem ſe extendit ꝯſideratio nālis q̄ eſt de formis. Sʒ quō ſe hēant forme totalr̄ a mā ſeparate: ⁊ qd ſint: vel ēt quomodo ſe habeat hec forma. i. anima rationalis ſm̄ q̄ eſt ſeparabilis ⁊ ſine corpore exiſtere potens ⁊ quid ſit ſm̄ ſuam eſſentiam ſeparabilem: hoc determinare pertinet ad phyloſophum primum.

Co. 27. Eterminatis autē his conſiderandū eſt de cauſis: que ⁊ quot numero ſint. Quoniam enim ſciendi gratia hoc negocium eſt: ſcire autem nō ante opinamur vnūquodq; q̄ʒ vtriq; accipiamus propter quid eſt vnumquodq;. hoc autem eſt accipere primam cauſam: manifeſtum eſt qm̄ ⁊ nobis hoc faciendum eſt: ⁊ de generatione ⁊ corruptione ⁊ de omni phyſica mutatione: quatenus ſcientes eorum principia reducere in ipſa tēptemus queſitorum vnumquodq;.

Lectio quinta.

P**Ostquã** pbus ostẽdit de qbus cõside rat scia nãlis: hic icipit ostẽde re ex qbus causis demõstret. ⁊ diuidit̃ in ptes duas. In pma determinat de causis. In scda ostẽdit ex qb' causis nãlis demõstret. ibi. (Qm̃ aũt cãe q̃tuor.) Circa pmũ duo facit. pmo ostẽdit necessitatẽ deter minãdi de causis. Scdo icipit de causis determinare. ibi. (vno qdẽ mõ.) Dicit g° pmo ꝙ postq̃ȝ determinatũ est qd cadat sub cõsideratiõe sciẽ nãlis: restat cõsiderãdũ d̃ cau sis q̃ ⁊ quot sunt. ⁊ hoc iõ q: hoc negociũ quo itẽdim' de nã tractare nõ ordinat̃ ad opatonẽ: ȝ ad sciam: q: nos nõ possum' facere res nãles: ȝ solũ de eis sciam h̃re. ȝ nos nõ opinamur nos scire vnũquodq̃ȝ. nisi cũ accipimus pp qd: qd ẽ accipe cãm. vñ manifestũ ẽ ꝙ hoc obseruãdũ est nobis circa gñatonẽ ⁊ corruptonẽ ⁊ oẽm nãlez mutatio nẽ: vt cognoscam' cãs: ⁊ reducam' vnũquodq̃ȝ de quo q̃ rit̃ pp qd in pmã cãm hoc aũt iõ dicit q: cõsiderare de causis iquãtũ huius pp: nũ ẽ pho pmi: nã cã i eo ꝙ cã ẽ nõ depẽdet a mã fm eẽ eo ꝙ in his ẽt q̃ a mã sunt sepata iue nit̃ rõ cause. Sȝ a pho nãli assumit̃ cõsideratio de causis pp aliquã necessitatez: nec tñ assumit̃ ab eo cõsiderare de causis nisi fm ꝙ sunt cause naturalium mutationum.

¶ Deinde cum dicit.

Co.28.

¶ **Uno qdẽ mõ cã d̃r ex quo fit aliqd cũ insit: sicut es statue: ⁊ argẽtũ phiale: horuȝ genera: Alio aũt mõ spẽs ⁊ exẽplũ. Hec aũt est rõ ip sius ꝙ aliqd erat esse: ⁊ huius genera. vt ei' q̃ est dyapasõ. duo ad vnũ. ⁊ oĩo numer' ⁊ ptes q̃ in diffinitõe.**

Co.29.

Amplius vñ principiũ mutatio nis primuȝ aut qetis est. vt cõsilians cã. ⁊ pater filii. ⁊ oĩo faciens facti. ⁊ cõmutans cõmutati. Adhuc aũt queadmodum finis. Hoc autez ẽ qd cuius causa. vt ambulandi sanitas propter quid. n. ambulat dicimus. ut sanetur. Et dicen tes sic opinamur assignare causam. Et quecũ que iam mouente alio intermedia sunt finis vt sanitatis. macies. aut purgatio. aut potiones. aut organa. Omnia enim hec finis gratia sunt.

Co.30.

Differunt tamen abinuicem. Quod alia qui dem opera. alia vero organa. Cause quidẽ igi tur fere tot modis dicuntur.

¶ Determinat de causis. ⁊ circa hoc tria facit. Pmo ostẽ dit diuersas spẽs cãrũ. Scdo de qbusdã imanifestis cau sis determinat. ibi. (Dicit̃ aũt fortuna.) Tertio ostẽdit ꝙ nõ sunt plures neq̃ȝ pauciores. ibi. (Qm̃ aũt cause.) Pri ma diuidit̃ i duas. In pma determinat spẽs cãx. In scda determinat modos diuersax cãx fm vnãq̃ȝq̃ȝ spẽm. ibi. (Modi aũt cãrũ.) Circa pmũ duo facit. pmo iducit di uersas spẽs cãcũ. scdo reducit eas ad q̃tuor. ibi. (Oẽs aũt nũc.) Circa pmũ duo facit. pmo ponit diuersitatẽ cãruȝ. scdo exponit ꝙ cõsia ex diuersitate pdicta. ibi. (Contingat aũt.) Dicit ergo pmo ꝙ vno mõ d̃r cã ex quo fit aliqd cũ insit: sicut es d̃r cã statue: ⁊ argentũ cã phiale: ⁊ ẽt genera hox d̃r cause earũdẽ rex: sicut metallũ vel liquibile vel huius. apposuit aũt cũ insit ad dr̃iam pũatõis: ⁊ cõrij. naȝ statua qdẽ fit ex aere qd inest statue iam fcẽ. fit aũt ex infi gurato ꝙ qdẽ nõ inest statue iam fcẽ vñ es ẽ cã statue: nõ aũt ifiguratũ: cũ sit pncipiũ p accñs tñ vt i pmo dcm̃ est.

Lec.13.

scdo d̃r cã spẽs ⁊ exẽplũ. ⁊ hoc d̃r mẽstrũ ẽ ratio qditatiua rei. hoc. n. ẽ p qd scim' de vnoquoq̃ȝ qd ẽ. ⁊ sicut dcm̃ ẽ circa mãm ꝙ ẽt gnã mãe d̃r cã: ita ⁊ gnã spẽi d̃r cã. ⁊ ponit exẽplũ i q̃dã cõsonãtia musice q̃ vocat̃ dyapason. cu ius forma ẽ pportio dupla q̃ ẽ duox ad vnũ. Nã pportio nes numerales applicare ad sonũ sic ad mãm: cõsonãtias musicales cõstituũt. ⁊ cũ duo vel duplũ sit forma cõsonãtie q̃ ẽ dyapason: ⁊ genus duox qb ẽ numer' ẽ cã. Sic. n. di cim' ꝙ forma dyapason ẽ pportio duox ad vnũ q̃ ẽ ppor tio duplarita possum' dicere ꝙ forma dyapason ẽ ppor tio duox ad vnũ q̃ ẽ multiplicitas. ⁊ ita ad hũc modũ cãe reducunt̃ oẽs ptes q̃ ponunt̃ i diffinitione. Nã ptes spẽi

Lec.9.

Lec.3.

ponunt̃ i diffinitõe ñ aũt ptes mãe. vt d̃r i. 7°. meta. nec ẽ hoc cõtra id qd supra dcm̃ ẽ ꝙ i diffinitõe rex nãliuȝ ponit̃ mã. nã i diffinitõe spẽi ñ ponit̃ mã idiuidualis: ȝ mã cõis: sicut i diffinitõe hois ponunt̃ carnes ⁊ ossa: ñ aũt he car nes ⁊ hec ossa. Nã igit̃ spẽi cõstituta ex forma ⁊ mã cõi se hȝ vt formalis respcũ idiuidui ꝙ pticipat talẽ nãm ⁊ p tã to hic d̃r ꝙ ptes q̃ ponant̃ i diffinitõe ad cãm formalẽ p tinẽt. Cõsiderãdũ ẽ ẽt ꝙ duo posuit ptinẽtia ad qditatẽ rei i. spẽm ⁊ exẽplũ pp diuersas opiones de essentijs rerũ. Nã Plato posuit nãs spẽrũ esse q̃sdã formas abstractas q̃s dicebat exẽplaria ⁊ ideas ⁊ pp hoc posuit exẽplũ vel padigma. nãles aũt phi q̃ aliqd de forma tetigerũt: posue runt formas i mã ⁊ pp hoc noiãuit spẽm. Ulteri' aũt dicit̃ ꝙ alio mõ d̃r cã a quo ẽ (pncipiũ mot' vel qetis: sicut cõsi lians d̃r cã: ⁊ pr̃ filij: ⁊ oẽ cõmutãs cõmutati.) Circa antẽ huius cãs. Cõsiderãdũ ẽ ꝙ q̃druplex ẽ cã efficiẽs. s. pfici ens: pparãs adiuuãs: ⁊ cõsiliãs. pficiẽs. n. ẽ qd dat cõple mentũ motui vel mutatõi: sic ꝙ itroducit formã sbãlez in gñatiõe. Preparãs aũt seu disponẽs ẽ qd aptat mãȝ seu sbm ad vltimũ cõplemẽtũ. Adiuuãs vo ẽ qd nõ opat̃ ad ppriũ finẽ: ȝ ad finẽ alteri'. Cõsiliãs aũt i his q̃ agũt a p posito ẽ ꝙ dat agẽti formã p quã agit. Nã agẽs a pposito agit p suã sciam: quã cõsiliãs sibi tradit: sicut ⁊ i rebus nãli b' generãs d̃r mouere grauia vel leuia inq̃ȝtũ dat formã p quã mouent̃. Quartũ aũt modũ cause põit ꝙ aliqd d̃r cã vt finis: ⁊ hoc ẽ cui' cã aliqd fit: sicut sanitas d̃r cã am bulatõis: ⁊ hoc pȝ q: rñdet̃ ad qõnẽ factã pp qd cũ. n. q̃ri m' pp qd ambulat dicim' vt sanet̃: ⁊ hoc dicẽtes opia mur nos assignare cãm. Iõ aũt potius pbat de fine ꝙ sit cã q̃ȝ de alijs: q: hoc minus videbat̃ pp ea q: finis est vlti mũ i gñatiõe. ⁊ vlteri' addit ꝙ oĩa q̃ sunt iter media iter pmũ mouẽs ⁊ vltimũ finẽ: oĩa sunt quodãmõ fines sicut medic' ad sanitatẽ iducẽdã extenuat corp' ⁊ sic sanitas ẽ finis maciei: maciẽ aũt opat̃ p purgationẽ: purgationem aũt p potionẽ: potionẽ aũt pparat p aliq̃ instra. vñ oĩa hec sunt quodãmõ finis. Nã macies ẽ finis purgatõis: ⁊ pur gatio potõis: ⁊ potio organox: ⁊ organa sũt fines i opa tiõe vel inq̃sitiõe organox. ⁊ sic pȝ ꝙ ista intermedia diffe runt adiuicẽ inq̃ȝtũ sunt q̃dã organa: ⁊ q̃dã opa opata. s. p organa. ⁊ hoc iducit ne aliq̃s credat ꝙ solũ id qd ẽ vltimũ fit cã: sicut cuius gr̃a: pp hoc ꝙ hoc noĩẽ finis vltimũ qd dã v̄r eẽ. Est igit̃ oĩs finis vltimũ non simplr̃: ȝ respectu alicuius. ⁊ vltimo cõcludit ꝙ fere tot modis dicunt̃ cause ⁊ addit fere pp cãs q̃ sunt p accñs: sic sunt casus ⁊ fortũa.

¶ Deinde cum dicit.

¶ **Cõtingit aũt multipliciter dictis cãis. ⁊ mul tas eiusdẽ cãs esse nõ scdm accidens. vt statui fica ⁊ es non scdm alterum aliqd. sed scdm ꝙ est statua. sed non eodem mõ. ȝ hoc qdem vt materia. illud aũt sicut vnde motus. Sunt aũt q̃dã ⁊ adinuicem cause. ut laborare cã est boni habitus. ⁊ b. laborandi. sed non eodẽ mõ. sed hec qdeȝ sicut finis. illa sicut principiũ motus. Amplius autem eadem contrariorũ est. Que n. pñs cã huius est. ⁊ absentem causam aliquã do cõtrarii. ut absentia gubernatoris nauis sub mersionis cuius erat presentia causa salutis.**

¶ Manifestat tria cõsitia quox vnũ est ꝙ cũ cause dicant̃ multiplr̃ cõtingit vni' ⁊ eiusdẽ eẽ multas cãs p se: ⁊ nõ p accñs sicut cã statue ẽ ars statuifica vt efficiẽs: ⁊ es vt mã ⁊ ide ẽ ꝙ aliqñ vni' rei assignant̃ plures diffinitiones fm diuersas cãs: ȝ pfecta diffinitio oẽs cãs cõplectit̃. ¶ Se cundũ ẽ ꝙ q̃dã sibi iuicẽ sunt cãe fm diuersam spẽm cãe:

sicut laborare ē cā efficiens bone hitudinis: bona aūt hitudo ē cā finalis laboris. nihil. n. phibet aliqd eē prius ⁊ posterius altero fm diuersas rōnes. finis. n. ē prius fʒ rōnē: fʒ posteri⁹ i eē: agēs aūt ecōuerso ⁊ silr forma ē pōr: quaʒ mā fm rōnē cōplemēti. Mā aūt ē pri⁹ ꝙ̄ forma gnatiōe ⁊ tpe in oī eo qd mouet̄ ð potētia i actū. Tertiū ē ꝙ idē est cā ꝯrioꝝ qn̄qꝫ: sicut p suā pn̄tiā gubernator est cā salutis nauis: per absentiā autem suā cā est subuersionis eius.

Deinde cum dicit.

Lo. 31. Oēs aūt nunc dicte cause i quatuor icidunt modos manifestissimos. Elementa. n. syllabarum: ⁊ materia vasoꝝ ⁊ ignis: ⁊ hmōi corpoꝝ ⁊ partes tot⁹: ⁊ supponens ꝯclusiōis sicut ex quo cause sunt. Haꝝ aūt he qdē sūt sicut subiectum ⁊ partes. Alie autē sunt sicut qd qd erat esse: ⁊ totum ⁊ cōpositio ⁊ species. Semen aūt ⁊ medicus ⁊ ꝯsilians ⁊ oīo faciens oēs sunt vñ pricipium mutationis aut status aut motus ē. Alie autem sicut finis ⁊ bonuʒ alioꝝ. Que. n. est cui⁹ cā potissima est. ⁊ finis alioꝝ volut eē.

Lo. 32. Differt aūt nihil eandē dicere bona vel videri bonam. Cause qdē igitur he ⁊ tot sunt specie.

Reducit oēs cās supius enūciatas in q̄tuor spēs: ⁊ dicit ꝙ oēs cause q̄ enūciate sunt supi⁹ reducunt̄ ad q̄tuor modos q sunt manifesti. Nā elemēta. i. lr̄e sunt cause syllabarū: ⁊ silr terra ē cā vasoꝝ: vt argētū phiale: ⁊ ignis ⁊ silia corpora. s. simplicia sunt cause corpoꝝ. s. cōpositoꝝ: ⁊ silr q̄lʒ ptes sunt cā tot⁹ (⁊ suppositiōes). i. ppositiōes syllogismi sunt cā ꝯclōnū. ⁊ oīa ista hñt vnā rōnē cause: put dr̄ cā id ex quo fit aliqd. hoc. n. cōe ē i oib⁹ pmissis. Oīuʒ aūt nūc enumeratoꝝ q̄dā se hñt vt mā: ⁊ q̄dā vt forma q̄ dat qditatē rei: sic oēs ptes se hñt vt mā: vt elemēta syllabaꝝ ⁊ q̄tuor elemēta corpoꝝ mixtoꝝ: fʒ ea q̄ importāt totū vel cōpositionē: vel q̄nqꝫ spēm se hñt i rōne forme: vt spēs referat̄ ad formas simpliciū: totū āt ⁊ cōpositio ad formas cōpositoꝝ. Uident̄ aūt hic eē duo dubia pmo qdē ð hoc ꝙ dicit ꝙ ptes sunt cāe māles tot⁹ aīalis: cum supra ptes diffinitōis reduxerit ad cām formalē. Et pōt dici ꝙ supra locut⁹ ē de ptibus māe i q̄rū diffinitiōe cadit totū: sicut circulus cadit i diffinitiōe semicirculi. Sʒ melī⁹ dicendū ē ꝙ lʒ ptes speciei q̄ ponunt̄ i diffinitiōe cōparent̄ ad suppositum nāe p modū cāe formalis: tñ ad ipsam nām cui⁹ sunt ptes cōparant̄ vt mā. Nā oēs ptes cōparant̄ ad totū vt iperfectū ad pfectū. q̄ qdē ē cōparatio māe ad formā. Itē pōt eē dubiū de hoc ꝙ dicit ꝙ ppositiones sunt mā ꝯclōnis. mā. n. iest ei cui⁹ ē mā: vñ supra notificās cām mālez dixit ꝙ ē ex quo fit aliqd cū isit: ppōnes aut sunt seorsum a ꝯclōne. Sʒ dicendū ꝙ ex terminis ppositionum ꝯstituit̄ ꝯclō. vñ fm hoc ppositiones dicunt̄ mā ꝯclōnis: inq̄tuʒ termini q̄ sunt mā ppōnū sunt ēt mā ꝯclōnis: lʒ non fm ꝙ stant sub ordine ppōnū. sicut farina dr̄ mā panis: lʒ nō fm ꝙ stat sub forma farine. ideo tñ poti⁹ dicunt̄ ppōnes mā ꝯclōnis ꝙ̄ econuerso: q: termini q ꝯiungunt̄ i ꝯclōne separati ponunt̄ i pmissis. Sic igit̄ hēmus duos modos cāe. q̄dā v̄o dicunt̄ eē cāe fm aliā rōnē q:. s. sunt pncipiū mot⁹ ⁊ qetis. ⁊ hoc mō semen qd ē actiuū i gnātione dr̄ cā: ⁊ silr medic⁹ p hūc modū dr̄ cā sanitatis: ⁊ ꝯsiliās est cā p hūc modū: ⁊ oē faciēs. (Alia lr̄a hʒ ⁊ ppōnes.) Nā ppōnes qdē q̄tū ad terminos sunt mā ꝯclōnis vt dictuʒ est q̄tū aūt ad vim illatiuā ipsaꝝ reducunt̄ ad hoc genus cāe. Nā pncipiū discursus rōnis i ꝯclōnē ē ex ppōnibus. In alijs v̄o cāis inuenit̄ alia rō cāe: fm. s. ꝙ finis vel bonū hʒ rōnē cāe: ⁊ hec spēs cāe potissima ē iter alias cās ē enī cā finalis ⁊ alia͡ꝝ cārū cā. Manifestū ē. n. ꝙ agens agit pp finē. ⁊ silr ostensum ē supra i artificialib⁹ ꝙ forme ordinant̄ ad vsum sicut ad finē: ⁊ mā in formis sicut i finē: ⁊ p tāto dr̄ finis cā cārū. ⁊ q: dixerat ꝙ hec spēs cāe hʒ rōʒ boni: ⁊ q̄nqꝫ i his q̄ agūt p electionē ꝯtingit finē eē malū: ideo ad hāc dubitationē tollendā dicit ꝙ nihil differt vtrū cā finalis sit vere bona vel apparens bona q: quod apparet bonum non mouet nisi sub ratione boni. ⁊ sic vltimo concludit tot esse species causarum quot dicte sunt.

Modi autem causaꝝ numero qdē sunt multi. Capitales autez et hi minores. Dicunt̄ aūt cause multiplr. Et ipsaꝝ silium specieꝝ prius et posteri⁹ altera alteri⁹. vt sanitatis medicus et artifex. et dyapason duplū et nūer⁹ et semp ꝯtinētia ad vnūquodqꝫ.

Lectio sexta.

Postquā plus distinxit species cārū. Hic distinguit diuersos modos cārū et fm eādē speciem cāe. Et circa hoc duo facit. pmo distiguit diuersos modos cārū scdo determinat q̄dā ꝯsīa ad distinctionē pdictā. ibi. (Differūt aūt.) Circa pmū duo facit. pmo distinguit diuersos modos cārū: scdo reducit eos ad certū numeꝝ. ibi. (Sʒ tñ he oēs.) Circa pmū distigūt modos cārū fm q̄tuor diuisiōes. Dicit ergo pmo ꝙ multi numero sunt modi cārū: fʒ si reducāt̄ capitulariter: siue i q̄dā sūma ad aliq̄ cōia: inueniunt̄ pauciores vel capitales accipiunt̄ fm cōbinationē. Manifestū ē. n. ꝙ pauciores sunt cōbinationes modorū ꝙ̄ modi. pma ergo diuisio vel cōbinatio modoꝝ ē ꝙ i eadē spē cāe dr̄ vna cā pōr altera: vt itelligam⁹ cām pōreʒ vlioꝝ. vt sanitatis cā ē medicus: vt cā ppa ⁊ posterior. artifex aūt vt cā cōior ⁊ pōr. ⁊ hoc i spē cāe efficiētis: ⁊ simile ē i specie cause formalis. Nā cā formalis dyapason ppa ⁊ posterior est pportio dupla cā aūt prior ⁊ cōior est pportio numeralis: q̄ dr̄ multiplicitas. ⁊ silr ea q̄ ꝯtinēt vnamqꝫqꝫ cām cōitate sui ambit⁹ dr̄ cā prior. Aduertēdū est aūt ꝙ cā vlīs ⁊ ppria: vel prior ⁊ posterior pōt accipi aut fm cōitatē pdicationis: fm exēpla hic posita de medico ⁊ artifice: vel fm cōitatē cāuatis: vt si dicam⁹ solē eē cām vlem calefactionis: ignē vero cām ppriā ⁊ hec duo sibi iuicē corrīdēt. Manifestū est. n. ꝙ q̄libet virtus extēdit̄ ad aliqua fm ꝙ cōicant in vna rōne obiecti: ⁊ q̄to ad plura extendit̄: tanto oʒ illā rōnem esse cōiorem ⁊ cū virtus pportionet̄ obiecto fm eius rōnē seq̄t ꝙ cā superior agat fm formā magis vniuersalez ⁊ minus ꝯctā ⁊ sic est ꝯsiderare ēt i ordine reꝝ: q: q̄to aliqua sunt supiora in entibus tāto hñt formas minus ꝯctas ⁊ magis ꝯñantes supra māiam q̄ coartat virtutē forme. vñ ⁊ id qd est prius in cāndo inuenitur esse prius quodāmodo fm rōnem vniuersalioris pdicationis: vtputa si ignis ē principiū calefaciens: celū nō tm̄ est primū calefaciēs: sed primū alterans.

Secundam diuisionem ponit ibi.

Lo. 33. Amplius autem scdm accidens et hoꝝ genera. sicut statue. et alr polycletus. et alr statuam faciens. qm̄ accidit statuam faciētē polycletum esse. Et ꝯtinentes scdm accidens. vt si homo causa sit statue aut oio aial. Sunt autem accidentium alie alijs longius et proprius. vt si albus et musicus causa dicantur statue.

Et dicit ꝙ sicut cause p se diuidunt̄ p cās priores ⁊ posteriores vel cōes ⁊ proprias ita ēt ⁊ cause p accñs: est. n. preter cās p se accipe cās p accñs: ⁊ genera hoꝝ sicut cā statue p accñs qdē est polycletus: p se aūt cā statue est faciens statuā polycletus aūt est cā inq̄tū accidit ei esse statuam facientem: ⁊ ēt ea q̄ sua cōitate ꝯtinent polycletum: sunt cā statue p accñs: sicut ⁊ homo ⁊ aial. Et iteꝝ ꝯsiderandū est ꝙ in causis p accñs q̄daʒ sunt ppinquiores causis p se ⁊ q̄dā magis remote. Naʒ cā p accñs dr̄ oē illud ꝙ ꝯtingit̄ cause p se: qd non est de ratione eius hoc autē ꝯtingit eē vel propinquius rōm cause vel remotius ab ea ⁊ scdm hoc cause p accidens erunt vel propinquiores vel remotiores: sicut si statuam facienti accidat esse album ⁊ musicum: musicum propinquius est: q: est in eodē subie-

eto ꝛ scđm idē.s.scđm aīaꝫ ī qua ē musica ꝛ ars statue faꝫ ctiua aībꝰ aūt inest sīn corpus. Sed subiectū ꝓpinquius se hꝫ adhuc q̄ȝ alia accidētia: sicut polycletus q̄ȝ albuȝ vel musicū. Nō .n. ꝯiungunt̄ hec statuam faciēti nisi ꝑ accñs.

Tertiam diuisionem ponit ibi.

Co.34. Preter aūt oēs ꝛ ꝓprie dictas ꝛ scđm accidens: alie qdem sicut potentes dicunt̄: alie vero sicut opātes: vt edificādi domū edificator: aut edificans edificator. Similiter aūt dicitur ꝛ ī qbus cause q̄ sunt cause de his q̄ dicta sunt: vt huius statue vt statue: aut ꝛ oīno imaginis: ꝛ eris huius vt eris: aut omnino materie. ꝛ in accidētibus similiter est.

Et dicit q̄ ꝑter cās dcās ꝑ se .i. ꝓprie ꝛ ꝑ accidēs: q̄dā dicunt̄ cause in potentia: sicut potētes opari: q̄dā vero sicut opantes in actu. Sicut cā edificādi domū pōt dici vel edificans in hītu vel edificās in actu. ꝛ sicut distinguunt̄ cause modis ꝑdictis. Silr̄ distīguunt̄ ea quoꝝ sunt cause. Est .n. aliqd cātū posterius ꝛ magis ꝓpriū: ꝛ aliqd qđ ē prius ꝛ magis cōe: sicut si dicat̄ q̄ aliqd ē cā huiꝰ statue vel statue ī cōi ꝛ adhuc cōius si dicat̄ cā imaginis. ꝛ silr̄ si dicat̄ aliqd cā motiua huiꝰ eris vel eris ī vlī: vel māe ꝛ ita ēt pōt dici ī effectibꝰ ꝑ accñs: ꝛ q̄ aliqd sit cōius: ꝛ aliqd minus cōe ꝛ dr̄ effectꝰ ꝑ accñs q ꝯiungit̄ effectui ꝑ se: ꝛ ē ꝑter rōnē eiꝰ: sicut ꝑ se effectꝰ coci est cibꝰ delectabilis: ꝑ accidēs autem cibus sanatiuus: medici autem econuerso.

Quartam distinctionem ponit ibi.

Co.35. Amplius autē complexe et iste et ille dicūtur: vt non polycletus neq̄ȝ statuam faciens: sed polycletus statuam faciens.

Et dicit q̄ q̄nq̄ȝ cōplexe accipiunt̄ cāe ꝑ se cū causis ꝑ accñs: vt si nō dicamꝰ cām statue polycletū q ē cā ꝑ accñs: neq̄ȝ facientē statuā q ē cā ꝑ se: sꝫ polycletū statuā facientē.

Deinde cum dicit.

Co.36. Sed tamen omnes he sunt multitudine quidem sex: dicte autē dupliciter. Aut .n. sicut singulare: aut sicut genus: aut sicut accidens: aut sicut genus accidentis: aut sicut complexe he: aut sicut simpliciter dicte. Omnes autem actu operantes aut secundum potentiam sunt.

Reducit ꝑdictos modos ad certuȝ numeꝝ: ꝛ dicit q̄ ꝑdci modi certo numero qdeȝ sunt sex: sꝫ qlꝫ eoꝝ dupliciter dr̄. Sex aūt modi sunt isti singulare ꝛ genꝰ: qđ supra dixit ꝑus ꝛ posteriꝰ: accñs ꝛ genꝰ accñtis: simplex: ꝛ cōplexū: ꝛ quodlꝫ hoꝝ diuidit̄ ꝑ potētiā ꝛ actū. ꝛ sic fiūt oēs modi duodecim. Distinguit aūt omnes modos per potentiam ꝛ actum q̄ quod est in potentia non simpliciter est.

Deinde cum dicit.

Co.37. Differunt aūt in tm̄ q̄ opantes qdē et singulares simul sunt et nō sunt: et quoꝝ sunt cāe: sicut hic medicans cū hoc q fit sanus: et hic edificator cum hoc edificato. Que autem sunt secundum potentiam non semper. Corrumpuntur enim non simul domus et edificator.

Determinat tria ꝯueniētia vel ꝯ̄ītia ad ꝑdictā distinctionē modoꝝ. ꝑmū ē q̄ iter cās ī actu ꝛ cās ī potētia est ista dr̄ia q̄ cause opātes ī actu silr̄ sunt ꝛ nō sunt cū eis quorū cāe sunt ī actu: ita tn̄ q̄ accipiant̄ cāe singulares .i. proprie: sicut hic medicās simul ē ꝛ nō ē cū hoc q fit sanus: ꝛ hic edificās cū hoc qđ edificat̄. Si vero nō accipient̄ cause ꝓprie lꝫ accipient̄ ī actu nō eēt veꝝ qđ dr̄: nō enī edificans ē ꝛ nō ē silr̄ cū hoc qđ edificat̄. Pōt enī eē qđ edificās ē in actu: sꝫ tn̄ hoc edificiū nō edificat̄: sꝫ aliud. Sꝫ si accipiamꝰ edificantē hoc edificiū: ꝛ hoc edificiū sꝫ q̄ ē ī edificari: necesse ē q̄ posito vno ponat̄ ꝛ alteꝝ: ꝛ remoto vno remoueat̄ ꝛ alteꝝ. hoc aūt nō accidit semꝑ ī causis: q̄ sunt ī potentia. Nō .n. silr̄ corrūpit̄ domꝰ: ꝛ q edificauit ipsam. Vn̄ pꝫ q̄ sicut agētia īferiora q̄ sunt cā reꝝ q̄tum ad suū fieri: opꝫ simul eē cū his q̄ sunt q̄diu fiunt: ita agens diuinū qđ ē cā existēdi in actu: simul ē cū eē rei in actu. Unde subtracta diuina actione a rebus: res in nihilum deciderent: sicut remota presentia solis lumen in aere deficeret.

Secundum ponit ibi.

Co.38. Opꝫ aūt sꝑ cām vniuscuiusq̄ȝ sūmā querere sicut et in aliis: ut homo edificat qm̄ edificator est. edificator aūt secundum edificationem. Hec autem prima causa est. et sic in omnibus.

Dicēs q̄ ī nālibꝰ oꝫ semꝑ supremā cām vniuscuiusq̄ȝ regrere: sicut ꝯingit ī artificialibꝰ: vt si q̄ramꝰ q̄re hō edificat rñdet̄ q̄ ē edificator: ꝛ silr̄ si q̄ramꝰ q̄re ē edificator. Rñdet̄ q̄ hꝫ artē edificatiuā. ꝛ hic stat̄: q̄ hec ē pima cā ī hoc ordine. ꝛ iō opꝫ ī rebꝰ nālibꝰ ꝓcedere vsq̄ȝ ad cām supremā. ꝛ hoc iō ē q̄ effectꝰ nescit̄ nisi sciat̄ cā. Vn̄ si alicuius effectus cā sit ēt alterius cāe effectus: sciri non poterit nisi cā eius sciat̄: ꝛ sic quousq̄ȝ ꝯueniat̄ ad primam cām.

Tertium ponit ibi.

Amplꝰ aūt alie qdē genera sunt geneꝝ alie aūt singulares singulariū vt statue statuā qdeȝ faciēs. Hic aūt ꝛ huiꝰ ꝛ potētie qdē possibiliū opātes aūt ad opata. Quot qdē igit̄ cause sint ꝛ quō cāe sunt nobis dterminata sint sufficiēter. Co.39.

Et ē q̄ causis dr̄it ꝓportionalr̄ rñdē effectꝰ: ita q̄ gnālibus causis gnāles effectꝰ reddant̄: ꝛ singularibꝰ singulares puta si dicat̄ q̄ statue cā ē statuā faciēs: ꝛ huius statue hic statuā faciēs ꝛ silr̄ causis ī potētia rñdēt effectus ī potētia: ꝛ causis ī actu effectꝰ in actu. Et vltimo epilogādo ꝯcludit q̄ sufficiēter determinatū ē đ specbꝰ ꝛ modis cāꝝ.

Icitur autem ꝛ fortuna ꝛ casus causaꝝ ruꝫ. Et multa ꝛ esse ꝛ fieri propter fortunam ꝛ propter casum. Quo igitur modo in his causis est fortuna ꝛ casus: ꝛ vtruꝫ idem sit fortuna ꝛ casus: aut altera: et omnino quid sit fortuna et casus considerandum est.

Lectio septima.

Ostquā determinauit de manifestis specbꝰ ꝛ modis cāꝝ: hic determinat de qbusdā modis īmanifestis .s. de fortuna ꝛ casu. Et circa hoc duo fac. Primo dic̄ de quo ē itentio. Scđo ꝓseq̄t̄ ꝓpositū. ibi. (Quidā aūt sic.) Dicit ergo pimo q̄ ēt fortuna ꝛ casus cōputant̄ iter cās: cū multa dicant̄ fieri vel eē ēt ꝑ fortunā ꝛ casuꝫ. ꝛ iō tria ꝯsiderāda sunt đ eis .s. quō reducant̄ ad cās ꝑdictas. ꝛ iterū vtrū casus ꝛ fortūa sint idē vel aliud: ꝛ aliud ꝛ iteꝝ qd sit casus ꝛ fortuna.

Deinde cum dicit.

Co.40. Quidā .n. si sint an non dubitant. Nihil .n. fieri a fortuna dicūt: sꝫ oīum esse aliquā cām determinatā: q̄cunq̄ȝ nos dicimus a casu fieri aut a fortuna: vt veniendi a fortuna in foꝝ: et reperiendi quem volebat quem nō est opinatus ante: causa est venientem velle emere. Similiter autem et in aliis que a fortuna dicūtur semper est aliquam accipere causam sed non fortunam.

Incipit de fortuna ꝛ casu determinare. ꝛ primo ponit opiōnes alioꝝ. Scđo determinat veritatē. ibi. (Primus qdē igit̄ quātū.) Circa pimū ponit tres opiōnes scđa incipit ibi. (Sūt aūt qdā q celibꝰ.) Tertia ibi. (Sunt aūt qdā qbꝰ vī.) Circa primū duo facit: primo ponit opiniōnē negantium fortunam ꝛ casum ꝛ rationes eoꝝ. Scđo di-

sputat de altera rōnū ibi. (Sed hoc mirabile). Dicit ergo primo q̄ quidā dubitauerūt an fortuna ꝛ casus essent ꝛ negauerūt ea esse duab⁹ rōnib⁹. quarū prima est: q: oīa ista que dicunt̄ fieri a casu vl' fortuna inueniunt̄ hr̄e aliquā cām determinatā aliā a fortuna: ꝛ ponit hm̄oi exēplū. Si enim aliqs veniēs ad forū inueniat aliquē hoīem quē volebat inuenire: de quo tn̄ nō opinabat̄ ante: q̄ eēt eum inuentur⁹ dicim⁹ q̄ inuētio illi⁹ hoīs sit a fortuna: sed huius inuētionis cau a ēst volūtas emēdi ꝓpter quā iuit ad forū vbi erat ille quē inuenit: ꝛ silr̄ est in oīb⁹ alijs que dnr̄ eē a fortuna: q: habent aliquā aliam causā ꝑter fortunā. ꝛ sic fortuna nō videt̄ eē cā alicui⁹: ꝛ ꝑ ɔñs nec aliqd eē: q: non ponim⁹ fortunā: nisi inq̄ntū aliqua ponim⁹ esse a fortuna.

Scd̄am ratonē ponit ibi.

Co.41. Qm̄ si aliqd erat fortuna: incōueniēs vtiqȝ videbit̄. sicut ꝛ vere ē. Et dubitabit vtiqȝ aliqs ꝓpter qd null⁹ antiquoꝝ sapiētū cās ꝺ generatione ꝛ corruptione dicens de fortuna nihil determinauit. Sed sicut visum est nihil opinabant̄: neqȝ illi aliquid esse a fortuna.

Et dicit q̄ si fortuna aliqd eēt incōueniēs videret̄: sicut vere est incōueniēs: sicut infra ostēdet̄: ꝛ dubitatonē affe rens: q̄re nullus antiquoꝝ sapiētū q determinauit de cāis gnātionis ꝛ corruptionis: aliqd determinauit de fortuna: sed sicut videt̄ nihil opinabant̄ illi antiqui esse a fortuna. ꝛ sic hec scd̄a rō sumit̄ ex opinione antiquoꝝ naturaliū.

Deinde cum dicit.

Co.42. Sȝ ꝛ mirabile hoc videbit̄ sicut vere est. Multa.n. ꝛ sunt ꝛ fiūt a fortuna ꝛ a casu: q̄ nō ignorātes qm̄ ē īferre vnūqdqȝ ī aliquaȝ cām eoꝝ q̄ fiūt: sicut antiqua rō dixit destruēs fortunā ꝛ casuȝ: tn̄ hoꝝ alia qdē dicūt eē oēs a fortuna: alia nō a fortuna. Unde ꝛ quodāmō erat

Co.43. ipsis faciēda memoria. At uero neqȝ illoꝝ aliqd opinabant̄ eē fortunā ut amicitiā. aut liteȝ. aut ignē. aut intellectū. aut aliquid talium.

Disputat de hac scd̄a rōne: ostēdēs qd̄ supra suppositū erat. s. q̄ incōueniēs sit antiquos nāles nō determinasse de casu ꝛ fortuna. ꝛ hoc ꝓbat duab⁹ rōnib⁹. quarū primaȝ ponit dicēs: ꝛ mirabile videt̄ sicut ꝛ vere est: q̄ antiq naturales de casu ꝛ fortuna nō determinauerūt. assumpserant enim sibi determinare cās eoꝝ que fiunt: multa aūt sunt que fiunt a fortuna ꝛ casu: vnde de fortuna ꝛ casu determinare debuerūt: nec excusant̄ ꝓpter rōneȝ supradictam destruentē fortunaȝ ꝛ casum: q: lȝ hoīes nō ignorēt q̄ ɔtigit reducē vnūquēqȝ effectū in aliquā cām: sicut dixit p̄dicta opinio destruēs fortunā ꝛ casum: nihilominus tn̄ posuerūt nō obstāte hac rōne: q̄daȝ fieri a fortuna: ꝛ q̄dā non. Unde ipsis p̄bis nālib⁹ faciēda erat mētio ꝺ fortuna ꝛ casu: salteȝ vt ostēderent falsuȝ esse aliq̄ fieri a fortuna ꝛ casu: ꝛ vt assignarēt rōneȝ: q: quedaȝ dicebant̄ esse a fortuna ꝛ quedam nō. sic ēt nō pn̄t excusari per hoc q̄ casus ꝛ fortuna reducerent̄ in aliquaȝ causaꝝ ab eis positaruȝ. Non eniȝ opinabant̄ q̄ fortuna sit aliqd eoꝝ que arbitrabantur esse cās vt amicitiā aut litem: aut aliqd huiusmōi.

Scd̄am rationē ponit ibi.

Incōueniēs igit̄ ē siue nō putauerūt eē. siue putātes reliquerūt. ꝛ hac aliqñ utētes. sicut empedocles nō sp̄ aerē ɔgregari superi⁹ dicit. sed ut ɔtingit. Dicit.n. in mūdi creatōe q̄ sicut collisit se currēs tūc. multotiēs aūt aliter. ꝛ partes animalium. ait a fortuna fieri plurimas.

Et dicit q̄ incōueniēs est q̄ antiqui reliquerunt tractare de fortuna siue putauerūt fortunam esse: siue non: q: si putauerūt fortunā esse: incōueniēs fuit q̄ de ea nō determinauerunt. Si vero nō putauerūt fortunā esse: incōueniens fuit q̄ ea aliqñ vsi sūt sicut Empedocles dixit q̄ aer nō semp̄ adunat̄ sup̄i⁹ supra terrā. q̄si hoc ei sit nāle: sȝ q: ita accidit a casu. dicit.n. q̄ qñ mūdus est fact⁹: lite distinguēte elemēta accidit q̄ aer se colligit in istū locū: ꝛ sic tūc cucurrit: ita semp̄ stante statuto isto mūdo cursuȝ hēbit. sȝ multotiēs ī alijs mūdis quos ponebat īfinitos fieri ꝛ corrumpi vt supra dictū est aer aliter ordinat̄ inter ptes vniuersi. ꝛ silr̄ dicebat q̄ plurime ptes aīaliū fiūt a fortuna: sicut q̄ in p̄ma ɔstitutiōe mūdi fiebāt capita sine ceruice.

Deinde cum dicit.

Co.44. Sūt autē qdā q celi hui⁹ ꝛ mūdanoꝝ oīuȝ causant̄ eē casuȝ. A casu.n. fieri uolutationeȝ ꝛ motū discernētē ꝛ statuētē ī hūc ordinē omne.

Ponit scd̄am opinionē. Et circa hoc duo facit. P̄rio ponit eā. Scd̄o iprobat eā. ibi. (Et multum hoc). Dicit ergo p̄mo q̄ qdā dixerūt casū eē cāȝ celi ꝛ oīuȝ ꝑtiū mūdi. ꝛ dicebāt q̄ reuolutio mūdi ꝛ mot⁹ stellaꝝ distinguēs ꝛ statuēs totū vniuersuȝ īferi⁹ s̄m hūc ordinē fit a casu. et hec videt̄ eē opinio Democriti dicētis q̄ ex ɔcursu athomoꝝ ꝑ se mobiliū celū ꝛ tot⁹ mūdus casualr̄ ɔstitut⁹ est.

Deinde cum dicit.

Co.45. Et multū hoc āmiratiōe dignū. est dicentes aīalia qdē ꝛ plātas a fortuna. nec eē nec fieri. sȝ aut nām aut itellectū esse aut hm̄oi alterā cām. Nō.n. qm̄ euenit ex semīe unoquoqȝ aliqd fit

Co.46. sȝ ex tali qdē oliua. ex tali aūt hō. Celū aūt ꝛ diuiniora manifestoꝝ a casu fieri. hm̄oi cām nullam qualem aīalium ꝛ plantaꝝ. et igitur si sic se habet hoc ipsum dignū est insistere. et bene hȝ aliquid dicere de hoc ipso.

Improbat hāc pōnē duab⁹ rōnib⁹. q̄rū p̄a ē q̄ āmiratione dignū vr̄ q̄ aīalia ꝛ plāte nō fiūt a fortuna: sȝ ab intellectu: vl' nā: vl' a q̄cūqȝ alia cā dterminata. qd̄ ex hoc pȝ: q̄ nō ex q̄cūqȝ semīe aliqd gnāt̄. sȝ ex determinato semīe fit hō ꝛ ex determinata oliua ꝛ cū ista īferiora nō fiāt a fortūa dignū ē āmiratiōe q̄ celū ꝛ ea q̄ sūt diuiniora īter sēsibilia māifesta nobis. s. ptes mūdi sēpiterne sint a casu: ꝛ nō habeāt aliquā cām determinatā: sicut aīalia ꝛ plāte. ꝛ si hoc veꝝ ēēt dignū fuisset īsistere ꝛ assignare rōneȝ: q̄re sic eēt q̄ tn̄ antiq ꝑternuserūt. Scd̄am rōnē ponit ibi.

Qūo.n. eo aliter incōueniēs est qd̄ dicit̄ adhuc incōuenienti⁹ dicere hoc. uidentes qdem in celo nihil casu fieri. In his autem que nō sūt a fortuna multa cōtingere a fortuna. et erat merito econtrario fieri.

Dicēs qūo pōt eē veꝝ q̄ celestia corpa sint a casu ꝛ īferiora nō: cū ꝛ aliter videat̄ eē icōueniēs: ex hoc ipso q̄ illa nobiliora sīt ꝛ adhuc ēt icōuenieñ⁹ sȝ ea q̄ videt̄. Uidem⁹ .n. q̄ ī celo nihil fit a casu. In his āt īferiorib⁹ q̄ ñ dnr̄ eē a casu: multa videt̄ ɔtigē a fortuna. rōnabile āt eēt ecōuerso accidē s̄m eoꝝ pōnē: vt. s. ī illis īuenirent̄ aliq̄ fieri a casu vel a fortuna: quoꝝ casus vel fortuna est cā: nō auteȝ in illis quoꝝ nō est cā. Deinde cum dicit.

Co.47. Sunt aūt qdā qb⁹ videt̄ esse qdeȝ cā fortuna. Immanifesta aūt hūano itellectui tanq̄ diuinū qddā ens ꝛ felici⁹. Quare cōsiderādū est qd fit utrūqȝ. et si idem aut alteꝝ fit. ꝛ casus et fortuna et quomō ī determiatas cās incidunt.

Pōit terciā opiōnē ꝺ fortuna. ꝛ dicit q̄ qbusdaȝ vr̄ q̄ fortūa sit cā. sȝ īmāifesta itellectui hūano: ac si sit qddā diuinū: ꝛ supra hoīes. Uolebāt.n. q̄ oēs fortuitū euēt⁹ reducerent̄ ī aliquā diuinā cāȝ ordināte: sic nos ponim⁹ oīa ordiari ꝑ diuinā ꝓuidēciā. Sȝ q̄uis hec opinio hēat verā radicē nō tn̄ bene vsi sūt noīe fortune. aliud.n. diuinuȝ ordi-

nans non põt dici vel noiari fortuna: q2 fm q aliqd pticipat rõnẽ vel ordinẽ: recedit a rõne fortune. vñ magis dz dici fortuna cã iferior: q̃ de se nõ hz ordinẽ ad euẽtũ fortuitum: q2 cã supior: si q̃ sit ordinãs. pter mittit tñ inqsitionez huiꝰ opinionis: tum q2 excedit metas scie nãlis: tũ q2 infra manifestat q fortuna nõ est cã p se sed p accñs. vñ p ea q̃ sequunt quõ se hẽat de his opinionibꝰ erit manifestuz. ⁊ iõ ꝯcludit q ad euidentiã hax opinionũ ꝯsiderãdũ ẽ quid sit fortuna ⁊ casus: ⁊ vtrum sint idem vel aliud: ⁊ quõ reducantur ad causas predictas.

2. lib. magnorum moralium.

Co. 48.

Rimũ qdẽ igit qm̃ videmꝰ alia qdez semp fieri fieri: alia aũt sicut frequẽter: manifestũ est q neutri hox cã fortuna dicit neqꝫ eiꝰ q ẽ a fortuna neqꝫ eiꝰ qd ẽ ex necessitate ⁊ semp: neqꝫ eiꝰ qd ẽ sicut frequenter. Sed qm̃ quedã fiũt ⁊ pter hec: ⁊ oẽs dicũt hec eẽ a fortuna: manifestũ q fortuna aliqd sit ⁊ casus. huiusmodi enim fortuna a fortuna fieri ⁊ q̃ a fortuna huiusmodi esse scimus.

Lectio octaua.

Ostquã pꝰus posuit opiniones aliox de fortuna ⁊ casu: hic determinat veritatẽ: ⁊ diuidit in ptes tres. In pma ostẽdit qd sit fortuna. In scda in quo differant casus ⁊ fortuna ibi. (Differũt aũt). In tertia ostendit ad qd genꝰ cãe casus ⁊ fortuna reducãt ibi. (Sz modox cãe.) Prima ps diuidit i duas. In pma ostẽdit qd sit fortuna. In scda ex diffinitiõe fortune assignat rõnẽ eox q̃ de fortuna dñr. ibi. (Infinitas qdẽ). Circa pmum tria facit. Primo ponit qdã diuisiões ad inuestigandũ diffinitionez fortune. scdo ostẽdit sub qbꝰ mẽbris illax diuisionũ fortuna cõtineat. ibi. (Sicut dictũ ẽ). Tertio ꝯcludit diffinitionem fortune. ibi. (Manifestũ est aũt). Et q2 fortuna ponitur vt cã q̃dã: ad cognitionẽ ãt cãe opz scire quox sit cã: ponit pmo diuisionẽ ex pte eiꝰ cuiꝰ fortuna est cã. scdo ponit diuisionẽ ex pte ipiꝰ cãe. ibi. (Hmõi ergo ẽ fz accñs.) Circa pmũ ponit tres diuisiões. qrũ pma est q q̃dam fiũt sp: vt ortꝰ solis: q̃dã sicut frequẽter: vt q hõ nascatur oculatꝰ: neutrũ aũt hox dr̃ eẽ a fortuna: sz q̃daz fiũt (pter hec) in paucioribꝰ: sicut q hõ nascat: cũ sex digitis vl sine oculis ⁊ oẽs dicũt hmõi fieri a fortuna. vñ manifestuz est q fortuna aliqd est cũ esse a fortuna ⁊ eẽ vt in paucioribꝰ ꝯuertant ⁊ hoc inducit ꝯtra pmã opinionẽ q̃ negabant fortunã. Videt aũt diuisio pbi esse insufficiẽs q2 ẽt q̃dã ꝯtingentia sunt ad vtrũlibet. Auic. ergo dixit q in his que sũt ad vtrũlibet ꝯtigit aliqd eẽ a fortuna: sicut ea que sũt i minori pte. Nec obstat q nõ dicit a fortuna q sortes sedeat cũ hoc sit ad vtrũlibet: q2 lz sit hoc ad vtrũlibet respectu potẽtie motiue: nõ tñ est ad vtrũlibet respcũ potẽtie appetitiue: q̃ determinate tẽdit in vnũ pter q̃ si aliqd accideret diceret esse fortuitũ. Sed sicut potẽtia motiua que est ad vtrũlibet nõ exit in actũ nisi p potẽtiã appetitiuã determinetur ad vnuz: ita nihil qd est ad vtrũlibet exit in actũ nisi p aliqd determinet ad vnuz. q2 id qd est ad vtrũlibet est sicut ens in potẽtia. potẽtia aũt nõ est pncipiuz agendi: sed solũ actꝰ vñ ex eo q ẽ ad vtrũliber nihil seqt: nisi p aliqd aliud qd determinat ad vnũ: vel sicut semp vel sicut frequẽter: ⁊ ppter hoc in his que fiunt pter misit ea que sũt ad vtrũlibet. Sciendũ ẽt q qdaz diffinierũt esse necessariũ q nõ hz impedimẽtũ. Cõtingẽs vo sicut frequenter qd põt impediri in paucioribꝰ. Sed hoc irrationabile ẽ. Necessariũ. n. dr̃ aliqd qd i sui nã hz q nõ possit nõ esse: cõtĩgẽs aũt vt frequẽter q possit nõ eẽ. hoc aũt qd est hr̃e impedimẽtũ vel nõ habere est ꝯtingẽs. Natura eniz non parat impedimẽtũ ei qd nõ põt nõ esse: q2 eẽt supfluum.

Opinio Aueroys.

Improbatio.

Alia opio autem.

Improbatio.

Scdam diuisionez ponit ibi.

Co. 49.

Eox ãt q̃ fiũt alia pp hec fiũt: alia vero non.

Et dicit q quedã fiũt pp finẽ: quedã vero nõ. Hz aũt hec diuisio dubitationez q2 oẽ agẽs agit pp finẽ: siue agat a nã siue agat ab itellectu. Sed sciendũ est q ea dicit nõ pp aliqd fieri q̃ ppter se fiũt: inqñtũ in seipsis hñt delectationem vel honestatẽ ppter quã fz seipsa placẽt: vel dicit nõ pp finẽ fieri: q̃ nõ fiũt pp finẽ deliberatũ: sicut ꝯfricatio barbe vel aliqd hmõi qd iterdũ fit abs q2 deliberatiõe ex sola imagiatiõe mouẽte. vñ hñt finẽ imagiatũ: sz nõ ꝯliberatũ.

Tertiã diuisionẽ ponit ibi.

Hox aũt alia qdẽ fm ppositũ fiũt: alia vero nõ. Ambo aũt sũt i his q̃ sunt pp hoc. Quare manifestũ qm̃ i his q̃ sũt pter necessariũ: ⁊ que sicut frequẽter sunt quedã circa que ꝯtingit qd est pp hoc. Sũt ãt pp hoc: q̃cũqꝫ ab intellectu vtiqꝫ aguntur. ⁊ quecunqꝫ a natura.

Et dicit q eox q̃ fiũt pp finẽ q̃dã fiũt fm volũtatẽ ⁊ q̃dam nõ. ⁊ ãbo ista inueniũt i his q̃ fiũt pp aliqd nõ oluz. n. q̃ fiũt a volũtate: sz ea q̃ fiũt a nã pp aliqd fiunt. ⁊ q2 ea q̃ fiũt ex necitate vl sic frequẽter fiũt a nã vl a ppósito. manifestũ ẽ q tã i his q̃ fiũt sp q̃ i his q̃ fiũt frequẽter: sũt aliqua q̃ fiũt pp finẽ. cũ tã nã q̃ ppositũ pp finez operent ⁊ sic pz q iste tres diuisiões icludũt seinuicẽ: q2 ea q̃ fiunt a ppósito vel nã: fiunt pp finẽ: ⁊ ea q̃ fiũt pp finẽ: fiũt semp aut frequẽter.

Deinde cum dicit.

Hmõi igit cuz fm accñs fiãt: a fortuna dicimus eẽ. Sicut. n. ⁊ qd ẽ aliud qd p seipm ẽ: aliud ãt fm accñs: sic ⁊ cãm ꝯtigit eẽ vt domꝰ qdez per seipsaz cã est edificatiua: fm accñs autẽ album aut musicuz: p se qdẽ igit cã finita est: fm accñs ãt ifinita. Infinita. n. vni accidunt.

Co. 50.

Ponit diuisionẽ q̃ sumit ex pte cãe ⁊ dic q cuz hmõi q̃. s. a ppósito sũt pp aliqd: ⁊ a minore pte fiũt ⁊ a cã, sz accidẽs fiũt. tũc dicimꝰ ea eẽ a fortuna sic. n. entiuz q̃ddã ẽ p se ⁊ q̃ddã p accñs: ita ⁊ cãx sic p se domꝰ cã ẽ ars edificatoria p accñs vo albũ vl musicũ. Sz ꝯsiderandũ ẽ q cã p accñs dr̃ duplr̃. vnoꝰ ex pte cãe. alioꝰ ex pte effectꝰ ex pte qdã cãe qñ illud qd dr̃ cã p accñs ꝯiũgit cãe p se: sic si albũ vel musicũ dicat cã domꝰ: q2 accñtalr̃ ꝯiũgit edificatori. ex pte ãt effectꝰ qñ accipit aliqd qd accñtalr̃ cõiũgit effectui: vt si dicamꝰ q edificator est cã discordie: q2 ex domo facta accidit discordia ⁊ hoc mõ dr̃ fortuna eẽ cã p accñs: ex eo q effectui aliqd ꝯiũgit p accñs: vtpote si fossure sepulchri adiũgat p accñs inuentio thesauri. Sicut. n. effectꝰ p se cãe nãlis ẽ qd ꝯseqt fz exigẽtiã sue forme: ita effectꝰ cãe agẽtis a ppósito ẽ illud qd accidit ex itẽtione agẽtis. vñ qcqd ꝯuenit i effectu pter itẽtionẽ ẽ p accñs: ⁊ hoc dico si id qd ẽ pter itẽtionẽ vt in paucioribꝰ ꝯseqt: qd. n. vl semp vl vt frequẽter ꝯiũgit effectui cadit sub eadẽ itẽtiõe stultũ est. n. dicẽ q aliqs itẽdat aliqd ⁊ nõ velit illud qd vt frequẽter vel semp adiũgit. ponit aũt dr̃iaz iter cãm p se ⁊ cãm p accñs: q2 cã p se ẽ finita ⁊ determinata. cã aũt p accñs ẽ infinita ⁊ indeterminata: eo q infinita vni pñt accidere.

Deinde cum dicit.

Sicut igit dcm̃ ẽ: cuz i his q̃ ppter hoc fiũt hoc fiat: tũc dr̃ a casu ⁊ a fortuna. Ipsox autez dr̃ia hox adinuicẽ posteriꝰ determinãda. Nũc ãt hoc sit mãifestuz: q vtraqꝫ sunt i his q̃ sunt pp hoc. vt cã accipiẽdi argẽtuz venit vnqꝫ delaturꝰ pecuniã. si sciuit. Venit ãt nõ huiꝰ cã. sed accidit venire ⁊ facere hoc reportãdi grã. Hoc ãt neqꝫ sicut frequẽter veniẽs ad villaz neqꝫ ex necessitate. Ampliꝰ autem finis est reportatio nõ in seipso causax sed ppositox ⁊ ab itellectu. et dicit a fortuna venire. Si autẽ propositiones et huiꝰ causa aut semper veniẽs. aut sicut frequẽter reportaturus. non a fortuna.

Co. 51.

¶ Ostēdit sub qb⁹ mēbris pdictaꝝ diuisionū fortuna cōtineat: ⁊ qd est a fortuna. ⁊ dicit primo ꝙ fortuna ⁊ casus vt pri⁹ dictū est sunt in his que fiūt ꝑpter aliqd. dīa aūt casus ⁊ fortune posteri⁹ determinabit. sȝ nūc hoc dȝ fieri manifestū. q: vtraꝗȝ cōtinet in his q̄ agunt ꝑꝑ finē sicut si aliqs sciret se recepturū pecuniā in foro misset ad deportandū eā. sȝ si nō venit ꝑpter hoc: ꝑ accñs ē: ꝙ aduēt⁹ ei⁹ fiat reportatiōis grā. i. habeat hūc effectū. ⁊ sic pȝ ꝙ fortuna est cā ꝑ accidēs eoꝝ q̄ fiūt ꝑꝑ aliqd. Itē manifestū ē ꝙ est cā eoꝝ q̄ sunt in minori pte: q: ista reportatio pecunie dr̄ fieri a fortuna qn̄ reportat ad villaȝ veniēs neqȝ ex necessitate neqȝ semꝑ. Itē in his q̄ fiūt a ꝓposito: q: reportatio pecunie q̄ dr̄ fieri a fortuna ē finis aliqrū cāꝝ nō fm̄ se ipsaȝ sicut in his q̄ fiūt a nā: sȝ ē finis eoꝝ q̄ fiūt fm̄ ꝓpositum: ⁊ ab itellectu. sȝ si aliqs hoc ꝓposito iret vt pecuniā reportaret vel semꝑ. aut frequenter reportaret qn̄ venit: nō diceret ee a fortuna: sic aliqs frequēter aut semꝑ madefacit sibi pedes: qn̄ vadit ad locū lutuosuȝ. ⁊ hoc lȝ nō intēdat tn̄ hoc nō dr̄ ee a fortuna. ¶ Deinde cū dicit.

Co.52.

¶ Manifestum itaqȝ ꝙ fortuna cā fit fm̄ accidens in his ꝙ in minori sunt fm̄ ꝓpositū eoꝝ: que ꝑpter hoc sunt. Unde circa idē ⁊ intellect⁹ ⁊ fortuna est: ꝓpositū. n. nō sine itellectu est.

¶ Cōcludit ex ꝑmissis diffinitionē fortune. Et dicit manifestū ee ex ꝑmissis ꝙ fortuna ē cā ꝑ accñs in his q̄ fiūt fm̄ ꝓpositū: ꝑꝑ finē: in minori tpe. ⁊ ex hoc pȝ ꝙ fortuna ⁊ intellect⁹ sūt circa idē q: his tn̄ ꝯuenit agere a fortuna q̄ hn̄t itellectū. ꝓpositū. n. eniȝ vel volūtas non est sine itellectu. ⁊ lȝ ea tn̄ agāt a fortuna q̄ hn̄t itellectuȝ tn̄ qn̄ aliqd magis subiacet intellectui tanto minus subiacet fortune.

Co.53.

Infinitas qdē igr̄ cās necesse ē ee: a quibus vtiqȝ fiat: qd ē a fortuna. Un̄ vr̄ fortuna ifinita ee: ⁊ imanifesta homini.

¶ Lectio nona.

Posita diffinitiōe fortune. Hic ex ꝑmissa diffinitiōe assignat ratiōnē eoꝝ que de fortuna dr̄r. ⁊ primo eoꝝ que dicta sūt a phis antiquis de fortuna. Scdo eoꝝ que ab hoib⁹ vulgariter de fortuna dicunt ibi. (Et fortunaȝ dicere). Posuit aūt sup: a tres opiniones de fortuna ⁊ cāu quaꝝ mediā improbauit tāqȝ oīo falsaȝ: q: s. ponebat fortunaȝ ee cām celi ⁊ mūdanoꝝ oīuȝ. vnde ea subtracta de medio. primo assignat quō veritatē hȝ tertia opinio que ponebat fortunā esse imanifestā hoim. scdo quō veritateȝ habeat prima opinio que posuit nihil fieri a fortuna ⁊ a casu ibi. (Et est vt nihil a fortuna): q: aūt superi⁹ dictuȝ est ꝙ cause per accidēs sunt infinite. et iteꝝ dictū est ꝙ fortuna est causa per accidēs: cōcludit ex ꝑmissis ꝙ eius qd est a fortuna sunt infinite cause: ⁊ q: infinitū fm̄ ꝙ est ifinituȝ est ignotū: inde est ꝙ fortuna imanifesta est hoim.

Tec.7.

Tec.7.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Et est vt nihil a fortuna videbit̄ vtiqȝ fieri. Oīa qdē. n. hec recte dicunt̄. qm̄ rōnabiliter. Est qdeȝ. n. vt fit a fortuna: ⁊ fm̄ accidens. n. fit: ⁊ est cā sicut accñs fortuna vt āt simplr̄ nullius vt dom⁹ edificator qdē cā ē: fm̄ accidēs āt tibicen: ⁊ veniente referēdi argētū non hui⁹ cā veniētē ifinite sūt multitudine. Eteniȝ uidet̄ aliquē uolēs ⁊ ꝓsequēs ⁊ fugiēs ⁊ uisurus.

Co.54.

¶ Ostēdit quō prima opinio veritatem habeat: ⁊ dicit ꝙ quodāmodo est veꝝ dicere ꝙ fortuna nihil fit. hec enim oīa que ab alijs dicta sunt de fortuna: quodāmodo recte dr̄r: q: ratiōnē aliquā hn̄t. cum eniȝ fortuna fit cā ꝑ accidens: sequit̄ ꝙ a fortuna fit aliqd ꝑ accidēs. Quod aūt est per accidēs nō est simplr̄. vnde sequit̄ ꝙ fortuna simplr̄ nulli⁹ fit cā. ⁊ hoc ꝙ dixerat circa vtrāqȝ opinionē manifestat ꝑ exempla: ⁊ dicit ꝙ edificator est cau a per se ⁊ simpliciter: tibicē aūt est cā dom⁹ per accidēs. silr̄ ꝙ aliqs veniat ad aliquē locū nō cā deportādi argētū: est cā reportationis per accidēs. sed hec cā per accidēs ifinita est: q: infinitis alijs de causis pōt homo ire ad locū illū. puta si vadat visitādi aliquē: vl cā ꝓsequēdi hostē: vel cā fugiēdi ꝓsequētē vel cā vidēdi aliq̄ spectabilia: oīa aūt ista ⁊ quecūqȝ similia sunt cā reportatiōis argenti que cōtingit a fortuna.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Et fortunā dicere eē: aliqd extra rōnē recte est. Rō. n. aut ē eoꝝ q̄ semꝑ fiūt: aut eoꝝ q̄ sicut frequēter: fortuna āt i his q̄ fiūt ꝑter hec. Quare qm̄ ifinite q̄ sic cāe sūt: ⁊ fortuna infinita est.

Co.55.

¶ Assignat ratiōnē eoꝝ que dicunt̄ d fortuna vulgariter. ⁊ primo assignat rationeȝ ei⁹ ꝙ dicit̄ de fortuna esse sine ratione. scdo ei⁹ qd dicit̄ fortunā esse bonā vel malaȝ. ibi. (Fortuna dicit̄ aūt). ¶ Circa primū duo facit. primo ostēdit ꝓpositū. scdo mouet q̄ndā dubitationē ibi. (Tamen deficiet). ¶ Dicit ergo primo ꝙ recte dicit̄ fortunaȝ esse sine rōne: q: rōcinari nō possum⁹ nisi de his q̄ sunt sp̄ vel frequēter: fortuna aūt est extra vtrūqȝ. ⁊ iō q: cāe tales in paucioꝝib⁹ existes sūt ꝑ accñs: ⁊ ifinite ⁊ sine rōne: sequit̄ ꝙ fortune sint cāe ifinite sine rōne. oīs eniȝ cā ꝑ se ꝓducit effectū suū: vel sp̄ vel vt frequēter. ¶ Deīde cū dicit.

¶ Tn̄ dficiet i qbusdā vnqȝ aliqs. Nūqd igitur ꝯtingētia cā vnqȝ fiāt fortune: ut sanitatis aut sp̄ūs. aut estus: sȝ nō depilari. Sūt aut alie alias ꝓximiores que sunt fm̄ accñs causaruȝ.

¶ Mouet q̄ndā dubitationē ⁊ dicit ꝙ lȝ dicat̄ ꝙ fortūa est cā ꝑ accñs: i qbusdā tn̄ dficiet. i. dubitabit aliqs ⁊ ē dubitatio vtrū q̄cūqȝ ꝯtigūt ee cās ꝑ accñs dbeāt dici cā ei⁹ qd fit a fortuna: sicut pȝ ꝙ sanitatis cā ꝑ se pōt esse vel nā vel ars medicīe: cāe aūt ꝑ accñs pnt dici oīa illa qb⁹ ꝯtingentib⁹ ꝯtigit fieri sanitatē. sic ē sp̄ūs. i. vēt⁹. ⁊ est⁹ ⁊ abrasio capitis. nūqd igit̄ qdlibet istoꝝ ē cā ꝑ accñs. Sȝ q: supra diximus ꝙ fortuna maxie dr̄ cā ꝑ accñs ex pte effect⁹: ꝓut. s. aliqd dr̄ ee cā ei⁹ qd accidit effectui: manifestū ē ꝙ cā fortuita aliqd opat̄ ad effectū fortuitū: sȝ nō itēdat illud sȝ aliqd aliud effectui ꝯiūctuȝ. ⁊ fm̄ hoc vēt⁹ aut estus pnt dici cāe fortuite sanitatis inq̄ntū faciūt aliquā alterationeȝ in corpe ad quā seqt̄ sanitas. sed depilatio aut aliqd aliud hmōi nō facit manifeste aliqd ad sanitatē: sȝ tn̄ inter cās ꝑ accñs aliq̄ sūt ꝓpiquiores: ⁊ aliq̄ remotiores. ille aūt q̄ sunt remote min⁹ vident̄ ee cāe. ¶ Deīde cū dicit.

Tec.7.

¶ Fortuna aūt bona quidē dicit̄: cū bonū aliquid euenit: praua aūt cū prauū aliquid.

Co.56.

¶ Assignat rōnē ei⁹ q̄re dr̄ fortuna ee bona vel mala. Et primo assignat rōnē q̄re dr̄ fortuna bona vel mala simplr̄: ⁊ dicit ꝙ fortuna dr̄ bona qn̄ aliqd bonū ꝯtingit: ⁊ mala qn̄ malū. ¶ Secundo ibi.

¶ Eufortuniū aūt ⁊ disfortuniū est cū magnitudinē hn̄ta sūt hec: unde ⁊ sec⁹ ꝑuū malū aut bonuȝ accipe magnuȝ: aut discōtigere: aut eucōtigere est: qm̄ sicut est dicat itellect⁹: qd eniȝ ad paruum tanqȝ nihil debere uidetur.

¶ Assignat rōnē eufortunij ⁊ ifortunij dicit ꝙ eufortuniū ⁊ ifortuniū dr̄ qn̄ hȝ aliqd bonū vl malū cū magnitudie. nā eufortuniū dr̄ qn̄ seqt̄ aliqd magnū bonū: ifortuniū āt qn̄ seqt̄ aliqd magnū malū: ⁊ q: ꝑuū bono accipit̄ i ratione mali: ⁊ ꝑuū malo i rōne boni: iō qn̄ aliqs parū distat a magno bono si amittat illud dr̄ ifortunat⁹. ⁊ si aliqs fit ꝓpinqu⁹ magno malo ⁊ liberet̄ ab illo dr̄ eufortunat⁹ ⁊ hoc iō q: intellect⁹ accipit illud qd parū distat ac si nihil distaret: sed iam haberet. ¶ Tertio ibi.

¶ Amplı⁹ aūt incertū eufortuniū rōnabilr̄ ē. Fortuna. n. icerta est. Neqȝ. n. vt semꝑ: neqȝ sicut frequēter possibile ee q̄ sunt a fortuna in-

Co.57. bil. Sũt gdẽ igiť ambo cãe queadmodũ dictũ est ſm accidẽs: ⁊ fortuna ⁊ casus in ꝯtingẽtib⁹ fieri: neqȝ simplr neqȝ sicut frequẽter ⁊ eorum quecũqȝ vtiqȝ fient propter aliquid.

℃ Assignat rõnẽ q̃re enfortunia sint icerta: ⁊ dicit ꝙ hoc ideo ẽ: q: enfortuniũ fortuna q̃dã ẽ. Fortuna autẽ ẽ icerta: cũ sit eoꝝ q̃ nõ sũt semꝑ neqȝ frequẽter vt dictũ est. vnde sequiť eufortuniũ esse incertũ. Ultimo cõcludit q̃si recapitulando ꝙ vtrũqȝ. s. casus ⁊ fortuna est causa per accidẽs ⁊ vtrũqȝ est in his que contingunt non simpliciter. i. neqȝ semper neqȝ frequẽter: ⁊ vtrũqȝ est in his que fiũt ꝓpter aliquid: vt ex supradictis patet.

Lec.7.

Differunt autẽ q̃m casus amplius est. Quod enim est a fortuna. est ⁊ a casu. hoc aũt nõ omne a fortuna est.

℃ Lectio nona.

Postquã p̃hus determinauit de fortuna ⁊ casu q̃ntũ ad ea in qbus ꝯueniũt. Hic ostẽdit dfiam eoꝝ adinuicez. Et diuidiť in duas ptes. In prima determinat de dfia fortune ⁊ casus. In scda ostendit vbi maxie hec dfia ꝯsistit ibi. (Maxie aũt). ℃ Prima diuidit in duas. In prima ostẽdit dfiaz iter casuz ⁊ fortunã. In scda recapitulat que dicta sunt de vtroqȝ ibi. (Quare manifestũ est.) ℃ Circa primũ duo facit. Primo ponit dfiaz iter casuz ⁊ fortunã. ⁊ dicit ꝙ i hoc dfĩt: ꝙ casus ẽ i plusq̃ fortuna: q: oẽ qd ẽ a fortuna est a casu: sȝ nõ ꝯuertiť. scdo ibi.

℃ Fortuna qdẽ ẽ ⁊ qd a fortuna est qbuscũqȝ ⁊ eucõtingere vtiqȝ ierit. ⁊ oio acti⁹ est. Uñ necesse est circa practica esse fortunã. Signũ aũt est qd videť idẽ eẽ felicitati aut ꝓpe. Felicitas aũt praxis quedam est. Eupraxia eniz est. Quare quibuscũqȝ non cõtingit agere. neqȝ a fortuna aliquid facere.

℃ Manifestat predictã dfiaz: ⁊ p̃mo ostẽdit in qb⁹ sit fortuna. scdo ꝙ casus in plurib⁹ ẽ: ibi. (Sed casus in aliis.) ℃ Circa primũ duo facit. Primo ostẽdit in qb⁹ sit fortuna. Scdo excludit i qb⁹ nõ sit ibi. (Neqȝ inaiatũ). ℃ Dicit ergo p̃mo ꝙ fortuna ⁊ id qd a fortuna: iuenitur in illis qb⁹ bñ ꝯtingere aliqd dr. q: i qb⁹ ẽ fortuna põt eẽ eufortuniũ ⁊ ifortuniũ. diciť autẽ bñ ꝯtigere illi aliqd: cuius est agere. ei⁹ aũt ꝓprie ẽ agere: qd hȝ dñiuz sui act⁹: qd autẽ nõ hȝ dñiuz sui act⁹ magis agiť q̃ agat. ⁊ iõ act⁹ nõ est in potestate ei⁹ qd agiť: sȝ magis ei⁹ qd agit ipsuz. ⁊ q: vita practica siue actiua est eoꝝ q̃ hñt dñium sui act⁹. in his. n. inueniť opari ſm virtutẽ vel vitiũ. iõ necesse ẽ ꝙ fortuna sit circa practicã. ⁊ hui⁹ signũ iducit: q: fortuna videť esse idẽ felicitati: vel ei eẽ ꝓpinqua: vel esse ipsa. vñ vulgariter felices bene fortunati vocanť: ſm. n. illos q felicitatẽ i bonis exteriorib⁹ ꝯsistere putãt: felicitas est idẽ fortune: ſm illos v̉o q bona exteriora i qb⁹ p̃'imũ hȝ locũ fortuna: dicunt deseruire instrũalr ad felicitatẽ: ſm hoc bona fortuna est ꝓpinqua felicitati q: coadiuuat ad ipam. vñ cũ felicitas sit q̃dã opatio. ẽ. n. eupraxia. i. bona opatio. s. virtutis pfecte vt diciť in p̃o ethi. seqť ꝙ fortuna sit in illis qb⁹ ꝯuenit bñ agere vel ipediri ab hoc: ⁊ hoc ẽ bñ ꝯtingere: vel male ꝯtingere. vñ cũ aliqs sit dñs sui actus inq̃ntũ voluntarie agit: sequitur ꝙ in illis tñ ꝯtingat aliqd a fortuna esse que voluntarie agunt: nõ autem in aliis.

Lec.10.

℃ Deinde cum dicit.

Co.59. ℃ Et ꝓpter hoc neqȝ inaiatũ nihil. neqȝ ifans neqȝ bestia nihil facit a fortuna. q̃m nõ hñt propositũ. Neqȝ eufortuniũ neqȝ infortuniũ iest his nisi ſm silitudinẽ. sicut dixit ꝓtarchos eufortunatos esse lapides ex qb⁹ sũt are. cuz honoreť. Copulati aũt his ꝯculcanť. pati autẽ a fortuna inest quodãmõ ⁊ his cũ agẽs aliqd circa hec agat a fortuna. aliter autez non.

℃ Cõcludit ex p̃missis in qb⁹ nõ sit fortuna: ⁊ dicit ꝙ ꝓpter hoc ꝙ fortuna nõ est nisi i his q̃ voluntarie agunt: ide est ꝙ neqȝ inatũ: neqȝ puer: neqȝ bestia: cũ nõ agãt voluntarie. q. liberũ arbitriũ nõ hñtes: q: hoc dicit ꝓpositũ: non agũt a fortuna. vñ neqȝ eufortuniũ neqȝ infortuniuz in his põt accidere: nisi silitudinarie: sicut qdaz dixerũt ꝙ lapides ex qb⁹ fiũt altaria sũt fortunati q: eis honor ⁊ reuerẽtia exhibeť cũ lapides eis ꝯiũcti cõculcenť qd diciť ꝑ silitudinez ad hoĩes: in qb⁹ honorati videnť bñ fortunati. hi aũt qui cõculcanť dñr male fortunati sȝ q̃uis p̃missis nõ cõtingat agere a fortuna: nihil tñ ꝓhibet ea pati a fortuna cũ aliqd agens voluntariũ circa ea opať: sicut dicimus eẽ eufortuniũ: cum aliquis homo inuenit thesaurum vel infortuniũ: cum percutitur a lapide cadente.

℃ Deinde cum dicit.

Co.60. ℃ Sȝ casus ẽ i aliis aĩalib⁹ et iaĩatis vt equ⁹ casu in qd venit. q̃m saluat⁹ ẽ qdẽ veniẽs. non salutis aũt cã venit. Et tripoda cãu cecidit. Stat qdẽ. n. cã sedẽdi. sȝ nõ cã sedẽdi cecidit.

℃ Ostẽdit ꝙ casus ẽt est in aliis. ℃ Et circa hoc tria facit. Primo ostẽdit ꝙ casus est in aliis. Scdo ꝯcludit q̃ndam ꝯclõnẽ. ex dictis: ibi. (Quare manifestũ est). Tertio ad ei⁹ manifestationẽ quoddã signũ iducit ibi (signũ aũt ẽ.) ℃ Dicit ergo p̃mo ꝙ casus nõ solũ est in hoib⁹ qui voluntarie agũt: sed ẽt i aliis aĩalib⁹: ⁊ ẽt in reb⁹ inaĩatis. ⁊ ponit exẽplũ de aliis aĩalib⁹: sicut diciť ꝙ equ⁹ casu venit q̃n salutẽ adept⁹ est veniẽs: sȝ nõ venerit cã salutis. Aliud exẽplũ ponit i reb⁹ inaĩatis. Dicim⁹ enim ꝙ tripoda cecidit casu: q: sic stat per casuz: vt sit apta ad sedendũ: sȝ non ista de causa ceciderit vt staret apta ad sedendum.

℃ Deinde cum dicit.

Co.61. ℃ Quare manifestuz ẽ ꝙ i his q̃ simplr ꝑꝑ aliqd fiunt. cuz nõ accñtis cã fiunt. quoꝝ extra ẽ cã tunc a cãu dicim⁹. a fortuna aũt eoꝝ q̃cunqȝ a cãu fiunt ꝓpositoꝝ i hñtib⁹ ꝓpositum.

℃ Cõcludit ex p̃missis ꝙ in his que simplr fiunt ꝑꝑ aliqd q̃n nõ fiũt cã ei⁹ qd accidit: sȝ fiũt cã alicui⁹ extrĩsecum dicim⁹ ꝙ fiãt a casu: sȝ a fortuna dicim⁹ illa fieri tñ de numero eoꝝ q̃ fiũt a casu: q̃cũqȝ accidũt in hñtib⁹ ꝓpositum.

℃ Deinde cum dicit.

Co.62. ℃ Signũ aũt ẽ qd vanũ ẽ. q̃m dr cũ non fiat qd ꝑꝑ aliud illi⁹ cã. vt ambulare depõnis cã est. Si vero nõ fiat ambulãti frustra dicim⁹ ãbulasse. ⁊ ambulatio vana. tãq̃ȝ hoc sit frustra. qd aptũ natũ ẽ alteri⁹ cã cũ si icludit illud cuius cã erat aptũ natũ. Q̃m si aliqs se balneatuz dicat frustra q̃a nõ dficit sol. derisio vtiqȝ erit. nõ. n. erat hoc ꝑꝑ illud. Si igiť qd automatũ ſȝ nomẽ est. cũ ipm frustra fiat. Cecidit. n. ñ ꝑcutiendi cã lapis. Ab eo igiť qd automatũ cecidit lapis. q̃a cecidit vtiqȝ a quodã et percutiendi causa.

Co.63.

℃ Manifestat ꝙ in ꝯclõne posuerat. s. ꝙ casus accidat in his q̃ fiũt ꝑꝑ aliqd. ⁊ accipit signũ ab eo qd diciť vanũ. qd ſm nomẽ in greco ꝓpinquũ ẽ casui. dr aũt vanũ cũ id qd est ꝑꝑ aliqd nõ fiat ei⁹ cã. nõ accidat ex eo ꝑꝑ qd fit. sicut si aliqs ambulet ad deponendũ superflua nature: si hoc nõ accidat deambulãti: diciť frustra deambulasse: ⁊ ambulatio ei⁹ esse vana: ac si hoc sit frustra vel vanũ: ꝙ aptũ natum est fieri cã alicui⁹ cũ nõ includat illud (cui⁹ cã natũ ẽ fieri) ⁊ quare dicat (cuius causa natum) est fieri exponit subdens: quia si aliquid dicat se frustra balneatum: quia eo balneato nõ defecit sol: derisorie diceret: q: hoc qd est ipsuz eẽ balneatũ: nõ erat natũ fieri ꝓpter hoc ꝙ deficeret

ret sol. vñ ⁊ casus φ in greco dicit̃ auto maton.i.p se frustra accidit in his que sũt pp aliqd: sicut ⁊ id qd̃ est frustra vel vanũ: q: p se frustra ipm frustra fm suũ nomẽ significat: sicut p se bõ ipm bõ: ⁊ p se bonũ ipm bonũ. ⁊ exemplificat in his q̃ casu sũt sicut cũ dicit̃ φ lapis cadẽdo percutiẽs aliquẽ cecidit nõ percutiẽdi cã: ergo cecidit ab eo qd̃ est per se vanũ: vel p se frustra: q: nõ nat⁹ est ꝑpter hoc cadẽ. cadit. n. aliqñ lapis ab aliquo emissus percutiẽdi cã. q̃uis aũt casus ⁊ vanũ cõueniãt i hoc φ vtrũqȝ est in his q̃ sunt pp aliqd cõsit tñ: q: vanũ dicit̃ ex hoc φ nõ cõsequit̃ aliqd qd̃ intẽdebat̃. Casus aũt dicit̃ ex hoc φ seqt̃ illud ad qd̃ non intẽdebat̃. vñ q̃nqȝ est vanũ ⁊ casus sil̃. puta cuȝ nõ accidit illud qd̃ itẽdebat̃: sȝ accidit aliqd aliud. q̃nqȝ aũt est casus sȝ nõ vanũ cũ accidit ⁊ illud qd̃ itẽdebat̃ ⁊ aliud q̃nqȝ aũt est vanũ: ⁊ nõ casus qñ nõ accidit illud qd̃ itẽdebat̃: neqȝ aliqd aliud. ℂ Deinde cum dicit.

Co.64. ℂ Maxie aũt separatũ est a fortuna in his q̃ a natura fiũt: cũ. n. fiat aliqd extra naturã tũc nõ a fortuna: sed magis ab eo qd̃ per se frustra est: factũ esse dicimus. Est aũt ⁊ hoc alterũ: huius quidem enĩ exterius est causa: illius vero interius.

Co.65. Quid igit̃ fit per se frustra: ⁊ quid fortuna dictũ est: ⁊ quid differunt adinuicem.

ℂ Ostẽdit in qb⁹ maxime casus differat a fortuna. ⁊ dicit φ maxie dr̃t in illis que fiũt a natura: q: ibi hȝ locũ casus: sed nõ fortuna. cũ. n. aliqd fit extra nãm in opatõib⁹ nãe: puta cũ nascit̃ sext⁹ digit⁹: tũc nõ dicim⁹ φ fiat a fortuna: sed magis ab eo qd̃ ẽ p se frustra. i. a casu. ⁊ sic possumus accipe aliã drãȝ iter casuȝ ⁊ fortunã: φ eoꝝ que sũt a casu causa est intriseca: sicut eoꝝ que sunt a nã. eoꝝ võ que sũt a fortuna causa est extrinseca: sicut ⁊ eoꝝ que sũt a ꝓposito. ⁊ vltimo cõcludit: φ dictũ est qd sit p se frustra. i. casus ⁊ qd fortuna: ⁊ q̃ñ differãt abinuicem.

ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Sed modoꝝ cãꝝ in qbus est vñ principiũ motus. vtrũqȝ ipsoꝝ est: aut. n. eoꝝ que sũt a natura cã aliq̃ est: aut eoꝝ que sũt sub itellectu cã sp est: sȝ eoꝝ multitudo idetermiata est.

Lec.6. ℂ Ostẽdit ad qd̃ gen⁹ cause casus ⁊ fortuna reducant̃. ⁊ pmo ostẽdit ꝓpositũ. scdõ ex hoc iprobat q̃ndaȝ opinionẽ superi⁹ positã: ibi. (Qm̃ aũt casus). ℂ Dicit ergo primo φ tam casus q̃ȝ fortuna reducunt̃ ad gen⁹ cãe mouẽtis: q: casus ⁊ fortuna vel est cã eoꝝ que sunt a nã: vel eoꝝ q̃ sunt ab intelligẽtia: vt ex dictis pȝ. vñ cũ natura ⁊ itelligẽtia sint cã: vt vñ est pncipiuȝ motus: ⁊ fortuna ⁊ casus ad idẽ gen⁹ reducunt̃. sed tamẽ q: casus ⁊ fortuna sunt cause p accñs: eoꝝ multitudo ẽ idetermiata. vt supra dictũ ẽ.

ℂ Deinde cum dicit.

Co.66. ℂ Qm̃ aũt casus ⁊ fortuna sũt cãe eoꝝ quoꝝ vnqȝ aut intellect⁹ fiat cã aũt natura: cũ fm accidens cã aliq̃ fiat hoꝝ ipsoꝝ. nihil aũt fm accidens prius est his que sunt per se manifestũ ẽ

Co.67. φ neqȝ per accidẽs cã prius est ea que est per se. Posterius itaqȝ est casus ⁊ fortuna ⁊ itellectu ⁊ natura. Quare si qua maxime celi cã est casus: necesse prius cãm intellectũ ⁊ naturaȝ eẽ ⁊ alioꝝ multoꝝ ⁊ huius autem omnis.

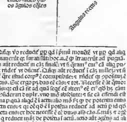
Lec.6. ℂ Excludit opinionẽ ponẽtiũ fortunã ⁊ casuȝ eẽ cãm celi ⁊ oĩuȝ mũdanoꝝ: ⁊ dicit φ q: casus ⁊ fortuna sunt cãe p accñs eoꝝ quoꝝ itellect⁹ ⁊ nã sũt cãe p se: causa aũt p accidẽs nõ est prior ea que est p se: sicut nihil p accñs ẽ pri⁹ eo qd̃ est p se: sequit̃ φ casus ⁊ fortuna sunt posteriores q̃ȝ intellect⁹ ⁊ nã. vnde si ponat̃ φ casus sit causa celi: sicut quidã posuerũt: vt supra dictũ est: sequit̃ qd̃ intellectus ⁊ nã p pri⁹ sint causa aliquoꝝ alioꝝ: ⁊ postea tot⁹ vniuersi: causa ẽt tot⁹ vniuersi prior esse videt̃ q̃ȝ causa alicui⁹ ptis vniuersi: cũ q̃libet pars vniuersi ordinet̃ ad pfectionẽ vniuersi. hoc aũt videt̃ icõueniẽs φ aliq̃ alia cã sit prior q̃ȝ ea que est cã celi. vnde incõueniens est φ casus sit causa celi. Cõsiderandũ est aũt φ si ea que fortuito vel casu alter accidunt. i. pter intentionẽ causaꝝ inferioꝝ: reducant̃ in aliquã causam superioreȝ ordinantẽ: ipsa in cõparatione ad alterã cãm nõ possunt dici fortuita vel casualia. vnde illa causa superior nõ potest dici fortuna.

ℂ Deinde cum dicit.

Co.68. ℂ Que autẽ sunt cãe: ⁊ φ tot sint nũero quot dicimus manifestuȝ est. tot enim fm numeruȝ ꝑpter qd cõprehẽdit. aut eniȝ in quot qd ẽ reducit̃ ꝑpter qd vltimuȝ in imobilib⁹: vt i mathematicis.

Co.69. In diffinitiõe eniȝ recti aut cõmẽsurati aut alicuius cuiuscũam reducit̃ vltimuȝ aut in mouentẽ primuȝ: vt ꝑpter qd certauerunt: q̃m furati sunt: aut alicui⁹ gratia: vt dominent̃: aut in his que fiunt materia. Quod quidẽ igit̃ cause hee et tot sint: manifestuȝ est.

ℂ Ondit φ cãe nõ sũt plures his q̃ sũt dicte. qd̃ qdẽ manifestat̃ sic: hoc φ dico pp qd q̃rit de cã pp qd: sed ad pp qd nõ rñdet̃ nisi aliq̃ dictaꝝ cãꝝ: nõ igit̃ sũt ples cãe q̃ȝ q̃ dicte sunt. ⁊ hoc ẽ qd̃ dicit φ h° φ dico pp qd tot est fm nũeꝝ: quot sũt cãe pdicte. q̃nqȝ. n. pp qd reducunt̃ vltimo in φ qd ẽ. i. idiffinitionẽ: vt pȝ in oĩb⁹ imobilib⁹: sicut sunt mathematica. i qb⁹ pp qd reducit̃ ad diffinitionẽ recti vl̃ cõmẽsurati: vl̃ alicui⁹ alteri⁹ qd̃ demõstrat̃ i mathematica. Cũ. n. diffinitio recti anguli sit qd̃ cõstituat̃ ex linea sup aliã cadẽte: q̃ ex vtraqȝ pte faciat duos ãgulos eq̃les: si q̃rat̃ pp qd iste angul⁹ sit rect⁹: rñdet̃ q: cõstituit̃ ex linea faciẽte duos angulos eq̃les ex vtraqȝ pte. ⁊ ita est in alijs.

ℂ Q̃nqȝ võ reducit̃ pp qd i pmũ mouẽtẽ vt pp qd aliq pugnauerũt q: furati sũt: hoc. n. ẽ φ itrauerũt ad pugnã. q̃nqȝ aũt reducit̃ in cãȝ finalẽ: vt si q̃ram⁹ cui⁹ cã aliq pugnãt rñdet̃ vt dñent̃. Q̃nqȝ aũt reducit̃ i cãȝ mãleȝ: vt si q̃rat̃ q̃re istud corp⁹ ẽ corruptibile: ⁊ rñdet̃ q: cõpositũ ẽ ex cõrijs. Sic ergo pȝ das eẽ cãs: ⁊ tot. Necesse ẽ ãt q̃tuor eẽ cãs: q: cũ cã sit ad quã seqt̃ eẽ alteri⁹ eẽ ei⁹ qd̃ hȝ cãm põt cõsiderari dupl̃r. vno mõ absolute: ⁊ sic cã essendi est forma p quã aliqd ẽ i actu: alio mõ fȝ φ de potentia ens fit actu ens: ⁊ q: oẽ qd̃ ẽ i potẽtia reducit̃ ad actũ p id qd̃ est actu ens: et hoc necesse ẽ eẽ duas alĩs cãs. s. mãȝ ⁊ agẽtem q reducit mãȝ de potẽtia i actũ. actio aũt agẽtis ad aliqd̃ determinatũ tẽdit. sicut ab aliquo determiato pncipio pcedit. Nã oẽ agẽs agit qd̃ ẽ sibi cõueniẽs. Id aũt ad qd̃ intẽdit actio agẽtis dr̃ cã finalis. sic igit̃ necesse ẽ eẽ cãs q̃tuor. sȝ q: forma ẽ cã eẽndi absolute: alie võ tres sunt cãe essendi fm φ aliqd accipit eẽ: inde est qd̃ in imobilib⁹ nõ cõsiderant̃ alie tres cause. sed solum causa formalis.

Co.70. Quoniaȝ ãt cãe q̃tuor sunt de oĩb⁹ erit physici cognoscere: et in oẽs inducens ꝑpter demõstrabit physice materiã: spẽm mouentẽ: et qd̃ est cuius causa.

ℂ Lectio vndecima.

p Postquā phus determinauit de cāis. Hic ostēdit q nālis ex oīb⁹ causis demonstrat. ¶ Et circa hoc duo facit. Primo dicit de quo est intētio. Secūdo exequit ꝓpositū ibi. (Ueniūt aūt tres). ¶ Dicit ergo pmo q cū q̄tuor sint cause sicut supra dictū est: ad nālez ptinet ꝯ oēs cognoscē: ꝯ ꝑ oēs nāliter demōstrare reducēdo q̄stionē ꝓpter qd in q̄libet dictaꝝ quatuor causaꝝ. s. formā mouentem finem: ꝯ materiam.

Lec.5.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Ueniūt aūt tres in vnam multotiēs. Quod quidē enīz quid est: ꝯ qđ cuius causa vna est: quod vero vnde motus principium: spē eadez est his. Homo enim hominē generat.

¶ Exequit ꝓpositū. ¶ Et circa hoc duo facit. Primo pmittit quedā que sunt necessaria ad ꝓpositū ostēdēdū: Secūdo ꝓbat ꝓpositū ibi. (Quare ꝓpter qd). ¶ Circa primū duo pmittit ad subsequentē ꝓbationē necessaria: quoꝝ primū est de habitudine causaꝝ adinuicē. secūdum est de cōsideratione nālis phie: ibi. (Et tenet.) ¶ Dicit ergo primo q multotiēs cōtingit q tres cause cōcurrunt in vnam: ita q cā formalis ꝯ finalis sunt vna ꝯm numeꝝ. ꝯ hoc intelligendū est de cā gnātionis finali: nō aūt de cā finali rei generate. finis enīz gnātionis hoīs est forma humana: nō tñ finis hoīs est forma ei⁹: sed ꝑ formā suā cōuenit sibi operari ad finē. Sed causa mouēs est eadez ꝯm spēm vtriūqz eaꝝ ꝯ hoc ꝑcipue in agētib⁹ vniuocis in qb⁹ agēs facit sibi simile ꝯm spēm sicut homo generat hoīem in his enīz forma gnātis que est ꝑncipiū gnātiōis est idē spē cū forma gnāti: que est gnātiōis finis. In agētib⁹ aūt nō vniuocis alia est rō. In his enīz ea que fiunt nō possūt ptingere ad hoc q cōsequātur formā generātis: ꝯz eādē rōnē spēi. ꝯz pticipāt aliquā similitudinē ei⁹ ꝯm q possūt: vt pz in his que gnānt a sole nō igit agēs semꝑ ē idez spē cum forma que est finis gnātiōis: nec iterū oīs finis ē forma. ꝯ ꝓpter hoc signanter apposuit (multotiēs): materia vero nō est nec idē spē: nec idē numero: cū alijs causis q: mā inq̄ntū hui⁹ est ens in potētia: agens vero est ens ī actu inq̄ntū hui⁹ forma vō vel finis ē act⁹ vel ꝑfectio.

¶ Deinde cum dicit.

Co.71.

¶ Et tenet phisicus cōsiderare oīo quecunqz mota mouent. quecūqz aūt non: non amplius phisice sunt. Non enim in seipsis habēt ia motum neqz principiū motus mouent: sed imobilia sunt. Unde tria negocia sunt. hec qdem circa imobile: alia vō circa mobile qdē icorruptibile āt. Quedā āt circa mobilia corruptibilia.

¶ Proponit ꝯm q est de qb⁹. s. ꝯsideret nālis: ꝯ dicit q quecūqz mouētia mouēt ita q moueanē: ptinēt ad ꝯsiderationē nālez: que vero mouēt: sed nō mouenē non sunt de ꝯsideratione nālis phie: cui⁹ est cōsiderare de nālibus que habēt in se ꝑncipiū mot⁹. huiusmodi aūt mouētia nō mota nō habēt in se ꝑncipiū motus: cū nō moueanē: sed sunt imobilia. ꝯ sic nō sunt nālia: ꝯ ꝑ ꝯñs nō sunt de ꝯsideratione nālis phie: vnde pz q tria sūt negocia. i. triplex est studiū ꝯ intētio phie ꝯm tria genera rerū que inueniūtur. Reruz enīz quedā sunt imobilia: ꝯ circa hoc est vnū studiū phie. Aliud vero studiuz eius est circa ea que sunt mobilia: sed incorruptibilia: sicut sunt corpa celestia. Tertium vero studiū eius est circa mobilia ꝯ corruptibilia: sicut sūt corpora iferiora. ꝯ primū qdez negociuz ptinet ad metaphysicū. Alia vero duo ad sciam nālem cui⁹ est determinare de oīb⁹ mobilib⁹ tam corruptibilib⁹ q̄ incorruptibilib⁹. vñ male itellexerūt quidā volētes hec tria reducere ad tres partes phie. s. ad mathematicā metaphysicā ꝯ physicā. Nam astronomia que videē circa mobilia incorruptibilia ꝯsiderationē habere: magis est nālis q̄ mathematica vt supra dictū est: inq̄ntū enīz applicat principia mathematica ad materiā nālez circa mobilia ꝯsiderationē hz. Est igit hec diuisio ꝯm diuersitatē reruz extra aiam existentiū nō ꝯm diuisionē sciaꝝ accepta.

Lec.3.

¶ Deinde cum dicit.

Co.72.

¶ Quare ꝓpter qd in materiā reducētī redditur: ꝯ in eo qđ qd est: ꝯ in primū mouens.

¶ Ostēdit ꝓpositū. Et circa hoc duo facit. Primo ostēdit q ad nālez ptinet ꝯsiderare oēs cās ꝯ ꝑ eas demonstrare que duo supra ꝓposuerat. Secūdo ꝓbat quedam que in hac ꝓbatione supponit: ibi. (Dicēdū qd igitur.) ¶ Circa pmū duo facit. Primo ostēdit q nālis oēs cās ꝯsideret. Scđo q ꝑ oēs demōstrat: ibi. (ꝯ penit⁹ ꝓpter quid). ¶ Circa primū duo facit. Primo ostēdit q nālis ꝯsiderat mām ꝯ formā ꝯ mouentē. Scđo q ꝯsiderat finem: ibi. (Et q quid est). ¶ Et circa primum duo facit. Primo ꝓponit q itēdit. Scđo ꝓbat: ibi. (De gnātōe.) cōcludit ergo primo ex ꝑdictis qđ assignat ꝓpter quid a naturali ꝯ reducēdo in materiā: ꝯ reducēdo i q qd est. i. in formā: ꝯ reducendo in primū mouens.

Lec.4.

¶ Deinde cum dicit.

¶ De generatione enim maxime hoc modo cās ꝯsiderāt: qd post aliqd fiat: ꝯ qd primum fecit. aut qd sustinuit. ꝯ sic semꝑ qd ꝯsequēter. Duplicia aūt sunt principia mouētia. quorum alterum nō physicū est. Nō enim hz mot⁹ principium in seipso. huiusmodi autez est si aliquid mouet qđ non mouet sicut est qđ ꝯ penitus immobile est ꝯ omnium primum.

Co.73.

¶ Probat ꝓpositū in hunc modū. dictū est q nālis ꝯsiderat ea que mouenē ꝯ generabilia ꝯ corruptibilia. quicqd ergo opz ꝯsiderare circa gnationē opz ꝯsiderari a nāli: ꝯz circa gnātionē opz ꝯsiderare formā: māiii: ꝯ mouentem. qui enīz volūt ꝯsiderare circa gnationē cās: hoc modo cōsiderāt: Primo qd est id qđ fit post aliquid: sicut ignis fit post aerē: cuz ex aere generaē ignis. ꝯ in hoc ꝯsideraē forma per quā generatū est id qđ est. ꝯ iterū ꝯsideraē qd est qđ primū fecit. i. qđ primū mouit ad gnātionez: ꝯ hoc est mouens. ꝯ iteꝝ qd est qđ sustinuit: ꝯ hoc est subiectum ꝯ materia. ꝯ nō solū primū mouēs ꝯ primū subiectū ꝯsiderant circa gnationē: sed ēt ꝯ ea que ꝯsequenter sunt. ꝯ sic pz q ad nālez ptinet ꝯsiderare formā mouentē ꝯ māiii: nō tamē quelibet mouētia. sunt enim ꝑncipia mouētia dupliciter. s. mota ꝯ nō mota. quoꝝ id qđ nō mouet nō est nāle: q: nō hz i se ꝑncipiū mot⁹: ꝯ tale est ꝑncipiū mouēs qđ est penit⁹ imobile: ꝯ ꝑmū oīuz vt ostēdeē in. 8°.

Lec.12.13.

¶ Deinde cum dicit.

Co.74.

¶ Et quod quid est ꝯ forma. finis enim ꝯ cui⁹ causa. Quare quoniam natura ꝓpter aliquid est. ꝯ hanc cognoscere oportet.

¶ Ostēdit q nālis ꝯsiderat ꝯ finē. ꝯ dicit q etiā forma ꝯ qđ qd est ptinet ad ꝯsiderationē nālis: ꝯm q ēt finis est ꝯ cui⁹ cā fit gnātio. dictū est aūt supra q forma ꝯ finis incidunt i idē: ꝯ q: natura opaē ꝓpter aliqd: vt ifra ꝓbabiē: necesse est q ad naturalē ptineat ꝯsiderare formā nō solum inq̄ntū est forma: sed inq̄ntū est finis. Si aūt nā non ageret ꝓpter aliquid ꝯsideraret quidē nālis de forma inquantū est forma: sed non inquantū est finis.

Lec.11.
Lec.13.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Et penitus reddenduz ꝓpter qd. vt q: ex hoc necesse est hoc esse. Hoc autem ex hoc aut simpliciter est. aut sicut frequenter.

¶ Ostēdit q̄uo nālis demōstrat ꝑ oēs cās. ¶ Et primo q̄uo demōstrat per māin ꝯ mouentē que sunt cāe priores in gnātione. Scđo ostēdit q̄uo demōstrat per formā: ibi. (Sed hoc fieri ōbet). Tertio q̄uo demōstrat ꝑ finē: ibi. (Et q: dignius). ¶ Dicit ergo ꝑmo q in nālib⁹ reddēdum est ꝓpter qd (penitus) i. ꝯm quodlibet gen⁹ cāe:

vt q: hoc p̃cessit siue illud sit mã: siue mouẽs: necesse ẽ hoc eẽ ↄsequẽter: vt si aliqd generatũ ẽ ex ↄ̃rijs. necesse ẽ illud corrũpi. ⁊ si sol appropinquat ad polũ septẽtrionalẽ necesse ẽ dies fieri lõgiores: ⁊ frigus diminui ⁊ calorẽ augeri apud eos q̃ hitãt i pte septẽtrionali. Sʒ tñ ↄsiderãdũ est φ nõ sp ex p̃cedẽte mã vel mouẽte necesse ẽ aliqd subseq: sʒ q̃nqʒ subseq̃t aliqd simplr̃. vt p̃. vt i his q̃ dicta sũt: q̃nqʒ aũt vt frequẽter: vt ex semĩe humano ⁊ mouẽte i generatiõe: vt frequẽtius seq̃t generatũ habere duos oculos qð tñ aliqñ deficit. ⁊ similiter ex hoc φ materia sic est disposita in corpore humano accidit generari febrem propter putrefactionem vt frequentius quandoqʒ tamen impeditur.

Tex.8.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Et si hoc dʒ fieri: sicut ex ꝓpositionib⁹ conclusio. Et qm̃ hoc erat quod quid erat esse.

Tex.8.

¶ Ostẽdit q̃ũo sit demõstrãdũ i nãlib⁹ p cãm formalẽ ad cuius itelligẽtiã sciẽdũ ẽ φ qñ ex causis p̃cedẽtib⁹ i generatiõe. s. ex mã ⁊ mouẽte seq̃t aliqd ex necessitate. tũc ex eis põt sumi demõstratio: vt ↄ̃ dẽm ẽ. nõ aũt qñ seq̃t aliqd vt frequẽter: sʒ tũc dʒ sumi demõstratio etiã ab eo qð est posterius i generatione ad hoc φ aliqd ex necessitate seq̃t ex altero: sicut ꝓpositiõib⁹ demõstratiõis seq̃t ↄclusio: vt p cedam⁹ demõstrãdo sic: si hoc dʒ fieri ista ⁊ ista requirũt: sic si dʒ generari hõ necesse ẽ φ sit semẽ humanũ agens in generatiõe si aũt ꝓcedam⁹ ecõuerso: est semẽ humanum agẽs i generatione: nõ seq̃t ergo generabit hõ: sicut ex ꝓpositionib⁹ seq̃t ↄclusio. sʒ hoc φ dʒ fieri. i. ad φ determinat generatio erat s̃m supradicta qð quid erat eẽ. i. forma Unde manifestũ est φ qñ s̃m hunc modũ demõstram⁹: si hoc debet fieri per causam formalem demonstramus.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quia dignius est sic: non simpliciter: sed ad vniuscuiusqʒ substantiam.

¶ Ostẽdit q̃ũo nãlis demõstrat p cãm finalẽ ⁊ dicit φ etiã nãlis demõstrat aliqñ aliqð eẽ q: dign⁹ ẽ φ sic sit: sic si demõstret φ dẽtes anteriores sunt acuti: q: melius ẽ sic eẽ ad diuidendũ ⁊ hũ ⁊ nã facit qð meli⁹ ẽ n̄ tñ facit φ melius est simplr̃. sʒ φ meli⁹ ẽ s̃m φ cõpetit subẽ vniuscuiusqʒ. alioqñ cuilibet aĩali daret aĩaʒ rõnalẽ q̃ ẽ melior: q̃ȝ aĩa irrõnal.

Co.75.

Dicẽdũ qdẽ igit̃ p̃mũ: qm̃ nã eorꝫ que sunt pp hoc causarꝫ ẽ: postea de necessario: q̃uo se hẽat i physicis. In hanc n. cãm iducũt oẽs: qm̃ calidum huiusmodi aptũ natũ ẽ ⁊ frigidũ: vnũquodqʒ igitur taliũ hec ex necessitate sunt: ⁊ fiunt: ⁊ apta nata sunt Et nanqʒ ⁊ si aliaʒ cãm dicant quamcũqʒ tangentes gaudere sinant: hic quidem concordiam ⁊ discordiam: ille vero intellectum.

¶ Lectio duodecima.

Postquã phus ostẽdit φ nãlis demonstrat ex oĩb⁹ causis: Hic manifestat q̃dã q̃ supposuerãt. s. φ nã agat pp finẽ ⁊ φ i q̃busdã necessariũ nõ sit ex causis p̃orib⁹ hẽe q̃ sunt mouẽs ⁊ mã: sʒ ex causis posteriorib⁹ q̃ sũt forma ⁊ finis. Et circa hoc duo facit. p̃mo ꝓponit φ itẽdit. scðo ꝓsequit̃ ꝓpositũ ibi (Habet aũt oppositionẽ) Dicit ergo p̃mo φ dicẽdũ ẽ p̃mo φ nã ẽ de numero illaꝝ cãrũ q̃ pp aliqd agũt hoc valet ad q̃õnẽ de ꝓuidẽtia. ea. n. q̃ nõ cognoscũt finẽ nõ tẽdunt i finẽ nisi vt directa ab aliquo cognoscẽte: sic sagitta a sagittãte. vñ si nã opet̃ pp finẽ necesse ẽ φ ab aliquo itelligẽte ordinet̃ qð ẽ ꝓuidentie op⁹. Post hoc aũt dicẽdũ ẽ q̃uo se hʒ necessariũ i reb⁹ nãlib⁹ vtrũ. s. necessitas rex nãliũ sp sit ex mã: vel aliqñ etiã ex mã ⁊ mouente: vel aliqñ ex forma ⁊ fine. ⁊ necessitas q̃rẽdi hec est ista. q: oẽs antiq nãles reducũt effectus nãles i hãc cãm: assignãdo rationem de eis. s. φ necesse ẽ ea sic euenire pp mãm: vt pote q: calidũ natũ ẽ eẽ tale ⁊ facere talẽ effectuʒ ⁊ silr̃ frigidũ ⁊ oĩa similia: necesse ẽ fieri vel eẽ eã q̃ ex eis causant̃: ⁊ si aliq̃ antiquorꝫ nãliũ aliquã aliaʒ cãm tetigerunt q̃ȝ necessitatẽ mẽ: nõ tñ hñt vñ gaudeãt gloriãtes: q: cauſã positis ab eis. s. itellectu quẽ posuit anax. ⁊ amicicia ⁊ lite q̃s posuit empe. nõ sũt vsi nisi i generalib⁹ q̃busdã sic i cõstitutiõe mũdi. In p̃ticularib⁹ ãt effeenb⁹ hmõi cãs p̃termiserunt.

¶ Deinde cum dicit.

Co.76.

¶ Habet aũt dubitationẽ φ ꝓhibeat nãm nõ pp hoc facere: neqʒ q: meli⁹: sʒ sicut pluit Iupiter: nõ vt frumẽtũ augmẽtet. sʒ ex necessitate Sursum. n. ductã aquã ↄgelari opʒ: ⁊ ↄgelatã aquã deorsum venire. Augeri aũt cũ hoc fiat accidit frumẽtũ. Silr̃ si pdit̃ frumẽtũ i area: nõ huius cã pluit vt pdat̃ sʒ hoc accidit q̃re qd ꝓhibet sic ⁊ p̃tes se hẽre i nã: vt dẽtes ex necessitãte oriri anteriores qdẽ acutos aptos ad diuidendũ: maxillares aũt latos ⁊ vtiles ad ↄterendũ cibũ. qm̃ nõ pp hoc fieri. sʒ simul euenire. Silr̃ aũt ẽ ⁊ de aliis p̃tib⁹ in q̃b⁹ vĩ eẽ qð pp h̃ vbicũqʒ. n. oĩa accidũt. sicut si pp hoc fiant. hec qdẽ saluata sunt ab eo qð pp se vanũ ↄstantia apte. Quecũqʒ vo nõ sic p̃dita sunt. ⁊ perdunt̃ quemadmodũ empedocles dixit bouigenas viri proras. Ratio quidem igit̃ qua vtiqʒ deficiet aliqs hec est. ⁊ si aliq̃ alia huiusmodi ẽ.

Co.77.

¶ Exeq̃t̃ ꝓpositũ. Et p̃mo igit̃ vtrꝫ nã agat pp aliquid. Scðo q̃ũo necessariũ i reb⁹ nãlib⁹ iueniat̃ ibi (Q. ð ãt ẽ) Circa p̃mũ duo facit. p̃mo põit opinionẽ ponẽtiũ nãm nõ agere pp aliqd ⁊ rõnem eoꝝ: Scðo ip̃robat eã ibi (Sed ipossibile ẽ ita) Circa p̃mũ sciẽdũ φ ponẽtes nãm nõ agẽ pp aliqd hoc ↄfirmare nitebãt̃ remouentes id ex quo nã p̃cipue vĩ pp aliqd opari φ ex opatiõe nẽ sp iuenit aliqd fieri quãto melius ⁊ cõmodius eẽ põt: sic pes hoc mõ est fact⁹ a nã: s̃m φ ẽ apt⁹ ad gradiẽdũ vt si recedat a nãli dispositiõe nõ ẽ apt⁹ ad hũc vsum. ⁊ silr̃ ẽ de ceteris. ⁊ q: ↄ̃ hoc p̃cipue opponere nitebant̃: iõ dicit φ põt opponi ab aduersariis: φ nihil ꝓhibet nãm nõ facere pp aliqd: neqʒ facere sp qð melius ẽ. Inuenimus. n. q̃nqʒ φ ex aliq̃ operatione nẽ ꝓuenit aliq̃ vtilitas q̃ tñ nõ ẽ finis illius nãlis operatiõis: sʒ ↄtigit sic euenire: sic si dicam⁹ (φ iupiter pluit). i. deus vl̃ nã vniuersalis nõ pp hũc finẽ vt frumẽtũ augmẽtet: sʒ pluuia ꝓuenit ex necessitate mẽ. Opʒ. n. iferioribus p̃tib⁹ ex ꝓpĩqtate solis calefactis resolui vapores ex aq̃s: q̃b⁹ sursuʒ ascẽdẽtib⁹ pp calorẽ: cũ ꝓuenerĩt ad locũ vbi deficit calor pp distãtiã a loco vbi reuerberabũt̃ radij solis: necesse ẽ φ aq̃ vaporabilr̃ ascẽdẽs ↄgelet̃ ibidẽ: ⁊ congelatiõe vapores vtãt̃ i aquã: ⁊ cũ aq̃ fuerit generata: necesse ẽ φ cadat deorsum pp grauitatẽ: ⁊ cũ hoc fit accidit vt frumẽtũ augeat̃: nõ tñ pp hoc pluit vt augeat̃: q: sic i aliquo loco frumẽtũ destruit̃ pp pluuiã: vt cũ ẽ collectũ i area: nõ tñ pp hoc pluit vt destruat̃ frumẽtum: sʒ hoc casu accidit pluuia cadẽte. ⁊ eodẽ mõ vĩ casu accidere φ frumẽtũ crescat pluuia cadẽte. vñ vĩ φ nihil ꝓhibeat sic etiã eẽ i p̃tib⁹ aĩaliũ q̃ videt̃ eẽ sic disposite pp aliquẽ finẽ vtpote φ aliqs dicat: φ ex necessitate mẽ ↄtigit: φ qdẽ dẽtes anteriores. s. sint acuti: ⁊ apti ad diuidẽdũ cibũ: ⁊ maxillares sint lati ⁊ vtiles ad ↄterendũ cibũ: nõ tñ ita φ pp istas nã vtilitates facere dentes tales vel tales sed q: dentib⁹ sic factis a nã pp necessitatẽ materie sic decurrẽtis: vt talẽ formã ↄsequeret̃: q̃ forma existẽte sequit̃ talis vtilitas ⁊ silr̃ põt dici de oĩbus aliis p̃tibus: q̃ vident̃ habere aliquã determinataʒ formã pp aliquẽ finẽ. ⁊ q: posset aliqs dicere φ semp vel vt in plurib⁹ tales vtilitates ↄsequũt̃ ideo ad hãc obiectionem excludendã dicũt aduersarij φ a p̃ncipio ↄstitutionis mundi multipliciter elemẽta ↄuenerũt ad ↄstitutionẽ rex nãliũ: ⁊ facte sunt multe ⁊ varie dispositiones rex nãliũ ⁊ in q̃buscũqʒ sic oĩa acciderunt apta ad aliquã vtilitateʒ:

sicut si propterea essent facta: illa tantum conseruata sunt eo q̃ habuerunt dispositionẽ aptã ad cõseruationẽ nõ ab aliquo agente intendente finẽ: sed ab eo q̃ est p se vanũ. i. a casu: quecunq; vero nõ habuerũt talẽ dispositionem: sunt destructa: ꝛ quotidie destruũt: sicut empedocles dixit a pncipio fuisse q̃sdã generatos q̃ ex vna parte erãt boues ꝛ ex alia parte erãt hoĩes hec est ergo ratio p q̃ aliquis dubitabit: vel si aliqua alia talis ẽ. Sed cõsiderandũ est in ista ratione: q̃ exemplũ inconueniens accipit. nam pluuia licet habeat necessariã cãm ex parte materie: tñ ordinat ad fines aliquem. s. ad conseruationẽ rerũ generabiliũ ꝛ corruptibiliũ propter hoc. n. est generatio ꝛ corruptio mutua in isthis inferioribus: vt conseruet ppetuũ eẽ in eis: vnde augmentũ frumẽti inconuenienter accipit in exemplum. Cõparat. n. cã vniuersalis ad effectũ pticularẽ. Sʒ ꝛ hoc ẽt cõsiderãdũ ẽ q̃ augmentũ ꝛ cõseruatio terre nascẽtiũ accidit ex pluuia vt in plurib⁹: sed corruptio accidit vt in paucioribus. vñ lʒ pluuia nõ fit pp perditionem: non tamen sequit q̃ non sit propter conseruationem ꝛ augmentum.

Sed impossibile est ista hunc habere modum: hec qdẽ. n. ꝛ quecũq; sunt a nã aut semper sic fiũt: aut sic frequenter. Sed corum que sunt a fortuna ꝛ per se vano nihil. Neq; . n. a fortuna neq; a casu videtur pluere multotiens hyeme: sed forte sub cane. Neq; cauma sub cane: sed si hyeme. Si igitur a casu videntur: aut propter hoc esse sed nõ possibile est hoc esse: neq; a casu neq; per se vano: pp aliquid vtiq; erũt. At vero natura sũt huiõi oĩa: quẽadmodũ ꝛ ipsi firmabant h dicẽtes. Est itaq; qd pp aliqd i his q̃ nã fiũt ꝛ sũt.

Lectio tertiadecima.

Dicta opinione ꝛ ratione dicẽtiũ nã nõ agere pp finẽ. Hic iprobat eaʒ ꝛ primo p rõnes pprias. scdo p rõnes sumptas ab his ex quib⁹ aduersarij cõtrium ostẽdere nitebant ibi (Peccatũ aũt fit) Circa pmũ ponit q̃nq; rationes quarũ pma talis ẽ. Oĩa q̃ fiunt naturalr aũt fiunt sicut semp: aut sicut frequẽter: sed nihil eorũ q̃ fiũt a fortuna vel p se vano. i. a casu fit semp vel vt frequẽter. Nõ. n. dicim⁹ q̃ a fortuna vel a casu fit q̃ multotiẽs pluat in hyeme: sed diceremus esse a casu si forte multũ plueret sub cane. i. in diebus canicularib⁹: ꝛ silr nõ dicimus q̃ fit a casu q̃ i diebus canicularibus fit cauma: sed si hoc eẽt in hyeme dicũt q̃ fuit a casu. Ex his duobus sic argumentat. oĩa que fiũt aut fiũt a casu: aut fiũt pp finẽ. q̃. n. accidũt pter intentionẽ finis dicunt accidere casualiter. sed ipossibile est ea q̃ fiunt semp vel frequenter accidere a casu. ergo ea q̃ fiunt semp vel frequẽter fiunt pp aliqd. sed oĩa q̃ fiunt scdm nãm fiunt vel semp vel frequẽter: sicut etiam ipsi confitebant: ergo omnia que fiunt a natura fiunt propter aliquid.

Secundam rationem ponit ibi.

Amplius i quibuscũq; finis aliquis est huius causa agit qd prius ꝛ qd consequenter. Ergo sicut agitur: sic aptum natum est: ꝛ sicut aptũ natũ est: sic agitur vnũqdq;: si nõ aliquid impediat: agit aũt pp hoc: ꝛ aptũ natum est itaq; huius causa. vt si domus eẽt eorũ que natura fiũt: sic vtiq; facta eẽt: sicut nũc ab arte ẽ. Si autẽ q̃ nã nõ solũ nã sed arte fierent: similiter vtiq; fierent scdm q̃ apta nata sũt: pp ergo alterũ alterũ.

Co.78.

Et dicit q̃ i quibuscunq; est aliquis finis: ꝛ priora ꝛ cõsequentia omnia agunt causa finis. hoc supposito sic argumentat. sicut aliquid agit naturaliter sic aptum natũ ẽ agi. hoc. n. significat qd dico naturaliter: illud. s. quod ẽ aptum natũ: ꝛ hec ppositio aliqd cõuertit: q̃ sicut aptũ natum est agi: ita agit. sed opʒ apponere hãc cõditionẽ nisi aliqd impediat accipiamus ergo pmũ q̃ nõ hʒ instantiã q̃ sicut aliqd agit naturaliter sic aptũ natũ ẽ agi. Sed ea que fiunt naturaliter sic agunt q̃ inducunt ad finẽ. ergo sic apta sunt nata agi vt sint pp finem. ꝛ hoc ẽ nãm appetere finẽ. s. habere aptitudinẽ naturalẽ ad finẽ: vnde manifestũ ẽ q̃ natura agit pp finẽ. ꝛ hoc q̃ dixerat manifestat p exemplũ. Silr n. ex priorib⁹ puenit ad posteriora in arte ꝛ in natura. vñ si artificialia vt domus fierent a natura hoc ordine fierent: quo nũc fiũt p artẽ. s. pus instituerent fundamẽtũ. ꝛ postea erigerent parietes: ꝛ vltimo supponeret tectũ. hoc mõ nã pcedit in his que sunt terre affixa. s. plantis: cuius radices quasi fundamẽtũ terre infigunt: stipes vero ad modũ parietis eleuat in altũ: frondes aũt supeminẽt ad modũ tecti. ꝛ similiter si ea que fiunt a natura fierent ab arte hoc modo fierẽt: sicut apta nata sunt fieri a nã: vt pʒ in sanitate quã cõtingit fieri: ꝛ ab arte: ꝛ a nã sicut. n. nã sanat calefaciẽdo ꝛ infrigidando: ita ꝛ ars vñ manifestũ ẽ: q̃ in natura ẽ alterũ pp alterũ. s. priora pp posteriora: sicut ꝛ in arte.

Tertiam rationem ponit ibi.

Omnio aũt ars alia qdẽ pficit qd nã nõ potest opari: alia vero imitat. Si igit q̃ sunt scdm arteni: pp hec sunt: manifestũ q̃ et q̃ sunt scdm nãm. Similiter aũt se hñt ad inuicẽ i his q̃ sunt scdm artẽ: et in his q̃ scdm nãm posteriora ad priora.

Co.79.

Et dicit q̃ ars q̃dã facit que natura nõ põt facere: sicut domũ ꝛ alia huiusmodi. In his vero q̃ cõuenit fieri ꝛ ab arte ꝛ a nã: ars imitat nãm: vt pʒ in sanitate vt dcm̃ ẽ vnde si ea q̃ sunt scdm artẽ sunt pp finẽ: manifestũ ẽ etiã ea q̃ fiunt scdm nãm pp finẽ fiunt. cũ similiter se habeant priora ad posteriora in vtrisq; potest tñ dici q̃ hec non est alia ratio a pmissa: sed complementum ꝛ explicatio ipsius.

Quartam rationem ponit ibi.

Maxie aũt manifestũ ẽ i aĩalib⁹ que aliorũ neq; arte: neq; q̃situra: neq; deliberantia faciunt. Vñ dubitãt qdã vtrũ itellectu aut quodaʒ alio opant aranee et formice ꝛ huiõi. Paulatĩ aũt sic pcedẽti et i plãtis apparet expedientia q̃dã facta pp finẽ: vt folia pp fructus copimentũ. Quare si nã facit: et pp hoc hirũdo nidũ et aranea telam et plante folia grã fructuũ: et radices nõ sursum: sed deorsum grã vegetãdi: manifestũ q̃ causa huiõi ẽ in his q̃ nã fiũt et sunt.

Co.80.

Et sumit hec rõ ab his q̃ manifestius in natura pp aliquid operari vident: vnde dicit q̃ nãm opari pter aliqd maxime est manifestũ in animalibus q̃ neq; operant per artem: neq; p inquisitionẽ: neq; p deliberationẽ ꝛ tñ manifestum ẽ in opationibus eorũ q̃ pp aliquid opant pp q̃ quidam dubitauerunt: vtrum aranee ꝛ formice ꝛ huiusmodi animalia opant p intellectuʒ vel p aliquod aliud pricipiũ. sed tñ ꝛ hoc fit manifestum q̃ non opant ex intellectu: sed p nãm: q̃r semp eodẽ modo opant. Omnis enim hirũdo similiter facit nidũ: ꝛ omnis aranea similiter facit telam: qd non esset si ab intellectu ꝛ arte oparent non enim omnis edificator similiter facit domũ: q̃r artifex habet iudicare de forma artificiati: ꝛ potest eam variare. Ulterius aũt pcedenti de animalibus ad plantas in eis etiam apparent quedam eẽ facta vt vtilia ad finem: sicut folia sunt vtilia pter coopermentum fructuũ: vnde hoc est a natura ꝛ non ab arte. q̃ hirundo facit nidum: ꝛ aranea telam: ꝛ plante producunt folia gratia fructuũ: ꝛ radices sunt in plãtis non sursum sed deorsum: vt accipiant nutrimentum a terra. manifestum ẽ q̃ causa finalis inuenitur in his que fiunt: ꝛ sunt a natura. s. propter aliquid operante.

Quintam rationem ponit ibi.

Et q̃m nã dupliciter alia qdẽ sicut mã: alia

Co.81.

vero sicut forma: finis autem hec est pp finem autem alia sunt hec vtiqz erit causa cuius gratia.

℄ Dicit qp cum natura dicitur dupliciter .s. de materia et forma et forma est finis generationis: vt supra dictum est: hoc autem est de ratione finis vt propter ipsum fiant alia: sequitur qp ea que fieri pp aliqd inueniuntur in rebus naturalibus.

2.c.c.4

co.82.

Peccatum autem fit et in his que sunt scdz artem. Scripsit.n. non recte grammaticus et potauit medicus non recte potione. Quare manifestum est qp contingit et in his que scdm naturam sunt. Si igitur sunt quedam scdm artem in quibus qd recte fit propter aliquid fit in quibus etiam peccatur: alicuius gratia agitur: sed fallitur similiter vtiqz et in physicis. Et monstra sunt peccata illius qd propter aliquid est. Et in substantiis ergo que sunt ex principio bouigena si non ad aliquez terminum et finem possibilia erant venire corrupto principio aliquo facta sunt: sicut nunc semine.

Lectio decimaquarta.

Postquam ostendit phus per proprias rones qp natura agit pp aliquid. Hic intendit hoc manifestare remouendo ea per que aliqui cõtrarium existimabant. Et diuiditur in tres partes scdm tria ex quibus aliqui moueri videbant ad hoc negandum secundum incipit ibi (Omnino autez) destruit tertium ibi (Inconueniens autẽ) Primum autẽ ex quo aliqui moueri videbant ad negandũ naturam nõ agere propter finẽ ex hoc erat: qz videbant aliquãdo aliter accidere: sicut accidit in mõstris que sunt peccata nature. vnde etiã empedocles posuit qp a principio constitutionis rex fuerunt producta quedam non habẽtia hanc formam: et hunc ordinẽ qui nunc in natura cõmuniter inuenitur. ad hoc ergo excludendũ inducit quattuor rationes circa quarũ primaz ostendit qp lz ars agat propter aliqd: tamen in his que fiunt scdm artem cõtingit fieri peccatum: qz aliquãdo grãmaticus nõ recte scribit: et medicus quandoqz potat aliquid medicinali potione nõ recte. vñ manifestum est qp cõtingit peccatum esse etiã in his que sunt scdm naturaz: qũuis natura pp aliquid operetur. In arte autẽ eorum que propter aliquid fiunt: quedã fiunt scdm artem et recte fiunt: quedã autẽ sunt in quibus artifex fallit non scdm artem agens: et in his cõtingit peccatuz: arte pp aliquid agente. Si.n. ars non ageret ad determinatũ finẽ qualitercũqz ars operaret non esset peccatũ: qz operatio artis equaliter se haberet ad omnia. hoc ipsum igit: qp in arte cõtingit esse peccatũ: est signũ qp ars propter aliquid operetur. ita etiã contingit in naturalibus rebus in qbus monstra sunt quasi nature peccata pp aliquid agentis: inqñtum defecit recta operatio nature et hoc ipm qd in naturalibus cõtingit esse peccatum: est signuz qp natura pp aliquid agat. vnde in substantiis quas in pncipio mundi empedocles dixit esse cõstitutas (bouigenas) .i. ex media parte boues: et ex media homines: si nõ poterant peruenire ad aliquẽ finem et terminũ nature: vt.s. conseruarentur in esse: nõ hoc fuit qz natura non hoc intendat: sed qz hec non possibilia saluari generata sunt nõ scdm naturã: sed corrupto aliquo naturali principio sicut nũc etiam accidit aliquos monstruosos partus generari: propter corruptionem seminis.

℄ Secundam rationem ponit ibi.

co.83.

Amplius necesse est semen fieri primũ sed non statim animalia: et molle natura primum quod semen erat.

℄ Que talis est vbicunqz sunt determinata principia et determinatus ordo procedẽdi: ibi oportet esse determinatum finem propter quem alia fiant: sed in generatione animalium est determinatus ordo pcedẽdi: qz oportet primum fieri semen et non statim a principio est animal: et ipsum semen nõ statim est induratum: sed a principio est molle: et quodaz ordine ad perfectionẽ tendit: ergo in generatione animaliuz est determinatus finis. non ergo pp hoc accidunt monstra et peccata in animalibus: qz natura non agit propter aliquid.

℄ Tertiam rationem ponit ibi.

Amplius et in plantis inest quod propter hoc minus autem dearticulatũ est: vtrũ igitur in arboribus fiant: sicut bouigene viriprora sic et vitigine oliuiprora: aut non inconueniens enim est: sed tamẽ oportuit: si quidem in animalibus est.

℄ Que talis est: lz natura in plantis agat pp aliquid sicut in animalibus: tñ minus est dearticulatuz .i. distinctũ in plantis: vel minus ex operationibus eorũ colligi põt. si ergo pp hoc accidant peccata et mõstra in animalibus qz natura nõ agit propter aliqd magis deberet accidere in plantis. Utrum igitur sicut fiunt in animalibus bouigene viriprora ita fiãt vitigine oliuiprora .i. ex media parte oliue: et media parte vitis: vel non. Dicere enim qp fiant videtur inconueniens. sed tñ oportet ita esse si in animalibus contingit. hac de causa qz natura non agit propter aliquid non ergo ista de causa in animalibus contingit qp natura propter aliquid non agit.

℄ Quartam rationem ponit ibi.

co.84.

Adhuc oportuit i seminibus fieri: vt cõtigit.

℄ Que talis est. sicut et animalia generantur a natura et semina aialium si igitur accidit aliquid in generatiõne aialiũ qualitercunqz contingit: et non quasi natura agente ad determinatum finem sequetur etiam idem in seminibus .s. vt a quocunqz quodcunqz semen producatur. et hoc pz esse falsum vnde et primum falsum est.

℄ Deinde cum dicit.

Omnino autem destruit sic dicens que natura quidem sunt et scdm naturaz. Natura quidem enim sunt: quecunqz a quodam i seipsis principio continue mota accedunt ad aliquẽ finez. Ab vnoquoqz autem non idez vnicuiqz neqz contingens: semper tamen in eundez: nisi aliquid impediat. Qd autem est cuius causa fit: et qd propter hoc fiet vtiqz a fortuna: sicut dicimus a fortuna venit extraneus et balneatus abscessit: cum tanqz propter hoc veniens egerit: non propter hoc autẽ venit: et hoc scdz accidens. Fortuna autem est causarũ que sũt scdz accidens: quẽadmoduz et prius diximus. Sz cum hoc semper aut sicut frequenter fiat nõ secũdũ accidẽs neqz a fortuna est. In physicis autem semper sic est: nisi aliquid impediat.

co.85.

℄ Excludit scdm ex quo mouebãt ad ponendum naturam non agere propter aliquid videbatur enim hoc quibusdam: quia ea que naturaliter accidunt videntur ex prioribus principiis procedere: que sunt agens et materia et non ex intentione finis: sed ipse contrarium ostẽdit dicẽs qp ille sic dicit naturam .s. non agere propter aliquid destruit naturam et ea que sunt scdm naturam: Hec enim dicũtur esse scdz naturã quecunqz ab aliquo principio intrinseco mouentur continue: quousqz perueniat ad aliquem finez non in quemcunqz contingit: neqz a quocunqz principio in quẽcunqz finem: sed a determinato principio in determinatũ finẽ. semp enim ab eodem principio pcedit

in eundem finem: nisi aliquid impediat cõtingit enim id eius causa fit aliqd aliqñ fieri a fortuna: qñ non ꝓpter h̃ agitur: sicut si aliquis extraneus veniat: ꝛ ipse recedat inde balneatus: dicimus hoc eẽ a fortuna: eo ꝙ ita se fecit balneando ac si propter hoc venisset cum tñ pp hoc non venerit. vnde ſm accidens ẽ ipsum balneari. fortuna cuꝫ ẽ de numero causarum ſm accidens: vt prius dictum est

Te.3.

sed si semper aut frequenter ei venienti hoc accidat, nõ dr̃ esse a fortuna. In rebus autẽ naturalibus non per accñs: sed ꝙ sic est: nisi aliquid impediat. vnde mãifestũ ẽ ꝙ determinat⁹ finis qui sequitur in natura non sequitur a casu: sed ex intentione nature ex quo pꝫ ꝙ contra rõnem nature ẽ dicere ꝙ natura non agat ꝓpter aliquid.

Deinde cum dicit.

Co.86.

Inconueniens aũt est nõ opinari pp aliqd fieri: nisi videat mouens deliberatuꝫ: et tamẽ ars quidem non deliberat. Et nãqꝫ si eẽt in ligno nauis factiua: similiter vtiqꝫ natura fecisset. Quare si in arte inest pp aliquid: ꝛ in natura inest. Manifestuꝫ ẽ aũt maxime: cũ aliquis medicatus fuerit ipse seipsum: huic quidez.n. assimilat natura. Qđ quidẽ igit̃ cã sit natura ꝛ sic sicut pp aliquod: manifestum ẽ.

Excludit tertium ex quo aliqs opinari põt ꝙ nã non agat pp aliqd videbatur enĩ qbusdam ꝙ nã nõ agat pp aliqd: q: nõ deliberat. sꝫ phũs dicit ꝙ incõueniens ẽ hoc opinari: qr manifestũ ẽ ꝙ ars agit pp aliqd: ꝛ tñ manifestũ ẽ ꝙ ars nõ deliberat: nec artifex deliberat inq̃ntum hꝫ artẽ: sed inq̃ntum deficit a certitudĩe artis. vnde artes certissime non deliberant. sicut scriptor non deliberat quõ d̃beat formare lr̃as. ꝛ illi etiã artifices qui deliberant postquã inuenerunt certum principium artis in exequẽdo nõ deliberant. vnde cithared⁹ si in tangendo q̃slibet chordã deliberaret: imperitissim⁹ videretur. ex quo pꝫ ꝙ nõ deliberare ꝯtingit alicui agẽti nõ quia non agit pp finem sed quia habet determinata media per que agit: vnde et natura quia habet determinata media per que agat: propter hoc non deliberat in nullo enim alio natura ab arte videtur differre: nisi quia natura est principium intrinsecum: ꝛ ars est principium extrinsecum si enim ars factiua nauis esset extrinseca ligno: facta fuisset nauis a natura: sicut modo fit ab arte. ꝛ hoc maxime manifestum est i arte que est in eo quod mouetur licꝫ per accidens: sicut de medico qui medicat̃ seipsũ huic arti enĩ maxĩe assimilatur natura. vnde pꝫ ꝙ natura nihil ẽ aliud q̃ ratio cuiusdam artis. s. diuine: indita rebus qua ipse res mouentur ad finem determinatum. sicut si artifex factor nauis posset lignis tribuere ꝙ ex seipsis mouerentur ad nauisq; formam inducendam. Ultimo autem epilogando dicit manifestum esse ꝙ natura sit causa: ꝛ ꝙ agat ꝓpter aliquid.

co.87.

Quod autem ex necessitate est: vtrum ex supposit̃oẽ existit aut simpliciter.

Lectio decimaquinta.

Postq̃ phũs ostendit ꝙ natura agit propter finem. Hic procedit ad inquirendum de secunda q̃one. s. q̃o necessitas inueniatur in rebus naturalibus. ꝛ circa h̃ tria facit. primo mouet q̃onem. scđo ponit aliorum opinionẽ ibi (Quidã.n.) Nũc tertio determinat veritatẽ. ibi (Sed tñ non sine his) Querit ergo primo vtrum in rebus naturalibus sit necessarium simpliciter. i. absolute: aut necessarium ex conditione siue ex suppositione. Ad cuius euidẽtiam sciendũ est ꝙ necessitas que dependet ex causis prioribus est necessitas absoluta. vt pꝫ ex necessario quod dependet ex materia animal enim esse corruptibile ẽ necessarium absolute: consequitur enim ad hoc quod ẽ eẽ aial esse compositum ex contrarijs. Silr̃ etiam ꝙ habet necessitatem ex causa formali ẽ necessarium absolute: sicut hominem eẽ rationalem. aut triangulum habere tres angulos equales duobus rectis: quod reducitur in diffinitionem trianguli. ꝛ silr̃ ꝙ habet necessitatem ex causa efficiente ẽ necessarium absolute. sicut necessarium est esse alternationem noctis: ꝛ diei propter motum solis qđ autẽ hꝫ necessitatem ab eo qđ est posterius in eẽ ẽ necessariuꝫ ex conditione. vel suppositione vtputa si dicatur necesse est hoc esse si hoc debeat fieri. ꝛ huiõi necessitas est ex fine ꝛ ex forma inq̃ntum est finis generatiõis. Querere igit̃ tur vtrum in rebus naturalibus sit necessarium simpliciter aut ex suppõne nihil aliud est q̃ querere vtrum in reb⁹ naturalibus necessitas inueniatur ex fine aut ex materia.

Deinde cum dicit.

Nũc quidã enim opinat̃ quod ẽ ex necessitate in generatiõe eẽ: queadmodũ vtiqꝫ si aliquis murũ eẽ ex necessitate existimet: quoniã grauia quidẽ deorsuꝫ ferri apta nata sũt leuia aũt supereminent. Unde lapides quidem deorsum in fundamentũ: terra aũt sursum pp leuitatẽ. Supereminẽt aũt ligna: leuissima.n. sunt.

Ponit aliorum opinionem: ꝛ dicit ꝙ quidam opinãtur, ꝙ generatio rerum naturalium ꝓueniat ex necessitate absoluta materie: vtputa si aliquis diceret ꝙ paries aut domus taliter fit ex necessitate materie eo ꝙ grauis nata sunt deorsũ ferri: leuia vero supereminere. ꝛ propter h̃ lapides graues ꝛ duri remanent in fundamento. terra vero lapidibus supponitur tanq̃ lenior: vt pꝫ in parietibus constructis ex lateribus qui ex terra conficiuntur: sed i sũmo ponuntur ligna. s. in tecto que sunt maxime leuia. ita etiã existimabant dispositiones rerum naturaliũ ꝓuenisse tales ex necessitate materie. vtputa si dicatur: ꝙ homo habet pedes inferius ꝛ manus superius ꝓpter grauitatem aut leuitatẽ huiõr. Deinde cum dicit.

Co.88.

Sed tamẽ nõ sine his quidẽ factũ ẽ: nõ tñ pp hoc: nisi sicut pp materiã: sꝫ cã abscõdẽdi ipsa ꝛ saluãdi. Similiter aũt et in alijs oib⁹ in quib⁹ pp aliquid ẽ: nõ sine quidem habẽtib⁹ necessariã naturã sunt. Non tñ pp hoc: sꝫ aut sicut materia sunt: sꝫ pp aliquem. Ut pp quid serra huiõi: quatenus hoc fit ꝓpter hoc. Sꝫ tamen id qđ ẽ cuius causa: impossibile ẽ fieri: nisi ferrea sit. Necesse igitur ferream esse: si serra erit ꝛ opus ipsius. Ex suppositione autem quod necessarium ẽ: sed non vt finis. In materia enim necessarium ẽ: quod autem ẽ cuius causa: in ratione ẽ.

Determinat veritatẽ. ꝛ circa hoc duo facit primo ostẽdit qualiter sit necessitas in rebus naturalibus. scđo assimilat necessitatem rerum naturalium necessitati que est scientijs demonstratiuis. ibi (Est autem ꝛ in doctrinis) Dicit ergo primo: ꝙ licet inconueniens videatur dicere ꝙ in rebus naturalibus sit talis dispõ ꝓpter necessitatem materie: sicut ꝛ apparet hoc esse inconueniens in reb⁹ artificialibus de quibus exemplum positum est. Non enim est talis dispositio facta in rebus naturalibus ꝛ artificialibus sine principijs materialibus habentibus aptitudineꝫ ad talem dispõnem non enim domus conuenienter constaret nisi grauiora in fundamento ponerentur: ꝛ leuiora superius non tamen dicendum est ꝙ ꝓpter hoc domus sic sit disposita: ꝙ vna pars eius sit inferius ꝛ alia superius (propter hoc) i. propter grauitatem aut leuitatem quarundam partium. nisi ſm ꝙ hec prepositio propter dicit cãm materiale. que pp formã ẽ. sed partes domus sic sũt disposite pp finẽ qui ẽ cooperire ꝛ saluare homĩes a caumate ꝛ pluuijs. ꝛ sicut ẽ in domo. silr̃ est in oibus alijs i quibuscunqꝫ contingit agere pp aliqd. In oibus enĩ h⁹i

non ꝯsequunt᷑ dispõnes generatorum aut factoꝝ sine pͥn cipijs nãlibus que hñt necessariã hmõi nãꝫ per quã apta nata sunt sic disponi. nõ tñ res facte aut generate sic dispo nuntur pp hoc ꝙ principia mãlia sunt talia: nisi sicut li pp dicit cãm materialẽ. sed sic disponuntur ꝓpter aliquẽ fi nem. ⁊ principia materialia querunt᷑ vt sint apta huic dis positioni quã requirit finis vt pꝫ in serra: est enim hmõi .i. talis dispositionis aut forme. quar᷑ oportꝫ ꝙ sit talis. i. vt habeat talem materiam ⁊ est hmõi .i. talis dispositio nis: aut forme ꝓpter hoc. i. pp aliquẽ finem sed tamẽ iste finis qui ẽ secto non posset ꝯuenire nisi eẽt serrea: neces sarium est ergo serram eẽ serream si debeat esse serra ⁊ si debeat esse eius finis quod ẽ opus ipsi⁹. sic ergo pꝫ ꝙ in rebus nãlibus est necessarium ex suppõne: sicut ⁊ ĩ reb⁹ artificialibus: sed non ita ꝙ id qd̃ est necessarium sit sicut finis: quia id qd̃ necessariũ est ponitur ex parte materie: sed ex pte finis ponitur rõ necessitatis non enim dicimus ꝙ necessarium sit eẽ talem finẽ: q: materia talis ẽ: sꝫ pou⁹ econuerso: q: finis ⁊ forma talis futura est: necesse ẽ mãꝫ talem eẽ. ⁊ sic necessitas ponitur ad mãm: sed rõ necessi tatis ad finẽ. ℭ Deinde cum dicit.

Est aũt ⁊ in doctrinis necessariũ ⁊ ĩ his que scđm naturá fiunt quodãmodo similiter. Qm̃ enĩ rectus hic est. necesse ẽ triangulum duob⁹ rectis equales habere. Sed nõ si hoc est: illud est. Sed si hoc nõ est: neqꝫ ille rectus est. In his autem que fiunt propter hoc econtrario ẽ. Si finis enim erit: aut est: quod est ante finem erit aut est: si vero non: sicut ibi cum non sit cõ clusio: principium non erit ⁊ hic non est finis: ⁊ quod eius causa: principium enim ⁊ hoc nõ actionis sed ratiocinationis. Ibi autem ratio cinationis. Actus enĩꝫ non sunt. Quare si erit dom⁹: hec necesse fieri aut existere: aut eẽ: aut oĩno materiá q̃ propter hoc: vt lateres ⁊ lapi des esse: si domus: non tñ propter hoc est fi nis. Sed aut sicut materie sunt neque erit pro pter hoc. Omnino. tamen si non sint: non erit neque domus neque serra: hec quidẽ nisi sint lapides illa vero nisi ferrum sit. Neque enim ibi principia sunt: nisi triangulum duobus re ctis. Manifestum igitur est quod est necessa rium in physicis: ꝙ sicut materia dicitur ⁊ mo tus qui ipsius ⁊ vtreque physico dicende sunt cause: magis autẽꝫ que cuius causa. Causa. n. hec materie est: sed non hec finis.

co.89.
co.90.
co.91.

ℭ Assimilat necessitatem que est in gñatione reꝝ nãliuꝫ necessitati q̃ ẽ in scientijs demõstratiuis. ⁊ primo quãtuꝫ ad ordinẽ necessitatis. scđo quantum ad id qd̃ ẽ necessita tis pͥncipiũ ibi. Et finis qd̃ est. Dicit ergo primo ꝙ ali quo modo silr̃ inuenit᷑ necessarium in scientijs demõstra tiuis. ⁊ in his que generantur ẜm naturam inuenitur enĩ ĩ scientijs demõstratiuis necessarium a priori: sicut si dici mus ꝙ q: diffinitio recti anguli ẽ talis: necesse ẽ triãgulũ habere tres angulos equales duobus rectis: ex illo poͥ quod assumitur vt prin^m: ꝯuenit ex necessitate conclusio: sed non sequit᷑ econuerso: si conclusio est ꝙ pͥncipiũ sit: q: aliqñ ex falsis ꝓpõnibus põt sillogizari conclusio vera: sꝫ tñ sequit᷑ ꝙ si conclusio non est ꝙ neqꝫ pͥncipium premis sum sit: quia falsum nunq̃ꝫ sillogizaret᷑ nisi ex falso sꝫ ĩ his que fiunt ꝓpter aliquid siue ẜm artem: siue ẜm naturam econuerso se hꝫ: quia si finis erit aut est: necesse est ꝙ ẽ an te finem futurum eẽ: aut eẽ. si vero id qd̃ est ante finẽ non est neqꝫ finis erit: sicut in demonstratiuis si non sit conclu sio non erit principium. sic igitur pꝫ ꝙ in his que fiũt pp finem eundem ordinem tenet finis quẽ tꝫ principiũ in de monstratiuis ⁊ hoc ideo: q: ẽt finis ẽ pͥn^m. nõ quidẽ actio nis sed rõcinatiõis: q: a fine incipim⁹ rõcinari de his q̃ sũt ad finẽ. In demõstratiuis aũt nõ attendit᷑ pͥncipiũ actiõis sꝫ rõcinationis q: in demonstratiuis non sunt actiões sed rõ cinationes tñ. vnde ꝯuenienter finis in his que fiunt pp fi nem tꝫ locũ pͥncipij qd̃ est in demonstratiuis. vnde simi litudo ẽ vtrobiqꝫ q̃uis econuerso se videat᷑ hr̃e pp hoc ꝙ finis est vltimũ in actione quod in demonstratione nõ ẽ. Sic igit᷑ ꝯcludit ꝙ si debeat fieri dom⁹ qd̃ ẽ finis gene rationis: necesse est hoc fieri: aut preexistere. s. materiam que ꝓpter finẽ est: sicut lateres ⁊ lapides necesse est pre existere si domus fieri debet: non tamen finis sit pp mãꝫ sed non erit si mã non sit: sicut dom⁹ non erit si non sint la pides: ⁊ serra non erit si non fuerit ferrum. quia ⁊ in scie tijs demonstratiuis principia non sunt: si conclo non sit q̃ assimilantur his que sũt ad finem sicut principium finis si cut dicum est. Sic igitur manifestũ est ꝙ in rebus natu ralibus dicit᷑ eẽ necessariũ quod se hꝫ per modum mate rie vel materialis motus. ⁊ rõ huius necessitatis est ex fi ne ꝓpter finem enim necessariũ est eẽ materiã taleꝫ: ⁊ na turalis quidẽ assignare debet necessariã cãm. s. materialẽ ⁊ finalẽ. sed magis finalẽ q: finis ẽ cã materie: sꝫ nõ ẽ cõ uerso non enĩꝫ finis est talis quia mã ẽ talis sed poti⁹ ma terialis q: finis est: vt dcm̃ ẽ. ℭ Deinde cuꝫ dicit.

Et finis qui cuius causa ⁊ principium a dif finitione ⁊ ratione est: sicut in his que secundũ artẽ. Qm̃ si domus talis est oportet hec fieri ex necessitate ⁊ esse: ⁊ quoniam hoc est sani tas: hec oportet fieri: ⁊ esse ex necessitate. Sic ⁊ si hõ hoc: est hoc: si aũt hoc ⁊ hoc. Fortassis autem ⁊ in ratione est necessarium. Determi nãti. n. opus serrandi. qm̃ diuisio hmõi: hoc aũt nõ erit nisi habeat dẽtes hmõi: hi aũt nõ nisi fer rũ. Sũt. n. ⁊ ĩ diffinitiõe q̃dã p̃tes vt materia.

co.92.

ℭ Assimilat necessitateꝫ nãlis generatiõis necessitati scie tiaꝝ demonstratiuaꝝ q̃tũ ad id ꝙ ẽ necessitatis pͥcipiũ. Manifestũ est. n. ꝙ in scientijs demõstratiuis principiuꝫ demonstrationis ẽ diffinitio ⁊ similiter finis qui ẽ princi pium ⁊ rõ necessitatis in his que fiunt ẜꝫ naturã ẽ quod dam principiũ sumptũ a rõne ⁊ diffinitione finis enĩꝫ ge nerationis ẽ forma speciei quã significat diffinitio. ⁊ hoc ẽt pꝫ in artificialibus. sicut enim demõstrator in demon strando accipit diffinitionem vt pͥncipiũ ita ⁊ edificator ĩ edificando: ⁊ medicus in sanando: vt q: talis est diffinitiõ domus: opꝫ hoc fieri vel eẽ ad hoc ꝙ domus fiat: ⁊ quia hec ẽ diffinitio sanitatis opꝫ hoc fieri ad hoc ꝙ aliquis sa netur. ⁊ si hoc ⁊ illa quousqꝫ ꝑueniatur ad illa que fiẽda sunt. contingit aũt q̃nqꝫ in scientijs demonstratiuis tripli cem eẽ diffinitionem quaꝝ vna ẽ demonstrationis princi pium vt hec tonitruũ est extinctio ignis in nube: quedam vero demonstrationis conclusio vt hec tonitruum est cõ tinuus sonus in nubibus. quedã vero complectitur vtrũ qꝫ vt hec tonitruum est continuus sonus in nubibus pp extinctionem ignis in nube. ⁊ hec cõprehendit in se totaꝫ demonstrationẽ absqꝫ demonstrationis ordine. vñ ĩ pri mo posteriorũ dicitur ꝙ ẽ demonstratio positione dif ferens: q: igr̃ in his q̃ fiũt pp finẽ finis se hꝫ vt pͥcipiuꝫ in demõstratiuis: ⁊ ea que sunt ad finẽ sicut conclusio: ẽt in diffinitione reꝝ nãlium inuenitur id qd̃ ẽ necessarium pp finem. Si enim aliquis velit diffinire opus serre: qm̃ ẽ talis diuisio. Que quidem non erit nisi habeat dentes: qui non erunt apti ad diuidendum nisi sint ferrei oporte bit in diffinitione serre ponere ferrũ nihil enim ꝓhibet ĩ diffinitione poni quasdã partes materie non quidẽ p̃tes ĩ diuiduales vt has carnes ⁊ hec ossa: sed partes cões vt carnes ⁊ ossa. ⁊ hoc necessariũ ẽ in diffinitione oĩum reꝝ naturaliũ: sicut ergo diffinitio que colligit in se principiũ

demonstrationis & conclusionē: est tota demonstratio. ita diffinitio colligens finē: & formā & materiā comprehēdit totum processum generationis naturalis.

Aristotilis stragirite textus libri tertii.

Q Uoniaz autem natura ē principiū motus & mutatiōis: sciētia aūt nobis de natura ē: oportet nō ignorare quid sit mot⁹. Necessariū eniz ē ignorato ipso: & ignorari naturā.

Diui Thome Aquinatis in Tertium librum physicorum preclarissima comentaria. Lectio .1.

P Postquā philosophus determinauit de pncipijs rex nāliū & de pncipijs h⁹ scie. Hic incipit pseqi suam intētionē determinādo de subo h⁹ scie: qd est ens mobile simplr. Diuidit ergo in ptes duas. In prima determinat de motu fm se: in scda de motu per comparationem ad mouentia & mobilia in septimo libro. ibi. Omne quod mouet. Prīa diuidit in duas. In prima determinat de ipso motu: in scda de ptibus eius in qnto libro. ibi Transmutatur āt. Circa pᵐ duo facit. primo dicit de q° est intentio. scdo exeqt. ibi. Est qdem igit. Circa primuz duo facit. primo dicit de quo pncipalr intendit. scdo ponit quedā ei adiūcta: que ex psequēti intēdūt. ibi. Determinantib⁹ āt. Circa priᵐ vtit tali rōne nā ē pncipiū mot⁹ & mutatiōis vt ex diffōne in scdo posita p3 quō aūt differant motus & mutatio in qnto ondetur. & sic p3 qꝓ ignorato motu ignorat nā: cū in eius diffōne ponatur. Cum g° nos intēdamus tradere sciam de nā necesse est notificare motum. Deinde cum dicit.

Determinantib⁹ aūt de motu tentandū ē eodē aggredi modo & de his que cōsequēter sūt. Videt aūt mot⁹ eē cōtinuorū: sed īfinitū apparet prio ī cōtinuo. Unde & diffinientib⁹ cōtinuū cōtingit prius īdigere multotiens rōne īfiniti: et qꝛ in īfinitū diuisibile cōtinuū sit. Adhuc autē sine loco et vacuo et tēpore impossibile ē eē motū. Manifestū igit ē qꝓ et pp hec: et pp id qd oīum sunt cōmunia et vniuersaliter oibus itendendū prearguentantib⁹ de vno quoqz istoꝝ. Posterior autē de propriis speculatio ea que de cōibus ē. Primuz autem sicut diximus de motu.

Adiungit qdā q̄ pcomitant motū: & vtit dua⁹ rōnib⁹ qꝛ prima talis ē. Quicunqz determinat de aliquo subiecto op3 qꝓ determinet ea que psequuntur ipm: subiectuz enim & accntia in vna scia considerantur: sed motum consegtur infinitum intranee: qd p3 sic. motus eni ē de nūero continuoꝝ: quod infra patebit in .6°. infinitū āt cadit in diffōne continui. & addit primo. quia infinitum quod ē in additione numeri cātur ex infinito quod est in diuisiōe cōtinui. & qꝓ infinitum cadat in diffinitione continui ostēdit: quia multotiens diffinientes continuum vtuntur infinito vtpote cum dicunt qꝓ continuum est quod est diuisibile i infinitum. & dicit multotiens: quia inuenitur etiā alia diffinitio continui que ponitur in predicamentis continuuz est cuius partes ad vnum terminum cōem copulantur. Differunt autem he due diffinitiones. continuum eni cū sit quoddam totum per partes suas diffinitū habet ptes autem dupliciter comparantur ad totum. s. fm compositionem: put ex partibus totum componitur: & fm resolutionem: put totum diuiditur in partes. Hec igit diffinitio continui data est fm viam resolutionis. que autē ponitur in pdicamentis fm viam compositionis. Sic igitur p3 qꝓ infinituz psequitur motū intranee. Quedam autem pequūtur motum extrinsece: sicut exteriores quedā mensure. vt locus: & vacuum: & tps. Nā tps ē mensura ipsi⁹ motus. Mobilis vero mensura est locus quidē fm veritatē: vacuum aūt fm opinionem quorundā. & ideo subiūgit qꝓ mot⁹ nō pōt eē sine loco vacuo: & tpe nec ipedit qꝓ nō ois mot⁹ ē in loco: qꝛ nihil mouetur nisi in loco extra quē eni corp⁹ sensibile ē in loco: & huiōi soli⁹ ē moueri. motus āt localis ē pmus motuū: quo remoto remouet alij vt infra patebit in octauo. Sic igit p3 qꝓ predcā quattuor psequūt motū. vnū pertinet ad psideratiōez phy nālis pp rōnez pdictā. & ēt pp aliā q̄ psequēter subiungit: qꝛ pdcā sunt cōia oib⁹ reb⁹ nālib⁹. vnū cum determinādum sit in scia nāli de oib⁹ reb⁹ nālib⁹ predeterminādū est de quolibet istoꝝ quia speculatio que ē de ppriis ē posterior ea que est de cōibus vt in pri° dcm̄ ē. sed inter hec cōia pri⁹ determinandum est de motu. qꝛ alia cōsequuntur ad ip3: vt dictum est. Deinde cum dicit.

Est quidez igitur aliquid quod endelechia tantum ē: aliud aūt cum potentia. Et eorū que sunt actu: hoc quidem hoc aliquid: aliud vero quantum: aliud: vero quale. vel aliquod aliorū entis pdicamentorū. Sed ei⁹ quod ad aliquid: aliud quidē secūdū supabundātiā et defectū dicit: aliud āt scdm actiuū et passiuuz: et oīno motiuū et mobile: motiuū. n. motiuū mobilis ē: et mobile a motiuo ē mobile.

Exeqtur ppositū. & p° determinat de motu & īfinito qd intranee motū psegt. scdo de alijs trib⁹ q̄ psequūtur ip3 extrinsece ī qrto libro. ibi. Silr āt necesse. Prīa diuiditur in duas. In pria determinat de motu. in scda de infinito. ibi. Qm̄ aūt de nā. Circa priᵐ duo facit. primo premittit q̄dam ad inuestigandū diffōnem motus. scdo diffinit motū. ibi. Diuisio aūt fm vnūquodqz. Circa pmum duo facit pmo premittit q̄sdā diuisiones: qꝛ via ad inueniendū diffōnes conuenientissima ē per diuisiones. vt p3 per phm in scdo posterioꝝ: & in septimo methaphysice. secundo ostendit qꝓ motus in predictas diuisiones cadit. ibi. Non ē aūt mot⁹ &c. Circa primum ponit tres diuisiones q̄rum prima est qꝓ ens diuidit per potētiā & actū & hec quidem diuisio nō distinguit genera entium. nam po^a & actus inueniuntur in quolibet genere. scda diuisio est pro ut ens diuiditur fm decez genera: quorum vnū est hoc aliquid. i. substantia aliud quantuz. vel quale aut aliquod alioꝝ predicamentorū. Tertia diuisio ē vni⁹ generis entium. s. eius qd est ad aliqd. Nam motus aliquo mō ad hoc genus pertinere videt inq̄tū mouens refertur ad mobile. Ad h⁹ igitur tertie diuisionis intellectū considerādum est: qꝓ cum relatio habeat debilissimū eē quia consistit mū in hoc qꝓ est ad aliud se habere oportet qꝓ super aliqd aliud accidens fundetur: qꝛ pfectiora accidentia sunt ppinqora substantie: & eis mediantibus alia accidentia substantie insunt. Maxime autem super duo fundatur relatio: que habent ordinē ad aliud. s. sup q̄titatem: & actionem. Nam q̄titas potest eē mensura ēt alic⁹ exterioris: agens autem transfundit actionem suā ī aliud Relationes igitur quedā fundantur super q̄titatē. & precipue super numerum cui competit prima rō mensure: vt p3 in duplo & dimidio. multiplici & submultiplici: & ē alijs huiusmōi. Idē ēt & simile & equale fundat sup vnitatē que est principiū numeri. Alie vo relationes fundātur sup actionē & passionē: vel fm ipsū actū: sicut calefaciens dicit ad calefactū: vel scdm hoc qꝓ est egisse: sicut pr̄ refertur ad filiū qꝛ genuit: vel scdm potētiā agendi sicut dominus ad seruū qꝛ pōt eū cohercere. Hanc igit diuisionem manifeste expressit phūs in quinto metaphysice sed hic breuiter tāgit dicēs: qꝓ ad aliquid aliud qdē ē fm superabūdantiā & defectū: qd quidē fundat sup quantitatē: vt duplū & dimidiū: Aliud aūt scdm actiuū: & passiuū: & motiuū: & mobile: que ad inuicem referuntur: vt p3 per se. Deinde cum dicit.

Marginalia: Lec.1. — Lec.2. — Co.2. — Co.3. — Lec.6. — Le.14. — Lec.[illegible] — poste: lec.14. meta. lec.12. — Lec.15.

Co.4. Non ē autem motus preter res ad quas ē motus. Mutatur enim semper id quod mutatur. aut secundum substantiam. aut secundū quantitatem: aut secundum qualitatem: aut secundum locum. Cōe autem in his nullum ē accipere: sicut diximus: quod neqꝫ hoc: neqꝫ quantum: neqꝫ quale sit: neqꝫ alioꝝ predicamentorū nullū. Quare neqꝫ motus neqꝫ mutatio nullius erit: extra ea que dicta sunt: cum nihil sit extra predicta.

¶ Ondit q̄ motus reducit̄ ad p̄dictas diuisiōes: Et circa hoc duo facit. p̄mo ondit ꝙ motus nō est p̄ter genera reꝝ. Scdo ꝙ diuidit̄ sic genera reꝝ diuidunt̄ ibi. (Unū qdqꝫ āt) Circa p̄mū ꝯsiderandū ē q cū mot⁹ sic i fra patebit sit act⁹ imꝑfect⁹: oē āt qd est īꝑfectū sub eodē gn̄e cadit cū ꝑfecto: nō q̄dē sicut sp̄ēs: sꝫ ꝑ reductionē sic ut p̄ia ē i genere sb̄e: necē ē ꝙ mot⁹ nō sit p̄ter genera reꝝ i qbus ꝯtingit eē motū. Et hoc ē ꝙ dicit ꝙ mot⁹ nō est. p̄eter res. i. p̄ter gn̄a reꝝ in qb⁹ ē mot⁹ ita ꝙ sit aliqd extraneū vel aliqd cōe ad hec genera. ⁊ hoc manifestat ꝑ hoc ꝙ oē qd mutat̄: mutat̄ vel scdꝫ sb̄am vel scd̄m q̄titatē vel scd̄m q̄litatē: vel scd̄m locū: vt in q̄nto ondetur. His aūt generib⁹ nō ē accipe aliqd cōe vniuocū qd nō ꝯtineat̄ sub aliquo p̄dicamēto: vt sit gen⁹ eoꝝ. sꝫ ens ē cōe ad ea sm̄ analogiā vt in q̄rto metaphysice ondetur. Un̄ etiā manifestū ē ꝙ neqꝫ mot⁹ neqꝫ mutatio sunt extra p̄dicta genera: cum nihil sit extra ea: sed sufficienter diuidant ens. quomō aūt mot⁹ se habeat ad predicamētuꝫ actiōis vl̄ passiōis īfra ondetur. Deinde cū dicit.

Co.5. Unumquodqꝫ autem dupliciter in ē omnibus: vt hoc. Aliud quidem. n. forma ipsius: aliud vero priuatio et secundum qualitatem. Hoc quidem enim album: illud autem nigrū et secundum quantitatem: aliud quidē perfectum: aliud vero imperfectum. Similiter autem et secundum loci mutationem. Hoc quidem sursum: istud vero deorsuꝫ: aut aliud quidē graue: aliud vero leue. Quare mot⁹ et mutationis tot sunt species. quot et entis.

lec.2. lec.3. ⁊ 4. lec.10. lec.4. lec.12.

¶ Ondit ꝙ motus diuidit̄ sicut genera reꝝ. manifestuꝫ ē eni ꝙ in oīb⁹ generib⁹ ꝯtingit aliqd eē dupl'r: vel sicut ꝑfectū. vl' sic īꝑfectū. cui⁹ rō ē q2 p̄uatio ⁊ habit⁹ ē p̄ia ꝯrietas q̄ in oīb⁹ ꝯriis saluat̄. vt in decimo meta. dr̄. vn̄ cū oīa genera diuidant̄ ꝯriis differentiis: oꝫ i oīb⁹ generib⁹ eē ꝑfectū ⁊ īꝑfectū: sic i sb̄a aliqd ē vt forma: ⁊ aliqd vt p̄uatio: ⁊ in q̄litate aliqd ē vt albū qd ē ꝑfectū: aliud vt nigrū qd ē q̄si īꝑfectū: ⁊ in q̄titate aliqd ē q̄titas ꝑfecta: ⁊ aliqd īꝑfecta: ⁊ i loco aliqd ē sursum qd ē q̄si ꝑfectū ⁊ aliqd deorsum qd est q̄si īꝑfectū: vt leue ⁊ graue que ponunt̄ i vbi rōne iclinatōis. Un̄ manifestū est ꝙ quot modis dr̄ ens tot modis dr̄ mot⁹. Differūt eni sp̄ēs mot⁹ scd̄m diuersa gn̄a entiū vt augmentū qd ē mot⁹ in q̄titate a generatiōe q̄ est mot⁹ in sb̄a. Differūt ēt sp̄ēs mot⁹ scd̄m ꝑfectū ⁊ imꝑfectū i eodē genere. nā generatio est mot⁹ i sb̄a ad formā. corruptio v̄o ad p̄uationē: in q̄titate augmentū ad q̄titatē ꝑfectā: diminutio ad īꝑfectam. quare autē nō assignent̄ due species in qualitate ⁊ in vbi ostendetur in quinto.

lec.10.

Co.6. Diuiso autē secundum vnū quodqꝫ genus. hoc quidē eē endelechia. aliud aūt potentia. potentia existētis endelechia secundum quod huius ē motus ē.

Lectio secunda.

¶ Postq̄ phūs p̄misit quedā que sūt necessaria ad inquisitionē motus: hic diffinit motū: ⁊ p° in gn̄ali: scdo in speciali ibi. Qui qdē igit̄ mot⁹. Circa p̄mū duo facit. p° ondit qd sit mot⁹. scdo ingrit cui⁹ act⁹ sit mot⁹: vtꝝ mouentis aut mobilis ibi. Mouet̄ aūt mouēs physice. Circa p̄m. ū tria facit. p° pōit diffinitionē mot⁹. scdo manifestat p̄tes diffinitiōis. ibi. Qm̄ āt hoc sit mot⁹. Tertio ostendit diffinitionē esse b̄n assignatam ibi. Quod qdē igitur hoc sit. Circa p̄mū duo facit. p° ponit diffinitionē mot⁹ scdo exēplificat ibi. Ut alterabilis qdē. Circa p̄mū sciēdū ē ꝙ aliq̄ diffinierūt motū: dicētes ꝙ mot⁹ est exit⁹ de potētia in actū nō subito. q in diffiniēdo errasse inueniunt eo ꝙ in diffinitiōe mot⁹ posuerūt quedā que sunt posteriora motu. Exitus enim est q̄dā species mot⁹ subito etiā in sua diffinitione recipit tempus: est eni subitū quod fit in indiuisibili tēporis. tempus aūt diffinit̄ per motū ⁊ iō omnino impossibile est aliter diffinire motū ꝑ priora ⁊ notiora: nisi sicut phūs hic diffinit. dictum est. n. ꝙ vnumquodqꝫ genus diuidit̄ ꝑ potentiam ⁊ actū: potentia autem ⁊ actus cū sint de p̄mis differentiis entis: naturaliter priora sunt motu. ⁊ his vtitur phūs ad diffiniendum motum. Cōsiderandū est igitur ꝙ aliquid est in actu tantum aliqd vero in potentia tm̄: aliqd v̄o medio modo se hn̄s inter potentiā ⁊ actum. Qd igit̄ est i potētia tm̄ non mouetur: qd aūt iam est in actu ꝑfecto nō mouet̄: sed iaꝫ motū est. Illud igitur mouet̄ qd medio mō se habet inter puram potentiam ⁊ actum: qd quidē partim est in potentia ⁊ partim in actu: vt patet in alteratione. cum enim aq̄ est solum in potentia calida nondum mouetur: cum vero est iam calefacta: terminat⁹ est motus calefactionis cū vero iā p̄ticipat aliqd de calore sꝫ īperfecte tūc mouetur ad calorē: nā qd calefit paulatī p̄ticipat caloreꝫ magis ac magis: ipse igitur act⁹ īꝑfect⁹ caloris i calefactabili existēs est mot⁹: nō q̄dē scdꝫ id qd actū tm̄ ē: sꝫ hꝫ ꝙ iā i actu existēs hꝫ ordinē i vlterioreꝫ actū q2 si tolleret̄ ordo ad vlteriorem actū: ip̄e act⁹ q̄tūcunqꝫ imperfectus. esset terminus mot⁹ ⁊ nō mot⁹ sicut accidit cū aliqd semiplene calefit. Ordo autem ad vlteriorem actū cōpetit existēti i potentia ad ipsum. ⁊ similiter si actus imperfectus consideretur tantum vt in ordine ad vlteriorem actum secundū ꝙ habet rationem potentie: non habet rationem motus sed principij motus. potest enim incipere calefactio sicut a frigido ita ⁊ a tepido. Sic igitur actus imperfectus hꝫ rationem motus: ⁊ secundum ꝙ cumparat̄ ad vlteriorem actum: vt potentia: ⁊ secundum ꝙ comparatur ad aliquid imperfectius: vt actus. vnde neque est potentia existentis in potentia. neque est actus existentis in actu: sꝫ est actus existentis in potentia. vt per id quod dicit̄ act⁹ designetur ordo eius ad precedentem potentiam: ⁊ per id quod dicit̄ i potētia existentis designet̄ ordo eius ad vlteriorē actū. vnde ꝯuenientissime phūs diffinit motuꝫ dicens ꝙ motus est endelechia. i. actus existentis in potentia: scd̄m ꝙ huiusmodi. Deinde cum dicit.

Ut alterabilis quidem inquantum ē alterabile. alteratio ē. Augmentabilis autem et oppositi. nullum. enim cōe nomen vtrisqꝫ. augmētum et decrementum. Generabilis autem et corruptibilis generatio et corruptio. loco mutabilis loci mutatio.

¶ Exemplificat in omnibus speciebus motus: sicut alteratio est actus alterabilis inquantum est alterabile. ⁊ q2 motus in quantitate non habet vnum nomen. sicut mot⁹ in qualitate dicitur alteratio: quantum ad motum. In quantitate ponit duo nomina. ⁊ dicit ꝙ actus augmentabilis: ⁊ oppositi scilicet diminuibilis: quibus non est vnū cōe nomē: est augmentū ⁊ diminutio. ⁊ similiter generabilis ⁊ corruptibilis: generatio ⁊ corruptio ⁊ mutabilis sm̄ locū: loci mutatio: accipit enim hic motum cōiter pro mutatione: nō autem stricte scd̄m ꝙ diuidit̄ contra generationem ⁊ corruptionem: vt dicet in quinto.

Deinde cum cum dicit.

Co. 7.

Quod autem hoc sit motus ab hinc manifestum est. Cum enim edificabile inquantum huiusmodi ipsum dicimus esse actu: edificatur ⁊ est hoc edificatio. Similiter autem ⁊ doctrinatio ⁊ volutatio: ⁊ medicatio ⁊ saltatio: ⁊ adolescentia: ⁊ senectus.

¶ Manifestat singulas ptes diffinitionis. ⁊ primo q̃tum ad hoc q̃ motus dr̃ actus. scḋo q̃tū ad hoc q̃ dr̃ exitus i potentia. ibi: Cū aūt: Tertio q̃tum ad hoc qḋ additur inquantū hmōi. ibi: Dico āt hoc: Circa primū vtit̃ tali rōne id quo aliquid fit actu prius in potentia entis: est actꝰ: sed aliquid fit actu dum mouet̃ priꝰ adhuc i potētia entis ergo motus est actus. Dicit ergo ex hoc manifestum est q̃ motus sit hoc. i. actus: q: edificabile dicit potētiam ad aliquid: cum āt edificabile fm hāc potētiā quā importat reducitur in actū. tūc dicimus q̃ edificatur. ⁊ iste actus ē edificatio passiua. ⁊ similiter ē de oibꝰ alijs motibꝰ: sicut doctrinatio. volutatio. medicatio. saltatio. adolescentia. i. augmentū ⁊ senectus. i. diminutio. Cōsiderādū est enim q̃ anteq̃ aliquid moueatur ē in potentia ad duos actꝰ. s. ad actum perfectū qui ē terminus motus: ⁊ ad actuz imperfectū qui ē motus sicut aqua anteq̃ incipiat calefieri ē in potentia ad calefieri: ⁊ ad calidū eē: cum autē calefit. reducitur in actum impfectū qui ē motus nōdū in actum perfectum: qui ē terminus motus: sed adhuc respectu ipsiꝰ remanet in potentia. ¶ Deinde cum dicit.

Co. 8.

Cum autē quedā eadē sunt ⁊ potētia ⁊ actu quęuis nō simul: aut nō secundū idez: sz vt calidū quidē potentia: frigidū āt endelechia multa iā agūt ⁊ patiunt̃ ad inuicē. Omne eni erit simul actiuū ⁊ passiuum. Ergo ⁊ mouens physice mobile erit. Omne eni huiꝰ mouet: cū mouetur ⁊ ipsum. Videt̃ quidem igit̃ quibusdaz omne moueri mouēs. Sz d̄ his quidē ex alijs erit manifestum quō se habeant. Est eniz quidam mouentiū ⁊ immobile. sed potentia existentis cum endelechia eius agat aut ipsuz aut aliud inquantum mobile motus est.

Co. 9. Endelechia

¶ Ostēdit q̃ motus sit actꝰ exñtis potentia tali rōne. ois enim actus: eius ē actus in quo semp inuenitur. sicut lumē nūq̃ inuenitur nisi in dyaphano: ⁊ pp hoc ē actꝰ dyaphani. Sed motus semp inuenitur in existente in potentia est igitur motus actus existentis in potentia. Ad manifestationem igitur secunde ppositionis dicit: q̃ quia quedā eadē sunt ⁊ in potētia ⁊ in actu: lz nō simul. aut fz idez: sicut aliquid est calidū in potentia. ⁊ frigidū actu ex hoc sequit̃ q̃ multa agunt ⁊ patiuntur adinuicē: inquātū. s. vtrunq; est in potentia ⁊ actu respectu alterius fm diuersa. ⁊ q: oia corpa inferiora naturalia cōicant in materia. ideo in vnoquoq; est in potētia ad id quod est actu in altero. ⁊ ideo in oibꝰ talibꝰ aliquid simul agit ⁊ patit̃: ⁊ mouet ⁊ mouet̃: ⁊ ex hac rōne quibusdā visum est q̃ simplr oē mouens moueatur. Sed de hoc mãifestum erit magis in alijs. ostēdetur enim in octauo hꝰ. ⁊. i. 12. metha. q̃ ē quoddā mouēs imobile: q: nō ē in potētia: sed ī actu tm̄. sed qñ id quod ē in potentia actu quodāmō existens agit aut ip̄m: aut aliud inq̃tū ē mobile. i. reducitur i actū motus. siue fit motū a se: siue ab alio: tunc ē motꝰ actꝰ eius ⁊ inde ē q̃ illa que sūt i potētia siue agant: siue patiātur mouētur: q: ⁊ agendo patiunt̃: ⁊ mouendo mouētur sicut ignis cū agit in ligno patit̃: inq̃tum ingrossatur per fumum: quia flamma non est nisi fumus ardens.

Phy. lec 12. ⁊ 13. meta. lec. 5.

2. de genera. lec. 4.

¶ Deinde cum dicit.

Dico autem hoc inquantum sic. Est enim es potentia statua: sed tamen non eris endelechia: ⁊ inquantum es est motus est: Non enim idem est eri esse: ⁊ potentia alicui mobili: Quoniam si idez esset simpliciter ⁊ scḋm rōnē esset vtiq; eris inq̃tū es ē endelechia motus: Nō est autem idem quemadmodum dictum est.

¶ Manifestat hanc pticulā inq̃tū hmōi. Et prio p exēplū scḋo p rōnē ibi. Manifestū āt ⁊ in ɔ̃rijs. Dicit g° p° q̃ necessariū fuit addi inq̃tū hmōi: q: id qḋ ē in poª ē ēt aliqd actu. ⁊ lz idē sit subm entis in poª: ⁊ i actu: nō tñ est idē fm rōnez eē in poª: ⁊ eē i actu: sicut es ē in poª ad statuā. ⁊ ē actu es: nō tñ est eadē rō eris inq̃tuz ē es ⁊ inq̃tū ē poª ad statuā. motꝰ aūt nō est actus eris inq̃tum es est: sed inq̃tū est in poª ad statuā. alias oporteret q̃ quā diu es eēt tā diu es moueret̃: qḋ pz eē falsum. vnde pz ɔuenienter additū eē inq̃tū hmōi. ¶ Deinde cum dicit.

Co. 10.

Manifestum aūt est: ⁊ in cōtrarijs: posse quidez enim sanari: et posse laborare alterum est. Et namq; sic laborare quidem et sanari idē esset subiectū aūt et sanabile et ifirmum siue humiditas siue sanguis vnum et idem est. Quoniam aūt nō est idez: quemadmodū neq; color idez et visibile: Possibilis inq̃tū possibile endelechia manifestum est q̃ sit motus.

¶ Ostēdit idē p rōnez sumptā a ɔ̃rijs. mãifestū ē aliqḋ q̃ idē subm ē in poª ad ɔ̃ria: sicut humor aut sanguis ē idez subm se hñs in poª ad sanitatē ⁊ egritudinē. mãifestū ē āt q̃ eē in poª ad sanitatē ⁊ eē in poª ad egritudinē ē alteꝝ ⁊ alteꝝ: ⁊ hoc dico fm ordinē ad obiecta. aliogn si idē esset posse laborare ⁊ posse sanari. seq̃ret̃ q̃ laborare ⁊ sanari eēnt idē. dr̄nt ergo posse laborare ⁊ posse sanari fm rōnē sed fm subm ē vnū ⁊ idē. Pz g° q̃ nō ē eadē rō subi inq̃tū ē quoddā ens. ⁊ inq̃tum ē poª ad aliud. aliogn poª ad ɔ̃ria eēt vna fm rōnem. ⁊ sic ēt nō eēt idem fm rōnez color ⁊ visibile. ⁊ iō necessariū fuit dicere q̃ motꝰ ē actꝰ possibilis inq̃tū ē possibile: ne intelligeretur eē actꝰ eius qḋ ē in potētia inquātū ē quoddā subiectum.

Co. 11.

q Uod quidez igit̃ hoc sit: et quod accidit tūc moueri: cū est endelechia: et neq; priꝰ nz posteriꝰ ostensuz est. Contingit enim vnū quodq; aliquando quidez operari aliquando autem non: vt edificabile et edificabilis actus. inquantum est edificabile: edificatio est. Aut enim hoc est edificatio actus aut domus: sed cum domus sit: non amplius edificabile est. Edificatur autem edificabile. Necesse est ergo edificationem esse actum. Edificatio autem motus quidam est. At vero eadem conueniet ratio in alijs motibus.

¶ Lectio tertia.

¶ Posita diffīōne motus ⁊ mãifestatis singulis particulis diffīōnis. hic ɔ̃iter ostēdit q̃ diffinitio sit bene assignata: ⁊ primo directe. scḋo indirecte. ibi (Quod aūt bñ dictum sit) Circa primū vtitur tali rōne: oē qḋ est in potentia qñq; contingit id eē in actu. Sed edificabile est in potentia. ergo contingit aliquē actū eē edificabilis inquātuz est edificabile. hoc āt est vel domus vel edificatio: sz domus nō est actus edificabilis inq̃tum est edificabile: q: edificabile inq̃tum hmōi reducitur in actum cum edificatur. cū āt iam domus ē: nō edificatur. Relinquit̃ igit̃ q̃ edificatio sit actus edificabilis inquātum hmōi. edificatio āt est qdam motus. motꝰ igit̃ est actus existentis in potentia inquātum huiusmōi. ⁊ eadez rō est de alijs motibus. Patz igitur q̃ motus talis sit actus qualis dictus est ⁊ q̃ tunc aliquid mouet̃ qñ est in tali actu. ⁊ neq; pꝰ

neq3 posterius. q2 prius cum est in potentia tm̄: non incipit motus: neq3 ēt posterius: cum iam omnino desinat eē in potentia per hoc q̄ fit in actu perfecto.

¶ Deinde cum dicit.

Qd̄ āt bene dictū sit manifestum ē ex quibus alij de ipso dicunt: ex eo qd̄ nō facile ē diffinire aliter ipsum. Neq3 enim motum in alio genere ponere pōt vtiq3 aliquis.

Co. 12.

¶ Ostēdit indirecte diffōnem hīc eē assignatā per hoc. s. q̄ nō 9ungit motū aliquē alr diffinire. Et circa hoc tria facit primo ponit qd̄ intēdit. scdo ponit diffōnes aliorum de motu & reprobat eas ibi (Manifestum āt intendentib⁹) Tertio assignat cām quare alij sic diffinierunt motū ibi. (Cā aūt in h̄ ponere) Dicit ergo primo q̄ manifestū ē motum esse bene diffinitum ex duobus. primo quidem quia diffōnes quibus alij diffinierunt motum sunt inconuenientes. scdo ex hoc q̄ non contingit eum aliter diffinire cuius rō est quia motus non collocari pōt in aliquo alio genere: q̄3 in genere actus existētis in potentia.

¶ Deinde cum dicit.

Manifestū āt intēdentib⁹ quēadmodum ponūt quidā ipsū alteritatē & inequalitatē. & qd̄ nō ē dicentes eē motū: quorū nullū necessariū ē moueri: neq3 si altera sint: neq3 si inequalia neq3 si nō sint. Sz neq3 mutatio in hoc neq3 ex his magis est q̄3 ex oppositis.

Co. 13.

¶ Excludit diffōnes aliorum de motu. Et sciendū ē q̄ tripliciter aliqui diffinierunt motū. dixerunt. n. motū eē alteritatem pp̄ hoc q̄ id qd̄ mouetur semp aliō & aliō modo se h3. Itē dixerunt motū eē inequalitatē: q2 id quod mouetur semp magis ac magis accedit ad terminū. Dixerūt ēt motū eē quod non ē. i. non ens: quia id quod mouetur dū mouet: nondū h3 id ad quod mouet. vt qd̄ mouet ad albedinē: nondū iā ē albū. Has autem diffinitiones destruit phūs triplr. primo quidē ex parte subiecti motus. Si. n. motus eēt alteritas vel inequalitas vel non ens cuicunq3 ista inessent necessario moueret: quia cuicunq3 inest motus illud mouet. Sed nō ē necessariū moueri neq3 ea que sūt altera ex hoc ipso q̄ altera sunt neq3 inēqlia neq3 ea que non sunt. relinquit igit̄ q̄ alteritas: & inequalitas & non ens non est motus. Scdo ostēdit illud ex parte termini ad quē: q2 motus & mutatio non est magis in alteritatem q̄3 in similitudinē: neq3 magis inequalitatem q̄3 i eq̄litatē: neq3 magis in non eē q̄3 in eē. Nā3 generatio ē mutatio ad eē: & corruptio ad non eē: non igit̄ motus magis ē alteritas q̄3 similitudo vel inequalitas q̄3 equalitas. vl̄ nō ens q̄3 ens. Tertio ostendit idem ex parte termini a quo quia sicut motus aliquis est ex alteritate & ex inequalitate: & ex non ente. ita est ex oppositis horum. nō igit̄ mot⁹ magis debet poni in his generib⁹: q̄3 in oppositis.

Deinde cum dicit.

Cā āt i hoc pōere q̄ idetermiatū quiddā iā videt̄ esse mot⁹. Alteri⁹ āt coordinationis pricipia ex eo qd̄ sūt priuatiua & indeterminatiua sūt. Neq3 enim hoc: neq3 tale: neq3 vnū ipsorum: q2 aliorum predicamentorum.

¶ Assignat cā3 q̄re predicto mō antiqui motū diffinierūt Et circa hoc duo facit. primo assignat causam eius quod dcm̄ ē. scdo assignat cām cuiusdam qd̄ supposuerat ibi. (Videt̄ āt determinatū) Dicit ergo primo q̄ ista est cā quare antiqui posuerunt motū in predictis generibus. s. alteritatis: ineq̄litatis: & non entis: q2 mot⁹ vr̄ eē quoddā indeterminatū. i. incōpletū & iperfectū: q̄si non hn̄s determinatā nām. & quia idetermiatū ē: pp̄ hoc videt̄ eē ponēdus in genere priuationum. Nā cū pythagoras poneret duas ordinationes rerum in quarum vtraq3 ponebat quedā decē pncipia: pncipia aūt q̄ erant in scda ordinatiōe dicebant̄ ab ipso indeterminata: quia sunt priuatiua. non enim determinant̄ per formā que sit in genere subē: neq3 p formā q̄litatis: neq3 per formā aliquā specialē in aliquo horum generū existentē: neq3 ēt per formā alicui⁹ aliorum p̄dicamētorum. In vna āt ordinatiōe ponebāt pythagorici hec decē. s. finē: impar: vnū: dextrū: masculū: quiescens: rectū: lumē: bonū: triangulū eq̄laterū. In alia autē infinitū: par: multitudinem: sinistrum: feminam: motum. obliquum. tenebram. malum. altera parte longius.

¶ Deinde cum dicit.

Videri āt idetermiatū eē motū cā ē: q2 nō i potentiā eorū q̄ sūt generū neq3 i actum est pōere ipm. Neq3. n. possibile esse q̄ntitatē potentia moueri ex necessitate: neq3 quod actu q̄ntum est. Et mot⁹ quidē act⁹ quidā videt̄ eē: ipsect⁹ āt. Cā āt est: quoniā ipsectū quod possibile: cuius est actus. propter hoc igitur difficile est ipsum accipere quid sit. Aut enim in priuatione necesse est ipsum ponere: aut in potentiam: aut in actum simplicem. Horū āt nullū videtur contingens. Relinquitur igitur predictus modus actum quidē quendā esse sed huius actū qualem diximus difficile quidem videre: contingentem āt esse.

Co. 14.

Co. 15.

¶ Assignat cā3 q̄re motus ponit̄ int̄ indeterminata. & dicit q̄ hui⁹ cā ē quia neq3 pōt poni sub potentia. neq3 sub actu. si. n. poneret̄ sub potentia. quicqd eēt in potentia puta ad q̄ntitatē moueret̄ sm̄ q̄ntitatem. & si contineretur sub actu. quicqd eēt actu q̄ntū moueret̄ sm̄ quantitatem. & quidem verū est q̄ motus est actus. sed est actus iperfectus. medius int̄ potentiam & actū. & q̄ sit actus imperfectus ex hoc p3. q̄ illud cuius est actus est ens in potentia vt supra dictum est. et ideo difficile est accipere qd sit motus. videt̄ enim in primo aspectu q̄ vel sit simplr actus vl̄ simplr potentia. vl q̄ contineatur sub priuatione. sicut aliqui posuerunt ipsum contineri sub nō ente & sub ineq̄litate. sed nullū horum est possibile vt supra ostensū est. Unde relinquit̄ solus predictus modus ad diffiniendū motū. vt. s. motus sit actus talis qualem diximus. s. existētis in potentia. talem autem actum cōsiderare difficile est propter permixtionē actus & potentie. tamen esse talem actum non est impossibile sed contingens.

Lec. 2.

m Mouetur āt & mouens omne sicut dictū est: cum sit potentia mobile.

Co. 16.

¶ Lectio quarta.

¶ Postq̄3 phūs diffiniuit motum. Hic ostēdit cui⁹ actus sit mot⁹. vtrum. s. mobilis vel mouentis. & pōt dici q̄ h̄ ponit aliam diffinitionem motus: que h3 ad premissā vt materialis ad formalē: & conclo ad principium. Et hec ē diffinitio. motus est actus mobilis inq̄tū est mobile. Hec. n. diffinitio 9cluditur ex premissa. q2 enim motus est actus existētis in potentia inq̄tum h⁹i. existēs aūt in potentia inq̄tum h⁹i est mobile: nō āt mouens: q2 mouens inq̄tum h⁹. ē ens in actu: sequetur ergo q̄ mot⁹ sit actus mobilis inq̄tum h⁹. Circa hoc ergo tria facit: p̄mo ostēdit q̄ mot⁹ est actus mobilis scdo q̄liter se h3 motus ad mouentē. ibi. (Motum āt act⁹) Tertio mouet dubitationē. ibi (Hēt autem defectum) Circa primū duo facit. primo pōit diffinitionē mot⁹. s. q̄ motus ē actus mobilis. secūdo ex hoc declarat quoddam quod poterat esse dubiū. ibi (Et dubium aūt) Circa primū tria facit. primo inuestigat diffinitionem motus. scdo 9cludit eā. ibi. Unde motus ē: Tertio manifestat eam ib. Accidit aūt &c. Ad inuestigandū autem diffinitionem motus premittit q̄ moueri etiā accidit mouenti. Et circa hoc duo facit. primo probat q̄ omne mouens mouet̄. scdo ostēdit vnde accidat ei moue-

ei.ibi (Adhuc agere) Quod autem mouens mouetur ostendit ex duobus. primo quidē: quia omne qđ prius est in potentia ⁊ postea in actu: quodāmodo mouetur. mouens autē inuenitur esse prius mouens in potentia: ⁊ postea mouens in actu: mouens ergo huiusmodi mouet. ⁊ hoc est quod dicit: quod omne mouēs: cū ita se habeat quod quādoqz sit in potentia (mobile). i. ad mouendum: mouetur sicut dictum est. hoc enim ex dictis apparet. Dictuz est enim

Lectio.2. quod mouens est actus existentis in potentia. ⁊ hoc cōtingit in omni mouente naturali. Unde dictum est supra quod omne mouens physicum mouetur.

Secundo ibi.

Et cuius inmobilitas quies est cui.n. motus inest huius immobilitas quies est.

Ostendit idem alio modo cuicūqz sua imobilitas est eius quies huic inest motus quies enim ⁊ motus cu sint opposita habent fieri circa idē. sed mouentis imobilitas idest cessatio a mouendo dicit quies. dicuntur enim quedam quiescere quādo cessant agere omne igitur tale mouens. scilicet cuius imobilitas est quies: mouetur.

Deinde cum dicit.

Adhuc agere .n. inquātuz h° ipsū mouere est. Hoc aūt facit tactu quare simul ⁊ patitur.

Ostendit vnde accidat mouenti quod moueatur. non enim accidit ei ex hoc quod mouet: sed ex hoc quod mouet tangēdo: quia mouere est agere ad hoc quod aliquid moueatur. id aūt qđ fit a mouente patit mouetur. sed hoc quod est agere facit tactu. nam corpora tangendo agunt. vnde sequitur quod ⁊ simul patiatur quia quod tangit patitur. Sed intelligēdum ē quod ē vtrinus tact°. s. quod aliqđ tangit ⁊ tangit: vt cōtenit in his que cōmunicant in materia: quorū vtrunqz ab altero patitur dum se tangunt. corpora autem celestia quia non cōmunicant cum corporibus inferioribus in materia: sic agunt in ea quod non patiuntur ab eis: ⁊ tangunt ⁊ non tanguntur vt dicitur in primo de generatione.

Deinde cum dicit.

Unde motus actus mobilis est inquantum est mobile. Accidit autem hoc tactu motiui: quare simul ⁊ patitur. Species autem semper existimabitur aliquaz mouens. Aut enim hec: aut qualis: aut quanta: que erit principium et ⁊ causa motus. Cum moueat actu homo: facit ex potentia existente homine hominem.

Co.7.

Ponit diffinitionem motus cōcludēs ex predictis quod quāuis mouēs moueat: mot° tamen non ē actus mouentis sed mobilis fm quod ē mobile. ⁊ hoc cōsiter manifestat per hoc quod moueri accidit mouenti: ⁊ nō per se ei competit. vnde si aliqđ fm hoc mouetur fm quod actus eius est motus: sequit quod motus non sit actus mouentis sed mobilis: non quidem inquātum est mouens: sed inquātum est mobile. Quod aūt moueri accidat mouenti manifestat per id qđ supra dictum est: hoc enim. s. actus mobilis qui est motus: accidit ex contactu mouentis ex quo sequitur quod simul dum agit patiatur. ⁊ sic moueri competit mouenti per accidens. Qđ autem non cōpetat ei per se manifestat per hoc: quod semper aliqua forma videtur mouens esse: sicut forma que ē in genere substantie: in transmutatione que est fm substātiam: ⁊ forma que est in genere qualitatis in alteratione: ⁊ forma que est in genere quantitatis in augmento ⁊ diminutione. Huiusmodi enim forme sunt cause ⁊ principia motuum: cum omne agens moueat fm formam. oē enim agens agit inquantum est actu: sicut actu homo facit ex homine in potentia hominem actu. vnde cum vnūquodqz fit actu per formam: sequitur quod forma sit principium mouendi: ⁊ sic mouere competit alicui inquātum habet formā per quā ē in actu. vnde cū motus sit act° existentis potentia: vt supra dictum est: sequitur quod mot° nō sit actus alicuius inquātum est mouens: sed inquātū ē mobile: ⁊ ideo in diffinitione motus positum est quod est actus mobilis inquantum est mobile.

Lect.2

Deinde cum dicit.

Et dubium autem manifestum est: quod ē motus i mobili. Actus enim huius ⁊ ab hoc.

Co.18.

Manifestat quoddā dubiū ex predictis. solet.n. eē dubiū apud quosdā vtrū mot° sit in mouēte aut in mobili: sed hoc dubiū declaratur ex premissis. manifestū ē.n. quod act° cuiuslibet ē in eo cui° ē act°. ⁊ sic manifestū ē quod act° mot° ē i mobili: cū sit act° mobilis cāt° tñ in eo a mouente.

Deinde cum dicit.

Motiui autem actus non alius est.

Ostendit quō se hēat motus ad mouens. ⁊ primo proponit qđ intendit dicens quod actus motiui non est alius ab actu mobilis. vnde cum motus sit actus mobilis: est etiā quodāmō act° motiui.

Secundo ibi.

Oportet quidem enim esse actum vtriusqz Motiuum quidem est. i ipso posse. Mouēs autem in ipso operari vel agere.

Manifestat propositum. ⁊ circa hoc tria facit. primo ostēdit quod mouētis ē aliquis actus sicut ⁊ mobilis. quicquid enim dicit fm potentiam ⁊ actum. habet aliquem actum sibi competentem. sed sicut in eo qđ mouetur dr mobile fm potentiā inquātū pōt moueri: motū aūt scdm actū inquātuz actu mouet: ita ex parte mouentis motiuū dr fz potentiam inquātum. s. pōt mouere: mouens aūt in ipso agere. i. inquātū agit actu. Opz igit vtriqz. s. mouenti ⁊ mobili cōpetere quendā actū.

Scdo ibi.

Sed ē actiuū mobilis. Quare similiter vn° vtriusqz actus.

Ostēdit quod idē sit actus mouentis ⁊ moti: mouētis dicitur enim inquātū aliqđ agit: moti aūt inquātū patitur: sed idē ē qđ mouēs agēdo cāt: ⁊ quod motū patiendo recipit. ⁊ hoc ē quod dicit quod (mouens est actiuum mobilis). i. actum mobilis cāt: quare oz vnū actū eē vtriusqz. s. mouētis ⁊ moti: idem enim est quod est a mouente: vt a causa agente: ⁊ qđ ē i moto: vt i patiēte ⁊ recipiente.

Tertio ibi.

Sicut idē spaciū est vnius ad duo: ⁊ duorū ad vnū: ⁊ ascendēns ⁊ descendēns. Hec enim vnū quidem sunt: rō autem non vna. Similiter autem ē ⁊ i mouente ⁊ i moto.

Manifestat hoc per exēplū. eadē enim distātia ē vnius ad duo ⁊ duorū ad vnū scdm rē: sed differt scdm rōnem: quia scdm quod incipim° cōparationē a duobus pcedēdo ad vnū dicimus duplū: econtrario vo dr dimidiū: ⁊ silr ad idez spacium ascēdēns ⁊ descendēns sed fm diuersitatē principij ⁊ termini vocatur ascensio: vel descensio ⁊ silr ē i mouente ⁊ moto: nā mot° scdm quod pcedit a mouēte īmobile ē act° mouētis fm aūt quod ē i mobili a mouente ē act° mobilis.

Deinde cum dicit.

Hz aūt defectū rōnabilē. Necesse ē.n. fortassis eē quēdā actiuū ⁊ passiuū. Hinc quidez enī actio: illinc enī passio: opus enī ⁊ finis huius quidem actio: illius autez passio.

Co.19.

Mouet quādā dubitationē circa premissa. ⁊ primo mouet dubitationē. scdo soluit eā. ibi (At neqz actū) Circa primū duo facit primo premittit q̄dā ad dubitatioēm. scdo dubitationē psequit. ibi (Quū igit vtraqz) Dicit ergo primo quod id qđ dictū est (habet defectuz). i. dubitationez (rōnabilē). i. logicā. ad vtranqz enim partem sunt probabiles rōnes: ad hanc autē dubitationē hoc premittit quod aliquis actus est actiuus: ⁊ aliquis actus ē passiuus: sicut supra dictū ē: quod ⁊ mouētis ⁊ moti ē aliqs act°: act° qdē actiui vocat actio: actus vero passiui vocatur passio. ⁊ hoc probat quia illud qđ ē opus ⁊ finis vniuscuiusqz: ē act° ei° ⁊ pfectio: vnde cum opus ⁊ finis agentis sit actio: patientis autem

passio: vt per se manifestum est: sequitur quod dictum est ꝙ actio sit actus agentis: ⁊ passio patientis.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniā igit̄ vtraq̄ʒ sunt motus: siquidē al teri: in aliquo sunt. Aut. n. vtraq̄ʒ in patiēte ⁊ moto sunt: aut in agēte sunt vtraq̄ʒ. Aut actio quidē i agēte: passio aūt i patiēte est. Si autem oportet ⁊ hāc actionē vocare: equiuoce qdē sit.

¶ Prosequit̄ dubitationem. manifestum est. n. ꝙ tam actio q̄ passio sunt motus: vtrunq̄ʒ enim est idem motui. aut igitur actio ⁊ passio sunt idē motus: aut sunt diuersi mot⁹ si sunt diuersi: necesse est ꝙ vterq̄ʒ ipsoꝝ sit in aliquo subiecto: aut igit̄ vterq̄ʒ est in patiente ⁊ moto: aut alteꝝ eoꝝ est in agente. s. actio: ⁊ alterum in patiēte. s. passio. Si autē aliquis dicat econuerso ꝙ id quod est in agēte sit passio: ⁊ id qđ ē in patiēte sit actio: manifestum ē ꝙ equiuoce loqr̄. id enim quod ē passio vocabit actionem ⁊ econuerso. Videtur autem quartum mēbrum omittere. s. ꝙ vtrunq̄ʒ sit in agente. sed hoc pretermittit: quia ostēsum est ꝙ motus sit in mobili: ꝑ qđ excludit̄ hoc membrum: ꝙ neutrum sit in patiente sed vtrunq̄ʒ in agente. Ex his igitur duobus membris q̄ tangit: primo prosequitur. Secundum ibi.

Lec. 4.

¶ Ad vero si hoc est i mouēte: motus erit. Eadem. n. ratio est i mouēte ⁊ i moto. Quare aut oē mouēs mouebit̄: aut hn̄s motū nō mouebit̄

¶ Si enim aliquis dicat ꝙ actio ē in agente: ⁊ passio in patiente: actio autem est motus quidam vt dictū est: sequit̄ ꝙ motus sit in mouēte eandem autem rationem oportet esse ⁊ de mouente ⁊ de moto. s. vt in quocunq̄ʒ eorum sit motus illud moueatur. Uel eadem ratio est de mouente ⁊ moto: sicut ⁊ de patiente ⁊ agente. In quocunq̄ʒ autē est motus illud mouetur: quare sequitur vel ꝙ omne mouens moueatur: vel ꝙ aliquid habeat motum ⁊ non moueatur: quorum vtrunq̄ʒ videtur inconueniens.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Si aūt vtraq̄ʒ in moto sunt ⁊ in patiēte ⁊ actio ⁊ passio: ⁊ doctio ⁊ doctrina: cū duo sint in addiscente: primū quidē quod actus vniuscuiusq̄ʒ non in vnoquoq̄ʒ erit. Postea ⁊ incōueniens est per duos motus simul moueri. Que daʒ nāq̄ʒ erunt alterationēs due vnius ⁊ in vnā speciē: sed impossibile est.

¶ Prosequit̄ aliud membrum: dicēs ꝙ si aliq̄s dicat ꝙ vtrunq̄ʒ. s. actio ⁊ passio: cum sint duo motus: sunt in patiente ⁊ moto: ⁊ doctio que ē ex parte docētis: ⁊ doctrina que est ex parte addiscentis sunt in addiscente: sequuntur duo inconueniētia: quoꝝ primū ē: q: dictū ē ꝙ actio ē actus agētis: si igit̄ actio non ē in agēte sed in patiēte: sequit̄ ꝙ proprius actus vniuscuiusq̄ʒ non ē in eo cuius ē actus: postea sequit̄ aliud inconueniēs. s. ꝙ aliqđ vnum ⁊ idē moueat̄ s̄m diuersos motus. actio. n. ⁊ passio supponunt̄ nunc eē duos motus. in quocunq̄ʒ autē ē motus illud mouet̄ s̄m illum motum. Si igit̄ actio ⁊ passio sunt i mobili: sequitur ꝙ mobile moueat̄ s̄m duos motus. ⁊ hoc eēt idem ac si essent due alterationes vnius subi q̄ terminarent̄ ad vnā spēm: sicut ꝙ vnū subm moueret̄ duabus dealbationib⁹ qđ ē impossibile. ꝙ vo idē subm moueat̄ duabus alterationibus simul ad diuersas spēs terminatis. s. de albatione ⁊ calefactione non ē inconueniens. Manifestum autē ē ꝙ actio ⁊ passio ad eandē spēm terminantur: idem est enim quod agens agit ⁊ patiens patitur.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed vnus erit actus. Sed irrationabile ē ⁊ duorum ⁊ alterorum s̄m speciem eundem ⁊ vnum esse actum. Et erit siquidē doctio ⁊ doctrina idem: ⁊ passio ⁊ actio: ⁊ docere cum addiscere idem: ⁊ agere cum pati. Quare necesse est oēm docentem addiscere: ⁊ agentem pati.

¶ Prosequit̄ aliud mēbrū. pōt aliq̄s dicere ꝙ actio ⁊ passio nō sunt duo motus sʒ vn⁹. ⁊ ex hoc inducit ad q̄tuor inconueniētia: quoꝝ p̄mū ē ꝙ idem sit actus diuersoꝝ s̄cdm spēm. Dcm̄ ē. n. ꝙ actio sit act⁹ agētis: ⁊ passio actus patientis: q̄ s̄m spēm sunt diuersa. Si igit̄ actio ⁊ passio sint idē motus: sequit̄ ꝙ idē motus sit diuersoꝝ s̄m spēm. Scđm inconueniens ē: ꝙ si actio ⁊ passio sint vnus motus ꝙ idē sit actio cū passiōe: ⁊ doctio q̄ ē ex pte docētis cū doctrina q̄ se tenet ex pte addiscētis. Tertiū iconueniēs ē ꝙ agere sit idē qđ pati: ⁊ docere idē qđ addiscere. Quartū qđ ex hoc seq̄t̄ ꝙ oē docens addiscat ⁊ omne agens patiatur.

¶ Deinde cum dicit.

Lec. 20.

¶ Aut neq̄ʒ actum alterius in altero esse iconueniens est. Est. n. doctio actus docentis. In quodam enim ⁊ non decisus: sed huius in hoc.

¶ Soluit premissam dubitationē. Est autem manifestū ex supradeterminatis: ꝙ actio ⁊ passio non sunt duo motus: sed vnus ⁊ idem motus s̄m enim ꝙ est ab agente dicitur actio: s̄m autem ꝙ est a patiente dicitur passio. Unde inconuenientia que sequuntur ad primā partem in qua supponebatur ꝙ actio ⁊ passio essent duo motus nō oportet soluere: preter vnum qđ remanet soluendum. s. s̄m: ēt supposito ꝙ actio ⁊ passio sint vnus motus: q: cum actio sit actus agentis vt supra dictū est: si actio ⁊ passio sunt vn⁹ motus: sequitur ꝙ actio agentis quodāmodo sit in patiente ⁊ sic actus vnius esset in altero. Quatuor autem inconuenientia sequebant̄ ex altera parte. ⁊ sic restant quinq̄ʒ inconuenientia soluenda. Dicit ergo primo ꝙ non est inconueniens actum vnius esse in altero quia doctio est actus docentis ab eo tamen in alterum tendens continue ⁊ sine aliqua interruptione: vnde idem actus est huiusmodi. i. agētis vt a quo: ⁊ tn̄ est in patiēte vt receptus in eo: eēt autē icōueniēs si act⁹ vni⁹ eo mō quo ē actus eius esset in alio.

¶ Deinde cum dicit.

Lec. 21.

¶ Neq̄ʒ vnum duobus prohibet nihil eundē esse actuʒ: non sicut esse idē: sed sicut est quod potentia est ad agens. neq̄ʒ necesse est docentē addiscere. neq̄ʒ si pati ⁊ agere idem est: non tamen tanq̄ʒ rationem esse vnam quod quid est esse dicentē: sicut tunice ⁊ indumentū: sed sicut via a thebis ad athenas: ab athenis ad thebas quemadmodum dictum est prius. Non enim omnia eadē insunt quolibet modo eisdē: sed solum quibus esse idē est.

¶ Soluit aliud inconueniens. s. ꝙ idē actus esset duoꝝ: ⁊ dicit ꝙ nihil prohibet vnū actum esse duorum ita tn̄ ꝙ nō sit idem ⁊ vnus motus s̄m rōnem: sed vnus s̄m rem vt dictum est supra: q: eadē distantia est duorum ad vnum ⁊ vnius ad duo: ⁊ eius qđ est in potentia ad agens: ⁊ econuerso. Sic enim idem actus s̄m rem ē duorū s̄m diuersam rationem: agentis quidem s̄m ꝙ est ab eo: patientis autem s̄m ꝙ est in ipso. Ad alia autem tria inconueniētia quorum vnum ex altero deducebatur: respondet ordine retrogrado. primo. s. ad illud quod vltimo inducebatur vt magis inconueniens. Sic igitur tertio respondet ad quartum inconueniens. ⁊ dicit ꝙ non est necessarium ꝙ docēs addiscat vel ꝙ agens patiatur: ⁊ si agere ⁊ pati sint idē subiecto: dum tamen dicamus ꝙ non sunt idē sicut ea quorum ratio est vna: vt tunica ⁊ indumentum: sed sicut ea q̄ sunt idem subiecto ⁊ diuersa s̄m rationem: vt via a thebis ad athenas ⁊ ab athenis ad thebas: vt dictum est prius. non oportet autem ꝙ omnia eadem conueniāt his q̄ sunt quocunq̄ʒ modo idem: sed solum illis qui sunt idem subiecto vel re ⁊ ratione: ⁊ ideo etiam dato ꝙ agere ⁊ pati sint idem cum non sint idem ratione: vt dictū est: non sequit̄ ꝙ cuicunq̄ʒ conueniat agere quod ei conueniat pati.

¶Ad vo neq3 si doctio ⁊ doctrina idem ⁊ addi
scere ⁊ docere idē: sicut neq3 si spaciū vnū di
stanū sit: ⁊ distare hinc illuc: ⁊ idē huc vnū idē ē.
¶Respondet ad q̄rtum inconueniens ⁊ dicit ꝙ nō sequit̃
etiā si doctio ⁊ doctrina addiscentis esset idē: ꝙ addiscere
⁊ docere essent idē: q: doctio ⁊ doctrina dicunt̃ i abstra
cto: docere aūt ⁊ discere i ꝯcreto. Vn̄ applicant̃ ad fines
vel ad terminos fm̄ quos sumit̃ diuersa rō actiōis ⁊ pas
sionis. sicut licet dicamus ꝙ sit idē spaciū distātiū aliquoꝝ
abstracte accipiēdo: si tn̄ applicamus ad terminos spacij:
sicut dicamus distare hīc illuc ⁊ idē huc nō ē vnū ⁊ idem.
¶Deinde cum dicit.

Co. 27.

¶Omnino aūt dicere ē: neq3 doctio cū doctri
na: neq3 actio cum passiōe idē ꝓprie ē: s3 cui in
sunt. hec motus. Quod. n. huius i hoc: ⁊ quod
huius ab hoc actum esse: ratione alterum est.
¶Respondet ad tertiū inconueniens destruens hanc illa
tionem qua ꝯcludebatur ꝙ si actio ⁊ passio sunt vnus mo
tus ꝙ actio ⁊ passio sunt idem: ⁊ dicit ꝙ finaliter dicendū
est ꝙ non sequit̃ ꝙ actio ⁊ passio sint idē vel doctio ⁊ do
ctrina: sed ꝙ motus cui inest vtrūq3 eoꝝ sit idem q̄ qdem
motus fm̄ vnam rōnem est actio: ⁊ fm̄ aliam rōnem est
passio. alteꝝ. n. est fm̄ rōnem esse actū huius vt in hoc: ⁊
esse actū huius vt ab hoc. motus aūt dr̄ actio fm̄ ꝙ est ac
tus agētis: vt ab hoc: dr̄ autem passio fm̄ ꝙ est actus pati
entis vt in hoc. ⁊ sic p3 ꝙ licet motus sit idē mouētis ⁊ mo
ti pp̄ hoc ꝙ abstrahit ab vtraq3 rōne: cū actio ⁊ passio dif
ferunt pp̄ hoc ꝙ has diuersas rōnes in sua significatione i
cludunt. Ex hoc aūt apparet ꝙ cū motus abstrahat a rō
ne actionis ⁊ passionis nō continet̃ i p̄dicamēto actionis:
neq3 in predicamēto passionis vt quidā dixerūt. S3 restat
circa hoc dubitatio duplex: prima qdem q: si actio ⁊ pas
sio sint vnus motus ⁊ nō differūt nisi fm̄ rōnem: vt dictū
est: vr̄ ꝙ nō debeant eē duo p̄dicamēta: cū predicamenta
sint genera reꝝ. Itē si motus vel est actio vel passio non i
uenit̃ motus in substātia q̄litate q̄ntitate ⁊ vbi vt supra

Lec. 1.

dcm̄ est: sed solum continebit̃ in actiōe ⁊ passiōe. Ad hoꝝ
igit̃ euidentiā sciendū est ꝙ ens diuidit̃ i decē predicamē
ta nō vniuoce sicut genus ⁊ spēs: sed fm̄ diuersum modū
essendi: modi aūt essendi ꝓportionales sunt modus p̄di
candi. p̄dicando. n. aliqd de aliquo altero: dicimus hoc eē
illud. vnde ⁊ decē genera entis dicunt̃ decē p̄dicamenta.
tripliciter aūt fit oīs p̄dicatio. Unus qdem modus est qn̄
de aliquo subiecto p̄dicat̃ id quod ptinet ad essentiā eius:
vt cū dico sortes est hō: vel hō est aīal. ⁊ fm̄ hoc accipitur
predicamentū substantie. Alius aūt modus est quo p̄dica
tur de aliquo id qđ non ē de essentia eius. tn̄ inheret ei. qđ
qdem vel se h3 ex parte materie subiecti: ⁊ fm̄ hoc est p̄
dicamentū quantitatis: nam q̄ntitas ꝓprie ꝯsequit̃ mā3
vnde ⁊ plato posuit magnū ex pte materie: aut ꝯsequit̃
formā ⁊ sic est p̄dicamentum q̄litatis. vnde ⁊ q̄litates fun
dant̃ sup quantitatē: sicut color in supficie ⁊ figura in lineis
vel in supficiebus: aut est p respectū ad alteꝝ: ⁊ sic ē predi
camentū relationis. Cum. n. dico homo est pater nō predi
cat̃ de hoīe aliquid: sed respectus q ei inest ad aliquod ex
trinsecū. Tertius aūt modus p̄dicandi ē qn̄ aliqđ extrinse
cum de aliquo p̄dicat̃ p modum alicuius denominatiōis.
Sic. n. ⁊ accidentia extrinseca de substantijs predicant̃: nō
enim tn̄ dicimus ꝙ hō sit albedo: sed ꝙ hō sit albus. de
nominari aūt ab aliquo extrinseco ꝯuenit quidē quodāmo
do cōmuniter in oībus: ⁊ aliquo mō specialiter in his que
ad hoīes ptinent tm̄. Cōmuniter aūt inuenit̃ aliquod de
nominari ab aliquo extrinseco vel fm̄ rōnem cause: vel s3
rōnem mensure. denominat̃ autem aliquid causatum ⁊
mensuratum ab aliquo exteriori. Cum autē quatuor sint
genera causarum: duo ex his sunt partes essentie. s. mate
ria ⁊ forma: vnde predicatio que posset fieri fm̄ hec duo
pertinet ad predicamentum substantie: vtpote si dicimus
ꝙ homo est rationalis: ⁊ homo est corporeus. Causa au
tem finalis non causat seorsum aliquid ab agente: in tantū
enim finis habet rationem cause inquantum mouet agen
tem. Remanet igitur sola causa agens a qua potest deno
minari aliquid sicut ab exteriori. Sic igitur secundum qđ
aliquid denominatur a causa agente est predicamentum
passionis. Na3 pati nl̄ est aliud q̄3 suscipere aliquid ab agē
te: secundum autem ꝙ econuerso denominat̃ causa agēs
ab effectu: est predicamentum actionis. na3 actio est actus
ab agente in aliud: vt supra dictum est. mensura autē que
dam est extrinseca: ⁊ quedam intrinseca. Intrinseca autē
sicut propria longitudo vniuscuiusq3: ⁊ latitudo ⁊ profun
ditas. Ab his ergo denominatur aliquid sicut ab intrinse
co in hoc enie vnde pertinet ad predicamentum quantita
tis. exteriores autem mensure sunt tempus ⁊ locus. Se
cundum igitur ꝙ aliquid denominatur a tempore est pre
dicamentum quando: secundum autem ꝙ denominatur
a loco est predicamentū vbi: ⁊ situs quod addit supra vbi
ordinem partium in loco hoc autem non erat necessariū
addi ex parte temporis cum ordo partium in tempore ra
tione temporis importetur. Est enim tempus numerus
motus secundum prius ⁊ posterius. sic igitur aliquid di
catur esse quando vel vbi per denominationem a tempo
re vel a loco. Est etiam aliquid speciale in hominibus:
in alijs enim animalibus natura dedit sufficienter ea que
ad conseruationem vite pertinent: vt cornua ad defendē
dum. corium grossum ⁊ pilosum: ad tegendum: vngulas
vel aliquid huiusmodi ad incedendum sine lesione. ⁊ sic cū
talia animalia dicuntur armata vel vestita vel calciata: quo
dammodo non denominatur ab aliquo extrinseco sed ab
aliquibus suis partibus. vnde hoc refertur in his ad pre
dicamentum substantie: vtpute si dicerē ꝙ homo est ma
natus vel pedatus: sed huiusmodi non poterant dari ho
mini a natura: tum quia non conueniebant subtilitati com
plexionis eius: tum propter multiformitatem operum q̄
conueniunt homini inquantum habet rationem: quibus
aliqua determinata instrumenta accommodari non pote
rant a natura: sed loco omnium est hominis ratio: que ex
teriora sibi preparat loco horum: que alijs animalibus in
trinseca sunt. vnde cum homo dicitur armatus vel vesti
tus vel calciatus denominatur ab aliquo extrinseco: quod
non habet rationē neq3 cause: neq3 mensure. vnde est spe
ciale predicamentum ⁊ dicitur habitus. Sed attendendū
est ꝙ etiam alijs animalibus hoc predicamentu3 attribui
tur: non secundum ꝙ in sua natura considerantur: sed se
cundum ꝙ in hominis vsum veniunt vt si dicamus equū
faleratum vel sellatum: seu armatum. Sic ergo patet ꝙ
licet motus sit vnus: tamen predicamenta que sumuntur
fm̄ motū sunt duo: fm̄ ꝙ a diuersis rebꝰ exteriorībꝰ fiūt
p̄dicamētales denoīatiōes: nā alia res ē agens a qua sic ab
exteriori sumit̃ p modū denominatiōis p̄dicamentū passi
onis: ⁊ alia res ē patiēs a q̄ denoīat̃ agēs ⁊ sic p3 solutio p̄
me dubitationis. Scđa aūt dubitatio de facili soluit̃. nam
ratio motus complet̃: non solū p id qđ est de motu in reꝝ
natura: sed etiam p id quod ratio apphendit. de motu. n.
in reꝝ natura nihil aliud est q̄3 actus imperfectus: q est inchō
atio quedam actus perfecti in eo quod mouet̃: sicut in eo
qđ dealbat̃ iam incipit esse aliquid albedinis: sed ad hoc ꝙ
illud impfectū habeat rationem motus requirit vlterius
ꝙ intelligamus ipsum quasi medium inter duo: quoꝝ pre
cedens comparat̃ ad ipsu3 sicut potētia ad actū: vnde mo
tus dicit̃ actus: ꝯsequens vero comparat̃ ad ipsum sicut
pfectum ad impfectum: vel actus ad potentia3: pp̄ quod
dicit̃ actus existētis i potētia: vt supra dcm̄ ē vn̄ quodcūq3
impfectum accipiat̃ vt non in aliud pfectum tēdens dicit̃
terminus motus: ⁊ non erit motus fm̄ quē aliquid mo
neat̃: vtpote si aliqd incipiat dealbari ⁊ statim alteratio in
terrumpat̃. Quantum igit̃ ad id quod in reru3 natura est
de motu: motus ponitur per reductionem in alio genere
quod terminat motum: sicut imperfectum reducitur ad
perfectum: vt supra dictum est. sed quantum ad id quod
ratio comprehendit circa motum. s. esse mediū quoddā i
ter duos terminos: sic iā implicat̃ rō cause ⁊ effectus: na3
reduci aliqd de potētia in actū: non ē nisi ab aliqua cā agen

te: & sm hoc motus pertinet ad pdicamentuz actiõis & passionis. Hec enim duo pdicamẽta accipiunt sm rationem cause agentis & effectus: vt dictum est.

¶ Deinde cum dicit.

Co.23. ¶ Quid quidem igitur motus sit & vniuersaliter & sm partem dicum est. Non enim immanifestum est quomodo determinabit specierum vnaquecq3 ipsius. Alteratio quidez enim alterabilis secũdũ qd est alterabile: endelechia est. Amplius autem notius qp potẽtia actiui & passiui inquantũ huiusmodi: simpliciterq3 & iteruz sm vnumquodq3: quoniam edificatio aut medicatio. Eodem autez dicetur modo & de alijs motibus singulis.

¶ Diffinit motũ in particulari. & dicit qp dictũ est quid sit motus & in vniuersali: & in particulari: q: ex hoc qd dictũ est de diffinitiõe motus in vniuersali. manifestũ eẽ poterit quõ diffinit in particulari. si enim motus est actus mobilis sm qp hmõi: sequit qp alteratio est act⁹ alterabilis sm qp hmõi: & sic de alijs: & q: positũ fuit in dubitatiõe: vtrũ motus sit actus mouẽtis vel mobilis: & ostensuz est qp est actus actiui vt ab hoc: & passiui vt in hoc. Ad itelligenduz oẽm dubitationẽ noti⁹ esse dicam⁹ qp motus est act⁹ potẽtie actiui & passiui. Et sic etiã poterim⁹ i particulari dicere qp edificatio est actus edificatoris & edificabilis inquantuz huiusmodi. & simile est de meditatione & alijs motibus.

Co.24. Quoniam autẽ de natura scientia est circa magnitudines & tempus & motum: quorum vnumquodq3 necesse est aut infinitum aut finitum esse. Et si non omne sit infinitum aut finitum vt passio aut punctũ. Talium enim fortasse nullũ necesse est in altero horum esse: cõueniẽs vtiq3 erit de natura negociãtem cõsiderare si est aut nõ est: & si est: quid est.

¶ Lectio quinta.

Postquã determinauit de motu. Hic incipit determinare de infinito. Et primo ostẽdit qp ad sciam nãlez pertinet determinare de infinito. Secũdo incipit determinare ibi. (Esse aũt aliqd infinitũ). ¶ Circa primũ duo facit. Primo ostẽdit qp ad sciam nãlem pertinet determinare de infinito. Secũdo ponit opiniones antiquoꝝ phoꝝ de infinito: ibi. (Et oẽs sicut quoddaz). Primũ ostendit & rõne & signo. rõ talis est. scia naturalis cõsistit circa magnitudines & motũ & tempus: sed necesse est finitũ aut infinitum in his inueniri: oĩs enim magnitudo vel mot⁹ vel tempus sub altero hoꝝ cõtinet .s. sub finito vel infinito: ergo ad naturalez philosophum ptinet cõsiderare de infinito an sit & qd sit. Sed q: posset aliqs dicere qp cõsideratio de infinito ptinet ratione sue cõmunitatis ad philosophũ primum: ad hoc excludendũ interponit qp nõ omne ens opz esse finitum vel infinitum: nam pũctus & (passio) .i. passibilis qualitas sub nullo hoꝝ cõtinet. ea aũt que ptinẽt ad cõsiderationẽ philosophi primi cõsequunt ens inquãtũ ens est: & nõ aliqd determinatũ genus entis.

¶ Deinde cum dicit.

Co.25. ¶ Signum enim quod huius scientie propria consideratio de ipso est. Omnes enim qui vident rationabiliter tetigisse huiusmodi philosophiam: fecerunt verbum de infinito.

¶ Ostendit idem per signũ acceptũ a cõsideratiõe philosophoꝝ naturaliũ oẽs qui rõnabiliter tractauerunt hmõi philosophiam .s. naturalem fecerũt mẽtionez de infinito. ex quo colligit pbabile argumẽtũ ab auctoritate sapiẽtuz: qd ad phũz nãlez ptineat determinare de infinito.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Et omnes tanq3 principium quoddam ponunt eorum que sunt. Alii quidem quẽadmodum pythagorici & plato per se non sicut accidens alicui alteri: sed sicut substantiam ipsum esse infinitum.

¶ Ponit opiniones antiquoꝝ de infinito. & primo ostendit in quo diuersificabant. Secundo ostendit in quo oẽs cõueniebãt ibi. (Rationabiliter autem). ¶ Circa primuz duo facit. Primo ponit opinionẽ philosophoꝝ nõ nãliuz de infinito. s. pythagoricoꝝ & platonicoꝝ. secundo opiniones naturaliũ: ibi. (De natura autem omnes). ¶ Circa primũ duo facit. Primo ostendit in quo cõueniebãt pythagorici & platonici. secũdo in quo differebãt ibi. (Preter hoc quidam pythago.) Dicit ergo primo qp oẽs philosophi posuerunt infinitum esse sicut quoddaz principiũ entium: sed hoc fuit pprium pythagoricis & platonicis qp ponerẽt infinitũ nõ esse accidens alicui alteri nature: sz esse quoddam per se existens. & hoc competebat eorum opinioni: quia ponebant numeros & quantitates esse substantias rerum. infinitum autem quantitate est. vnde & infinitum per se existens ponebat.

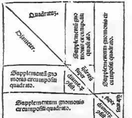
¶ Deinde cum dicit.

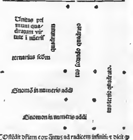
¶ Preter hoc quod pythagorici quidem in sensibilibus. Neq3 enim abstractũ faciunt numerum: & esse extra celũ infinitũ. Plato autez extra nullum esse corpus neq3 ideas: eo quod nusq3 sint ipse: tamen infinitum & in sensibilibus & in illis esse.

¶ Ostendit differentiam inter platonem & pythagoricos q̃ntum ad positionez infiniti. secũdo quantuz ad radicem ipsius ibi. (Et hi quidam infinitum esse): q̃ntum autem ad positionẽ infiniti in duobus differebat plato a pythagoricis. Pythagorici enim non ponebant infinituz nisi in sensibilibus: cum enim infinitũ cõpetat q̃ntitati: prima autez q̃ntitas est numerus: pythagorici nõ ponebãt numerum separatum a sensibilibus: sed dicebant numeꝝ esse sbam rerum sensibiliũ: & per cõsequens neq3 infinitum erat nisi in sensibilib⁹: item pythagoras cõsiderabat qp sensibilia q̃ sunt infra celum: sunt circũclausa celo: vnde in eis non põt esse infinitũ: & ppter hoc ponebat qp infinitũ esset in sensibilibus extra celum: sed plato ecõtrario ponebat qp nihil est extra celum: neq3 enim dicebat extra celum esse aliqd corpus sensibile: q: celum dicebat esse cõtinẽs oĩa sensibilia. neq3 etiaz ideas & spẽs reꝝ quas ponebat esse separatas dicebat esse extra celum: q: intus & extra significãt locum. ad ee vero sm ipsum nõ sunt in aliquo loco: q: locus corporaliũ est. Item dicebat plato. qp infinitũ nõ soluz est in rebus sensibilib⁹: sed etiam in illis. i. in ideis separatis: q: etiam in ipsis numeris separatis est aliquid formale vt vnũ: & aliud mãle vt duo: ex qb⁹ oẽs numeri cõponunt.

¶ Deinde cum dicit.

Co.26. ¶ Et hi quidez infinitũ esse parẽ. Hic quidez enĩz cõprehensus & sub ipari reclusus adhibet his que sunt infinitatẽ. Signũ autez huius est quod contingit in nũeris: circũpositis. n. gnomonibus circa vnũ & extra: aliquando quidẽ aliã fieri spẽz. aliquando autez vnaz. Co.27. Plato autẽ duo infinita magnũ & paruũ.

¶ Ostēdit opiniam eoꝝ q̄ntuʒ ad radicem infiniti: ⁊ dicit ꝙ pythagorici attribuebāt ĩfinitū vni radici. s. numero pari. ⁊ hoc manifestabāt dupliciter. Primo per rōnē: q2 id qḋ cōcludit ab alio: ⁊ per aliud terminat: q̄ntuʒ est de se: hʒ ratonē infiniti. Qḋ aūt cōcludit ⁊ terminat habet rōneʒ termini: par aūt numerus cōprehēdit ⁊ ɔcludit sub impari: si eniʒ ꝓponit aliqs numerus par: vndiqʒ diuisibilis apperet: cū vo addita vnitate ad imparem numeꝝ reducit iam q̄ndā indiuisionē cōsequit: ac si par sub impari ɔstringatur. vnde videt ꝙ par sit per se infinitū: ⁊ causeri alijs infinitateʒ. ¶ Ostēdit etiā idem per signū. Ad cuiꝰ euidētiam sciendū est ꝙ in geometricis gnomo dicit quadratū sup diametrū ɔsistēs cuʒ duobꝰ supplemētis. huiusmodi igit gnomo circūpositꝰ quadrato cōstituit quadratuʒ. Ex huius ergo silitudine in numeris gnomones dici pūt numeri qui aliquibꝰ numeris addunt. Est aūt hic obseruādum ꝙ si aliquis cōstituit numeros impares ſm ordineʒ ꝓgressionis numeralis ⁊ vnitati qui est quadratū virtute inquātuʒ semel vnū est vnū addat pmū numeꝝ imparē. s. trinariū ɔstituet: q̄ternarius qui est numerꝰ q̄dratus. naʒ bis duo sunt quatuor. si vero huic scḋo quadrato addatur secūdus. scḋs impar nūerꝰ. s. quinariꝰ ɔsurgit nonenariꝰ qui est quadratū trinarij. naʒ ter tria sunt nouem. Si aūt huic tertio quadrato addat terciꝰ impar. s. septēnarius ɔsurgit sedecim qui est quadratū quaternarij ⁊ sic semp per ordinatā additionē numeroꝝ impariuʒ resultat eadem forma in numeris. s. quadratū. per additionē autē pariū semp resultat diuersa figura. nam si pmus par. s. duo addat vnitati cōsurgit trinarius qui est figure trilatere. si autem huic addat secūdus par. s. q̄ternariꝰ ɔsurgit septēnariꝰ qui est figure eptagone: ⁊ sic semp variat figura numeroꝝ ex additiōe pariū. ⁊ hoc videt esse signuʒ ꝙ vniformitas ptinet ad numeruʒ imparem: difformitas autē ⁊ varietas ⁊ infinitum ptinent ad numeꝝ parem: et hoc est ꝙ dicit. Signū huiusmodi. s. ꝙ infinitū sequat numerū parem est hoc ꝙ cōtingit in numeris. circūpositis enim gnomonibus: idest numeris additis circa vnū idest circa vnitateʒ ⁊ extra: idest circa alios numeros aliquādo quideʒ fit alia species idest alia forma numeralis. s. p additionem numeri paris: aliquando autem fit vna species. s. per additionē nūeri imparis: ⁊ sic pʒ quare pythagoras numero pari attribuit infinitatem. plato autem attribuebat duabus radicibus. s. magno ⁊ paruo. hec enim duo ſm ipsuʒ sunt ex parte materie cui compet infinitum.

¶ Deinde cum dicit.

¶ De natura auteʒ omnes semper subiiciunt alterā quandā naturā infinito dictoꝝ elementoruʒ: vt aquā: aut aereʒ: aut mediuʒ hoꝝ. Finita auteʒ facientiuʒ elementa nullus infinita facit. Quicunqʒ auteʒ infinita faciunt elementa quēadmoduʒ Anaxagoras ⁊ Democritus. Hic quidē ex similibus partibus: ille autem ex omni semine figuraꝝ per contactū cōtinuū infinituʒ esse dicit. Et hic quideʒ quālibet partem esse similiter mixtaʒ toto ex eo quod videt qḋlibet ex quolibet fieri. Hinc etenim videt ⁊ simul aliquando omnes res firmatē esse: vt hec caro ⁊ hoc os: ⁊ sic quodlibet: ⁊ omnia itaqʒ et simul igitur. Principium eniʒ non soluʒ i vno quoqʒ disgregationis sed ⁊ oīuʒ est. Quoniā enim omne quod fit: ex huiusmodi fit corpore: omniū. n. generatio preterq̄ʒ ꝙ nō simul. ⁊ qḋdam principiū esse oportet generationis. Hoc autē est vnum: quod ille vocat intellectū. Intellectus aūt ex principio quodā operatur ĩtelligens ⁊ cognoscens. Quare necesse est simul aliquādo oīa esse: ⁊ incipere moueri aliquādo. Democritus aūt nihil alteꝝ ex altero fieri primoꝝ dicit. Sed tamen ipsū cōe corpus oīum esse principiū magnitudine: ſm partes ⁊ figuras differēs. Quod quidē igit ɔueniēs sit physicis hec speculatio manifestū ex his.

Co. 28.

Co. 29.

Co. 30.

¶ Ponit opiniones naturaliū de ĩfinito. Sciēduʒ ē ergo ꝙ omnes naturales philosophi qui. s. naturaliter pricipia reruʒ tradiderūt ponūt ꝙ infinituʒ nō est per se subsistēs sicut supra dictū est: sed ponunt infinitū esse accidēs alicuiꝰ nature ei supposite. Qui ergo posuerūt vnū pricipiū infi. materiale qḋcūqʒ sit de numero eoꝝ que dicunt elementa siue aer siue aqua siue aliqḋ mediū dixerunt esse infinitum: qui vero fecerūt plura elemēta sed finita ſm numerum: nullus eoꝝ posuit ꝙ elemēta essent infinita ſm q̄ntitatem. ipsa enim distinctio elementoꝝ cōtrariari videbat infinitati vtriusqʒ eoꝝ: sed illi qui fecerunt infinita ſm numerum: dicunt ex omnibus illis infinitis fieri quoddam vnum infinituʒ per cōtactum ⁊ hi fuerunt Anax. ⁊ Democritus: qui in duobus differebāt. Primo quidem in quiditate pricipioꝝ infinitoꝝ. Nam Anax. posuit illa infinita principia esse ĩfinitas similes partes vt carnis ⁊ ossis ⁊ huiusmodi. Democritus autem ponit huiusmodi infinita pricipia esse indiuisibilia corpora differentia ſm figuras. que quidē corpora dicebat esse semina totius nature. Alia differentia est quantū ad habitudinem horum pricipioꝝ adinuicem. Anax. autem dicit ꝙ quelibet harum partiū infinitaꝝ esset cōmixta cuilibet. sicut ꝙ in qualibet

parte carnis esset os: ⁊ econuerso: ⁊ similiter de alijs. ⁊ hoc ideo quia vidit ꝙ quodlibet fit ex quolibet: ⁊ cum crederet ꝙ omne qđ fit ex aliquo est i eo: syllogizauit ꝙ qđlibet sit in quolibet: ⁊ ex hoc videtur ipse affirmare ꝙ aliquando omnes referant simul confuse adinuicem ⁊ nihil erat distinctū ab alio. sicut enim hec caro ⁊ hoc os cōmiscent adinuicez: qđ demōstrat per generationē eoꝝ adinuicem: sic etiam de quolibet alio. omnia igitur aliquando fuerant simul. est enim accipere principiū disgregationis. nō solum in aliquo vno: sed in omnibus simul. qđ sic probat: quod enim fit ex alio erat prius ei cōmixtum: ⁊ per hoc fit ꝙ segregat ab eo: sed omnia fiunt licet non simul: oportet igitur ponere vnū principiū generationis omniū non solum vniuscuiusqꝫ. ⁊ hoc vnum principium vocauit intellectū cui soli competit distinguere ⁊ cōgregare propter hoc ꝙ non est immixtus. Quod autem fit per intellectum videtur habere quoddaꝫ principiū: quia intellectus a determinato principio incipiens operatur. si ergo segregatio fit ab intellectu oportet dicere ꝙ segregatio habeat quoddam principiū. vnde cōcludebat ꝙ aliquādo omnia simul fuerint: ⁊ ꝙ motus quo segregant res adinuicē aliquando inceperit cum prius non fuerit. sic igitur Anax. ponit vnum principioꝝ fieri ex altero: sed Democritus dicit ꝙ vnum principioꝝ non fit ex altero: sed natura corporis que est cōmunis omnib⁹ indiuisibilib⁹ corporibus differens sm partes ⁊ figuras est principium omniū sm magnitudinem: inquantum ex indiuisibilib⁹ ponebat cōponi oēs magnitudines indiuisibiles: ⁊ sic concludit ꝙ ad philosophū naturalem pertinet ꝯsiderare de infinito.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Rationabiliter autem ⁊ principium ipsum ponunt omnes. Neqꝫ enim frustra possibile ē ipsum esse. neqꝫ aliam inesse potentiam. nisi sicut principiū. Omnia enim principiū sunt. aut ex principio. infiniti autem nō est principium. esset enim vtiqꝫ finis ipsius. Amplius autez ⁊ ingenitum ⁊ incorruptibile. si est quoddam principium. Quodcūqꝫ enim fit. necesse est accipere finez. ⁊ finalitas est corruptionis. Quare sicut dicimus non est huius principium. sed hoc alioꝝ videtur esse ⁊ ꝯtinere omnia ⁊ gubernare. sicut affirmant quicūqꝫ nō faciunt extra infinitum aliquam cām. vt intellectum aut concordiam. Et hoc esse debet diuinum. Immortale eniꝫ ⁊ icorruptibile est. sicut affirmāt anaximādros ⁊ plurimi philosophoꝝ.

¶ Ponit quatuor in quibus antiqui philosophi cōcordabant circa infinitū quoꝝ primū est ꝙ omnes posuerunt infinitum esse principium ⁊ hoc (rationabiliter). i. per probabilem rationem. non enim possibile est si infinituꝫ sit ꝙ sit (frustra) i. ꝙ nō habeat aliquē determinatū graduꝫ in entibus: nec potest habere aliā virtutē nisi principij: quia omnia que sunt in mundo vel sunt principia: vel ex principijs. Infinito autem non cōpetit habere principiuꝫ: quia qđ habet principium habet finem. vnde relinquit ꝙ infinitum sit principiū. Sed attendendū est ꝙ in hac ratione vtunt equiuoce principio ⁊ fine. Nam qđ est ex principio habet principiū originis: infinito autem repugnat principiū ⁊ finis quantitatis vel magnitudinis. Sm autem ꝙ attribuūt infinito est ꝙ sit ingenitū ⁊ incorruptibile: ⁊ hoc sequit ex eo ꝙ est principiū omne eniꝫ qđ fit necesse est ꝙ accipiat finem: sicut ⁊ habet principium: ⁊ etiam cuiuslibet corruptionis est aliquis finis. finis aūt repugnat infinito. omne enim generabile ⁊ corruptibile repugnat infinito: ⁊ sic pꝫ ꝙ nō est aliquod principium infiniti: sed magis infinitum est principioꝝ aliorum. in hoc etiaꝫ equiuoce sumebat principium ⁊ finem sicut vt supra. Tertium qđ attribuebant infinito erat ꝙ cōtineret ⁊ gubernaret omnia. Hoc enim videtur esse primi principij. ⁊ hoc dixerūt quicūqꝫ non posuerunt preter materiam quam dicebant infinitaꝫ alias causas. s. agentes: vt intellectum posuit Anax. ⁊ concordiam Empe. continere eniꝫ ⁊ gubernare magis pertinet ad principium agens ꝗ̄ ad materiaꝫ. Quartum autem infinito attribuebant ꝙ esset quoddam diuinuꝫ. omne enim quod est imortale aut incorruptibile diuinuꝫ appellabant: et hoc posuit Anaximāder. et plures antiquoꝝ philosophoꝝ naturalium.

e Esse autem infinitum fides ex quinqꝫ cōtingit maxime intendētib⁹ ex tempore. hoc enim infinitum ⁊ ex magnitudinum diuisione. Vtuntur eniꝫ mathematici infinito. Amplius sic vtiqꝫ solum non est deficere fieri ⁊ corrumpi. si infinitum sit. Ampli⁹ inducendo finituꝫ semper ad aliquid. Quare necesse est ei nullum esse terminum. si semper iducere necesse est alterum ad alterum. Maxime autem ⁊ magis ꝓpter qđ cōmunez facit dubitationez omnibus. ꝓpter id eniꝫ qđ intellectu non est deficere. ⁊ numerus infinitus videt eē ⁊ mathematice magnitudies. ⁊ quod est extra celum. Infinitum autē cum sit extra. ⁊ corpus infinitum videt esse ⁊ mundi. Quid enim magis vacuū hic ꝗ̄ ibi. Quare si quidē in vno loco: ⁊ vbiqꝫ esse magnitudinē. Similiter autez et si vacuū est. et locus infinitus et corpus infinitum necesse est esse. Cōtingere enim ab esse nihil differt in perpetuis.

Co. 31.

Co. 32.

¶ Lectio sexta.

p Ositis opinionib⁹ antiquoꝝ de ifinito. ¶ Hic incipit inquirere vitatē. ⁊ primo obijcit ad vtranqꝫ partem. secūdo soluit ibi. (Quod quidam igitur corpus). ¶ Circa primum duo facit. Primo ponit rationes ad ostendēdum ꝙ infinitum sit. Secūdo ad ostendendū ꝙ nō sit ibi. (Habet autem dubitationem). ¶ Circa primum ponit quinqꝫ rationes quarum prima sumit ex tempore ꝙ sm cōmunē opinionē antiquoꝝ infinitum erat. solus eniꝫ plato generauit tempus: vt in octauo huiꝰ dicetur. ¶ Dicit ergo primo ꝙ ad ostendendū infinituꝫ esse: ex quinqꝫ rationibus accipi potest. ⁊ primo quidem ex tempore: quod est infinitum sm illos qui dicebant tempus semper fuisse ⁊ semper futurum esse. Secunda ratio sumitur ex diuisione magnitudinū in infinitum. infinito enim in magnitudinibus vtuntur etiam mathe. in suis demōstrationibus: quod nō esset si infinitum totaliter tolleret a rebus. oportet igitur ponere infinituꝫ. Tertia ratio sumitur ex perpetuitate generationis ⁊ corruptionis: sm pluriū opinionē. si enim totaliter tolleretur infinitum: non posset dici ꝙ generatio ⁊ corruptio in infinituꝫ durarent: vnde oporteret dicere ꝙ quandoqꝫ totaliter generatio cessaret qđ est cōtra multoꝝ opinionem. oportet ergo ponere infinitum. Quarta ratio sumitur ex apparenti ratione finiti. Videt enim pluribus ꝙ de ratione finiti sit: ꝙ semper includat ab aliquo alio: quia videmus apud nos omne finitum extēdi vsqꝫ ad aliquid: demonstrato igitur aliquo corpore si illud sit finitum habet ꝓpositum: si autez sit finituꝫ oportebit ꝙ terminetur ad aliquod aliud: ⁊ iteruꝫ illud si sit finitum ad aliquod aliud: aut ergo erit ꝓcedere in infinitū aut deuenietur ad aliquod corpus infinitum: ⁊ vtroqꝫ modo ponitur infinitum. vnde necesse est ꝙ nullus sit terminus corporis: sed semper oportet ꝙ omne finitum includatur ab aliquo altero. Quinta ratio sumit ab apprehēsione intellectus vel imaginationis. vnde dicit illud qđ maxime

Lec. 2.

facit cōem dubitationē inducentē hoīes ad ponendū infinitum: est ex hoc ꝙ intellect⁹ nunq̄ deficit: qn sup quodlibet finitū datū possit aliqd addere. existimabāt aūt antiq phi ꝙ res respōderēt apprehēsioni intellect⁹: ꝛ sensus. vn̄ dicebant ꝙ omne qd videt est verū: vt in .4°. metaphice dicit. ꝛ ꝓpter hoc credebāt ꝙ etiā in reb⁹ esset infinitū. inde est ꝙ videt numer⁹ esse infinit⁹: q: intellect⁹ cuilibet numero dato vnitatē addēdo facit aliā spēm. ꝛ eadē rōne videnť magnitudines mathematice que in imaginatione ꝯsistunt esse infinite: q: q̄libet magnitudine data possum⁹ imaginari maiorē ꝛ eadē rōne videt esse extra celū q̄ddā spaciū infinitū: q: possum⁹ imaginari extra celū in infinitū quasdā dimēsiones. Si aūt est infinitū spaciū extra celū: necesse videt ꝙ sit corp⁹ infinitū: ꝛ qd sint mundi infiniti. ꝛ hoc duplici ratione. prima ratio est: q: si ꝯsideret totū spaciū infinitū totū ſm se ꝯsideratū est vniforme. Nō est ergo assignare rationē q̄re magis in vna parte illud spacium sit vacuū a corpore q̄ in alia. Si ergo in aliqua pte illius spacij inuenit magnitudo corporalis huius mundi: oportet ꝙ in q̄libet parte illius spacij inueniat aliqua magnitudo corporalis sicut que est hnōi mundi: ꝛ sic oportet corp⁹ esse infinitū sicut ꝛ spaciū. Uel etiā oportet mundos esse infinitos vt Democritus posuit. Alia ratio est ad idem ostendēdū q: si est infinitū spaciū: aut est vacuū: aut est plenū: si est plenū habet ꝓpositū ꝙ sit corp⁹ infinitum: si aūt est vacuū: cum vacuū nihil aliud est q̄ loc⁹ nō repletus corpore possibile repleri: necesse est ꝙ si est spacium infinitū. sit etiā locus infinitus: qui posset repleri corpore. ꝛ ita oportebit corp⁹ esse infinitu⁹: q: in ꝑpetuis non differt ꝯtingere ꝛ esse. Unde si ꝯtingit locū infinitū repleri corpore: oportet dicere ꝙ sit repletus corpore infinito. necesse ergo videt dicere ꝙ sit corpus infinitum.

C Deinde cum dicit.

C Habet autē dubitationē de infinito cōsideratio: ꝛ nāq̄ nō esse ponentibus multa impossibilia accidunt: ꝛ esse. Amplius autē qualiter est. vtrum sicut substantia: aut sicut accidens p se alicui nature aut neutraliter. Sꝫ nihilomin⁹ est infinitum aut infinita multitudine. Marie autem physici est considerare si est magnitudo sensibilis infinita. *(Co. 33.; Co. 34.)*

C Obijcit in cōtrariū. C Et circa hoc tria facit. Primo ostēdit questionē esse dubitabilē ne rōnes ꝑmisse oīo verū ꝯcludere videant. Secūdo ostēdit quot modis dicat infinitum. ibi. (Primū ergo determinandū). Tertio rationes ponit ad ostendendū infinitū nō esse ibi. (Sepatū quidē igit esse). Dicit ergo primo ꝙ dubitatio est circa infinitū: vtrū sit vel nō sit: multa enī impossibilia cōsequūtur his qui ponūt infinitū oīo nō esse: sicut ex ꝑmissis pꝫ. et etiā his qui ponūt infinitū esse: multa accidūt ipossibilia vt ex cōsequētib⁹ rōnib⁹ patebit: est etiā dubitatio q̄liter infinitū sit: vtrū. s. sit aliqd per se existens: sicut quedā sba: vel sicut aliqd accidēs per se ꝯueniēs alicui nature: aut neutro modo sit. s. neq̄ per se existēs sicut sba: neq̄ sicut accidens per se. Sed nihilomin⁹ si est accidēs: est ꝛ aliqd infinitum ꝯtinuū ꝛ aliq̄ ifinita ſm multitudinē. sed marime ꝑtinet ad ꝯsiderationē phi nālis: si ē aliq̄ magnitudo sensibilis ifinita: nā magnitudo sensibilis ē magnitudo nālis.

C Deinde cum dicit.

C Primum ergo determinandū quot modis dicitur infinitum. Uno quidem igitur modo ꝙ impossibile est trāsiri. ex eo ꝙ nō est aptū trāsiri: vt est vox inuisibilis. Aliter autem transitū habēs incōsumabilē: aut qd vix: aut qd aptū natum est habere: nō tamē habet transitum aut finē. Amplius infinitū esse: aut ſm appositionem aut ſm diuisionem: aut vtroq̄ modo.

C Ostendit quot modis dicat infinitū: ꝛ ponit duas diuisiones infiniti: quar prima est cōis infinito: ꝛ omnib⁹ priuatiue dictis: nam sicut inuisibile dicat tripliciter ꝙ vl̄ nō est aptū natū videri vt vox: que nō est de genere visibiliū vel qd male videt: sicut qd videt in obscuro aut a remotis: vel qd natū est videri ꝛ nō videt: sicut qd est oīo i tenebris: sic igit ꝛ vno modo dicit infinitū qd nō est natū transiri. nam infinitū idē est qd intransibile: ꝛ hoc est qd ē de genere nō transibiliū: sicut indiuisibilia: vt punctus: et forma: per quē ēt modū dicit vox inuisibilis. Alio modo dicit infinitū ꝙ q̄ntū est de se transiri potest: sed eius trāsitus nō pōt pfici a nobis: sicut si dicat ꝓfunditas maris eē infinita: vel si pōt pfici tn̄ vix ꝛ cū difficultate. sicut si dicamus ꝙ iter vsq̄ in indiā est infinitū. ꝛ vtrunq̄ istor ꝑtinet ad hoc qd est esse male transibile. Tertio modo dicit infinitū qd est natū transiri quasi de genere transibilium existēs: qd tamē nō habet transitū ad finē: vt si esset aliqua linea nō habēs terminū: vel quecūq̄ alia q̄ntitas. ꝛ sic ꝓprie dr̄ ifinitū. Aliā diuisionē ꝓpriā infiniti ponit ibi. (Amplius autē infinitū). Dicēs ꝙ infinitū dr̄ vel p appositionem sicut in nūeris: aut ſm diuisionē: sicut in magnitudinibus: aut vtroq̄ modo: sicut in tempore.

C Deinde cum dicit.

C Sepatū quidē igit esse infinitū a sensibilib⁹ ipsū aliqd ens infinitū ipossibile est. Si nāq̄ neq̄ magnitudo neq̄ multitudo est: substātia autem ipsū infinitū: ꝛ nō accidēs: indiuisibile erit. Diuisibile enim aut magnitudo aut multitudo erit. Si autē indiuisibile est: nō infinitum est: nisi sicut vox inuisibilis. Sed neq̄ sic dicūt affirmantes esse infinitū: neq̄ nos querimus: sed sicut intrāsibile. Si autē ſm accidēs est infinitum: nō erit vtiq̄ elemētū eor que sunt ſm ꝙ est infinitum: sicut neq̄ inuisibile locutionis q̄uis vox sit inuisibilis. *(Co. 35.; Co. 36.)*

C Ponit rōnes ad excludendū infinitū: ꝛ primo ad excludendū infinitū sepatū qd platonici posuerāt. secūdo ad excludendū infinitū a reb⁹ sensibilib⁹ ibi. (Rationabiliter quidē igit). C Circa primū ponit tres rōnes circa quarū primā dicit ꝙ impossibile est esse infinitū sepatū a sensibilibus: ita ꝙ ipsū infinitū sit aliqd per se existēs: sicut platonici posuerūt: q: si ponit infinitū esse aliquid sepatum: aut habet aliquā q̄ntitatē. s. ꝯtinuā: que est magnitudo: aut discretā que est multitudo: aut nō. si autē ē sba sine accidēte qd est magnitudo siue multitudo: oportet ꝙ infinitū sit indiuisibile: q: omne diuisibile: vel est numerus: vel magnitudo. Si autē aliqd est indiuisibile nō erit infinitū: nisi primo modo. s. put dicit aliqd infinitū: qd nō est aptū natū transiri: sicut dicit vox inuisibilis. Sed hoc est ꝑter intentionē ꝑsentis questionis: qua querimus de infinito ꝛ ꝑter intētionē eor qui posuerūt infinitū. nō enī intenderūt ponere infinitū sicut indiuisibile: sed sicut intrāsibile. i. qd natum est transiri: ꝛ nō habet transitū. si vero infinitū non sit solū sba: sed ēt habeat accidēs qd est magnitudo ꝛ multitudo cui cōpetit infinitū: ꝛ sic infinitū insit sbe ſm illud accidens: nō erit ifinitū inq̄ntū hui⁹ ꝑncipiū eor q̄ sūt. sicut antiq posuerūt. sicut ēt nō dicim⁹ ī inuisibile eē ꝑncipiū locutionis: q̄uis accidit voci q̄ est ꝑncipiū locutionis.

C Scdam rationē ponit ibi:

C Amplius qūo ꝯtinget aliqd eē ipsū infinitum si vere nō est ꝛ ſm numerum ꝛ magnitudinem: quorum est per se passio quedam infinitum. Adhuc enī minus necesse est esse q̄ ſm numerum ꝛ magnitudinem.

C Et est talis minus est sepabile ꝛ p se exñs passio q̄ subiectū. Sed infinitū est passio magnitudinis ꝛ numeri: ſꝫ

magnitudo & numerus nō possunt separari & p se existere: vt ī metaphisica ,pbatū ē. ergo neqȝ īfinitū.

Te.13.

¶ Tertiā rōem ponit ibi.

Co.37.

¶ Manifestū aūt ē q nō ɔtingit īfinitū eē sicut actu eē: & sicut substātiā & pricipiū. Erit.n. qd̄ liber ipsi⁹ acceptū īfinitū si ptibile ē. Infinito .n. eē & īfinitū idē ē: si sbā infinitū ē: & nō de sbo. Quare aut idiuisibile ē: aut ī īfinita diuisibile. Multa aūt infinita eē idē īpossibile ē. At vero sicut aeris aer ps ē: sic & īfiniti īfinitū: si qdē sba ē & pricipiū impartibile. igit & idiuisibile ē: sed īpossibile ē eē actu īfinitū. Quātitatē.n. aliquā necesse ē eē. Scdm̄ accidēs ergo ē infinitū: sed si sic ē dictū: ē q nō ɔtingit ipȝ dicere pricipiū sȝ illud cui accidit: vt aerē aut par. Quare incōuenienter vtiqȝ enūciāt idē dicētes sicut pythagorici dicūt. Simul.n. sbaȝ faciūt infinituȝ: & partiuntur. Sȝ fortassis hec qdem ē vniuersalis qō magis: si cōtigit ī mathematicis īfinituȝ eē & intelligibilib⁹ & in nullam hn̄tib⁹ magnitudinē. Nos aūt intendim⁹ de sensibilib⁹: et de qbus facimus sciam: vtruȝ in ipsis est: aut nō est corpus infinitum in augmentum.

Co.38.

Co.39.

¶ Et dicit manifestū eē q nō pōt poni q infinitū sit in actu & q sit sicut sba qdā: & sicut pricipiū rex: aut eni infinitū in erit ptibile: aut ipartibile. si qdē erit ptibile: necesse ē q qlibet ps ei⁹ sit īfinitū si īfinitū ē sba. q: si īfinitū ē sba: & nō dicatur de aliquo sbo: vt accidēs: oportebit q idē sit īfinitum (& īfinito eē) .i. eētia & ratio īfiniti. Nō.n. idē ē id qō est albū & natura albi. Sed id qō est homo ē hoc qō est natura hominis. vnde oportebit q si infinitū sit sba: aut sit indiuisibile: aut diuidat in ptes īfinitas: qō est īpossibile: q: ex multis infinitis ɔponi aliqd idē est īpossibile: q: oporteret īfinitū terminari ad aliud īfinitū: apparet ēt nō solū ex rōe sed etiā ex similitudine. q: si infinitū sit sba: & diuidit: oȝ q quelibet pars ei⁹ sit infinita: sicut eni quelibet ps aeris est aer: ita & qlibet pars infiniti erit infinita: si infinitū sit sba & pncipiū. q: si sit pncipiū oportet īfinitū esse sbam simplicē nō cōpositā ex partib⁹ difformib⁹: sicut hō cuius nō quelibet pars est hō. Cū ergo īpossibile sit alicui⁹ infiniti qlibet partē esse infinitā. oportet q infinitū sit ipartibile & indiuisibile. Sed illud qō est idiuisibile nō pōt esse īfinitū ī actu q: qō est īfinitū ī actu est qtū: & oē quātū est diuisibile. sequit ergo q si est infinitū i actu nō sit sicut sba: sed rōe accidentis qō est qtitas. & si hoc sit infinitū nō erit pncipiū: sed illud cui accidit infinitū: siue illud sit aliq̄ sba sensibilis vt aer. sicut posuerūt philosophi nāles: siue sit aliq̄ sba intelligibilis: vt par: sicut pitagorici posuerunt. vnde manifestū est q icōuenienter dixerūt pitagorici ponētes infinitū eē sbam & simul cū hoc ponentes ipm esse diuisibile: q: sequitur q quelibet pars ei⁹ sit infinita: qō est impossibile: vt supradictum est. Ultimo autem dicit q ista qō que est an infinitum sit in mathematicis quantitatib⁹ & in rebus intelligibilibus non habentib⁹ magnitudinē: est magis vniuersalis q̄ sit p̄ns consideratio. Nos.n. intendimus ad p̄ns de rebus sensibilibus de quibus tradimus scientiaȝ naturalem: vtrum in ipsis sit corpus infinitum in augmentuȝ: vt antiqui naturales posuerunt.

Co.40.

r ¶ Rōabiliter qdē igitur speculantib⁹ ex hmōi videbit nō eē vtiqȝ. Si eniȝ ē corporis rō q plāicie determinatū ē: nō erit vtiqȝ corp⁹ īfinitū: neqȝ ītelligibile: neqȝ sensibile. At vero nec nūer⁹ sic est sicut separat⁹ & īfinit⁹. Nūerabile.n. numer⁹ ē: aut hn̄s numerū. Si ergo numerabile possibile est nūerari: & transiri vtiqȝ possibile erit infinituȝ.

Co.41.

¶ Lectio septima.

p ¶ Ostquā Phūs remouit opinionem antiquox q de īfinito nō naliter loquebātur. Hic oñdit ñ eē īfinitū sic philosophi nāles pōebant. Et primo hoc oñdit p rōnes logicales: scdo p rōnes nāles ibi (Physice aūt magis) Dicuntur aūt p̄me rōnes logice: nō q: ex terminis logicis logice pcedāt: sed q: logico mō pcedūt. s. ex cōib⁹ & pbabilib⁹: qō est ppriū sylogismi dialectici. Pōit ergo duas logicales rōes. quax p̄ia oñdit q nō sit aliqō corp⁹ infinitū. diffinitio.n. corpis ē q sit determinatū (planitie) .i. supficie: sic diffinitio linee ē q ei⁹ termini sint pūcta. nullū aūt corpus determinatū supficie ē īfinitū. ergo nullū corp⁹ est infinitū neqȝ sensibile qō ē corp⁹ naturale: neqȝ ītelligibile qō ē corpus mathematicū. Q.ō ergo dicit (rōnabiliter) exponendū est logice. Nā logica dr̄ rōnalis philosophia. Scd̄a rō oñdit q nō sit īfinitū multitudine oē.n. numerabile ɔtigit nūerari & p oīs numerādo trāsiri. oīs aūt nūer⁹: & omne qō hȝ numex est numerabile: ergo oē hmōi ɔtingit trāsiri. si igit aliquis numer⁹ siue sepat⁹ siue isensibilib⁹ exñs sit infinit⁹: sequet q possibile sit trāsire infinitū qō est īpossibile. Attēdendū aūt q iste rōnes pbabiles: sunt pcedentes ex his que cōiter dicūtur: nō aūt ex necessitate ɔcludūt: q: q poneret aliqō corp⁹ eē īfinitū: nō ɔcederet q d̄ rōne corporis eēt terminari supficie: nisi forte s̄m potētiā: q̄uis hoc sit pbabile & famosum. Similiter q diceret aliquā multitudinē eē infinitā: nō diceret eā esse numerum vel numex habere: Addit.n. numer⁹ sup multitudinē rōm mēsurationis est enim numerus multitudo mēsurata p vnū: vt dr̄ ī x. metha. & pp hoc numer⁹ ponit species quātitatis discrete: non aūt multitudo: sed est de transcendentib⁹.

Tec.9.

¶ Deinde cum dicit.

Co.42.

¶ Physice aūt magis cōsiderātib⁹ ex his manifestū erit. Neqȝ.n. cōpositum possibile est eē infinitum neqȝ simplex. Cōpositū quideȝ igit non erit īfinitū corp⁹: si finita elemēta sunt multitudine. Necesse est.n. plura esse & equare contraria semp: & nō eē vnū ipsox infinituȝ: Si nāqȝ quātūcūqȝ d̄ficiat que in vno quoqȝ corpe est potētia a potentia alterius: vt si ignis finit⁹ fit: aer aūt īfinitus. Est aūt equalis ignis equali aeri in potentia quātūcūqȝ duplicatus soluȝ autē numerū quēdam habēs: tunc manifestum q infinitum excellit & corrūpit finitum. Unum quodqȝ aūt infinitū esse impossibile ē: corpus .n. est penitus habēs dimensionē. Infinituȝ autem indeterminate distans est. Quare infinitū corpus vbiqȝ distans erit in infinituȝ. At vero neqȝ vnū conuenit infinituȝ corp⁹ eē & simplex neqȝ sicut dicunt quidam: q extra elementa ē: ex quo alia generantur: neqȝ simpliciter. Sūt enim quidam qui hoc faciunt infinitum: sed nō aerem: aut aquam: quatenus non alia corrūpantur ab infinito. Habent.n. adiuicē ɔtrarietatē: vt aer quidem humidus: aqua autem frigida: ignis vero calidus: quox si esset vnum infinitū corrūperentur vtiqȝ iam alia. Nūc autē dicūt aliud esse: ex quo hec sunt. Impossibile est aūt esse aliqō corpus hmōi infinitū. De hoc enim

Co.43.

Co.44.

Co.45.

cōmune quiddā dicēdū est: ⁊ de omni similiter ⁊ aere ⁊ aqua ⁊ quolibet. Sed pimo dicēdū q̄ nō est hmōi corp⁹ sensibile extra notata elementa. Omne nāq3 ex quo ē ⁊ resoluit̄ i hoc. Quare eēt vtiq3 hoc corp⁹ preter aerē ⁊ ignē ⁊ terrā ⁊ aquā: videt̄ autem nullū hmōi. Neq3 igit̄ ignē neq3 aliorū elemētoꝝ nullū ꝯtingit īfinitū eē aliquod: Omnino.n. ⁊ preter id qd̄ infinitū sit aliqd̄ ipsoꝝ: ipossibile esse: si nō infinitū sit: aut eē: aut fieri vnū aliqd̄ ipsoꝝ: sicut dicit Heraclit⁹ oīa fieri aliquādo ignē. Eadē aūt rō est ⁊ de vno ⁊ de alio quod faciunt extra elemēta phyfici. Omne nāq3 mutat̄ ex cōtrario i cōtrarium: vt ex calido in frigidum.

Co.46.

Co.47.

Le.3.t.4

℄ Inducit ratiōes naturales ad ostēdēdū q̄ nō sit corpus infinitū in actu. Circa quas ꝯsiderādū ē: q̄ qr̄ Ar. nōdum ꝓbauerat corpus celeste esse alterius ēntie a quattuor elemētis: opinio aūt cōmunis suo tēpore fuerat q̄ esset de nā quattuor elemētoꝝ: ꝓcedit in his rōnib⁹ ac si nō eēt aliud corp⁹ sensibile extra quattuor elemēta: sm̄ suā cōsuetudinē: q: semꝑ anq3 ꝓbet id qd̄ ē sue opiniōis: ꝓcedit ex suppositiōe opiniōis alioꝝ cōis. Unde postq3 ꝓbauit in p̄io libro de celo ⁊ mūdo celū esse alteri⁹ nāe ab elemētis: ad maioris certitudinē iterat ꝯsideratiōnē de īfinito: ostēdēs vniuersaliter q̄ nullū corp⁹ sensibile est infinitū. Hic aūt p̄io ostēdit q̄ nō sit corp⁹ sensibile infinitū. supposito q̄ sint elemēta finita multitudie. Scdo ostēdit idē vl'iter ibi. (Oportet aūt ⁊ de oī) Dicit ergo p̄io q̄ procedēdo naturaliter .i. ex p̄ncipiis sciē naturalis: magis ⁊ cert⁹ ꝯsiderari poterit q̄ nō sit corp⁹ sensibile infinitū ex his que dicēt̄. Omne .n. corpus sensibile aut ē simplex aut cōpositū. P̄mo ergo ostēdit q̄ nō sit corp⁹ sensibile ꝯpositū infinitū: supposito q̄ sint elemēta finita sc3 multitudinē. nō enī pōt eē q̄ vnū corpoꝝ sit finitū ⁊ alia infinita: q: ad ꝯpositionē alicui⁹ corpis mixti reqritur q̄ sint plura elementa: ⁊ q̄ ꝯtra aliquo mō adequent̄: alias ꝯpositio ꝑmanere nō posset: q: illud qd̄ eēt omnino potenti⁹ destrueret alia: cū elementa sint ꝯtria. Si aūt vnū elemētoꝝ eēt infinitū: nulla equalitas eēt aliis finitis existētib⁹: q: īfinitū i ꝓportiōabiliter excedit finitū. Nō ergo hoc pōt esse q̄ vnū tantū coꝝ que veniūt i mixtionē sit infinitū. Posset aūt aliquis dicere q̄ illud infinitū esset debilis virtutis in agēdo: ⁊ ideo nō pōt vīcere alia .s. finita q̄ sunt fortioris vtutis: vtpote si infinit⁹ sit aer ⁊ finit⁹ ignis. ⁊ ideo ad hoc remouēdū dicit q̄ q̄ntūcūq3 potentia vni⁹ corporis qd̄ ponitur infinitū deficiat a potētia alterius corporis qd̄ ponit̄ finitū: vtpote si ignis sit finitus ⁊ aer infinit⁹: necesse est tn̄ dicere: q̄ aer quātūcūq3 duplicatus .s. sm̄ aliquē numerū multiplicat⁹ sit eq̄lis igni in potētia. Si .n. potētia ignis eēt cētuplo maior q̄ꝫ potētia aeris eiusdem q̄titatis: si aer centuplet̄ sm̄ quātitatē: erit equalis ei i potentia. ⁊ tn̄ aer centuplatus ē multiplicatus sm̄ aliquem numerū determinatū: ⁊ vincitur a potentia aeris infiniti. vn̄ manifestū est q̄ etiā potentia ignis vinceret̄ a potētia aeris infiniti. ⁊ sic infinitū excellit ⁊ corrūpit finitum: quantūcūq3 potentioris nature videat̄. Similiter etiā non pōt esse q̄ quodlibet elementoꝝ ex quib⁹ componit̄ corpus mixtū sit infinitū: q: de rōne corpis est q̄ habeat dimēsiones in oēm partē: nō in lōgitudinē tm̄ vt linea: neq3 in lōgitudinē ⁊ latitudinē solū vt suꝑficies. de rōne aūt infiniti est q̄ habeat distātias seu dimēsiones infinitas. ergo de ratione corporis infiniti ē q̄ habeat dimēsiones infinitas i omnē ꝑtē: ⁊ sic nō pōt esse q̄ ex plurib⁹ corporib⁹ infinitis aliqd̄ vnū ꝯponat̄: q: quodlibet occupat totū mūdū: nisi ponantur duo corpora esse simul qd̄ est impossibile. Sic igitur ostēso q̄ corpus cōpositū nō pōt esse infinitū: ostendit vlterius q̄ nec etiam corpus simplex: neq3 vnum elemētorū neq3 aliquod mediū inter ea: vt vapor est mediū inter aerem ⁊ aquam. Quidā enim posuerunt hoc esse principiū: et eo alia generari dicentes. ⁊ hoc dicebant esse infinitum non autē aerem aut aquam aut aliqd̄ aliorū elementorū: q: contingeret alia elementa corrūpi a quocūq3 ipsorū qd̄ infinitum poneretur. q: elementa habent ꝯtrarietatē adinuicem: cum aer sit humidus: ignis calidus: terra sicca. vn̄ si vnum horum esset infinitum corrūperet alia: cum ꝯtrarium natum sit corrūpi a ꝯtrario. ⁊ ideo dicunt aliqd̄ aliud ab elementis esse infinitum: ex quo sicut ex p̄cipio elemēta causantur. hanc autē positionē dicit eē impossibilē: nō solum q̄ntū ad hoc q̄ dicit tale corpus mediū esse infinitū: q: de hoc dicetur cōis q̄dā ratio: tā de igne ⁊ aere ⁊ aqua q̄ꝫ ēt de corpore medio: sed ex hoc ipso etiā ē impossibilis ꝑdicta positio: q: ponit aliqd̄ p̄ncipiū elementale preter q̄ttuor elementa. nō enim inuenit̄ aliquod corp⁹ sensibile p̄terea que dicuntur elemēta .s. aerē aquā ⁊ hmōi. sꝫ hoc oꝫ si aliquid aliud p̄ter elementa veniret in ꝯpositionē istorum corporū. vnūquodq3 enim cōpositum resoluit̄ in ea ex quibus cōpositum est. Si igitur aliqd̄ aliud vēiret in cōpositionē istorum corpoꝝ q̄ꝫ hec quattuor elemēta: sequeretur q̄ hic apud nos inuenīretur aliquod corpus simplex preter ista elementa per resolutionem istorum in elementa. Sic igitur patet q̄ posito p̄missa falsa est quantum ad hoc q̄ posuit aliquod corpus simplex preter elementa nota. Ulterius ergo ostendit cōi rōne q̄ nullum elementorū possit esse infinitum: q: si aliquod elementorum esset infinitum impossibile esset totum vniuersum esse aliud: nisi illud elementum: ⁊ oporteret q̄ oīa alia elementa cōuerterent̄ in ipsum: vel iam essent cōuersa in ipsum: propter excellentiam virtutis infiniti super alia: sicut Heraclitus dicit q̄ q̄ncq3 futurum est q̄ oīa conuertantur in ignem: ꝓpter excellentem ignis virtutē. ⁊ eadem rō est de vno elementorum: ⁊ de alio corpore: qd̄ faciunt quidam naturales extra elementa. oꝫ enim illud aliud habere contrarietatē ad elementa cum ex eo ponant alia generari: mutatio autem non fit nisi ex ꝯtrario in ꝯtrariū: vt ex calido in frigidū: sicut supra ostensum est. Sic igitur ⁊ istud corpus mediū: rōe contrarietatis destruet alia elementa.

Lec.t.

Poret āt d̄ oī ex his ꝯsiderar̄: si cōtigat aut nō contigat corpus īfinitū eē sensibile. Qd̄ aūt oio ipossibile sit corp⁹ īfinitū esse sensibile ex his manifestum.

Co.48.

℄ Lectio octaua.

Postquā Phūs ostēdit n̄ eē corp⁹ sensibile īfinitū scd̄a suppositiōe q̄ sint elemēta finita. Hic ostēdit idē simpl'r absq3 oī suppositiōe. ⁊ p̄mo dicit d̄ quo ē intētio. Scdo exeq̄t̄ ꝓpositū ibi. (Aptū .n. natū ē) Dicit ergo p̄mo q̄ ex his q̄ ꝯsequūt̄ oꝫ ꝯsiderare d̄ oī corpore vl'iter nulla suppositiōe facta: si cōtingat quodcūq3 corp⁹ nāle eē infinitū. ⁊ ex sequētibus rōibus manifestū fiet q̄ nō.

℄ Deinde cum dicit.

℄ Aptū .n. natū est oē sensibile alicubi eē ⁊ loc⁹ aliqs est vniuscuiusq3 ⁊ idē ptis ⁊ omnis ē: vt toti⁹ terre ⁊ vnius glebe: ⁊ ignis et scintille.

℄ Ostendit propositum quattuor rationibus. secunda incipit ibi (Omnino autem manifestum) tertia ibi (Simpl'r omne corpus sensibile est) quarta ibi. (Simpliciter autē ⁊ si impossibile). Circa primam rationem tria facit. primo p̄supponit quedam necessaria ad rationem. Secundo ponit rationē ibi (Quare siquidem eiusdē speciei) Tertio excludit quandā falsam opinionē. ibi. (Anaxagoras āt inconuenienter.) Premittit ergo tria: quorum primum est: q̄ omne corpus sensibile habet aptitudinem naturalē vt sit in aliquo loco. Sm̄ est q̄ cuilibet corpori naturali conuenit aliquis locus locorū que sunt: tertium est q̄ idem ē locus naturalis ptis: ⁊ toti⁹: sicut toti⁹ terre ⁊ vni⁹ glebe: ⁊ totius ignis: ⁊ vni⁹ scintille. ⁊ huius signum est q̄ in qualicūq3 parte loci totius ponat̄ ps corporis q̄escit ibi.

℄ Deinde cum dicit.

¶ Quare siquidem sit eiusdem spēi aut immobile erit: aut semp mouebitur: ⁊ ipossibile est. Quid enim magis deorsum aut sursum aut alicubi. Dico autem vt si gleba sit alicubi: ipsa vbi mouebitur: aut vbi manebit. Locus enim infinitus erit sibi ⁊ cognati sibi corporis. Utrū igitur continebit totuz locū ⁊ quomodo. Que igit̄ ⁊ vbi māsio ⁊ motus ipsius: aut vbiqꝫ manebit. Nō ergo mouebit̄. Aut si vbiqꝫ mouebit̄. Nō ergo stabit. Si aūt dissimile ē oē: dissimiles ⁊ loci sunt: ⁊ primū qdē nō vnū corpus oīs est: sed aut in tāgendo. Postea aut finita hec erūt: aut infinita spē. Et finita qdem nō eē pñt. Erūt. n. alia qdē finita: alia vo nō: si oē infinitū ē. vt ignis aut aqua. Corruptio aūt hmōi in cōtrariis esset: sicut dcm̄ ē prius. Et pp hoc nullus vnū ⁊ infinitū ignē facit: neqꝫ terrā physiologorum: sed aut aerē: aut aquā: aut ipsoruz medium: quia locus vniuscuiusqꝫ manifestus erat ⁊ determinatus. Hec autem terminantur ad duas partes sursum ⁊ deorsum. Si autem infinita ⁊ simplicia sunt: ⁊ loci infiniti ⁊ elementa infinita erunt. Si autem hoc impossibile est: ⁊ loca finita sunt: totum finitum esse necesse est. Impossibile. n. est non comparare locuz ⁊ corpus. Neqꝫ enim locus omnis maior est: qꝫ quantūcūqꝫ cōtingit corpus simul esse. Similiter aūt neqꝫ infinitū erit corpus: neqꝫ corpus maius qꝫ locus aut. n. vacuum erit aliquid: aut corpus nusqꝫ aptum natum est esse.

Co.49.

¶ Ponit rōnē q̄ talis ē. Si ponat̄ aliqḋ corpus infinitum aut oꝫ ꝙ totū sit vnius speciei cū suis ptibus: sic aqua vel aer: aut ꝙ hēat ptes dissimiliū specieꝝ: vt hō: aut planta. Si hꝫ oēs ptes vnius speciei seqt̄ fm̄ pmissa ꝙ vl' sit totaliter imobile ⁊ nūqꝫ moueat̄: aut ꝙ semp moueatur. quoꝝ vtrūqꝫ ē ipossibile: q: p altez hoꝝ excludit̄ qes ⁊ p altez mot⁹ a reb⁹ nālibus: ⁊ vtroqꝫ mō tollit̄ rō nature: cū nā sit pncipiū motus ⁊ qetis. Qḋ aūt sequat̄ ꝙ sit vel totaliter mobile vel totalit̄ qetū: pbat cōsequenter p hoc ꝙ nō eēt assignare rōnē: quare aliqd magis sursuz aut deorsum moueat̄: aut i quācūqꝫ ptē. ⁊ hoc manifestat p exemplū. ponamus. n. ꝙ totū illud corp⁹ infinitū sile i ptib⁹ sit terra: nō erit assignare vbi aliq̄ gleba terre moueatur: vel vbi quiescat: q: quālibet ptez loci infiniti occupabit aliquod corpus sibi cognatum. i. eiusdem speciei. nunquid igitur potest dici ꝙ vna gleba moueatur ad hoc ꝙ contineat. i. ꝙ occupet successiue totum locum infinitum: sicut sol mouetur vt sit in qualibet parte circuli zodiaci. ⁊ quō poterit hoc esse vt vna gleba terre ptranseat p oēs partes infiniti loci. Nihil aūt mouet̄ ad impossibile. Si igitur impossibile est ꝙ gleba moueatur ad occupandum totum locum infinitum: vbi erit quies eius ⁊ vbi motus ei⁹: aut enim oꝫ ꝙ semper quiescat ⁊ sic nūqꝫ moueatur: aut ꝙ semper moueatur: ⁊ sic nūqꝫ quiescat. Si autem detur alia pars diuisionis. s. ꝙ corpus infinitum habeat partes dissimiles fꝫ speciē: sequitur etiā ꝙ dissimilia sint loca diuersarum partiū. alius est enim locus naturalis aque: ⁊ alius terre. sed ex hac positione sequitur primo ꝙ corpus totū infinitum non sit vnum simpliciter: sed fm̄ quid. s. fm̄ contactum. ⁊ sic non erit vnum corpus infinitum vt ponebat̄.

Et q: posset aliquis non reputare hoc inconueniēs: subiungit aliā rationem contra hoc: ⁊ dicit: ꝙ si totum infinitum cōponitur ex dissimilibus partibus: necesse est ꝙ huiusmodi partes dissimiles fm̄ speciem: aut sint specierum finitarum aut infinitarum fm̄ numerum. Non autez potest esse ꝙ sint finitarum specierum: q: oportebit si totum est infinitum: ꝙ quedam sint finita fm̄ quantitatem. ⁊ q̄dam infinita: aliter enim ex finitis numero non posset cōponi infinitum. hoc autem ponere: sequitur ꝙ illa que sūt infinita corrumpant alia propter contrarietatem: vt prius dictum est in precedenti lectione. ⁊ ideo etiam nullus antiquorum naturaliū philosophorū vnū pncipiū quod dicat esse infinitum posuit ignem vel terram que sunt extrema. Sed magis aquā vel aerem vel aliquod mediū: q: loca istorum erant manifesta ⁊ determinata. s. sursum ⁊ deorsum: non sic autem est de aliis: sed terra est deorsuz respectu eorum: ⁊ ignis sursum. Si vo aliquis accipiat aliam ptem. s. ꝙ corpora partialia sint infinita secundum speciem sequitur ꝙ loca sint etiam infinita secundum speciem: et ꝙ elementa sint infinita. Si autem hoc est impossibile: ꝙ elementa sint infinita: vt in primo probatum est: ⁊ ꝙ loca etiā que sunt: sunt finita. cū nō sit possibile inuenire infinitas species locorum: necesse est ꝙ totum corpus sit finitū ⁊ q: concluserat ex infinitate corporum infinitatem locorum: subiungit ꝙ impossibile est: nō cōparare corpus ad locū: q: non potest esse ꝙ sit locus maior. qꝫ quantum cōtingit esse corpus: neqꝫ corpus pōt esse infinitum: si locus non est infinitus: ⁊ neqꝫ corpus potest esse maius qꝫ locus quocūqꝫ modo: q: si locus sit maior qꝫ corpus: sequit̄ ꝙ sit vacuum alicubi: aut si corpus sit maius qꝫ locus: sequitur ꝙ aliqua pars corporis non sit in aliquo loco.

Lec. 11.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Anaxagoras aūt incōuenieñter dicit de infiniti mansiōe. Fulcire. n. ipm seipsū dic̄ infinitū. Hoc aūt ē: q: in seipso ē. Aliud. n. cōtinet nihil.

Co.50.

¶ Excludit quēdam errorem. ⁊ primo ponit ipsum ⁊ dicit ꝙ anax. dixit infinitum quiescere. Sed inconuenienter assignauit rationem quietis eius. dixit enim ꝙ fulcit. i. sustentat infinitum seipsum: q: est in se ⁊ non in alio: cum nihil ipsum contineat: ⁊ sic non possit extra se moueri.

¶ Secundo ibi.

¶ Tāqꝫ vbi vtiqꝫ aliquid sit aptū natū sit ibi esse. Hoc aūt nō vez est. Erit. n. aliquid alicubi: ⁊ nō ibi aptum natuz ē eē. Si igit̄ q: maxie nō mouetur totum: in seipso nāqꝫ fulcitur. ⁊ in seipso est: imobile esse necesse est. Sed quare nō aptum natuz sit moueri dicenduz est: nō. n. sufficiens est sic dicentē euadere. Erit. n. vtiqꝫ ⁊ quodlibet aliud nō motum: sed aptum natū esse nihil probibet: quoniam ⁊ terra nō fertur: neqꝫ si ifinita eēt ferretur coercita tn̄ a medio. Sed non q: non est aliud vbi mutatur manebit i medio: sed non mouebitur: q: nō apta nata est sic: sed tn̄ licebit vtiqꝫ dicere: qa fulcit se ipsam. Si ergo neqꝫ i terra hec causa est cum sit ifinita: sed qa grauitatem habet: graue autē manet i medio: similiter ⁊ ifinituz manet vtiqꝫ i seipso propter quandam aliam causam: sed non qa ifinitum est: ⁊ fulcit ipsum seipsum.

Co.51.

Co.52.

¶ Improbat duabus rationibus quod dictum est. quarum prima est ꝙ anax. sic rationem assignauit de quiete infiniti: ac si vbi aliquid sit: ibi natum sit esse: quia ex hac sola ratione dixit infinitum quiescere: quia est in seipso. Sed hoc non est verum ꝙ vbi aliquid est: ibi semper aptum natum sit esse: q: aliquid est alicubi per violentiam: ⁊ nō naturaliter. q̄uis igitur hoc maxime verum sit ꝙ totū infinitum non mouetur q: sustentat ⁊ manet in seipso: ⁊ sic est

imobile. sed nō dicendū erat: quare nō est aptum natum moueri. Non. n. pōt aliqs euadere sic dicēs ꝙ nō mouetur infinitum: q: eadē ratione: ⁊ de quocūq3 alio nihil ꝓhiberet ꝙ nō moueat: sed si sit aptū natū moueri: q: ⁊ si terra eēt finita: sicut nūc nō ferret: qn ē in medio: ita ⁊ tūc non ferret quātū ad ptē q̄ eēt in medio: sed hoc nō eēt q: non hēret aliqd aliud vbi sustētaret nisi in medio: s3 q: nō h3 aptitudinē nālē vt a medio moueat. Si ergo ita ē i terra ꝙ nō ē cā quare qescat in medio: q: ē infinita sed q: grauitatē h3 ex qua nata ē manere i medio: simil'r de quocūq3 alio infinito assignāda ē cā quare qescat: ⁊ nō q: ē infinitū: vel q: fulcit seipsum. Aliā aūt rationem ponit ibi.

¶ Similiter aūt manifestū ꝙ et si sit: q̄libet ps īdigebit manere. Sicut. n. infinitū i seipso manet se fulciēs: sic et si q̄libet ps accipiat: in seipsa manebit. Con⁹. n. et partis similes loci sūt: sic terre et glebe deorsū: et oīs ignis et scintille sursum. Quare si infiniti locus quod in seipso et idem partis: manebit ergo in seipso.

¶ Quia si totū infinitū qescit ꝙ manet in seipso: seqt ꝙ q̄libet ps ex necessitate qescat ꝓpter h⁹ ꝙ manet i seipsa. Idē. n. est locus totius ⁊ ptis: vt dictū ē: vt ignis ⁊ scintille ⁊ terre ⁊ glebe. Si g° totius infiniti locus ē ipsummet seqtur ꝙ q̄libet ps infiniti maneat in seipsa sicut in ꝓprio loco.

¶ Secūdā rōnē ponit ibi.

Co. 53. ¶ Omnino aūt manifestū est ꝙ ipossibile ē simul dicere infinitū corp⁹: et locū quendā corporib⁹ esse si oēm corp⁹ sensibile: aut grauitatē h3: aut leuitatē: et si graue qdē i medium nā h3 ferri: si vō leue sursum necesse. n. et infinitū corp⁹. Impossibile aūt aut omne vtrūlibet aut mediū vtrūq3 sustinere. Quomō. n. diuides: aut quō infiniti erit hoc qdē sursū: illud aūt deorsum: aut vltimum: aut medium.

¶ Et dicit ꝙ oīno manifestū est qd impossibile ē dicere esse infinitū corpus in actu: eo qd cuiuslibet corporis ē aliqs locus si oē corpus sensibile: aut h3 grauitatē aut leuitatē: sicut antiq dixerūt ponētes infinitū: q: si sit corpus graue oz ꝙ nāliter ferat ad mediū. Si aūt sit leue necesse est ꝙ ferat sursū. si g° sit aliqd īfinitū corp⁹ sensibile: necesse ē ꝙ ēt in corpore infinito sit sursum ⁊ mediū. Sed ipossibile est ꝙ totū infinitū sustineat in se vtrūlibet hoꝝ. s. sursum vel mediū: vel ꝙ ēt sustineat vtrūq3 fm diuersas medietates quō. n. infinitū poterit diuidi vt vna ps eius sit sursum: ⁊ alia deorsum: vel ꝙ in infinito sit vltimū aut mediū: nō est igit corpus sensibile infinitum.

¶ Tertiā rōnem ponit ibi.

Co. 54. ¶ Amplius oē corp⁹ sensibile i loco ē. Loci aūt species et differentie sursū et deorsū anī et retro: dextrorsū ⁊ sinistrorsū ⁊ hec nō solū ad nos et pōnes sūt: sed in ipso toto determinata sunt. Impossibile aūt i īfinito hoc esse.

¶ Et dicit ꝙ omne corpus sensibile est in loco. Differentie aūt loci sunt sex: sursū deorsum: anī ⁊ retro dextrorsū: ⁊ sinistrorsū q̄ qdē sunt determinate nō solū quo ad nos sed ēt in ipso toto vniuerso. determinant. n. fm se hmōi positiōes in qbus sunt determinata pncipia ⁊ termini motus. vn̄ in aīatis determinant sursum ⁊ deorsum fm motū alimēti: anī ⁊ retro fm motū sensus dextrorsū ⁊ sinistrorsum scdm motū ꝓcessiuū cuius pncipiū ē a pte dextra in rebus aūt inanimatis in qbus nō sunt pncipia determinata hoꝝ motuū dr̄ dextrorsū ⁊ sinistrorsū ꝑ cōparatiōē ad nos dr̄. n. colūna dextra q̄ ē ad dexterā hoīs: ⁊ sinistra q̄ ē ad sinistrā: s3 i toto vniuerso determinat sursū ⁊ deorsum scdm motū grauiū: ⁊ leuiū fm aūt motū celi determinat dextrū oriēs: sinistrū occidēs. anī vō hemisperiū superius retro vō hemisperiū īferi⁹: sursum vō meridies: deorsum vō septētrio. Hec aūt nō pñt determinari i corpore infinito. Impossibile ē g° totū vniuersū eē infinitū.

¶ Quartam rōnem ponit ibi.

Co. 55. ¶ Simpliciter aūt si impossibile est locū eē infinitum: in loco aūt oē corpus ē ipossibile ē infinitū eē aliqd corpus. At vō qd alicubi est ⁊ in loco est: ⁊ qd in loco ē: alicubi est. Si igit neq3 quātitatē possibile est infinitā esse: quātum. n. aliqd erit vt bicubitum aut tricubitum: hec. n. signāt quātum: sic in loco q: alicubi: hoc ē autē aut sursum aut deorsū aut in aliqua alia distātia q̄ sūt sex. Hoꝝ āt vnū qdq3 termin⁹ aliqs ē.

¶ Et dicit ꝙ ipossibile ē eē locū infinitū cū oē corp⁹ sit in loco seqt ꝙ ipossibile sit eē aliqd corp⁹ īfinitū. s3 ꝙ ipossibile sit eē locū īfinitū sic. ꝓbat: q: hec duo ꝯuertūt eē i loco ⁊ eē i aliquo loco sicut ⁊ eē hominē: ⁊ eē aliquē hoīez: ⁊ esse quātitatē ⁊ eē aliquā quātitatē. Sicut igit ipossibile ē eē quātitatē infinitā: q: seqret aliquā quātitatē eē īfinitā: vt bicubitū ⁊ tricubitū qd ē ipossibile: ita ipossibile ē eē locū infinitū: q: seqret aliquē locū īfinitū eē vl' sursū vl' deorsū ⁊ hmōi: qd ē ipossibile cū qdlib3 eoꝝ significet quēdā terminū: vt dcm̄ ē. sic ergo nullū corp⁹ sensibile ē infinitū.

Co. 56. Quod qdē igit actu corpus nō sit infinitum manifestum ex his. Quod autē si non sit infinitum multa impossibilia accidant: manifestū est: temporis. n. erit quoddam principium ⁊ finis: ⁊ magnitudines non diuisibiles in magnitudines: ⁊ numerus non erit infinitus. Cum autē determinatur sic neutro modo videtur contingere: ob hoc videlicet est manifestum ꝙ sic quidem est: sic autem nō.

¶ Lectio nona.

Postquā Phus disputatiue ꝓcessit de īfinito: hic icipit determinare v'itatē. ⁊ pmo ostēdit an sit īfinitū: secundo qd sit ibi (Accidit aūt ꝯtrium) Prima diuidit in duas i pma ostēdit quō infinitū sit. in s'cda cōparat infinita adinuicē ibi (Aliter aūt i tpe) Circa pmū tria fac. pmo ostēdit ꝙ infinitū quod̄ mō ē: ⁊ quodāmodo nō est. scdo determinat ꝙ ē i potētia: ⁊ nō ē sic actu ens ibi (Dicit qdē igit) Tertio manifestat quō sit i potētia ibi (Nō oz āt potētia ens) Dicit ergo pmo ꝙ ex pmissis manifestū ē ꝙ nō sit aliqd corp⁹ infinitū in actu. Itē ex his q̄ anī dicta sūt manifestū ē ꝙ si infinitū simplicit' nō sit ꝙ multa ipossibilia accidūt quoꝝ vnū ē ꝙ tps hēbit pncipiū ⁊ finē: qd reputatur incōueniēs scdm ponentes eternitatē mūdi: ⁊ iteꝝ sequet qd magnitudo nō semꝑ sit diuisibilis in magnitudines: s3 qñq3 deueniat ꝑ diuisionez magnitudinū ad q̄das q̄ nō sunt magnitudines. Sed oīs magnitudo est diuisibilis. Item sequet ꝙ numerus nō augeat in īfinitū: q: igit fm determinata neutrū vr cōtingere: neq3. s. ꝙ infinitum sit actu neq3 ꝙ simpliciter nō sit necesse est dicere ꝙ quodammodo est quodam modo non est.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Dicit igit esse aliud qdē potentia: aliud vō actu. Et infinitum est quidem appōne: est autē ⁊ ablatione: magnitudo autem quod quidem actu nō sit infinita: dictum est diuisione autē est. Nō. n. difficile destruere indiuisibiles lineas. Relinquitur igitur potentia esse infinitum. Co. 57.

¶ Ostēdit ꝙ īfinitū est sic potentia ens. ⁊ dic ꝙ aliqd dr̄ esse i actu: ⁊ aliqd dr̄ esse in potentia. infinitū aūt dicit esse

per appositionem: sicut in numeris vel per ablationem sicut in magnitudinibus. ostensu est.n. q magnitudo nō est actu infinita. et sic in magnitudinibus p appositionē infinitū nō inuenit: sed p diuisionē in eis inuenit infinitū. Nō.n. est difficile destruere opinionē ponentiū indiuisibiles eē lineas vel sm aliā literam nō est difficile ptm atomas lineas.i. ostēdere lineas quas quidā ponūt indiuisibiles esse partibiles. dicit aūt infinitū in appositione vel diuisione sm q pōt apponi vel diuidi. Relinquitur igitur q infinitum sit tanq in potentia ens.

Deinde cum dicit.

Non oportet aūt potentia ens accipere: sicut si possibile sit hoc statuā esse: quod et erit hec statua: sic et infinitū: qd erit actu. Sed quoniā multipliciter est eē quēadmodū dies et agon in semper aliud et aliud fieri: sic et ifinitū est. Et nāq in his est et potentia et actu. Olympia.n. sunt et in posse agonē fieri: et in eo quod fit.

Ostēdit quō ifinitū sit i potētia: dupliciter.n. inuenit aliqd i potētia: vno mō sic q totū pōt reduci i actū sicut possibile ē hoc es eē statuā: q: aliqñ erit statua nō aūt sic dr eē infinitū i potētia. q totū postea sit i actu. Alio mō aliqd dr in potētia esse: qd postea fit actu ens: nō qdē totū simul: sed successiue. Multipliciter.n. dr aliqd eē: vel q: totū ē simul: vt hō et domus: vel q: semp vna ps eius fit post aliā: p quē modū dr eē dies et ludus agonalis. et hoc mō dr infinituz eē sil' et i potētia et i actu. oīa.n. hmōi sil sunt i potētia: qntū ad vnā ptē: et actu qntū ad aliā. olympia.n.i. festa agonalia q celebrant i mōte olympo dicunt eē et durare sm agones posse fieri: et fieri i actu q: quādiu durabāt ista festa: aliq ps illox ludox erat i fieri: et alia erat vt ifutux fienda.

Deinde cum dicit.

Aliter aūt et in tēpore manifestū quod ifinitū et in hoibus et diuisione magnitudinū.

Cōparat diuersa ifinita adiuicē. et pimo cōparat ifinituz tpis et gnatōis ifinito qd ē i magnitudinib': scdo cōparat infinitū sm appositionē et ifinitū sm diuisionē i magnitudinib' ibi. (Qd aūt sm appositionē.) Circa pmū tria facit: pimo pponit qd itendit: et dicit q alr manifestat ifinitū in gnatiōe hoium et i tpe: et alr in diuisiōe magnitudinuz.

Secundo ibi.

Oīno quidē enī sic est infinitū in semper aliud et aliud accipiendo: et acceptū quidē semper esse finitū: sed semper alterz et alterū. Quare infinitū non oportet accipere sicut hoc aliquid: vt hominez aut domum: sed sicut dies dicitur et agon: quibus esse non sicut substantia quedam facta est: sed semper in generatione aut corruptione finitum: sed semper alterum et alterum.

Co.58.

Ostēdit qd sit cōe oīb' infinitis. et dicit q hoc oīo et vniuersaliter in oīb' infinitis inuenit q ifinitū ē in semp aliud et aliud accipiēdo: sm qndā successionē: ita tñ q qcquid accipit i actu de infinito totū sit finitū: vñ nō opz accipe q infinitū sit aliqd demōstratū: sicut accipim' hoiem vel domuz: sz sicut sunt successiua: vt dies et lud' agonalis: quox eē nō ē hoc mō: q aliqd eox sit sicut qdā substātia pfecta tota actu existens. In gnātiōe aūt et corruptiōe et si a ifinitū pcedatur semp p illud qd accipit in actu est finitū. In toto.n. decursu gnātōis et si pcedat in ifinitū: et oēs hoies q simul actu accipiunt sunt finiti sm numerz: et hmōi finitū opz accipe alterum et alteruz: sm q quedam hoies succedūt qbusdā.

Tertio ibi.

Sed in magnitudinibus quidē permanente accepto hoc accidit: in hoibus aūt et tēpore corruptis sic vt non sit deficere.

Ostēdit etiam et dicit q illud finitū qd accipit i magnitudib' vel apponēdo vel diuidēdo pmanet et nō corrūpit. Sz illa finita q accipiunt in ifinito decursu tpis et gnationis hūane corrūpunt: ita q p istū modū nō attingit tps et gnatione deficere.

Deinde cum dicit.

Quod autez sm appositionē idē quodāmodo est et quod est sm diuisionē. In finitū enim sm appositionē fit econtrario. secundū q.n. diuisum videtur in infinitū: sic appositū videbitur ad determinatuz. In finita.n. magnitudine sic accipiens aliquis determinatum accipiet eadem ratione: non eandē aliquā magnitudinez ratione accipiens non transibit finitum. Si ergo sic augmentet vt semper eandē aliquā sit accipere magnitudinē transibit finitū: propter id quod omne finitū remouetur quolibet finito. Aliter quidē igitur nō est: sic aūt est infinitū potentia et diuisione. Et actu autē est: sicut diē eē dicimus et agonē. et potentia sic sicut materiā: et nō per se sicut finitū. Et sm appositionē igitur sic ifinitū potētia est: quod idē dicim' quodāmodo esse ei quod est sz diuisionē. Sēper quidē.n. aliquid ipsius extra est accipere.

Co.59.

Co.60.

Cōparat duo ifinita q sunt in magnitudinib'.s. sm appositionē et sm diuisionē. Et circa hoc tria facit. pimo ponit pueniētiā iter vtrūq ifinitū: scdo ostēdit drīaz. (Ibi nō tñ excellit.) Tertio ifert quādā pclusionē ex dictis ibi (Quare neq ē excellere.) Dicit ergo pimo q quodāmō ifinitū p appositionē est idē cū ifinito sm diuisionē: q: ifinitum sm appositionē fit ecōuerso cū ifinito sm diuisionem sz.n. q aliqd diuidit i infinitū: sicut hoc i infinitū vr posse apponi ad aliquā determinatā qntitatē. Manifestat igitur quō sit infinitū diuisiōe in magnitudine. et dicit q si aliqs i aliq magnitudine finita accepta aliq pte determinata p diuisionē: semp accipiat diuidēdo alis ptes: sm eādē rōnē.i. pportionē: sz nō sm eādē qntitatē in eadē pportiōe: nō ptrāsibit diuidēdo illud finitū puta si a linea cubitali accipiat medietatē: et itex a residuo medietatē: et sic i infinitū pcedere pōt. Seruabit.n.i subtrahēdo eadez pportio: sz nō eadē qntitas subtractu: minus est.n. sm qntitatē dimidiū dimidij: q dimidiū totius. sz si semp sumeret eādē qntitatez oporteret q semp magis ac magis augeret pportio pu ta si a qntitate.x. cubitox subtrahat vnus cubitus: subtractū se hz ad totū in subdecupla portiōe. Si aūt itex a residuo subtrahat vnus cubitus subtractuz se hēbit in maiori pportione minus.n. vnus cubitus excedit a.ix. quā a.x. sicut igit seruādo eādē pportionē diminuit qntitas: ita sumēdo eādem qntitatem augetr pportio. Si ergo aliqs subtrahēdo ab aliqua magnitudine finita semp augeat pportionē sumēdo eādē qntitatem trāsibit magnitudinem finitā diuidēdo: puta si a linea cētum cubitox semper subtrahat vnū cubitū. et hoc iō q: oē finitum psumit quocūq finito semp accepto alr igit infinitū nō est sm diuisionē nisi i potentia qd tñ ēt simul est actu cū potētia: sicut dctm ē de die et de agone. et cū ifinitū sit semp in potētia assimilat materie q est semp i potētia: et nō est p se ens i actu totuz sicut finitū est i actū et sicut ifinitū sm diuisionē est i potētia cuz actu simul. Silr dicēdum ē de ifinito sm appositionē qd quodāmō est idē cum ifinito sm diuisionē: vt dctm ē. Inde autē manifestum est q ifinitum p appositionē est i potentia. q: sp contingit aliquid aliud accipere apponendo.

Deinde cum dicit.

Non tñ excellit omnē determinatā magnitudinē: sicut in diuisione excellit omne determinatuz: et erit minus.

¶ Ostēdit differētiam īter īfinitū sm appositionē ⁊ īfinitū sm diuisionē: ⁊ dicit ꝙ īfinitū ꝑ appositionē nō excedit ꝯ maximas oēm magnitudinē finitā datā: sȝ īfinitū sm diuisionem excedit oēm determinatā puitatē ī minꝰ. accipiamus. n. aliquā determinatā paruitatē: puta vnius digiti si lineā centum cubitoꝝ diuidam in īfinitū accipiēdo semꝑ dimidiū: venietur ad aliqd minus digito vno: sȝ apponēdo in īfinitum ecōtrario diuisioni erit dare aliquā ꝗtitatē finitā ꝗ nūꝗ ptrāsibit. dent. n. due magnitudies quaꝝ vtraqȝ sit. x. cubitoꝝ: ⁊ tertia ꝗ sit. xx. si igit id qd subtrabo in īfinitū accipiēdo semꝑ dimidiū ab vna magnitudine. x. cubitoꝝ addat alteri ꝗ et ē decē cubitoꝝ nunꝗ ꝑueniet in īfinitū apponēdo ad mēsurā ꝗtitatis ꝗ ē. xx. cubitoꝝ: q: ꝗtū remanebit ī magnitudie cui subtrabit: tm̄ deficiet a mēsura data ī ꝗtitate cui addet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare neqȝ est excellere omne sm appositionem: neqȝ potentia possibile est esse: siquidē non est sm accidens actu infinituȝ: sicut dicunt physiologi extra corpus mundi cuius substātia est aer aut aliud huiusmodi. Sed si non possibile est ꝙ īfinitū corpus sensibile actu sit manifestū ꝙ neqȝ potētia vtiqȝ erit sm appositionē: sed aut sicut dictū est ecōtrario diuisioi.

¶ Inducit ꝯclusionē ex dictis. ⁊ p̄mo īducit eā. scđo manifestat ꝑ dictū Platonis ibi. (Quā ⁊ Plato) Dicit ergo ꝙ ex quo appō in īfinitū nō facit trāscēdere oēm determinatā ꝗtitatē: nō est possibile eē: nec ēt ī potētia ꝙ excellat oīs determinata ꝗtitas ꝑ appositionē. q: si eēt ī nā potētia ad oppositionē trāscēdentem oēm ꝗtitatē sequeret ꝙ eēt actu īfinitū: sic ꝙ īfinitū eēt accn̄s alicui nature: sicut nāles ꝑhi extra corpꝰ huiꝰ mūdi qd videmꝰ ponūt ꝙ est quoddam īfinitū cuiꝰ sba ē aer vel aliqd aliud huiusmodi. Si ergo nō est possibile esse corpus sensibile actu īfinitū: vt ostē-

Lec.8.

sum est seqt ꝙ nō sit potētia in nā ad appōem trāscēdentem oēm magnitudinē: sȝ solū ꝑ appōnem īfinitā ꝑ ꝯriuȝ diuisioni: vt dcm̄ est ꝗre aūt si esset ī potētia ad īfinitā additionē trāscēdentē oēm magnitudinē sequat esse corpus īfinitū ī actu: nō aūt ad additionē īfinitā ī numeris trāscēden-

Lec.11.

teȝ oēm numeꝝ sequat eē nūeꝝ īfinitū ī actu: ifra ostēdet. ¶ Deinde cum dicit.

Lo.61.

¶ Quā ⁊ plato propter hoc infinita duo fecit: quia ⁊ ī augmētū videt excellere ⁊ īfinituȝ abire ⁊ ad anihilationē. faciēs tm̄ duo n̄ vtitur duobus. Neqȝ. n. ī numeris sm diuisionē īfinitū est: vnitas eni minimū est: neqȝ in augmentū: vsqȝ nāqȝ decem facit numeꝝ.

¶ Manifestat qd dixerat ꝑ dictū Platonis: ⁊ dicit ꝙ q: īfinitū ī appōne magnitudinū ꝙ est ꝑ opposita diuisionē: ꝓꝑ hoc Plato duo fecit īfinita. s. magnū qd ꝑtinet ad additionē ⁊ ꝑuū qd ꝑtinet ad diuisionē: q:. s. īfinitū vr̄ excellere ⁊ ꝑ additionē ī augmētū: ⁊ ꝑ diuisionē ī decremētuȝ: vel tendēdo in nihil. Sed cū ipse faciat duo īfinita non tm̄ vtit eis: q: cū numeꝝ poneret sbam esse oium reꝝ in numeris nō inenit īfinitū ꝑ diuisionē: q: in eis est minimum vnitas: neqȝ ēt ꝑ additionē scđm ipsum: q: dicebat ꝙ species numeroꝝ nō variātur nisi vsqȝ ad. x. ⁊ postea reddit ad vnitatem computando vndecim ⁊ duodecim.

Lo.62.

a Accidit aūt ꝯrariū esse īfinitū: ꝗȝ sicut dicunt: nō. n. cuius nihil est extra: sed cuiꝰ semꝑ aliqd est extra hoc īfinitū ē.

Lectio decima.

p Postquā ꝑhus ostēdit quō est īfinituȝ: hic ostēdit qd sit īfinitū. ⁊ circa hoc tria facit p̄mo ostēdit qd sit īfinitū scđo ex hoc assignat rōnem eoꝝ ꝗ de īfinito dicuntur. ibi. (Scđm rōnez aūt accedit.) Tertio soluit rōnes ꝗ supra posite sunt ibi. (Reliquū aūt est.) Circa primuȝ duo facit. primo ostēdit qd sit īfinitū excludēs quorūdā falsam diffinitionē scđo excludit quādā falsam opinionē ꝯsurgentez ex illa falsa diffinitiōe ibi. (Quā hic accipiūt dignitatē.) Circa p̄mū tria facit. ⁊ p̄mo ꝓponit qd ītendit. scđo manifestat ꝓpositū ibi. (Signū nāqȝ.) Tertio īfert ꝗdā ꝯclōnez ex dictis ibi. (Unde meliꝰ ē opinādū.) Dicit ergo primo ꝙ ꝯrio mō diffiniēdū est īfinitū quā sicut ꝗdā diffinierūt. Diꝯerūt. n. ꝗdā ꝙ īfinitū ē extra qd nihil est. Sed ꝯdicēdum est ꝙ īfinitū est cuius semper est aliquid extra.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Signū aūt est: ⁊ nāqȝ anulos dicūt īfinitos vt habētes circulationē: quia semper est extra accipere: sm similitudinē quādā dicētes: nō tm̄ proprie. Oportet enim ⁊ hoc esse: ⁊ nō aliquādo idē recipi. ī circulo aūt nō sic fit: sed semper quod est ꝯiter solū alteꝝ. Infinituȝ quidē igit

Lo.63.

hoc est: cuius sm quantitatē accipiētibus semper est aliquid accipere extra.

¶ Manifestat ꝓpositū. ⁊ p̄mo ostēdit ꝙ sua assignatio sit bona: scđo ꝙ assignatio antiquoꝝ sit icōpetēs ibi. (Cuius aūt nihil ē extra.) Ostēdit ergo p̄mo ꝙ īfinitū sit cuius sꝑ ē aliqd extra ꝑ quoddā signū. Dicūt. n. ꝗdā ꝙ anuli sunt īfiniti: q: ꝑ hoc ꝙ hn̄t quādā circulationē sꝑ ē ibi supponere ptē ad ptē acceptā. sȝ hoc dr̄ sm silitudinē ⁊ nō ꝓprie: q: ad hoc ꝙ aliqd sit īfinitū reqrit hoc. s. ꝙ extra quālibet ꝑteȝ acceptā: sit ꝗdā aliā: ita tm̄ ꝙ nunꝗ resumat illa ꝗ p̄us fuit accepta. Sȝ ī circulo nō ē sic: q: ꝑs ꝗ accipit post aliaȝ ptē est alia solū ab eo ꝙ īmediate acceptū ē nō tm̄ ab oībꝰ ꝑtibus p̄us acceptis: q: vna ꝑs pōt multotiēs resumi: vt ꝑȝ in motu circulari si igit anuli dicunt īfiniti ꝑꝑ hāc similitudinē: seqt ꝙ illud qd ē vere īfinitū sit cuiꝰ semꝑ sit aliqd extra accipe si aliqs velit accipe eiꝰ ꝗtitatē: nō. n. pōt comꝑhendi ꝗtitas infiniti sed si quis velit eam accipere: accipit partem post partem in īfinitum vt supra dictum est.

Lec.9.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Cuius aūt nihil est extra: hoc perfectū est ⁊ totū. Sic. n. diffinimꝰ totū: cui nihil ab est: vt hoīem totū aut arcā. Sicut autē singulare: sic ⁊ quod proprie: vt totū cuius nihil est extra cuius aūt absentia extra est: nō oē ē: cui absit. To-

Lo.64.

tum autem ⁊ perfectum aut idē penitus: aut ꝓximū sm naturā est. Perfectū autē nullū non habēs finē. Finis aūt terminus est.

Lec.9.

¶ Probat ꝙ diffinitio antiquoꝝ sit incōpetens: tali rōne. id cuiꝰ nihil ē extra: ē diffinitio ꝑfecti ⁊ totiꝰ qd sic ꝓbat: diffinit. n. vnūquodqȝ eē totū cui nihil deest: sic dicimꝰ hoieȝ totū aut arcā totā qbꝰ nihil deest eoꝝ ꝗ debēt hre. ⁊ sicut hoc dicimꝰ in aliquo singulari toto: vt ē hoc ꝑticulare vel illud: ita ēt hec rō cōpetit in eo qd est vere ⁊ ꝓprie totū. s. ī vniuerso extra qd simpliciter nihil ē cuȝ aūt aliqd desit ꝑ absentiā alicuiꝰ extrinsecitꝰ nō ē totū. Sic igit manifestū ē ꝙ hec ē diffinitioꝰ totiꝰ totū ē cuiꝰ nihil est extra. Sȝ totū ⁊ ꝑfectū vel sunt penitꝰ idē vel sunt ꝓpinqua sm nām. ⁊ hoc iō: q: totū nō inenit ī simplicibꝰ ꝗ nō hn̄t ptes ī qbus tm̄ vtunt noīe ꝑfecti ꝑ hoc igit manifestū ē ꝙ ꝑfectū ē cuius nihil ē extra ipm. Sȝ nullū carēs fine ē ꝑfectū: q: finis est perfectio vniuscuiusqȝ. Finis aūt est terminus eius cuius est finis nullū igit īfinitū ⁊ īterminatū ē ꝑfectū. Non ergo cōpetit īfinito diffinitio perfecti cuiꝰ. s. nihil est extra.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde melius est opinādū permenidē melisso dicere. Hic quidē enim īfinitū totum dicit. Totum autē finiri a medio eque pugnās. Nō enim linū lino est cōtinuare oi ⁊ toti infinitum.

¶ Inducit quãdã conclusionẽ ex dictis: q2 .n. infinito non cõpetit diffinitio totius: manifestũ est q melius dixit parmenides q̃ melissus. melissus .n. dixit totũ vniuersum esse infinitũ: parmenides vero dixit q totũ finiter p eque pugnãs a medio: in quo designant q corpus vniuersi esse sphericũ. In spera aũt linee a medio vsq ad terminũ .s. circũferẽtiã ducunt̃ fm equalitatẽ quasi eque pugnantes sibi inuicem.

¶ Linee a centro ad circũferẽtiã ducunt̃ fm equalitatẽ.

τ recte dr̃ q totũ sit finitũ: q2 totũ τ infinitũ: nõ se inuicẽ cõsequunt̃ q̃si sibi cõtinuata: sicut lino cõtinuat̃ linum in filando erat .n. prouerbiũ vt ea q̃ cõsequũtur dicerent̃ sibi cõtinuari sicut linum lino. ¶ Deinde cum dicit.

Co.65. ¶ Quoniã hinc accipiũt dignitatẽ de infinito: quod est oĩa cõtinens: τ oĩa in seipso habens: propter id quod habet similitudinẽ quandam cũ toto. Est .n. infinitũ perfectionis magnitudinis materia: τ quod potentia totũ est. Actu vero non. Diuisibile autẽ est ad diuisionem τ ad oppositã appositionẽ. Totũ autẽ τ finitu3 non secundu3 se sed fm aliud. Et non continet: sed continetur in quantũ est infinitum. Unde ignotum: est inquãtũ est infinitum. Speciẽ .n. nõ habet materia. Ergo manifestum est q magis in
Co.66. partis ratione sit infinitũ quã in totius: pars enĩ materia totius est: sicut es statue.

¶ Excludit quãdam falsam opinionẽ ex predicta diffinitiõe exortã: τ primo cõiter q̃tũ ad oẽs: scdo spẽaliter q̃tũ ad platonẽ ibi. (Qm̃ si cõtinet.) Dicit ergo primo q q2 existimauerũt infinitũ cõiungi toto: hic acceperunt quasi (dignitatẽ) .i. rẽ p se notã. De infinito q oĩa cõtineret: τ oĩa in se hẽret pp hoc q h3 quãdam similitudinẽ cũ toto: sicut id qđ ẽ in potentia h3 similitudinẽ cũ actu. Infinitũ .n. magñtum est in potẽtia est sicut mã respectu pfectionis magnitudinis: τ est sicut totũ in potẽtia nõ aũt in actu qđ p3 ex hoc q infinitũ dr̃ fm
Tex.9. q possibile est aliqđ diuidi in minus: τ fm q ex opposito diuisionũ põt fieri appositio vt dictũ ẽ: sic igit̃ infinitũ scđm se .i. scđm ppriã rõnẽ est i potẽtia totũ τ ẽ impfectũ sicut mã nõ hñs pfectionẽ nõ aũt est totũ τ finitũ scđm se .i. fm ppriã rõnẽ q̃ est infinitũ: s3 fm aliud .i. fm finẽ τ totum ad qđ est i potẽtia. diuisio enĩ q̃ est possibilis in infinitũ fm q ad aliqđ terminat̃ dr̃ esse pfecta: τ scđm q vadit in infinitũ est ipfecta. τ manifestũ est q cũ totius sit cõtinere materie aũt cõtineri: q infinitũ magñtũ huiusmodi nõ cõtinet: s3 cõtinetur i quantũ .s. ad qđ d̃ infinito est i actu sp cõtinet̃ ab aliquo maiori s3 q possibile est aliqđ extra accipe ex hoc aũt qđ est sicut ens i potẽtia nõ solũ hoc seqt̃ q infinitũ cõtinet̃ τ nõ cõtineat: s3 et̃ sequunt̃ due alie cõclusiones: quaz vna est

q infinitũ magñtũ huiusmodi ẽ ignotũ: q2 ẽ sicut mã nõ hñs spẽm .i. formã: vt dcm̃ ẽ. mã aũt nĩ cognoscit̃ nisi p formã. Tex. alia cõclo ẽ q̃ ex eodẽ seqt̃: q infinitũ magis h3 rõnẽ ptis q̃ totius: q2 mã cõpat̃ ad totũ vt ps τ recte infinitũ se h3 vt ps: magñtũ nõ est de ipso accipe nisi aliquam partez i actu.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̃ si cõtinet autẽ i sensibilibus τ in itelligibilibus magnũ τ paruũ oportuit cõtinere itelligibilia icõueniẽs aũt τ ipossibile ignotu3 τ indeterminatũ cõtinere τ determinare.

¶ Excludit opinionẽ Platonis q ponebat infinitu3 tam in sensibilibus q̃ itelligibilib9. τ dicit q ex hoc manifestu3 ẽ q̃ q si magnũ τ paruũ q̃b9 plato attribuit infinitũ sunt in sensibilib9 τ itelligibilib9 tanq̃ cõtinẽtia pp hoc q cõtinere attribuit̃ infinito. seqt̃ q infinitũ cõtineat itelligibilia. S3 hoc vr̃ eẽ icõueniẽs τ ipossibile q infinitũ cũ sit ignotũ τ indeterminatũ cõtineat τ determinet intelligibili non enim determinantur nota per ignota: sed magis econuerso.

Co.67. Ecũdum rationẽ aũt accidit: τ q secundũ appositionẽ nõ esse videri infinitũ sicut oẽm excellat magnitudinẽ i diuisione aũt esse: cõtinetur enim sicut materia intus τ infinitum: cõtinet autẽ species.

¶ Lectio vndecima.

Posita diffinitiõe infiniti: hic ex diffinitiõe assignata assignat rõnẽ eoz q̃ de infinito dicunt̃. τ primo eius qđ dr̃ de appõne τ diuisiõe infiniti: scđo eius qđ infinitũ in diuersis fm ordinẽ inuenit̃ ibi. (Infinitũ aũt nõ ide3 est.) Tertio eius q mathematici vtunt̃ infinito ibi. (Nõ remouet aũt rõ hoc.) Quarto eius q infinitũ ponit̃ principiu3 ibi. (Qm̃ aũt cause.) Circa primũ duo facit primo assignat rõnẽ eius q dr̃ de infinito circa diuisionẽ τ appositionẽ i magnitudinibus scđo eius q dr̃ in numeris p cõparationẽ ad magnitudines ibi. (Rõnabiliter aũt est.) Dictu3 ẽ aũt supra q appositio i infinitũ sic inuenit̃ in magnitudinibus: qđ mĩ nõ
Tex.9. excedit̃ p hoc q̃cunq3 determinata magnitudo. Sed diuisio in infinitũ sic inuenit̃ in magnitudinibus: q diuidẽdo trãsitur quecũq3 q̃titas in minus vt supra expositu3 est. hoc aũt fm rõnem dicit accidere. q2 cũ infinitũ hẽat rõnẽ mãe cõtinet̃ intus sicut mã. illud autẽ qđ cõtinet ẽ spẽs τ forma.
Tex.5. Manifestũ ẽ aũt ex his q̃ dcã sunt i scđo q totũ h3 rõnez forme ptes aũt rõnẽ materie. Cũ ergo i magnitudinib9 a toto itur ad ptes p diuisionẽ: rõnabile est q ibi nullus terminus inueniatur qui nõ trãscẽdat̃ per infinitam diuisionez. Sed i additiõe itur a ptibus ad totũ qđ h3 rõnem forme cõtinẽtis τ terminãtis. vnde rationabile est q sit aliqua determinata q̃titas: quam infinita appositio nõ trãscẽdat.

¶ Deinde cum dicit.

Co.68. ¶ Rationabiliter autem est τ i numero quidẽ ad numerum esse terminum: ad plus autẽ semper omnez excellere multitudinem. In magnitudinibus autem econtrario. In minus quidẽ excellere omnem magnitudinem: sed in maius non esse magnitudinem infinitam. Causa autẽ est: quia vnum est idiuisibile quodcũq3 vnu3 sit: vt homo vnus homo: τ nõ multi. Numerus autem est vno plura τ quelibet quedam. Quare necesse est stare ad idiuisibile. Duo nãq3 τ tria denominatiua noĩa sunt: siliter τ aliorum numeroꝝ vniusquisq3.

¶ Assignat rationem de infinito in numeris per cõparationem ad magnitudines. dr̃ enim q in numero inuenitur aliquis terminus in minus quem nõ diuidẽdo trãscẽdere sed nõ inuenitur aliquis terminus in plus: q2 quolibet nu

Lec.9.

mero ē inuenire aliū numerū maiorē p additionē. In magnitudinib⁹ aūt ē ecōuerso: vt dem̄ ē. ⁊ huiꝰ rōnē assignat. ⁊ pmo qdē q̄re i numeris aliqs termin⁹ inueniat q in minus nō trāscēdit diuidēdo: huius rō ē: q: oē vnū inq̄ntū vnū est idiuisibile: sicut hō idiuisibilis ē vnus hō: ⁊ non multi. quēlibet aūt numerū oꝫ resoluere i vnū qḋ pꝫ ex ipsa rōne numeri. Numerus.n. hoc significat ꝙ sint aliq̄ plura vno quelꝫ aut plura excedētia vnū siue plus vel minus sunt determinate spēs numerorū: vñ cū vnū sit de rōne numeri: ⁊ de rōne vnius sit idiuisibilitas: sequit ꝙ diuisio numeri stet i termino idiuisibili. Quod aūt dixerat ꝙ de rōne numeri sit ꝙ sint plura vno manifestat p spēs: q: duo ⁊ tria ⁊ qlꝫ alius numerus denominat ab vno. vñ dr̄ i qnto meta. sba senarii est in hoc ꝙ sit sexies vnū: nō aūt i hoc ꝙ sit bis tria vel ter duo: q: sequeret ꝙ vni⁹ rei eēnt plures diffinitiones ⁊ plēs sbe: q: ex diuersis ptib⁹ diuersimode cōsurgit vnus numerus. ¶ Deinde cum dicit.

Lec.

¶ In plus autem semper est intelligere: infinite autez sunt decisionis magnitudinis. Quare potentia quidem est: Actu vero non sed semper excellit acceptum omnem multitudinez determinatam. Sed nō separabilis est hic numerus a decisiōe neqꝫ manet infinitas: sed fit semper sicut ⁊ tempus ⁊ numerus temporis.

¶ Assignat cām q̄re i numeris additio excedat oēm determinatā multitudinē ⁊ dicit ꝙ possum⁹ sp̄ itelligere quolꝫ numero dato aliū numerū maiorē: p hoc ꝙ magnitudo diuidit in īfinitū. Manifestū ē.n. ꝙ diuisio cāt multitudinē: vñ q̄nto plus diuiditur magnitudo: tāto maior multitudo ɔsurgit: ⁊ iō ad īfinitā diuisionē magnitudinū: seqt īfinita additio numerorū. iō sicut īfinita diuisio magnitudinis non est in actu: sꝫ i potētia: ⁊ excedit oē determinatū i min⁹ vt dem̄ ē: ita additio numerorū īfinita nō ē in actu: sꝫ in potentia: ⁊ excedit oēm determinatā multitudinē. sed hic numerus q sic i infinitū multiplicat nō ē nomer⁹ separatus a decisiōe magnitudinū. ¶ Circa qḋ sciēdū est: ꝙ dio: vt dem̄ est multitudinē cāt. Est aūt diuisio duplex vna formalis q̄ est p opposita: ⁊ alia fm q̄titatē. Prīa aūt diuisio causat multitudinē q̄ ē d trāscēdentib⁹: fm ꝙ ens diuidit p vnū ⁊ multa: sꝫ diuisio ɔtinue q̄titatis causat numerū: q ē spēs q̄titatis: inq̄tū hꝫ rōnē mēsure. ⁊ hic numer⁹ multiplicabilis ē i infinitū: sicut ⁊ magnitudo diuisibilis ē i infinitū. sꝫ multitudo q̄ seqt diuisionē formalē rerū: nō multiplicat in īfinitū. sunt.n. determinate spēs rerū: sicut ⁊ determinata q̄titas vniuersi. ⁊ iō dicit ꝙ hic numer⁹ q multiplicat i infinitū nō separat a diuisiōe ɔtinui neqꝫ in hic numer⁹ sic est īfinit⁹ sicut aliqd pmanēs: sꝫ sicut: sp̄ i fieri ext̄ns: inq̄tū successiue addit sup: a quolibet numerū datū. sicut ēt ē de tpe ⁊ de numero tpis numerus.n. tpis crescit successiue per additionē diei ad diem: non ꝙ omnes dies sint simul.

¶ Deinde cum dicit.

Lec.9.

Co.69.

¶ In magnitudinibus autem contrarium est. Diuiditur autem in infinita cōtinuum. In maius autem non est in infinitum. Quantum enī contingit potentia esse: ⁊ actu cōtingit tm̄ esse. Quare quoniam infinita est nulla magnitudo sensibilis: non contingit omnis excellentiā esse magnitudinis determinate. Esset.n. vtiqꝫ aliquid celo maius.

Lec.8.

¶ Ostendit ꝙ ecōtrario est in magnitudinibus. Diuidit n. ɔtinuū in īfinitū vt dem̄ ē: sꝫ in maius nō pcedit in infinitum ēt fm potētiā: q: q̄tū vnūqḋqꝫ ē in potentia: tm̄ pōt eē in actu. Si igit esset in potentia nature ꝙ cresceret magnitudo in īfinitū: sequeret ꝙ eēt aliqua magnitudo sensibilis īfinita: qḋ ē falsum vt sup: a dictū est. Relinqt igitur ꝙ nō ē in potētia additio magnitudinū in īfinitū. sic ꝙ excedat ois determinata q̄titas q: sequeret ꝙ esset aliqd maius celo: ex quo pꝫ falsum esse qḋ qdā dicūt ꝙ mā pma ē in potētia ad oēm q̄titatē. nō.n. est mā pma in potētia nisi ad terminatā q̄titatē. pꝫ ēt ex pmissis rō quare nō oꝫ numerū tm̄ eē i actu: q̄tū est i potētia: sicut hic dr̄ de magnitudine: q: additio nomeri seqt diuisionē ɔtinui p quā addit ad id qḋ est i potētia: ⁊ ad mām vñ nō oꝫ deuenire ad aliquē actū finientē potētiā: sꝫ additio magnitudinis deuenit in actū: vt dictū est. Cōmentator aūt assignat aliā rōnē: q: potētia ad additionē magnitudinis est in vna ⁊ eadē magnitudine sꝫ potētia ad additionē nomerorū est in diuersis nomeris: iq̄ntū cuilibet numero pōt aliqd addi. sꝫ hec rō parū valet q: sicut p additionē est alia ⁊ alia spēs numeri ita alia ⁊ alia spēs mēsure: fm ꝙ bicubitū ⁊ tricubitū dicunt spēs q̄titatis ⁊ ēt qcqd addit supiori numero: additur inferiori. ⁊ fm hoc in vno ⁊ eodem numero. s. binario vel trinario est potentia ad infinitam additionem.

¶ Deinde cum dicit.

Co.70.

¶ Infinitum autem nō idem est in motu ⁊ magnitudine ⁊ tempore tanq̄ꝫ vna quadam natura: sed posterius dicitur ⁊ secūdum prius. Ut motus quidē quia prior est magnitudo in qua mouetur. aut alteratur. aut augmētatur. Tempus autem propter motum. Nūc quidem.n. vtimur his posterius autem tentabimus dicere. ⁊ quid est vnumquodqꝫ. ⁊ quia omnis magnitudo fit in magnitudines diuisibilis.

¶ Ośdit qūo īfinitū inueniat diuersimode in diuersis. ⁊ dicit ꝙ īfinitū nō est fm eādem rōnē in motu: ⁊ i magnitudine ⁊ tpe ac si esset vna nā vniuoce pdicata de eis. Sꝫ dr̄ de posteriori eorū fm prius sicut de motu pp magnitudinē i qua ē motus vel localis: vel alterationis: vel augmenti de tpe aūt pp motū: ⁊ hoc iō q: īfinitū cōpetit q̄titati motus aūt ē q̄tus fm magnitudinē: ⁊ tpᷤ pp motuꝫ vt infra patebit. ⁊ ideo dicit ꝙ nunc vtimur his: sed posterius manifestabitur de vnoquoqꝫ eorūꝫ quid sit: ⁊ ꝙ omnis magnitudo sit diuisibilis in magnitudines.

4. Lec.

¶ Deinde cum dicit.

Co.71.

¶ Non remouet autem ratio neqꝫ mathematicos a consideratione auferens sic esse aliquid infinitum. vt actu sit in augmentū intransibile. Neqꝫ enim sic indigent infinito neqꝫ enī vtuntur. sed solum esse quātumcunqꝫ velint finita: Maxime autem magnitudini scdm eandem ē est secari rationem quantumcunqꝫ magnitudo sit altera. Quare ad demonstrandum quidem illo modo nihil differt. Esse autem in existentibus erit magnitudinibus.

¶ Ośdit qūo mathematici vtunt īfinito: ⁊ dicit ꝙ rō predicta qua pbam⁹ nō eē magnitudinē īfinitā i actu: nō remouet ɔsiderationē mathematicorū q̄ vtunt īfinito: puta cū geometra dicit ꝙ sit talis linea īfinita: nō enī idigent ad suā demōstrationē īfinito in actu: neqꝫ eo vtunt: sꝫ solū indigent ꝙ sit aliq̄ linea finita: tāta q̄ta est eis necessaria: vt ex ea possint subtrahere qḋ volūt. ⁊ ad hoc sufficit ꝙ aliq̄ maxima magnitudo sit: q: alicui maxime magnitudini cōpetit ꝙ possit diuidi fm q̄tācunqꝫ pportionē respcū alterius magnitudis date. vñ ad demōstrādū nō differt vtrū sit hoc mō vel illo. s. vel infinita vel finita maxima q̄titas sꝫ q̄tū ad esse rei multum differt: vtrum sit vel non sit.

¶ Deinde cum dicit.

Co.72.

¶ Cū aūt cause diuise sint quadrifariā. manifestū qḋ sicut materia īfinitū cā est. ⁊ qḋ eē qdē ipsi priuatio est. Per se autem subiectum continuum ⁊ sensibile est. Uidentur autē ⁊ omnes

ali sicut materia vtentes infinito. Unde incō ueniens est cōtinēs ipsum facere sed nō con tentum.

¶ Ondit quō īfinitū sit principiū: ⁊ dicit ꝙ cū sint quat tuor genera causaꝝ. vt supra dictū est: pꝫ ex premissis ꝙ īfinitū est cā sicut mā. īfinitū enī hꝫ eē in potentia qd̄ est ꝓpriū mā̄e. Sed mā q̄dē q̄nq₃ est sub forma q̄nq₃ autē sub ꝑuatione. Infinito aūt nō ꝯpetit ratio materie: fm̄ ꝙ ē sub forma sed fm̄ ꝙ ē sub ꝑuatione: q₂. s. īfinitū dr̄ p re motionē pfectionis ⁊ termini ⁊ pp hoc subiungit ꝙ ipsi īfinito eē est ꝑuatio. i. rō īfiniti ī ꝑuatione cōsistit. ⁊ ne ali quis itelligat: ꝙ infinitū est mā sicut mā pᵃ. subiungit ꝙ p se subiectū ꝑuationis q̄ ꝯstituit rōnē₃ īfiniti est ꝯtinuū sensibile. ⁊ hoc apparet infinitum q₂ qd̄ est in numeris causat ex īfinita diuisione magnitudinis: ⁊ similiter īfini tū in tpe ⁊ motu causat ex magnitudie. vn̄ relinquit ꝙ primū subiectū īfiniti sit ꝯtinuū ⁊ q₂ magnitudo scd̄m eē nō ē separata a sensibilibꝰ: sequit ꝙ subiectū īfiniti sit sen sibile. ⁊ ī hoc ēt ꝯcordant oēs antiq q̄ vtunt̄ īfinito sic p̄n cipio mā̄li. vn̄ incōueniens fuit ꝙ attribuerunt īfinito cō tinere: cum mā̄ non sit ꝯtinere: sed magis cōtineri.

co.73.

Reliquū autem est aggredi. scd̄m quas rationes infinitum esse videtur: ta nō solū potentia: sed sicut determina mē est. Alia quidē ipsorum nō necessaria sunt Alia vero hn̄t quasdā veras cōtrarietates.

Lectio. xij.

Tc.6.

Post quaꝫ. phūs p diffinitionē in finiti rōnes eoꝝ q̄ de ī finito dicunt̄ assignauit. hic soluit rōnes que supra posite sunt ad oñdendū īfinitū eē. ⁊ p̄ mo dicit de qᵒ est itentio sc̄o exeq̄t̄ ꝓpositū ibi. (Neque enī vt gn̄atio) Dicit ergo pᵒ postea q̄ dcā sunt de īfinito reliquū est soluere rōnes fm̄ quas videbat̄ oñdi ꝙ īfi nitū sit nō solū ī potentia: sicut supra determinauimꝰ: sed ꝙ sit in actu: sicut ea que sunt īfinita ⁊ determinata. alique n. illarū rōnum nō ꝯcludunt ex necessitate: sed sunt totali ter false alique autem earum ex aliqua parte verum con cludunt. Deinde cum dicit.

Tc.11.

Neq₃ enim vt generatio nō deficiat necessa rium est infinitum esse actu sensibile corpus. Contingit enim alterius corruptionē alterius generationē esse: cum omne finitum sit.

solutio. 3. rōnis

¶ Soluit q̄nq₃ rōnes q̄ supra posite sunt ad oñdendū in finitū eē: ⁊ pᵒ soluit eā q̄ sumebat̄ ex pte gn̄atiōis. Cōclu debat̄. n. ꝙ si generatio nō deficit ꝙ oporteat eē īfinitū: sꝫ hec rō q̄tū ad hoc verū ꝯcludit: ꝙ īfinitū sit ī potentia q̄ successiue in actū reducat̄: sic supra dictū est: sꝫ nō est ne cessarium ꝙ sit aliqd̄ corpꝰ sensibile īfinitū ī actu: ad hoc ꝙ gn̄atio nō deficiat: sicut antiq estimauerunt ponentes ī īfinitū ꝯseruari generationē: ac si semp generatio fieret p extractionē ex aliquo corpore ꝙ ī īfinitū fieri nō posset: nī si illud corpus esset īfinitū. Sed hoc nō ē necessariū cū to to corpore sensibili existente finito generatio in infinitum durare possit: per hoc ꝙ corruptio vnius est generatio alterius. Deinde cum dicit.

co.74.

Amplius tangi ⁊ includi alterum est. Hoc quidem enim ad aliquid ⁊ cuiusdam. Tangit enim aliquid omne: ⁊ finitorum alicui accidit. Finitum autem non ad aliquid est: neque tan gere contingenti contingens est.

¶ Soluit rōnem q̄ ex pte sumebat̄ cōtactꝰ ac si necessari um sit oē corpꝰ finitū tāgere quoddā aliud: ⁊ sic oporte at ꝓcedere in īfinitū. sed ipse soluit: ꝙ alterū est tāgi ⁊ fi niri q₂ tāgi ⁊ icludi dr̄ respectu alterꝰ. oē enī tāgens tan git aliqd. sed finitū dr̄ absolute: ⁊ non ad aliud: inq̄tum p proprios terminos aliqd finitū est ī se ipso. accidit enī alicui finito quod tangat: nō tamen oportet ꝙ oē tactum ab vno tangat aliud: vt sic in infinitum procedatur. vnde manifestum est ꝙ hec ratio omnino nihil ex necessitate concludit. Deinde cum dicit.

co.75.

Credere autem incōueniēs est. Nō. n. in re abundantia ⁊ defectus est: sed in intelligentia. Unumquēq₃ enī nostrū itelliget vtiq₃ aliquis multiplicem seipso augmētans in infinitum. Sed non propter hoc extra aliquid est aut ex tra tantā magnitudinē: quā hēmus: q̄tus in telligit aliquis: sed qm̄ est hoc accidit.

¶ Soluit rationē que sumit̄ ex parte itellectꝰ ⁊ imagina tiōis: quā antiq nō distinguebāt ab itellectu. p hāc aūt rō nem supra oñdebat̄ ꝙ esset spaciū īfinitū extra celū ⁊ p ꝯñs locꝰ ⁊ corpus. Sꝫ ipse dicit ꝙ icōueniens est crede re itelligentiā: ita. s. ꝙ q̄cq̄d apprehēdit̄ itellectu vl̄ ima ginatiōe: sit verū: vt q̄dā āliquoꝝ putauerunt: quoꝝ opi nio reprobat̄ in quarto meta. Nō enī seq̄t̄ si apprehēdo aliquā rē minorē vel maiorē q̄ sit ꝙ sit aliquis abundātia vel defectꝰ ī re illa. Sed solū ī apprehēsione itellectꝰ vl̄ imaginationis pōt enī aliq̄s itelligere q̄ecunq₃ hoīe₃ eē multiplicē eius qd̄ ē vel duplū vel triplū vel qualiter cunq₃ augmentās ī īfinitū: nō tn̄ pp hoc erit aliqd huiꝰ q̄titas multiplicata extra itellectū: aut extra determina tā q̄titatē aut magnitudinē. Sꝫ cōtingit ꝙ re sit existēte aliquis ita intelligat. Deinde cum dicit.

Tc.6.

Tempus autem ⁊ motus infinita sunt ⁊ in telligentia non permanente accepto.

fo. rō. 4.

¶ Soluit rōnem acceptam ex parte ⁊ motu. ⁊ dicit ꝙ tempus ⁊ motus sunt īfinita nō ī actu. q₂ nihil est tempo ris in actu nisi nūc neq₃ aliquid motꝰ est in actu nisi quod dā idiuisibile. Sed itellectus apprehendit cōtinuitatem temporis ⁊ motus accipiendo ordinē prioris ⁊ posterio ris. ita tamen ꝙ id quod primo fuit acceptum de tempo re vel motu: non permanet sic. vnde non oportet dicere ꝙ totus motus īfinitus sit ī actu. vl̄ totum tempus infini tum. Deinde cum dicit

Magnitudo autem neq₃ diuisione neq₃ ī telligibili augmentatione infinitum. Sed de ī finito quidem quomodo est: ⁊ quomodo non est ⁊ quid est dictum est.

fo. rō. 2.

¶ Soluit rōnem sumptā ex pte magnitudinis: ⁊ dic̄ ꝙ magnitudo nō est īfinita ī actu neq₃ p diuisionē neq₃ per augmentationē itelligibilē sicut ex supradictis pꝫ. Ultio autem epilogat quod dictum est de infinito.

Co.1.

Aristotelis stragyrite textus libri quarti.

Similiter autem necesse est physi cū ⁊ de loco sicut ⁊ de infinito cō siderare si est aut non: quomodo est: ⁊ quid est. Et ea namq₃ que sunt omnes opinantur alicubi eē Quod. n. non ē: nusquam est. Ubi ē enī trage laphus aut sphinx.

¶ Diui thome aquinatis in quartum librum physico rum preclarissima commentaria.

Lectio prima.

Post quaꝫ. Phūs determina uit in tertio de mo tu ⁊ īfinito qd̄ ꝯpetit motui itrinsece sꝫ ꝙ est de genere cōtinuoꝝ. Nunc in quar to libro itēdit determinare d̄ his que ad ueniunt motui extrinsece. ⁊ p̄io de his que adueniunt motui extrinsece quasi mēsure mobilis se cundo de tpe qd̄ est mēsura ipsius motꝰ. ibi. (Cōseq̄ns

autem dictis) Circa primum duo facit. primo determinat de loco. secundo de vacuo. ibi (Eodem autem modo accipiendum). Circa primum duo facit. primo ostendit ꝙ determinandum est a naturali de loco secundo prosequitur propositum. ibi. (Quodquidē igitur locus sit). Circa primum duo facit. primo proponit qđ intendit: ꝛ dicit ꝙ sicut ad naturalem ptinet determinare de infinito si est vel nō est: ꝛ quomodo sit ꝛ quid sit: similiter etiam ꝛ de loco. secundo ibi. (Et ea tanqȝ). probat quod dixerat: ꝛ primo ex parte ipsius loci. secundo ex parte nostra ibi. (Habet autem multas dubitationes). Circa primū ponit duas rationes quarum prima talis est. ea que sunt cōia omnibus naturalibus pertinent maxime ad considerationem naturalis. Sed locus est huiusmodi. omnes. n. cōiter opinantur: omnia ea que sunt in aliquo loco esse. ꝛ ꝛ ad hoc probandum vtuntur sophistico argumento: a positione ꝯsequentis argumentantur enim sic. Quod non est vnsquam est idest in nullo loco est. non est enim dare vbi sit tragelaphus aut sphinx: que sunt quedam ficticia: sicut chimera. argumentantur ergo sic ꝙ id quod in nullo loco est nō sit. Sed si esse in loco cōuenit oībus entibꝰ videtur ꝙ locus magis ptineat ad cōsiderationem metaphy. ꝙ physi. Et dicendum: est: est ꝙ hic argumentantur ab opinione ponentium oīa entia esse sensibilia propter hoc ꝙ imaginationem corporum transcendere nōn possunt. ꝛ secundum hos naturalis scientia est phia prīa: cōi oībus entibus. vt dicitur ī quarto meta. Scdāȝ rōnēȝ pōit ibi.

Et de motu qui cōis maxie ē: ꝛ magis pꝰ scđm locū ē: quē vocamus loci mutationē.

Que talis est. ad philosophum naturalē pertinet cōsiderare de motu. sed motus qui est secundum locum: quem dicimus loci mutationem est maxime communis inter omnes motus. quedam enīȝ. s. corpora celestia mouentur hoc motu tm̄: cum tn̄ nihil moueatur alijs motibus. quin moueatur hoc motu. Similiter etiam hic motus est magis proprius: quia hic solus motus est vere cōtinuus ꝛ perfectus: vt in. viij. probabitur. Motus autē secundum locum non potest cognosci: nisi cognoscatur locus. nālis sic igitur dȝ ꝯsiderare de loco. Deinꝰ cū dicit. Te.c.14.

Co.2. Habet autē multas dubitationes: quid forte sit locus. Non. n. eadem videtur cōsiderantibus ex omnibus que insunt. Amplius autē neqȝ habemus nihil ab alijs: neque predubitatum neque bene exquisitum de hoc.

Inducit ad idem rationem ex parte nostra. de illis enim a sapientibus determinandum est de quibus dubitatio est; multe autem dubitationes sunt de loco quid sit quarum quidem dubitationum duplex est causa: vna est ex parte ipsius loci: qȝ nō oēs proprietates loci ducūt in eadem sniam de loco: sed ex quibusdam proprietatibus loci: videtur ꝙ locus sit hoc: ex quibusdam autem videtur ꝙ locus sit aliud. Alia vero causa ex parte hominū quia antiqui nec bene mouerunt dubitationem circa locum: neque etiam bene exquisierunt veritatem.

Deinde cum dicit.

Co.3. Quod quidē igitur locꝰ sit: videtur ex transmutatione manifestum esse. Ubi namque nunc est aqua hinc existente sicut ex vase: iste rum aer inest. Qñ aūt eundē locū hūc aliud aliqđ corporū detinet: hoc ab his que insūt ꝛ cōmutantur: alterū oībꝰ eē videtur. In quo enim aer ē nūc: aqua in hoc prius erat. Quare manifestū est ꝙ erat locus aliquis ꝛ receptaculū alterū ab vtrisqȝ in qđ ꝛ ex quo mutatū ē.

Incipit determinare de loco ꝛ primo per modū disputatiuum: secundo determinando veritatē ibi. (Post hoc autem accipiendum.) Circa primum duo facit. primo inquirit disputatiue an sit locus: secundo quid sit ibi. (Quoniam autē aliud.) Circa primū duo facit pᵒ pōit rōes ad ostendendū locū eē. 2ᵒ ad ostēdēdū ꝙ locꝰ nō sit ibi. (Alia vero sed habet defectum) Circa primum duo facit primo ostendit locum esse rationibꝰ acceptis a rei veritate: secundo ab opinionibus aliorum ibi. (Amplius vacuum.) Circa primum duo ponit duas ratiōes in quarum prima sic procedit. Dicit. n. ꝙ ex ipsa transmutatione corporum que mouentur secundum locum manifestum est ꝙ locus aliquid sit. sicut. n. transmutatio que est secundū formas homines inducit ad cognitionem materie qȝ. s. oȝ esse aliquod sbm in quo sibi forme succedant ita transmutatio secundum locuȝ induxit homines ad cognitionem locoꝝ. n. esse aliquid vbi sibi corpora succedant: ꝛ hoc est quod subdit ꝙ existēte aqua inde vbi nunc est sicut ex quodā vase: iterum subintrat aer cum igitur eundem locum quandoqȝ aliud corpus detineat ex hoc manifestum videtur esse ꝙ locus sit aliud ab his que sunt in loco ꝛ transmutantur secundum locum: qȝ vbi nunc est aer: prius aqua ibi erat quod non esset si locus non esset aliud ab aere ꝛ aqua. Relinquitur igitur ꝙ locus est aliquid ꝛ est quoddam receptaculum alterum ab vtroqȝ locatorum: ꝛ est terminus motus localis a quo: ꝛ in quem.

Scđam rōnem ponit ibi

Co.4. Amplius aūt loci mutatōes physicorum corporū ꝛ simplicium vt ignis ꝛ terre ꝛ taliū nō solū ostēdūt ꝙ aliquis ē locꝰ: sȝ qȝ ꝛ hȝ quādā potentiā locꝰ. Fertur. n. vnūqđqȝ in suū locū nō phibitū. Hoc quidē sursū illud aūt deorsū. He aūt sūt loci ptes ꝛ spēs sursū ꝛ deorsū: ꝛ relique sex distantiarum. Sūt aūt huiusmōi nō solū ad nos dextrorsū sinistrorsū sursū ꝛ deorsū. Nobis quidē. n. nō semp idē: sed scđm positionē quocūqȝ vertamur fit: pp qđ idē multotiēs dextrū ꝛ sinistrū est: ꝛ sursū: ꝛ deorsū ꝛ ante: ꝛ retro. In natura aūt determinatū ē seorsū vnūqđqȝ. Nō. n. qđ cōtingit sursū ē: sȝ vbi fertur ignis ꝛ leue. Similiter aūt ꝛ deorsū: nō qȝ cōtingit: sȝ vbi habētia grauitatē ꝛ terrena: tanqȝ nō pōne solū differētia. sed potētia. Ostēdūt aūt et mathematica. Cū. n. non sint in loco. tamē. scđȝ positionē ad nos habēt dextra et sinistra Quare solū est intelligere ipsoruȝ pōem non habētia natura horuȝ vnumquodqȝ. Co.5.

Et dicit ꝙ cū quorūcunqȝ corporum motus ostendat locum esse: vt dictum est motus localis corporum naturalium simplicium: vt ignis ꝛ terre ꝛ aliorum huiusmodi grauium ꝛ leuium nō solū ostēdit ꝙ locus sit aliqđ sed etiam ꝙ locus habeat quandā potentiam ꝛ virtutē videmus. n. ꝙ vnūȝ quodqȝ horum fertur in suum locū quando nō ipeditur graue quidē deorsum: leue autem sursum: ex quo pȝ ꝙ locus hȝ quādam virtuteȝ cōseruandi locata: ꝛ propter hoc locatum tendit in suum locum desiderio sue conseruationis: non autem ex hoc ostenditur ꝙ locus habeat virtuteȝ attractam[?], nisi sicut finis dicitur attrahere. sursum auteȝ ꝛ deorsum ꝛ alia de numero sex distantiarum. s. ante ꝛ retro: dextrorsum ꝛ sinistrorsum sunt partes ꝛ species loci. Huiusmodi auteȝ distantie determinantur in vniuerso secundum naturam: ꝛ non solum quo ad nos. ꝛ hoc pȝ quia in his in quibꝰ ista dicuntur quo ad nos non semper idem est sursum vel deorsuȝ vel dextrorsum vel sinistrorsum: sed variatur secundum ꝙ diuersimode nos conuertimur ad ipsum. vnde multotiēs aliquod immobile manens qđ prius erat dextrū fit sinistrū. ꝛ similiter de alijs prout diuersimode nos ordina

mur ad illud. Sed in natura aliqd determinatū est sursū et deorsum scdm motū grauiū et leuiū. et alie positiones scdm motū celi vt i tertio deī ē. Nō.n. indifferēter quecūqz ps mūdi est sursū vel deorsum: sed super sursum ē vbi feruntur leuia. Deorsū aūt quo ferunt grauia. quecūqz aūt scdm se hnt determinatas positiōes necesse ē q habeant potētias qb⁹ terminent. alia.n.ē i aīali potētia dextri et alia sinistri. vn̄ relinqt q locus sit: et hēat aliquā potentiam. Qd āt in aliqb⁹ dicat potētia solū quo ad nos ostēdit p mathe. q̄ qdē lz nō sint i loco tn̄ attribuit eis positio solū p respectū ad nos vn̄ in eis nō est potentia scdm nām: sed solū scdm q itelligunt in aliquo ordine ad nos vel supra vel subtus vel sinistrorsum vel dextrorsum.

Deinde cum dicit.

Amplius vacuum affirmantes locum dicunt esse. Uacuū.n. erit vtiqz locus priuatus corpore. Qd quidez igit sit aliquis loc⁹ pter corpora: et omne corpus sensibile i loco esse: p hoc aliquis conaspiet.

co.6.

Ostēdit locū eē ex opinionib⁹ alioꝝ. Et p⁹ ex opiniōe ponētiū vacuū. q: qcūqz affirmāt vacuū eē necesse ē q dicāt eē locū: cū vacuū nihil aliō sit q̄ loc⁹ priuat⁹ corpe et sic ex hoc: et ex premissis rōnib⁹ pt aliqs pcipe q loc⁹ sit aliqd pter corpa: et q oia corpa sēsibilia sint i loco ꝓ ibi.

Uidet āt vtiqz: et hesiodus recte dicere faciens primum chaos. Dicit quidē igit oium primum chaos factū: postea vero terram latā tāquam indigeret primum esse receptaculū his q sunt pp id quod opinati sunt: quemadmodū multi: oia alicubi et in loco esse. Si aūt huiusmodi est. mirabilis quedā vtiqz erit potentia loci et prima oium: et prima oibus. Sine quo nanqz alioꝝ nullū est: illud aūt sine aliis: necesse est primum esse. Non.n. pdiur locus his que sunt in eo corruptis.

co.7.

Inducit ad idē opinionē hesiodi q fuit vnus de antiqs poetis theologis: q posuit p⁹ factū eē chaos. Dixit.n. q p⁹ iter oia factū ē chaos q̄si quedā cōfusio et receptaculū corporū: et postea fcā ē terra lata ad recipiendū diuersa corpora: ac si p⁹ necesse esset eē receptaculū rerū q̄ ipsas res: et hoc iō posuerunt: q: crediderūt sicut et multi alii q oia que sūt sint i loco. Qd si veꝝ est sequitur q locus non solum sit: sed q habeat mirabilem potentiam: que sit prima oium entiū illud enim qd pōt esse sine aliis et alia nō possunt esse sine eo videt esse primum: locus aūt scdm eos pōt esse sine corporibus qd exinde cōueniebāt q: videmus locum remanere destructis locatis. res aūt nō possunt esse sine loco. Relinquitur igitur q secundū eos locus sit primum inter omnia entia.

At vero hz defectū: si ē quid est. Utrū a n. moles qdā corpis aut qdaz altera nrā. Querēdū ē.n. gen⁹ ipsi⁹ primū. distātias quid igit hz tres: lōgitudinis latitudinis: et profunditatis: quib⁹ determinatur corpus omne. Impossibile est autem corpus esse locū. In eodem namqz essent duo corpora.

co.8.

Lectio secunda:

Post quaz. Phūs posuit rationes ad ostendendū q loc⁹ sit: hic pōīt sex rōnes ad ostēdēdū q loc⁹ n̄ sit. p̄m̄ āt ad inuestigādū d aliq̄ an sit oz accipe qd sit saltem qd significet p nomē et iō dic⁹ q quātūcūqz ostēsuz sit q loc⁹ sit tn̄ hz defectū .i. dubitationem quid est si est: vtrū .s. sit quedam moles corporea aut aliqua natura alterius generis: et ex hoc sic argumentat. si locus est aliquid oz q sit corpus: q: locus hz tres dimensiones .s. longitudinis latitudinis et profunditatis. His aūt determinat corpus: q: oē qd hz tres dimensiones est corpus. sed ipossibile est locū esse corpus q: cū locus et locatū sint simul: sequeret duo corpora eē simul q est iconueniens: ergo ipossibile est locum aliqd esse. Secundam rationem ponit ibi.

Amplius si vere corporis locus est receptaculū: manifestū q et superficiei erit: et reliquorū terminoꝝ. Eadē.n. cōsonat rō: vbi nāqz prius erāt aque planicies: erūt iteꝝ q̄ sunt aeris. At vero differentiā neqz vnā habem⁹ pūcti et loci pūcti. Quare si neqz ab hoc est locus alterius. neqz ab aliorū nullius: neqz ē aliquid preter vnum quodqz istorum locus.

co.9.

Que talis est. si locus corporis vere est quoddā receptaculū corporis aliud ab ipso corpore: oz q et superficiei sit aliquod receptaculū aliud ab ipsa: et silr est de aliis terminis q̄titatis: que sunt linea et punctus. et hanc conditionalē sic pbat: pp h.n. ostēdebat locus esse ali⁹ a corporib⁹ q: vbi nūc est corpus aeris: ibi prius erat corpus aque. Sed silr vbi prius erat superficies aque: nūc est superficies aeris: ergo locus superficiei est aliō a superficie: et similis rō est de linea et puncto argumētat ergo a destructione cōsequentis: p hoc q nō pōt esse aliqua dria loci puncti a puncto: q: cū loc⁹ nō excedat locatū loc⁹ pūcti n̄ pōt esse nisi aliqd idiuisibile. duo aūt idiuisibilia q̄titatis: vt duo puncta simul cōiuncta: nō sunt nisi vnum. ergo eadē rōne neqz locus superficie erit aliud a superficie: neqz locus corporis erit aliud a corpore. Tertiā rationem ponit ibi.

Quid.n. forte ꝯet ponemus esse locū. Neqz elementū.n. neqz ex elementis possunt esse huiusmodi hn̄tia naturā: neqz corporeū neqz incorporeum. Magnitudinē quidem enim hz locus: corpus aūt nullū. Adhuc aūt sensibiliū quidē corporū elementa corporea. Ex intelligibilibus aūt elementis nulla magnitudo fit.

co.10.

Que talis ē. Oē qd ē vel est elementū vel est ex elemētis sz loc⁹ neutrū horū est. ergo locus nō est. mediā probat sic. Oē qd ē elementū. vel ex elemētis ē de numero corporeū vel icorporeū: sz loc⁹ nō ē de nūero corporeoꝝ q: hz magnitudinē: nec de numero corporeoꝝ: q: nō est corp⁹ vt pbatū ē: ergo neqz ē elementū nz ex elemētis. Et q: posset aliqs dicere: q lz nō sit corp⁹: ē tn̄ elementū corporeū. Ad hoc excludēdū subiūgit q sēsibiliuz corporuz sunt elemēta corporea: q: elemēta nō sunt extra gen⁹ elemētoꝝ. nā ex itelligibilib⁹ pncipiis q̄ sūt icorporea n̄ cōstituit aliq̄ magnitudo: vn̄ si loc⁹ nō sit corp⁹ nō pōt esse elementū corporeum. Quartā rōnem ponit ibi.

Amplius et causa vtiqz quis pōet his que sunt causā esse locū. Neqz una causa inest ipsi de quattuor. Neqz.n. sicut materia eorū que sūt. Neqz ex ipso constituta sunt. Neqz sicut spēs et rō eorū que sunt. Neqz sicut finis. Neqz sicut mouens ea que sunt.

co.11.

Que talis ē. oē qd ē aliq⁹ mō ē cā respectu alicui⁹: sed loc⁹ n̄ pt eē cā sz aliquē q̄ttuor modoꝝ: neqz.n.ē cā sicut mā q: ea q̄ sunt: n̄ ꝯstituunt ex loco qd ē de rōne māe nz sic cā forma his. q: tūc oia q̄ hnt vnū locuz eēnt vni⁹ spēi cuz p̄m̄ spēi sit formaz: nz iteꝝ sit cā finalis reꝝ. q: magis vr eē loca pp locata: q̄ locata pp loca. nz iteꝝ ē cā efficiēs vel motiua: cuz sit terminus motus. videtur igitur q locus nihil sit. Quintam rationem ponit ibi.

co.12.

Amplius et ipse si est aliquid eorū que sūt

alicubi erit. zenonis.n. opinio quereret quādam rōnez. Si nāqz oē quod est ī loco ē manifestū qm̄ ⁊ loci locꝰ erit: et hoc in īfinitū procedet.

¶ Que ē rō zenonis ⁊ ē talis oē ꝙ ē ī loco. Si igit̄ locꝰ est aliquid: sequit̄ ꝙ sit ī loco: ⁊ ille locus in alio loco: ⁊ sic in infinitū quod est impossibile: ergo locus non est aliquid. Sextam rationem ponit ibi.

Co.13. Ampliꝰ sicut oē corpꝰ ī loco ē: sic ⁊ ī oī loco corpꝰ. Q̄uo igit̄ dicemꝰ de his q̄ augmētāt̄. Necesse ē.n. ex his simul augmētari locū cū ipsis. Neqz.n. mīor nz maior locꝰ ē vnicuiqz. Per hoc quidē igit̄ nō solū quid ē: sed et si ē dubitare necesse est.

¶ Que talis est. Omne corpus est in loco: ⁊ in omni loco est corpus: vt a multis probabiliter existimatur. ex quo accipitur ꝙ locus nō sit minor neqz maior q̄ locatū cū ergo locatū crescat oz ꝙ crescat ⁊ locꝰ. sed hoc vr̄ impossibile: cū locꝰ sit quoddā imobile: nō ergo locus aliqd est. Et vltio epilogat ꝙ per huiusmodi rationes non solum dubitatur quid sit locus sed etiam an sit. huiusmodi autem rationes soluentur per ea que sequentur.

Co.14. Quoniā āt aliō quidē scdz se: aliud vo scdz aliud dicit̄: similiter ⁊ locus aliꝰ quidē cōis: ī quo oīa corpora sūt. aliꝰ vo ꝓpriꝰ ī quo prio. Dico āt cōis: qm̄ q̄si tuz nūc ī celo es: qr ī aere. Hic āt ī celo ⁊ ī aere: qr ī terra. Similiter āt ⁊ ī hac qr ⁊ ī loco: qui cōtinet nihil plꝰ q̄z te. Si igit̄ ē locꝰ primū cōtinēs vnūquodqz corpꝰ terminꝰ quidā vtiqz erit. Quare videt̄ spēs ⁊ forma vniuscuiusqz locꝰ eē: qua determiat̄ magnitudo: ⁊ mā magnitudinis. Hoc.n.ē. vniuscuiusqz terminꝰ sic qui- Co.15. dē igit̄ cōsiderātibꝰ locꝰ vniuscuiusqz spēs ē.

Lectio tertia.

Ostquaz Philosophus īqsiuit disputatiue an locꝰ sit: hic inquirit qd sit. ⁊ prio ponit rōnes disputatiuas ad ōndendū locū eē formā vel mām. scdo ponit rōnes in cōtrariū ibi. (At vero ꝙ impossibile sit.) Circa primū duo facit. primo ponit rōnē ad ōndendū locū eē formā: scdo ad ōndendū locū eē mām. ibi (Scdm āt ꝙ vr̄ locꝰ eē. Tertio iducit correlariū ex his ibi) Merito āt ex his. Dicit ergo primo ꝙ sicuti in entibꝰ qddā ē ꝑ se ens ⁊ aliqd dr̄ ens ꝑ accidens. Similiter cōsiderādum est circa locum ꝙ qdam locus est cōis: in quo omnia corpora sunt: ⁊ alius est locus proprius: q ꝑꝰ ⁊ ꝑ se dicit̄ locꝰ: locꝰ āt cōis n̄ dr̄ locꝰ nisi ꝑ accñs: ⁊ ꝑ posteriꝰ: qd sic manifestat: possū.n. dicere ꝙ tu es in celo: qr es in aere q̄ ē in celo: ⁊ ꝙ tu es in aere ⁊ in celo: qr es ī terra: ⁊ in terra diceris esse. qr es in loco. q nihil cōtinet plꝰ q̄z te. Si ergo illud quod primo ⁊ per se continet vnūqdqz est per se locus eius: huius autem est terminꝰ ad quē res terminat̄: sequit̄ ergo ꝙ locus ꝓprie ⁊ per se sit terminus rei. forma autem est terminus vniuscuiusqz: qr ꝑ formā terminat̄ mā vniuscuiusqz ad propriū esse: ⁊ magnitudo ad terminatā mēsurā. q̄titates.n. rex ꝯsequunt̄ formas rex. vr̄ igit̄ scdz hāc ꝯsiderationē ꝙ locꝰ sit forma. Sz sciēdū ē ꝙ ī hac rōe ē sophisma ꝯñtis. Sillogizat̄.n. ī 2a figura ex duabꝰ affirmatiuis. Deinde cum dicit.

Scdz āt ꝙ videt̄ eē locꝰ distātia magnitudinis: sic mā. Hec nāqz altera ē a magnitudie. Hec āt ē cōtēta sub spē ⁊ diffinita: sicut sub plano ⁊ termio. Est āt huiusmōi mā ⁊ īfinitū. Cū.n. remoueāt̄ termini ⁊ passiōes ⁊ spēs: relinquit̄ nihil p̄ter māz. Vn̄ plato materiā ⁊ locū dicit eē idē ī timeo. receptiuū.n. ⁊ locū vnū ⁊ idē dicit: alio vo mō ibi dicēs receptiuū ⁊ in dictis nō scriptis dogmatibꝰ tm̄ locū ⁊ receptiuū idē retulit. Dicūt quidē.n. oēs eē aliquid locū. Quid āt ē hic solꝰ conatꝰ ē dicere. Co.16.

¶ Ponit rōnem plōnis ꝑ quā sibi videbat̄ ꝙ locus eēt mā. Ad cuꝰ euidētiā sciēdū ē ꝙ antiq putauerūt locū eē spaciū. ꝙ ē īter terminos rei cōtinētis: qd qdē hz dimensiōes lōgitudīs latitudinis ⁊ ꝓfūditatis. nō tm̄ huiꝰ spaciū videbat̄ eē idē cū aliquo corpore sensibiliū: qr recedētibꝰ ⁊ aduenientibꝰ diuersis corporibꝰ sensibilibꝰ. remanet idē spaciū. scdm hoc ergo seq̄t̄ ꝙ locꝰ sit dimēsiōes separate. ⁊ ex hoc volebat silogizare plō ꝙ locꝰ eēt mā. ⁊ hoc ē ꝙ dicit ꝙ scdm ꝙ locꝰ vr̄ aliqbꝰ eē distātia magnitudinis spacij. separata a quolibz corpore sensibili. videbat̄ ꝙ locus sit materia. ipsa nāqz distātia vel dimēsio magnitudinis altera est a magnitudine. nā magnitudo significat aliquid terminatum aliqua specie sicut linea terminat̄ punctis ⁊ supficies linea: ⁊ corpꝰ supficie q̄ sūt spēs magnitudinis. sed dimēsio spacij est contenta sub forma ⁊ determinata: sicut corpus determinatur planitie ⁊ supficie: vt quodā termino. id aūt qd cōtinet̄ sub terminis videt̄ eē in se nō determinatū. qd aūt est in se nō determinatum sed determinatum per formā ⁊ terminū: est: mā: q̄ hz rōnē infiniti: qr si ab aliquo corpore sperico remoueantur passiones sensibiles ⁊ termini qbus figuratur dimensio magnitudinis: nihil relinquit̄ nisi mā. vnde relinquitur ꝙ ipse dimensiones ex se indeterminate que per aliud determināt̄ sint ipa mā. ⁊ hoc p̄cipue sequebat̄ scdm radices platōis q pōebat nūmos ⁊ q̄titates eē sbas rex: qr igitur locꝰ ē dimēsiōes ⁊ dimēsiones sūt mā: dicebat plato in timeo ꝙ idē est locus ⁊ mā omne.n. receptiuum alicuiꝰ dicebat esse locū nō distinguens iter receptibilitatē loci ⁊ materie. vnde cū mā sit receptiuum formarū seq̄t̄ ꝙ mā sit locꝰ. tm̄ sciēdū ꝙ de receptiuo diuersimode plō loq̄bat̄. qr ī timeo dixit receptiuū eē māz ī dogmatibus aūt dictis ⁊ nō scriptis. i. cū verbotenꝰ docebat ī scholis: dicebat receptiuū eē magnū ⁊ paruū: q̄ āt ex pte materie pōebat: vt supra dictū ē tm̄ cuicūqz attribueret eē receptiuum semꝑ dicebat ꝙ receptiuū ⁊ locꝰ sint idē. Sic igit̄ cū multi dicerēt locū eē aliqd: solꝰ plō conatus est assignare quid sit locus. 2.c.8. Deinde cum dicit.

Merito āt ex his īteḋtibꝰ videt̄ vtiqz difficile cognoscere quid ē locꝰ siquidē hoꝝ qōꝫcūqz ē siue materia siue spēs. Hec.n. altissimā hnt speculationē: ⁊ sine īuicē nō facile est cognoscere ipsa.

¶ Concludit ex predictis ꝙ si locus est vel materia vel forma: rationabile videt̄ ꝙ sit difficile cognoscere qd sit locus quia tam materia quam forma habent altissimam speculationem: ⁊ difficilem: ⁊ non est facile etiam cognoscere vnum eorum sine altero.

Deinde cum dicit. Co.17.

At vo ꝙ īpossibile sit quodlibz hoꝝ eē locū. nō difficile videre. Spēs quidē.n. et mā nō sepant̄ a re: loci āt cōtingit. In quo nāqz aqr erat ī hoc iteꝝ aer: sicut dixīmꝰ priꝰ: sit trāsmutatis ad inuicem aere que ⁊ aqua ⁊ aliis corporibus similiter quare neque pars neque habitus sed separabilis est locus ab unoquoque. Et uidetur enim huius aliquid esse locus ut uas. Etenim uas locus transmutabilis: uas autem nihil rei. Secundum quidem igitur ꝙ separabilis est a re: sicut quidem non est spēs

secundum āt q̄ cōtinet: sic quod alter̄ a mā.
¶ Ponit quinq; rōnes in oppositū. circa quartū. prima di cit q̄ nō est difficile videre locū nō eē mām vel formā: q: forma ⁊ mā non separant̄ a re cui⁹ sunt: sed locū con tingit separari: q: in loco in quo erat aer postea fit aqua: ⁊ ēt alia corpora ad inuicē transmutat locū. vñ manifestū ē q̄ loc⁹ nō est pars rei: vt mā vel forma. neq; est ēt habi tus seu quodcūq; accñs: q: ptes ⁊ accñia nō sūt separabi lia a re: s; loc⁹ est separabilis. ⁊ hoc manifestat p exēpluz q: locus vr̄ cōparari ad locatum sicut quodā vas. Sed i hoc tm̄ differt: q: locus est imobilis: vas āt mobile: vt īfra exponet̄. Sic igit̄ p hoc q̄ loc⁹ est separabilis: ōndi tur q̄ loc⁹ nō sit forma: sed q̄ loc⁹ nō sit mā ōndit̄: nō so lum p hoc q̄ est sepabilis sed ēt p hoc q̄ cōtinet: mā aūt nō continet. sed continetur: Scd̄am rationē ponit ibi.

Videt̄ aūt semp quod est alicubi ipm esse ali quid: ⁊ alterū aliquid extra ipsum
¶ Quia enī ōnderat q̄ loc⁹ n̄ ē mā nec forma p hoc q̄ loc⁹ separat̄ a locato: vult ōndere q̄ ēt si loc⁹ nūq̄ separ̄ a locato: ex h̄ p̄o q̄ dicim⁹ aliqd ē i loco appet q̄ loc⁹ n̄ ē forma nq; materia. q: oē qd̄ dicit̄ eē alicubi: videt̄ ⁊ ip sū. eē aliqd: ⁊ alterū aliqd eē ipm ab eo i quo est. vñ cū ali quid dicit̄ esse i loco seqt̄ q̄ loc⁹ sit extra locatū. materia aūt ⁊ forma nō sunt extra rem: ergo nq; materia nq; forma est locus. Tertiam rationem ponit ibi.

Platoni igit̄ dicendum ē: si oportet trans gredientes dicere q̄re: nō i loco species et nūe ri sunt et hoc si vere participatiuum est locus: siue magnitudinis et paruitatis existente parti cipatiuum siue materie: vt in timeo scripsit.

Te.7.

¶ Spāliter ptra positionē platōis disgrediēdo. dem̄ est enī supra i tertio q̄ plō posuit: ideas ⁊ numeros nō eē i loco seqbat̄ āt s; ei⁹ sniaz ū loco q̄ eēnt i loco: qr oē pnci pans ē i pncipato. spēs āt ⁊ nūeros ponebat pncipari siue a materia: siue a magno ⁊ puo. sequit̄ ergo q̄ spēs ⁊ nu meri sint in materia siue in magno ⁊ paruo. Si igitur materia vel magnitum ⁊ paruum est locus sequit̄ q̄ nu meri ⁊ species sint in loco. Quartā rōnem ponit ibi.

co.19.

Amplius quomodo ferentur in sui locum. si locus esset materia aut species. Impossibile est. n. cuius non est motus neq; sursum aut de orsū locū esse. Quare querendus in huiusce modi locus est. Si autē in ipso locus est opor tet enim siquidem aut forma aut materia est:

co.20.

erit locus in loco. Transmutantur enim simul cum re: ⁊ mouentur: ⁊ species ⁊ infinitum non semper in eodem sed vbi vtq; res. Quare lo ci erit locus.

¶ Circa quaz dicit q̄ nō poterit cōueniēter assignari q̄lo aliqd moueat̄ scd̄m locū: si materia ⁊ forma sint loc⁹ ipossibile ē enī assignare locū in his que non mouentur sursum vel deorsum vel quocunq; aliter secundum lo cum. vñ in illis querend⁹ ē locus que scd̄m locū mouen tur. Sed si in ipso qd̄ mouetur ē loc⁹ q̄si aliqd ei intrinse cum: qd̄ oportet dicere: si materia vel forma sit locus se quitur q̄ locus erit in loco: q: oē qd̄ transmutat̄ scd̄m lo cum est in loco: s; ea que sunt in re vt spēs ⁊ infinituz. i. materia mouentur simul cum re: q: non semper sunt in eodē loco: sed sunt vbi est res: ergo oz q̄ materia ⁊ for ma sint i loco. Si igit̄ alter̄ eor̄ sit locus: sequitur q̄ loc⁹ sit i loco qd̄ icōueniēs ē. Quintā ratiōnē ponit ibi.

co.21.

Amplius cū ex aere fit aqua: perditus est locus. Non enim in eodem loco fit corpus. Que igitur corruptio. Ex quibus igitur neces sarium est locum esse aliquid: ⁊ iterum ex qui bus vtq; dubitabit aliquis de substantia ip sius dictum est.

co.22

¶ Que talis est. qñcūq; aliqd corrumpit̄: corrumpun tur aliquo modo partes spēi ipsi⁹: materia aūt ⁊ forma sunt ptes spēi: ergo co rupta re ad min⁹ p accñs forma ⁊ materia corrumpuntur. Si igitur materia ⁊ forma sit lo cus: sequitur q̄ locus corrumpat̄: si locus pertinet ad spe ciem: q: corpus quod generatur non est in eodē loco si lo cus aeris pertineret ad speciem eius. sed non assignaret qualiter loc⁹ corrūpat̄. ergo nō pōt dici q̄ materia vel forma sit locus. Ultimo autem epilogat quod dictum est per que videtur necessarium esse q̄ sit locus: ⁊ per que aliquis potest dubitare de substantia eius.

Post hoc autem accipiendum est quot modis aliud in alio dicitur. Uno qui dē igitur modo sicut digitus in manu ⁊ omnino pars in toto est. Alio vero sicut to tum in partibus. Non enim preter partes est totū. Alio modo sicut homo in animali: ⁊ om nino species in genere. Alio vero sicut genus in specie: ⁊ oio pars speciei i spēi ratione. Ad huc sicut sanitas in calidis et frigidis: et omni no species in materia. Adhuc sicut i rege qui sunt grecorum: et omnino motū in primo mo tiuo: amplius sicut in optimo: et omnino in fi ne. Hoc autem est: cuius causa fit. Omnium autem maxime proprium est sicut in vase: et omnino in loco.

Lectio quarta.

Post quā Phūs inquisiuit disputatiue an loc⁹ sit: hic ac cedit ad determinandum veritatem. ⁊ pri mo premittit quedam que sunt necessaria ad considerationē veritatis secondo deter minat veritatem ibi. (Quid autem forte.) Circa primū tria facit. primo ostendit quot modis dicitur aliquid esse in aliquo: secundo inquirit vtrum aliquid possit esse in se ipso ibi. (Dubitabit autem aliquis). Tertio soluit que dam prius dubitata ibi. (Quod autem zeno opposuit). Ponit ergo octo modos quibus aliquid in aliquo dici tur esse. quorum primus est sicut digitus dicitur esse in manu: ⁊ vniuersaliter quecūq; alia pars in suo toto. Se cundus modus est prout totum dicitur esse in partibus: ⁊ quia iste modus non est adeo consuetus sicut primus ad eius manifestationem subiungit q̄ totum non est pre ter partes: ⁊ sic oportet vt itelligat̄ esse in partibus. Ter tius modus est sicut homo dicitur esse in animali vel quecūq; alia species in suo genere. Quartus mod⁹ est sic gen⁹ oī: esse in speciebus. ⁊ ne iste mod⁹ extraneus videa tur rationem innuit quare hoc dicit̄. nam genus est pars diffinitionis speciei: ⁊ etiā differentia. vñ quodāmō ⁊ ge n⁹ ⁊ differentia dn̄r esse in spē sicut partes in toto. Quin tus modus est sicut sanitas dicit̄ esse in calidis ⁊ in frigi dis: quor̄ ptemperantia pstituit sanitatē: ⁊ vniuersaliter q̄cūque alia forma in materia vel subiecto: siue sit accidē talis siue substātialis. Sexto modo sicut res grecor̄ dicū tur esse in rege grecie: ⁊ vniuersaliter oē qd̄ mouet̄ est i primo motiuo per hūc etiā modū dicere possū aliquid esse in me: qr est i ptāte in ea vt faciā illud. Septimo mō dicit̄ aliqd eē in aliquo sic i quodā optimo diligibili ⁊ de siderabili ⁊ vniuersaliter sic i fine ⁊ p hūc modū dicit̄ eē cor alicui⁹ i aliqua re quā desiderat ⁊ amat. Octauo mō dicit̄ eē aliqd in aliquo sic in vase ⁊ vniuersaliter sic loca tū in loco. Videt̄ āt pretermittere modū quo aliqd ē i ali quo sic in tpe: sed hic reducit̄ in hūc octauū modū. nā sic loc⁹ ē mēsura mobilis. ita tps ē mēsura motus. Dicit āt q̄ scd̄m hūc octauū modū maxime pprie dicit̄ aliqd eē

ƚaliquo:q: in eo hƺ gerē ⁊ fīnonē. vñ oƺ ƺƺ regulā quā tradidit in .iiii. ⁊ .v. meta ꝙ oēs alij modi reducant̃ ali/ quo mō ad hūc modū quo aliqd ē in aliq̃ sic ī loco qd sic ꝑƺ locatū n. ꝯtinet̃ siue icludit̃ ī loco ⁊ ī eo hƺ gerē ⁊ fīni onē .ꝓꝓīqssime igit̃ ad hūc modū ꝑs dr̃ eē ī toto īregra/ li ī q̃ icludit̃. vñ ⁊ īfra dicet̃ ꝙ locatū ē ī loco sic ꝑs sepa ta ⁊ ꝑs ē sic quoddā locatū ꝯtinetū. totū aūt qḋ ē ƺƺ rōnez ad similitudinē hui⁹ toti sumit̃. vñ cōiter dicit̃ id qḋ ē ī rōne alicui⁹ eē in co:pe vt aial in hoīe. Cōtingit aūt sicut par/ tē toti⁹ īregralis icludi ī toto ƺm actū ita īfra ꝑt ē toti⁹ vni uersalis icludi ī toto scḋm potentiā. Nā gen⁹ ad pla se

Tx. 5.

extēdit ī potētia q̃ spēs: spēs hēat plura ī actu vñ ꝯsr dr̃ eē ēt spēs in genere: q: ⁊ sic spēs ꝯtinet̃ ī potētia generis: ita forma in potētia materie: vlteri⁹ dicit̃ forma eē ī mā ⁊ q: totū hƺ rōnē forme respectu ꝑtiū: vt dcm̄ ē in scḋo: ꝯsr ēt totū dicit̃ eē ī ꝑtib⁹. sicut aūt forma icludit̃ sub potē tia passiua mā̃e: ita effect⁹ icludit̃ sub potētia actiua agē tis: vnū ⁊ dr̃ aliqd eē ī p:io motiuo. deīn aūt manifestū ē ꝙ appetit⁹ qescit ī bono desiderato ⁊ amato ⁊ in eo sigit̃ sic ⁊ locatū in loco. vñ ēt dicit̃ effect⁹ amantis esse ī ama/ to ⁊ sic patet ꝙ omnes alij modi dervantur ab vltimo qui est maxime p:oprius. Deinde cum dicit.

Dubitabit aūt aliquis: vtrū vnū ⁊ idē ali/ quid esse in seipso contingit aut nihil: sed om/ nia aut nusq̃z: aut in alio esse.

Co. 24.

Tx. 8.

Ingrit vtrū aliqd possit eē ī seipso. nā arist. supra dixit īfinitū eē ī seipso. Pr̄io g⁹ mouet dubitationē vtrū scƺ ali qḋ vnū ⁊ idē possit esse in seipso: vel nihil: sed oīa vt vbi ꝙ sint: vel sint in aliquo alio. Scḋo ibi.

Dupliciter aūt hoc est aut scḋm se: aut scḋz alterū q̃dā. n. sint ꝑtes toti⁹ ⁊ h ī illa: ⁊ illa ih: di cet̃ totū in seipso esse. Dicit̃ aūt ⁊ scḋm par/ tes: vt albū: q: sup̃ficies: ⁊ sciens: q: rōcinati uū. amphora quidē igit̃ nō erit in seipsa: neqz

Co. 25.

uinū: uini autez amphora erit. Qḋ nāqz est ⁊ ī quo est utraqz eiusdem partes sūt: sic quidem igit̃ cōtingit idem aliquid esse in seipso.

Soluit ⁊ p:io oñdit q̃ō possit eē aliqd in seipso: scḋo q̃ō ñ possit. ibi. Primū aūt nō ꝯuenit. Dicit g⁹ p⁹ ꝙ du pliciter pōt itelligi aliqd eē ī seipso vno mō p̄mo ⁊ ꝑ se: alio modo secundum alterum. i. secūdum partem. ⁊ isto secundo modo potest dici aliquid eē in seipso. cum enim alicuius totius due partes ita se habeāt ꝙ vna sit in quo est aliqd: ⁊ alia sit quod est ī illa: sequitur ꝙ totū dicatur ⁊ in quo est ratione vnius partis: ⁊ qḋ est in hoc ratione alterius: ⁊ sic totū dicetur esse ī seipso. Inuenimus enim ꝙ aliquid dicitur ƌ aliquo secundum partē: sicut aliquis dicitur alb⁹ quia superficies eius ē alba: ⁊ homo dicitur sciēs: quia scia est ī parte rōcinatiua. Si igitur accipiatur amphora plena vino: sic quoddam totum. cuius partes sunt āphora ⁊ vinum. neutra partium eius erit in seipsa idest neqz amphora neqz vinum. sed hoc totum. s. āpho ra vini erit in seipsa. inquantū vtrūqz est pars eius. s. ⁊ vi num quod est in amphora. ⁊ amphora in qua est vinum per hunc igitur modum cōtingit aliquod idez eē ī seipso. Deinde cum dicit.

Primū aūt nō cōtingit: ut albū in corpore sup̃ficies. n. in corpore: scia aūt ī aīa. Secūdūz hec aūt sūt appellatiōes cū sicut ꝑtes sint in ho mie. amphora aūt ⁊ vinū cū seorsū sint nō par tes sunt. Simul autem cum sint partes erit idem in seipso ut album in homine: quoniam in corpore: ⁊ in hoc quoniam in sup̃ficie. In h aūt nō amplius q̄m secūdū aliud est. Et altera specie hec sūt et alterā nām hƺ uniūqnodqz et potentia ut superficies et album.

Ostendit ꝙ non contingit aliquid eē p:imo in seipso. ⁊ p:imo p:oponit quod intendit. distinguens vtrumqz mōm quo aliquid est in seipso. ⁊ quo nō est. Secūdo p:o bat p:opositum ibi. (Neqz enim inductiue consideranti/ bus.) Dicit ergo ꝙ non contingat aliquid esse p:imo in seipso. ⁊ manifestat quid sit aliquid esse p:imo in seipso per oppositum albū. n. dicitur esse in co:pore: q: super/ ficies est in corpore. vñ non est p:imo in co:pore. sed in superficie: ⁊ similiter scia p:imo dicitur esse in anima. nō autez in homine. in quo est per animā ⁊ secundūz hoc. s. secundum animam ⁊ superficiez sunt appellationes qui/ bus nominatur hō albus vel sciens cum anima ⁊ super ficies sint sicut ꝑtes in homine. non ꝙ superficies sit pars sed q: se habet admoduz partis. inquātuz est aliquid ho minis. vt terminus co:poris. Si autem accipiatur vinuz ⁊ amphora seorsum ab inicem. nō sunt partes. vnde neu tri competit esse in seipso. sed cum simul sint: vtpote cū amphora est plena vino. ꝓꝑ hoc ꝙ ⁊ amphora ⁊ vinum sunt partes. idem erit in seipso vt expositum est: non p:i/ mo. sed per partes. sicut albuz non p:imo est in homine. sed per co:pus. ⁊ in corpore ꝑ superficiē: in superficie aūt non est per aliquid aliud. vnde p:imo dicitur esse in sup ficie nec est idē id in quo est aliquid p:imo. ⁊ ꝙ est in eo: sicut albū ⁊ sup̃ficies: q: altera sunt ƺm speciē superficies ⁊ albū. ⁊ alia est nā ⁊ potētia vtriusqz. Deinde cū dicit.

Neque igitur inductiue considerantibus nihil in seipso uidemus secundum nullum de terminatorum modorum.

Co. 26.

Ostensa differentia inter hoc ꝙ est esse p:imo ī aliquo ⁊ ñ p⁹ oñdit hī ꝙ nihil ē p⁹ ī seipso ⁊ p⁹ oñdit ꝙ ñ sit ali qd p⁹ ī seipso ꝑ se ƺo ꝙ ñ sit aliqd p⁹ ī seipso ꝑ actūs ibi. At vo nƺ ƺƺ actūs ⁊c.) Prim̃ oñdit dupl̃r. s. iductiue ⁊ rōne. Dic̃ g⁹ p⁹ ꝙ ꝯsiderādo ꝑ iductionē ī singulis mo/ dis supra determiatus qb⁹ dr̃ aliqd eē ī aliq̃: appet ꝙ ni/ hil ē ī seipso p⁹ ⁊ ꝑ se nƺ. n. aliqd ē totū ī ipsi⁹ nƺ ꝑs: nƺ gen⁹. ⁊ sic de alijs. Pōit aūt h ꝯcludēdo ex p̄missis. q: sic̃ manifestū ē ī albo ⁊ ī sup̃ficie q̃ se hñt vt forma ⁊ mā ꝙ sē aliō scḋm speciem ⁊ virtutē. ita etiam pōt in oībus alijs modis considerari. Deinde enim dicit.

Et ratione manifestū est q: impossibile est. Oportet enim utraqz utrūqz esse ut amphoram uas et uinū eē. uinū aūt uinū et amphorā si uere primū cōtingit et ipsū in seipso eē. Qua re si quidē maxime in alterutris eēnt ampho/ ra quidē accipet uinū nō secūdū ꝙ uinū. sed in q̄ztum illa. Et uinū inerit in amphora non in q̄ztū āphora ipsa: sƺ secūdū ꝙ illud āphore. Secūdū eē quidē igit̃ ꝙ alteꝝ sit manifestū est Alia nāqz ē rō eius quod in quo et alia illus quod in hoc.

Probat idē rōne. ⁊ dic̃ manifestū eē ꝑ rōnē qḋ īpossi/ bile ē aliqd eē p⁹: ⁊ ꝑ se ī seipso. si n. aliqd p⁹ ⁊ ꝑ se sit ī se ipso: oportet ꝙ eidem ⁊ secunduz idem cōueniat rō eius dem ī q̃ ē aliqd. ⁊ rō eius qḋ ē ī eo. vñ oportet ꝙ vtrūqz . s. rā ꝯuenīēs q̄z ꝯueīū sit vtrūqz: vtputa ꝙ āphora sit vas ⁊ vinū. ⁊ vinū sit vinū ⁊ āphora: si p⁹ ⁊ ꝑ se ꝯuenit aliquid esse in seipso. vnde h posito. s. ꝙ vinū sit āphora ⁊ vinum ⁊ āphora. sit vinū ⁊ āphora si q̃s dicat ꝙ alteꝝ eoꝝ sit ī al tero: vtputa vinū ī āphora seq̃t̃ ꝙ vinū recipiat̃ ī āphora ñ iq̄ztū vinū ē: sƺ iq̄ztū vinū ē illa. s. āphora: q̃r si eē ī āpho ra p⁹ ⁊ ꝑ se ꝯuenit āphore: ex eo ꝙ pōit̃ aliqḋ p⁹ ⁊ ꝑ se ī seipso eē. seq̃t̃ ꝙ nihil possit dici eē ī āphora: nisi iq̄ztū ipƺ ē āphora. ⁊ sic si vinū dicat̃ eē ī āphora seq̃t̃ ꝙ eē ī āpho ra ꝯpetit vino. ñ ƺƺ ꝙ vinū ē vinū. sƺ ƺƺ ꝙ vinū est am/ phora. ⁊ eadē rōne si amphora recipiat vinum recipiet ipsum non inquantū amphora est amphora: sed inq̄ztum amphora est vinum. hoc aūt est incōueniēs. vñ manife/

gnũ3 est ꝙ fm alterã rõnem est id in quo. ⁊ quod in hoc. Alia ē.n. ratio eius qđ est ĩ aliquo: ⁊ eius in quo est aliqđ Non potest ergo per se ⁊ primo aliquid esse in seipso.

Deinde cum dicit.

Co.27. At vero neq3 scđm accidēs cõtingit: simul enĩ duo corpora ĩ eodē erũt. Ipsaq3 amphora ĩ seipsa erit: si cui⁹ nã receptiuũ ē: hoc cõtingit in seipso eē. Et adhuc illud cui⁹ receptiuũ ē vt si vini vinũ qđ quidē igitur impossibile sit

Co.28. aliquid in seipso esse primo manifestum est.

¶ Ostendit ꝙ nõ sit aliquid. priõ in seipso ẽ fm accidēs. Dicitur.n. aliquid esse in aliquo fm accidēs: qñ est in eo propter aliquid aliud in eo existēs: vt si dicamus hoīem esse in mari qr est in naui que est in mari: ⁊ hoc tamē primo dicitur.i. non propter partē. Si igitur contingat aliqđ esse in seipso primo non per se quidem: sed per accidens: sequitur ꝙ sit in seip̄o ꝑpter hoc ꝙ aliquid aliud sit ĩ ipso: ⁊ sic sequit̃ ꝙ duo corpora sint ĩ eodē. s. illud corp⁹ qđ est in eo: ⁊ ipsummet qđ est in seipso. sic enim amphora erit in seipsa per accidēs: si ipsa amphora cuius natura est vt recipiat aliquid: sit in seipsa: ⁊ iterũ illud cuius est receptiuũ. s. vinum. ergo ĩ amphora erit amphora ⁊ vinu3 si propter hoc ꝙ vinũ ē in amphora: sequitur amphoraʒ eē in seipsa: ⁊ sic duo corpora eēnt in eode3. Sic igitur patet ꝙ ĩpossibile est aliquid esse primo in seipso. Sciendu3 mĩ est ꝙ aliquando dicit̃ aliquid esse in seipso nõ fm intellectũ affirmatiuũ: sicut hic rep̃obat philosophus: sed s3 intellectũ negatiuũ: prout est in seipso non significat nisi non esse in alio.

Deinde cum dicit.

Quod aũt zeno opposuit: qr si loc⁹ ē aliquid ĩ aliquo erit soluere nõ ē difficile. Nihil.n. prohibet ĩ alio eē primo locũ: nõ mĩ ĩ illo sicut ĩ loco: se sicut sanitas quidē ĩ calidis vt habit⁹: calor autē3 in corpore sicut passio est. Quare nõ necesse est in infinitum abire.

Lec.2. ¶ Soluit qdam pri⁹ oppositorum. ⁊ primo remouet rationē zenõis q̃ inducebat̃ ad ꝓbandũ ꝙ loc⁹ nõ sit: ꝑ hoc qr si est: o3 ꝙ sit in alio: ⁊ sic itur in infinitũ. sed hoc vt dicit nõ ē difficile soluere postq̃ iam sunt distincti modi q b⁹ aliqđ dr̃ esse in aliquo. nihil.n. ꝓhibet dicere ꝙ locus est in aliquo nõ mĩ est in illo sicut in loco: sed per quendaʒ aliũ modum: sicut forma ē in materia: vel accidēs in subiecto inquantũ. s. loc⁹ est termin⁹ cõtinentis. ⁊ hoc ē ꝙ subdit. (sicut sanitas est in calidis: vt habitus. ⁊ calor in corpore: vt passio:) vel accidens. vñ nõ necesse ē ꝙ procedatur in infinitum.

Deinde cum dicit.

Co.29. Illud aũt manifestũ: qm̃ nihil ē vas eius qđ ē in ipso. Alterũ.n. primo. ⁊ quod ē ⁊ in quo ē propter quod non erit vtiq3 neq3 materia neq3 spēs loc⁹ s3 alterũ. illi⁹ vo eius aliquid hec

Co.30. ⁊ materia et forma. hec quidē igit̃ sũt opposita

Lec.3. ¶ Soluit aũt dubitatiões supra positas de qditate loci. an sc3 sit forma vel mã ex hoc ꝙ ostẽsum ē ꝙ nihil primo ⁊ ꝑ se ē ĩ seipso. ex hoc.n. manifestum ē ꝙ nihil potest esse sicut vas vel locus eius qđ cõtinet̃ ĩ ipso: sicut pars que sit mã vel forma. O3.n. primo ⁊ per se alterũ esse qđ est in aliquo: ⁊ in quo est aliquid: vt ostensum ē. vnde sequitur ꝙ neq3 forma neq3 materia sit locus: sed aliquid alteru3 a locato sit loc⁹. mã.n. ⁊ forma sunt aliqđ locati: sicut partes intrinsece eius. Ultiõ aũt cõcludit ꝙ supradicta ꝑ modũ oppõnis dicta sunt de loco: quarum quidē oppositionum alique iam solute sunt: alique vero soluentur post manifestatam naturam loci.

q Uid aũt forte sit loc⁹ sic fiet vtiq3 manifestũ. Accipiam⁹ aũt de ipso quecũq3 vidēt̃ vere secũdũ ipsaʒ inesse ipi. Dignũ ē igit̃ locũ eē: primũ quod cõtinet illud cuius loc⁹ est: et nihil eē rei. Amplius primu3 neq3 maiorem neq3 minorē eē: ac hucãt neq3 deficere vnicuiq3 ⁊ separabilē eē. adhuc aũt oēm locũ habere sursum ⁊ deorsum. et ferri natura. et manere vnumquodq3 corporũ in proprijs locis. hoc autem facere aut sursum aut deorsu3

Co.31. Suppositis autē his reliqua consideranda.

Lectio quinta.

p Remissa disputatiõe ꝺ loco an sit ⁊ qđ sit: ⁊ solutis qbusdã dubitatõib⁹: hic accedit ad ꝺterminãdũ vitatē ꝺ loco. ⁊ priõ ꝑmitit q̃sdã suppositiones de loco qb⁹ vtet̃ determinãdo de loco. secundo ostēdit qualis debeat esse diffinitio danda de loco ibi. (O3 aũt tẽtare ⁊c.) Tertio incipit determinare de loco ibi. Primũ qdem igitur. Dicit ergo priõ ꝙ manifestũ fiet ex sequentib⁹: qđ sit locus. sed o3 prius accipere.q. quasdam suppositiões ⁊ principia ꝑ se nota: illa q̃ vident̃ per se inesse loco q̃ qdē sunt quattuor. oēs.n. reputant hoc esse dignũ. Priõ qdē ꝙ locus cõtineat id cui⁹ est locus: ita tamen ꝙ locus nõ sit aliqđ locati. quod quidem dicit ad excludēdũ cõtinentiaʒ forme: q̃ est aliquid rei ⁊ alio modo cõtinet q̃3 locus. Scđa positio ē ꝙ primus locus. i. ĩ quo aliqđ primo est: ē equalis locato nõ maior neq3 minor. Tertia suppositio ē ꝙ locus nõ deficit vnicuiq3 locato: qm̃ oē locatum habeat locũ nõ tamen ita ꝙ vnus ⁊ idem locus nunq̃ deficiat eidē locato qr locus ē separabilis a locato. S3 quando locus vnus deficit alicui locato. tũc locatũ sit ĩ alio loco. Quarta suppositio ē: ꝙ in omni loco inuenitur quasi differentia loci sursum ⁊ deorsum: ⁊ ꝙ naturaliter vnũquodq3 corpus cũ est extra propriũ locum. fert̃ ad ipsum: ⁊ cũ est in eo manet in ipso. Propria aũt loca naturaliũ sunt sursu3 ⁊ deorsu3 ad q̃ naturaliter mouentur ⁊ in qbus manent sed hoc dicit fm eorum opinionē q nõ ponebant aliquod corpus preter natura3 quattuor elementorũ. Nõdum.n. probauerat corpus celeste eē neq3 graue neq3 leue. sed postea probabit in libro primo de celo. Ex his autem nunc suppositis procedetur ad cõsiderationem aliorum.

Deinde cum dicit.

O3 aũt tẽtare intentionē sic fieri: vt quid sit reddat̃: ⁊ queq3 opposita soluant̃: ⁊ q̃ videntur loco inesse insint: ⁊ ampli⁹ discolie causa ⁊ oppositorũ circa locũ manifesta erit. Sic enim vniq3 pulcherrime demõstratur vnũquodq3.

¶ Ostendit qualis debeat esse diffinitio dãda de loco. et dicit ꝙ in diffiniendo locũ intẽtio nostra d3 ad hoc intendere. Primo qdē vt ostendat̃ qđ sit locus nam diffinitio

7.thop. Co.4. 3.metb. Lec.2. ē oīo indicãs qđ est res. scđo vt soluantur quecũq3 opposita sunt circa locũ. nã cognitio veritatis ē solutio dubitatorũ. Tertiũ est ꝙ ex diffinitiõe data manifestatur ꝓprietates loci que insunt ei: qr diffinitio est mediu3 in demõstratione qua propria accidẽtia demonstrantur de subiectis. Quartũ est ꝙ ex diffinitione loci erit manifesta causa quare aliqui antiqui discordauerunt circa locum. ⁊ omnium que sunt opposita circa ipsu3. ⁊ sic pulcherrime diffinitur vnumquodq3.

Deinde cum dicit.

Co.32. Primũ quidē igit̃ o3 ĩtelligere ꝙ nõ quereret loc⁹: nisi mot⁹ aliquis eēt secũdũ locum ꝑꝑ hoc.n. ⁊ celũ maxie ĩ loco eē opinant̃ quod semꝑ in motu ē. Huiusmodi aũt aliud quidē est loci mutatio. aliud uero augmẽtum ⁊ decremẽtũ. Et nãq3 in augmento ⁊ decremento transmutat̃ ⁊ quod prius erat. hic iterum transmutatum ē in maius aut minus.

¶ Determinat de loco. ⁊ primo ostēdit qd sit loc⁹. scđo soluit dubitatiōes prius positas ibi. (Manifestū aūt ex his ⁊c.) Tertio assignat cāz naturaliū ꝓprietatū loci ibi. (Et fert̄ igit̄ ī lm̄ ipsius.) Circa primū duo facit primo ostēdit qd sit locus. scđo quō aliqd sit ī loco. ibi. (Cui quidem igit̄.) Circa primū duo facit. prio p̄mittit q̄dam q̄ sunt necessaria ad inuestigandū diffinitione loci. scđo incipit inuestigare loci diffinitionē ibi. (Jam igit̄ manifestū est.) Circa primū quattuor premittit quorū primū ē ꝙ nunq̄ fuisset inq̄sitū de loco nisi eēt aliquis motus s̄m locum. ex hoc enim necesse fuit ponere locū aliud a locato: q: inueniunt̄ in eodē loco successiue duo corpora: ⁊ similiter vnū corpus in duobus locis: sicut ē trāsmutatio formarū circa vnā materiā induxit ī cognitionē materie. ⁊ propter hoc maxime opinati sunt aliq̄ ꝙ celum sit ī loco: q: semper mouet̄. Sed motꝰ aliquis est s̄m locū per se .s. loci mutatio. alius fit ex cōsequēti. s. augmentum ⁊ decrementum: q: augmentata quantitate vel diminuta: corpus accipit maiorem vel minorem locum.

Secundum ponit ibi.

Est aūt quod mouetur: aliud quidem per se ipsum actu: aliud vero scđm accidens. Ipsius aūt qđ scđm accidēs ē: alia quidem contingentia moueri per se: ut partes corporis: ⁊ in naui clauus. Alia vero nō contingentia: sed semper secundū accidens: ut albedo ⁊ sciētia. Hec enim sicut transmutant locum qđ in quo sunt trāsmutatur.

¶ Et dicit ꝙ aliquid mouet̄ per se in actu: sicut quodcūq3 corpus aliud vero s̄m accidens. Qđ quidē contingit dupliciter. quedam enim mouent̄ s̄m accidēs. que tn̄ sūt possibilia moueri per se: sicut partes alicuiꝰ corporis: dū sunt in toto: mouētur p accidēs: sed qn̄ separant̄ mouent̄ per se. ⁊ clauus qn̄ est infixus naui mouet̄ per accidēs: s3 qn̄ extrahit̄ mouetur per se. quedā vero nō possunt moueri per se: sed semp mouent̄ per accidēs: sicut albedo ⁊ scientia que mutāt locū inquantum mutat̄ aliud in quo sunt. hoc aūt induxit: q: hoc mō per se vel per accidens actu vel potentia natum est esse in loco: sicut ⁊ moueri.

Tertium ponit ibi.

Co.33.

Quoniam āt dicimus eē sicut in loco in celo: qꝛ in aere. hic aūt ī celo: ⁊ in aere autem non omni: sed propter vltimum ipsius et cōtinens in aere esse dicimus. si. n. oīs aer locus: nō eq̄lis erit vniuscuiusq3 locus ⁊ unumquodq3 locatum. Videt̄ autē huiusmodi primū in quo ē.

¶ Et dicit ꝙ aliquis dr̄ esse in celo sicut in loco: propter hoc ꝙ ē in aere qui qđē ē ī celo: nec tamen dicimus ꝙ in toto aere sit aliquis prio ⁊ per se sed ꝓpter vltimam extremitatē aeris que cōtinet aliquē: dr̄ aliqs esse in aere: q: si totꝰ aer eēt locꝰ alicuiꝰ: puta hoīs nō esset equalis locus ⁊ locatū: qđ ē cōtra positionē prius positam. Sed in quo est aliquid primo videt̄ esse extremum corporis cōtinentis: ⁊ sic est huius. s. equale. Quartū pōit ibi.

Co.34.

Cum quidē igit̄ non diuisum sit continens sed continuum: non dicimus eē in illo sicut ī loco: sed sicut pars in toto. Cū uero diuisū3 sit ⁊ contactum: in primo quodam est ultimo continentis quod neq3 pars est ipsius quod est ī ipso: neque maius distantia sed equale. In eodem enim ultima contingentium.

¶ Et prio ponit. scđo ꝓbatꝰ ibi. (Et cū continuū). Dicit ergo primo ꝙ cū cōtinēs nō est diuisum a corpore cōtēto sed ē ei cōtinuū: nō dicitur esse in illo sicut est in loco sed sicut pars in toto: utpote si dicamus vnā3 partē aeris cōtineri a toto aere. ⁊ hoc cōcludit ex premissis q: vbi ē cōtinuū ibi nō ē accipere vltimū in actu qđ supra dixit requiri ad locū: sed cū cōtinens est diuisum ⁊ cōtiguū3 cōtento: tunc. s. est in loco existens in vltimo cōtinentis. primo ⁊ per se: illud inquā quod nō est pars eius: neq3 est maius neq3 minus s̄m diuisiōem: sed equale: ⁊ quomō possunt esse cōtinens ⁊ cōtentum equalia: ostendit p hoc ꝙ vltima cōtingentium sunt simul: vnde oportet eorum vltima esse equalia.

Deinde cum dicit.

Et cum continuum quide3 sit: nō in illo mouetur: sed cum illo. diuisum aute3 in illo et siue moueatur continens siue nō: nihil minus.

¶ Probat istud quartum duabus rationibus quarū prima est ꝙ cōtentum cōtinuum continenti: non mouetur in continente: sed simul cū illo: sicut pars simul cum toto. s3 quando est diuisum contentum a continente: tunc potest moueri in illo siue continens moueatur siue non. homo enim mouetur in naui vel quiescente vel mota. Cum ergo aliquid mouetur in loco: sequitur ꝙ locus sit continens diuisum.

Secundam rationem ponit ibi.

Amplius cum non diuisum sit: sicut pars in toto dicitur: vt sicut in oculo uisus: ⁊ in corpore manus. Cum autem diuisum est: ut in cado aqua: et in sypho uinum. Manus quide3 enim cum corpore mouetur. aqua autem in cado.

¶ Et dicit ꝙ cum contentum non sit diuisum a continente: sed continuum cū tunc dicitur esse in eo sicut pars ī toto: vt visus est sicut pars formalis in oculo ⁊ manus sicut pars organica in corpore: sed cum diuisum est contentu3 a continente: tunc dicitur esse in eo: vt in vase: sicut aqua in cado: ⁊ vinum in sypho. quorum hec est differentia ꝙ manus mouetur cum corpore: sed nō in corpore: s3 aqua mouetur in cado. Cum igitur supra dictum sit ꝙ esse ī loco est sicut esse in vase. non autem sicut pars in toto: sequitur ꝙ locus sit continens diuisum.

co.35.

Jam igit̄ manifestū ex his quid est locus.

Fere. n. quattuor sunt: quorū necesse est locum unum aliquid esse. Aut enim forma aut materia est aut spacium aliquod in medio extremorum: aut extrema si non est spacium ullum preter impositi corporis magnitudinem.

Lectio sexta.

Remissis his que sunt necessaria ad inuestigandum diffinitionem loci: hic inuestigat loci diffinitionem. ⁊ circa hoc tria facit. primo inuestigat particulas diffinitionis. Scđo concludit diffinitionem ibi. (Quare terminus). Tertio ostendit eam bene assignatam ibi. (Et propter medium). Circa primum duo facit. primo inuestigat genus loci. secundo differentiam completiue diffinitiōis eius ibi. (Videtur autem magnum aliquid). Ad inuestigandum autem genus loci vtit̄ diuisione quadam: vnde circa hoc tria facit. primo proponit diuisionem: secundo excludit tria membra diuisionis ibi. (Horū aūt quod non cōtingat). Tertio concludit quartū ibi (Si igit̄ nihil horū). Dicit ergo primo ꝙ iam ex premissis potest esse manifestum qd sit locus. videtur enim s̄m ea que cōuenerūt de loco dicta ꝙ locꝰ sit vnū de q̄ttuor. s. vel materia vel forma vel aliquod spaciū inter extrema continentis vel si nullū spaciu3 est inter extrema continentis: quod habeat aliquas dimēsiones preter magnitudinē corporis qđ ponitur infra con

pars continens oportebit dicere quartum. ꝙ extrema corporis continentis sint locus.

Deinde cum dicit.

Horum autem ꝙ non contingat tria eẽ manifestum est.

¶ Excludit tria mẽbra pdicte diuisionis. ⁊ pᵒ. ꝓpõit qđ intendit dicens: manifestũ est ꝑ sequentia: ꝙ nõ contingat locum esse aliquod horum triũ. Scđo ꝓsequitur ibi.

Sed propter id quod continet: videtur forma esse. In eodem enim sunt extrema continẽtis et contenti.

¶ Et primo de forma. secundo de spacio ibi. (Sed ex eo ꝙ mutatur.) Tertio de materia ibi. (Et materia autem videtur.) Circa primũ duo facit: primo ponit quare locus videatur esse forma. qꝛ .s. forma cõtinet ꝙ videtur esse proprium loci: extrema vero corporis continentis ⁊ contenti sunt simul cũm continens ⁊ contentum sint contigua adinuicem: ⁊ sic terminus continens qui est locus: non videtur separatus esse a termino corporis contenti. ⁊ sic videtur locᵒ non differre a forma. Scđo ibi.

Co.36. **Sunt quidem igitur vtraqꝫ termini: sed non eiusdem: sed species quidem rei: locus autem continentis corporis.**

¶ Ostẽdit ꝙ forma nõ sit locus: qꝛ quãuis locᵒ ⁊ forma ĩ hoc conueniant: ꝙ vterqꝫ eorum est quidam terminus non tamen vnius ⁊ eiusdeꝫ sed forma ẽ ⁊ terminus corporis cuius est forma: locus autem non est terminus corporis cuius est locus sed corporis continentis ipsum. ⁊ licet sint simul termini continentis ⁊ ɔtenti nõ tñ sunt idẽ

Deinde cum dicit.

Sed ex eo ꝙ mutaꝛ multotiens manẽte cõtinente contentum et diuisum: ut ex uase aqua ipsum medium esse aliquid uidetur spacium: tãqꝫ aliquid sit preter corpᵒ quod trãsfertur.

¶ Prosequitur de spacio. ⁊ primo ponit quare spaciũ videtur esse locus. secundo ostendit ꝙ non sit locus. ibi. (Hoc autem nõ est). Dicit ergo pᵒ ꝙ qꝛ multotiens mutatur corpus contẽtũ a loco ⁊ diuisum ab eo de loco in locum ⁊ succedunt sibi corpora inuicem in eodem loco ita quod continens remanet immobile: eo modo quo aqua exit a vase propter hoc videtur ꝙ locus sit aliquod spacium medium inter extremitates corporis continentis. ac si aliquid esset ibi preter corpus: quod mouetur de vno loco ad alium. quia si nõ esset aliud ibi ꝑter illud corpus sequeretur ꝙ vel locus non esset aliud a locato vel ꝙ id quod est medium inter extremitates continentis si posset esse locus. sicut autem oꝫ locum esse aliquid preter corpus contentum: ita videtur ꝙ oporteat locum esse aliqđ ꝑter corpᵒ cõtinẽs: ex eo ꝙ locus manet immobilis corpus autem continens ⁊ omne quod est in eo contingit trãsmutari. nihil autem aliud potest intelligi esse preter corpus continens ⁊ contentum nisi dimensiones spacij in nullo corpore existentes. Sic igitur ex hoc ꝙ locus est immobilis: videtur ꝙ spacium sit locus.

Deinde cum dicit.

Co.37. **Hoc aũt nõ ẽ: sed cõtingẽs ĩcidit corpᵒ eoꝝ q̃ trãsferunꝛ: et q̃ se apta nata sũt cõtingere. Si aũt aliquid eẽt spaciũ aptũ natũ et manẽs in eodẽ loco: ĩfiniti utiqꝫ eẽnt loci. Distãte eñi aere et aqua idẽ faciẽt omnes partes in toto: quod quidem omnis aqua in uase.**

¶ Ostendit ꝙ spacium non sit locus duabus rationibus. Circa quarum primam dicit ꝙ hoc nõ ẽ verum ꝙ aliquid sit ibi infra extremitates corporis cõtinentis preter corpus contentum quod transfertur de loco in locum. Sed infra illas extremitates corporis continentis incidit aliquod corpus. quodcunque illud esse contingat: ita tamen; quod sit de numero corporum mobilium ⁊ iterum de numero corꝝ in que sunt apta nata tangere corpᵒ continens. sed si posset esse aliquod spacium mediũ ꝑter dimensiones corporis contenti: quod semper maneret in eodeꝫ loco: sequeretur hoc inconueniens ꝙ infinita loca simul essent: ⁊ hoc ideo qꝛ cum aqua ⁊ aer habeant proprias distantias: ⁊ quodlibet corpus ⁊ quelibet pars corporis ⁊ omnes partes idem facient in toto qđ tota aqua facit in vase. secundum vero eorum positionem qui tenent sententiam de spacio: cum tota aqua est in vase: sunt ibi alie dimensiones spacij preter dimensiones aque omnis autem pars continetur a toto. sicut locatum a vase nec differt nisi solum quantum ad hoc ꝙ pars non est diuisa: locatum autem ẽ diuisuꝫ. Si ergo pars diuidatur in actu sequetur quod sint ibi alie dimensiones totius cõtinentis: preter dimensiões partis. nõ potest aũt dici ꝙ diuisio faceret ibi esse de nouo aliquas dimensiones: non enim diuisio causat dimensionem. sed preexistenteꝫ diuidit ergo anteqꝫ pars esset diuisa a toto erant alie proprie dimensiones partis preter dimensiones totius penetrantes etiam partem. quot ergo partes est accipe ꝑ diuisionem in aliquo toto: ita ꝙ vna contineat aliam. tot dimensiones ab inuicem distincte erunt ibi. quarum quedaꝫ alias penetrabunt. est autem accipere in infinitum in aliquo toto continuo partes que alias cõtinent ꝓpter hoc ꝙ continuum in infinitum diuiditur. Relinquitur igitur ꝙ sint infinite dimensiones se inuicem penetrantes. Si igitur dimensiones corporis continentis penetrantes locatum sit locus sequitur ꝙ sint infinita loca simul. quod est impossibile.

Deinde cum dicit.

Simul aũt erit et locᵒ trãsmutãs quare erit loci aliᵒ locᵒ. Et multi loci simul erunt. Nõ ẽ aũt aliᵒ locᵒ ptis i quo mouet: cũ totũ uas trãsmutaꝛ: sed idẽ. i quo eñi ẽ cõmutaꝛ aer et aqua aut partes aque. Sed nõ ĩ quo fiunt loco: qui pars est loci: qui est locus totius celi.

¶ Põit scđaꝫ rõneꝫ q̃ talis est. Si dimẽsiões spacij qđ est infra extremitates corporis continentis sit locus sequitur ꝙ locus transmutetur. Manifestum est enim ꝙ transmutato aliquo corpore. vtputa amphora transmutatur illud spacium ꝙ est infra extremitates amphore cũ nunquam sit nisi vbi est amphora. Omne autem quod transmutatur in aliquem locum. penetratur. secundum eorum positioneꝫ a dimẽsionibus spacij in quod trãsmutaꝛ. Sequiꝛ ergo ꝙ aliqꝫ alie dimensiones subintrãt dimensiones illius spacij amphore. ⁊ sic loci erit alius locᵒ ⁊ multa loca erunt simul. hoc ergo inconueniens accidit quia ponitur alius esse locus corporis contenti. vt aque ⁊ vasis vt amphore. Nam secundum illorum opinioneꝫ locus aque est spacium quod est infra extremitates amphore. Locus autem totius amphore est spacium quod est infra extremitates corporis continentis amphoram. sed nos non dicimᵒ ꝙ alius sit locus partis ⁊ in quo mouetur pars cum totum vas transmutatur: secundum idẽ Dicit autem hic partem corpus. contentum in vase vt aquam contentam in amphora. quia secunduꝫ Ar. aqua mouetur per accidens vase transmutato. ⁊ non mutat locum nisi inquantum amphora locũ mutat. vnde nõ oportet ꝙ locus in quem vadit. sit locus partis per se. sed solum inquantum est locus amphore. Sed scđm tenentes opinionem de spacio. sequitur ꝙ ille locus per se respondeat aque. sicut ⁊ amphore ⁊ ꝙ ꝑ se etiã respondeat spacio ⁊ sic per se loquendo spacium illud mouebitur ⁊ habebit locum ⁊ non soluꝫ per accidens. ⁊ licet corpus continens quandoqꝫ moueatur non tamen sequitur secundũ opinionem Ar. ꝙ locus moueatur aut ꝙ loci sit locus. contingit quidem enim aliquod corpus continens in quo est aliquid contentũ moueri. sicut aer vel aqua: aut alique partes aque. vtputa si nauis est in fluuio partes aque que inferius continent nauem mouentur. sed tamẽ locus non mouetur. ⁊ hoc est quod subdit. (Sed non in

quo fiunt loco) .i. sed non illud in quo aliqua fiunt: (sicut in loco mouet). et quod hoc sit verum ostendit per hoc quod subdit. (quod est pars loci qui est locus totus celi .i. licet n. hoc continentum moueatur prout est hoc corpus: tamen prout consideratur secundum ordinem quem habet ad totum corpus celi non mouetur. nam aliquod corpus quod succedit eundem ordinem vel situm habet per comparationem ad totum celum: quem habuit corpus quod prius effluxerat. hoc est ergo quod dicit quod licet aqua vel aer moueantur non tamen mouetur locus prout consideratur ut pars quedam loci totius celi habentis determinatum situm in vniuerso. Deinde cum dicit.

Et materia aūt videtur vnqz esse locus: si quis inquirere aliquis consideret et non in separato sed continuo. Sicut enim si alteratur est hoc quidem nunc vnqz album nunc aūt nigrum: et nunc quidem durum olim aūt molle: unde dicimus aliquid esse materiam: sic et locus per talem quandam videtur esse phantasiam. Verumtamen illud quidem quoniam quod nunc est aqua: prius erat aer: locus autem quia ubi nunc est aqua ibi erat aer.

¶ Prosequitur de materia. et primo ostendit quare materia dicatur esse locus. Secundo ostendit quod non sit locus ibi. (Sed materia quidem. Dicit ergo primo quod materia videtur esse locus .s. si aliquis consideret transmutationem corporum succedentium sibi in eodem loco in aliquo vno subiecto quiescente secundum locum: et non habeatur respectus ad hoc quod locus est separatus: sed attendatur solummodo transmutatio in aliquo vno continuo. aliquod enim corpus continuum et quietum secundum locum cum alteratur: vnum et idem nunc quidem est album: nunc autem nigrum et nunc est durum et prius molle. et propter istam transmutationem formarum circa subiectum dicimus quod materia est aliquid: que manet vna facta transmutatione secundum formam: et per talem etiam apparentiam videtur locus esse aliquid: quia in eo permanente succedunt sibi diuersa corpora. sed tamen alio modo loquendi vtimur in vtroqz. Nam ad designandum materiam vel subiectum: dicimus quod id quod nunc est aqua prius erat aer. ad designandum autem vnitatem loci. dicimus quod vbi nunc est aqua: ibi prius erat aer. Deinde cum dicit.

Sed materia quidem sicut dictum est in prioribus neqz diuisa est a re: neqz continet: rem locus autem vtraqz.

¶ Ostendit quod materia non sit locus: quia sicut supra dictum est materia non est diuisa a re cuius est materia: neqz continet eam quorum vtrunqz competit loco: locus igitur non est materia. Deinde cum dicit.

Si igitur nihil horum trium locus est: neqz species: neqz materia neqz spacium aliquid sed semper est alterum preter id quod est rei distantia: necesse est locum esse reliquum de quattuor continentis terminum corporis. Dico autem contentum corpus quod mouetur secundum loci mutationem.

¶ Remotis tribus membris concludit quartum: et dicit quod locus non est aliquod trium .s. neqz forma. neqz materia: neqz aliquod spacium quod sit alterum preter distantias rei locate: necesse est quod locus sit reliquum de quattuor supra nominatis .s. quod sit terminus corporis continentis. et ne aliquis intelligat contentum vel locatum esse aliquod spacium medium subiungit quod corpus contentum dicitur illud quod est natum moueri secundum loci mutationem. Deinde cum dicit.

Videtur autem magnum aliquid et difficile accipi quid est locus: et propter hoc quod apparet esse materia et forma: et propter hoc quidem quod in quiescente et continente fit transmutatio eius quod fertur. contingere autem videtur esse spacium medium aliud aliquid a motis magnitudinibus. proficit autem aliquid et aer: et appparens incorporeus esse. Videtur enim non solum terminus vasis esse locus sed et quid est medium tanquam vacuum.

¶ Inuestigat differentiam loci .s. quod sit immobilis. Circa hoc duo facit. Primo ostendit quod ex hac differentia non debite considerata insurrexit quidam error circa locum. Secundo ostendit quomodo sit intelligenda immobilitas loci. ibi. Est autem sicut vas. Dicit ergo primo quod videtur magnum aliquid et difficile accipere quid sit locus: tum propter hoc quod quibusdam videtur quod locus sit materia vel forma que habent altissimam considerationem: vt supra dictum est: tum propter hoc quod mutatio eius quod fertur secundum locum fit in quodam quiescente et continenti: cum igitur nihil videatur esse continens et immobile nisi spacium: videtur contingere quod locus sit quoddam medium. quod est aliud a magnitudinibus que mouentur secundum locum: et ad credulitatem huius opinionis multum proficit quod aer videtur esse incorporeus: quia vbi est aer videtur quod non sit corpus sed quoddam spacium vacuum et sic videtur locus non solum esse terminus vasis: sed quoddam medium tanquam vacuum. Deinde cum dicit.

Est autem sicut vas locus transmutabilis sic locus vas immobile: unde cum quidem in eo quod mouetur moueatur et mutetur quod intus: ut in flumine nauis: tanqz vase vtitur magis quam loco continenti: vult aūt immobilis locus esse. Unde omnis fluuius magis locus est: quia immobilis omnis.

¶ Ostendit quomodo intelligenda est immobilitas loci vt excludatur opinio predicta: et dicit quod vas et locus in hoc differre videntur quod vas transmutatur: locus non: vnde sicut vas potest dici locus transmutabilis ita locus potest dici vas immobile. et ideo cum aliquid mouetur in aliquo corpore quod mouetur: sicut nauis in flumine vtitur isto in quo mouetur: magis sicut vase quam sicut loco continente: quia locus vult esse immobilis .i. de aptitudine et natura loci est quod sit immobilis. et propter hoc magis potest dici quod totum flumen sit locus nauis. quia totum flumen est immobile. Sic igitur flumen totum inquantum est immobile est locus communis. Cum autem locus proprius sit pars loci communis: oportet accipere proprium locum nauis in aqua fluminis: inquantum habet ordinem ad totum flumen vt est immobilis. Est igitur accipere locum nauis in aqua fluente non secundum hanc aquam que fluit: sed secundum ordinem vel situm quem habet hec aqua fluens ad totum flumen qui quidem ordo vel situs idem remanet in aqua succedente. et ideo licet aqua materialiter pertransfluat: tamen secundum quod habet rationem loci prout scilicet consideratur in tali ordine et situ ad totum flumen non mutatur. et per hoc similiter accipere debemus quomodo inter extremitates corporum mobilium naturalium sit locus per respectum ad totum corpus sphericum celi: quod habet fixionem. et immobilitatem propter immobilitatem centri et polorum. Sic igitur licet hec pars aeris que continebat vel hec pars aque effluat et moueatur inquantum est hec aqua: tamen secundum quod habet hec aqua rationem loci semper manet. scilicet situs et ordo ad totum sphericum celi: sicut etiam dicitur idem ignis manere quantum ad formam. licet secundum materiam varietur consumptis et additis quibusdam lignis. et per hoc cessat obiectio que potest fieri contra hoc quod ponimus locum esse terminum continentis quia cum continens sit mobile et terminus continentis erit mobilis: et sic aliquod quietum existens habebit diuersa loca: sed hoc non sequitur quia terminus continentis non erat locus inquantum est hec superficies istius corporis mobilis sed secundum ordinem vel situm quem habet in toto immobili. ex quo patet quod tota ratio loci in omnibus continentibus est ex primo continente et locante scilicet celo. Deinde cum dicit.

co.38.

Te.3.

Co.39.

Co.40.

co.41.

Quare terminus continentis primi mobilis primum hic eſt locus.

Concludit ex premiſſis diffinitionem loci. ſ. ꝙ locꝰ eſt terminꝰ imobilis ꝯtinētis pᵐ. dicit aūt (pᵐ) vt deſignet locū ꝓpriū ⁊ vt excludat locū cōez. Deīn cū dic.

co. 42. Et ꝓpter hoc mediū celi et vltimū ad nos circularis loci mutatiōis videt̄ eſſe: hoc quidē ſurſū: illud vero deorſū: maxīe omnibꝰ ꝓprie: qꝛ hoc quidē ſemꝑ manet. Circulorū aūt vltimū ſimiliter ſe habēs manet. Quare qm̄ qḋ leue quidē ſurſū fert̄ natura. Qḋ vero graue: deorſū: quod quidē ē ad mediū cōtinēs deorſū eſt: ⁊ ipm̄ mediūꝫ. Quod uero ad ultimū ſurſū: et ipſum ultimum.

Oñdit diffinitionē bene aſſignatā: per hoc ꝙ ea que dicunt̄ de loco congruū ſcḋm hanc diffinitionem: ⁊ ponit tria quorū primū eſt ꝙ propter hoc ꝙ locus eſt continens immobile) mediū celi). i. cētrū (⁊ vltimū circularis loci mutatiōis) .i. corporū circulariter motorū: vltimū dico (verſus nos) .ſ. ſuꝑficies orbis lune: (videt̄ hoc qḋē eſſe ſurſum) .ſ. vltimū ꝑdictū: illud vero eſſe deorſum) .ſ. mediū. ⁊ hoc maxime ꝓprie videt̄ dici inter oīa qꝛ centrum ſemper manet: illud aūt qḋ eſt vltimū ī corporibꝰ circulariter motis verſus nos: licet moueat circulariter: tamen manet immotum ſimiliter ſe habet idest in eadem elongatione ad nos. ⁊ quia ad propria loca mouentur corpora naturalia: inde eſt ꝙ leuia naturaliter mouentur ſurſum: ⁊ grauia deorſum qꝛ ipſum mediū ⁊ terminus continens verſus medium vocatur deorſum: ⁊ ſimiliter ipſum vltimū ⁊ qḋ eſt verſus vltimū dicit̄ eſſe ſurſum. Utit̄ aūt tali modo loquendi: qꝛ terre que ē ſimpliciter grauis locus eſt mediū: aque aūt locus eſt verſus mediū. ⁊ ſimiliter locus ignis q eſt ſimpliciter leuis eſt vltimū locus āt aeris ē verſus vltimū. Scḋꝫ pōit ibi.

Et propter hoc planū uidetur eſſe quoddā et ſicut uas locus et continens.

Et dicit qꝛ terminꝰ: ꝓp hoc locus vr̄ eſſe ſicut quedā ſuꝑficies: ⁊ ſicut quoddā vas cōtinens: nō āt ſicut ſpaciū vaſis continentis. Tertium ponit ibi.

Amplius ſimul cum re quoddammodo locus eſt. Simul enim finis eſt locus.

Et dicit ꝙ qꝛ locus eſt terminus: propter hoc ſimul eſt locus ⁊ locatum: qꝛ ſimul eſt finis locati: ⁊ terminus continentis qui eſt locus: qꝛ tangentium vltima ſimul ſūt ⁊ .ſ. ſecundum hoc etiam intelligitur ꝙ locus equat̄ locato quia ſequamt̄ ſecundum extra.

co. 43. Cui quidē igitur corpori ē eſt aliquid extra corpus cōtinens ipſum: hoc in loco eſt. Cui uero non minime.

Lectio ſeptima.

Poſtquam philoſophus diffiniuit locū: hic oñdit qualiter aliqḋ ſit in loco. ⁊ circa hoc duo facit. primo oſtendit qualiter aliqḋ ſimpliciter ſit in loco: ⁊ qualiter non: ſcḋo oſtendit quomodo illud qḋ nō eſt ſimpliciter in loco ſcḋm qḋ in loco ſit ibi. (Uñ ⁊ ſi aqua fiat) Concludit ergo primo ex premiſſis: ꝙ cū locus ſit terminus continentis: cuicūqꝫ corpori adiacet aliquod corpus ꝯtinens ipſū: exterius: hoc eſt in loco ſimpliciter ⁊ p ſe: cui vero corpori non adiacet aliqḋ corpꝰ exterius ꝯtinēs ipſum minime eſt in loco: tale aūt corpus in mūdo non eſt niſi vnū. ſ. vltima ſpera: quecunqꝫ ſit illa. vñ ſcḋm hāc determinationē ſequit̄ ꝙ vltima ſpera nō ſit in loco. Sꝫ hoc videt̄ impoſſibile: qꝛ vltima ſpera mouet̄ in loco: nihil aūt mouetur in loco: quod non ſit in loco. Huiuſmodi igit̄ dubitationis difficultas nō accidit. his qui tenent ſniam de ſpacio. nō eſt .n. eis neceſſe dicere: ꝙ ad hoc ꝙ ſpera vltima ſit in loco: qḋ hēat corpus ꝯtinens: ſed ſpaciū qḋ ītelligit̄ penetrare totū mundū ⁊ oēs ptes eius: eſt locus totꝰ mundi ⁊ cuiuſlibet partiū eiꝰ. ſcḋm eos. Sed hec poſitio ē impoſſibilis: qꝛ vel oportet dicere ꝙ locꝰ nō ſit aliqḋ ꝑter locatum: vel ꝙ alique dimenſiōes ſpacij ſint p ſe exiſtentes. ⁊ tñ ſubintrant dimenſiones corpoꝝ ſenſibiliūꝫ: que ſunt īpoſſibilia. Un Alexander dixit qḋ vltīa ſpera nullo mō eſt ī loco. nō enī omne corpꝰ de neceſſitate ē in loco: cū locꝰ nō cadat ī diffinitiōe corporis. ⁊ propter hoc dixit ꝙ vltīa ſpera nō mouet̄ ī loco neqꝫ ſcḋm totum: neqꝫ ſcḋm partes. Sꝫ qꝛ oꝫ oēm motuꝫ ī aliquo genere motꝰ poni. Auic. cuꝫ ſecutꝰ: dixit ꝙ motꝰ vltīe ſpere nō ē motꝰ ī loco: ſed motꝰ ī ſitu: ꝫ Ar. q dicit in quīto huiꝰ ꝙ motꝰ ē tm̄ in tribꝰ generibꝰ. ſ. in quātitate qualitate ⁊ vbi. Sꝫ hoc nō pōt ſtare. impoſſibile eſt enī ꝙ motꝰ ſit p ſe loquendo in aliquo genere: cuius ſpecies rō in indiuiſibili ꝯſiſtit. propter hoc in ſbā non eſt motus: qꝛ ratio cuiuſlibet ſpeciei ſbe cōſiſtit ī indiuiſibili: eo ꝙ species ſbe non dicunt̄ ſcḋm magis ⁊ minꝰ ⁊ propter hoc cū motus habeat ſucceſſionem: non ꝓducitur in eſſe forma ſbalis p motum: ſed per generationē que eſt terminus motus. ſecus autem eſt de albedine ⁊ ſimilibus: que participantur ſcḋm magis ⁊ minus. quelibꝫ autē ſpēs ſitus habet rationeꝫ in indiuiſibili ꝯſiſtentem ita ꝙ ſi aliquid additur vel minuitur: non eſt eadeꝫ ſpēs ſitus. vnde impoſſibile eſt ꝙ in genere ſitus ſit motus. Et preterea remanet eadem difficultas. nam ſitus ſcḋm ꝙ ponit̄ predicamentuꝫ īportat ordinationē partiuꝫ ī loco: licet ſcḋm ꝙ ponit̄ drīa quantitatis nō īportat niſi ordineꝫ partiuꝫ in toto. omne igit̄ qḋ mouet̄ ſcḋm ſitum oꝫ ꝙ moueat̄ ſcḋm locum. Quidā autē alij dixerunt. ſ. auēpace ꝙ aliter aſſignandꝰ eſt locus corpori ꝙ mouet̄ circulariter ⁊ aliter corpori quod mouetur motu recto. qꝛ enim linea recta eſt imperfecta additionem recipiens corpus quod mouetur motu recto requirit locum exterius continentem. quia vero linea circularis in ſeipſa perficitur corpus qḋ circulariter mouetur non requirit locum exterius continentē: ſed locuꝫ circa quē reuoluatur. vnde ⁊ motus circularis dicit̄ eſſe motus circa medium. Sic igitur dicunt ꝙ ſuperficies conuexa ſpere contente eſt locus prime ſpere. Sed hoc eſt contra ſuppoſitiones communes prius de loco poſitas. ſ. ꝙ locus ſit continens. ⁊ quod locus ſit equalis locato. Et ideo Auerrois dixit ꝙ vltima ſpera eſt in loco per accidens. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt ꝙ omne illud quod habet fixionem per alterum. dicit̄ eſſe per accidens in loco. ex hoc ꝙ id per quod figitur in loco eſt. vt patet de clauo infixo naui ⁊ de homine quieſcente in naui. manifeſtum eſt autem ꝙ corpora circulariter mota habent fixionem per immobilitatem centri. vnde vltima pars dicitur eſſe in loco per accidens. inquantum centrum circa quod reuoluitur habet eſſe in loco. Quod autem alie ſpere inferiores habent per ſe locum in quo continentur. hoc accidit. ⁊ non eſt de neceſſitate corporis circulariter moti. Sed contra hoc obijcitur. quia ſi vltima ſpera ſit in loco per accidens. ſequitur quod moueatur in loco per accidens. ⁊ ſic motus per accidens eſt prior motu per ſe. Sed ad hoc reſpondetur quod ad motum circularem non requiritur. ꝙ id quod mouetur per ſe circulariter ſit per ſe in loco. requiritur autem ad motum rectum. Sed hoc videtur eſſe contra diffinitionem. Ar. quam ſupra poſuit de eo quod eſt in loco per accidens. dixit enim aliqua eſſe vel moueri in loco per accidens. ex hoc ꝙ mouetur id in quo ſunt. non autem dicitur aliquid eſſe in loco per accidens ex hoc ꝙ aliquid quod eſt extrinſecum ab ipſo eſt in loco. Cum igitur centrum ſit omnino extrinſecum a ſpera vltima. ridiculum videtur dicere ꝙ ſpera vltima ſit in loco per accidēs. ex hoc ꝙ centrum eſt in loco. Et ideo magis approbo ſententiā themiſtij qui dixit ꝙ vltima ſpera eſt in loco per ſuas partes. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt: ꝙ ſicut Ar. ſupra dixit nō quere

Marginalia: Queſtio qualiter vltima ſpera ſit ī loco. — Opinio primia contrariū q tenet opinionē de ſpacio. — Imp. — opi. ale — opinio auicen. — Lec. 4. — Imp. opi. auicene. — opinio. auēpace — iprob. lec. 5. — opinio. Auero. — opinio Themiſtij lec.

retur locus:nisi propter motũ qui demonstrat locum ex hoc ꝙ corpora succedunt sibi in eodem loco. Unde licet locus non sit de necessitate corporis:est tñ de necessitate corporis:quod mouetur secundum locum. Sic igitur alicui corpori moto localiter necesse est assignare locum scḋm ꝙ in illo motu consideretur successio diuersorum corporũ i eodeȝ loco. In his igitur q̄ remouent motu recto manifestuȝ est ꝙ duo corpora succedũt sibi in eodem loco scḋm totũ.q: totũ vnũ corpus dimittit totũ locum ⁊ in ipsum totum subintrat aliud corpus. vnde necesse est ꝙ corpus qḋ mouetur motu recto sit in loco scḋm se totum. in motu aũt circulari.licet totum fiat in diuersis locis rõne nõ tñ totum mutat locũ subiecto.semper .enim remanet idem locus sbo. sed diuersificat̃ rõne tñ. vt in vi.huius dicet̃. Sed partes mutant locũ.nõ solũ rõne: sed sbo. Attendit̃ ergo in motu circulari successio in eodẽ loco non totorum corporum sed partiũ eiusdem corporis.non igitur corpori qḋ circulariter mouet̃ debetur ex necessitate locus scḋm totũ.sed scḋm partes. Sed contra hoc esse videtur ꝙ partes corporis cõtinui non sunt in loco.neqȝ mouent̃ scḋm locũ.sed totũ mouetur.⁊ totum est in locu. Manifestuȝ est aũt ꝙ vltima spera est corpus cõtinuũ.partes igitur eius nec sunt in locu.nec mouent̃ scḋm locũ. ⁊ sic nõ videt̃ verum ꝙ vltime spere debeatur locus ratione partium. Sed ad hoc dicendum est ꝙ partes corporis continui.licet non sint in loco in actu sunt tamen in loco in potentia.secundum ꝙ cõtinuum est diuisibile.pars enim si sit diuisa erit in loco sicut in loco vñ per hũc modum partes continue mouent̃ in loco.⁊ hoc maxime apparet in continuis humidis que sunt facilis diuisionis. sicut in aqua cuius partes inueniunt̃ moueri infra totam aquam.sic igitur q: aliqd dicit̃ de toto ratione partium.inquantum partes vltime spere sunt in loco in potentia.tota vltima spera est in loco per accñs rõne partiũ. ⁊ sic esse in loco sufficit ad motũ circulareȝ. Si quis aũt obijciat ꝙ id quod est in actu est prius eo quod est in potentia.⁊ sic videt̃ incõueniens ꝙ primus motus localis sit corporis exñtis in loco ꝑ partes que sunt ĩ potentia i loco. Dicenduȝ est ergo ꝙ hoc optime congruit primo motui.necesse est enĩ ꝙ gradatim ab vno imobili descendat̃ ad diuersitateȝ q̄ est ĩmobilib⁹.minor aũt est variatio q̄ est ẜȝ ptes exñtes i loco i potentia.q̄ȝ q̄ est ẜm tota exñtia i loco ĩ actu.vñ ꝑm⁹ mot⁹ q est circularis minus hȝ ḋ difformitate.⁊ plus retinet de vniformitate.ꝓpinquior exñs substã tijs ĩmobilib⁹.multo aũt cõuenienti⁹ ẽ dicere ꝙ vltima spera sit in loco ꝓpter partes suas intrinsecas.q̄ȝ propter centrum qḋ est oĩno extra sbam eius ⁊ magis cõsonat opinioni Ar. vt patet ĩspicienti sequentia in quib⁹ plũs manifestat quõ celum sit in loco ibi.

Unde ⁊ si aqua fiat huiusmodi: partes quidem mouentur ipsius: continentur enim sub inuicem omnis autem est tanquam quod mouebitur: ⁊ tanquam non.sic quidem enim tota simul locum nõ mutat. Circulariter auteȝ mouebitur: partium enim hic locus est: ⁊ sursum quidem ⁊ deorsum non: circulo autem. quem vero alia ⁊ deorsum ⁊ sursum quecunque habent densitatem ⁊ raritatem.

¶ Circa hoc.n.duo facit.p°.n.manifestat quõ spera vltima est i loco. Scḋo ĩfert ꝯclusionẽ ex dictis ibi. Unde mouet̃ circulariter) Circa p̄m tria facit.p° manifestat ꝙ vltia spera est i loco ꝑ ptes. Scḋo quõ ptes ei⁹ sunt i loco ibi Sicut aũt dcm̃ est alia qdeȝ. Tertio quõ ex partib⁹ ꝯpetat toti esse ĩ loco ibi) Et alia qdẽ ꝑ se q: ergo dixerat ꝙ cui nõ est aliqḋ extra cõtinẽs nõ est in loco ꝑ se ꝯcludit ꝙ si aliqḋ hm̃õi corp⁹ qḋ nõ ꝯtinet̃ ab alio.sicut est vltima spera sit aqua i qua magis apparet ꝙ dicit̃ ꝑꝑ facilẽ diuisioneȝ partiuȝ ptes ei⁹ mouebunt̃ inq̄tuȝ ꝯtinet̃ sub inuicem sic quodãmodo i loco exñtes. ẜȝ tota aqua quodammodo mouebit̃. ⁊ quodãmodo nõ.nõ enĩ sic mouebitur ꝙ tota simul mutet locuȝ.quasi translata in alium locum sbo diuersum.sed mouebit̃ circulariter.q qdẽ mot⁹ requirit locũ partiũ.⁊ nõ toti⁹. ⁊ nõ mouebit̃ sursuȝ ⁊ deorsum.ẜȝ circulariter.q̄dã aũt alia moueri vident̃ sursum ⁊ deorsuȝ mutãtia locuȝ scḋm totuȝ.s.corpora rara ⁊ densa vel grauia ⁊ leuia. Deinde cum dicit.

co.44.

Sicut autem dictum est alia quidem sunt in loco secundum potentiam: alia vero secundum actum. Unde cum quidem continuum sit quod est similis partis: secundum potentiam in loco partes sunt. Cum autem separata quidem sunt: tangant autem se: sicut collectio: secundum actum sunt.

¶ Ondit quõ ptes vltime spere sunt ĩ loco.⁊ dicit ꝙ sicut supra dictum est.quedã sunt in loco ĩ actu:q̄dã ẜȝ potentiã. vñ cũ aliqḋ sit ꝯtinuuȝ similiũ partiuȝ ptes ei⁹ sunt i loco ẜȝ potẽtiã.sicut est i vltĩa spa. Sȝ qñ ptes sunt separate ⁊ soluȝ ꝯtigue sicut accidit ĩ collectõe lapiduȝ.tũc ptes sunt in loco ẜȝ actum. Deinde cum dicit.

co.45.

Et alia quidẽ per se sunt: vt omne corpus aut secundum loci mutationẽ: aut augmentuȝ mobile alicubi per se. Celũ autẽ sicut dictũ est non est alicubi totum: neqȝ in aliquo ẽ. Si quidem nullum continet ipsum corpus: scḋm qḋ autẽ mouetur sic ⁊ locus est partibus. Altera enim ab altera habita partium est. Alia vero secundum accidens vt anima ⁊ celum: partes enim in loco quodammodo omnes sunt. In eodẽ enĩ qḋ circulariter sunt cõtinet alia aliaȝ.

¶ Ondit quõ ex hoc seq̄t̃ totã sperã esse i loco.⁊ dicit ꝙ quedã sunt ꝑ se i loco: sicut oẽ corp⁹ qḋ ꝑ se mouet̃ ĩ loco.vel scḋȝ loci mutationeȝ vel scḋȝ augmentuȝ vt supra dcm̃ .sed est celuȝ.i. vltima spera nõ est hoc modo in loco sicut est dcm̃ cuȝ nulluȝ corp⁹ ꝯtineat ipm̃.sed scḋȝ ꝙ mouet̃ circulariter ptib⁹ sibi inuicẽ succedentibus sic ⁊ locus debet̃ ptib⁹ ei⁹ i potentia: vt dcm̃ est inq̄tum.s. vna pars ei⁹ est habita ⁊ ꝯtẽ se habens ad aliã quedã vero secundũ accñs sunt in loco: sicut aĩa ⁊ oẽs forme: ⁊ hoc etiã modo celũ.s. vltima spera est in loco: ĩq̄tuȝ oẽs ei⁹ ptes sunt ĩ loco: ex eo ꝙ vna queqȝ pars ei⁹ cõtinet̃ sub alia ẜm circulationẽ in corpore .n.nõ circulari pars extrema remanet nõ ꝯtenta: sed ꝯtinens tñ: sed ĩ corpore circulari quelibet pars ĩ ꝯtinens ⁊ ꝯtenta i potentia tñ . vñ in rõne omnium partium suarum corpus circulare est ĩ loco: ⁊ hoc accidit eẽ ꝑ accñs.s.ꝑ ptes.sic sup̄ cũ dic̃ ꝙ ptes corporis mouent̃ per accidens in loco. ¶ Deinde cum dicit.

Unde mouetur circulariter solũ ꝙ sursum est. Omne autem non alicubi ẽ. Quod enim alicubi: ipsum aliquid ẽ: ⁊ adhuc aliquid oportet esse extra hoc in quo quidẽ continetur. Extra autem omne ⁊ totũ nihil ẽ. Et propter hoc oĩa in celo sunt. Celũ enĩ quidẽ oẽ fortassis ẽ. Est autẽ locus nõ celũ: sed celi quiddam vltimum: ⁊ tangens mobilis corporis terminus quiescens. Et propter hoc quidẽ terra ĩ aqua hec vero in aere: hic autẽ in ethere. Ether vero in celo: celum autem nõ amplius in alio.

co.46.

¶ Inducit quandã ꝯclusionẽ ex ꝑdictis. q: enĩ dixerat ꝙ corpus qḋ circulariter mouet̃ nõ oȝ esse i loco scḋm totũ sed solũ ꝑ accidens rõne partiũ: ꝯcludit ꝙ corpus supremũ mouet̃ solũ circulariter ꝓpter hoc ꝙ ipsum totũ nõ est alicubi q: qḋ est alicubi ipsũ ẽ aliqd ⁊ hȝ aliqd extra se aq° continet̃. ẜȝ extra totũ nihil est. ⁊ propter hoc oĩa

dicuntur esse in celo: sicut in vltimo cōtinēte qr celū fortassis est quod ē totū cōtinens. Dicit āt fortassis qr nondum probatū est φ extra celū nihil sit. Nō est āt sic intelligendum φ ipsum corpus celi sit loc⁹: sed quedā superficies vltima eius versus nos ⁊ ē sicut terminus tangens corpora mobilia que ī ipso sunt ⁊ propter hoc dicim⁹ φ terra ē in aqua que est in aere qui est in ethere idest igne: qui est in celo qđ non est vlterius in alio. Secundū vero intentionē Auerrois litera ista aliter exponenda est. Naȝ exēplum de aqua quod primo inducit non est referendū śm ipsum ad vltimā sperā sed ad totū vniuersum: quod quidē mouet inquantū partes eius mouent. quedamq̄ dem circulariter vt corpora celestia. quedam vero motu sursum vel deorsum vt inferiora corpora. Quod vero postmodū inducitur φ quedam sunt in loco actu. quedā potentia nō est referendū ad prius dicta: sȝ oportet vt per se dictū accipere. q. n. dixerat φ quedam sunt in loco śm partes quedā śm totū. Cōsequenter adiungit φ quedam sunt ī loco śm actū: quedam śm potentiam ⁊ vlterius φ quedā sunt in loco per se: quedam per accidēs. Ubi notandū ē φ celū śm ipsum dupliciter accipitur hic nam primo celū accipitur hic pro vniuersitate corporū ⁊ maxime celestiū: secūdo pro vltima spera. dicit ergo φ per se sunt in loco que mouent śm locum: siue śm totū: siue śȝ partes: vt celum idest vniuersum: per accidens autē sunt in loco vt aīa ⁊ celū. i. vltima spera: qr oportet dicere φ oēs partes vniuersi sint aliquo mō ī loco: vltima quideȝ spera p accidēs alia vero corpora per se inquantum ab exteriori corpore continent. ⁊ hoc manifestat vsq̄ȝ in fineȝ.

Co.47 **Manifestū āt ex his quoniam ⁊ dubitationes omnes soluuntur sic vtiq̄ȝ dicō loco. Neq̄ȝ vtiq̄ȝ simul augmentari necesse est locum: neq̄ȝ puncti eē locū: neq̄ȝ duo corpora in eodeȝ loco: neq̄ȝ spaciū aliquod eē corporeū: corpus aūt mediū loci contingens ē sed nō spaciū corporis: ⁊ est locus est alicubi: nō sicut in loco: sȝ sicut terminus in finito. Nō enim omne quod est in loco est: sed mobile corpus.**

Lectio octaua.

Lec.2. **Postquam** Philosophus ostendit quid sit locus: hic ex diffinitione data soluit dubitatiōes suprapositas de loco. Fuerūt āt suprapositae sex rationes ad ostendendū locū nō esse: quaruȝ duas premisit: illā. s. in qua inquirebatur vtrum loc⁹ eēt elementū vel ex elementis ⁊ iterū illā in qua ostendebatur φ ad nullū genus cause locus reducatur. Non eniȝ a

so.9.r ponentibus locū: sic ponit quasi elementū uel causa rerū vnde facit mētionem solum de quattuor residuis: quarū vna erat φ cū locus non deesset corpori nec corpus loco videbatur sequi φ augmentato corpore augmentet locus. Sed hoc sequitur si supponat φ locus sit spaciū quod-

solu.2. dam coextensuȝ dimēsionib⁹ corporis: vt intelligat illud spaciū crescere crescēte corpore. sed hoc nō est necesse śm diffinitiōem predictam de loco φ sit terminus continēs. Alia ratio fuit φ si locus corporis aliud ē a corpore: φ et locus pūcti aliud sit a puncto quare non videbatur possibile φ locus sit aliud a corpore: cum locus puncti non sit aliud a puncto. Sed hec āt ratio procedit śm imaginationem eorum qui opinabantur locum esse spaciū coequatū dimēsionibus corporis: vnde oportebat φ cuilibet dimē-

solu.1. sioni corporis responderet dimēsio spacij: ⁊ similiter cuilibet puncto corporis sed hoc nō oportet dicere si ponimus locū esse terminum cōtinēs. Alia ratio fuit φ si locus est aliquid: oȝ φ sit corpus cum habeat tres dimēsiones ⁊ sic sequetur duo corpora esse in eodem loco. Sȝ śȝ eos qui ponūt locum esse terminum corporis continētis. nō oȝ dicere neq̄ȝ φ duo corpora sint in eodem loco neq̄ȝ φ sit aliquod spacium corporeum in mediū inter extremitates corporis continentis sed φ sit ibi quoddā corp⁹. Item alia rō fuit φ si omne quod est: est in loco sequetur

solu.5. φ etiam locus sit in loco. que quidē rō de facili soluit supposito φ locus sit terminus continentis. Manifestum est enim śm hoc locus est in aliquo. s. in corpore cō mente: nō tamen sicut in loco sed sicut terminus in aliqua re finita: vt punctū in linea ⁊ superficies in corpore. Nō enim necessarium est φ omne quod est: sit in aliquo sicut in loco sed hoc necesse est solum de corpore mobili. mot⁹. n. induxit ad distinguendum inter locatum ⁊ locum.

Deinde cum dicit.

Co.48. **Et fertur igitur in sui ipsius locum vnumquodq̄ȝ rationabiliter. Cum enim consequenter ⁊ quod tangitur non vi proximum est. Et simul apta nata impassibilia sunt. Que vero tanguntur ⁊ actiua et passiua sunt ad inuicem.**

Assignat ex predicta diffinitiōe rationem proprietatuȝ loci. ⁊ primo quātū ad hoc φ corpus naturaliter fert ad proprium locū. scđo quantum ad hoc φ corpus naturaliter quiescit in suo loco. ibi. (Et manet igit natura.) Dicit ergo primo φ si ponatur locus esse terminus cōtinentis rationabiliter, assignari pōt causa: quare vnumquodq̄ȝ corpus feratur ad proprium locū qr illud corpus continens ad quod cōīr se habet corpus cōtentum ⁊ locatum: ⁊ quod ab eo tangitur terminis simul existentibus ⁊ hoc nō per violentiam: ē proximū śm naturam. Ordo enim situs in partibus vniuersi attenditur śm ordinem nature Nam corpus celeste qđ est supremum ē nobilissimum: post quod inter alia corpora śm ignobilitatem nature est ignis: ⁊ sic deinceps vsq̄ȝ ad terrā. vnde manifestū est φ corpus inferius qđ se habet śm situm sibi propinquum ad corpus superius est proximū sibi ī ordine nature. ⁊ ideo addit (nō vi) vt ostendat naturalem ordinem situs: cui respōdet ordo situs nature ⁊ excludat ordinem situs violentum. sicut aliquando p violentiam corpus terrestre est super aerem vel aquā: ⁊ huiusmodi duo corpora se cōtinentia in naturali ordine situs ⁊ in ordine naturarum simul apta nata esse sunt impassibilia idest cū cōtinuantur ad inuiceȝ ⁊ fiunt vnum ad quod aptitudinē habent propter propinquitatem nature tūc sunt ipassibilia sed duȝ tanguntur distincta existentia propter cōtrarietatem qualitatuȝ actiuarum ⁊ passiuarum sunt actiua ⁊ passiua ad inuicem. Sic igitur proximitas nature que est inter corpus continens ⁊ cōtentū: est causa quare corpus naturaliter mouet ad suum locū. q: oȝ φ gradus naturaliū locorum respōdeant gradui naturarū: vt dictū ē. Sed hec ratio nō pt assignari si ponat locus esse spaciū: quia dimēsionibus spacij separatis: null⁹ ordo nature cōsiderari pōt. Deinde cū dicit.

Co.49. **Et manet igitur natura ī proprio loco unūquodq̄ȝ rōnabiliter. Et nāq̄ȝ hoc pars in toto loco: sicut diuisibilis pars ad totū ē: ut cum aque aliquis moueat partē. aut aeris. Sic aūt ⁊ aer se hȝ ad aquā: ut materia. hic autem spēs. Aqua quidē materia aeris: aer āt sicut actus quidā ipsius. Aqua. n. potētia aer est: aer uero potētia ē aqua alio modo. Determinandū āt de his posterius ē. Sed propter tempus necesse quidem dicere. Incerte āt nunc dictum: tunc erit certius. Si igitur idē materia ⁊ actus aqua. n. utraq̄ȝ: sed hoc quidē potētia: illud uero actu. Habebit utraq̄ȝ sicut pars quodāmō ad totum. Unde et his tactus inest. Copulatio āt cū utraq̄ȝ actu unū fiant. Et de loco quideȝ et quoniam ē: et quid est. dictum est.**

¶ Assignat etiā quare corpora naturaliter quiescant ī suis locis. ⁊ dicit ꝙ hoc accidit rōnabiliter si ponamus locū esse terminū corporis cōtinentis: q2 fm hoc corp⁹ locatum se h3 ad corpus cōtinens sicut quedam pars ad totum diuisa tamen ⁊ hoc manifestius apparet in corporibus que sunt facilis diuisiōis: sicut ē aer vel aqua. horum enim partes possunt moueri ab aliquo in toto sicut locatum mouetur in loco. ⁊ hoc etiam non solum verum est fm figurā cōtinēdi vnum sub alio: sed ēt fm proprietatē nature. aer enim se habet ad aquam vt totū: q2 aqua ē vt materia. aer autem vt forma. Nam aqua est quasi materia aeris ⁊ aer est sicut forma eius. Quod ex hoc apparet q2 aqua est in potentia ad aerem simpliciter. Sed verū est ꝙ etiā aer est quodaz alio mō in potentia ad aquā vt determinabitur posterius in libro de generatione. Sz ad presens tempus necesse est hoc accipere ad ostensiōez propositi. sed hic non declaratur per certitudinem: sed in libro de generatione declarabitur certius. Ibi enim dicetur ꝙ cum ex aqua generatur aer est corruptio fm gd: ⁊ generatio simpliciter propter hoc ꝙ perfectio: forma introducitur: ⁊ imperfectio: abijcitur. cum āt ex aere generatur aqua est corruptio simpliciter ⁊ generatio fz gd q2 perfectio: forma abijcitur ⁊ imperfectio: itroducitur sic igitur aqua simpliciter est in potentia ad aerē sicut imperfectum ad perfectum. aer āt est in potentia ad aquam sicut perfectuz ad imperfectū. vñ aer se h3 vt forma ⁊ vt totū quod h3 rationē forme: aqua vero se h3 vt materia ⁊ vt pars que pertinet ad rōnem materie. Quāuis igitur idem sit ⁊ materia ⁊ actus: q2 aqua in se continet vtrūq3. Sed tamen hoc quidē est in potentia proprie loquendo scz aqua sicut imperfectū. illud verō. s. aer in actu vt pfectū vnde habebit se aqua ad aerē quodāmodo sicut pars ad totum: ⁊ ideo his. s. aeri ⁊ aque cū sint duo distincta in est tactus: sed cū ex vtrisq3 fit vnū: vno transeunte in naturam alterius: tūc fit copulatio. i. cōtinuatio. sicut igi᷑ pars naturaliter quiescit ī toto ita ⁊ naturaliter corpus quiescit in suo loco naturali. Considerandum tamen est ꝙ philosophus hic loqui᷑ de corporibus fm formas substantiales quas habent ex influentia corporis celestis: quod est primus locus ⁊ dans virtutē locatiuam omnibus alijs corporibus. fm autē qualitates actiuas ⁊ passiuas ē contrarietas inter elementa ⁊ unum ē corruptiuū alterius. Ultimo autem epilogando concludit quod dictum ē de loco: ⁊ quod est: ⁊ quid est.

Co.50. Odē aūt modo accipiēdū physici eē considerare de uacuo: et si ē aut nō et quō ē: et quid ē sicut et de loco. Et nā q3 similē h3 credulitatē et fidem p ea que opinantur. Ut. n. locū quēdā et uas uacuum ponunt dicētes. Uidetur āt eē plenū quidē cū habet graue: cuius susceptiuum ē. Cū uero priuatum ē uacuū: tāq3 idē quid sit uacuuz et plenum: et locus eē aūtē ipsis non idem.

Lectio nona.

Ostquaz Philosophus determinauit de loco: hic terminat de vacuo. ⁊ circa hoc duo facit. p̄io manifestat suam intentiōem. secūdo prosequi᷑ propositū. ibi. (Alij quidē igitur.) Circa primum duo facit primo ostendit ꝙ ad philosophū naturalē pertinet determinare de vacuo. secūdo ostendit quo ordine de vacuo determinandū sit. ibi. (Incipere autē.) Dicit ergo ꝙ sicut ad philosophū naturalez pertinet determinare de loco an sit: ⁊ quid sit ita ⁊ de uacuo: q2 per similes rationes aliqui crediderūt esse locū ⁊ vacuū. Illi enim qui dicūt eē vacuum ponunt ipsum vt quendam locū ⁊ quoddā vas. qd quidem vas uel locus videtur eē plenum: cum habet intra se aliquam molem alicuius corporis: sed quando non habet dicitur esse vacuum: ac si idē subiecto sit locus vacuum ⁊ plenum: sed differant solum fm rationem. ¶ Deinde cū3 dicit.

Co.51. Incipere autē o3 consideratonē accipientes que dicunt affirmantes non eē et iterū cōmunes opiniones de ipsis.

¶ Ostendit quo ordine determinandū sit de vacuo: ⁊ dicit ꝙ o3 incipere ab hoc ꝙ ponamus rōnes eorū qui dicunt vacuū esse: ⁊ iterū eorum qui dicunt vacuum nō eē ⁊ iterum communes opiniones de vacuo. quid. s. ad rationem vacui pertineat. ¶ Deinde cum dicit.

Co.52. Aliū quidem igitur tentantes monstrare q2 nō est: non quod homines volūt dicere vacuū hoc arguūt: s3 peccantes dicunt sicut anaxagoras ⁊ qui eodem mō argumētantes. Demonstrant enī ꝙ aliquid ē aer litigātes p utres: et demōstrantes ꝙ aer ē fortis: ⁊ accipientes in clepsydris. Aliū aūt hoīes volūt uacuum eē spacium: in quo nullū corpus sensibile. Opinantes āt omne quod est esse corp⁹: dicūt omnino in quo nihil est hoc esse vacuū. Unde ple-

Co.53. num aere vacuum ē. Igitur hoc nō o3 mōstrare: q2 ē aliquid aer: sed q2 nō ē alterum spaciū a corporibus neq3 separabile quod sit actū: qd distinguat oē corpus vt sit non cōtinuū: sicut dicunt democritus ⁊ leucippus: ⁊ alii multi physiologorū. Aut ⁊ si aliquod extra omne corp⁹ est cum sit continuum. Hi quidem igitur non scdm posita ad problema contradicunt.

¶ Prosequitur quod dictū est. ⁊ primo p̄mittit ea que sunt necessaria ad inquirendum veritatem de vacuo. Secundo incipit inquirere veritatē ibi. (Quoniam autem non est.) Circa primū duo facit.) Primo ponit rōnes ponentium ⁊ negantium eē vacuum. scdo ponit communes opiniones de vacuo: ostendens quid sit de ratione vacui ibi. (Ad qualē āt ⁊c. Circa primum duo facit. Primo ponit rationē negantium esse vacuum. Secūdū rōnes affirmantium ibi. (Sed affirmantes.) Dicit ergo primo ꝙ aliqui antiquorum philosophorum volētes monstrare nō esse vacuū: i hoc peccauerunt: ꝙ nō arguebant cōtra rationē ponentiū esse vacuū. Non enim ostēdebāt ꝙ ñ sit vacuū: sed īducebant rōnes suas ad ostendendū ꝙ plenū uacuum ut patet de Ana. ⁊ alijs similiter non argumentantib⁹: qui ad destruendū vacuū volebant demonstrare ꝙ aer sit aliquid. ⁊ ita cuz vacuū sit in quo nihil ē: seque᷑ ꝙ plenuz aere nō sit aliqd demonstrabant litigantes cuz suis aduersarijs per vtres: qui cum sint inflati possunt aliquod pōdus sustinere: qd ñ esset nisi aer eēt aliquid. ⁊ sic demonstrant ꝙ aer est fortis. ⁊ etiam p hoc ꝙ accipiunt aerem in clepsydrijs. i. in uasis furantibus aquam: in quibus cum attractione aeris attrahitur aqua: vel etiam impedi᷑ introitus aque nisi exeat aer. Patet igitur ꝙ isti non obijciunt ad positionem. q2 omnes ponentes esse vacuum: volunt esse vacuum spacium in quo nullum corpus sensibile est: propter hoc ꝙ omne quod est opinantur esse corpus sensibile. ⁊ sic vbi non est corp⁹ sensibile dicunt nihil esse. vnde cum aer sit corpus modicum sensibile: opinantur ꝙ vbi non est nisi aer sit vacuuz ad destruendum igitur eorum positionez non sufficit ostēdere ꝙ aer sit aliquid: sed oportet ostendere ꝙ non sit aliquod spacium sine corpore sensibili. quod quidem dupliciter aliqui ponebant esse vacuum. vno modo sicut separatum a corporibus vt si diceremus spacium quod est infra extremitates alicuius domus esse vacuuz: alio modo sicut actu existens inter corpora quod distinguit corpora abinuicez: vt non sint continua vt dixerunt democritus ⁊

leucippus: ⁊ multi aliorum naturalium philosophorum imaginabantur. s. ꝙ si totum ens esset continuum. omnia essent vnum. non enim esset assignare quare magis distinguerentur corpora plus hic ꝙ̄ ibi. vnde inter omnia distincta ponebant interesse aliquod spacium vacuum: in quo nullum ens esset. ⁊ q: democritus ponebat corpora componi ex multis corporibus indiuisibilibus ponebat inter media illorum corporum indiuisibilium esse quasdam vacuitates quas dicebat poros. ⁊ sic omnia corpora dicebat componi ex pleno ⁊ vacuo. vel si etiam totum corpus mundi sit continuū: ⁊ non sit inter partes vniuersi aliqua vacuitas: ponebant tamen vacuum extra totū mundū. Manifestum est igit̄ ꝙ predicti philosophi volētes destruere vacuum non inducebant rōnem ad questionē: sꝫ positionē aliorum. debuissent enim ostēdere ꝙ nullo illorum modorum sit vacuū. ¶ Deinde cum dicit.

Sed affirmantes eē magis dicūt unum quidē q: motus secūdū locū nō erit: hic aūt ē loci mutatio ⁊ augmentū. Nō. n. uidebit̄ uniqꝫ motus eē: nisi sit uacuū. Plenū. n. impossibile est recipere. Si uero recipiat: ⁊ sunt duo in eodē continget uniqꝫ ⁊ quelibet simul esse corpora. Differētiam enim propter quam non erit utiqꝫ quod dictum ē non erit dicere. Si aūtē hoc continget ⁊ paruissimum accipiet maximum. Multa nāqꝫ pua magnū sunt. Quare si multa equalia cōtinget in eodē eē: ⁊ multa ineq̄lia.

R. N ponentes vacuum

¶ Ponit ratiōes ponentium esse vacuum. ⁊ primo eorū qui locuti sunt de vacuo naturaliter. Secundo eorū q locuti sunt nō naturaliter ibi. (Esse āt affir. ⁊c.) Circa primum duo facit. primo ponit rōnem eorum qui ponebant vacuum eē quoddā spaciū a corporibus separatū secundo eorum qui ponebant vacuū in corporibus ibi.

Lec. 5. (Alio vero modo) ⁊c. Circa primum duo facit. primo ponit rationem ponentium esse vacuum. Secundo ponitur quomō melissus ecōuerso illa ratione vtebatur (melissus quidem igitur). Dicit ergo primo ꝙ illi qui affirmabant vacuum esse magis inducebant rationes ad propositum quarum vna erat ꝙ motus s̄m locum qui est loci mutatio ⁊ augmentatio vt supra dictum ē nō eēt si uacuū nō esset. quod sic ostendebāt. si enim aliquid mouetur sꝫ locum nō potest moueri in plenum: q: locus plenus vno corpore nō potest recipere aliud quia si reciperet sequeretur duo corpora esse in eodem loco. ⁊ eadem ratione sequeretur de quocunqꝫ. non enim potest assignari differentia quare duo corpora sint in eodem loco. ⁊ non plura. ⁊ si hoc contingit. s. ꝙ quotcunqꝫ corpora sint in eodē loco: sequetur ꝙ paruissimus locus possit recipere maximum corpus: q: multa parua cōstituunt vnum magnū vnde si multa parua equalia sint in vno loco: ⁊ multa inequalia. sic ergo probata hac conditionali: ꝙ si motus est vacuum est. arguebant a positione añtis: motus est. ergo

Co. 54. uacuum est. ¶ Deinde cum dicit.

Melissus quidem igitur demōstrat ꝙ omne imobile ex his. si. n. mouebit̄ aliquid necesse

Co. 55. eē uacuū dicit. uacuū autem non est eorū que sunt. Uno quidem igitur modo ex his demonstrant ꝙ aliquid est uacuum.

¶ Ostendit ꝙ melissus supposita eadem conditionali argumentabat̄ econuerso a destructione cōsequentis. quia si motus ē. vacuum ē: sed vacuum non ē. ergo motus nō ē. ergo totū ens ē imobile. Iste ē igit̄ vnus modus. quo aliqui probabant vacuū eē q̄si separatū. Deide cū dicit.

Alio uero modo: quia uidentur quedam coeuntia ⁊ calcantia: ut ⁊ uinū dicunt cum utribus recipere dolia: tāqꝫ in ea que sunt uacua coeunte densato corpore.

¶ Ponit tres rationes ponētium vacuum eē ī corporibus quarum prima ē ex his que condensantur. videntur enim eorum que inspissantur ⁊ condensantur partes coire vel conuenire in inuicem: ⁊ se inuicem calcare ⁊ cōprimere ita ꝙ sicut fertur: dolia tamē de vino recipiunt cū utribus: quantum ēt sine utribus ⁊ precipue si utres sint subtiles propter hoc ꝙ uinum in utribus condensari uidetur. hanc autem condensationem fieri extimabāt: ac si densato corpore partes subintrarent in quasdam uacuitates. Secundam rationem ponit ibi.

Amplius āt ⁊ augmentū uidetur omnibus fieri per uacuū: alimētū quidē corpus esse. Duo autem corpora impossibile simul esse.

¶ Que sumit̄ ex augmento. augentur enim corpora per alimentum quod corpus quoddam est. duo āt corpora non possunt esse in eodem loco: ergo oportet esse aliquas uacuitates in corpore augmentato in quibus recipiatur alimentū ⁊ sic necesse est esse uacuum: ad hoc quod recipiatur alimētū. Tertiam rōnem ponit ibi.

Co. 56. Testimoniū āt ⁊ qḋ ē de cinere faciunt: qḋ recipit tantum aque: q̄ntum vas uacuū eēt. Esse autem affirmant ⁊ pithagorici uacuum ⁊ ingredi ipsum in celo ex infinito spiritu tanquam respiranti: ⁊ hoc esse uacuū: quod determinat naturas: tāqꝫ sit uacuū separatio quedam eorum que sunt consequenter ⁊ determinatio: et

Co. 57. hoc esse primum in numeris. Uacuum enim determinare numerum ipsorum. Ex quibus quidem alii dicunt esse: alii uero non dicunt: fere tot ⁊ huius sunt.

¶ Que sumitur ex uase pleno cinere ꝙ tantū recipit de aqua quantum si esset vacuū quod non eēt nisi essent alique vacuitates inter partes cineris. Deinde cum dicit. Esse autem affir. Ponit opiniōes nō naturalium de vacuo: ⁊ dicit ꝙ etiam pythagorici affirmauerūt esse vacuū quod quidem ingrediebatur infra partes mundi a celo: propter vacuum infinitum qḋ pōebant esse extra celum quasi quendā aerem vel spiritum infinitum: ut sicut ille qui respirat diuidit suo flatu aliqua faciliter diuisibilia: ut aquam aut hmōi ita ex aliquo quasi respirante ingrederetur distinctio in res: quod nō intelligebant fieri nisi per vacuum: sicut de democrito dictū est ac si vacuum nihil esset aliud q̄ distinctio rerum. ⁊ q: prīa distinctio ⁊ pluralitas inuenitur in numeris: ideo vacuum primo ponebant in numeris ut per naturam vacui vna vnitas distingueretur ab alia: ne numerus sit continuus sed habeat naturam discretam. sed q: isti quasi equiuoce loquebantur de uacuo appellantes rerum distinctionem uacuum: propter hoc infra de hac opinione non prosequitur. Ultimo āt quasi epilogando cōcludit dictum esse: propter quid q̄dam dicunt eē uacuum: ⁊ q̄dam non dicunt.

a Quale aūt se habeat oportet accipere quid significet nomen.

Lectio decima.

P Ostquam Dixerat supius philosophus a tribus eē incipiendum. Postq̄ ergo prosecutus est eorum. s. opiniones negantium ⁊ affirmantium vacuum esse. Hic prosequitur tertiū cōes opiniones hoīum de uacuo demōstrans. Circa hoc igitur tria facit. Primo ostendit quid significetur nomine vacui. Secūdo ostendit quomodo vacuum aliqui eē posuerunt ibi. Quoniam autē de loco. Tertio excludit rationes ponentium uacuum esse ibi. Neqꝫ vna autem. Circa primū duo facit. primo ostendit de quo est intētio. secundo exequitur propositum ibi. Uidetur aūt ⁊c. Di

est ergo primo ꝙ cū dictum sit ꝙ quidā posuerūt vacuū esse. quidā vero negauerunt: ad cognoscendum qualiter se hȝ veritas: oportet accipe tanq̄ principium quid significet nomen vacui. sicut enim cū dubitatur an aliqua passio insit alicui subiecto: oportet accipere pro principio quid sit res ita cū dubitat de aliquo an sit: oportet accipere pro medio quid significet nomen. questio enīȝ qd est sequitur questionēȝ an est. ¶ Deinde cū dicit.

Videtur āt vacuum locus esse: in quo nihil est. Huius autem causa est: qꝛ omne quod est corpus opinantur esse. Omne autem corpus in loco est. vacuum autem in quo nullum corpus est. Quare sic vbi non est corpus nihil ē hic. Corpus autem iterum omne opinantur eē tangibile: huiusmodi autem est quod hȝ grauitatem aut leuitatem. Accidit igitur ex sillogismo hoc esse vacuum: in quo nullum ē graue: aut leue. Hec quidem igitur ex sillogismo sicut prius diximus accidunt.

¶ Ostendit quid significet nomen vacui. Et primo ponit significationem cōmuniorē. secūdo significationeȝ sm̄ vsum platonicorū ibi. Alio āt modo. Circa primū tria facit primo ostendit quid significet hoc nomen vacuū. secūdo quid oportet addere ad illam significationē. ibi. Sed inconueniens est. tertio remouet quandā dubitationem. ibi. Unde ⁊ sic est ⁊c. Dicit ergo primo ꝙ sm̄ opiniōeȝ hominum videtur vacuū nihil aliud significare q̄ locuȝ in quo nihil sit: ⁊ huius causa est: qꝛ proprie vacuum dicit esse in quo non est aliquod corpus: qꝛ soli corpori cōuenit ꝙ sit in loco: ⁊ vacuum nihil aliud potest significare: q̄ locū absqȝ locato. sed qꝛ homines opinantur ꝙ omne ens sit corpus: sequitur sm̄ eorum opinionē. ꝙ vbi non ē corpus nihil sit. ⁊ vlterius opinant ꝙ omne corpus sit tangibile. i. habens tangibiles qualitates: ⁊ huius corpus ē ꝙ est graue vel leue. Nondū enim erat notū ꝙ corpus celeste esset preter naturam. iiij. elementorū. vnde cū de parte de ratione vacui sit ꝙ sit locus in quo nō est aliquod corpus. sequitur ꝙ vacuū sit in quo nō est corpus graue vel leue: non quidem ꝙ hoc sit de ratione vacui sm̄ primam impositionem nominis: sed sm̄ quandam syllogisticam deductionem ex cōmuni opiniōe hominum opinantium omne corpus esse graue vel leue. sicut etiam sȝ opinionē cōmunē hominū existimantium omne ens esse corpus: sequitur vacuum esse in quo nihil est. Si igitur tribus modis potest accipi huius nominis significatio. vna est propria. s. vacuum ē hoc in quo nō est corpus: alie due sm̄ opiniōem hominum: quaruȝ vna est cōmunior. s. vacuū ē loc⁹ i q̄ nihil ē. alia vero ē magis coartata. s. vacuū ē loc⁹ i q̄ nō ē corp⁹ graue vel leue. ¶ Deinde cū dicit.

Co.58. Sed inconueniēs ē: si pūctū vacuū sit. Oȝ enim locū eē ī quo loco eē corporis sit spaciuȝ tangibilis. sic igit videtur dici vacuū uno quidem modo non plenum sensibili corpore scȝ tactū. sensibile aūt secūdū tactū est grauitatem habens aut leuitatem.

¶ Ostendit quid addendum sit ad hanc diffinitiōem. dicit enīȝ ꝙ inconueniens est si dicatur ꝙ punctū sit vacuū cū tamen de puncto dici possit ꝙ in puncto non sit corp⁹ tangibile. Oportet ergo addere ꝙ vacuū sit locus in quo non sit corpus tangibile: sed sit ibi spacium susceptiuū corporis tangibilis. sicut cecū dicitur ꝙ caret visu. natū autē habere. ⁊ sic concluditur ꝙ uno modo dicitur vacuum spacium quod non est plenum corpore sensibili sm̄ tactū qd. s. est graue vel leue. ¶ Deinde cum dicit.

Unde si dubitabit aliquis quid utiqȝ dicat si habeat hoc spaciū colorē: aut sonum utrum vacuū an non. Aut manifestum est siquidem accipiat corpus quod tangitur uacuum esse si uero non: minime.

¶ Remouet quandā dubitationē: Que est: vtruȝ si ī aliquo spacio sit color: uel sonus dicendum sit vacuū vel nō. ⁊ hoc ꝓpter diffinitionē pͥmo datā. s. vacuum est in quo est nihil. ⁊ soluit ꝙ si spaciuȝ in quo est tantuȝ sonus vel color sit susceptiuum corporis tangibilis: vacuū est: si vero nō vacuum nō est. ⁊ hoc ideo qꝛ hec nō est ꝓpria diffinitio vacui. vacuū est in quo nihil est: nisi secundū opinionem credentium vbi non est corpus nihil esse.

¶ Deinde cum dicit.

Alio āt modo in quo non est hoc aliquid: neqȝ substātia aliqua corporea. Unde quidā dicūt vacuū eē corporis materiam qui quideȝ ⁊ locū dicētes idem hoc: nō bene. materia quidem enim non separabilis ē a rebus. vacuum aūt querunt sicut separabile. Co.59.

¶ Ponit aliam significationem vacui secundum vsum platonicorum. ⁊ dicit ꝙ alio modo dicitur esse vacuum in quo non est hoc aliquid: neqȝ aliqua substantia corporea. sit autem hoc aliquid per formaȝ. vnde aliqui dicunt materiam corporis secundum ꝙ est absqȝ forma esse vacuum: qui etiaȝ materiam dicunt esse locum vt supra dictū est. Sed nō bene dicūt: qꝛ materia non est sepabilis a rebus quaꝝ est materia: sed hoīes querūt locū ⁊ vacuuȝ tanq̄ aliquid separabile a corporibus locatis. Lec.3.

¶ Deinde cum dicit.

Quoniam āt de loco determinatū ē ⁊ vacuū locū necesse est esse si est priuatū corpore. Locus āt quō est ⁊ quō non est dictū est. manifestū est quoniam sic quidem vacuū non ē. neqȝ separatū: neqȝ inseparabile. vacuū enim non corp⁹ sed corporis spaciū volūt eē. vnde ⁊ vacuū videt aliquid eē: qꝛ ⁊ locus. Co.60. Co.61.

¶ Ostendit quomodo aliqui ponebant vacuum esse. ⁊ primo qd dicebant esse vacuum. Scdo ꝓpter quid vacuum ponebant. ibi. (Et propter hoc acceptū) Dicit ergo pͥmo ꝙ qꝛ vacuum est locus priuatus corpore: ⁊ determinatum est de loco quomodo sit: ⁊ quomodo non sit: dictū est. n. ꝙ locus nō est aliqd spaciū: sed terminus continentis: manifestū est etiā: ꝙ neqȝ vacuū est spaciuȝ separatū a corporibus neqȝ intrinsecuȝ corporibus: sicut ponebat Democritus. ⁊ hoc ideo qꝛ ponentes vacuum quocūqȝ istoruȝ modoꝝ volūt ꝙ vacuȝ non sit corpus: sed spacium corporis. ideo. n. videbat aliqd eē vacuū: qꝛ locus aliqd est: ⁊ sicut locus videbat esse spaciū: ita ⁊ vacuum. Si ergo locus nō est aliqd spaciuȝ preter corpus neqȝ vacuū pōt esse spaciū ꝑter corpora. ⁊ cum de rōne vacui sit ꝙ sit spacium corporis ꝑter corpora: vt supra dictum est: sequitur ꝙ vacuum non sit. Lec.6. Lec.9.

¶ Deinde cum dicit.

Et ꝑ hoc acceptū ē. Prouenit. n. motus qui est secūdū locū: ⁊ locū dicētib⁹ eē aliquid preter corpora incidētia: ⁊ in his qui quidem dicūt ꝙ vacuū ē. Causam autem motus opinantur eē vacuū sic: sicut in quo mouetur: hoc āt erit quare locū quidem dicunt esse.

¶ Ostendit quare posuerunt vacuū: ⁊ dicit ꝙ ꝓpter idē acceperunt vacuū eē ꝓpter qd acceperunt locū eē. s. propter motum: vt supra dictum est: qꝛ prouenit vt saluetur motus secundum locum tam secundum illos qui dicunt locum aliquid esse preter corpora que sunt in loco: q̄ secūdum illos qui ponunt vacuum esse. Negantibus autem locum ⁊ vacuum: non prouenit motuȝ secundum locum Lec.5.

esse ⁊ sic vacuum quoddammodo opinantur causaz esse motus: eo modo quo ⁊ locum: vt in quo scilicet ẽ mot⁹.

¶ Deinde cum dicit.

Neqz vna ãt necessitas ẽ si motus est eẽ vacuũ. Omnino quidẽ igitur omnis motõis nequaquã. vnde ⁊ melissum latuit. alterari náqz contingit plenum. Sed neqz scðm locũ motũ: Simul enim subingredi adinuicẽ contingit: si nullũ spaciũ separabile sit preter corpora mota: ⁊ hoc manifestũ ẽ etiam in continuorum reuolutionibus: sicut in his que sunt humidoꝝ.

Co.62.

¶ Excludit rõnes ponentiũ vacuum esse: ⁊ nõ intendit hic rationes premissas uera solutiõe soluere sed instantiã dare ex qua ex ipso aspectu apparet ꝙ rõnes nõ ex necessitate cõcludunt. primo ergo excludit rationes ponentiuz uacuum separatum secundo ponentium vacuum in corporibus ibi. (Cõtingit ãt densari.) Primam ãt rõnem excludit dupliciter. primo quidem qꝛ nõ est necessarium si motus sit: ꝙ vacuũ sit. ⁊ si loquamur uniuersaliter de qualibet specie motus: manifeste apparet ꝙ nequaquam est necessarium. Nihil. n. prohibet id qđ est plenum alterari. solus enim motus localis excludi videtur: si vacuũ nõ ponatur. ⁊ hoc latuit melissũ qui credidit remoto uacuo omnẽ spẽm motus auferri. Scðo excludit eandem rationem per hoc ꝙ neqz motus localis tollit: si uacuũ nõ sit: dato enim ꝙ nullum spacium separabile sit preter corpora q̃ mouentur: potest motus localis esse per hoc ꝙ corpora subintrent se inuicẽ per modum inspissationis. ⁊ sic aliquid in plenum mouet ⁊ non in vacuũ ⁊ hoc apparet manifeste in generationibus corpoꝝ continuorum: et precipue in humidis sicut videt̃ in aqua si enim proijciatur lapis in aliquam magnam latitudinem aque: manifeste apparent fieri quasdam circulatiões circa locũ percussionis: quousqꝫ pars aque depulse cõmoueat aliã ⁊ subintret ipsam. vnde qꝛ modica pars aque subintrat per quandam diffusionem in maiorem aquam circulationes predicte a paruo in maius procedũt quousqꝫ totaliter deficiãt.

Lec.9.

¶ Deinde cum dicit.

Contingit ãt densari nõ in vacuũ: sed propter id quod ea que insunt elabuntur ut aqua collisa aerem qui inest.

Co.63.

¶ Excludit rões ponentiũ vacuũ in corporibus. ⁊ primo rõnem que procedebat ex cõdensatione. ⁊ dicit ꝙ cõtingit corpora condensari: ⁊ partes corporis subintrare sibi inuicem nõ ꝓpter hoc ꝙ pars subintrans vadat in locũ vacuũ. sed ideo qꝛ erãt aliqua foramina plena aliquo corpore subtiliori: quod facta condensatiõe elabitur sicut qñ aqua colliditur ⁊ inspissatur: aer qui intus erat excludit ⁊ hec maxime apparent in spongia: ⁊ in huiusmodi corporibus porosis. Hec igitur solutio non ostendit causam condensationis quam inferius ponit: sed ostendit ꝙ etiaz per hunc modum manifeste excludi potest necessitas vacui. Secundo ibi.

Lec.14.

Et augmentari non solum ingrediente aliquo, sed ⁊ alteratione vt si ex aqua fiat aer.

¶ Excludit rationem que procedit ex augmento: ⁊ dicit ꝙ augmentũ contingit esse nõ solum per additionem alicuius corporis ingredientis in corpus augmentatum vt sic necesse sit esse uacuũ. Sed etiam per alterationem sicut cũ ex aqua fit aer: maior fit quãtitas aeris q̃ erat aque ⁊ hec etiam nõ est vera solutio rõnis inducte: sed solum instantia quedam ne sit necesse ponere vacuum. Vera ãt solutio ponitur in libro de generatione: vbi ostenditur ꝙ alimentum non sic transit in id quod augetur: quasi sit aliud corpus ab ipso. sed qꝛ conuertitur in substantiam eius sicut ligna apposita igni conuertuntur in ignẽ. Tertio ibi.

Lec.24.

Omnino ãt ⁊ que ẽ de augmento ratio: ⁊ in cinerẽ diffuse aque: ipsa seipsam impedit. Aut enim nõ augetur quodlibet: aut non corpore: aut contingit duo corpora in eodẽ eẽ. Dubitationem igitur uolunt cõmunẽ soluere: sed non demonstrant vacuũ quomodo ẽ. Aut omne esse corpus necesse ẽ uacuũ: si penitus augetur: ⁊ augetur per uacuum. Eadem aũt ⁊ in cinere ratio ẽ. Quod quidem igitur et ex quibus demõstrãt vacuũ soluere facile sit: manifestũ est.

Co.64.

¶ Excludit simul ⁊ rationem de augmẽto ⁊ rationez de aqua effusa in cinerem. ⁊ dicit ꝙ vtraqꝫ impedit seipsaz qđ sic patet: est enim circa augmentum hec dubitatio. vt enim vel ꝙ nõ totum augeatur: vel ꝙ augmentum nõ fiat per additionem corporis: sed per additionẽ alicuius incorporei: aut ꝙ contingat duo corpora esse in eodez loco. Hanc igitur dubitationẽ q̃ cõiter videtur esse tam cõtra ponentes vacuũ q̃ȝ contra nõ ponentes volunt soluere: sꝫ tamen non demonstrant ꝙ vacuũ sit. uel oꝫ eos dicere si augmentũ sit propter vacuũ ꝙ totum corpus sit uacuum cum totum corpus augeatur. ⁊ similiter dicendũ est de cinere: qꝛ si vas plenum cinere recipit tantum de aqua: quantum uacuum: oꝫ dicere ꝙ totũ sit uacuum. non ẽ igitur hoc propter uacuitatem: sed propter cõmixtionem in qua aqua cõmixta cineri ⁊ condensatur: ⁊ aliqua pars ei⁹ exalat. ⁊ iterũ partes cineris magis inspissantur humifactione. cuius est signum: qꝛ non potest extrahi tantum de aqua quantum prius fuit. Ultimo autez concludit ꝙ manifestũ est: ꝙ facile est soluere ea ex quibus demonstrant uacuum esse.

Quoniam ãt non ẽ vacuũ sic diuisum: sicut quidam dicunt dicemus iterũ. si. n. vniuscuiusqꝫ loci mutatio aliqua simpliciũ corporum natura est: ut ignis quidẽ sursum. terre ãt deorsum ⁊ ad medium: manifestũ ẽ ꝙ non uacuum erit causa loci mutatiõis. Cuius igitur causa erit vacuum. videtur autem cã esse motus secundum locum. Huius autez cã non est.

Lectio. xj.

Postquam positis opinionib⁹ aliorum de uacuo ⁊ quid significetur noie uacui: hic incipit inquirere veritatem. ⁊ primo ostendit uacuũ nõ esse separatũ. secũdo ostendit uacuũ non eẽ cõrporibus inditum ibi. (Sunt aũt quidã ⁊c.) Circa primum duo facit. primo ostendit uacuũ nõ esse ex parte motus. Secũdo ex cõsideratione qua ipsum uacuum cõsideratur sm se ibi. (Et per se aũt.) Circa primũ duo facit. primo ostendit uacuum non esse ex parte motus. scðo ex parte uelocitatis ⁊ tarditatis in motu. ibi. Amplius ãt ex his ⁊c. Circa primũ ponit sex rationes circa quarum prima dicit ꝙ oꝫ iterum dicere ꝙ nõ est uacuũ separatuz sicut quidam dicunt. Ideo ãt apponit iterum qꝛ hoc ⁊ aliqualiter ostensum est ex parte loci. si. n. locus nõ sit spaciũ sequitur ꝙ uacuum nihil sit vt supra dictum est. Sꝫ nũc iterũ idem ostendit ex parte motus: ponebant enim vacuum ut dictum ẽ propter motum: sed propter motum non est necessarium ponere vacuũ. Maxime enim videtur ꝙ esset causa motus localis. sed propter motũ localez non oꝫ ponere uacuum: qꝛ omnia corpora simplicia habẽt motus locales naturales: sicut motus naturalis ignis est sursum. ⁊ motus terre est deorsum ⁊ ad medium. ⁊ sic manifestũ est ꝙ natura uniuscuiusqꝫ corporis est causa motus localis: ⁊ non uacuum. quod quidem esset: si propter necessitatem uacui aliqua corpora naturalia mouerẽtur. Si autem non ponitur causa motus localis: nulli⁹ al

Lec.10.
Lec.5.

terius motus causa poni potest neqꝫ alterius rei. Frustra igitur uacuum esset. Secundam rōnem ponit ibi.

Co.65.

Amplius si ē vacuū aliquid velut loc⁹ priuat⁹ corpore: cū sit vacuū quo mouebitur positū in ipso corpus. Nō.n.iam in omne. Eadē āt rō ⁊ ad locū eē aliquid opinantes separatū: in quē ferī qd ferī. Quō enim mouebiī positū aut mācbit et desursū et deorsū et de vacuo cōuēīt eadē rō merito. vacuū.n.locū faciūt eaꝫ dicētes: et quō iā ierit aut i loco aut i vacuo. nō .n. accidit cū totū positū sit sicut in separato loco et sufferēte corpore. Pars enim nisi seorsū ponaī non erit in loco sꝫ in toto. Amplius si non ē locus: vacuū non erit.

¶ Que talis est. si ponatur uacuū eē nō pōt assignari causa mot⁹ naturalis: ⁊ quies nālis. Manifestū ē.n. ꝙ corp⁹ nāle moueī ad locū suū nāle: ⁊ qescit i eo nāliter ꝑꝑ conuenientiam quā hꝫ cum ipso: ⁊ qꝛ nō conuenit cū loco a quo recedit: sed uacuū non hꝫ aliquā nām per quam possit cōuenire aut discōuenire a corpore naturali. Si ergo ponatur aliquod vacuū q̄si qdā loc⁹ priuat⁹ corpore: non poterit assignari ad quā partē illud corp⁹ nāliter moueaī. Nō.n. pōt dici ꝙ feratur ad quālibet partē: qꝛ hoc videmus ad sensum eē falsum: qꝛ ab una parte nāliter recedit ⁊ naturaliter accedit ad aliā: ⁊ hec eadē rō valet contra eos q ponunt locū esse quoddā spaciū separatum in quod corpus mobile ferī. Nō.n. erit assignare q̄uo corpus positum i tali loco moueī vel quiescat: qꝛ dimensiōes spacij nullā hn̄t naturam per quam possit attēdi similitudo vel dissimilitudo ad corpus naturale ⁊ merito cōgruit eadeꝫ rō de vacuo: ⁊ desursum ⁊ deorsum. i. de loco cui⁹ partes sunt sursum ⁊ deorsum: qꝛ illi q ponūt vacuum dicūt ipsum eē locū ⁊ nō solū ponentes uacuū: ⁊ ponentes locū esse spacium: non possunt assignare q̄uo aliquid moueaī ⁊ qescat fm locū: sed etiam nō possunt conuenienter assignare q̄uo aliquid sit in loco uel in uacuo. si.n. locus ponatur esse spaciū: oꝫ ꝙ totum corpus inferaī in illud spaciū: ⁊ nō sicut accidit apud ponentes locū eē terminū corporis cōtinentis: ꝙ locatū ē in loco sicut in aliquo separato: ⁊ sicut in quodam corpore cōtinēte ⁊ cōsecutiāte vel sustentante. ⁊ hoc uidetur eē de rōne loci ꝙ aliquid sit in loco sicut in separato ⁊ seorsum existente: qꝛ si pars alicuius corporis non ponaī seorsum ab ipso corpore: nō erit i eo sicut in loco: sed sicut in toto. Et igiī de rōne loci ⁊ locati ꝙ locus seorsum sit a locato: ⁊ hoc nō accidit si spaciū sit locus in quod totum inergitur totū corpus. Nō igitur spacium ē locus. ⁊ si spacium nō est locus. manifestum ē ꝙ uacuum nō ē. Tertiam rationem ponit ibi.

Co.66.

Accidit āt dicētib⁹ eē vacuū tāq̄ꝫ necessariū: siquidē erit mot⁹ cōtrariū magis eē si aliquis accidat n cōtigere moueri nihil. si sit uacuū. sicut .n. ꝑꝑ simile dicētes terrā quiescere. sic et i vacuo necē ē qescere. nō.n. ē quo magis et min⁹ mouebiī secūdū.n. ꝙ vacuū ē nō hꝫ differētiam,

¶ Et dicit ꝙ cū antiq philosophi ponerēt ꝙ necesse ē vacuum eē si ē motus: ecōuerso accidit qꝛ si ē uacuum nō est motus. ⁊ hoc probat per quoddā simile. Quidam.n. dixerūt ꝙ terra quiescit in medio propter similitudinē partiū in circūferentie vndiqꝫ. ⁊ sic terra cū nō habeat quare moueaī magis versus unā partem circūferētie q̄ꝫ versus aliam quiescit. ⁊ eadē rōne necesse est in uacuo quiescere. Nō enim est assignare quare magis moueatur ad unam partem q̄ꝫ ad aliam: qꝛ uacuū in q̄ntum huius nō hꝫ differentias in suis partibus. non entis enim nō sunt differētie, Quartam rationem ponit ibi.

Co.67.

Deinde qm̄ ois mot⁹ aut violēt⁹ aut fꝫ nāꝫ ē. Necesse ē āt siqdē sit violēt⁹ eē et eū q fꝫ nāꝫ violēt⁹ qdē.n. ē extra nāꝫ q̄ āt extra nāꝫ posterior ē eo q ē fcōꝫ nāꝫ. q̄re si ñ secūdū nāꝫ ē vnicuiqꝫ phy. corpoꝝ mot⁹ neqꝫ alioꝝ erit motuū neqꝫ vn⁹. at vo mot⁹ nā quō erit in vacuo cū nec vna sit differētia fm vacuū et ifinitū. secundū qdē.n. ꝙ ifinitū ē nihil erit sursuꝫ neqꝫ deorsū neqꝫ mediū. fcꝫ āt ꝙ vacuū ē nihil differēs sursum a deorsuꝫ. sicut.n. nulli⁹ neqꝫ vna ē differētia: sic et ñ ētis uacuū āt cū nō sit aliquid ꝑuatio uideī eē. nā āt loci mutatō drn̄s ē. q̄re erūt q fc nā differētia. si igiī ñ ē nā nusq̄ꝫ et nulla loci immutatio aut si hoc ē: non ē vacuū.

¶ Que talis ē. motus nālis est prior violēto: cum motus violentus nō sit nisi quedā decimatio a motu naturali: remoto ergo motu naturali remoueī oīs motus cū remoto priori remoueatur posteri⁹: sed posito vacuo remouetur motus naturalis: qꝛ tollitur differentia partium loci ad quas est motus sicut ⁊ posito infinito. ut supra dictum est. Sed hoc interest inter uacuū ⁊ infinitū: qꝛ posito infinito nullo mō potest poni neqꝫ sursum neqꝫ deorsum neqꝫ mediū: ut in tertio dictum ē. posito aūt vacuo possunt hec quidē poni: sed ꝙ nō ad inuicem differant: qꝛ nullius ⁊ non entis. ⁊ per cōsequēs uacui cū sit nō ens ⁊ priuatio nō est aliqua differentia. Sed loci mutatio naturalis requirit differentiam: qꝛ diuersa corpora ad diuersa loca mouēīur. Unde oꝫ loca ista naturalia differre ad inuicem. Si igitur ponatur vacuū nullius erit naturalis loci mutatio: ⁊ si nō est loci mutatio naturalis: nulla loci mutatio erit. Unde si est aliqua loci mutatio oportet ꝙ vacuum nō sit. Quintam rationem ponit ibi.

.3. lec. 18.

vbi supra.

Ampli⁹ nūc qdē ꝓiecta mouēī ꝓiectore nō tāgēte: aut ꝑꝑ āntipistasiꝫ sic qdā dnt aut ex eo ꝙ pellit pulsus aer uelociore motu q̄ꝫ latō pulsi secūdū q̄ꝫ ferī i. ꝓpriū locū. i uacuo āt nihil horū cōtigit eē neqꝫ erit fieri sꝫ aut sic ꝙ uehitur.

¶ Circa quā cōsiderandū ē ꝙ solet esse quedam dubitatio circa ea que ꝓiciuntur. oꝫ enim mouens ⁊ motum simul esse: ut infra in. vij. ꝓbatur. ⁊ tamen illud qd proijcitur inuenitur moueri etiam postq̄ꝫ separatū est a proijciēte: sicut apparet in lapide proiecto: ⁊ sagitta emissa ab arcū nunc igitur supposito ꝙ vacuū nō sit. Soluitur ista dubitatio ex parte aeris quo mediū repletur: ⁊ hoc dupliciter. Dicunt enim quidā ꝙ ea que proijciuntur mouēīur postq̄ꝫ nō tanguntur a proijciente propter antiperistasim idest repercussionem vel cōtra resistentiam. aer enim motus repercutitur ad alium aerem. ⁊ ille ad alium. ⁊ sic deinceps ⁊ per talem repercussiōem aeris ad aerem mouetur lapis. Alii vero dicūt ꝙ hoc ideo est: qꝛ aer qui cōtinuus existens a proijciente impelliī: uelocius impellit corpus proiectum quam sit motus quo corpus proiectū fertur naturaliter i proprium locum. Unde propter uelocitatem motus aeris non permittitur corpus proiectū reputa lapis vel aliud hmōi cadere deorsum: sed fertur fm impulsiōem aeris. Nulla āt istarū causaꝝ posset poni si esset vacuū. ⁊ ita corpus proiectum nullo mō ferreī nisi quādiu veheretur puta a manu proijcientis: sed statī emissus caderet: cuius cōtrarium videmus. nō ergo ē uacuum. Sextam rationem ponit ibi.

Lec. 3.

Ampli⁹ null⁹ hēbit dicere ꝑꝑ qd ꝙ moueī stabit alicubi. quid.n. magis hic q̄ꝫ ibi. quare aut quiescet aut in infinitum necesse ē ferri nisi aliquod impedit erit maius.

Co.68.

¶ Que talis ē si motus sit in uacuo null⁹ poterit assignare causam propter quid illud quod mouetur alicubi stat. Non enim est ratio quare magis quiescat in una pte uacui q̄ꝫ in alia: neqꝫ in his que mouentur naturaliter cum

nõ fit differentia in partibus vacuiaut fupra dcm̃ ē: neqꝫ in his q̃ mouent̃ motu violēto. ficut. n. dicimus ꝙ ceſſa mot⁹ violēt⁹: ubi deficit repercuſſio vel impulſio aeris ſm duas cãs aſſignatas: oportebit ergo ꝙ vel quieſcat oē corp⁹ ⁊ nihil moueat̃. aut ſi aliquid moueat̃ ꝙ moueat̃ i īfinitū: niſi occurrat ei aliqḋ corp⁹ mai⁹ qḋ violētū mo tū ei⁹ ipediat. ad ↄfirmationē at̃ hmõi rōnis ſubiūgit q̃re ponūt aliq motū fieri i vacuo: q2. ſ. vacuū cedit ⁊ nõ reſi-ſtit mobili: vnde eū vacuum ſimiliter cedit ex omni pte fertur in infinitum ex qualibet parte.

Co.71. Ampli⁹ at̃ ⁊ ex his maifeſtū ē qḋ dicitur

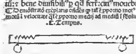
a Uidem⁹. n. adē ⁊ graue ⁊ leue corp⁹ velo ci⁹ ferri pp duas cãs aut ī differēdo qḋ: ut p aquã: aut p terrã aut p aerē: aut ī differen do quod fertur: ſi alia ſunt eadem ꝑpter ex cellentiaꝫ grauitatis aut leuitatis. Lectio. xii.

p Poſtquam hic oñdit vacuū nõ eē ex pte velocitatis ⁊ tarditatis ī motu. Et circa hoc duo facit. pmo aſſignat cãs pp q̃s velocitas ⁊ tardi-tas ē i motu. ſcḋo ex illis cãis argumētat̃ ad ꝓpoſitū. ibi. (Hoc igit̃ p qḋ fert̃) Dicit ergo pmo ꝙ vnū ⁊ idē corp⁹ graue: ⁊ qḋcūqꝫ aliḋ vtpote lapis vl ali qḋ hmõi pp duas cãs veloci⁹ fert̃: aut pp dr̃aꝫ medij p qḋ fert̃: vt p aerē vl terrã vl aquã: aut pp dr̃aꝫ ipſi⁹ mo-bilis: q: ē vl grau⁹ vl leui⁹ ceteris pib⁹. Deide cū dic.

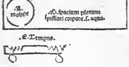
Hoc igit̃ p qḋ fert̃ cã ē: q2 ipedit maxie q̇ dē qḋ cõtra fert̃: poſtea at̃ ⁊ manēs. Magis at̃ qḋ nõ facile diuidit̃: hmõi at̃ groſſius ē. Id igit̃ i quo ē a. mouebit̃ p b. qḋ at̃ i quo ē. c. ipſ p ipꝫ at̃ d. cu ſit ſubtili⁹: ſꝫ eq̃lis longitudo eſt ipſi⁹ b. q̄ ē ipſi⁹ d. ſcḋm analogiã ipedictis cor pis: ſit. n. b. q̇dē aq̃ d. v̇o aer. Quāto igit̃ ſubti li⁹ aēr: aq̃ ⁊ i corpali⁹ tāto cit⁹ a. p d. mouebit̃ q̃ꝫ p b. Hēt igit̃ eādē rōnē: q̄ q̇dē diſtat aer ab aq̃: velocitas ad velocitatē. Quare ſi dupliciſ ſubtile: ē in duplici tpe qḋ ē ipm b. trāſibit q̃ꝫ d. Et erit in q̄ ē c. tēp⁹ duplex eo ī quo ē e. Et p iam quantūcūqꝫ ſit icorpalib⁹ ⁊ min⁹ ipedi tū: ⁊ bene diuiſibili⁹ p qḋ fert̃: cit⁹ mouebit̃.

Demōſtratō exēplaris oñdēs ꝙ tal̃ ē ꝓportio mot⁹ ad motū i velocitate q̃l̃ ē ꝓportio medij ad mediū ī ſbtilitate

.C. Tempus.

.E. Tempus.

Ex premiſſis cauſis argumētat̃ ad ꝓpoſitū: ⁊ pmo ex differētia medij: ſcḋo ex differētia mobilis ibi. (Secūdū aūt hoc) Circa primū duo facit pmo ponit rationeꝫ. ſcḋo eã recapitulãdo recolligit ibi. (Sed ſicut i capitulo) Cir ca primū duo facit primo ponit rationē: ſcḋo oñdit con-cluſioneꝫ ſequītē ex pmiſſis. ibi. (Sit enī. ꝫ. vacuū) Ponit ergo primo talē rationē proportio motus ad motū i velo citate: ⁊ ſicut ꝓportio medij ad mediū i ſbtilitate: ſꝫ ſpacij vacui ad ſpaciū plenū nulla ē ꝓportio. ergo motus p va cuū non habet proportionē ad motū qui fit per plenum. Primo ergo manifeſtat primã ꝓpoſitionē huius ratio-nis: ⁊ dicit ꝙ mediū per qḋ aliqḋ fert̃ ē cauſa velocita-tis ⁊ tarditatis: q2 ipedit corpus qḋ mouetur ⁊ maxi-me quidem impedit quando mediū fertur in contra-riū: vt pꝫ in naui cui⁹ mot⁹ impeditur a vento. Secunda rio autem impedit ſi etiã quieſcat: q2 ſi ſimul moueretur cum mobili non impediret: ſed magis iuuaret: ſicut flu-uius qui defert nauim iferius. ſed inter ea que ipediunt magis ipedit illud qḋ nõ facile diuidit̃: ⁊ tale eſt corpus magis groſſum. ⁊ hoc manifeſtat p exēplū. Sit enī cor-pus qḋ mouet̃ a. ſpaciū p qḋ mouet̃ ſit b. ⁊ temp⁹ i quo a. mouetur per b. ſit c. Ponatmus autem aliud ſpacium qḋ ſit d. equalis longitudinis cū b. ſed tamē d. ſit plenum ſubtilior corpore q̃ꝫ b. ſm aliquã analogiã. i. proportioēꝫ corporis medij: quod impedit motū corporis: vtputa ꝙ ſpaciū b. ſit plenū aqua ſpaciū vero d. ſit plenū aere: quā-to ergo aer eſt ſubtilior aqua ⁊ minus ſpiſſius. tanto mo bile quod eſt a. citius mouebitur per ſpaciū d. q̃ꝫ per ſpa cium b. que eſt ergo proportio aeris ad aquã i ſubtilitate eadē eſt ꝓportio velocitatis ad velocitatē: ⁊ quāto ē ma ior velocitas: tanto eſt min⁹ tempus: q2 velocior motus dicit̃ q ē i minori tempore p equale ſpaciū: vt in ſexto di cetur. vnde ſi aer eſt in duplo ſubtilior q̃ꝫ aqua: ſequetur ꝙ tempus in quo mouetur per b. quod eſt plenuꝫ aqua ſit duplum tempore quod pertranſit d. quod eſt plenuꝫ aere. ⁊ ita tempus c. in quo pertrāſit ſpaciū. b. erit duplū tēpore quod eſt e. in quo pertranſit ſpacium d. ⁊ ſic pote rimus vniuerſaliter accipere: ꝙ in quacūqꝫ proportioē mediuꝫ per qḋ aliquid fert̃ eſt ſubtilius: ⁊ minus impe ditum: ⁊ facilius diuiſibile: in eadem proportione, erit motus velocior. Lec. 3.

Deinde cum dicit.

Uacuum autem nullam habet rationem qua excellatur ſub pleno: ſicut neqꝫ nihil ad numerum. Si enim quattuor tria excellunt uno: pluribus autem duo: ⁊ adhuc unum pluribus quam duobus. Nihil autem non amplius habent rationem qua excellant. Neceſſe eſt enim diuidi excellens in excel-lentiam: ⁊ in id quod excellitur. Quare ⁊ quattuor in quantumcumqꝫ excellunt ⁊ nihil Unde neqꝫ linea punctum excellit: niſi cō ponatur ex punctis. Similiter autem ua cuum ad plenum nullam poſſibile eſt ha-bere rationem.

Manifeſtat ſecundam propoſitionem ⁊ dicit ꝙ vacu um non exceditur a pleno: ſm aliquam proportionem. ⁊ hoc probat per hoc ꝙ numerus non excedit nihil ſecun dum proportioneꝫ aliquã numeri ad numerū vel ad vni tatem ſicut quattuor excellunt tria in vno: ⁊ adhuc in plu ri. excellunt duo: adhuc in pluri vnum. vnde dicitur maior proportio quattuor ad vnum. quam ad duo vel tria. ſed quattuor non excellunt nihil ſm aliquaꝫ propor tionem: ⁊ hoc ideo. q2 neceſſe eſt ꝙ omne excellens di uidatur in id quod excellitur: ⁊ in excellentiam: idest in id in quo excellit: ſicut quattuor diuiduntur in tria ⁊ in vnū in quo excellit tria. Si ergo quattuor excellunt nihil: ſe

quetur ꝙ quattuor diuidantur in aliquot ⁊ nihil: quod est inconueniens. vnde etiam non potest dici ꝙ linea excellat punctum: nisi componeretur ex punctis: ⁊ diuideretur in ea. ⁊ similiter non potest dici ꝙ vacuum habeat aliquam proportionem ad plenum: quia vacuum non cadit in compositionē pleni.

Co.72.

Deinde cum dicit.

Ergo neqꝫ ad motum. Sed si per subtilissimum in tanto taliqꝫ fertur per vacuum omnem exuperat rationem.

Ponit conclusionem concludens ꝙ non est possibile esse proportionez inter motum: qui fit per vacuū: ⁊ motum qui fit per plenum. sed si aliquod corpus fertur per quodcunqꝫ subtilissimum in tanto spacio taliqꝫ tempore motus qui est per vacuum transcendet omnem proportionem datam.

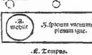
Deinde cum dicit.

Sit enim.z.vacuū: equale autem magnitudine his que sunt.b.⁊.d.a.ergo si trāsibit ⁊ mouebit p.z.ī quodā qdem tēpore qđ est.i. Sꝫ in minori qꝫ in quo est.e.⁊ hanc habebit rationem vacuum ad plenum. Sed in tanto tempore quantum est in quo est.i.ipsius.d.a.transibit autem si sit aliquid subtilitate differens ab aere in quo est.z.secundum hanc proportionem quam tempus habet in quo est.e.ad tempus in quo est.i. si enim in tanto subtilius est corpꝰ in quo est.z.ipso.d.quantuz exuperat.e.ipsuz i.transibit econtrario velocitate in tanto qꝫ euz i.ipsum.z.quod est in quo est.a. si feratur. Si igitur nulluz sit corpus in quo est.z.adhuc velocius pertransibit quoniam ⁊ sicut prius: sed erat in quo est.i. Quare in equali tempore trāsibit quod est plenum ⁊ vacuum. Sed impossibile est. Manifestum est igitur ꝙ si fuerit aliquod tempus in quo per vacuum quodlibet feratur: accidet hoc impossibile. In equali eniz accipietur: ⁊ quod plenuz est transire aliquod ⁊ vacuum. Erit.n.aliquod analogum corpus alterum ad alterum vt tempus ad tempus.

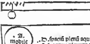
Co.73.

Demonstratio ducens ad impossibile probans non esse possibile proportionez esse inter motum: qui fit per vacuum: ⁊ qui fit per plenum.

.I. Tempus.

.E. Tempus.

Quia p̄dictā ꝯclusionē ostensiue ex principijs suppositis deduxerat: ne qua dubitatio oriatur de principijs premissis: vt certior sit ꝓcessus: ꝓbat eādē ꝯclusionē deducēdo ad īpossibile. Si.n.dicat ꝙ motꝰ qui ē p vacuū hꝫ aliqꝫ ꝓportionē velocitatis ad motū q est p plenū. Ponat ergo ꝙ spaciū vacuū sit.z.qđ qdē sit eq̄le secūdm magnitudinē spacio.b.qđ ē plenū aq̄ ⁊ spatio.d.qđ ē plenū aere. Si āt dicat ꝙ motꝰ q ē p.z.hēat aliquā ꝓportionē secūdm velocitatē ad motū q ē p.b.⁊.d.oꝫ dicē ꝙ motꝰ q ē p.z.qđ ē vacuū: sit i aliq̄ determīato tēpore: q2 velocitatis distinguūt secūdꝫ quātitates tēpoꝝ: vt supra dictū ē. Si ergo dicat ꝙ mobile qđ ē a.trāseat p spaciū vacuū qđ ē.z.ī aliq̄ tēpore sit illđ tēpꝰ.i.qđ oꝫ eē minꝰ qꝫ tēpꝰ e.ī q ptrāsit spaciū.d.qđ ē plenū aere. ⁊ sic hec erit ꝓportio motꝰ p vacuū ad motū p plenū: q̄ ē ꝓportio tēporis.e.ad tēpꝰ.i.sꝫ necesse erit ponē ꝙ ī tāto tpe quātū ē.i.mobile qđ ē a.ptrāseat q̄ddā spaciū plenū subtiliori corpe (ipsiꝰ.d).i.ipo d.⁊ h qdē ꝯtiget si inueniat aliqđ corpꝰ qđ tm̄ differat in subtilitate ab aere: q̄ ponebat spaciū plenū.d.secūdm illaz ꝓportionē quā hꝫ tēpꝰ.e.ad tēpꝰ.i. vtputa si dicat illud corpꝰ eē ignis q̄ ponat plenuz spaciū.z.secūdꝫ ꝙ prius ponebat vacuū.q2 si corpꝰ quo ponit plenū spaciū.z.ē tāto subtiliꝰ corpore q̄ ponit plenū spaciū.d.qꝫ tps e.excedat i.sequit ꝙ mobile qđ ē a.si ferat p.z.qđ ē spaciū plenū subtilissimo corpe ⁊ p d.qđ ē spaciū plenū aere: trāsibit p.z.ecōuerso ī maiori velocitate ī tāto tpe quātū ē.i. Si ergo nullū corpꝰ sit ī quo ē.z.sꝫ ponat h spaciū vacuū: sicut a prio adhuc d̄ebit velociꝰ moueri.sꝫ h ē ↄ id qđ fuit positū. Positū enī erat ꝙ motꝰ fieret p spaciū.z.qđ ē vacuū ī tpe.i.⁊ sic cū ī tpe i.trāseat idē spaciū: cū ē plenū subtilissimo corpe: sequit ꝙ ī eodē tpe trāsit idē mobile vnū ⁊ idē spaciū: cū ē vacuū: ⁊ cū ē plenū manifestū ē ergo ꝙ si fuerit aliqđ tps ī q̄ mobile ferat p q̄dcūqꝫ spaciū vacuū sequet h īpossibile ꝙ ī eq̄li tpe trāsibit plenū ⁊ vacuū: q2 erit accipē aliqđ corpꝰ qđ hebit ꝓportōez ad aliđ corpus sicut hꝫ ꝓportōez tps ad tps. Deinde cum dicit.

Sꝫ sicut ī capitulo ē dicere: palā accidētis cā ē: q2 motꝰ q̄dē ad motū ōis ꝓportio ē: in tēpore enī ē. Temporis āt ōis est ad tps finitis vtrisqꝫ. Vacui āt ad plenū nō ē. Secūdꝫ q̄dē igitur ꝙ differūt p que feruntur: hec contigunt.

Co.74

Summatī colligit ea in quibus virtus ꝯsistit premisse ratōis: ⁊ dicit ꝙ sicut cōtigit recapitulādo dicere: manifesta ē cā q̄re p̄dictū īconueniēs accidat q2.q̄libꝫ motꝰ est proportionatꝰ cuilibꝫ motui secūdꝫ velocitatē: q2 ōis motꝰ ē in tpe: ⁊ q̄libꝫ duo tpa si sint finita habent proportionem ad inuicem: sed vacui ad plenum non est proportio: vt

probatum est vnde si ponatur motus fieri per vacuum necesse est ꝙ sequatur inconueniens. Ultimo autem epilogans concludit ꝙ predicta inconuenientia accidunt: si accipiantur diuerse velocitates motuum secundum differentiam mediorum. Sed contra hanc rationem Ar. insurgunt plures difficultates. Quarum quidem prima est ꝙ non videtur sequi ꝙ si fiat motus per vacuum: ꝙ non habeat proportionem in velocitate ad motum qui fit per plenum. quilibet enim motus habet determinatam velocitatem ex proportione potentie motoris ad mobile: etiam si nullum sit impedimentum. et hoc patet per exemplum: et per rationem. per exemplum quidem in corporibus celestibus: quorum motus a nullo impeditur: et tamen eorum est determinata velocitas secundum determinatum tempus. Per rationem autem quia ex hoc ipso ꝙ in magnitudine per quam transit mobile est accipere prius et posterius: prius et posterius est in motu: ex quo sequitur motum esse in determinato tempore: sed verum est ꝙ huic velocitati potest aliquid subtrahi ex aliquo impediente. non igitur oportet ꝙ proportio motus ad motum in velocitate: sit sicut proportio impedimenti ad impedimentum: ita ꝙ si non sit aliquod impedimentum: ꝙ motus fiat in non tempore.

Sol. i. aueroi. Co. 71.

Sed oportet ꝙ secundum proportionem impedimenti ad impedimentum sit proportio retardationis ad retardationem. vnde posito ꝙ motus fit per vacuum: sequitur ꝙ nulla retardatio accidat supra velocitatem naturalem et non sequitur ꝙ motus qui est per vacuum non habeat proportionem ad motum qui fit per plenum. Huic autem obiectioni aueroys in commento suo resistere conatur: et primo quidem conatur ostendere hanc obiectionem ex falsa imaginatione procedere. dicit enim ꝙ ponentes predictam obiectionem imaginantur additionem in tarditate motus fieri: sicut fit additio in magnitudine linee. ꝙ pars addita sit alia a parte cui additum est. ita enim videtur predicta obiectio procedere: ac si tardatio fiat per hoc ꝙ aliquis motus addatur alteri motui: ita ꝙ subtracto illi motu addito per impedimentum retardans: remaneat quantitas motus naturalis. Sed hoc dicit non esse simile: quia cum retardantur motus quelibet pars motus fit tardior non autem quelibet pars linee fit maior. Deinde ostendere nititur quomodo ratio Ar. necessitatem habeat. et dicit ꝙ velocitas vel tarditas motus consurgit quidem ex proportione motoris ad mobile. sed oportet mobile esse aliquo modo resistens motori: sicut patiens quodammodo est contrarium agenti: qui quidem resistentia potest esse ex tribus. primo quidem ex ipso situ mobilis. ex hoc enim ipso ꝙ mouens intendit transferre mobile ad aliquod vbi: ipsum mobile in alio vbi existens repugnat intentioni motoris. Secundo ex natura mobilis: sicut apparet in motibus violentis: vt cum graue proijcitur sursum. Tertio ex parte medij. omnia enim hec tria accipienda sunt simul vt vnum resistens: ad hoc ꝙ causetur vna causa tarditatis in motu quoniam igitur mobile secundum consideratum secundum ꝙ differt a mouente: est aliquid ens actu: potest inueniri resistentia mobilis ad motorem vel ex parte mobilis tantum: sicut accidit in corporibus celestibus: vel ex parte mobilis et medij simul: sicut accidit in corporibus animatis: que sunt hic. sed in grauibus et leuibus subtracto eo quod mobile habet a mouente .s. forma que est principium motus: quam dat generans quod est mouens: non remanet nisi materia: ex cuius parte nulla resistentia potest considerari ad mouens. vnde relinquitur in talibus sola resistentia ex parte medij. Sic igitur in corporibus celestibus est differentia velocitatis solum secundum proportionem motoris ad mobile. In corporibus vero animatis secundum proportionem motoris ad mobile: et ad medium resistens simul et in talibus procederet obiectio predicta: quia remota retardatione que est ex parte medij impedientis: adhuc remanet determinata quantitas temporis in motu secundum proportionem motoris ad mobile. Sed in grauibus et leuibus non potest esse retardatio velocitatis nisi secundum resistentiam medij. et in talibus procedit ratio Ar. Sed hec omnino videntur esse friuola. primo quidem: quia licet quantitas tarditatis: non sit secundum quantitatem continue: vt addatur motus motui: sed secundum modum quantitatis intensiue: sicut cum aliquid est altero albius: tamen quantitas temporis ex qua Ar. argumentatur: est secundum modum quantitatis continue: et sit tempus maius per additionem temporis ad tempus. vnde subtracto tempore quod additur ex impediente: remanet tempus naturalis velocitatis. deinde quia in grauibus et leuibus remota forma quam dat generans: remanet per intellectum corpus quantum: et ex hoc ipso ꝙ quantum est in opposito situ existens habet resistentiam ad motorem non enim potest intelligi alia resistentia in corporibus celestibus ad suos motores vnde nec etiam in grauibus et leuibus sequetur ratio Ar. secundum ꝙ ipse dicit. Et ideo melius et breuius dicendum est: ꝙ ratio Ar. inducta: est ratio ad contradicendum positionem: et non ratio demonstratiua simpliciter. ponentes autem vacuum hac de causa ipsum ponebant: vt non impediretur motus. et sic secundum eos causa motus erat ex parte medij: quod non impedit motum. et ideo contra eos Ar. argumentatur: ac si tota causa velocitatis et tarditatis esset ex parte medij: sicut etiam et supra euidenter hoc ostendit dicens: ꝙ si natura est causa motus simplicium corporum: non oportet ponere vacuum: vt causa motus eorum. per quod dat intelligere ꝙ totam causam motus ponebant ex parte medij: et non ex natura mobilis.

Amp. o ba. le. auero.

Solutio: et vera.

Lec. xi.

Secunda autem dubitatio contra rationem predictam est: quia si medium quod est plenum impedit vt ipse dicit: sequitur ꝙ non sit in hoc medio inferiori aliquis motus purus non impeditus: quod videtur inconueniens. Et ad hoc commentator predictus respondet: ꝙ hoc impedimentum quod est ex medio: requirit motus naturalis grauium et leuium: vt possit esse resistentia mobilis ad motorem: saltem ex parte medij. Sed melius dicendum est ꝙ omnis motus naturalis incipit a loco non naturali: et tendit in locum naturalem. vnde quousque ad locum naturalem perueniat non est inconueniens si aliquid non naturale ei coniungatur. paulatim enim recedit ab eo quod est contra naturam: et tendit in id quod est secundum naturam. et propter hoc motus naturalis in fine intenditur.

Que. 2.

So. i. auero. Co. 71.

So. 2.

Tertia obiectio est quia cum in corporibus naturalibus sit determinatus terminus raritatis non videtur ꝙ semper sit accipere corpus rarius: et rarius: secundum quamlibet proportionem temporis ad tempus. Sed dicendum est ꝙ licet sit determinata raritas in rebus naturalibus: non est ex natura corporis mobilis inquantum est mobile: sed ex natura determinatarum formarum que requirunt determinatas raritates vel densitates. in hoc autem libro agitur de corpore mobili in communi. et ideo frequenter vtitur Ar. in hoc libro in suis rationibus quibusdam que sunt falsa si considerentur nature determinate corporum. possibilia autem: si consideretur natura corporis in communi. vel potest dici ꝙ hic etiam procedit secundum opinionem antiquorum philosophorum: qui ponebant rarum et densum prima principia formalia: secundum quos raritas et densitas in infinitum augeri poterant: cum non sequerentur alias priores formas secundum quarum exigentiam determinarentur.

Que. 3.

Solu.

¶ Deinde cum dicit.

Secundum autem horum que feruntur excellentiam hec sunt. Uidemus enim maiorem inclinationem habentia aut grauitatis aut leuitatis: si alia similiter se habent. figuris: citius lata per equale spacium finitum: et secundum rationem quam habent magnitudines adinuicem. Quare et per vacuum: Sed impossibile est: propter quam enim causam

fertur velocius. In plenis quidem. n. ex necessitate. Velocius enim diuidit ex fortitudine maius. Aut enim figura diuidit aut inclinatione quaz habet quod fertur aut proiectaz. Eque velocia ergo omnia erunt. Sed impossibile est. Quod quidem igitur si vacuum sit: accidat contrarium. quam propter quod probant esse vacuum: manifestum ex dictis est. Hi quidem igitur opinantur vacuum esse. Si quid erit secundum locum motus: discretum secundum se. Hoc autem idem est ei qd est dicere locum esse aliquod separatum. Sz hoc. quod sit ipossibile esse: dictum est prius.

Co. 75.

¶ Ostendit non esse vacuum separatum ex velocitate et tarditate motus: scdm q ois causa sumitur ex parte mobilis. et dicit q hec que dicentur consequentur si considerēt differentia velocitatis et tarditatis: scdm q mobilia q feruntur se inuicem excellunt: q2 videmus q per equale spaciū finitum citius feruntur ea que habent maiorez inclinationem: aut scdm grauitatē: aut scdm leuitatē: siue sint maiora in quantitate equaliter grauia vel leuia existentia: siue sunt equalia in quātitate: et sint magis grauia vel leuia. Et hoc dicit similiter se habentur secundum figuras: nam corpus latuz tardius mouetur si deficiat in grauitate vel magnitudine q̃ corpus acute figure. et scdm proportionem quam habent magnitudines mote ad inuicē: vel in grauitate: vel in magnitudine: est proportio velocitatis. vnde et oportebit ita esse: etiam si sit motus p vacuuz sed hoc non potest esse: q2 non est assignare aliquam causam propter quam vnum corpus alio velocius feratur. s. q corpus grauius seu leuius aut maius velocius feratur: si enim motus fiat p spacium plenum aliquo corpore: potest assignari causa maioris vel minoris velocitatis secundum aliquam predictarum causarum. hoc enī est quia illud quod mouetur maius existens: ex sua fortitudine velocius diuidit medium: vel propter aptitudinem figure. q2 acutum est penetrabilius: aut pp īclinationem maiorem quam habet. vel ex grauitate: vel ex leuitate: vel etiam propter violentiam prohibentis. vacuum autem diuidi non potest citius vel tardius. vnde sequetur q omnia equali velocitate mouebuntur per vacuuz sed hoc manifeste apparet impossibile. Patet igitur ex ipsa velocitate motus q vacuum non est. Attendendum est etiam q in processu huius rationis est similis difficultas sicut in prima. videtur enim supponere q differentia velocitatis in motibus non sit nisi propter differentiam diuisionis medij. cum tamen in corporibus celestibus sint diuerse velocitates in quibus non est aliquod plenuz medium resistens q diuidi oporteat per motum corporis celestis. Sed soluenda est hec dubitatio sicut et prius. Ultimo autem epilogando concludit manifestum eē ex dictis q si ponatur vacuum esse accidit contrarium eius q supponebant probantes esse vacuum: illi enim procedebant ac si motus esse non possit si vacuum non sit. Sz ostensuz est contrarium. s. si vacuū sit: q motus non est. Sic igitur premissi philosophi opinantur vacuum esse quoddam discretum et separatū scdm se. s. quoddam spaciū habens dimensiones separatas: et huius vacuuz opinantur necesse esse si sit motus secundum locum. ponere autem sic vacuum separatum idem est q dicere locum esse quoddam spacium distinctum a corporibus quod est impossibile: vt supra ostensum est in tractatu de loco.

Lec. 6. Co. 76.

Et per se autem considerantibus videbitur vtiqz dictum vacuum: sicut vere vacuum. Sicut enim in aqua si ponat aliquis cubum: distabit tanta aqua quantus est cubus. sic est etiam in aere: sed sensui manifestum est. Et semper igitur in omni corpore habenti transmutationē: ad quod est aptum natum mutari: necesse est nisi coeat transmutari aut deorsum semper: si deorsum est motus: sicut est terre: aut sursum: sicut ignis. Aut i vtraqz aut quale aliquid sit impositum. In vacuo autem hoc quidem impossibile est. nullum enī corpus est. Sed per vacuum equale spacium transire videtur: quod quidem erat prius in vacuo: tanquam si aqua non cederet ligneo cubo neqz aer: sed omnia transirent per ipsum. At vero cubus habet tantam magnitudinem quantam continet vacuum: Quod si calidum est aut frigidum: aut graue aut leue: nihil minus alterum inesse ab omnibus passionibus est: et si non diuisibile sit ab illis. Dico autem corpus lignei cubi. Quod etiam si separetur ab omnibus alijs: et neqz graue: neqz leue sit continebit equale vacuum: et in eadem erit q̃ est loci et vacui parte equali sibi ipsi. Quid igitur distabit cubi corpus ab equali vacuo et loco. Et si duo huiusmodi sunt propter quid nō quelibet in eodem erunt. Unum quidem igitur hoc inconueniens et impossibile est.

Lectio. xiij.

Postquam philosophus ostendit vacuum non esse rationib9 acceptis ex parte ipsius vacui absqz consideratione motus: et hoc ostendit tribus rationibus. (Dicit ergo primo) q etiam considerantibus vacuum per se absqz motu uidebitur q ita sit dictum ab aliquibus vacuum esse sicut uere sonat nomen vacui. Nam vacuum sonat aliquid inane et qd non est. et maniter et absqz ratione et veritate dictum est quod vacuum sit. et hoc quidem sic ostendit quia si aliquis ponat in aqua aliquod corpus cubum. s. quod habet sex superficies quadratas: oportet q tanta quantitas aque recedat a loco suo: quanta est quantitas cubi. et sicut est de aq̄ ita est de aere. licet non sit ita manifestum: eo quod aqua est magis sensibilis q̃ aer. Eadem igitur ratione quandocunqz aliquid immittitur in aliquod corpus quod natum est transmutari in aliquam partem: necesse est: nisi partes cohereant per condensationem aut subintrationem partium in inuicem: quod transmutetur vel secundum conditionem corporis cedentis quando habet exitum liberum utpote q corpus graue ut terra cedat deorsum et corpus leue ut ignis cedat sursum et corpus quod ē respectu alicuius graue: et respectu alicuius leue: cedat in utranqz partem: sicut aer et aqua. vel q corpus cedat secundum conditionem corporis impositi: quando. s. corpus cedens coartatur a corpore imposito: ut non possit moueri scdm suam exigentiam: sed scdm exigentiam corporis impositi: uniuersaliter tamen hoc uerum est q oportet corpus cedere corpori in quod alterum corpus immittitur: ne sint duo corpora simul: sed hoc non potest dici de uacuo q cedat corpori immisso: quia uacuum non est aliquod corpus. omne autem quod mouetur quocunqz modo est corpus. sed si sit aliquod spacium vacuuz: et aliquod corpus immittatur in illud spacium: oportet quod corpus impositum transeat per illud spacium: quod prius erat uacuum. s. simul cum eo existens: sicut si aqua nō cederet ligneo cubo neqz aer sed ista corpora transirent per ipsum corpus ligneum cubicum: ita quod aer et

aqua subintrarent ipsum corpus cubicum: τ essent simul cum eo. sed hoc est impossibile .s. q corpus cubicum ligneum sit simul cum spacio vacuo: qr corpus ligneum cubicum habet tantam magnitudinem. quantam habet vacuum: quod ponit quoddam spacium dimensionatum sine corpore sensibili. τ q̄uis corpus ligneum cubicum sit calidum vel frigidum: aut graue vel leue: nihilominus tamen ipsum corpus cubicum alterum est sm rationem ab oībus passionibus sensibilibus sibi accidentibus: q̄uis non sit separabile ab eis secundum rem. hoc autem quod est sm ratonē alterū a passionibus est ipm (corp⁹ lignei cubi.) .i. qd pertinet ad corporeitatē eius si ergo separetur hoc corpus ab omnibus que sunt alia ab ipso secundum rationem. ita q non sit graue neq leue sequitur q contineat vel occupet de spacio vacuo aliqd equale sibi. τ sic in eadē parte sibi equaliq est pars loci τ vacui: erit simul corpus lignei cubi quo supposito non videtur q sit assignare dfam inter corpus cubi τ dimensiones loci vel vacui. nā sicut dimēsiones loci vel vacui sunt sine qualitatibus sensibilibus: ita τ dimensiones corporis cubici. τ ad minus sm rōnem sunt alie ab huiusmodi passionibus. due aūt magnitudines equalis q̄ntitatis non possunt differre nisi sm situ; non enim potest imaginari q hec linea sit alia ab illa sibi equali: nisi mq̄n tuz imaginatur vtrāq i alio τ alio situ. vnū si ponantur due magnitudines simul: non videt q possint differre. τ sic si duo corpora equalia dimēsionata sint simul: siue sint cum passionibus sensibilibus: siue nō: sequitur q duo corpora sint vnum. vnde si adhuc corpus cubi τ spaciū qd est locus vel vacuū remaneāt duo: τ simul sint: non pōt assignari rō quare nō quecūq alia corpora simul eē possunt in eodē. τ ita sicut corpus cubicū simul est cū spacio loci aut vacui: ita τ simul cum vtroq poterit esse adhuc aliquod tertium vel quartum corpus: quod impossibile est. nō enim potest dici q simul cum corpore cubico ligneo non possit esse simul aliqd sensibile corpus propter materiā: qr corpori non debetur locus ratione materie: nisi sm q materia continetur sub dimensionibus. vnde q duo corpora nō possunt esse simul non est ex parte materie vel passionū sensibiliū: sed solū ex ratione dimensionum in quibus nō potest esse diuersitas: si sint eq̄les: nisi sm situm: vt dictū est: vnde cū dimensiones sint in spacio vacuo: sicut in corpore sensibili sicut duo corpora sensibilia non possunt esse simul: ita nec corpus sensibile simul cū spacio vacuo. Hoc igitur videtur vnum inconueniēs τ impossibile quod sequitur ex premissa positione q duo corpora sint simul. Scdā; ratiōe; ponit ibi.

Amplius autem manifestum est: qr hic cubus habet transmutatus quod τ omnia alia corpora habent. Quare si a loco nihil differt quid oportet locum facere corporibus extra vniuscuiusq corpus: si impassibile est corp⁹. Nihil enim conferet: si alterum circa ipsum equale spacium huiusmodi sit.

Co.77.

Et dicit manifestum esse q cubus qui transmutatur τ ponitur in spaciū vacuū habet hoc quod habent omnia alia corpora .s. dimēsiones. Si ergo dimensiones corporis cubici non differunt a dimensionibus loci sm rōnem quare oportet facere aliquem locum corporibus extra ꝓpriū corpus vniuscuiusq. si locus nihil aliud est q̄ corpus impassibile .i. absq passiōibus sensibilibus: ex quo enim corpus habet proprias dimensiones: ad nihil videtur esse necessariū q ponantur circa ipsum aliquae alie dimensiones spacij equalis suis dimensionibus. accidit igitur si ponatur vacuū vel locus esse quoddam spaciū separatum: vel q nō est necessarium corpora esse in loco. Tertiam rationem ponit ibi.

Co.78.

Amplius oportet manifestum esse quale vacuum sit in his que mouentur. Nunc autem nusquam infra mundum. aer enim aliquid est: non videtur autem. Neq aqua: si essent pisces ferrei. tactu enim est discretio illius quod tangitur. Quod quidem igitur non separatum sit vacuum ex his manifestum est.

Co.79.

Et dicit q si aliquid esset vacuum oporteret q manifestaretur in istis mobilib⁹. sed nūq̄ apparet aliqd vacuum infra mundū: q: plenū aere qd videtur vacuum non est vacuū. aer enim est aliquid: licet visu non percipiatur q: si etiā pisces essent ferrei τ haberent similē apparentiam cū aqua: non posset aqua discerni ab eis per visum: nec tñ sequeretur q aqua non esset vel etiam pisces: qr nō solū visu: sed etiā tactu discernitur illud quod tangit τ sic patet aerem aliquid esse quia tactu percipitur calid⁹ vel frigidus. Ex his igitur apparet q vacuum non sit aliquod spacium separatum: neq infra mundum: neq extra mundum.

Unt autem quidam qui per rarum τ densum opinantur manifestum esse q sit vacuum. Siquidem enim non est rarum τ densum: neq coire τ calcari possibile est. Si vero hoc: aut omnino motus non erit aut mouetur totū: sicut dixit Xuthus: aut ineq̄le semper est mutare aquam τ aerem. Dico autem sic: vt si ex aqua cyathi factus sit aer: simul ex equali aere tantundem aquam fieri: aut vacuum erit ex necessitatē: Cōculcari enī vel extēdi non contingit alitēr.

Lectio .xiiij.

Ostquam philosophus ostēdit non esse vacuū hic ostēdit non esse vacuū corporibus inditu;. Et circa hoc tria facit. Primo ponit rōne; ponentiū sic vacuū. scdo improbat positionē eorum ibi. (Siqde; igit raꝝ dicit τc.) Tertio soluit rōnem ipsoꝝ ibi. (Quoniam aūt vacuum quidem τc.) Dicit ergo q quidā philosophi fuerunt qui opinati sunt q vacuum sit in corporibus. accipiētes rationem ex raro τ denso. videbat enim eis q rarefactio τ condensatio sit propter vacuum intrinsecum corporibus. si vero nō esset sic rarum τ densum: dicebant q non erat possibile vt partes alicuius corporis coirent .i. subintrarent ad inuice;: τ q aliquod corpus calcaretur idest ꝯprimeretur per condensationē. Si autem hoc non sit: dicebant ad inconueniēs τ ex parte motus localis τ ex parte motus generationis τ corruptiōis siue motus alterationis. ex parte quidē motus localis: qr oportebit dicere vel q omnino motus non sit: vel q vno moto moueatur totum vniuersum: sicut dixit Xuthus philosophus. τ hoc ideo: qr si aliquod corpus mouetur localiter: cū accedit ad locum plenū alio corpore: oportet q illud corpus inde expellatur: τ tendat in alium locum: τ iterum illud aliud corp⁹ ibi inuentū in alium τ nisi fiat condensatio corpoꝝ oportebit sic q omnia corpora moueantur: ex parte vero generationis siue alterationis sequitur hoc incōueniēs: q semper fiat equalis mutatio ex aere in aqua; τ ex aqua in aerem: vtputa si ex aqua vnius cyathi generatus ē aer oportet q ex tanto aere quantus est aer generatus alibi generetur aqua: τ hoc ideo: q maior quantitas est aeris: q̄ aque ex qua generatur. Occupat igitur aer generatus maiorem locum: q̄ aqua ex qua generat: τ sic oportet q vt totum corpus vniuersi occuparet maiorem locum: vel q alibi tantundem de aere conuertat in aquā: vel oportet dicere q sit aliquid vacuum infra corpora: ad hoc q fiat condensatio corporum: qr non opinabantur q aliter contingeret condensari τ rarefieri corpora: nisi vacuo in eis existente. Deinde cum dicit.

2. de generatione. le. 6

Si quidem igitur rerū dicant multa vacua separata habēs manifestū est ꝙ si neqȝ vacuū contingit esse separabile: sicut neqȝ locū hn̄tez aliquod vacuū sui ipsius neqȝ rarū sic.

¶ Destruit positionem predictam. et primo sc̄dm vnum intellectum. Sc̄m alium ibi. ¶ Si aūt non est separabile. Dicit ergo primo ꝙ illi qui dicunt vacuum esse in corporibus. dupliciter possunt hoc intelligere: vno modo ꝙ in quolibet corpore sint multa quasi foramina vacua: que sunt separata secundum situm ab alijs partibus plenis sicut est videre in spongia vel pumice vel in aliquo alio huiusmodi. alio modo ꝙ vacuum non sit separatum sc̄dm situm ab alijs partibus corporis: vtpote si dicamus ꝙ dimensiones quas dicebant esse vacuū subintrent omnes partes corporis. Si autem primo modo dicant vacuum esse in corporibus: patet reprobatio huiusmodi ex premissis: per quam enim rationem ostenditur ꝙ non est aliquod vacuum separatum extra corpora: nec aliquis locus habens tale spacium proprium preter dimensiones corporum: per eandem rationem probari pōt ꝙ non est aliqd corpus hoc modo racum ꝙ habeat intra se aliqua spacia vacua distincta ab alijs partibus corporis.

¶ Deinde cum dicit.

Si aūt nō ē sepabile: sed tam̄ inest aliquod vacuum: min⁹ quidem impossibile. Contingit aūt primū: ꝙ nō ois mot⁹ ē cā vacuū: sȝ qui sursū ē. Rar. n. leue. Unde ignē rar eē dicunt.

Co. 81.

¶ Improbat predictam positionem quantum ad secundum intellectuȝ quattuor rationibus. Dicit ergo ꝙ si vacuum non sit in corporibus sicut sepabile et distinctuȝ ab alijs partibus: sed tamen inest aliquod vacuum in corporibus: minus quidem est impossibile: quia non cōsequūtur inconuenientia supra posita contra vacuum separatuȝ. Sed tamen ad hoc etiam sequuntur quedam inconuenientia. Primo quidem ꝙ vacuum non erit causa omnis motus localis: vt ipsi intendebant: sed solum motus qui est sursum. quia vacuum secundum eos est causa raritatis: racum autem inuenitur esse leue. vt patet in igne. Leue autem est quod mouetur sursum. vnde vacuū erit causa solum motus sursū.

Secundā rōnem ponit ibi.

Postea motus causa nō sic vacuū: sicut in quo est: sed sicut vtres in eo quod ferunt ipsi: sursum ferunt cōtinuū: sic vacuū fert sursū. et ēt qualiter pōt mot⁹ esse vacui: et locus vacui. uacui enī fit uacuū: in quod fertur.

¶ Et dicit ꝙ secundum istos qui ponunt vacuum in corporibus vacuum est causa motus: nō sicut in quo aliquid mouetur vt ponebant causam motus vacuum qui dicebāt vacuum spaciū separatuȝ: sed eo mō ponūt uacuū causam motus inquantum ipsum vacuum intrinsecum defert corpora: sicut si dicamus ꝙ vtres inflati in eo ꝙ ferūtur ipsi sursum propter leuitatem deferunt sursū quicqd eis continuatur. et sic vacuum inditum corporibus ferit secum corpus in quo est. Sed hoc videtur impossibile: quia tunc oporteret ꝙ vacuum moueretur: et ꝙ esset aliquis locus vacui. et cum locus et vacuum sint idem: sequeret ꝙ vacui interioris esset vacuum exterius in quod fertur qđ est impossibile. Tertiam rationem ponit ibi.

Amplius quomodo assignant in graui ferri deorsum. Et manifestū est: quoniam quanto vtiqȝ rarius: et magis uacuū fit. magis sursum fert: et si fit omnio uacuū uelocissime utiqȝ fertur. Fortassis aūt hoc impossibile ē moueri. Ratio autem eadem sicut quia in uacuo sine motu oīa sunt: sic et uacuū quidē ē quod ē sine motu. Incōparabiles enim sunt uelocitates.

Co. 82.

¶ Et dicit ꝙ si motus sursum causa est vacuū deferens corpus sursum cum nihil sit assignare quod defert corp⁹ deorsum non erit assignare quare grauia deorsum ferantur. Quartam rationem ponit ibi. ¶ Et manifestum ē. Et dicit ꝙ si rarum causat motum sursum propter vacuitatē oportebit ꝙ quanto aliquid est rarius et magis vacuum tanto velocius feratur sursum. et si sit omnio vacuum velocissime ferretur. Sȝ hoc est impossibile: quia quod ē omnino vacuum non potest moueri: eadem ratione qua supra ostensum est quod in spacio vacuo non potest esse motus. quia non esset comparare velocitates vacui et pleni neqȝ ex parte spacij: neqȝ ex parte mobilis secundum aliquam determinatam proportionem: eo ꝙ pleni ad vacuum nulla est proportio. non ergo vacuum potest esse causa motus sursum. Deinde cum dicit.

Lec. 12.

Quoniam autem uacuū quidē non dicim⁹ esse: alia uero uere dubitata. Aut mot⁹ nō erit nisi erit densitas et raritas: aut turbatur celum aut semp equalis aqua ex aere: et ex aqua erit et aer. Mālfestū enī qȝ pl⁹ aer ex aq̄ fit. Necesse igit̃ nisi sit aut ɔpulsū qđ hēt ultimū tumultuari facere aut alibi alicubi eq̄liter mutare ex aere i aq̄ȝ ut oē corp⁹ totius equale sit: aut nihil moueri. Semper enim transmutato hoc accidet: nisi circulariter circumstet. Non semper autez in circulum loci mutatio: sed aliquando et in rectum est. Hi quidem igitur propter hoc uacuum aliquid dicunt esse.

Co. 83.

¶ Soluit premissam rationem: et primo repetit eam magis ipsam explanans. Secundo soluit eam ibi. Nos aūt dicimus. Dicit ergo primo ꝙ quia nō dicimus esse vacuum neqȝ in corporibus nȝ extra: oportet soluere que ab alijs inducūtur: quia ve inge cūt dubitationē. et primo ex parte motus localis: quia aut nō erit omnino motus: nisi sit raritas et densitas quam nō itelligebant fieri nisi per vacuū aut oportebit dicere ꝙ ad motū cuiuslibet corporis cuiusdam ipsum celum in sursum inferat: vel aliqua pars eius: qđ vocat turbationem celi: aut iterū ex parte generationis et corruptionis oportebit ꝙ semper equalis aqua fiat ex aere: et alibi aer ex aqua: quia cū plus ex aere generetur ꝙ ex aqua necesse est vt fiat condensatio: quam non credebant posse fieri sine vacuo: aut ꝙ corpus quod habetur vltimum secundum cōmunem opinionem scilicet corp⁹ celeste: depellatur per exuberantiam inferiorum corporum: aut ꝙ alibi in quocunqȝ loco tantūdē de aere cōuertatur in aquam: ad hoc ꝙ totum corpus vniuersi inueniatur semper equale. Sed quia ad hoc qđ dixerat de motu locali possit quodāmodo iterum obuiari: iterum repetit: vt excludat illud: et dicit ꝙ aut sequit̃ ꝙ nihil moueatur: quia secunduȝ predictam mutatio celi accidet quocunqȝ transmutato. Sed hoc est verum: nisi intelligatur motus fieri circulariter: vtputa ꝙ a. moueatur ad locū b. et b ad locum c. et c. ad locū d. et iterū d. ad locū a sic enim non oportebit posita circulari latione quod vno moto totū vniuersum turbetur. sed nos non videmus ꝙ omnis loci mutatio corporum naturalium sit in circuluz sed multe sunt in rectum. vnde adhuc sequet̃ mutatio totius celi nisi ponatur condensatio et vacuum. hec igitur est ratio propter quam aliqui ponebant esse vacuum.

Deinde cum dicit.

Nos autē dicimus ex subiectis: quoniam est materia una cōtrariorū et calidi et frigidi et aliarū physicarū contrarietatū. Et ex eo quod potentia est: actu ens fit. et non separabilis quidem materia est esse autem alterum est. Et vna

Co. 84.

quidem numero: ꝛ si contingat coloris calidi ꝛ frigidi.

¶ Soluit premissam rationem. tota āt vis premisse rōnis in hoc consistit ꝙ rarefactio ꝛ cōdensatio fiat per vacuū. vnde obuiat Aristo. ostendens ꝙ cōtingat rarefieri ꝛ cōdensari sine vacuo. ꝛ p̄mo ostendit propositum. secundo inducit cōclusiōem principaliter intentam. ibi. Ex dictis igitur manifestū ē. Circa primum tria facit. p̄mo manifestat propositū per rōnem. sc̄o p exēpla ibi. Sicut igitur ex frigido ꝛ calido. tertio p effect⁹ rari ꝛ densi. ibi. Est āt densum quidem. Circa primum duo facit. p̄mo p̄mittit quedā necessaria ad propositum. secūdo probat ꝓpositū ibi. Est igitur ꝛ corporis. Premittit āt quattuor: que accipit ēt subiectus. i. ex his que supponuntur in sciā naturali ꝛ supra ēt manifestata sunt in primo huius libri. Primum ē ꝙ vna est materia contrariorū vt calidi ꝛ frigidi vel cuiuscūqꝫ alterius cōtrarietatis. cōtraria enī nata sunt fieri circa idem. secūdū ē ꝙ omne qđ est ī actu necessario fit ex eo qđ est in potentia. Tertiū ē ꝙ materia nō ē separabilis a cōtrarijs: ita vt sit absqꝫ eis. sed sm̄ rationem materia ē aliud a cōtrarijs. Quartū ē ꝙ materia per hoc qđ nūc ē sub vno cōtrario ꝛ postea sub alio: non est alia ꝛ alia sꝫ eadē numero. ¶ Deinde cum dicit.

Lec.13. Lec.14. Lec.12. Lec.12.

Est igit̄ ꝛ corporis materia ꝛ magni ꝛ parui eadem: manifestum ē autem hoc. Cum enīz ex aqua aer fiat: eadem materia non accipiens aliud aliquid facta est. Sed quod erat potentia: actu facta est: ꝛ iteruz aqua ex aere similiter aliquando quidem in magnitudinem ex paruitate: aliquando in paruitatem ex magnitudine. Similiter autem ꝛ cuz multus aer existēs in minori fit mole: ꝛ ex minori maior potentia cum fit: fit materia vtraqꝫ.

¶ Ex premissis ōndit ꝓpositū ī hunc modū: eadem numero ē materia cōtrarioꝝ. magnū āt ꝛ paruum sunt contraria circa quantitatē: ergo eadeꝫ numero ē materia magni ꝛ parui. ꝛ hoc manifestū ē in transmutatione sbali. cū enim generatur aer ex aqua: eadē materia que prius erat sub aqua: facta ē sub aere: nō accipiēdo aliquid quod pri⁹ nō haberet: sed illud qđ prius erat ī potentia ꝛ ī materia reductum est ī actum ꝛ similiter ē cū ecōuerso ex aere generat̄ aqua: sed hec interest ꝙ cū ex aqua generat̄ aer: fit mutatio ex paruo ī magnum: qꝛ maior ē quantitas aeris generati q̄ꝫ aque ex qua generat̄. cum āt ex aere fit aqua: fit ecōuerso transmutatio a magnitudine in paruitateꝫ ergo ꝛ cū aer multus exn̄s reducitur ad minorē quantitatē per cōdensationē vel ex minori in maioreꝫ per rarefactionem: eadē materia ē que fit vtrunqꝫ in actu. s. magnum ꝛ paruum: prius exn̄s ad hec in potētia. Nō ergo cōdensatio fit per hoc ꝙ aliquę alię partes subintrando adueniunt vel rarefactio per hoc ꝙ partes inherētes extrahant̄: vt existimabant ponentes vacuū inter corpora sed per hoc ꝙ materia earūdem partiū accipit nunc maiorē nunc minorem quantitatē vt sit rarefieri nihil aliud sit q̄ꝫ materiā recipere maiores dimensiōes per reductionē de potentia in actum. cōdensari aūt ecōuerso. sicut āt materia ē in potentia ad determinatas formas ita ēt ē in potētia ad determinatā quātitatē. vnde rarefactio ꝛ cōdensatio nō ꝓcedit ī rebus naturalibus in infinitum.

¶ Deinde cum dicit.

Sicut enim ex frigido fit calidum: ꝛ ex calido frigidum qꝛ eadem ē que erat potentia: sic ex calido magis calidū nullo facto in materia calido quod non eēt calidum: quādo erat minus calidum. Sicut quidē nec maioris circuli circulatio ꝛ conuexitas: si fiat minoris circuli eadem cum sit aut alia: in nullo alio factus est ambitus: quod non esset ambitus sed rectuz. Non enim deficiendo minus aut maius est. Neqꝫ enim scintille accipere aliquam magnitudineꝫ in qua non ꝛ caliditas ꝛ albedo inest. Sic igitur ꝛ prior calor posteriori. Quare ꝛ magnitudo ꝛ paruitas sensibilis corporis nō accipiēte aliquid materia extenditur: sed quia potētia ē materia vtriusqꝫ. Itaqꝫ idem est densum et rarum: et vna materia ipsorum.

¶ Manifestat idē per exēpla. ꝛ qꝛ rarefactio ꝛ cōdensatio pertinet ad motum alteratiōis: ponit exēplū de alijs alterationibus ꝛ dicit ꝙ sicut eadē materia mutat̄ ex frigido in calidum ꝛ ex calido in frigidū ꝓpter hoc ꝙ vtrūqꝫ eoꝝ erat in potentia in materia: sic ēt ꝛ aliqđ fit magis calidū nō propter hoc ꝙ aliqua pars materie fiat calida: que prius nō erat calida cum esset minus calidū. Sed qꝛ tota materia reducitur in actu magis vel minus calidi. Aliud exēplū ponit de qualitate circa quantitatem. ꝛ dicit ꝙ si circūferētia ꝛ ɔuexitas maioris circuli restringat̄ ad minorē circulū: manifestum ē ꝙ fit magis curuuz non tn̄ ista rōne ꝙ ambitus. i. circularitas facta sit ī aliqua parte que primo nō fuisset curuata sed recta: sed per hoc ꝙ idē ipsum quod prius erat minus curuū: magis curuatur. nō enim in huiusmodi alteratōibus fit aliquid magis vel minus deficiēdo. i. per subtractionē: neqꝫ etiaꝫ p additionē: sed per vnius ꝛ eiusdem transmutationē de perfecto ad īperfectum aut ecōuerso: ꝛ hoc patet per hoc ꝙ in eo qđ est simpliciter ꝛ vniformiter aliquale nō ē inuenire aliquam partē que sit sine tali qualitate: sicut nō est accipere in scintilla ignis aliquā partem: in qua non sit caliditas ꝛ albedo. i. claritas. Sic igitur ꝛ prior calor aduenit posteriori nō per hoc ꝙ aliqua pars que non erat calida sit facta calida: sed per hoc ꝙ illud quod erat minus calidū: fit magis calidū vnde ꝛ magnitudo ꝛ paruitas sensibilis corporis nō extenditur vel ampliat̄ in retractiōe et cōdensatione per hoc ꝙ materia aliqđ super additū accipiat: sꝫ qꝛ materia que prius erat ī potentia ad magnum ꝛ paruū transmutat̄ de vno in alterū: ꝛ ideo rarū ꝛ densum nō fit per additionē partiū subintrantiū vel per subtractionem earundem: sed per hoc ꝙ vna est materia rari ꝛ densi. ¶ Deinde cum dicit.

Est āt densum quidem graue. rarum auteꝫ leue. Amplius sicut circuli circulatio cōducta in minus non aliud accipit concauuz: sꝫ quod erat conductū est. Sic et ignis: ꝙ cuz aliquis accipiat omne calidū est. Sic et omne conductione et distentione eiusdē materie. Duo enīz sunt ab vtroqꝫ denso et raro. Graue enim et durum densa videntur esse. et cōtraria rara leue ēt molle. Dissonat autem graue et durum in plumbo et ferro.

Co.85.

¶ Manifestat ꝓpositū p effect⁹ rari ꝛ dēsi. ex differētijs enīz raritatis ꝛ dēsitatis: sequitur differētia aliarum qualitatum. s. grauis ꝛ leuis: duri ꝛ mollis. ꝛ sic patet ꝙ rarum ꝛ densum diuersificāt qualitates ꝛ quantitates. Dicit ergo ꝙ ad raritatem sequitur leuitas ꝛ ad densitatem sequitur grauitas. ꝛ hoc rationabiliter. qꝛ rarum est ex hoc ꝙ materia recipit minores dimensiones. ꝛ sic si accipiantur diuersa corpora equalis quantitatis vnum rarum. ꝛ aliud densum: densum habet plus de materia. dictum ē autem supra in tractatu de loco ꝙ corpus contentum cōparatur ad continens sicut materia ad formam: ꝛ sic graue quod tendit versus medium contentum: rationabiliter ē magis densum habens plus de materia. sicut ergo circu

Lec.8.

ferentia circuli maioris reducta ad minorē circulum non recipit cōcauitatem ī aliq̄ sui pte ī qua nō erat prius: sȝ ꝙ prius erat cōcauum reducit̄ ad maiorē cōcauitatē. ⁊ sicut quācunqȝ partē ignis aliqs receperit ē calida. ita ⁊ totum corpus fit rarum ⁊ densum cōductione .i. contractione et distensiōe vnius ⁊ eiusdē materie fm ꝙ mouetur ad maiorē vel minorē dimensionē ⁊ hoc pȝ per hec q̄ sequunt̄ et raro ⁊ denso q̄ sunt qualitates: nā ad densum sequitur graue et durum. ⁊ de grauis qdē ratio assignata ē. de duro āt rō manifesta ē qꝛ durum dr̄ qd̄ magis resistit pulsui vel diuisiōi. quod āt hȝ plus de materia minus ē diuisibile: qꝛ minus obedit agēti pp̄ hoc ꝙ est magis remotum ab actu. Ecōuerso āt ad rarū sequitur leue ⁊ molle: sed graue ⁊ durum ī aliqbus dissonāt: sicut in ferro ⁊ plumbo. nā plumbum ē grauius sed ferrum ē durius. ⁊ huius rō est qꝛ plumbum hȝ plus de terrestri sed id qd̄ est aque ī eo est imperfectius cōgelatum ⁊ digestum.

¶ Deinde cum dicit.

Ex dictis igitur manifestū ē: ꝙ nec discretum ē vacuū: nec simpliciter nec in raro nec potentia: nisi aliquis velit penitus vocare vacuū cām illius quod fertur. Sic aūt qua grauis est aut leuis materia que huiusmōi erit vacuum. Dēsum enim ⁊ rarum secundū hanc cōtrarietatem motus actiua sunt. secundū aūt durū ⁊ molle passionis et non passionis receptiua et non loci mutationis sed alterationis magis et de vacuo quidē quō est: et quomodo non est determinatum sit hoc modo. — Co.86.

¶ Cōcludit principale ꝓpositum. ⁊ dicit manifestum eē ex dictis ꝙ nō ē vacuum aliquod spacium separatum: neqȝ simpliciter ē extra corpus existēs: neqȝ exīs ī raro .s. fm aliq̄ foramina vacua neqȝ ēt exīs ē ī potentia ī corpore raro fm illos q nō ponebāt vacuum qd̄ ē in corporibus separatum a pleno. ⁊ sic nullo mō ē vacuum nisi aliqs velit penitus vocare vacuum māmq̄ quodāmō ē cā grauitatis ⁊ leuitatis et sic ē cā motus. est densum enim ⁊ rarū sunt cā motus fm cōtrarietatē grauis ⁊ leuis: sed fm contrarietatē duri ⁊ mollis sunt cā passibile ⁊ īpassibile vt dictum ē. sed hoc nō pertinet ad loci mutationē sed magis ad alterationē. ⁊ sic concludit determinatū esse de vacuo quomodo sit: ⁊ quomodo non sit.

Consequens aūt dictis est aggredi de tēpore. primū aūt bene se habet opponere de ipso et p extraneas ratiōes vtrum sit eorum que sunt aut non entium: postea que natura ipsius. — Co.87. c

Lectio .xv.

Postquam determinauit de loco ⁊ vacuo: nunc determinat de tpe. ⁊ p̄mo dicit de quo ē intentio ei quo ordine ꝓcedēdum sit. Fo ꝓsequitur ꝓpositum ibi. Qd̄ quidē igitur. Dicit ergo primo ꝙ ꝯñs est ad p̄dicta aggredi de tpe. ī quo designat difficultatē cōsideratiōis. ⁊ sicut de premissis ita et de tēpore. primo oȝ opponendo ꝓcedere per rōnes extraneas .i. ab alijs positas vel sophisticas. vtrum .s. sit tēpus vel nō: ⁊ si ē q̄ ē nā eius. — p

¶ Deinde cum dicit.

Quod quidem igitur omnino non sit: aut vix aut obscure: ex his aliquis vtiqȝ concipiet Hoc quidem enim ipsius factū est et non est. illud vō futurum et nondum est. Ex his autem et infinitum et semper acceptum tempus componitur. Ex his autem que non sunt compositum: impossibile esse videtur participare aliquam substantiam. — Co.88.

¶ Prosequit̄ de tēpore. ⁊ primo opponēdo. Fo determinādo veritatē ibi. Accipiēdum āt. Circa primum duo facit. p̄mo opponēdo inquirit an tēpus sit: Fo quid sit ibi. (Quid āt sit tēpus.) Circa primum duo facit. P̄mo ponit duas rōnes ad ostendēdum tēpus nō esse. Secundo inq̄rit de nunc: vtrum sit vnum nunc ī toto tpe vel plura ibi. (Amplius āt ipsius nunc.) Dicit ergo primo ꝙ ex istis duabus rōnibus pōt aliquis cōcipere vel ꝙ tēpus omnino nō sit vel ꝙ sit aliqd ꝙ vix ⁊ obscure percipi possit. prima ergo rō est talis. Omne cōpositum ex his q̄ nō sunt īpossibile ē esse vel habere aliquā substāntiā. Sed tēpus componit̄ ex his q̄ nō sunt: qꝛ tēporis ē aliqd preteritum ⁊ iā nō ē aliud ē futurum ⁊ nundum ē ⁊ ex his duobus cōponit̄ totum tp̄s infinitum ⁊ ꝑpetuum positū: ergo īpossibile ē tp̄s aliqd eē. Secundā rōnem ponit ibi.

Adhuc āt omnis diuisibilis si q̄dē ē necesse est cū ē aut oēs aut quasdā ptes eē. Tēporis āt alie facte. alie vō future sunt. Est āt nihil cū sit diuisibile. Ipsū aūt nūc nō est pars. Mēsurat enim pars et componi oportet totum ex ptibus. Tēpus āt nō videtur cōponi ex nunc. — Co.89.

¶ Que talis est cuiuslibet diuisibilis existentis necesse ē esse dum ē aliquā partem ei⁹ vel aliquas: sed tp̄s nō ē huiusmodi: qꝛ q̄dā tēporis partes sunt p̄terite. alie vero sunt future: ⁊ nihil temporis qd̄ sit diuisibile est ī actu. ipsum vero nunc qd̄ est ī actu nō est pars tēporis qꝛ pars ē que mensurat totum vt binarius senarium vel saltē ex q̄ cōponitur totum sicut quaternarius est pars senarij non mēsurans ipsum sȝ qꝛ ex ipso ⁊ binario cōponit̄ senari⁹. tp̄s āt nō cōponit̄ ex ipsis nunc vt infra ꝓbabit̄. tēpus igit̄ nō est aliqd. — Lec.18.

¶ Deinde cum dicit.

Amplius āt ipsū nūc quod videtur determinare preteritū et futurū vtrū vnū et idē semper permanet: aut aliud et aliud non facile est scire. si quidē .n. nunc sp̄ alterū et alterum. nulla āt eorum q̄ sunt in tēpore alia et alia pars simul ē que non contineat. alia vō contineatur sicut minus tēpus subest sub pluri ipsū nunc quod modo ē. prius āt fuit necesse ē corrumpi aliquādo qꝛ ipsa quidē nunc simul ad inuicē non erunt. Corruptū āt eē necesse ē prius. In eodē quidē igitur corruptū eē impossibile ē: pp̄ hoc quod nunc ē. In alio āt nūc corrumpi prius nunc non contingit. sic .n. impossibile ē habita eē inuicē ipsa nūc: vt ꝑūctū cū ꝑūcto. — Co.90.

¶ Inquirit vtrum sit idē nunc ī toto tpe. ⁊ circa hoc tria facit. primo mouet questiōem. Fo obijcit ad unā partem ibi. Si qdem eni semp. Tertio ad alterā ibi. At vero neqȝ nunc. Dicit ergo p̄mo ꝙ nō est facile scire vtrum nunc qd̄ vr̄ distiguer̄ inter preteritū ⁊ futurum semper maneat idem in toto tempore an sit aliud ⁊ aliud.

¶ Deinde cum dicit.

Si quidē igit̄ in eo quod consequēter ē nō corrumpitur: sȝ in alio. In medijs nunc q̄ sunt infinita simul erit. hoc āt īpossibile ē.

¶ Ostendit ꝙ nō sit aliud ⁊ aliud nūc tali rōne due partes temporis q̄ sunt alie ad inuicem nō possunt simul esse nisi vna contineat aliā: sicut maius tempus continet minus vt annus mensem mensis diē. simul .n. est ⁊ dies ⁊ mensis ⁊ annus sed vnum nunc cum indiuisibile sit nō continet alterum. Si ergo est accipere in tempore duo nunc necesse est qd̄ illud nunc quod modo est ⁊ prius non fuit aliquando corrumpatur ⁊ ꝙ nunq̄ duo nunc sint simul. Omne āt corruptum necesse est in aliquo nunc corrumpi.

nō āt pōt dici q̄ prius nunc sit corruptum i ipso nunc pri or: q2 tunc erat ipsum nunc ⁊ nihil corrumpitur dum est. Similiter etiā nō potest dici q̄ prius nunc corrumpatur in posteriori: q2 impossibile ē sic se habere duo nunc ad inuicem q̄ sint habita.i.imediate ɔsequentia se sicut et i- (Lec.1.) possibile est de duobus punctis. ⁊ hoc nunc supponatur q2 in sexto ꝓbabitur. Sic igit̄ iter q̄libet duo nūc sunt īfi nita nunc. Si ergo prius nunc corrumpat̄ in aliq̄o po- steriori nunc sequi tur q̄ anteillud nunc sit simul cū om nibus alijs nunc intermedijs: quod est impossibile vt di ctum ē. Impossibile est igitur esse aliud ⁊ aliud nunc.

¶ Deinde cum dicit.

(Co.91.) At vō neq3 nunc sp̄ manere idem possibi le ē. Nulli⁹.n.diuisibilis finiti vn⁹ termin⁹ est nec si i vno sit cōtinuū nec si i plura. Ipsum āt nūc termin⁹ ē ⁊ tp̄s est accipe finitum.

¶ Ostēdit q̄ nō possit eē vnū ⁊ idē nūc duab⁹ rōib⁹. Quaꝝ p̄ma talis est. Nulli⁹ diuisibilis finiti pōt eē vn⁹ termin⁹ tm̄: neq3 si sit cōtinuū ꝭm vnā dimensiōē3 ut linea neq3 si ꝭm plures vt supꝑficies ⁊ corp⁹. nā vni⁹ linee finite ter- mini sunt duo pūcta ⁊ supꝑficiei plures linee ⁊ corporis plures supꝑficies. ſ3 ipsum nūc est termin⁹ tp̄is. Cū igitur sit accipere aliq̄d tp̄s finitū necesse est ponere plura nūc. Secundam rationem ponit ibi.

(Co.92.) Amplī⁹ si simul esse scd3 tep⁹ ⁊ nec prius nec posteri⁹ i eodē eē: ⁊ i ipso nūc ē: simul sunt q̄ i annum sunt millesimū3 his que sunt hodie nec pri⁹ nec posteri⁹ nihil aliud alio. De his q̄ (Co.93.) dē igitur que insunt ipsi tot opposita sint.

¶ Illa dr̄ eē simul ꝭm tempus ⁊ nec prius nec posteri us q̄ sunt i eode3 nūc. Si ergo est idem nunc ꝑmanens in toto tp̄e sequit̄ q̄ illa q̄ fuerunt ante mille ānos sint simul cū his que sunt hodie. Ultio āt epilogādo cōcludit tot eē opposita de ipsis nūc que sunt ī tp̄e.

Quid āt est tēpus: ⁊ que ipsi⁹ natura si militer ⁊ ex traditis īmanifestū ē: ⁊ de q̄ bus attingim⁹ aduenicētes pri⁹. Quidā .n.toti⁹ q̄dē motū dicunt. Alij āt ipsā3 sperā.

Lectio.xvi.

Ostquā

Inquisiuit an tp̄s sit. Hic disputatiue inquirit quid sit. ⁊ primo iprobat positiōes alioꝝ. secun- do inquirit q̄uo se h3 ad motum qui tēpo- ri ꝓpinq̄ssimus vī. ibi. (Quū āt videt̄ ma xime.) Circa primū duo facit. Prio pōit opiniōes. Se cūdo iprobas eas ibi. (Quāuis circulatiōis.) Dicit er- go p̄mo q̄ q̄d sit tp̄s ⁊ quid sit natura ei⁹ nō pōt esse ma- nifestū ex his q̄ tradita erāt de tempore ab antiquorib⁹ ne q3 per aliqua quib⁹ antiq̄ possit q̄d ipsi circa hoc determi nauerint. Quidā.n.dixerūt q̄ tp̄s est motus celi. Quidā vero q̄ est ipsa spera celestis.

¶ Deinde cū dicit.

Quamuis circulatiōis ⁊ ps tēp⁹ quoddā est. circulatio autem nō est. ps.n.circulatiōis est que accipitur: sed non circulatio.

¶ Improbat positas opiniones. ⁊ prio primā. Scd'o scd'am ibi. Toti⁹ āt spera. Circa primū ponit duas rōnes. Qua rum prima talis est. Si circulatio est tp̄s oz q̄ pars circu latiōis sit circulatio: q2 pars temporis tp̄s est: sed pars cir culationis nō est circulatio. ergo tempus non est circula- tio. Secundam rationem ponit ibi.

Ampli⁹ aūt si plures essent celi: similiter es set tempus cuiuslibet ipsorum motus. quare multa tempora simul.

¶ Que talis est mot⁹ multiplicat̄ ꝭm multitudinē3 mo biliū. Si ergo plures essent celi: plures essent circulatio- nes eoꝝ. ⁊ sic si circulatio sit tempus sequeretur q̄ essent multa tempora simul: q̄d est ipossibile. nō.n.est accipere duas partes tp̄is simul nisi vna cōtineat aliā: ut supra di ctum est. Mouebant̄ tn̄ hi ad ponendū tp̄s esse circula- tionem q2 videbāt tēpora circulo quodā reiterari. (Lec.15.)

¶ Deinde cum dicit.

(Co.94.) Toti⁹ aūt spera visa est quidē dicentib⁹ esse temp⁹: q2 i tēpore oia sunt ⁊ i toti⁹ spera. Est autem stultius quod dicitur q̄3 ⁊ quod est de hoc impossibilia considerare.

¶ Excludit secūdam opinionem. ⁊ dicit q̄busdā visum est q̄ spera celi esset tp̄s: per hoc q̄ oia sunt i tp̄e ⁊ etiam oīa sunt ī spera toti⁹: q2 celū cōtinet oia. vñ cōcludere vo lebant q̄ spera celi esset tempus: in qua quidem rōne du plex erat defect⁹. prio quidē q2 nō vniuoce dr̄ esse aliq̄d in tp̄e ⁊ i loco. scd'o q2 argumētabat̄ i secūda figura ex duo bus affirmatiuis. ⁊ ideo dicit q̄ ista positio est magis stul ta q̄3 q̄ oporteat cōsiderare īpossibilia que ad ipsam cōse quant̄. Manifestū est enim q̄ omnes partes spere sunt si mul. non aūt tp̄is.

¶ Deinde cū3 dicit.

(Co.95.) Quī aūt videt̄ maxie mot⁹ esse ⁊ mutatio quedā3 tēp⁹ hoc cōsiderandū3 ē. Uniuscuiusq3 quidē3 igitur mutatio ⁊ mot⁹ i ipso ꝑp alteratiōē3 ⁊ augmentū mutatio est solū: aut vbi fortasse ē ipsiū3 quod mouetur: ⁊ transmu tat̄. Tēp⁹ aūt similiter et vbiq3 et apd̄ omnia ē.

¶ Inquirit q̄uo se h3 temp⁹ ad motū. ⁊ prio ostendit q̄ tp̄s nō est motus secundo q̄ nō est sine motu. ibi. At ve ro neq3 sine motu ⁊c. Circa primū ponit duas rōnes ad ostendendū q̄ tp̄s nō sit motus aut mutatio: posset maxi me videri: q2 ois motus ⁊ mutatio vel est solum in ipso trāsmutato: vel etiam i loco vbi est trāsmutatū ⁊ trāsmu tans: quorum primum dicit̄ propter motum in substan tia ⁊ qualitate ⁊ quantitate. Secundum aūt dicitur pro- pter motum in vbi: qui dicitur motus in loco. sed tēpus est vbiq3 ⁊ apud omnia. ergo tempus non est motus. Secundam rationem ponit ibi.

(Co.96.) Ampli⁹ āt mutatio q̄dem ois velocior aut tardior est. Temp⁹ aūt nō est. Tardū autem ⁊ velox tempore determinant̄. velox quidē q̄d i pauco multū mouet̄. Tardū āt q̄d in multo paucū. Tp̄s āt non determinat̄ tempore: neq3 (Co.97.) quo q̄tum aliquid est neq3 quo q̄le. q̄d q̄dem igitur nō est motus manifestum ē. Nihil autē3 differat nobis dicere i p̄nti motū aut mutatiōē3

¶ Que talis ē ois mutatio ⁊ mot⁹ est velox aut tard⁹: s3 tp̄s nō est hmōi. ergo tempus nō est motus vel mutatio Mediā sic ꝓbat tardū3 ⁊ velox determinant̄ ex tēpore: q2 velox dr̄ quod mouet̄ per multum spaciū i pauco tē- pore. tardum āt quod econuerso per paucū spaciū i mul to tempore: sed tp̄s nō determinat̄ tempore: neq3 ꝭm su am quantitatem: neq3 ꝭm suā3 q̄litatē. q2 idē nō est men sura sui ipsius. ergo tp̄s non est velox neq3 tardus. ⁊ q2 proposuerat q̄ mutatio est velox aut tarda nō facta men tiōe de motu: subiungit q̄ q̄tum ad presens non differt (Lec.2.) dicere motum aut mutatiōem. In quinto enim ostendet eorum differentia.

¶ Deinde cum dicit.

At vō neq3 sine motu tp̄s ē. Cū.n.nihil ip si mutamur secūdum intelligētiā aut latet trāf mutātes nō videt̄ nobis fieri tēpus: sicut ne- q3 qui i sardo fabulant̄ dormire apd̄ heroes cum expgiscuntur. Copulant.n.nunc primum posteriori nunc: ⁊ vnū faciūt remouētes ꝓpter insensibilitatē mediū. Tanq̄3 igit̄ si non eēt me dium nunc: s3 idē ⁊ vnum nō eēt tempus. Sic

et quando latet alterũm esse non videtur medium esse tempus. Si igitur non opinari esse tẽpus tunc accidit nobis cum non diffinium⁹ nec vnam mutationem sed in vno indiuisibili videtur anima manere. Cum autem sentimus et determinamus: tunc dicimus fieri tempus manifestum est ꝙ non est sine motu neqꝫ mutatione temp⁹. quod igitur neqꝫ motus neqꝫ sine motu tempus est manifestuꝫ est.

Co. 98.

¶ Ostendit ꝙ tempus nõ est sine motu: q: quando homines nõ mutantur ſm suam apprehensiõeꝫ: aut si mutant̃ tñ latet eos: tunc nõ vr̃ eis ꝙ pertranseat aliquod tẽpus: sicut pꝫ in his q in sardo: que est ciuitas sic: dicũtur fabulose dormire apud heroes idest apud deos. aĩas enĩ bonorũ defunctoꝝ ⁊ magnoꝝ heroes vocabant: ⁊ quasi deos colebant: ut herculis bacchi ⁊ similiũ. p incãtatiões enim aliquas aliqui insensibiles reddebantur quos dicebant dormire apud heroes. q: excitati quedã miracula se vidisse dicebant: ⁊ futura quedã prenunciabãt. tales aũt redeuntes non percipiebant tempus qd̃ preterierat: duꝫ ipsi sic absorti erãt: q: illud instans primũ in quo dormire ceperãt copulabant posteriori nunc i quo excitabant̃: ac si essent vnuꝫ. mediũ. n. tp̃s non percipiebãt. Sicut igitur si nõ esset aliud ⁊ aliud nũc sꝫ nõ esset temp⁹: sic ⁊ qñ latet diuersitas duoꝝ nũc: nõ vr̃ tp̃s esse mediũ. Si ergo tunc accidit nõ opinari tempus cũ nõ ꝑcipimus aliquam mutationem sꝫ homini vr̃ ꝙ sit ĩ vno indiuisibili nũc: tũc autem percipimus fieri tp̃s qñ sentimus ⁊ determinam⁹ idest numeramus motum siue mutationẽ: manifestuꝫ sequitur ꝙ tp̃s nõ sit sine motu: neqꝫ sine mutatiõe. Vltiõ ergo cõcludit ꝙ tempus nõ sit motus: nec sit sine motu.

Capiendum autẽm quoniam querimus quid sit tempus: hinc incipientibus quid motus est. Simul enim motum sentimus et tempus. Et nãqꝫ si sint tenebre: et nihil per corpus patiamur. motus autẽ aliquis in anima sit: subito simul videtur fieri quodãmodo tempus. At vero et cum tẽpus videtur fieri aliquod simul et mot⁹ aliquis fieri videtur. quare aut motus: aut mot⁹ aliquid est tempus. quoniam autem non est motus necesse est motus aliquid esse ipsum.

a

Lectio. xvij.

Postquam Philosoph⁹ disputatiue inquisiuit de tempore. hic icipit determinare veritateꝫ. ⁊ p̃mo determinat veritatem de tẽpore. secundo mouet quasdã dubitatiões circa veritatem determinatã. ⁊ soluit eas. ibi. Dignum aũt. Circa primuꝫ duo facit. primo determinat de tp̃e ſm se: secundo per cõparatione ad ea que tẽpore mensurant̃. ibi. Quñ aũt est tempus ⁊c. Circa primuꝫ tria facit. P̃rio manifestat qd sit tp̃s. ſo qd sit nunc temporis. ibi. Et sicut motus semper ⁊c. Tertio ex diffinitiõe motus assignata assignat rõnes eorum q̃ dicuntur de tempore ibi. Quod qdẽ igitur tempus ⁊c. Circa primuꝫ duo facit. Primo ponit tẽporis diffinitionẽ: secundo manifestat eã. ibi. Signuꝫ autẽ. Prima pars diuidit̃ in tres particulas ſm tres partes diffinitionis temporis q̃s inuestigat. Secunda pars incipit ibi. Quoniã aũt ꝙ mouet̃ ⁊c. Tertio ibi. Determinamus aũt ⁊c. P̃rio ergo inuestigat hanc particulã ꝙ tẽpus est aliquid motus. Vnde dicit ꝙ q: inquirimus quid sit tp̃s: hinc accipiendũ est ut accipiamus quid motus sit tẽpus: ⁊ ꝙ tempus sit aliquid motus: per hoc manifestuꝫ est ꝙ simul sentim⁹ motuꝫ ⁊ temp⁹. Cõiungit. n. qñqꝫ ꝙ

p

Lec. 15.

ꝑcipim⁹ fluxuꝫ tẽporis. etiã si nullũ motuꝫ ꝑticularẽ sensibileꝫ sentiam⁹: vtpote si sim⁹ ĩ tenebris ⁊ sic visu nõ sentim⁹ motuꝫ alicui⁹ corporis exterioris. ⁊ si nos nõ patiamur aliquã alteratiõeꝫ ĩ corporib⁹ nr̃is ab aliquo exteriori agente: nulluꝫ motuꝫ corporis sentiem⁹. ⁊ tñ si fiet aliquis motus ĩ anima nr̃a puta ſꝫ successiõem cogitationũ ⁊ imaginationuꝫ subito vr̃ nobis ꝙ fiat aliqd̃ tempus ⁊ sic ꝑcipiendo quẽcunqꝫ motuꝫ ꝑcipim⁹ temp⁹. ⁊ similiter ecõuerso cuꝫ ꝑcipim⁹ temp⁹: simul percipimus motuꝫ. Vnde cuꝫ nõ sit ipse mot⁹ vt probatuꝫ ẽ: relinquitur ꝙ sit aliqd motus. Hꝫ aũt dubitationẽ ꝙ hic dñ de perceptiõe temporis ⁊ mot⁹. Si eni tẽpus cõsequat̃ aliquem motum sensibilẽ extra aĩaꝫ existentem: sequitur ꝙ q nõ sentit illuꝫ motuꝫ: nõ sentiat temp⁹ cui⁹ contrarium hic dicitur. Si aũt temp⁹ consequat̃ motuꝫ aĩe. sequit̃ ꝙ res non cõparentur ad tẽpus nisi mediate aĩa. ⁊ sic temp⁹ erit nõ res nature: sed intentio anime: ad modũ intentiõis generis ⁊ speciei. Si aũt sequatur vniuersaliter omnẽ motuꝫ sequitur quot quot sunt motus: tot sunt tempora qd̃ est ĩpossibile: q: duo tẽpora nõ sunt simul: vt supra habitum est. Ad huius igit̃ euidẽtiam sciẽduꝫ est ꝙ est vnus prim⁹ motus qui est cã omnis alteri⁹ motus. vñ quecũqꝫ sunt in esse trãsmutabili hñt hoc ex illo p̃rio motu: qui ẽ motus primi mobilis. Quicũqꝫ aũt percipit quẽcũqꝫ motũ siue in rebus sensibilib⁹ existẽtem: siue in aĩa: percipit esse transmutabile: ⁊ per cõsequens percipit primũ motum quẽ sequitur tempus. vnde quicũqꝫ percipit quẽcũqꝫ motum percipit tẽpus: lꝫ tempus nõ ꝯsequatur nisi vnũ primũ motũ: a quo oẽs alii causantur ⁊ mẽsurãt̃: ⁊ sic remanet tñ vnum tempus. ¶ Deinde cum dicit.

lec. 16.

Quñ aũt quod mouetur: mouetur ex quodam in quiddam: et omnis magnitudo continua est sequitur magnitudinem motus, ꝓpter id. n. ꝙ magnitudo continua est: et motus continuus erit. quantum enim motus est: tantum et tempus videtur fieri.

Co. 99.

¶ Inuestigat secundã particulã positã in diffinitiõe temporis. Supposito enim ꝙ tẽpus sit aliqd mot⁹ cõsequẽs. s. ipsum: restat inuestigandũ ſm qd temp⁹ consequatur motũ: q: ſm prius ⁊ posteri⁹. Circa hoc ergo tria facit. Primo ostendit quomodo ĩ motu inueniat̃ prius ⁊ posterius. ſo qũo prius ⁊ posterius se habeat ad motũ ibi. (Est aũt prius ⁊ posterius.) Tertio ꝙ tẽpus sequit̃ motum ſm prius ⁊ posterius ibi. At vero ⁊ tempus. Circa primũ duo facit. P̃rio ostendit ꝙ continuitas est in tempore ex motu ⁊ magnitudine. ſo ꝙ aũt prius ⁊ posterius ibi. Prius autẽ ⁊ posterius. Dicit ergo primo ꝙ omne qd̃ mouet̃: mouetur ex quodã in qddã. sed inter alios motus. primus est motus localis qui est a loco in locum ſm aliquam magnitudinẽ. Primũ aũt motũ consequitur tempus. ⁊ ideo ad inuestiganduꝫ de tp̃e oꝫ accipere motum ſm locũ. q: ergo motus ſm locũ ẽ ſm magnitudineꝫ ex quodã in qddã: ⁊ oĩs magnitudo ẽ cõtinua: oꝫ ꝙ motus cõsequat̃ magnitudinẽ in continuitate: vt q: magnitudo cõtinua ẽ ⁊ motus continuus est: ⁊ per cõsequẽs tẽp⁹ ẽt cõtinuũ ẽ: q: q̃tus ẽ mot⁹ prim⁹: tñ fieri tp̃s vr̃. nõ aũt tẽpus mẽsurat̃ ſm q̃titatẽ cuiuscũqꝫ motus: q: tard⁹ mouetur ſꝫ paucũ spaciũ ĩ multo tp̃e: velox aũt ecõuerso sꝫ solũ q̃titatẽ primi mot⁹ sequet̃ tp̃s. ¶ Deide cũ dicit.

Prius autem et posterius in loco primum sunt. Hec autem positione sunt determinata. quoniam autem in magnitudine primum et vltimum est: necesse est in motu prius et posterius esse proportionabiliter his que sunt ibi. At vero et in tempore est prius et posterius propter id quod sequitur semper alterum alterum ipsorum.

¶ Ostendit etiam ꝙ idem ordo consideratur in priori ⁊ posteriori. ⁊ dicit ꝙ prius ⁊ posterius sunt prius in loco siue i magnitudine. ⁊ hoc ideo q: magnitudo ē quantitas positionē habens. de rōne aūt positionis est prius ⁊ posterius. vnde ex ipsa positiōe locus hȝ prius ⁊ posterius: ⁊ q: i magnitudine ē prius ⁊ posterius. necesse est ꝙ in motu sit prius ⁊ posterius proportionaliter his que sunt ibi. scȝ in magnitudine ⁊ in loco. ⁊ per consequēs etiam in tēpore est prius ⁊ posterius: q: motus ⁊ tempus ita se habent ꝙ semper alterum eorum sequitur ad alterum.

¶ Deinde cum dicit.

Est aūt prius ⁊ posterius ipsorū in motu ꝙ equidē ens motus est: tamē esse ipsius alterū est: ⁊ non est motus.

¶ Ostendit quō prius ⁊ posterius se hāt ad motū: ⁊ dicit ꝙ prius ⁊ posterius ipsorū. s. temporis ⁊ motus quantum ad id qđ est motus est: ꝗ̄ fm rōnem est alterū a motu ⁊ nō est motus de rōne enim motus ē ꝙ sit actus existentis in potentia. sed ꝙ in motu sit prius ⁊ posterius. hoc contigit motui ex ordīe partium magnitudis. Sic igitur prius ⁊ posterius sunt idem sbo cum motu: sed differunt rōne. Unde restat inquirendū cū tempus sequatur motum sicut supra ostensum est. vtrum sequatur ipsum inquantum est motus an inquantū hȝ prius ⁊ posterius.

¶ Deinde cum dicit.

Co.100. **At vero ⁊ tēpus cognoscimus: cum diffinimus motum prius ⁊ posterius determinantes: ⁊ tunc dicimus fieri tempus: quādo prioris ⁊ posterioris in motu sensum percipim⁹.**

¶ Ostendit ꝙ tēpus sequatur motū rōne prioris ⁊ posterioris propter hoc enī est ostensum ꝙ tp̄s sequit̄ motum q: simul cognoscim⁹ temp⁹ ⁊ motū. fm illud ergo tempus sequitur motum: quo cognito i motu cognoscit̄ tempus. sed tunc cognoscimus tēpus cum distinguimus determinādo prius ⁊ posteri⁹. ⁊ tūc dicim⁹ fieri tempus quādo accipimus sensum prioris ⁊ posterioris in motu. Relinquit̄ ergo ꝙ tempus sequitur motum fm prius ⁊ posterius.

¶ Deinde cum dicit.

Co.101. **Determinamus autē in accipiēdo aliud ⁊ aliud ipsum: ⁊ mediū ipsorum alterum. Cum enim altera extrema medii intelligimus: ⁊ duo dicat anima ipsa nunc. hoc quidem prius: illud vo posterius: tunc ⁊ hoc dicimus esse tempus determinatū enim ipso nunc tempus esse videtur ⁊ supponat̄. quando quidem igitur tāquā vnū ipsum nūc sentimus ⁊ non sit sicut pri⁹ et posterius in motu aut vt idem quidē prioris et posterioris alicuius non videtur tēpus fieri nullumqȝ neqȝ motus. Cū aūt prius et posterius ē. tunc dicimus tempus. Hoc enȝ est temp⁹. Numerus motus scđm prius et posterius. Non ergo motus tēpus est sȝ scđȝ qđ numerū habet motus.**

¶ Ostendit qđ motus tempus sit: q: numerus motus. ⁊ hoc āt ostendit eodē medio. s. per cognitionē temporis ⁊ motus. Manifestū est enim ꝙ tunc esse tempus determinamus: cū accipimus in motu aliud ⁊ aliud: ⁊ accipim⁹ aliquid mediū inter ea. Cū. n. itelligimus extrema diuersa alicuius medij: ⁊ aīa dicat illa esse duo: hoc prius illud posterius quasi numerando prius ⁊ posterius in motu: tunc hoc dicimus esse tēpus. Tempus enim determinari videt̄ ip'o nūc. ⁊ hoc supponatur ad presens q: postea

Lec.18. erit magis manifestū. Quando enim sentimus vnū nūc ⁊ non discernimus in motu prius ⁊ posterius: vel quando discernimus i motu prius ⁊ posterius: sed accipimus idē nunc vt finem prioris ⁊ principium posterioris: non fieri videt̄ tēpus: q: neqȝ est motus: sed cum accipimus prius ⁊ posteri⁹ ⁊ numeram⁹ ea: tūc dicim⁹ fieri tēpus ⁊ hoc ideo q: tp̄s nihil aliud est ꝗ̄ numer⁹ motus fȝ prius ⁊ posteri⁹. tempus enim percipimus: vt dictū est: cū numeram⁹ prius ⁊ posterius i motu. Manifestū est ergo ꝙ temp⁹ non est motus: sed sequitur motum fȝ ꝙ numeratur. vnde est numerus motus. Si qs āt obijciat cōtra predictā diffinitiōem ꝙ prius ⁊ posterius tēpore determinant̄: ⁊ sic diffinitio est circularis. Dicēdū est ꝙ prius ⁊ posterius ponūtur in diffinitione tēporis fm ꝙ causantur in motu ex magnitudine: ⁊ nō fm ꝙ mensurat̄ ex tempore. ⁊ ideo supra Aristoteles ostendit ꝙ prius ⁊ posterius: prius sunt in magnitudine ꝗ̄ in motu: ⁊ in motu ꝗ̄ in tempore: vt hec obiectio excludatur.

¶ Deinde cum dicit.

Co.102. **Signū est aūt. plus quidē enim et minus iudicamus numero. Motū aūt in plurem et minorē tēpore. Numerus itaqȝ quidē tēp⁹ ē.**

¶ Manifestat predcām diffinitionē dupliciter. Primo quidē quodaȝ signo. Id enim quo aliquid iudicam⁹ plus ⁊ minus est numerus eius: sed motum iudicamus plurē ⁊ minorem tempore: tempus igit̄ ē numer⁹. Scđo ibi.

Quoniam aūt numerus est dupliciter. et nāqȝ quod numeratur ⁊ numerabilem numerum dicimus: et quo numeramus. tempus āt est quod numeratur ⁊ non quo numeramus. Est autem alterum quo numeramus. et quod numeratur.

¶ Manifestat qđ dcm̄ est per distinctiōem numeri. ⁊ dicit ꝙ numerus dicitur dupliciter. Uno modo id qđ numeratur actu: vel qđ est numerabile: vtpote cum dicimus decem homines vel decem equos qui i dicitur] numer⁹ numeratus: q: est numerus applicatus reb⁹ numeratis. alio modo dr̄ numerus quo numeram⁹. i. ipse numerus absolute accept⁹: vt duo tria quattuor. Temp⁹ āt non est numerus quo numeramus: q: sic sequeret̄ ꝙ numerus cuiuslibet rei esset tempus: sed est quod numerat̄ q: ipse numer⁹ prioris ⁊ posterioris i motu tempus dicitur: vel etiam ipsa que sunt prius ⁊ posterius numerata. ⁊ ideo lȝ numer⁹ sit quantitas discreta: tempus tamen ē ꝗ̄titas continua propter rem numeratā. sicut decem mensure panni quoddam continuū est. ꝗ̄uis denarius numerus sit ꝗ̄titas discreta.

Co.103. **Et sicut mot⁹ semper aliud: sic et tempus. quod autem simul omne tēpus idē est. Ipsuȝ enȝ nūc idē est quod quidē erat. Esse aūt ipsi alterū est.**

Lectio. xviij.

Lec.15. **Postquam** Philosophus ostendit qđ est temp⁹: hic determinat de nūc. ⁊ primo ostendit vtrū sit idē nūc in toto tempore: vel aliud ⁊ aliud qđ supra i dubitatiōe fuit. Secūdo ex hoc vlteri⁹ assignat rōnem eorū que dicūtur de nūc ibi. Manifestū āt est ⁊c. Tria facit circa primū. primo proponit ꝙ nūc quodāmodo est idem ⁊ quodāmodo non est idem. scđo exponit qđ dixerat. ibi. (Ipsuȝ āt nūc.) Tertio probat. ibi. (Sequitur. n. sicut dictū est.) Dicit ergo ꝙ cū tēpus sit numer⁹ motus sicut partes motus sunt semper alie ⁊ alie: ita ⁊ partes temporis: sed illud ꝙ simul existit de toto tempore est idē. s. ipsum nūc. Quod qdem fȝ id qđ est: idē est: sed rōne est alterū: fm ꝙ est prius ⁊ posterius. ⁊ sic nūc mēsurat tempus nō fm ꝙ ē idē subiecto: sȝ fm ꝙ rōne est alterū ⁊ alterū. ⁊ prius ⁊ posterius.

¶ Deinde cum dicit.

Co.104. **Ipsum aūt nūc tp̄s mēsurat: secūdū quod prius et posterius est. Ipsuȝ aūt nūc ē qui/**

dem ficut idē: eſt vo ficut nō idem. ſecūduȝ qui dem enīȝ ꝙ in alio ⁊ alio alteꝛ eſt. Hoc vero erat ipſi nunc. inquantum āt quodcunqȝ ens eſt: ipſum nunc quidem eſt.

¶ Exponit qō dixerat: ⁊ dicit ꝙ ipſum nunc quodāmō ſemp ē ideȝ: ⁊ quodāmodo nō idē. Inquātum enī ſemp cōſideratᷣ vt aliud ⁊ aliud ſm ſucceſſiōeȝ tēporis ⁊ motus. Sic ē alteꝛ ⁊ alteꝛ ſed ſm qō cōſideratᷣ in ſe: ſic eſt idē ⁊ hoc eſt qō ſupra dixim⁹ ꝙ ipſi eſt eſſe alteꝛ. Nam hoc ē eſſe ipſi nūc. i. ſm hoc accipitᷣ ratio ipſius: vt cōſideratur i decurſu tēporis ⁊ mot⁹. ſed inqȝtuȝ ipſum nūc eſt qōdā ens ⁊ ſic ē idē ſubiecto. ¶ Deinde cuȝ dicit.

Lec. 17.

Sequitur enim ſicut dictum eſt magnitudinem motus. Nunc autem tempus ſicut diximus. Et ſimiliter igitur puncto quod ferᷣ quo motum cognoſcamus et prius in ipſo ⁊ poſterius. Hoc qua quidem quodcunqȝ ens ē ideȝ eſt. aut enim punctum aut lapis aut aliquid aliud huiuſmodi eſt. Ratione autem aliud eſt ſicut ſophiſte accipiunt alterum corifcū in theatro eſſe et coriſcum in foro. Et hoc igitur in eo quod alibi ⁊ alibi eſt alterum. Id auteȝ qō fertur ſequitur ipſum nunc: ſicut tempus motum. Eo enim quod fertur cognoſcamus pri⁹ ⁊ poſterius in motu. Secundum āt ꝙ numerabile prius et poſterius ipſum nunc eſt: quare et in his quod quidem ens nunc eſt: idem eſt: pri⁹ enim et poſteri⁹ eſt qō in motu. eſſe alterū. ſecūdū enim ꝙ numerabile prius et poſterius ipſum nunc eſt.

¶ Probat qō dixerat. ⁊ primo probat ꝙ nunc eſt idem ſubiecto ſȝ alteꝛ ⁊ alteꝛ rōne. ſo ꝙ ipſuȝ nunc mēſuret tēpus. ibi. (Et notanduȝ āt maxie.) Dicit ergo priō ꝙ ſicut ſupra dictum ē: mot⁹ ꝗtum ad cōtinuitatē ⁊ pri⁹ ⁊ poſteri⁹ ſeqᷣtur magnitudinē ⁊ tps motuȝ. Imaginem⁹ igitᷣ ſȝ geometras ꝙ punct⁹ mot⁹ faciat lineā. ſimiliter oportebit aliqd eē idē i tpe: ſicut ē aliquid idē i motu. Si auteȝ punctuȝ motuȝ ſuo motu faciat lineā ipȝ punctum qō fertur ē quo cognoſcim⁹ motuȝ ⁊ pri⁹ ⁊ poſteri⁹ i ipſo. non .n. mot⁹ percipitᷣ niſi ex hoc ꝙ mobile aliter ⁊ aliter ſe hȝ. ⁊ ſȝ id qō pertinet ad precedentē diſpoſitiōem mobilis iudicam⁹ pri⁹ i motu. ſm āt id qō pertinet ad ſequēteȝ diſpoſitiōeȝ mobilis iudicam⁹ poſteri⁹ i motu. hoc ergo qō moueᷣtur quo motuȝ cognoſcim⁹ ⁊ diſcernim⁹ prius ⁊ poſteri⁹ i ipſo: ſiue ſit punctuȝ ſiue ſit lapis ſiue qōcūqȝ aliō. ex ea parte ꝗ̄ ē quoddaȝ ens: qōcunqȝ ſit: ē idem .ſ. ſubiecto. ſed rōne ē alteꝛ. ⁊ hoc mō ſophiſte vtuntᷣ altero cum dicant coriſcum alterum eſſe in theatro ⁊ in foro ſic arguentes ſm ſophiſma accidentis eē in foro ē aliō ab eo qō eſt i theatro: ſed coriſc⁹ eſt nunc i foro: tunc i theatro. ergo ē ali⁹ a ſe. Sic igitᷣ pȝ ꝙ id qō mouetur ē alteꝛ ſm rōneȝ i eo qō ē alibi ⁊ alibi: lȝ ſit idē ſubiecto. ſȝ ſicut temp⁹ ſeqᷣtur ad motum: ita ipȝ nunc ſequitur ad id quod fertur. ⁊ hoc ꝓbat: qꝛ per mobile cognoſcim⁹ pri⁹ ⁊ poſteri⁹ i motu. Cuȝ enīȝ inuenimus mobile in aliqua parte magnitudinis ꝑ quā mouetur: iudicam⁹ ꝙ mot⁹ q fuit ꝑ vnam partem magnitudinis prius preteriijt: et ꝑ aliā partem magnitudinis poſterius ſequitur. ⁊ ſimiliter in numeratiōe mot⁹ que ſit per tempus id quod diſtinguit prius ⁊ poſterius temporis eſt ipſum nunc quod ē terminus preteriti ⁊ principium futuri. Sic igitur nunc ſe hȝ ad tempus ſicut mobile ad motuȝ. ergo ſm ꝯmutatā ꝓportionē ſicut tempus ad motum ita et nunc ad mobile. Unde ſi mobile i toto motu eſt idem ſubiecto: ſed differat rōne. oportebit ita eſſe et in nunc: quod ſit idem ſbō: ⁊ aliud et aliud rōne qꝛ illud quo diſcernitur i motu prius ⁊ poſterius eſt idem ſubiecto ſed alterum rōne. ſ. mobile. ⁊ id ſm qō numeratur prius ⁊ poſterius in tempore eſt ipſum nunc. Ex hac autem conſideratione de facili poteſt accipi intellectus eternitatis. Ipſum enim nunc inquātum reſpondet mobili ſe habēti aliter et aliter diſcernit prius et poſterius i tempore et ſuo fluxu tempus facit: ſicut punctus lineam. Sublata igitur alia et alia diſpoſitione a mobili remanet ſbā ſemper eodem modo ſe habēs. Unde intelligitᷣ nunc vt ſemper ſtās: ⁊ non vt fluēs nec habēs prius et poſterius. Sicut igitur nunc temporis intelligitur vt numer⁹ mobilis: ita nunc eternitatis intelligitur. vt numer⁹ vel potius vt vnitas rei ſemper eodem modo ſe habentis. ¶ Deinde cum dicit.

Et notum autem maxime hoc eſt. Et mot⁹ enim propter id quod mouetur. et loci mutatio propter id quod fertur. hoc aliquid enim quod fertur. Motus autem non. eſt quidem igitur ſicut idem ipſum quod nunc dicitᷣ ſemper. eſt autem ſicut non idem. et nāqȝ eſt ſimiliter quod fertur.

¶ Oſtendit vnde habeat mēſurare nūc tps. ⁊ dicit ꝙ hoc ideo eſt qꝛ id qō ē maxie notuȝ i tempore nunc ē: ⁊ vnū qōqȝ menſuratᷣ per id qō eſt maxime notū ſui generis. vt dicitur i decimo meta. ⁊ hoc ōt oñdit ex habitudie motus ad mobile: qꝛ mot⁹ cognoſcitᷣ per id qō mouetur: et loci mutatio per id qō localiter fertᷣ: quaſi minus notum per magis notū. quod ideo eſt qꝛ id qō mouetur. eſt aliquid hoc. i. res quedam per ſe ſtans qō non conuenit motui. vnde mobile eſt notius motu: et per mobile cognoſcitur mot⁹: ⁊ ſimiliter tempus per ipſum nunc. ⁊ ſic concludit intentionem principaliter intentam ꝙ id quod dicitur nunc ſemper eſt idem quodāmodo ⁊ quodammodo ſi: qꝛ ſimiliter ē ō mobili. vt dictū ē. ¶ Deīde cū dicit.

Lec. 18.

Manifeſtum eſt autem quod niſi tempus ſit ipſum nunc non erit. et ſi quidem ipſuȝ nūc non erit tempus non erit. ſimul enim ſunt ſicut quod fertur et loci mutatio: ſic et numer⁹ qui eſt eius quod fertur: ⁊ qui eſt loci mutationis. Tempus quidem enim eſt loci mutationis numerus. Ipſum autem nunc vt quod fertur: vt vnitas numeri.

¶ Aſſignat rationē eoꝝ que dicuntur de nunc. et primo ei⁹ ꝙ dicitur ꝙ nihil ē temporis niſi nunc. ſecundo ei⁹ quod dicitur ꝙ nunc diuidit et continuat temporis partes ibi. (Et continuum āt.) Tertio eius quod dicitur ꝙ nunc non ſit pars temporis. ibi. Et adhuc manifeſtū. Dicit ergo primo manifeſtum eſſe ꝙ ſi non ſit tempus non erit nunc: et ſi non erit nunc: non erit tempus. et hoc ex habitudine motus ad mobile. ſicut enīȝ loci mutatio et id qō fertur ſunt ſimul: ſic et numerus eius quod fertur. ſimul eſt cum numero localis mot⁹. ſȝ tps ē numerus loci mutationis. ipſum āt nūc comparatur ad id qō fertur. nō quidem ſicut numerus. qꝛ nunc indiuiſibile eſt ſȝ ſicut vnitas numeri. Relinquitur igitᷣ ꝙ tēpus ⁊ nunc non ſunt ſine inuicē. Attēdendū ē āt ꝙ tempus ſemper comparatur loci mutationi qui eſt primus motuum. tēp⁹. n. eſt numer⁹ primi mot⁹. vt dictuȝ eſt. ¶ Deinde cū dicit.

Et continuū aūt temp⁹ eſt ipſi nūc: et diuiditᷣ ſecūduȝ ipſuȝ nunc. Sequitᷣ enim hoc ad loci mutationem: et ad id quod fertᷣ. ⁊ mot⁹. n. ⁊ loci mutatio vna eſt ab eo quod fertur: quia vnum et non quodcūqȝ ens. et nāqȝ deficit eſt: ſed non ratione. et nāqȝ determinat prioreȝ et poſteriorem motum hoc.

¶ Assignat rationem eius ꝙ dicitur ꝙ tempus continuatur: ⁊ diuiditur ſm nunc: ⁊ primo ex parte motus ⁊ mobilis. ſecundo ex parte linee ⁊ puncti. ibi. (Sequitur aũt ⁊ hoc.) Dicit ergo primo ꝙ iam ex dictis patet ꝙ tẽpus eſt continuũ ipſo nũc. i. continuatur per ipſum nũc: ⁊ diuidit̃ per ipſum. ⁊ hoc etiã conſequẽs eſt ad id quod inuenitur in loci mutatione: cuius numerus eſt tempus: ⁊ in eo ꝙ fertur ſm locuʒ cui reſpondet ipſum nũc. Manifeſtum eſt eni ꝙ omnis motus habet vnitatem ab eo quod mouet̃: q: ſ. id quod mouet̃ eſt vnũ: ⁊ idẽ manẽs in toto motu: ⁊ nõ eſt idifferẽter id qð mouetur: vno motu manente: quodcũqʒ ens. ſʒ illud idẽ ens qð primus incepit moueri. q: ſi eſſet aliud ens ⁊ poſtea moueret̃. deficeret primꝰ motꝰ ⁊ eſſet alius motꝰ alteriꝰ mobilis. ⁊ ſic patet ꝙ mobile dat vnitatẽ motui que eſt eius continuitas. ſed verũ eſt ꝙ mobile ẽ aliud et aliud ſm rõnẽ. et p hũc modum diſtinguit priorẽ ⁊ poſteriorem partẽ motꝰ q: ſm ꝙ conſideratur in vna rõe vel diſpoſitiõe cognoſcitur ꝙ quecũqʒ diſpoſitio fuit in mobili ante illã aſſignatam ptinebat ad priorem partem motus. Quecunqʒ autẽ poſt hãc erit. ptinebit ad poſteriorẽ ſic ergo mobile et ↄtinuat motuʒ et diſtiguit ipʒ. ⁊ eodẽ mõ ſe hʒ nũc ad tẽps

¶ Deinde cum dicit.

Sequitur autem ⁊ hoc quodãmõ ad punctuʒ. Et punctuʒ. n. cõtiuat lõgitudinẽ ⁊ determinat. Eſt eniʒ huiꝰ qdem principiuʒ illiꝰ aũt finis. Sʒ cum ſic qdẽ accipiat aliqs tanqʒ duobus vtens vno: neceſſe eſt ſtare ſi principium ⁊ finis idem punctuʒ erit. Ipſum aũt nunc propter id qð mouetur qð fertur ſemper alterũ ẽ. Quare tps numerus nõ ſicut eiuſdem puncti qꝛ eſt ⁊ principiuʒ ⁊ finis: ſed ſicut vltima eiuſdeʒ magis ⁊ non ſicut partes. ⁊ propter quod dictum eſt. Medio enim puncto tanqʒ duobus vtetur: ergo quieſcere accidet.

Co.106.

¶ Aſſignat eiuſdẽ rõnẽ ex pte linee et pũcti. et dicit quod hoc quod dictum eſt de tẽpore et nunc ↄſequitur quodãmodo ad id quod inuenitur in linea et puncto. q: punctuʒ continuat lineã et diſtinguit ipſam inqʒtum ẽ principium vniꝰ ptis et finis alterius. ſed tamen differenter ſe habet in linea et puncto et tẽpore et nunc. qꝛ punctum eſt quoddaʒ ſtans et linea ſimiliter vnde põt homo accipere ideʒ pũctũ bis et vti eo vt duobꝰ. ſ. pricipio et fine et cũ ſic vtimur puncto de duobus accidit quies. ſicut pʒ in motu reflexo in quo id quod erat finis primi motus. eſt principium ſecundi motus reflexi. Et propter hoc probatur infra i. viij. ꝙ motus reflexus non eſt continuus. ſed intercidit quies media. ſed ipſum nũc nõ eſt ita ꝓpter id qð reſpondet mobili qð ſemꝑ fertur durante motu: ⁊ ꝓpter hoc oʒ nũc eſſe ſemper alteꝝ ⁊ alteꝝ ſm rõnem: vt ſupra dictũ eſt. ideo cũ tẽpus ſit numerꝰ motus non hoc modo numerat motũ: qð aliquid idem temporis accipiatur vt principiũ vniꝰ ⁊ finiꝰ alterius ſʒ magis numerat motum accipiẽdo duo vltima temporis. ſ. duo nunc: que tamen nõ ſunt partes eius ⁊ quare competat iſte modus numerandi in tpe magis qʒ aliis: quo ꝑ punctuʒ numerantur partes inquãtũ eſt principiũ ⁊ finis: ratio eſt que dicta eſt qꝛ ſm hũc modũ vtitur aliqs puncto vt duobꝰ ⁊ accidit qes media: que non poteſt eſſe in tẽpore ⁊ motu. nõ tamẽ intelligendũ eſt per id ꝙ dicitur: ꝙ idem nũc non ſit principiũ futuri ⁊ finis preteriti: ſed ꝙ nõ percipimus tẽpus numerando motũ per vnũ nũc: ſed magis per duo: vt dictũ eſt: q: ſequeretur ꝙ in numeratione motus ideʒ nunc numeretur bis. ¶ Deinde cum dicit.

Lec.17.

Co.107.

Et adhuc manifeſtũ ꝙ nulla ps ipſũ nũc tẽpis eſt: neqʒ diuiſio motus: ſicut neqʒ puncta linee: linee enim due ptes vnius ſunt. Secundũ quidẽ igitur ꝙ eſt terminꝰ: ipſuʒ nunc non eſt tempus: ſed accidit: ſecundum vero ꝙ numerat numerus. Termini quidẽ eni illiꝰ ſolum: ſunt cuiꝰ ſunt termini. Numerus aũt q̃ eſt horum equorum decem alibi et alibi eſt.

¶ Aſſignat rationẽ eius ꝙ dr: ꝙ nũc non eſt pars temporis ⁊ dicit manifeſtum eẽ ꝙ nũc non eſt pars temporis ſicut neqʒ id per quod diſtinguitur motus non eſt pars motus ſcilicet aliqua diuiſio ſignata in mobili: ſicut et nec puncta ſunt partes linee. Due. n. linee ſunt ptes vnius linee. Manifeſtat aũt ꝓprietates ipſiꝰ tpis ex motu ⁊ linea: qꝛ ſicut dictũ eſt ſupra motus eſt cõtinuus propter magnitudinem: ⁊ tempus propter motum. Concludit ergo finaliter ꝙ ipſum nunc: ſecundum ꝙ eſt terminus quidã non eſt tẽpus: ſed accidit ipſi vt terminus terminato: ſed ſecundum ꝙ tempus ⁊ nunc numerat alia: ſic etiam nunc eſt numerus aliorum qʒ temporis. ⁊ huius ratio eſt: qꝛ terminus nõ eſt niſi ⁊ eius cuius eſt terminus ſed numerus põteſt diuerſoꝝ: ſicut numerꝰ decẽ equoꝝ numerꝰ ẽ ⁊ aliaruʒ reꝝ ſic igit̃ nunc eſt terminus ſoliꝰ temporis ſʒ ẽ numerus omnium mobiliuʒ que mouentur in tempore.

Lec.17.

Quod quidem igitur tempus numerus motus ſecundum prius et poſterius. ſit et cõtinuũ: cõtinui nãqʒ manifeſtũ eſt. Minimus autem numerus qui ſimpliciter quidem dualitas eſt. Quidã autem numerus eſt: qui eſt quidem ſic eſt autem tanqʒ non eſt. Ut linee minima multitudine quidem eſt due aut vna. Magnitudine auteʒ non eſt minima. Semper enim diuiditur omnis linea. Quare ſimiliter et tempus. Minimum enim quidem eſt ſecundum numerum vnum aut duo ſecundum vero magnitudinem non eſt.

Co.108.

Lectio. xix.

Poſtquã Philoſophus diffiniuit tẽpus. hic ex diffinitione data reddit rationẽ eoꝝ que dicuntur de tẽpore. Et circa hoc quattuor. facit. primo oñdit quõ in tempore inuenitur minimum et quomõ nõ. ſcdo quare tempus dicitur multũ ⁊ paucum b. eue. et longum non aũt velox ⁊ tardum ibi. Maifeſtũ autẽ propter quid. Tertio oſtendit quõ tempus ſit idẽ: ⁊ quõ nõ. ibi. (Et idẽ aũt vbiqʒ.) Quarto quõ tẽpꝰ cognoſcit̃ motu ⁊ ecõuerſo. ibi (Nõ ſolũ aũt motu.) Dicit ergo primo ꝙ maifeſtũ eſt ex diffinitiõe tẽporis prius data: ꝙ tẽpus eſt numerus motꝰ ſcðʒ prius ⁊ poſteriꝰ: vt ſupra expoſitũ eſt. ⁊ iterũ maifeſtũ eſt ex pmiſſis ꝙ tẽpus ẽ quoddã cõtinuũ: licet aũt nõ habeat cõtinuitatẽ ex eo ꝙ eſt numerus. habet tamẽ cõtinuitatẽ ex eo cuiꝰ eſt nũerꝰ qꝛ ẽ numerꝰ cõtinui. ſ. motꝰ vt ſupra dictũ eſt. Nõ ẽ auteʒ tempus numerus ſimpliciter: ſed numerus numeratus. In numero aũt ſimpliciter eſt inuenire aliquẽ minimuʒ numerum. ſ. dualitatẽ ſed ſi accipiamus numerũ quedaʒ. ſ. numerum alicuius rei cõtinue: quoddãmõ eſt ibi inuenire minimũ: ⁊ quodãmõ nõ. qꝛ ſcðm multitudinẽ eſt inuenire minimũ: nõ aũt ſcðm magnitudinẽ ſicut in multis lineis: ſcðʒ multitudinẽ qdẽ ẽ ibi minimũ vł vna linea ł due vna qdẽ ſi accipiat̃ id qð ẽ minimũ ſimpliciť i numero: due aũt ſi accipiat̃ id quod eſt minimum i genere numeri: habens rationem numeri ſed in lineis nõ eſt inuenire minimum ſecundum magnitudinem. vt ſit. ſ. aliqua linea minima. quia ſemper eſt diuidere quãcũqʒ lineam. ⁊ ſimiliter dicendum eſt de tempore: qꝛ eſt inuenire i eo minimum ſecundum multitudinem. ſ. vnum vel duo vt puta aut vnum annũ: aut duos annos aut duos dies: aut horas. ſʒ minimum ſcðm magnitudinẽ non ẽ inuenire

Lec.18.

in tempore: q2 cuiuslibet temporis dati est accipere partes in quas diuiditur. ¶ Deinde cum dicit.

Co. 109. Manifestū ē aūt pp qđ tardū ⁊ velox non dicit: multū aūt: et paucū: ⁊ breue et longum. Secundū quidē. enī q̄ cōtinuū ē ⁊ lōgū ⁊ breue: secundum aūt q̄ numerus multū et paucū: velox autem et tardū nō ē. Neq3 enim numerus quo numeramus velox et tardus null⁹ ē.

¶ Assignat ratiōnē quare tempus non dicitur tardū aut velox: s3 dicitur multū ⁊ paucū: breue ⁊ longum. Jam enī ostensum est q̄ tempus ⁊ numerus est: ⁊ continuū est. In quantum ergo est continuum dicitur tēpus ⁊ longum ⁊ breue sicut ⁊ linea. Inq̄tū3 aūt numerus ē dr̄ ⁊ multum ⁊ paucū. Esse aūt ⁊ velox ⁊ tardum nullo modo cōpetit numero. neq3 numero simpliciter: vt manifestū est: neq3 etiā pōt cōuenire numero alicuius rei. nā ēē velox vel tardū dr̄ de aliquo: sm̄ q̄ est numeratum. Dicit enī velox mot⁹: eo q̄ pauco tpe numerat: tardū autem ecōuerso. Vn̄ manifestū est q̄ tēp⁹ nullo modo pōt dici velox vel tardū. ¶ Deinde cum dicit.

Co. 110. Et idē āt vbiq3 simul et pri⁹ et posteri⁹ nō idē: q2 et mutatio p̄sens q̄dē vna: facta aūt et futura altera ē. Tēp⁹ aūt numer⁹ ē: nō quo numeram⁹ s3 qđ numerat vel numeratus. Hunc autem accidit prius et posterius semper esse altera. Ipsa enī nunc semper altera. Est autē numerus vnus quidem et idem qui est centum equorum. et qui est centum hominū. Quorum aūt numerus altera sunt vt equi ab hoīb⁹.

¶ Ostēdit q̄n tps sit idē: ⁊ q̄n nō idē. Et primo q̄n sit idē vel non idē simpliciter: scđo q̄n sit idem sm̄ qd: ibi. (Ampli⁹ sicut ɔtigit.) Dicit ergo prio q̄ tps simul existēs ē idē vbiq3. i. respectu oīm3 q̄ mouent vbiq3: nō enī diuersificat sm̄ diuersa mobilia s3 diuersificat sm̄ diuersas partes eiusdē mot⁹. ⁊ iō tēpus prius ⁊ tēpus posteri⁹ nō est idē. Et hoc ideo q2 prima mutatio p̄sens: cui⁹ prio ⁊ principaliter numer⁹ tps ē vna ē: s3 hui⁹ mutatōis altera ē que tā facta ē: ⁊ ptrāsijt: ⁊ altera que futura ē: vñ ⁊ tps alterū ē qđ pri⁹ fuit ⁊ alterū qđ futurū ē. s3 hoc iō q2 tps nō ē numer⁹ simpliciter: s3 numer⁹ alicui⁹ rei numerate: scilicet prioris ⁊ posterioris i motu. ⁊ huic numero sp̄ accidit eē alterū: ⁊ p̄us ⁊ posteri⁹: pp hoc q̄ ipsa nūc scđm q̄ se habēt prius ⁊ posteri⁹ sp̄ sunt altera. Si āt eēt numerus simplr̄ tūc eēt idē tps ⁊ mutationis p̄terijte ⁊ eius q̄ futura est q2 numer⁹ simplicit̄ ē vn⁹ ⁊ idē diuersoꝝ nūeratoꝝ vt decē equoꝝ. ⁊ cētū hoīm. s3 nūer⁹ nūerat⁹ ē alicui⁹ diuersoꝝ. cētū enī eq̄ sunt aliđ qd a centū hoīb⁹: ⁊ q2 tēp⁹ ē numer⁹ prioris ⁊ posterioris in motu: q2 alia sunt q̄ i motu se hn̄t pri⁹ ⁊ posteri⁹ scđm illđ qđ preterijt de motu: ⁊ alia sm̄ id qđ sequit: propter hoc est aliđ tempus preteritum: ⁊ aliud futurum. ¶ Deinde cum dicit.

Amplius sicut contingit motum esse eundem et vnum iterum et iterum. sic et tempus

Co. 111. contingit: vt hyemem aut ver aut autūnum.

¶ Ostēdit q̄n tēp⁹ reiterat idē s3 qd. Et dicit q̄ sicut reiterari vnū ⁊ eūdem motū cōtigit sic contingit reiterari vnū ⁊ idē tēp⁹. Reiterat enī idē mot⁹ specie: s3 nō nūero q2 ab eodē signo arietis a quo primo mouebat sol: ⁊ postea mouebit. ⁊ iō sicut pri⁹ fuit hyems aut ver aut estas aut autumnus: ita erit: non quidem vnum nūero. s3 spē. ¶ Deinde cum dicit.

Non solum āt motum tempore metimur sed motu tempus propter diffiniri ad inuicē.

Co. 112. Tempus quidē enī determinat motum cum sit numer⁹ ipsi⁹. motus āt tempus. Et dicim⁹ multū aut paucū esse tempus. motu mēsurantes sicut ⁊ numerabilibus numerū. Numero q̄dē equorū multitudinē cognoscim⁹. Iterum āt vno equo equoꝝ numerum ipsum similiter autē ⁊ i tpe et motu ē. Tempore quidem enim motum: motu autē tempus mensuramus.

¶ Ostēdit q̄ sicut motū cognoscim⁹ tpe: ita ⁊ tēp motu. ⁊ hoc primo ex ratione numeri ⁊ nūerati. scđo ex similitudine magnitudinis mot⁹ ibi. (Et hoc rōnabilit̄ ⁊c.) Dicit ergo primo q̄ nō solū mensuram⁹ motū per tēp⁹. Sed etiā mensuram⁹ temp⁹ per motum: propter hoc q̄ inuicē diffiniunt. oportet enī accipere q̄ntitatem vniusc sm̄ quantitatē alterius. Qđ enim temp⁹ determinet motū ex hoc contingit. q2 est numer⁹ ipsius. Sed econuerso mot⁹ determinat tēpus quo ad nos. Percipim⁹ enī iterū q̄ntitatē temporis ex motu: vtpote cū dicim⁹ tēpus esse multū vel paucū sm̄ mēsurā mot⁹ nobis certā: q2 ⁊ ipsū numerū aliq̄n̄do per numerabilia cognoscim⁹: ⁊ ecōuerso. cognoscim⁹ enim numero equoꝝ multitudinē: ⁊ iterū vno equo cognoscim⁹ numerū equoꝝ. non enī sciremus quot sunt miliaria: nisi scirem⁹ qd est miliare ⁊ similiter ē in tempore ⁊ in motu: q2 cū3 ē nobis certa quantitas temporis quantitas autē motus ignota: tunc tempore mensuram⁹ motum: econuerso quādo motus est notus ⁊ tempus ignotum. ¶ Deinde cum dicit.

Co. 113. Et hoc rationabiliter accidit. Imitatur enī magnitudinē q̄dē mot⁹: hūc āt tēp⁹: eo qđ q̄nta et cōtinua sint et diuisibilia: pp magnitudinē enī esse huiusmodi: motus hec sustinet: pp āt motū tempus: et mensuramus magnitudinem motu: et motū3 magnitudine. Multam enim dicimus esse viam: si processus multus. Et hunc multum: si via multa. Sic igitur et tempus. si motus: et motum si tempus.

¶ Ostendit idem ex comparatione motus ad magnitudinē3: ⁊ dicit q̄ rationabiliter accidit quod dictū3 est de tempore ⁊ motu: q2 sicut mot⁹ magnitudinem imitatur in quantitate ⁊ continuitate ⁊ diuisibilitate. ita ⁊ tempus imitatur motum. hec enim in motu inueniunt̄ propter magnitudinem: ⁊ in tempore propter motum. Mensuramus autem magnitudinem per motum. ⁊ motū3 per magnitudinē3. Dicimus enim multam esse viam. quando percipimus motum nostrum fuisse multum. ⁊ econuerso quando consideramus magnitudinem vie. dicim⁹ motū nr̄3 fuisse multū. ⁊ ita ēt đ tpe ⁊ motu ē. vt. đ. dēm ē

Co. 114. Quoniā autē ē tēpus metrū mot⁹: ⁊ eius qđ ē moueri. Mensurat autē sic motū3 in determinādo quēdam motum: quo mensurabit totum. sicut lōgitudinē cubit⁹ in determinādo aliquā magnitudinē. que metitur totū3. Et ē motui in tempore esse: mensurari tempore. et ipsum et esse eius: Simul enī3 et motū3 et esse motus mensurat. et hoc est ipsi in tempore esse: mensurari ipsius esse. Lectio. xx.

Postquam Philosophus determinauit de tpe s3 se hic determinat de tpe p ɔparationē3 ad ea q̄ sunt i tpe. Et circa hoc duo facit. prio ɔparat tps ad ea q̄ sunt in tpe. scđo ad ea q̄ sunt in nunc ibi (Ipsū3 āt nūc.) Circa primū duo facit prio cōparat tēp⁹ ad motū3 scđo ad alia q̄ sunt i tpe. ibi. (Manifestū3 āt q2.) Circa primū3. ɔsiderādū3 est q̄ alio modo comparatur motus ad tempus. ⁊ alio modo res alie. motus enim mensuratur tempore ⁊ secundum illud qđ

est ⁊ ſm ſuã durationẽ: ſiue ſm eſſe ſuum. Res autem alie: vtpote homo aut lapis. menſuratur tempore ſm ſuum eſſe: ſiue ſm durationẽ: prout habent eſſe tranſmutabile. Secundum autem id ꝙ ſunt. non menſurantur tempore: ſed magiſ eis reſpondet nunc temporiſ: vt ſupra dictum eſt. Dicit ergo ꝙ tempus eſt menſura ipſius mot⁹ ⁊ eius qd eſt moueri: ꝑ qd dat intelligere durationẽ motus. Menſurat aũt tempus motum per hoc ꝙ tempore menſuratur aliqua pars motus que menſurat totũ ⁊ hoc neceſſarium eſt: qꝛ vnũquodqꝫ menſuratur per aliquid ſui generiſ: vt dr̃ i decimo metaphyſice. ⁊ hoc apparet in magnitudinũ menſuris. Cubitus enim menſurat totã longitudinem alicuius panni: vel alicuius vie: per hoc ꝙ determinat aliquã ptem illiuſ longitudinis que metitur totum: ⁊ ſic per partem motus tempus menſurat totum motum. per motum enim vnius hore menſuratur mot⁹ totius diei ⁊ per motum diurnum menſuratur motus annuus. Quia igitur motus menſuratur tempore: nihil eſt aliud motum eſſe in tempore: ꝙ̃ menſurari a tempore: ⁊ ſm id quod ẽ ⁊ ſm ſuã durationẽ. qꝛ ſꝫ vtrũqꝫ mẽſuratur a tempore: vt dictum eſt.

¶ Deinde cum dicit.

Co.115. Manifeſtũ ãt ꝙ ⁊ aliis hoc ẽ i tpe eſſe mẽſurari eẽ ipoꝝ ſub tpe. In tpe eñi eẽ duoꝝ eſt alteꝝ vnũ quidẽ eſſe tũc qñ tempus eſt vnum autẽ ſicut quedã dicimuſ: quia in numero ſunt Hoc autẽ ſignificat: aut ſicut partem numeri ⁊ paſſionẽ. ⁊ omnino ꝙ numeri ẽ aliquid: aut ꝙ ẽ ipſius numerus. Quoniã autẽ numer⁹ tẽp⁹ eſt: ipſum quidẽ nũc: ⁊ priuſ: ⁊ quecunqꝫ ſunt huiuſmodi: ſic i tempore ſunt: ſicut in numero vnitas ⁊ ſuperfluus ⁊ par. Hec quidẽ numeri aliquid: illa vero temporiſ aliquid ſunt. Reſ autem ſicut in numero in tẽpore ſunt. Si autẽ

Co.116. hoc eſt: continentꝰ ſub numero: ſicut que ſunt i loco: ſub loco. Manifeſtũ aũt ẽ quoniã nõ ẽ i tempore: eſſe quãdo tempus eſt: ſicut neqꝫ in motu eſſe: neqꝫ in loco: quando locus ẽ ⁊ motus. Si enĩ erit quod eſt in aliquo. ſic omnes res erunt in quolibet: ⁊ celum in milio. Quãdo enim milium eſt: eſt ⁊ celum. Sed hoc quidem accidit: illud autem neceſſe eſt conſequi: ⁊ ei quod eſt in tpe eẽ q̃dã tps quando et illud eſt: et ei quod eſt in motu eſſe tunc motum.

¶ Oſtẽdit quomodo ſe hꝫ ad alia. Et primo oñdit quomõ alie reſ ſunt in tpe. Secũdo quibus rebus ꝯueniat i tẽpore eẽ. ibi. (Quoniã aũt ẽ ſicut ⁊c.) Dicit ergo primo ꝙ qꝛ motũ eſſe in tempore eſt tẽpore mẽſurari: ⁊ ipſum ⁊ eſſe eius: manifeſtum eſt ꝙ etiam idem eſt alia in tempore eſſe ⁊ menſurari a tempore non ipſa: ſed eſſe eoꝝ. motus eñ per ſe menſuratur a tempore: ſed alia ſꝫ ꝙ habent motũ. ⁊ ꝙ hoc ſit rem eſſe in tẽpore qḋ menſurari eſſe eius a tẽpore: ſic oñdit. qꝛ eſſe in tempore dupliciter poteſt intelligi: vno modo vt dicaꝛ aliquid eſſe in tempore: qꝛ eſt ſimul cum tempore: alio modo vt dicantur aliqua eſſe in tempore ſicut dicuntur eſſe in numero: quod etiam dicitur dupliciter. In numero enim eſt aliquid ſicut pars: ſicut binarius eſt in quaternario: ⁊ aliquid eſt ſicut propria paſſio eius: vt par ⁊ impar: vꝉ quicquid aliud eſt ipſius numeri. Alio vͦ modo dicitur aliquid eſſe i numero non quia ipſum eſt aliqd numeri: ſed quia numer⁹ eſt eius: vt numerari ſicut homineſ dicuntur eſſe in tali vꝉ tali numero: ſed qꝛ tẽpus eſt numerus: vtroqꝫ modo contingit aliquid eſſe in tempore. Nam nunc ⁊ prius ⁊ poſterius ⁊ quecunqꝫ ſunt huiuſmodi hoc modo ſunt in tẽpore ſicut ſunt in numero vnitas que eſt parſ: ⁊ par ⁊ impar que ſunt numeri paſſiones: ⁊ ſuperfluus ⁊ perfectũ. Dicitur aũt numerus perfectus qui cõſtat ex partib⁹ menſurantibus ipſum. ſicut numerus ſenari⁹ quem mẽſurant vnitas binarius ⁊ ternarius que ſimul iũcta cõſtituunt ſenariũ numerus autẽ ſuperfluus dicitur cuius partes mẽſurantes ipſum excedunt totum: ſicut duodenarius ꝗ mẽſuraꝛ vnitate binario ternario ⁊ quaternario. ⁊ ſenario: que ſimul iuncta conſurgunt in ſedecim. ⁊ per hunc modum ſunt aliqua in tempore inquantũ ſunt aliquid temporis ſed res que non ſunt aliquid tẽporiſ dicunꝛ eſſe i tẽpore: ſicut numerata i numero. Unde oportet ꝙ ea que ſunt in tempore contineantur ſub tempore: ſicut ſub numero: ſicut ea que ſunt in loco continentur ſub loco. ſicut ſub menſura. Excludit etiam conſequenter primum modum eſſendi aliquid in tempore: ⁊ dicit manifeſtũ eſſe ꝙ nõ eſt idem eſſe in tempore: ⁊ eſſe quando tempus eſt: ſicut etiam non eſt idem eſſe in motu ⁊ in loco ⁊ eſſe quando eſt locus ⁊ motus. Alioqui ſequeretur ꝙ omnes res eſſent in quolibet: vt puta ꝙ celum eſſet in grano milij: qꝛ quando eſt milium eſt celum. Eſt autẽ inter hec duo differentia qꝛ quando dicitur aliquid eſſe quando alterũ eſt: accidit vni qḋ ſit cũ altero ſimul. ſꝫ illḋ in quo aliqd eſt ſicut in mẽſura ex neceſſitate cõſequitur ſicut tempus ex neceſſitate ꝯſeqꝛ ei qḋ eſt in tempore: ⁊ mot⁹ ei qḋ eſt in tempore: ⁊ motus ei quod eſt in motu vt ſimꝉ ſint.

¶ Deinde cum dicit.

Co.117. Quoniam autem eſt ſicut eſt in numero: ſic in tempore: accipietur ad plus tempus omni eo quod eſt in tempore. Unde neceſſe ẽ omnia que ſunt in tpe contineri ſub tpe ſicut alia quecũqꝫ i alio ſunt vt q̃ ſunt i loco ſub loco.

¶ Oſtendit qb⁹ ꝯueniat eſſe i tpe: ⁊ p̃io ꝙ non oia entia ſũt i tpe. ſcḋo ꝙ nõ oĩa nõ entia ibi. (Manifeſtũ igitur) Circa primum duo facit. Primo oſtendit ꝙ ea que ſunt ſemꝑ non ſunt in tpe: ſcḋo ꝙ nihilominus ea q̃ quieſcunt inquantũ hmõi ſunt in tpe. ibi. (Quoniã ãt eſt tempus.) Circa primum duo facit. Primo proponit ea ex quibus ꝓcedit ad oñdẽdũ ꝓpoſitũ. Secundo cõcludit propoſitũ ibi. (Quare manifeſtum eſt ⁊c.) Proponit autem duo Quoꝝ primũ eſt ꝙ cũ aliquid ſit in tempore ſicut numeratũ in numero neceſſe eſt ꝙ accipi poſſit aliquod maius tempus omni eo quod eſt in tempore ſicut poteſt accipi aliquis numerus maior omni eo quod eſt numeratũ ⁊ propter hoc neceſſe eſt omnia que ſunt in tempore totaliter cõtineri a tempore ⁊ cõcludi ſub ipſo: ſicut ea que ſunt in loco concluduntur ſub loco.

¶ Secundum proponit ibi.

Et pati iam aliquid ſub tempore. ſicut et conſueuimus dicere. quia tabefacit tempus et ſeneſcunt omnia in tempore: ⁊ obliuiſcitur propter tps: ſꝫ non dicit neqꝫ nouũ factũ: neqꝫ bonũ. Corruptionis enĩ cauſa per ſe ẽ tps. Numerus etenim motus eſt. Motus autem diſtare facit quod eſt.

¶ Et eſt omne quod eſt in tempore aliquid patitur ſub tempore: ſecundum ꝙ paſſio pertinet ad defectum. ⁊ hoc probat ex conſueto modo locutionis. conſueuimus enim dicere ꝙ longitudo temporis tabefacit .i. putrefacit ⁊ corrumpit: iterum ꝙ propter tempus omnia ſeneſcunt que ſunt in tempore ⁊ ꝙ propter tempus obliuio accidit. que enim de recenti cognouimus in memoria manent: ſed per diuturnitatem temporis elabuntur. Et ne aliquis dicat ꝙ etiam perfectiones attribuuntur tempori: ſicut ⁊ paſſiones hoc conſequenter excludit. Et ponit tria contra tria premiſſa. Contra id enim ꝙ dixit ꝙ obliuiſcitur propter tempus: ſubdit ꝙ aliquis non addiſcit propter tempus. Si enim aliquis diu

rıtat ociosus a studio adiscendi non pp hoc adiscit: sicut p per tempus obliuiscitur. Cõtra hoc ãt φ dixit φ oĩa sciunt sub tpe [illegible] φ non est aliquid factum nouum pp tempus. Non.n. solũ per hoc aliquid innouatur qz lõgo tpe durat: sed magis antiquatur. Cõtra illud vero φ dixerat φ tps tabefacit: subdit φ tẽpus nõ facit (bonũ) idest integrum & perfectum: sed magis tabidum & corruptuz. Et huius cã est qz ex tpe aliqua corrũpuntur ẽt si non appareat aliquid aliud manifeste corrũpens qd ex ipa ratione temporis apparet. Est.n. tẽpus numerus motus. De ratione ãt motus est φ faciat distare id qđ ẽ a dispositiõe in qua prius erat. vnde cum tẽpus sit numerus primi motus ex quo in omnibus causatur mutabilitas: sequitur φ per diuersitatem temporis oĩa que sunt i tpe remoueãtur a sua dispositione. ¶ Deinde cuz dicit.

Quare manifestum est: quoniam que semper sunt: secundum φ semper sunt: non sunt in tempore. Neqz enim continentur sub tempore. neqz mensurantur esse eorum sub tẽpore.

¶ Cõcludit propositũ ex primis. & prio ex eo prius proposito. Ostensum est.n. φ quecũqz sunt in tpe continentur sub tpe: que ãt sunt semp nõ continentur sub tpe quasi excedente: neqz esse.i. duratio eorũ mensuratur sub tempore cũ in infinitũ durent. Infinitũ ãt non contingit mensurari. ergo illa que sunt semp non sunt in tpe. sed hoc verum est fm φ sunt semper. Corpora.n. celestia sunt semp fm esse substantie eorũ: non ãt fm vbi. & iõ duratio eorũ nõ mensuratur tẽpore: sed motus localis ipsorum tempore mensuratur. Secundo ibi.

Signum autez huiusmodi qm̃ neqz patiũtur nihil a tempore tanqz non entia ĩ tempore.

¶ Probat idẽ ex scđo prius positorũ. & dicit φ signum huius: φ ea que sunt semp nõ sunt in tpe: est φ non patiũtur a tpe. q̃si nõ existentia in tpe. Nõ.n. tabescunt neqz senescunt: sicut dictum est de illis que sunt in tempore.

¶ Deinde cum dicit.

Co.118.

Quoniam autem est tempus mensuratio motus: erit & quietis metrũ secundum accidẽs. Omnis enim quies in tempore est.

¶ Quia ostenderat φ ea que sunt semper non sunt in tẽpore: ea aũt que quiescunt eodẽ modo se habent: possz aliquis credere: φ quiescentia inquantum huiusmodi nõ mensurarentur tempore. & ideo ad hoc excludenduz ostẽdit φ tempus est etiam quietis mẽsura. Et circa hoc duo qz facit. primo enĩ proponit qđ intendit: & dicit φ qz tẽpus est mensura motus per se: erit etiam & per accidens mensura quietis. qz & omnis quies est in tempore: sicut & omnis motus. Secundo ibi.

Non.n. sicut quod in motu est necesse moueri: sic & quod in tempore est. Non.n. motus tempus est: sed numerus motus. In numero autem motus contingit esse & quiescens.

¶ Excludit quoddam per quod videri possit φ quies non mensuratur tẽpore: qz enim tẽpus est mensura mot⁹ posset aliquis credere φ quiescens qz non est in motu nõ sit in tempore. Et ideo ad hoc excludendum dicit: φ non est necesse moueri omne quod est in tempore: sicut necesse ẽ moueri oẽ qđ ẽ in motu: qz tẽpus nõ ẽ mot⁹: sed numer⁹ mot⁹. Cõtingit aũt eẽ ĩ numero mot⁹: nõ solũ quod mouet: sz ẽt qđ quiescit. Tertio ibi.

Non.n. oẽ imobile quiescit: sed priuatum motu aptũ autem natum moueri: sicut dcm̃ est in prioribus. Esse aũt in numero: est esse quendam numerũ rei: & mẽsurari esse ipsius numero in quo est. Quare si in tpe: & sub tempore ẽ.

¶ Probat propositũ. s. φ quiescẽs sit in numero motus ita φ tpe mensuret. & ad hoc pbãdũ īducit φ (nõ oẽ imobile) idest nõ oẽ qđ nõ mouet quiescit: sz quiescens (est priuatũ motu. Quod tñ aptũ natũ ẽ moueri: sicut supra dictuz est in tertio: φ mouet illud cui⁹ imobilitas quies ẽ. Quies enĩ nõ est negatio motus: sz priuatio ipsius. & sic pz φ eẽ quiescentis ẽ eẽ rei mobilis. vñ cũ esse rei mobilis sit ĩ tpe & mensuret tpe: esse ẽt rei quiescentis tpe mensurat: illud ẽt dicim⁹ esse ĩ tpe aliqd sicut ĩ nomero: qz est aliqs numer⁹ ipsi⁹ rei: & qz esse ipsi⁹ mẽsurat nũero tpis. Unũ manifestũ est φ quiescẽs ẽ ĩ tpe & mẽsurat tpe nõ inqzituz est quiescẽs: sz inquantũ ẽ mobile. & pp̃ter hoc premisit φ tps est mẽsura quietis per accidens. Quarto ibi.

Lec.4.

Mẽsurabit aũt tps: quod mouebit & quiescens: scđm φ hoc q̃dẽ motuz: illud autem quiescens. Motũ enim ipsorum & quietẽ mensurabit: scđz φ quãta q̃dã. Quare qđ mouet non simpliciter erit mẽsurabile sub tpe scđm quod quãtũ aliqđ ẽ: sz scđm qđ mot⁹ ipsius quãt⁹.

Co.119.

¶ Ostẽdit fm qđ mobile & quiescens mẽsurat a tpe. & dicit φ tps mẽsuret illud qđ mouet & quiescit: nõ inq̃tũ ẽ lapis vel hõ: sed inquãtũ ẽ motuz & quiescẽs. mẽsuratio .n. pp̃rie debet q̃titati. Cui⁹ ergo quãtitas tpe mensurat: illud tẽpore pp̃rie mensurat. Ex mensuratiõe ãt temporis cognoscitur q̃tus sit mot⁹ & q̃ta sit quies: nõ autem quantuz sit illud qđ mouet. Unde qđ mouet simpliciter nõ mensurat tpe fm pp̃riam q̃titatẽ: sz fm q̃titatẽ sui motus. Ex quo pz φ pp̃rie tps sit mẽsura motus & quietis: sed per se mot⁹. quietis ãt per accidens. Quinto ibi.

Quare q̃cũqz neqz mouent: neqz q̃escunt nõ sũt ĩ tẽpore. In tpe.n. esse est mẽsurari tpe. Tempus autem motus et q̃etis mẽsuratio ẽ.

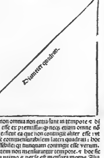
¶ Inducit q̃ddã correlariũ ex pmissis. Si.n. nihil mẽsurat tpe nisi fm φ mouet & quiescit: sequitur φ quecunqz nõ mouent neqz quiescunt: vt substãtie separate nõ sunt ĩ tpe qz hoc ẽ eẽ ĩ tpe mẽsurari a tpe. Tẽp⁹ aũt ẽ mẽsura motus & quietis: vt ex dictis pz.

¶ Deinde cum dicit.

Co.120.

Manifestum igit̃ qm̃ neqz quod nõ ẽ oẽ in tpe erit: vt quecũqz nõ contingit aliter: sicut diametron. lateri symetron. Omnino.n. si mẽsura est tempus motus per se: aliorum autem secunduz accidens: manifestum est φ quoruz esse mensurat: his omnib⁹ inerit eẽ ĩ moueri et quiescere. Quecũqz quidem igit̃ generabilia et corruptibilia sunt: et oĩno que aliqñ quidez sunt: aliquãdo aũt non sunt necesse est in tempore esse. Est.n. quoddam tempus plus: qđ excellit esse ipsorum: et mensurat substantiaz. Ipsorum autem que non sunt: quecunqz continet tempus: Alia q̃dem erant: vt homerus aliquando erat. Alia vero erunt: vt futurorum aliqđ & tempus vtraqz continet. Et si ad amboqz vtraqz: et erãt et erunt. Quorum autez nõ continet: neqz erit: neqz est: neqz erat. Sũt ãt huius eorũ que nõ sunt: quorũcũqz opposita semper sunt: vt a symetron eẽ diametron. sp̃ ẽ & nõ erit hoc in tpe: ergo neqz symetron. Unde semper nõ ẽ. qz contrariũ est ei quod sp̃ est. Quorũcunqz autem non semper est contrarium. Hec possunt esse et non esse. et est generatio et corruptio ipsorum.

Costa quadrati.

Ostendit qꝫ non omnia non entia sunt in tempore: & dicit manifestum esse ex premissis: qꝫ neqꝫ etiam omne nō ens est tempore: sicut ea que non contingit aliter esse: vt diametrum esse commensurabilem lateri quadrati: hoc enim est impossibile: qz nunquam contingit esse verum. Huiusmodi autem non mensurantur tempore. & hoc sic probat. tempus primo & per se est mensura motus. Alia autem non mensurantur nisi per accidens. Quecūqꝫ ergo mēsurantur tempore eis contingit moueri & quiescere. Unde generabilia & corruptibilia & omnia que quandoqꝫ sunt & quandoqꝫ non sunt: qz sunt in moueri & quiescere sunt in tempore. q: quoddam tempus est maius eis qđ excellit durationem ipsorum. & ppter hoc mensurat substantias eorum. Sed inter ea que non sunt: & tamen continentur a tempore: quedam aliquando erant: vt homerus: Quedam aliquando erunt: vt aliquod futurum: vel si continentur a tempore preterito & futuro erunt & erāt. Ea vero q̄ nullo mō cōtinenť a tēpore neqꝫ sunt: neqꝫ fuerunt neqꝫ erunt. & talia sunt ea que semper non sunt: & eorum opposita semper sunt: sicut diametrum esse incommensurabilem lateri semper est vnde non mensuratur tēpore. & pp hoc neqꝫ contrarium eius: qꝫ est diametrum esse symmetrum. i. commensurabilem lateri mensurať tempore ideo. n. semper non est q: est contrarium ei qđ semper est. Quorūcunqꝫ autem contrarium non semper est: hec possunt esse & non esse & habent generationem & corruptionem: & talia mensurātur tempore.

Co.121.

Ipsum autem nunc ē continuatio tēporis: vt dictū ēst prius. Continuat. n. tempus preteritum & futurum: & omnino terminus temporis est. Est. n. huius quidē principium illius autem finis. Sed hoc non sicut & in puncto manente manifestum.

Lec.xxi.

Postquam Philosophus ostēdit quomō se hēat tēpꝰ ad ea que sunt in tempore. Hic ostēdit quomodo per comparationem ad nunc aliqua diuersimode secundum tempus noiant. Et circa hoc duo facit. primo ponit significationem ipsiꝰ nunc. secō quorūdam aliorū que determinantur fm nūc ibi. (Ipsum aūt tunc). Circa primū duo facit primo ꝑ ponit ppriam & principalem significationē ipsius nūc secundo ponit secundariam significationē ibi. (Aliud autem). Circa primū tria dicit de nūc. quorū primū ē qꝫ nūc cōtinuat tēpus preteritum futuro inquantum est terminus temporis: principium quidem futuri finis autem preteriti. licet hoc non sit sic manifestum in nunc sicut in puncto. Nam punctum stans est. & ideo pōt bis accipi: semel vt principium: & semel vt terminus: quod non accidit in nunc: vt supra dictum est.. ¶Secundo ibi.

Le.18.

Diuidit autem potentia. Et inquantum quidē huiusmodi ē: sp alterū ē ipsū nūc. Inquātū āt copulat: sp idē est: sicut & in mathematicis lineis. Non. n. sp idem punctum intellectu est. Diuidentium. n. sp aliud ē. Scdm autem qꝫ copulat: vnū idēqꝫ penitus est. sic & ipm nunc Aliud qdem tēporis diuisio secūdū potētiam est. Aliud aūt terminus vtrorūqꝫ & vnitio.

¶Dicit qꝫ tempus ēt diuidiť fm nūc: sicut & linea diuidiť fm punctū sed tū nunc diuidit tempus inquantū considerať vt multa in potentia: prout. s. accipiť seorsū vt principiū huiꝰ tēporis: & seorsum vt finis alterius. & inquantū sic accipiť: accipiť vt alterū & alterū nūc ꝫ fm qꝫ accipiť vt copulans tēpus & cōtinuans: accipiť vt idē. & hoc manifestat p simile in lineis matematicis in qbus magis est manifestū. nō. n. in lineis mathematicis punctū qđ signatur in medio: semper intelligiť idē q: fm qꝫ diuidiť linea intelligitur aliud pūctum quod est vltimū vnius linee: & aliud fm qꝫ est vltimū alterius: q: linee fm qꝫ sunt diuise actu intelliguntť vt cōtigue. Cōtigua āt sunt quorū vltima sunt simul. sed fꝫ qꝫ pūctū cōtinuat partes linee: sic ē vnū & idē: q: cōtinua sunt quorū terminus est idē. & sic est ēt de nūc respectu tēporis: q: vno modo potest accipi vt diuisio temporis fm potētiā: alio modo fm qꝫ ē terminꝰ cōis duorū temporū vniēs & continuans ea. ¶Tertio ibi.

Lec.18.

Est autem idem et secundum idem diuisio et vnitio esse autem non idem est. Hoc quidē igitur sic dicitur ipsorum nunc.

Co.122.

¶Dicit qꝫ nunc diuidens & cōtinuās tēpus ē vnū & idē subiecto: sed differt rōne: vt ex predictis patet. vno igitur modo sic dicitur nunc. ¶Deinde cū dicit.

Aliud autem cum tempus quod est huiꝰ prope sit vt veniet nūc: q: hodie veniet: venit nūc: q: hodie venit. sed in Ilion facta non sunt nūc neqꝫ diluuium factum est nunc tamē tempus continuum est. sed q: non est prope.

¶Ponit secundariam significationem ipsius nunc: & dicit qꝫ alio modo dicitur nunc non vt terminus temporis continuans preteritum futuro: sed ipsum tēpus propinquum presenti nūc: siue sit preteritum siue sit futurum. sicut dicimus veniet nūc: q: veniet hodie & venit nunc q: venit hodie. sed non dicimus qꝫ bellum troianū fctū ē nunc: neqꝫ qꝫ diluuiū fctū sit nunc: q: lꝫ totū tēpus sit cōtinuū. nō tū ē ppinquū presenti nunc. ¶Deinde cum dicit.

Co.123.

Ipsum autem tunc tēps determinatū ꝑ prius nūc est: vt tūc destructa ē troia. & tunc erat diluuiū. Oportet. n. includi ad ipsum nunc. Erit ergo quantum aliquod ab hoc tempore ī illō qđ erat ad pteritū.

¶Exponit quedam que determinantur per tunc. & primo quid significet ipsum tunc. Circa quod duo facit primo ponit significationem eius secundo mouet questionē ibi. (Si vero neqꝫ tempus). Ostendit ergo primo qꝫ hoc qꝫ dico tunc significat tempus. determinatum per aliquod prius nunc. siue propinquum siue remotū. Possumus. n. dicere qꝫ tunc destructa est troia: & tunc factum ē diluuium. oportet. n. qꝫ id quod dicitur factū tunc includať ad aliqđ nūc vel istans precedēs. Oporteb. n. dicere qꝫ sit aliquod tēpus determinate quātitatis ab hoc tēpore presenti in illud nūc quod erat in preterito. Et sic patet qꝫ hoc qꝫ dico tunc differt a secunda significatiōe nunc in duobus: q: tunc semp ē ad preteritum: & idifferēter se hꝫ ad propinquum & remotum: sed nunc se habet ad propinquum: sed indifferēter ad preteritum & futurum.

¶Deinde cum dicit.

Co.124.

Si vero neqꝫ tēpus ē: quod nō sit nunc om ne erit tēpus finituꝫ. Aut ergo deficiet aut nō. Siquidē semꝑ ē motus. Aliud igitur: aut idē multotiens. Manifestum qm̄ vt vtqꝫ motus sic et tēpus est. Siquidē.n. vnus et idem sit motus: aliquando erit et tempus vnum et idem:

Co.125.

Si autem non: non erit. Quoniā autem ipsum nunc principium et finis est: sed non eiusdem: sed preteriti quidem finis. principium autem futuri: habebit sicut circulus quodā modo et in eodem ambitum et planum: sic et tempus semper in principio et fine. Et pp hoc videtur semꝑ alterū. Nō.n. semper eiusdem principiū et finalitas ipsum nunc. Simul.n. et secunduꝫ idem opposita essent: et non deficiet itaqꝫ tempus semper enīz in principio est.

¶ Mouet quādam dubitationem ex p̄missis ⁊ soluit eā. Dixerat.n. φ tp̄s quod dꝛ nunc includitur intra preteritū nunc: ⁊ presens. vnde oē tēpus quod dꝛ nunc: oportet esse finitū sed nō est aliqꝺ tp̄s quod non posset dici nunc: ergo omne tempus erit finitum. sed oē tp̄s finitū deficit. videt ergo dicēdū φ tp̄s deficiat. sed si sp est motus: ⁊ tempus est numerus motus: vꝫ φ tēpus nō deficiat. oportebit ergo dicere: φ si oē tempus est finituꝫ: φ vel sit aliud ⁊ aliud tp̄s: vel φ idē tp̄s multotiens reiteret. ⁊ hoc oꝫ esse in tēpore: sicut ⁊ in motu. Si.n. sit sp vn⁹ ⁊ idē motus oportebit eē vnū ⁊ idē tp̄s si aūt nō est vnus ⁊ idē motus non erit vnū ⁊ idem tp̄s. Scd̄m igitꝛ opinioneꝫ eius mot⁹ nunquaꝫ icepit neqꝫ deficiet: vt in octauo patebit. ⁊ ita reiteratur vnus qdem motus spē nō numero. Nō.n. eadem est circulatio q̄ nunc est: cū illa q̄ fuit heri numero sed specie ⁊ tn̄ totus motus est vnus continuitate: q: vna circulatio cōtinuatꝛ alteri: vt in octauo ꝓbabitꝛ. ⁊ silr oportet eē de tpe: sicut de motu. Ulꝰ cōsequēter ostēdit φ tp̄s nunquā

Lec.2.

deficiet. pꝫ.n. ex p̄missis φ nūc ē principium ⁊ finis: sed non respectu eiusdem: sed finis respectu preteriti: ⁊ principiū respectu futuri: vn̄ sic se hꝫ de nūc: sicut se hꝫ de circulo: in quo cōcauum ⁊ cōuexum sunt idem subiecto: sꝫ differunt rōne ꝑ respectuꝫ ad diuersa. Nā conuexum circuli attenditur s̄m comparationem ad exteriora: cōcauū aūt: ꝑ respectuꝫ ad iteriora. ⁊ q: nihil ē accipe de tpe nisi

Lec.19.

nunc vt supra dcm̄ est: sequitur φ tp̄s sp sit in principio ⁊ in fine. ⁊ pp hoc tempus videtur esse alteꝝ ⁊ alterū q: nūc nō est principiū ⁊ finis eiusdem tēporis: sed diuersoꝝ tēpoꝝ. alioquin opposita inessent ideꝫ s̄m idē. principium.n. ⁊ finis habēt oppositas rōnes. Si ergo idem esset p̄ncipiū ⁊ finis respectu eiusdē: opposita inessent eidem scd̄m

Lec.18.

idē. Ulterius cōcludit ex p̄missis: φ q: nūc ē principium ⁊ finis tēporis: tp̄s nunquā deficiet: q: tp̄s nō potest accipi sine nūc: vt supra dcm̄ ē: ⁊ nunc ē p̄ncipiū temporis vn̄ tempus semper ē in sui p̄ncipio. qꝺ āt est in sui principio non deficit vn̄ tp̄s non deficiet: ⁊ eadē rōe pōt probari φ tempus nō incepit: s̄m φ nunc ē finis temporis. sed hec

Lec.18.

rō ꝓcedit supposito φ motus sp sit: vt ipse dicit. Hoc.n. supposito necesse est dicere φ quodlibet nūnc tēporis sit principiū ⁊ finis. Si aūt dicatꝛ φ motus icepit aut terminetur: seqtur φ aliqꝺ nunc temporis ē principium ⁊ non finis. ⁊ aliqꝺ ē finis ⁊ nō principiū: sicut ⁊ in linea accidit. Si.n. ēēt liea ifinita qꝺlibꝫ pūctū signatū i ea eēt principiū ⁊ finis. i liea āt finita ē accipe aliqꝺ pūctū qꝺ ē p̄ncipiū tm̄ vl finis tm̄. sꝫ ꝺ h magis igretꝛ i octauo. ¶ Deīn cū dicit.

Lec.2.

Co.126.

Ipsum autem iam prope est presenti atomo nunc pars futuri temporis: Quando vadet iam: q: prope est tempus: in quo futurum est ⁊ preteriti temporis: quod nō ꝓcul ē ab ipso nunc. Quando vadis: iam iui. Ilion autem destrui iam non dicimus: q: procul multum est ab ipso nunc. Ipsum autem modo prope presenti nunc est pars preteriti. Quando venit: modo: si sit tempus proximum presenti nunc. Olim autem quod procul.

Co.127.

Repente autem quod in isensibili tempore est propter paruitatem.

¶ Ostēdit qꝺ significet hoc φ dico iam. ⁊ hꝫ eandeꝫ significationem quaꝫ hꝫ nunc secundo modo acceptum. Illud.n. dicitur iaꝫ quod ē ꝓpinquum presenti indiuisibili nūc siue sit pars futuri: siue sit pars preteriti: pars quidē futuri sicut cum dico. quando ibit: iam. q: s. tempus in quo ē hoc futurum: propinquum est. pars auteꝫ preteriti. sicut cum queritur. quando vadis: ⁊ respondetur iam iui. sed de his qui sunt procul non dicimus iam: sicut non dicimus φ troia iam sit destructa: q: hoc ē multū remotū a presenti nunc. Deinde cum dicit. (Ipsum autē modo). Exponit quedam alia ad tempus pertinentia: ⁊ dicit φ hoc quod dico modo significat φ preteritum est. propinquum presenti nunc: sicut si queratur quando factum est hoc: respondetur modo: si tempus preteritum sit proximum presenti nunc. sed olim dicimus quando est remotum a presenti nunc in preterito. repente autē aliquid fieri dꝛ qn̄ tempus i quo fit est insensibile propter puitateꝫ.

Co.128.

Mutatio autem omnis a natura remota est. In tempore autem omnia fiūt ⁊ corrumpūtur. Unde ⁊ alii quidem sapientissimum dicebant. Pythagoricus aūt paron penitus indisciplinabile: q: obliuiscuntur: in hoc rectius dicens. Manifestum igitur quoniaꝫ corruptionis magis erit per se causa q̄ȝ generationis: sicut dictum est prius. Destructiuum autem mutatio per se est. Generationis autem ⁊ ipsius eē ē scd̄m accidēs.

Lec.xxij.

Postquā Phylosophus cōparauit tempus ad nūc ⁊ ad ea que sunt in tempore. Hic māifestat quedam que superius facta sunt: ⁊ primo qūo corruptio attribuitur tēpori: secundo quomodo omnis motus ⁊ mutatio fit in tempore ibi. (His autem nobis). Circa primum duo facit. (Primo manifestat propositum per rationem Secundo per signum ibi. (Signum sufficiens). Dicit ergo prio φ omnis mutatio de sui ratione remouet rem que mutatur a naturali dispositione sua: sed tamen taꝫ generatio q̄ȝ corruptio fit i tempore. ⁊ ideo quidam attribuebant generationes reꝝ tempori: vt disciplinam ⁊ huiusmodi: dicentes tempus esse sapientissimum propter hoc φ generatio scientie fit i tempore: Sed quidam phylosophus paron nomine de secta pythagoricorum posuit econuerso: videlꝫ φ penitus tempus est indisciplinabile: q: s. per longitudinem tēporis accidit obliuio. ⁊ in hoc rectius dixit: q: vt supra

Lec.30.

dictum est: tempus per se magis est causa corruptionis q̄ȝ generationis. ⁊ hoc ideo: q: tempus est numerus motus: mutatio autem per se est destructiua ⁊ corruptiua: sꝫ causa generationis ⁊ ipsius esse: non est nisi per accidens. Ex hoc enim ipso φ aliquid mouetur recedit a dispositione quam prius habebat. sed φ perueniat ad aliquam dispositionem hoc non importatur in ratione motus: inquātum est motus. sed inquantum est finitus ⁊ perfectus quā quidem perfectionem habet motus ex intentione agentis qui mouet ad determinatuꝫ finē. ⁊ ideo corruptio magis pōt attribui mutationi q̄ȝ tēpori: sed generatio ⁊ esse: agenti ⁊ gubernanti. ¶ Deinde cum dicit.

Signū āt sufficiēs: qz fit quidem nihil nisi moueat ipsum quodāmodo: ꝛ agat. Corrūpitur āt ꝛ cum nihil moueatur. Et hanc marie solemus dicere sub tēpore corruptionem. At vo neqz hāc tps facit: sz accidit ī tpe fieri ꝛ hāc mutatōem. Quod quidē igit tēpus ē. ꝛ quid ē: ꝛ quot modis dicimus ipsum nunc: ꝛ quid ipsum tunc: ꝛ quid modo: ꝛ quid iam: ꝛ quid olim: ꝛ quid repente: dictum ē.

¶ Manifestat idem ꝑ signū. ꝛ dicit signū esse sufficiēs eius ꝙ dcm̄ est: ꝙ nihil inuenit̄ fieri nisi appareat aliqd agēs ꝛ mouens ipsum sz tn̄ aliqd corrumpit̄ cū non appareat manifeste aliquid qd̄ moueat ipm ad corruptionem. ꝛ talem corruptionem solemus attribuere tempori: sicut cuz aliqs senio deficit ex cā intrinseca corrumpente: non manifesta. Cuz aūt aliqs occiditur gladio corruptio ei9 nō attribuit̄ tēpori. In generatiōe āt sp̄ ē generās manifestū: q: nihil a seipso generat̄ ꝛ iō generatio nō attribuitur tēpori sicut corruptio non tamē corruptio sic attribuit̄ tempori ꝙ tempus faciat ipaz: sz q: fit ī tpe ꝛ corrūpens latet. Ultimo aūt epilogat dcm̄ ē ꝙ tēpus ē ꝛ quid sit: ꝛ quot modis dr̄ nūc ꝛ qd significet iā: ꝛ mō: ꝛ oli ꝛ iaz: ꝛ repente. ¶ Deinde cum dicit.

Co.119. His āt nobis sic determinatis manifestum ē ꝙ omnē mutationē ꝛ omne quod mouetur necesse ē moueri in tēpore. Uelocius enim ꝛ tardius dicimus secūdū omnem mutationez. In omnibus.n. sic videtur. Dico autem velocius moueri prius transmutans in subiectum scd̄m idē spacium: ꝛ quod secūdū regularem motum mouet̄: vt in loci mutatione: si vtraqz secundum circulationem mouētur aut vtraqz secundū rectum: similiter āt ꝛ ī alus.

¶ Ondit ꝙ ois mutatio fit ī tpe duab9 rōnib9. Quarū p̄ma talis ē. In oi mutatiōe inuenit̄ veloci9 ꝛ tardius. Hec aūt determinant̄ tpe: q: veloci9 dr̄ mutari qd̄ trāsmutat̄ pri9 ad determinatū terminū scd̄m idē spaciū: ita tn̄ ꝙ eadem sit regula vtriusqz mot9: vt ī loci mutatiōe sit vtraqz mutatio circularis: aut vtraqz recta. Si aūt vna esset circularis: alia recta: non ꝓp hoc velocius moueret̄ qd̄ prius veniret ad terminum ꝛ similiter intelligendum est de aliis generibus mutationum. Sequitur igitur ꝙ omnis mutatio fit in tempore. Secundam rationem ponit ibi.

At vero pri9 in tempore ē. Prius enim et posterius dicim9 scd̄m ad ipsum nunc distantiam. Ipsum autem nunc terminus preteriti ꝛ futuri ē. quare quoniam ipsa nūc in tempore sunt: et pri9 et posteri9 in tempore erunt. In quo enim est ipsum: et ipsius nunc distātia ecōtrario āt prius dicitur et scd̄m preteritum tempus et futurū. In preterito quidē.n. pri9 dicimus: quod longius ē ab ipso nūc. Posterius āt et quod prope ē. In futuro āt pri9 quidem quod propinquius ē ipsi nūc. Posteri9 autē quod procul est. Quare quoniaz prius in tempore ē: et omnem aūt motum sequitur pri9 manifestum est: ꝙ omnis mutatio et motus omnis in tempore est.

¶ Et ad hoc ꝓbandū vtitur tali ꝓpositione. prius ꝛ posterius sunt in tempore: quod qdē manifestat hoc modo prius ꝛ posterius dicitur aliquid per distantiam ad ipsuz nunc quod est terminus preteriti ꝛ futuri. sz ipsa nūc sunt in tpe. ergo ꝛ prius ꝛ posteri sunt in tpe: q: ī eodē ē ꝙ sit ꝛ distantia ipsius nūc. sicut in eodem est punctus ꝛ distātia que accipit̄ per respectū ad punctū vtrūqz est ī linea. ꝛ q: dixerat ꝙ pri9 ꝛ posteri9 determinant̄ per distātiā ad ipz nūc. ostēdit quō hoc sit econuerso ī preteritis ꝛ futuris q: in preterito dicit̄ prius quod ē remoti9 ab ipso nūc posteri9 aūt quod est ꝓpinquius. In futuro āt est econuerso. Si ergo prius ꝛ posteri9 sunt in tēpore ad omnem autem motum sequitur prius ꝛ posterius necesse est ꝙ omnis motus sit in tempore.

Co.103. Signū aūt consideratione est: et quo modo igitur se hz tēpus ad animam: et ꝓpter quid in omni videat̄ esse tempus et in terra et in mari et in celo.

Lectio.xxiii.

Postquam Philosoph9 determinauit de tēpore. Hic remouet quasdā dubitatōes circa tps: ꝛ p̄mo circa existētiā tpis: scd̄o circa tpis vnitatē ibi (Dubitabit āt aliqs). Circa primuz duo facit. p̄mo mouet duas dubitatōes scd̄o soluit eas ibi (Aut q: mot9) Dicit ergo p̄mo ꝙ he dubitatōes īdigēt diligēti ꝯsideratōe. s. quō tps se hz ad aiaz. ꝛ iterū q̄re tps videatur esse vbiqz. s. in terra in mari ꝛ in celo.

Aut q: motus ē passio quedam vel habit9 numer9 existēs. Hec autem mobilia omnia. In loco enim sunt omnia. Tempus autem et motus simul sunt et secundum potentiam et actum.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Soluit p̄missas questiōes: ꝛ p̄mo scd̄az que facilior ē scd̄o primā ibi (Utrū aūt cū sit) Dicit ergo p̄mo ꝙ tēpus est quoddā accidens motus: quia est numerus eius. accidens āt consueuit nomine habitus ꝛ passionis nominari. vnde vbicunqz est motus oportet ꝙ sit tempus. omnia autem corpora sunt mobilia: ꝛ si non aliis motibus: saltē motu locali: quia omnia sunt ī loco. ꝛ quia posset aliquis dicere ꝙ licet sint mobilia non tamen omnia mouentur sed quedaz quiescunt: ꝛ sic tempus nō videtur esse ī omnibus. Ad hoc excludendū subiungit ꝙ tempus ē simul cum motu: siue motus accipiatur scd̄m actum: siue secundum potentiam. Quecūqz enī sunt possibilia moueri ꝛ non mouentur actu quiescunt. tempus autem non solum mensurat motum: sed etiam quietem. vt supra dictuz est Unde relinquitur ꝙ vbicūqz est motus vel actu vel potentia ꝙ ibi sit tempus.

Lec.20.

¶ Deinde cuz dicit.

Co.121. Utrū aūt cum non sit anima: erit tunc tempus an non: dubitabit vtiqz aliquis. Impossibile enim cum sit numerantem esse aliquē impossibile est numerabile esse aliquod. Quare manifestum est: quia neqz numerus. Numerus.n. aut qd̄ numerat̄ ē: aut numerabile.

¶ Soluit p̄maz questionē ꝛ circa hoc tria facit. P̄mo mouet dubitationem. Secundo obiicit ad questionem ibi (Impossibile enim) Tertio soluit ibi. (Si autē hoc) Est ergo dubitatio vtrum non existente anima esset tempus aut non. ꝛ obiicit ad ostendendum ꝙ non. quia si impossibile esset esse aliquod potens numerare impossibile esset esse aliquod numerabile potens. s. numerari. sed si non est numerabile non est numerus. quia numerus non est nisi in eo quod numeratur actu. vel quod est numerabile in potentia. Relinquitur ergo ꝙ si non est aliquod potens numerare ꝙ non sit numerus sed nihil aliud natum est numerare q̄z anima ꝛ inter partes anime non est alia q̄z intellectus quia numerus fit per colla-

tionem numeratorum ad vnam primam menfuram. conferre autem rationis eft. Si ergo non eft anima intellectiua non ẽ numerus. tempus autem eft numerus: vt dictum eft. Si ergo non fit anima intellectiua: non eft tempus.

Lec 17.

¶ Deinde cum dicit.

Si aũt nihil aliud aptum natum eft q̃z aĩa numerare ⁊ anime intellectus: impoffibile eft tempus effe: anima fi non fit. Sed autem hoc quod vtcũq3 ens ẽ tẽpus: vt fi contingit motũ eẽ fine aĩa. prius aũt et pofterius ĩ motu funt: tẽpus aũt hec funt: fcd'z q̄ numerabilia funt.

¶ Soluit dubitatiõez: ⁊ dicit q̄ aut oportet dicere q̄ tẽpus non fit fi non ẽ anima: aut oportet hoc dicere veri⁹ q̄ tempus ẽ vt cunq3 ens fine anima: vtputa fi contingit motum effe fine anima. ficut enim ponitur motus: ita neceffe ẽ poni tẽpus q̄ pri⁹ ⁊ pofterius in motu funt: ⁊ hec. f. prius ⁊ pofteri⁹ motus inquantum funt numerabilia: funt ipfum temp⁹. Ad euidentiam aũt huius folutionis confiderandum ẽ: q̄ pofitis reb⁹ numeratis neceffe ẽ poni numerum: vnde ficut res numerate dependent a numerante: ita ⁊ numer⁹ earũ. eẽ aũt rerũ numeratarũ non dependet ab intellectu: nifi fit aliqs intellectus qui fit cã rerum: ficut eft intellect⁹ diuinus. nõ aũt dependet ab intellectu anime. vnde nec numer⁹ rerũ ab intellectu anime dependet: fed folum ipfa numeratio que eft actus anime ab intellectu anime dependet. Sicuti ergo poffunt effe fenfibilia fenfu nõ exiftente ⁊ intelligibilia intellectu non exiftente: ita poffunt effe numerabilia ⁊ numerus non exiftente numerante: fed forte conditionalis quã primo pofuit eft vera. f. q̄ fi eft impoffibile effe aliquod potens numerari: impoffibile eft effe aliquod numerabile: ficut hec eft vera fi impoffibile eft effe aliquod potens fentire: impoffibile eft eẽ aliqd fenfibile. fi enĩ ẽ fenfibile poteft fentiri. ⁊ fi poteft fentiri poteft effe aliquod fentiens: lz non fequatur q̄ fi ẽ fenfibile q̄ fit fentiens. Et fimiliter fequitur q̄ fi eft aliquid numerabile quod poffit effe aliquid numerans. vnde fi impoffibile eft effe aliquod numerans impoffibile eft effe aliquid numerabile: non tamen fequitur q̄ fi non eft numerans: q̄ non fit numerabile: vt obiectio philofophi procedebat. Si ergo motus haberet effe fixum in rebus: ficut lapis vel equus: poffet abfolute dici: q̄ ficut etiam anima non exiftente ẽ numerus lapidis: ita etiam anima nõ exiftente effet numerus motus qui ẽ temp⁹ fed mot⁹ nõ habet effe fixum in rebus: nec aliquid actu inuenit̃ in rebus de motu: nifi qõdam indiuifibile mot⁹: quod eft motus diuifio. fed totalitas mot⁹ accipit̃ per confideratioñe anime comparantis priorẽ difpofitioñe mobilis: ad pofteriorem. Sic igitur ⁊ temp⁹ non habet effe extra animam nifi fm fuum indiuifibile. Ipfa nñ totalitas temporis accipitur per ordinationem anime numerantis prius ⁊ pofteri⁹ in motu: vt fupra dictum eft. Et ideo fignãter dicit philofophus q̄ temp⁹ non exiftente anima eft vt cunq3 ens. i. ĩperfecte: ficut ⁊ fi dicat̃ q̄ motum contingit eẽ fine anima imperfecte. ⁊ per hoc foluunt̃ rationes fupra pofite. Ad oftendẽdum q̄ tempus non fit: qr componit̃ ex partibus non exiftentibus. patet enim ex predictis q̄ non habet effe perfectum extra animam: ficut nec motus.

Lec.15.

¶ Deinde cum dicit.

Co.132.

Dubitabit autem aliquis: et qualis motus tempus numerus fit.

¶ Mouet queftiõem de vnitate tẽporis fiue de comparatione temporis ad motum. Et circa hoc tria facit. primo mouet dubitationem. fecundo foluit. ibi. Aut cuiuflibet. Tertio manifeftat quoddam quod fuppofuerat. ibi. Dicitur aũt recte. Dicit ergo primo q̄ dubitatio eft cũz tempus fit numer⁹ motus: cuius vel q̃lis mot⁹ fit numer⁹.

¶ Deinde cum dicit.

Aut cuiuflibet: ⁊ nãq3 fit ĩ tempore: ⁊ augmentat̃: et alterat̃ in tempore: ⁊ fertur. Secundũ igitur q̄ motus eft: fic eft vniuſcuiuſq3 motus numerus. vnde motus fimpliciter numerus eft continui: fed non cuiufdam.

¶ Soluit dubitationem. ⁊ primo excludit falfam folutionem. fo ponit veram. ibi. Quoniam aũt loci mutatio. Circa primum tria facit. primo ponit folutiõem falfam. fo improbat eã ducendo ad incõueniens. ibi. fed eft nunc moueri. tertio oftendit illõ inconueniẽs effe impoffibile. ibi. Ad non effe. nãq3. Eft ergo prima folutio q̄ fit tempus numerus cuiuflibet motus. ⁊ ad hoc probandum inducit q̄ omnis motus eft in tẽpore. f. ⁊ generatio: ⁊ augmẽtum: ⁊ alteratio: ⁊ loci mutatio. Quod aũt conuenit omni motui. conuenit motui fm q̄ ipfum: effe aũt in tempore ẽ numerari tempore. Sic igitur videtur q̄ quilibet motus inquantum huiufmodi habet numerum. vnde cum temp⁹ fit numerus mot⁹: videt̃ feq̄ q̄ temp⁹ fit numer⁹ motus continui vniuerfaliter ⁊ non alicuius determinati motus.

¶ Deinde cum dicit.

Sed eft nunc moueri vnum ⁊ aliud quorum vtriufq3 motus erit numerus. Alterũ et alterum igitur tẽpus ⁊ fimul duo tẽpora equalia erũt.

¶ Improbat predcãm folutionem. contingit. n. aliq̃ duo fimul moueri. fi ergo cuiuflibet motus tempus fit numerus fequit̃ q̄ duorum motuum fimul exiftentium fit alterum ⁊ alterum temp⁹. ⁊ fic vlteri⁹ fequitur q̄ duo tẽpora equalia fint fimul vtpote duo dies vel due hore. duo autem tempora inequalia fimul effe non eft ĩmirabile: vt diem ⁊ horam.

¶ Deinde cũz dicit.

Aut non: omne nãq3 tempus vnum fimiliter et fimul eft. Specie autem et que nõ fimul fi enim et hi funt canes: illi vero equi. vtriq3 aũt feptem. idem numerus eft. Sic enim et motuũ fimul terminatorum idem tempus eft. fed hic velox fortaffis. alius vero non et alius quidez loci mutatio eft. hic autem alteratio. Tempus tamen idem eft: fi quidem et numerus equalis fit et fimul alterationis et loci mutationis ⁊ propter hoc motus quidez alteri funt. et feorfũz funt. tẽpus aũt vbiq3 idẽ. qr et numer⁹ vn⁹ et vnus vbiq3 eft qui eft equaliũ et fimul.

¶ Oftendit hoc effe impoffibile. f. duo tempora equalia fimul effe: qr omne tempus qd eft fimul ⁊ fimiliter. i. equaliter eft vnũ nũ: fed tps qd non eft fimul non ẽ vnũ numero: fed fpẽs ei⁹ eft vna: ficut dies cũ die: ⁊ ann⁹ cũ anno. ⁊ hoc manifeftat p fimile in alijs numeratis. Si. n. fint feptem eq ⁊ feptẽ canes: non differũt fm numerũ: fed differunt fm fpẽm rerũ numeratarũ. ⁊ fimiliter oĩum motuum q fimul terminantur fm principiũ ⁊ fm finẽ: ẽ idem tps fed motus differuntur fm proprias rõnes: inqñtũ3 forte vnus ẽ velox ⁊ alius tardus: ⁊ vn⁹ ẽ loci mutatio: ⁊ alius alteratio. fz tps ẽ idẽ fi alterationis ⁊ loci mutatõis fit equalis numer⁹ temporis fuppofito q̄ fit fimul. ⁊ pp hoc oz q̄ motus fint alteri ⁊ diuifi ab inuicem. fed temp⁹ ĩ omnibus eft idem: qr vn⁹ ⁊ idẽ numer⁹ ẽ eorum q̃ funt equalia ⁊ fimul vbicũq3 fint.

¶ Deinde cũz dicit.

Quoniã aũt loci mutatio: et huiufmodi circularis numeratur autem vnum quodq3 vno quodam proximo vnitates vnitate. equi vero equo fic et tempus tempore quodam finito. Menfuratur autem ficut diximus temp⁹ motu et motus tempore. Hoc autem eft. quia determinato motu et tempore menfuratur motus quantitas et temporis.

Co.133.

¶ Ponit verā solutionē. Et circa hoc tria facit. primo pmittit quedā que sunt necessaria ad solutionē. Sc͡o ex pmissis solutionem cōcludit. ibi. (Si igit͛ quod primum.) Tertio manifestat solutionē pdc͡ā p dc͡ā alioꝝ. ibi. (Un videt͛.) Circa primū pmittit tria: quoꝝ primū ē ꝙ inter alios motus: prim⁹ ⁊ magis simplex ⁊ regularis ē mot⁹ localis: ⁊ inter alios mot⁹ locales motus circularis vt in octauo pbabitur. Sc͡d3 ē ꝙ vnūquodq3 numeratur vno quodā proximo sui generis. sicut vnitas vnitate: ⁊ equus equo: vt p3 in decimo meta. vn̄ oꝫ ꝙ tēpus quodam terminato tpe mensuretur: sicut videm⁹ ꝙ oīa tempora mensurantur p diē. Tertiū qd̄ premittit ē ꝙ temp⁹ mensuratur motu: ⁊ motus tpe sicut supra dictū est. ⁊ hoc iō ē q2 aliquo determinato motu ⁊ aliquo determinato tempore mensuratur quantitas cuiuslibet motus ⁊ temporis.

lec. 16. / Lec. 2. / lec. 19.

¶ Deinde cum dicit.

Si igit͛ quod primum mensura omnium proximorum circulatio que regularis mensura maxime: q2 numerus huiusmodi notissim⁹ est: alteratio quidem igitur neq3 augmentatio non sunt regulares: loci āt mutatio est.

¶ Cōcludit ex pmissis ꝙ si aliquid qd̄ ē primū ē mensura. oīum proximorum. i. oīum que sunt sui generis: necesse est ꝙ circulatio q̄ ē maxime regularis sit mensura oīu3 motuū. dr̄ āt motus regularis q ē vnus ⁊ vniformis. hec āt regularitas nō potest inueniri in alteratiōe ⁊ augmēto q2 nō sunt vsquequaq3 cōtinui nec equalis velocitatis. s3 in loci mutatione inueniri pōt regularitas: q2 pōt esse aliquis motus localis cōtinu⁹ ⁊ vniformis: ⁊ talis ē sol⁹ motus circularis: vt ī octauo pbabitur. ⁊ inter alios motus circularis maxīe vniformis ⁊ regularis est prim⁹ motus: que reuoluit totū firmamētum motu diurno. vnde illa circulatio tāq3 prima: ⁊ simplicior: ⁊ regularior: est mensura omnium motuum. oportet autem motum regularem esse mēsurā seu numerū alioꝛum: q2 oīs mēsura dꝫ eē certissima: ⁊ talia sunt que vniformiter se habent. Ex hoc ergo colligere possumus: ꝙ si pria circulatio mēsurat oēm motū ⁊ mot⁹ mensuratur a tpe inquātum mēsuratur quodā motu: necesse ē dicere ꝙ tēpus sit numerus prime circulatiōis: scd̄m quā mēsuratur tps: ⁊ ad quem mensurant͛. omnes alii motus temporis mensuratione.

lec. 16.

¶ Deinde cum dicit.

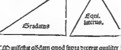
Unde ⁊ videtur tempus esse spere motus: q2 hoc mēsurātur alii motus: ⁊ tēpus hoc motu. Propter hoc autem ⁊ consuetum dici accidit. Dicunt enim circulum esse humanas res: ⁊ alioꝝ motū habentium naturalem ⁊ generationem et corruptionez. Hoc autem est q2 omnia hec tempore iudicantur: et accipiunt finem ⁊ principium: sicut si secūdum quandam circulationem sit. Et tempus enim ipsum videt͛ circul⁹ quidam. Hoc aūt iterū videtur ob hoc: ꝙ huius loco mutationis mensura est et mēsuratur ipsum ab huiusmodi. quare dicere esse rerum que fiunt circulum: dicere est temporis esse quendam circulum. Hoc autem est: quia mensurantur circulatione. Extra enim metrū nihil videtur esse: q3 quod mensuratur. Sed aut multa metra totum.

¶ Approbat predc͡ā3 solutionē per opiniones alioꝝ: et pmo per opinionē errantiū. qui moti fuerūt ad dicendum ꝙ mot⁹ spere celestis sit tps: pp hoc ꝙ hoc motu mēsurātur oēs alii motus: ⁊ tēpus mensuratur hoc motu. manifestū est. n. ꝙ dicim⁹ diem vel ānum cōpletum attēdentes ad motū celi. Sc͡do ex vsu cōiter loquētiū. ibi. Propter hoc āt. Et dicit pp hoc. s. ꝙ temp⁹ est numer⁹ circulationis prime: accidit ꝙ cōsueuit dici. s. ꝙ quidē circulus sit i rebus humanis. ⁊ in aliis que mouent͛ naturaliter ⁊ generant͛ ⁊ corrumpuntur. qd̄ ideo ē: q2 oia huius mensurātur tempore ⁊ accipiūt principiū ⁊ finem i tēpore: ac si tēpus fm quādam circulationē sit: q2 ⁊ ipsum tps v͛ esse quidā circulus. ⁊ iterū hoc v͛ pp hoc ꝙ est mēsura circulatiōis: ⁊ etiam a tali circulatiōe mensurat͛. ⁊ ideo dicere ꝙ eoꝝ que fiūt in tpe est quidam circulus: nihil aliud ē q3 dicere temporis eē quendā circulū qd̄ accidit pp hoc ꝙ tempus mensuratur circulatiōe. id. n. ꝙ mensurat͛ non videtur esse aliud q3 mensura: sed multe mensure videtur facere vnū totū: sicut multe vnitates vnū numerū: ⁊ multe mensure pāni vnā quātitatē pāni. ⁊ hoc verum ē cum accipitur mensura vni⁹ generis. sic igitur p3 ꝙ tempus primo mensurat ⁊ numerat primū motū circularem ⁊ p eū mēsurat omnes alios mot⁹: vnde ē vnū temp⁹ tm̄ propter vnitatem primi mot⁹: ⁊ tm̄ quicūq3 sentit quēcunq3 motū: sentit tempus eo ꝙ ex primo motu causatur mutabilitas in omnib⁹ mobilib⁹ vt supra dictū est.

¶ Deinde cum dicit.

Dicitur āt recte qd̄ numer⁹ quidē idē ēst: ⁊ ouiū ⁊ canū: si equalis vtriq3 sit. Decem āt non idē: neq3 decē eadē sunt: sicut neq3 triāguli idē qui est equilater⁹ ⁊ gradat⁹: ⁊ tm̄ eadē figura ē: q2 vtraq3 triāguli sunt. Idē enim dicit͛ a quo nō differt differētia: s3 nō a quo differt vt triangul⁹ a triangulo differētia differt. Alterꝫ quidē enim triāguli sunt, a figūra aūt non: s3 ī eadē diuisione ⁊ vna. figura. n. hec quidē talis circul⁹: alia vero hui⁹ triangul⁹. hui⁹ aūt alia quidem equilaterū. Alia vero huius gradatū. figura quidē igit͛ eadē: ⁊ hec triāgul⁹ enim est. Triangulus āt non idē ē. Et numerus ia3 similiter. Nō. n. differt a numero differentia numerus horum. Decem āt nō idē ē. In quib⁹. n. dicitur differūt. Hec quidem eni canes. Alio vero equi. Et de tēpore qdē ipso ⁊ de circa ip3 proprietatibus hac intētione dictū ē.

Co. 134.

¶ Manifestat qd̄dam quod supra dixerat qualiter sit intelligendū. dixerat enim ꝙ idē est numer⁹ septem canu3 ⁊ septem equoꝝ. quomō igit͛ hoc sit verū ostēdit: ⁊ dicit ꝙ recte pōt dici si equalis ē numer⁹ aliquaꝝ reꝝ diuersarū: puta ouiū ⁊ canū: ⁊ ꝙ idē sit numer⁹ vtroꝛūq3. vtputa si tā canes q3 oues sint decem: sed nō pōt dici ꝙ hoc ipsum qd̄ est, decem esse: sit idē canū ⁊ ouiū. non. n. eadem decem sunt dece3 canes ⁊ decē oues. Et hoc iō q2 genus potest cū additiōe vnitatis vel idētitatis pdicari de pluribus individuis existētib⁹ i vna spē: ⁊ similiter gen⁹ remotū de plurib⁹ specieb⁹ existētib⁹ sub vno genere propinquo. neq3 tm̄ spēs de individuis: neq3 genus ppinquum de spēbus diuersis predicari potest cū additione vnitatis vel identitatis: ⁊ huiusmōi cōsequēter ponit exemplū sunt. n. due species trianguli. s. equilater⁹. i. habens tria latera equalia ⁊ gradatus. i. habens tria latera inequalia. si

Lec. 17.

gura aūt est gen⁹ trianguli·non ergo possum⁹ dicere ꝙ equilater⁹ ⁊ gradatus sit idē triangul⁹:sed possum⁹ dicere ꝙ sunt eadem figura:q: vtrūq; continet sub triāgulo qui ē vna species figure. ⁊ huiusmodi assignat rationem q: cū idē ⁊ diuersū seu differēs opponāt ibi possum⁹ dicē idētitatē vbi nō ē dr̄a:sʒ nō possum⁹ dicē idētitatē vbi dr̄a. Mānifestū ē.n. ꝙ eqlater⁹ et gradat⁹ differūt ad inuicē dr̄a trianguli.i.que ē propꝛie diuisiua triāguli.et hoc iō. q: sunt diuerse trianguli species. sed equilaterus et gradat⁹ non differunt ſm differentiam figure:sʒ sub vna ⁊ eadeʒ differētia cōtinētur. ⁊ hoc sic pʒ. si enīʒ diuidam⁹ figuras in suas spēs que per differētias cōstituuntur. inuenitur ꝙ alius est circul⁹ ⁊ alius triangul⁹. ⁊ sic de alijs spēbus figure sed si diuidamus triangulū inueniemus ꝙ alia spēs ei⁹ ē equilater⁹ ⁊ alia gradatus. Manifestū ē igitur ꝙ eqlater⁹ ⁊ gradatus sunt vna figura:q: cōtinentur sub vna spē figure q̄ ē triangul⁹:sed nō sunt vn⁹ triāgul⁹:q: sunt diuerse triāguli spēs. ⁊ similiter ē i ꝓposito. numerus enim diuidit̄ i diuersas spēs:quaꝝ vna ē decem. oīa ergo que sunt decē dicunt̄ habere vnum numeꝝ:q: nō differūt ad inuicē ſm spēʒ numeri:cuʒ cōtineāt̄ sub vna numeri spē sed nō pōt dici ꝙ sint eadē deceʒ:q: ea qbus applicat̄ numerus denari⁹ differunt. cū quedam hoꝝ sint canes:et quidā equi. Videt̄ āt hoc Ar. introduxisse ne aliquis ad sustinendā tēporis vnitatē sit cōtentus eo ꝙ dicitur vnum numerū esse equaliū numeroꝝ:sʒ diuersoꝝ:q: sʒ sit idē denari⁹ vel ternarius ꝓpter vnitatē speciei nō tñ ē idem denarius vel ternarius propter diuersitatem que est scōm numeꝝ ex parte materie. Unde ſm istā rōnem sequeret̄ ꝙ tēpus esset vnum spē:sed nō numero. ⁊ ideo ad accipiendum verā tēporis vnitatem opoꝛtet recurrere ad vnitatem pꝛimi motus. qui pꝛimo mēsurat̄ tpe ⁊ quo ēt mēsurat̄ tps. Ultimo āt epilogādo cōcludit dictum eē de tēpoꝛe: ⁊ de his que sunt propꝛia ad considerationeʒ tpis.

Co. 1.

Aristotelis stragirite textus libri quinti.

Transmutat̄ aut transmutans oē. Aliud quidē scdʒ accidēs vt cū dicim⁹ musicū ambulare:qm̄ cui accidit musicū esse:hoc ambulat. Hoc āt i huiusmodi aliquid mutari et similiter dicit̄ mutari:ut quecūqʒ dicūtur scdʒ partes. Sanat̄.n.corp⁹ q: ocul⁹ aut thoꝛax. he aūt ptes toti⁹ corporis sunt. Est aūt ēt aliquid qd̄ neqʒ secūdū accidens mouetur:neqʒ i eo quod aliq̄d ipsi⁹ sed in eo quod ipsum mouet̄ prio. Et hoc ē secūdū seipsum mobile. Secūdū āt alium motū ⁊ aliū alteruʒ est:vt alterabile et alterationis sanabile. et calefactibile alterum.

¶ Diui thome aquinatis in quintum librum physicoꝝ preclarissima commentaria.

Lectio prima.

Postquā Philosophus determinauit de motu ⁊ de his que cōsequunt̄ motū i cōi:hic iā accedit ad diuidēdūʒ motūʒ. ⁊ diuidit̄ i partes duas. In pria agit de diuisiōe mot⁹ ſm ꝙ diuiditur i spēs. In scda de diuisiōe mot⁹.i. partes quātitatiuas ⁊ hoc i sexto libro. ibi (Si āt ē continuū). Prima autē pars diuidit̄ i duas.i. pria agit de diuisiōe mot⁹ i suas species. In ſa agit de vnitate ⁊ oppositiōe mot⁹. ibi. (Post hoc āt dicamus qd est simul.) Pria diuidit i duas.i. pria distiguit motū p se a motu p accidēs. In ſa diuidit motūʒ p se i suas spēs ibi. Qm̄ āt ois mutatio. Pria diuidit i duas. In pria distiguit motū p se a motu p accidens. In ſa pretermittēdum docet motūʒ p accidēs ⁊ determinandūʒ eē de motu p se. ibi. Scdʒ qdeʒ igit̄ accidens. Circa primūʒ duo facit. primo distiguit motūʒ p se a motu p accidens. Scdo epilogat pdcā. ibi. Qño quidē. Distinguit āt i pria pte motūʒ per se a motu per accidēs tripliciter. prio qdeʒ ex parte mobilis. ſo ex pte mouētis ibi. Est āt ⁊ in mouente. Tertio ex parte termini ibi. Qm̄ āt est aliquid. Dicit ergo prio ꝙ oē transmutans.i. transmutatum trib⁹ modis dicitur transmutari: vno mō dicitur aliquid transmutari p accidēs:sicut cum dicimus musicuʒ ambulare:qm̄ hic homo cui accidit eē musicum ambulat. Alio mō dr̄ aliqd transmutari simpliciter:q: aliq̄ pars ei⁹ mutatur:sicut oīa q̄ dicunt̄ mutari ſm partes. ⁊ ponit exemplum in motu alteratiōis. dr̄ enim sanari corp⁹ aīalis: q: sanatur vel ocul⁹:vel thoꝛax.i. pect⁹ q̄ sunt partes totius corpoꝛis. Tertio mō dr̄ aliquid moueri qd̄ neqʒ scdʒ accidens mouetur:neqʒ ſm partē:sed ex eo ꝙ ipsūʒ mouetur prio ⁊ p se:vt per hoc ꝙ dicit. primo excludat̄ mot⁹ ſm partē per id ꝙ dr̄ ſm se excludatur motus p accidēs hoc āt per se mobile variat̄ ſm diuersas spēs mot⁹:sicut alterabile est mobile ſm alteratiōem. ⁊ augmētabile ſm augmentū. ⁊ iteꝝ in specie alteratiōis differt sanabile qd̄ mouetur ſm sanationem ⁊ calefactibile quod mouet̄ ſʒ calefactionem. ¶ Deinde cum dicit.

Co. 2.

Est autē ⁊ i mouēte similiter. Aliud qdē.n. scdʒ accidēs mouet: aliud scdm partē:i eo qd̄ hui⁹ aliq̄. Aliud vero p seipsum primo. vt medicus quidē sanat. Manus autem percutit.

¶ Distiguit motū p se a motu p accñs ex pte mouentis: ⁊ dicit ꝙ similiter pdcā distictio q̄ posita ē ex parte mobilis attēdi pōt ex ipso mouēte. Tripliciter.n. dr̄ aliqd mouet: vno mō per accidēs sicut music⁹ edificat. alio mō ſʒ ptem inq̄tuʒ aliq̄ pars eius mouet:sicut hō dr̄ percutere q: man⁹ ei⁹ pcutit. Tertio mō dr̄ aliqd mouere prio et p se:sicut medic⁹ sanat. ¶ Deinde cum dicit.

Co. 3.

Qm̄ autem est aliquid mouens primuʒ. est auteʒ et aliud quod mouetur. adhuc in quo tēpus:et preter hec ex quo et in quid. Oēs eniʒ motus a quodā et in quiddam.

¶ Procedit ad ostendūʒ motūʒ eodē mō ex pte termini. ⁊ prio pmittit qdā pambula. ſo pōit diuisiōeʒ. ibi. Est āt ⁊ i illis. Circa primūʒ tria facit. prio pōit quot requirātur ad motūʒ. ſo cōparat ea ad inuicē ibi. Hoꝝ āt aliud. Tertio soluit quandā dubitatiōem ibi. Qd̄ qdeʒ igit̄. Dicit ergo prio ꝙ ad motūʒ reqrunt̄ qnqʒ. prio requirit̄ primūʒ mouens:a quo ꝙ.s. est pricipiūʒ mot⁹: ſo reqrit̄ mobile qd̄ mouet̄. Tertio tps i quo est mot⁹: ⁊ pter ista tria requirunt̄ duo termini. vn⁹.s. ex quo icipit mot⁹ ⁊ alius i queʒ mot⁹ ꝓcedit ois.n. mot⁹ est a quodam in quiddam. ¶ Deinde cum dicit.

Co. 4.

Alteꝝ.n. ē qd̄ primū mouet̄:et in qd̄ mouetur:et ex quo. vt lignum et calidum et frigidum. Horum autem aliud quidem mobile est aliud uero in quod. aliud ex quo. Motus aūt manifestum ꝙ in ligno non in specie est. Neqʒ.n. mouet neque mouet̄ species: aut loc⁹ aut quantum hoc. Sed est mouēns quod mouetur:in quod mouetur.

¶ Cōparat pmissa ad inuiceʒ. ⁊ prio mobile ad duos terminos mot⁹. ſo duos termios mot⁹ ad inuiceʒ ibi. Mgis āt i qd̄. Dicit ergo prio ꝙ id qd̄ prio ⁊ p se mouet̄ alterum est a termino i queʒ tendit mot⁹: ⁊ a termino a quo mot⁹ icipit:sicut pʒ i istis trib⁹: lignūʒ: calidūʒ ⁊ frigidūʒ.i. motu.n. calefactiōis lignūʒ qdeʒ est subiectūʒ mobile: aliō vero.s. calidūʒ est termin⁹ ad queʒ. aliō āt.s. frigidūʒ est termin⁹ a quo. Dicit āt id qd̄ mouet̄ pmūʒ esse alteꝝ ab vtroqʒ termino:q: nihil ꝓhibet illō qd̄ mouet̄ p accñs esse alteꝝ terminoꝝ. subiectūʒ.n. vt lignū est ꝙ ca

Lec. 2.

lesit p se: pvatio vero ⁊ cōtrariū vt frigidū est qd calefit p accñs: vt i pmo deni est φ ät mobile sit alter ab vtroq3 termino ꝯñr pbat p hoc φ mot⁹ est i subiecto sicut in ligno. nō ät est i altero terminoꝝ neq3 i specie albi: neq3 i spē nigri: ⁊ hoc p3 p hoc φ illō i quo est mot⁹ mouet ter min⁹ ät mot⁹ neq3 mouet neq3 mouet: siue termin⁹ mot⁹ sit spēs .i. q̃litas: vt in alteratiōe siue sit loc⁹ vt i motu locali: siue q̃tū vt i motu augmēti et decrementi. s3 mouēs mouet subiectū qd mouet i qd mouet .i. in terminū ad quē3. q: ergo mot⁹ ē i subiecto qd mouet. nō ät i termino: manifestū est φ subiectū mobile est aliud a termino motus. ℭ Deinde cum dicit.

Magis ät in quod q̃3 ex quo mouetur denoiabitur mutatio. Unde corruptio in nō esse mutatio est: quāuis ex esse muteur quod corrumpitur: ⁊ generatio in eē: quāuis ex nō eē.

ℭ Cōparat vtrunq3 terminoꝝ ad inuicē: ⁊ dicit φ mutatio magis denoiat a termino ad quē3 q̃3 a termino a quo sicut corruptio dr mutatio i nō esse q̃uis id qd corrūpit mutet ex esse. ecōtrario generatio est mutatio i esse q̃uis icipiat a nō esse. nomen ät generatiōis ad esse ptinet: corruptiōis vero ad nō esse. hui⁹ ät rō est: q: p mutatiōe3 auferē termin⁹ a quo ⁊ acquirit termin⁹ ad quē3. vñ mot⁹ vī repugnare termino a quo et ꝯuenientiā hēe cū3 termino ad quē ⁊ pp hoc ab eo denoiat. ℭ Deide cū dicit.

Co.5. Quid q̃dem igitur motus sit: dictum ē prius. Spēs aūt ⁊ locus ⁊ passiones in que mouentur: que mouentur: i mobilia sunt: vt scientia ⁊ calor. Et dubitabit aliquis si passiōes motus sunt. Albedo autem passio est. erit enim in motu mutatio. et fortassis non est albedo motus: sed albatio.

ℭ Soluit quandā3 dubitatiōe3. ⁊ circa hoc tria facit. pmo pmittit duo q̃ ex pmissis sunt manifesta: quoꝝ pmum est φ i tertio deni ē qd sit mot⁹. scd3 est φ i pcedentib⁹ immediate deni est φ spēs .i. q̃litas: ⁊ loc⁹: ⁊ q̃cunq3 passiones .i. passibiles q̃litates q̃ sunt termini mot⁹: nō mouent cū i eis nō sit mot⁹: vt deni est. vt p3 i scia q̃ est quedā spēs: ⁊ calore qui est q̃dā passio. vel passibilis qualitas. Scdo pōit teriū3 de quo est dubitatio: ⁊ dicit φ aliqs dubitare pōt. vtꝝ passiōes .i. passibiles q̃litates: vt calor: ⁊ frig⁹ ⁊ albedo: ⁊ nigredo: et quo nō mouent sint q̃dā motus. Tertio ducit ad incōueniens si hoc ponatur. Cum .n. albedo sit termin⁹ i quē3 est mot⁹: si albedo sit motus: sequit φ mot⁹ sit termin⁹ mot⁹. qd nō pōt esse vt ifra pbabitur.

Tex.2.

Tex.3. et et hoc determinat veritate3: ⁊ dicit φ albedo nō ē motus sed albatio addit ät. fortassis. q: nūdu3 pbauit φ motus nō terminetur i motu. ℭ Deinde cum dicit.

Est ät ⁊ in illis ⁊ qd ē scd̃m accidēs ⁊ qd est secundū partem: ⁊ scd̃m aliud: ⁊ quod primo est: et non secundū aliud: vt quod fit albū3 in id quod intelligitur: mutatur secundum accidens. Colori enim accidit intelligi. in colorem autem quia pars album coloris est: et in europam: quia pars europe athene sunt. In albū autem colorem per se.

ℭ Ex quo termini mot⁹ sunt aliō a mobili ⁊ a mouente: vt ostēsum est: ostendit φ pter diuisiōe3 mot⁹ que accipit ex pte mobilis ⁊ mouentis: diuidatur tertio mot⁹ ex parte termini. ⁊ q: terminus ad quē3 magis denoiat motum q̃3 terminus a quo: vt deni est: accipit diuisiōem motus a termino ad quē3: sed [illegible] a termino a quo: ⁊ dicit φ ex pte illoꝝ .s. terminoꝝ pōt accipi i motu aliqd qd ē p accñs et aliquid qd est s̃m ptem et s̃m aliud et aliō qd est prio ⁊ nō s̃m aliud. per accidēs quide3: sicut si dicas de eo qd fit album: qd mutat i id qd itelligit vel cognoscitur ab aliquo: erit hoc p accñs. accidit .n. colori albo φ itelligat. Si ät dicatur d eo qd fit albū φ muteur i colorē: q: mutatur i albedine3 hoc erit s̃m ptem. dr .n. mutari i colorē q: mutatur i albedinem q̃ ē pars coloris: ⁊ simile ē si dicā d aliquo q vadit athenas φ vadit i europā: q: athene sunt ps europe. si ät dicatur de eo qd fit albū qd mutat i albū colorē: hoc erit p:io ⁊ p se nō ät diuidit motu3 ex parte tpis qd videbatur residuū: q: tps cōparatur ad motum vt mēsura extrinseca. ℭ Deinde cum dicit.

Quō quidē igit per se mouet. et quō secundum accidēs: et quō scd̃m aliō aliqd: et quō ipsum primum i mouēte: et i eo qd mouet manifestum ē et φ mot⁹ nō in spē: sed in eo quod mouetur et mobili secundum actum fit.

ℭ Epilogat qd dixerat: ⁊ dicit φ manifestū est quō aliquid p se mouetur: ⁊ quō s̃m accidens (⁊ quō s̃m aliquid aliud) .i. s̃m partē. ⁊ iteꝝ quō hoc qd dico primo ⁊ p se inuenitur tā in mouente q̃3 i mobili. dictum est eni quid est mouens pmo ⁊ per se: ⁊ quid est qd mouet primo ⁊ per se. ⁊ iteꝝ dictu3 est φ mot⁹ nō est i spē .i. in qualitate que est terminus motus: sed est in eo quod mouetur: siue in mobili secundum actum: quod idem est.

ℭ Deinde cum dicit.

Co.6. Secundum quidem igitur accidens mutatio dimittatur. In omnibus eni3 est et semper et omnium. quod vero non secundum accidēs est: non est in oībus: sed in cōtrariis et mediis et i cōtradictiōe. Hui⁹ ät fides ex iductiōe est.

ℭ Ostendit de quo motu sit agendum. ⁊ primo oñdit ppositū. scdo manifestat quoddā qd dixerat ibi. (Ex medio ät). Dicit ergo pmo φ mutatio que ē per accidēs dimittenda est: siue p accidens accipiatur ex parte mouentis. siue ex parte mobilis: siue ex parte termini. ⁊ hoc iō quia motus per accidens est īdeterminatus. est .n. i oīb⁹ sicut in terminis: ⁊ i oī tpe: ⁊ oīum subiectoꝝ vel mouentium q: vni infinita possunt accidere. s3 mutatio que nō est s̃m accñs nō est i oībus: sed est tm̄ in ꝯtrariis ⁊ mediis. quātum ad motum qui est in qualitate q̃ntitate ⁊ vbi. ⁊ in contradictiōe. quantū ad generatiōem ⁊ corruptiōe3 quorū termini sunt esse ⁊ nō eē ⁊ hoc p3 per inductionē. sub arte aūt non cadunt nisi ea que sunt determinata: nam infinitorum non est ars. ℭ Deinde cum dicit.

Ex medio autem mutatur. vtitur enim ipso sicut quod est contrarium ad vtrūque. etenim quodāmō medium vltima. vnde et hoc ad illā et illa ad hoc quodāmō dicunt cōtraria. vt vox media grauis ad vltimam subtilis ad extremam et fuscū albū ad nigꝝ. et nigꝝ ad album.

ℭ Manifestat quodā qd dixerat. s. φ motus sit i mediis ⁊ dicit φ cōtingit mutari ex medio ad vtrūq3 extremoꝝ ⁊ ecōuerso: inquantum. s. possum⁹ vti medio vt cōtrario respectu vtriusq3 extremi. mediū .n. inquātū h3 cōuenientiā cū vtroq3 extremoꝝ: est quodāmō vtrūq3 eorū3: ⁊ iō pōt dici hoc ad illud: ⁊ illud ad hoc sicut si dicā φ media vox inter grauem ⁊ acutā. est grauis ad vltimā .i. per cōparationem ad acutam. est subtilis .i. acuta per comparationem. ad extremam .i. ad grauem: ⁊ fuscum est nigrū3 per comparationem ad album: ⁊ ecōuerso.

Co.7. Qm̄ ät oīs mutatio est a quodam et in quiddam: manifestat etiam vtriq3 nomen. post aliud enim aliquid: ⁊ aliud quidē prius. aliud autem monstrat posteri⁹: ⁊ mutabit mutans quadrifarie. Aut eni3 ex subiecto in subiectum: aut ex subiecto in non subiectum: aut ex nō subiecto in subiectum: aut

ex non subiecto in non subiectum. Dico autē subiectum affirmatione monstratum.

Lectio secunda.

Tex.c.11.

Postquam Philosophus diffinixit motū per se a motu p accidens. Hic diuidit mutationē ꝛ motū per se in suas spēs. Ubi cōsiderādum ē ꝙ Ar. supra i tertio vbi motū diffiniuit accepit nomen mot⁹ scdm ꝙ est cōe oībus speciebus mutationis. ꝛ hoc modo accipit hic nomen mutationis. motuꝫ aūt hic accipit magis stricte p quadam mutationis specie. Diuiditur ergo pars ista in partes duas: qꝛ p̄io diuidit mutationē in suas spēs quarum vna est motus. In secunda subdiuidit motum in suas species. ibi. (Si igitur predicamenta). Circa primū duo facit. p̄io ponit diuisioneꝫ mutationis. scdo manifestat partes diuisionis ibi. (Ex non subiecto quidē). Circa primū tria facit. primo premittit quedam necessaria ad diuisionem mutationis. secundo cōcludit ex premissis mutationis diuisionem ibi. (Quare necesse est. Tertio excludit quandā obiectioneꝫ ibi. Que.n. est ex non subiecto. Dicit ergo primo ꝙ cum omnis mutatio fit a quodam in quiddā: vt manifestatur ex ipso mutationis noīe quod denotat aliquid esse post aliud: ꝛ aliud esse prius ꝛ aliud posterius: necesse est his suppositis ꝙ omne quod mutatur quattuor modis mutetur. aut enim vterqꝫ terminus est affirmatus: ꝛ sic dicitur aliquid mutari ex subiecto in subiectum: aut terminus a quo est affirmatus et terminus ad quem est negatus: ꝛ sic dicitur aliquid moueri ex subiecto in non subiectum aut econuerso terminus a quo est negatus ꝛ termin⁹ ad queꝫ ē affirmatus. ꝛ sic dicitur aliquid moueri ex non subiecto in subiectum: aut vterqꝫ terminus est negatus: et sic dicitur aliqd mutari ex non subiecto in non subiectum. non enim accipitur hic subiectum eo modo quo sustinet formam ꝫ omne id quod affirmatiue significatur dicitur hic subiectum.

Deinde cum dicit.

Quare necesse ē ex his que dcā sunt tres eē mutatiōes. s. ex subiecto in subiectū: ꝛ ex subiecto in non subiectū: ꝛ ex non subiecto in subiectuꝫ. Que eniꝫ ē ex nō subiecto in nō subiectū non ē mutatio: pp hoc ꝙ nō ē scdm cōtra positionē. Neqꝫ eni cōtraria neqꝫ cōtradictio ē.

Concludit ex premissis diuisionem mutationis. ꝛ dicit ꝙ necessario ex premissis sequitur ꝙ tres sint mutationis species: quarum vna est ex subiecto in subiectum: sicut cum aliquid mutatur de albo in nigrum. Alia autē est ex subiecto in non subiectuꝫ: sicut cum aliquid mutatur d esse in non esse. Tertia est econuerso ex non subiecto i subiectum: sicut cum aliquid mutatur de nō esse in esse. Deinde cum dicit. Que eniꝫ est ex non subiecto. excludit quādam obiectionē. posset enim aliquis obiicere ꝙ cum premiserit quattuor modis aliquid mutari debuisset concludere quattuor esse species mutationis: et non tres tantum sed hanc obiectionem excludit dicens ꝙ non potest esse aliqua mutationis species de nō subiecto in non subiectū qꝛ ois mutatio est inter opposita. due autem negationes non sunt opposite. neqꝫ enim dici potest ꝙ sint contrarie: neqꝫ ꝙ sint contradictorie. ꝛ huiusmodi etiam signuꝫ est qꝛ quascunqꝫ negationes contingit simul esse veras d aliquo vno ꝛ eodem: sicut lapis nec est sanus nec eger. vnde cum mutatio per se fit solum in contrariis et contradictione: vt supra dictum est: sequitur ꝙ ex negatione in negationem non fit mutatio per se sed solum sic mutatur aliquid per accidens. cum enim aliquid fit de albo nigrum: fit etiam per accidens de non nigro non album. ꝛ p hunc modum dixit aliquid mutari ex non subiecto in nō subiectū. quod autem est per accidens in aliquo genere: nō potest esse species illius generis. et ideo ex non subiecto in non subiectum non potest esse aliqua mutationis species.

Tex.c.

Deinde cum dicit.

Ex non subiecto quidē igitur in subiectum mutatio scdm cōtradictionē generatio ē. Alia quidem simpliciter simplex. Alia vero qdā cuiusdam: vt ex non albo i album: generatio quidem huiusmodi est. que vero ex nō esse simpliciter in substantiaꝫ ē generatio simpliciter ē: secūduꝫ quam fieri et nō fieri simpliciter dicim⁹.

Manifestat partē posite diuisiōis. et circa hoc tria facit p̄io manifestat duas ptes diuisiōis. scdo ondit ꝙ neutra eaꝝ ē mot⁹ ibi. Si igit qd nō ē. Tertio cōcludit ꝙ residua ps diuisiōis ē mot⁹ ibi. (Qm̄ aūt mot⁹.) Circa p̄mū duo facit. p̄io manifestat vnā partē diuisionis. scdo scdam. ibi. (Que neqꝫ ex subiecto i nō.) Dicit ergo p̄io ꝙ illa mutatio q̄ ē ex nō subiecto i subiectū ē iter opposita fꝫ contradictiōeꝫ ꝛ vocat generatio q̄ ē mutatio de nō esse i eē: ſꝫ hec ē duplex. quedā.n. ē simplex generatio q̄ aliqd simpliciter generat. Alia vō ē generatio qdā q̄ aliqd fm qd generat et ponit exēplū de vtraqꝫ generatiōe. et p̄io de fm̄ dicēs ꝙ cū aliqd mutat d nō albo i albū. ē generatio hui⁹. et nō simpliciter. et fo d p̄ma et dicit ꝙ illa generatio q̄ ē ex nō eē simplr i ens qd ē sba ē generatio simpliciter fꝫ quā simplr dicim⁹ aliqd fieri. et nō fieri cū.n. generatio sit mutatio de nō eē i eē fꝫ illū modum d aliqd generari qd ex nō eē i eē mutat. cū aūt ex nō albo fit albuꝫ nō mutatur aliquid ex nō eē simpliciter i esse simpliciter: qd enim mutatur p̄prie subiectum ē. Subiectuꝫ aūt albi est aliqd ens actu. vnde cuꝫ subiectuꝫ maneat i tota mutatiōe etiā i p̄cipio mutatiōis erat ens actu simplr loquēdo: non tamen erat ens actu hoc. s. albuꝫ. et iō nō d fieri simpliciter sed fieri hoc. s. albuꝫ. Subiectuꝫ vō forme substātialis nō ē aliqd ens actu sed ens i potētia tm̄. s. materia p̄ia q̄ in principio generationis est sub priuatione. in fine vero sub forma. et ideo fm generationem substantie fit aliquid simpliciter. Et ex hoc haberi potest ꝙ fm nullam formam que presupponit aliam formam in materia. attēditur generatio simpliciter sed solum fm quid quia quelibet forma facit ens actu.

Deinde cū dicit.

Que vero ex subiecto in non subiectuꝫ corruptio est. Simpliciter quidē que ex substātia in nō esse ē. Quedā autem est. que est in oppositam negationem: sicut dcm̄ ē in generatione.

Manifestat aliā ptē diuisiōis et dicit ꝙ illa mutatio q̄ ē ex subiecto i nō subiectuꝫ vocat corruptio ſꝫ qdā ē corruptio simpliciter q̄. s. ē et esse substātiali i nō esse. qdam vero est i oppositā negatiōeꝫ cuiuscunqꝫ affirmatiōis sicut de albo i nō album q̄ ē corruptio huiusmodi sicut ēt et de generatione dictum est.

Deinde cum dicit.

Co.81

Si igitur qd nō est: dicitur multipliciter: ꝛ neqꝫ ē secūdū compositionem aut diuisionem contingit moueri: neqꝫ quod est secunduꝫ potentiam: ꝙ ei qd est simpliciter scdm actuꝫ oppositū ē. Hoc quidē.n. nō albū aut non bonuꝫ tn̄ cōtingit moueri scdꝫ accidēs. Erit.n. homo nō alb⁹: quod aūt simpliciter nō hoc aliquid est hoc nullo modo contingit moueri. Impossibile ē.n. qd nō ē moueri. Si aūt hoc: ꝛ generatiōē eē motū ipossibile erit. fit.n. qd nō ē. Si enim ꝛ quod ex non ente maxime secundum accidēs fit. Sed tamen verum est dicere: ꝙ est qd non est: de eo qd fit simpliciter. Similiter autem et quiescere. Hec igitur accidunt inconuenientia si moueatur quod non est.

¶ Ostendit ꝙ neutra p̄dictaꝝ partiū est motus. ⁊ p̄mo ꝙ generatio non sit motus: secūdo ꝙ neq; corruptio ibi. (Neq; iā corruptio (primum p̄bat duabus rationib⁹. Quaꝝ prima talis est quod simpliciter non est hoc aliqd non potest moueri: qr quod nō est. non mouetur: sed qđ generatur simplr: est nō ens simpliciter: ergo quod generatur simpliciter non mouetur. ergo generatio simplex nō est motus. Ad manifestationem autem prime propositōnis: dicit ꝙ non ens dicit̄ tripliciter: ⁊ duobus modis dictum non ens non mouetur. tertio modo dictum mouet̄ per accidens. vno modo dicitur ens ⁊ non ens fm diuisionem ⁊ compositionem p̄positionis: p̄out sunt idem cum vero ⁊ falso. ⁊ sic ens ⁊ nō ens sunt in mente tantum siue in ratione tantum: vt dicit̄ in. vj. metha. vnde non cōpetit eis motus: Alio modo dicitur non ens quod est in potentia: fm ꝙ esse in potentia opponit̄ ei quod est esse in actu simpliciter. ⁊ hoc etiam non mouetur. Tertio modo dicitur non ens quod est in potentia que non excludit esse in actu simpliciter: sed esse actu hoc sicut non album dicit̄ non ens ⁊ non bonum. ⁊ huiusmodi non ens contingit moueri: sed per accidens: secundū ꝙ huiusmodi nō ens accidit alicui existenti in actu: cui competit moueri. sicut cum homo est non albus ꝙ autem id quod simplicit̄ nō est hoc aliquid nullo modo moueatur: nec per se neq; per accidens: patet ex hoc ꝙ impossibile est quod non est moueri. vnde impossibile est generationem esse motū. Illud. n. quod non est fit siue generatur. Ex quāuis vt in primo huius dictum est ex non ente fiat aliquid per accidens: ex ente autem in potentia per se: nihilominus tamē verū est dicere de eo quod fit simpliciter ꝙ simpliciter non est: vnde moueri non potest: ⁊ eadem ratione nec quiescere: vnde generatio nec motus est: nec quies. Hec igitur inconuenientia sequuntur siquis ponat generationem esse motum scilicet ꝙ non ens moueatur ⁊ quiescat. Secundam rationem ponit ibi.

Lec. 4. — Lec. 14.

Et si omne quod mouetur: in loco est: qđ autem non est non est in loco: esset enī alicubi.

¶ Que talis est. omne quod mouetur est in loco: sed qđ non est: non est in loco: qr posset de eo dici ꝙ alicubi esset ergo quod non est non mouetur. ⁊ sic idem quod supra. Ueritas autem prime propositionis apparet ex hoc: ꝙ cum motus localis sit primus motuum: oportet ꝙ omne quod mouetur moueatur secundum locum: ⁊ ita sit in loco. Remoto. n. priori remouentur que consequenter sunt.

¶ Deinde cum dicit.

Neq; iam corruptio motus est. Contrarium quidem enim motui motus aut quies. Corruptio autem generationi contrarium est.

¶ Probat ꝙ corruptio non sit motus: quia motui nihil contrariatur nisi motus vel quies: sed corruptioni contrariatur generatio: que neq; est motus neq; quies: vt ostensum est. ergo corruptio non est motus. neq; quies.

¶ Deinde cum dicit.

Co. 9.

Omīs āt mot⁹ mutatiō: q̄dā ē: mutatiōes āt tres sūt dc̄e. Haꝝ āt q̄ sunt secūdū ḡnatiōnē ⁊ corruptionē: nō sunt mot⁹. He āt sunt secūdū cōtradictionē: necesse ē ex subiecto ī subiectū mutationē motū ēē solū. subiecta āt: aut cōtraria aut media. Et p̄uatiō. n. ponit̄ cōtrarium ⁊ monstratur affirmatione nudum: ⁊ album: ⁊ nigrum.

¶ Cōcludit ex p̄missis ꝙ residua pars supra posite diuisionis sit motus. cum. n. motus sit quedam mutationis species: q: in eo ē aliqd post aliud: quod supra dixit ad rōnē mutationis pertinere: mot⁹ sit neq; ē generatio neq; corruptio: que sunt mutationes fm cōtradictionem: relinquitur ex necessitate: cum non sint nisi tres species mutationis ꝙ motus sit mutatio de subiecto in subiectum, ita tamen ꝙ per (duo subiecta) .i. per duo affirmata intelligentur contraria aut media: q: etiam priuatio quoddāmodo est contrarium. ⁊ quandoq; significatur affirmatiue: vt nudum quod est priuatio: ⁊ albū ⁊ nigrū. que sunt contraria.

S igitur predicamenta diuisa sunt substantia ⁊ qualitate ⁊ vbi: ⁊ quando: ⁊ ad aliquod: ⁊ quantitate: ⁊ facere ⁊ pati: necesse est tres esse motus: quantitatis: ⁊ qualitatis: et secundum locum.

Lectio. iij.

P Ostquam philosophus diuisit mutationē in generationē ⁊ corruptionem ⁊ motum: hic subdiuidit motū in suas partes. ⁊ q: oppositorū est eadem scientia: primo assignat species motus: secundo ostendit quot modis immobile dicatur ibi. (Immobile autem.). Circa primum duo facit. primo. ponit quādam propositionem conditionalē per quā accipitur diuisio motus in suas partes. secundo manifestat conditionalem premissam ibi. (Secundum substantiam aūt) Concludit ergo ex p̄missis ꝙ cum motus sit de subiecto in subiectū: subiecta āt est in aliquo genere p̄dicamentorum. necesse est ꝙ species motus distinguant̄ fm genus predicamentorum: cum motus denominationem ⁊ speciem a termino trahat: vt supra dictum est. Si ergo predicamenta sunt diuisa in decem rerum genera. s. substantiā ⁊ qualitatem ⁊c̄. vt dictum est in libro p̄dicamentorum: ⁊ in quinto methaphisice: ⁊ in tribus illorū inueniatur motus: necesse est esse tres species mot⁹. s. motus qui ē ī genere quātitatis et motus qui est in genere q̄litatis: et motus qui est in genere vbi: qui dicit̄ secundū locum. qualiter autem motus sit in istis generibus: et q̄liter pertineat motus ad predicamentū actionis et passionis in tertio dictum est. Unde nunc breuiter dicere sufficiat quod quilibet motus est in eodem genere cum suo termino non quidem ita quod motus qui est ad qualitatem sit species qualitatis: sed per reductionem. sicut enim potentia reducitur ad genus actus. propter quod omne genus diuiditur per potentiam et actum. ita oportet qđ motus qui est actus imperfectus reducatur ad gen⁹ act⁹ perfecti. secundum autem quod motus consideratur vt est in hoc ab alio vel ab hoc in aliud. sic pertinet ad predicamentū actionis et passiōis.

Lec. 1. — Lec. 7. — Lec. 4.

¶ Deinde cum dicit.

Secūdū substātiā autem non est motus: propter nullū entiū substantie contrariū ēē.

Co. 10.

¶ Manifestat conditionalem premissam. et primo ostēdit quod in aliis generibus a tribus predictis non potest esse motus. secundo ostendit quomodo in istis tribus generibus motus sit. ibi. Quoniam autem neque substantie. Circa primum tria facit. quia primo ostendit quod in genere substantie non est motus. secundo quod nec in genere ad aliquid. ibi. Neque est in aliquid. Tertio quod nec in genere actionis et passionis. ibi. Neque agentis et patientis. Pretermittit autem tria predicamenta scilicet quando: et situm ⁊ habere. quando enim significat in tempore esse tempus autem mensura motus est vnde per quam rationem non est motus in actione ⁊ passione que pertinet ad motum: eadem ratione nec in quando. Situs autem ordinem quendam partium demonstrat. ordo vero relatio est ⁊ similiter habere dicitur secundum quandam habitudinem corporis ad id quod ei adiacet vnde in his nō potest esse motus sicut nec in relatione. quod ergo motus non sit in genere substantie sic probat. omnis motus est inter contraria sicut supra dictum est: sed substantie nihil est contrariū: ergo secundum substantiam non est mot⁹. Habet autem dubitationem quod hic dicitur. propter hoc. ꝙ idem philosophus dicit in libro scdo de generatione ꝙ ignis est contrarius aque. ⁊ in primo libro de celo dici/

Lec. 10. — Lec. 4. — Lec. 6.

tur q celum non est generabile nec corruptibile: quia
non habet contrariorum. vnde videtur relinquere q ea
que corrumpuntur vel sint contraria: vel ex contrariis
composita. Dicunt autem quidam ad hoc: q vna sub
stantia potest esse alteri contraria vt ignis aque secunduz
suam formam: non secundum suum subiectum. Sed se
cundū hoc probatio Ar. non valeret. Sufficeret enim ad
hoc q motus sit in substantia: q forme substantiales sint
contrarie. Est enim motus de forma in formam: quia et
in alteratione subiectum non est contrarium subiecto: sed
forma forme. Et ideo aliter dicendū q ignis ē cōtrarius aque
sm q̄litates actiuas et passiuas: q̄ sunt calidū: frigidū: hu
midū et siccū: nō aūt sm formas substātiales. nō eni pōt di
ci q calor sit forma substātialis ignis: cū i aliis corporib⁹
sit accidēs de genē qualitatis. qd eni est de genere substā
tie: nō potest esse alicui accidēs. Sed hec etiam responsio
difficultatē patit. Manifestū ē eni q pprie passiones cau
sant ex principiis subiecti que sunt materia et forma. Si
igit pprie passiones ignis et aque sunt cōtrarie: cum con
trariorum sint contrarie cause: videtur q forme substātia
les sint contrarie. Item in decimo methaphysice proba
tur q omne genus diuiditur per contrarias differrentias
differentie autem sumuntur a formis: vt in octauo eius
dem libri habetur. Videtur ergo q sit contrarietas i for
mis substantialibus Dicenduz est igitur q contrarietas
differentiarum que est in omnibus generibus attendi
tur sm communem radicem contrarietatis: que quidez
est excellentia et defectus: ad quam oppositionem omnia
contraria reducuntur vt in primo huius habituz est. Om
nes enim differentie diuidentes aliquod genus hoc mo
do se habent q vna earuz est vt habundans: et alia vt de
ficiens respectu alterius: propter quod Aristoteles dicit
in octauo methaphysice q diffinitiones rerum sunt sicut
numeri quorum species variantur per additionez et sub
tractionem vnitatis non autem oportet q in quolibet ge
nere sit contrarietas secundum propriam rationem huius
et illius speciei: sed solum secundū eādem rationem excel
lentie et defectus q: enim contraria sunt que maxime di
stant oportet q in quocūqz genere inueniatur contrarietas
q inueniantur duo termini maxime distātes inter quos
cadūt omnia que sunt illius generis: nec hoc sufficeret ad
hoc q in illo genere esset motus: nisi de vno extremo in
aliud contingeret continue peruenire. In quibusdam er
go generibus he due conditiones desunt: vt patet in nu
meris. Quamuis enim omnes species numerorum dif
ferant secundū excellentiā et defectū tñ nō ē accipere duo
extrema maxime distātia in illo genere. est eni accipē mini
mū numerū. s. dualitatē nō tñ maximū. similiter inter spe
cies numerorum nō est continuitas: q: quelibet species nu
merorum form aliter perficitur per vnitatem que indiui
sibilis est: et alteri vnitati non continua. et similiter etiam
est in genere substantie. sunt enim forme diuersarum spe
cierum ab inuicem differentes secundum excellentiam et
defectum. inquantum vna forma est nobilior alia. et pro
pter hoc ex diuersis formis possunt causari diuerse passi
ones: vt obiectum est tamen vna forma speciei secūdū
propriam suam rationem non habet contrarietatem ad
aliam: primo q: in formis substantialibus non attenditur
maxima distātia inter aliquas duas formas: ita q ab vna
earum non veniatur ordinatim nisi per media. sed mate
ria dum exuitur vna forma potest indifferenter recipere
diuersas formas absqz ordine. Unde. Aristoteles dicit in
secūdo de generatione q cū ex terra fit ignis non oportet
q sit transitus per media elementa. Secundo quia cū eē
substantiale cuiuslibet rei sit in aliquo indiuisibili: non po
test aliqua continuitas attendi in formis substantialibus:
vt motus continuus possit esse de vna forma in alia secū
dum remissionem vnius forme et intentionem alterius.
Unde probatio Aristotilis quā pbat in substantia nō esse
motū: q: nō est ibi cōtrarietas ē dēmōstratiua: et nō pba
bilis tñ. vt Cōmentator innuit vr: lz possit et alia rōe pba
ri q mot⁹ nō ē i sbā: quā supra posuit. q: s. subiectū forme
substantialis est ens in potentia tantū. In qualitatibus au
tem tertie speciei manifeste apparet contrarietas sm vtrāqz
rōnem: et q: qualitates possunt īntendi et remitti vt sic pos
sit esse cōtinuus motus de qualitate in qualitatem et q: in
ueniuntur maxīa distantia i vno genere īter duo determina
ta extrema: sicut i colorib⁹ īter album et nigrum in sapo
ribus īter dulce et amarū. in q̄ntitate aūt et loco alterū istorū
manifeste inuenitur. s. continuitas sed aliud. s. maxima di
stantia determinatorum extremorum non inuenitur i eis
si sm cōmunem rationez quantitatis et loci accipiantur:
sed solum secunduz quod accipiuntur in aliqua re deter
minata: sicut in aliqua specie animalis vel plante est aliq̄
minima quantitas: a qua incipit motus augmenti: et aliq̄
maxima ad quam terminatur. Similiter etiaz in loco in
ueniuntur duo termini maxime distantes per compara
tionem ad motum aliquem in quorum vno incipit mot⁹
et in aliud terminat̄ siue sit motus naturalis siue violēt⁹.
¶ Deinde cum dicit.

**Necqz est in ad aliquid: contingit enim alte
ro mutante verum esse alterum nihil mutans.
Quare secundum accidens motus horuz est.**

¶ Ostēdit q nō ē mot⁹ in genere ad aliquid in quocūqz
enim genere est per se mot⁹ nihil alli⁹ generis de nouo i
uenitur in aliquo absqz eius mutatiōe: sicut nouus color
non inuenit̄ in aliquo colorato absqz eius alteratione. Sz
contingit de nouo verum esse aliquid relatiue dici ad al
terum altero mutato: ipso non tamen mutato: ergo mot⁹
non est per se in ad aliquid: sed solum per accidens: īquā
tuz. s. ad aliquā mutationez cōsequitur noua relatio sicut
ad mutationem sm q̄titatez sequitur equalitas vel ineq̄
litas: et ex mutatiōe sm qualitatem similitudo et dissimi
litudo. Hoc autem quod hic dicitur in quibusdam nō vi
detur habere difficultatem. Sunt enim quedam relatio
nes que non sunt aliquid realiter in eo de quo predican
tur quod quidez qnqz cōtingit ex parte vtriusqz extremi
sicut cum dicitur idem eidem idem. hec. n. idētitatis rela
tio i īfinitū multiplicaret̄: si q̄libet res esset sibi eadē p re
lationē additā. manifestum ē. n. q quodlibet sibiipsi ē idē.
est ergo hec relatio sm rōnem tantum inquantum. s. vnā
et eandez rez rō accipit vt duo extrema relationis et simi
liter est in multis aliis. Quedam vero relationes sunt q̄
rum vna realiter est in vno extremo: et alia sm rationem
tantum in altero: sicut scientia et scibile. Scibile enim re
latiue dicitur non quia ipsum refertur per aliquā relatio
nē in ipso existentem: sz q: aliud refertur ad ipsum: vt pz
per philosophū in quinto meta. Et similiter est cuz colū
na dicitur dextra animali. dextrum. n. et sinistrum sunt re
lationes reales in animali: q: in eis inueniuntur determi
nate virtutes in quib⁹ huiu⁹ relatiōes fundant̄. In colūna
aūt nō sunt sm rē: sed sm rōnem tantū: q: nō habet predi
ctas virtutes qui sunt fundamenta harum relationum.
Quedam vero relatiua sunt in quibus ex parte vtriusqz
extremi inuenitur relatio realiter exñs: sicut in qualitate et
similitudine. in vtraqz enim inuenitur q̄ntitas vel quali
tas: qui est huius relationis radix. et similiter etiaz apparet
in multis aliis relationibus. in illis igitur relatiōib⁹ q̄ po
nūt rē aliquā nisi in vno extremorū: nō vr̄ difficile q muta
to illo extremo i q̄ relatio realit̄ existit de nouo dicat̄ ali
qd relatiue de altero absqz sui mutatiōe: cū nihil ei realiter
adueniat: sz i illis i qb⁹ relatō īuenit̄ realit̄ i vtroqz extre
morū: vr̄ difficile q aliqd relatiue dicat̄ de vno p mutatiō
nē alteri⁹ absqz mutatiōe sui: cū nihil de nouo adueniat ali
cui absqz mutatiōe ei⁹ cui aduenit. vñ dicēdū ē q si aliquis
per suam mutationez efficiatur mihi equalis me non mu
tato: ista equalitas primo erat in me quodammodo sicut
in sua radice ex qua habet esse reale. ex hoc enim q ha
beo talem q̄ntitatem: cōpetit mihi q sim equalis omnib⁹
illis q eandem q̄ntitatē habent. cū ergo aliqs de nouo acci
pit illam q̄ntitatem ista cōis radix equalitatis determinat̄
ad istum. et ideo nihil aduenit mihi de nouo per hoc q ī
cipio eē alteri eq̄lis p ei⁹ mutatiōez. ¶ Deīde cū dicit.

Sol. 1. Alexādri. — Improbatō. 1. solutionis. — Sol. 2. — cōtra scdā solutionez. — scdō de generatione. lec. xi. — Lec. 2. — Lec. 8. — Lec. 3. — Lec. 4. — Co. 10. Lec. 2. — Lec. 16.

Neqz agētis: neqz patiētis neqz oīs qui mouet aut mouētis. qz non ē mot⁹ mot⁹. neqz gnatōis gnatio: neqz oīo mutatōis mutatio.

¶ Probat q nō sit motus in genere actōis & passionis. actio enī & passio non differūt subiecto a motu: sʒ addunt aliquam ratonē: vt in tertio dictū est. vnde idem est dicere q mot⁹ sit in agere & pati: & q mot⁹ sit in motu. Circa hoc ergo tria facit. p̄io p̄ponit qd̄ intēdit. sc̄do p̄bat p̄positū. ibi (Primū q̄dez cū ꝯtingit) Tertio ponit q̄ndaʒ distinctionem ad p̄positi manifestationē. ibi (Oino auteʒ qm̄ mouet) Dicit ergo p̄mo q sicut motus non est eius qd̄ ē ad aliqd: ita etiā nō est agentis & patiētis: neqʒ etiam: vt absolutius loquamur: est mouentis aut motu: q: nō p̄t eē q aliqs mot⁹ sit alicui⁹ motus neqʒ q generatio sit generatōis. q̄ sunt species mutationis neqʒ etiam q mutationis sit mutatio: que est genus eoꝝ: & ē corruptionis.

Lec.4.

¶ Deinde cum dicit.

Primum quidem enim contingit dupliciter motus esse motum. Aut sicut subiecti: vt homo mouetur. quia ex albo in nigrum mutatur. sic et motus. aut calescat aut frigescat. aut locum mutat. aut augmentatur. aut diminuitur. Hoc autem impossible est. Non enim subiectorum aliquod est mutatio aut in mutando alterum aliquod subiectum ex mutatione in alteram speciem. vt homo ex egritudine in sanitatem. Sed neqʒ hoc possibile est. nisi secundū accidens. Hic enim motus ex alia specie in aliam mutatio est. Et generatio & corruptio similr̄. p̄ter quod hec sunt in opposita sic. Motus autē nō similiter. Similiter igitur mutabitur ex sanitate in egritudinem ex ipsa hac mutatione in aliam. Manifestuʒ autem quod cū infirmetur mutatus erit in quamlibet. Contingit. n. quiescere. Et amplius non in contingentem semper. Et illa ex quodā in quoddā alteꝝ est. Quare et opposita erit sanatio. sed secundum quod accidit. vt si ex recordatione in obliuionem mutat: qm̄ cui inest illud mutat aliquādo in scientiam. aliquando vero in sanationeʒ.

Co.11.

Co.12.

¶ Probat q mutatōis nō possit esse mutatio. & hoc per vi. rōes. Quarū p̄ia ē: qz si mutatōis sit mutatio: hoc pōt intelligi dupliciter. vno modo vt mutatio sit mutationis sicut subiecti quod mouet: sicut aliqua mutatio est hominis q: homo mouetur puta de albedine in nigredinem. Sic ergo potest intelligi q motus aut mutatio sit mutationis aut motus vt subiecti: ita scilicet q motus aut mutatio moueatur. puta q calescat aut infrigidetur vel moueatur f̄m locū: aut secundum augmentum & diminutionem. sed hoc est impossibile: q: mutatio non est de numero subiectorum cum non sit substantia per se subsistens nō ergo pōt esse mutatio mutationis vt subiecti. Alio modo potest intelligi vt sit mutatō mutatōis vt termini: ita. s. q aliquod subiectum moueatur ex vna specie mutationis i alterā: sicut ex calefactiōe in frigidatiōeʒ: aut sanationē: vt due mutationes intelligantur duo termini vnius mutatōnis: sicut egritudo & sanitas intelligūtur duo termini mutationis: cuʒ homo mutatur a sanitate in egritudinem. sed non est possibile q aliquod subiectum moueatur per se de mutatione in mutationem sed solum per accidens. & quod hoc non sit possibile per se: probatur dupliciter. primo quidem sic omnis enim motus est mutatio ab vna specie determinata in aliam speciem determinatam: & similiter generatio & corruptio que condiuiduntur motui habent determinatos terminos. sed est differentia mutatum q generatio & corruptio sunt in terminum oppositū (sic) s. secundum contradictionem. sed motus ē i terminū oppositū (nō similiter) sed sc̄dm cōtrarietatem si igitur aliquod subiectum mutet de mutatione in mutationem. puta de egritudine in dealbationem: simul dum mutatur subiectū de sanitate in egritudineʒ mutabitur etiā ex hac mutatiōe in aliā. Duʒ enīʒ est subiectū adhuc in termino a quo partim mouetur in terminum ad queʒ. sicut dū aliqs hebet aliqd de sanitate mouetur ad egritudinem. Si ergo motus de sanitate in egritudinē sit terminus a quo alicuius motus dum adhuc durat ista mutatio qua scilicet aliquis mutatur de sanitate ī egritudinē: simul mutabit subiectum de hac mutatione in aliam que succedit in subiecto huic mutationi. Manifestum est āt q quando prima mutatio fuerit terminata scilicet cū iam quis ex sanitate mutatus est in egritudinē: poterit deinceps succedere sibi quecūqʒ alia mutatio. nec hoc est mirum: q: cōtingit terminata prima mutatione subiectum quiescere & nulla mutatione mutari. & eadem ratione contingit q mutetur alia quacūqʒ mutatōe Si igit est aliquis motus de p̄ma mutatione in sc̄dam mutationem q̄ succedit in subiecto. seqt q motus sit de p̄ima mutatiōe in quamcūqʒ aliā indeterminate. & hoc est cōtra rōnem motus per se: qz omnis motus est de determiato ad determinatum terminū. non est enī corpus mouet per se de albo in quodcūqʒ. sed in nigrum aut mediuʒ. patet ergo q due mutationes non sunt per se termini mutationis alicuius. Secūdo aūt p̄bat idē per aliaʒ rōnem. qz si mutatio quedaʒ per se est de mutatione p̄cedēte in mutatōneʒ subsequentē non oportet q sēm p sit mutatio in mutationem (ꝯtigētem). s. quam contingat simul esse cū mutatione precedēte. sicut dealbatio simul potest esse cum egrotatione. sed sanatio non pōt simul esse cuʒ egrotatione. qz sunt contrarie mutationes. contingit tamen q egrotatio. succedit in eodem subiecto sicut dealbatio ita & sanatio. & hoc est q dicit q mutatio q̄ ponit esse de vna mutatione in aliam non semp est in mutationē cōtingētē cū quādoqʒ succedat non contingens. & illa etiam mutatio non contingens est (ex qōdā i qōdaʒ). idest inter duos alios terminos. q̄re ista mutatio nō est cōtingens in quā aliqs mutat de egrotatōe erit sanatio opposita egrotationi. Quod autem hoc sequatur inconueniens patet ex propositione supra inducta. s. q simul dum est p̄ima mutatio mutabitur in secundam. Simul ergo dū aliqs mouetur ad egritudineʒ mutabitur ad sanationem. sanationis autem terminus est sanitas. Est enim de quodam in quoddā aliud vt dicit. vnde relinquitur q simul dum aliquid mouet ad egritudineʒ moueat ēt ad sanitatē. qd̄ ē moueri ad duo ꝯtraria simul & intēdere ea simul qd̄ ē īpossibile. Sic igit manifestum ē q nulla mutatio ē p se de vna mutatōe in aliā. sʒ q hoc ꝯtigat eē p accidēs vt p̄missū manifestat subdēs q p accidēs hoc ꝯtigit. sicut quādo subiectum nūc mutat vna mutatione & postmodū alia. puta si aliqd dicitur mutari per accidens de recordatione in obliuionem. vel in quancunqʒ aliam mutationem. qz subiectum mutationis quandoqʒ mutat in scientiā. quandoqʒ in aliquid. aliud puta in sanitatem. Secundam rationem ponit ibi.

Amplius aūt i īfinitū vadit si erit mutatio nis mutatio: & generatōis generatio. Necesse est igitur esse primam si vltima erit vt si simpliciter generatio fiebat aliquando: & q fit fiebat Quare nūdū erat qd̄ fit simplicit: sʒ aliqd cū fit & factū ē iā & itez fiebat h aliqñ. Quare nō dū erat tūc qd̄ fit. Quoniam autem infinitorū non ē primum: non erit quid vltimum. Quare neqʒ habitum. neqʒ fieri igitur: neqʒ moueri possibile est: neqʒ mutari nihil.

Co.13.

¶ Premittit duas cōditionales. Quarū prima est ꝙ si mutatio est mutationis vel generationis generatio quo/cūq3 modo necesse est ꝓcedere in infinitū: q2 eadē rōe generatio scḋa habebit aliā generationem: ⁊ sic in infinitū. Secūda cōditionalis est: ꝙ si ordinētur hoc modo generationes: ⁊ mutationes: ꝙ mutatio sit mutatōis ⁊ generatio generationis: si vltima mutatio vel generatio erit necesse est ꝙ prima sit. Hāc autē secundā conditionalem sic probat. Sit .n. aliquid quod generetur simpliciter puta ignis: si generationis est generatio: oportet dicere ꝙ etiā ista simpliciter generatio aliquando generabatur. ⁊ hoc ipsum fieri fiebat: cum autē fiebat ipsa generatio: nōdum erat illud qḋ generat̄ simpliciter. s. ignis: q2 aliquid non est dū fit: sed quādo iā factū ē tūc primo ē. q̄diu ergo fiebat generatio ignis: ignis nūdū erat factus: nūdum ergo erat. ⁊ iterū ipsa generatio sue generatiōis eadē ratione aliquādo fiebat. ⁊ sicut quādo fiebat generatio ignis nūdum erat ignis: ita sequitur ꝙ q̄diu fiebat generatio generationis ignis: nūdū esset generatio ignis. ex quo manifestū est ꝙ generatio ignis esse nō potest nisi cōpleta sua generatione. ⁊ eadem ratione nec illa nisi fuerit ꝓcedens. ⁊ sic vsq3 ad primā. Si ergo non fuerit ꝑma generatio nō erit vltima que est generatio ignis: sed si procedatur ĩ generationibus ĩ infinitū non est accipere primā mutatiōē3 vel generationē: q2 in infinitis nō est primū vnde sequitur ꝙ neq3 sit (habitū). i. ꝯñr se habēs ĩ generationib⁹ ⁊ mutationib⁹ si autē nō sit aliqua generatio nec mutatio nihil fit neq3 mouetur. Si ergo generationis sit generatio ⁊ mutationis sit mutatio nihil fit neq3 mouet̄. Est autē3 attēdendum ꝙ hec ratio nō excludit quin mutatio possit se qui mutationē per accidens in infinitum quod oportet dicere ſm opinionem Ar. qui posuit motum eternū: sed intendit ostendere sicut prius dictū est ꝙ mutatio nō sit mutationis per se in infinitū sic enim postrema dependerent ex ĩfinitis ꝓcedētib⁹ ⁊ nunq̄̄ finirent̄. Tertia rationem ponit ibi.

Co.14.

Amplius eiusdem motūs contrarius est ⁊ adhuc quies: ⁊ generatio ⁊ corruptio. Quare ⁊ quod fit cum fiat quod fit nunc corrumpitur. Neq3 enim cum mox fit neq3 posterius. Esse enim oportet quod corrumpitur.

¶ Que tal. ē eidē motui ꝯtrariat̄ ⁊ mot⁹ ⁊ ques: sicut ascēsioni ꝯtrariat̄ descensus ⁊ quies ĩ loco ĩferiori. ⁊ silr̄ generatio ⁊ corruptio ꝯtrariant̄. ꝯtraria āt nata sunt fieri circa idē ergo q̄cq̄d generat̄ pōt corrūpi. S3 si generatiōis est generatio: o3 ꝙ generatio generet̄. ergo gñatio corrūpit̄ sed quod corrūpit̄ o3 eē sicut enī generat̄ qḋ nō ē ita corrūpit̄ qḋ ē: ergo o3 ꝙ (cū fiat qḋ fit). i. cū generat̄ aliq̄d generatōe existēte tūc ipa generatō corrūpat̄: nō q̄dē statī cū generatio desierit neq3 iteꝝ ĩ posteriori tꝑe: s3 simul quod videt̄ inconueniēs. Est autē cōsiderandum ꝙ generatio est vt terminus eius quod generatur: q2 generatio est trāsmutatio ad subiectū. quod autem est generatō nis subiectū non ē id qḋ generatur sed materia eius. vnde Ar. nō recedit a suo ꝓposito q̄ intendebat ostēdere ꝙ mutatio nō est mutationis, vt termini. Quartam rationē ponit ibi.

Co.15.

Ampli⁹ o3 materiam subesse: et ei qḋ fit et mutāti. Que igit̄ erit materia sicut alterabile: vt corpus: aut anima: sic aliq̄d qḋ fit mot⁹: aut generatio. Et iterū aliquid in quod mouetur.

Co.16.

Oportet .n. aliquid esse huiusmodi ex hoc in hoc motum non motum aut generationem.

¶ Que talis est in oĩ generatione oportet eē aliquā materiā ex qua fiat illud quod generatur: sicut in oĩ mutatōe o3 esse aliquā materiam vel subiectū. vt in alteratiōe subiectū ē corp⁹ q̄ntū ad corporales alterōes ⁊ aïa q̄ntū ad aïales. Si ergo generatio generetur o3 ꝙ sit aliqua materia ipsius generationis: que scilicet in speciem generationis transeat. sicut materia ignis generati trāsit in spēcē ignis. ⁊ talē materiā nō ē assignare. Ponit etiam sub eadē ratione aliud mediū: quia scilicet in qualibet generatione vel mutatione oportet esse aliquē terminū in quem aliquid mouetur. ⁊ huiusmodi terminū: oportet esse hoc aliquid demōstratū vel determinatū: hmōi āt nō ē nec mot⁹ neq3 generatio nō ē ergo possibile ꝙ generatiōis aut mot⁹ sit aliqua generatio. Quintam rationem ponit ibi.

Similiter āt q̄uō erit: nō enĩ erit doctrina que doctrine generatio. Quare neq3 generationis generatio: neq3 quedam cuiusdem.

¶ Que talis ē sicut se h3 gen⁹ ad gen⁹: sic ⁊ species ad speciē. Si igit̄ generatōis sit generatio oportebit ꝙ etiā doctrine generatio sit doctrina: s3 hoc apparet manifeste falsū. doctrina enĩ est generatio scientie: ⁊ non generatio doctrīe: ergo nec gñatōis ꝑt eē gñatio. Sextā rōnē pōit ibi.

Co.17.

Ampli⁹ si tres species sunt mot⁹: harū aliquā necesse ē eē subiectā naturā et ĩ quā mouetur. loci ergo mutationem alterari aut ferri.

¶ Que talis est. si mutationis sit mutatio vel sicut subiectū vel sicut terminus: cum tres sint species motus scilicet motus in vbi: ⁊ motus in quantitate ⁊ qualitate: sequetur ꝙ vna harum specierum possit esse subiectum alterius: ⁊ terminus. ⁊ etiam sui ipsius. sequetur ergo ꝙ loci mutatio alteretur. vel etiā feratur secundum locū. que q̄dē euidenti⁹ apparent ĩcōueniētia ĩ speciali q̄ ĩ ꝯmuni. nō ergo dicēdū ē ꝙ mutatōis sit mutatio. aut generatōis generatio.

¶ Deinde cum dicit.

Omnino aūt quoniā mouet̄ omne quod mouet̄ tripliciter: aut in eo quod est secūdū accidens: aut quia pars aliqua: aut quia per se secūdum accidens solū cōtingit mutare mutationem: vt si qui sanus sit currat: aut discat. Hanc autem scḋm accidens dimisimus olim.

¶ Ostendit quomodo possit esse mutationis mutatio. ⁊ dicit ꝙ cū tripliciter aliquid moueat̄. vt supra ē dcm̄ vel ſm accn̄s. vel ſm partē. vel ꝑ se. solūmodo per accidens contingit mutari mutationē. ĩ q̄ntū. s. subiectū3 mutatōis mutatur. puta si aliquis dū3 sit sanus currat aut discat. tūc enim sanatio curret aut discet per accidens. sicut musicus edificat. sed de eo quod mouetur per accidens non intendimus nunc tractare. hoc enim supra iam pretermisim⁹

Lec.6.

Co.18.

Quoniā āt neq3 substātie: neq3 ad aliq̄d neq3 ipsi⁹ facere: aut pati: reliquit scḋ3 q̄le aut quātū ⁊ vbi motū eē solū. in vnoquoq3 enim horum est contrarietas.

Lectio .4.

Postquām Ostenso ꝙ non est motus in substantia neq3 in ad aliquid. neq3 in actione ⁊ passione. Cōcludit in quibus generibus sit mot⁹ Et circa hoc tria facit. primo inducit cōclusionem intentā. secundo ostendit qualiter sit motus ĩ vnoquoq3 trium generum ibi. Motus quide3 igitur. (Tertio remouet quandam dubitationem ibi.) Que autem est in eadē specie. (Dicit ergo primo ꝙ cum motus non sit nec in substātia. nec in ad aliq̄d. nec ĩ facere pati: vt ostensum ē.) Relinquitur ꝙ motus sit solū in istis trib⁹ generibus scilicet qualitate ⁊ quātitate. ⁊ vbi quia ĩ vnoquoq3 horum generū contingit esse contrarietatem quam requirit motus. quare autem pretermittat tria genera scilicet quando. situm. ⁊ habere. ⁊ quomodo in istis trib⁹ generibus in quibus est motus sit contrarietas supra ostensū est.

Lec.7.

¶ Deinde cum dicit.

Mot⁹ quidē igiť scōꝫ q̄le: alteratō: sit huic eni alludit cōe nomē. Dico aūt q̄le nō i substantia: ꝛ nāqꝫ differētia q̄le ē: sꝫ qd passiuū: scōm quod dicitur pati aut impassibile esse.

¶ Ostendit qualiter fit motus in predictis generib⁹: ꝛ p̄mo qualiter fit in qualitate: secundo qualiter in quātitate ibi. (Qui vero secūdū.) Tertio qualiter i vbi. ibi. (Qui autem secundum locum.) Dicit ergo primo ꝙ motus q est in qualitate, vocatur alteratio. huic enīꝫ generi alludit hoc commune nomen quod est alteratio. nam alterū solet dici ꝙ differt secundum qualitatem. Loquimur autē nunc de qualitate non secundum ꝙ quale inuenitur in genē substātie: fm ꝙ differentia substantialis dicitur predicari i eo ꝙ q̄le: sꝫ de q̄li passiuo qd ꝯtinet i tertia specie q̄litatis: sꝫ qd q̄le dr aliqd pati aut nō pati: vt calidū ꝛ frigidū: albū ꝛ nigrū ꝛ hmōi. In his eni cōtigit eē alteratōnē: vt in septiō ꝓbabit. ¶ Deinde cum dicit.

Tex.5.

Qui vero secundum quantū: secundum cōmune quidem innominatus est: sed secunduꝫ vtrunqꝫ aut augmentum aut decrementum. Qui quidem est in perfectam magnitudinem augmentum est. Qui vero ex hac decrementū.

¶ Ostēdit quomō fit mot⁹ in quantitate: ꝛ dicit ꝙ mot⁹ qui ē i quātitate nō est nominatus fm suū genus sicut alteratio. sed nominať fm suas species: q̄ sunt augmentum ꝛ decremētū mot⁹ eni q̄ est in ꝑfecta magnitudie vocať augmētū. Qui vero est a ꝑfecta magnitudine i iperfectū vocať decrementū. ¶ Deinde cum dicit.

Qui autem est scōm loci ꝛ scōm proprium ꝛ commune innominatus est. Sit autem latio vocata: qd commune est. Quāuis dicātur ferri hec sola proprie: cum non in seipsis sit stare mutantibus locum. Et quecunqꝫ non ipsa seipsa mouent secundum locum.

¶ Ostendit qualiter fit motus in vbi: ꝛ dicit ꝙ mot⁹ fm locū nō hꝫ nomē cōmune generis. neqꝫ nomina propria specierū: sed impositū est ei nomen cōmune vt vocet latio. q̄uis hoc nomen nō sit propriū omnino motus localis sꝫ cōmuni. Illa enīꝫ sola dicūtur proprie ferri que sic mouenť fm locū: qd nō est in potestate eorum ꝙ stent. ꝛ huiusmōi sunt illa que non mouentur a seipsis fꝫ locū sed ab alijs. ideo autēꝫ impoī potuit nomen ꝯmune motui in qualitate: qꝛ qualitates sunt contrarie fm propriam rōnem suaꝝ specieꝝ fm quas cōtinentur sub genere qualitatis. contrarietas autē in quantitate non est fm rationeꝫ suarū specierū: sed fm perfectū ꝛ diminutū: vt supra dictum est. ꝛ secundum hoc denominantur species. sed i loco est cōtrarietas solum per comparationem ad motū: respectu cuius duo termini maxime distant. ꝛ ideo quia ista cōtrarietas est fm id qd omnino extraneum ē ab hoc genere non potuit motus qui est i hoc genere habere nomen neqꝫ in generali neqꝫ secundum partes.

Tex.3.

¶ Deinde cum dicit.

Co.19.

Que autem est in eadem specie mutatio in magis ꝛ minus alteratio est. Aut enim ex contrario aut in contrarium motus est: aut simpliciter aut sic. In minus quidem enim vadens in contrarium dicetur mutare. In magis autē tanquam ex contrario in ipsum. Differt enim nihil sic mutare aut simpliciter: nisi ꝙ sic indigebit contraria esse. Magis autem ꝛ minus est quo plus aut minus contrarii insunt: aut nō. Quod quidem igitur hi tres soli motus sunt: ex his manifestum est.

Co.20.

¶ Manifestat quoddā quod poterat esse dubium: ostendens ad quā speciē mot⁹ reducatur mutatio que est fm magis ꝛ minus. puta cū aliquid de magis albo fit min⁹ albū: ꝛ econuerso. posset enim alicui videri ꝙ reduceret ad motū augmēti ꝛ decrementi. Sed ipse ostendit ꝙ reducitur ad motum alteratōis. ꝛ dicit ꝙ mutatio que est in eadem specie qualitatis: puta in albedine vel in magis vel in minus est alteratio. ꝛ hoc probat per hoc ꝙ alteratio est mutatio de contrario in cōtrarium fm qualitatem: qd contingit dupliciter (Aut simpliciter). Cum aliquis mutatur de albo i nigrū: vel econuerso. (aut sic). scilicet quādo aliquid mutatur de magis albo in minus album: ꝛ ecōuerso ꝛ ꝙ sic mutari sit mutari de contrario in ꝯtrariū probat per hoc ꝙ cū aliquid mutatur de magis albo in minus albū: potest dici mutari in cōtrarium: quia appropinquat ad cōtrarium scilicet ad nigrum. cum autem mutatur aliquid de minus albo in magis albuꝫ idem est ac si mutaretur de contrario in contrarium: scilicet de nigro in ipsum albūm. ex hoc enim fit magis album. quia magis recedit a nigro: ꝛ perfectius participat albedinem ꝛ nihil differunt quantum ad hoc ꝙ fit alteratio. ꝙ mutetur aliquid de contrario in contrarium. (vel simpliciter vel sic). scilicet secundum magis ꝛ minus: nisi ꝙ quando mutatur aliquid simpliciter de contrario in contrarium necesse est ꝙ sint duo contraria in actu termini alteratōis vt album ꝛ nigrū. sed mutatio fm magis ꝛ minus est in quantum est plus ꝛ minus de altero contrariorum vel non est. Ulterius cōcludit manifestū eē ex dictis tres solū ꝑdictas species mot⁹ eē.

¶ Deinde cum dicit.

Immobile autē est quod omnino īpossibile est moueri: sicut sonus inuisibilis. Et quod multo tempore vix mouetur: aut quod tarde īcipit: quod dicitur grauiter mobile. Et quod aptum natū est moueri et possibile. non mouetur autem tunc cum aptum natuꝫ est: ꝛ vbi: ꝛ sic. quod quidem quiescere voco imobiliū solū. Contrariū enīꝫ quies motui est. quare priuatio erit susceptiui. quid quidem igitur est motus. ꝛ quid quies: et quot mutationes et q̄les motus. manifestum ex dictis.

Co.21.

¶ Ostēdit quot modis dr īmobile: ꝛ pōit tres modos. p̄mo enim dicitur immobile illud quod nullo modo ē aptum natum moueri vt deus: sicut ꝛ dicitur inuisibile qd non est natum videri: vt sonus. Secūdo modo dicitur īmobile quod difficile est moueri. ꝛ hoc dicit: vel quia postqꝫ incepit moueri mouetur tarde ꝛ cum magna difficultate: sicut si quis dicat claudum immobilem: vel qꝛ difficile est ꝙ incipiat moueri: ꝛ per multuꝫ temp⁹ oportet ad hoc laborare: sicut si dicamus ꝙ aliquis mons vel aliquod magnum saxum est immobile. Tertio modo dicitur aliquid immobile quod natum est moueri: ꝛ potest de facili moueri non tamen mouetur quando natū ē moueri: ꝛ eo modo quo natū est moueri. ꝛ hoc solum proprie dicitur quiescere: quia quies est contraria motui. ꝛ accipit hic contrarietatem large secundum ꝙ etiam includit priuationem. vnde cōcludit ꝙ oportet ꝙ quies sit priuatio in susceptiuo motus. contrarium enīꝫ ꝛ priuatio nō est nisi in susceptiuo sui oppositi. Ultimo epilogat que dicta sunt dicens manifestum esse ex dictis quid sit mot⁹: ꝛ quid quies: ꝛ quot sint mutationes: ꝛ quales mutationes possunt dici motus.

Post hec autēꝫ dicamus quid est simul et extractum quid est: et quid est tangere et quid est medium: et consequenter et quid habitum et quid cōtinuum: et in quali bet re vnūquodqꝫ borū esse aptuꝫ natum sit.

p

Lectio. v.

Postquam Philosophus diuisit mutatiōem ⁊ motū in suas species: hic procedit ad determinandū de vnitate ⁊ contrarietate mot⁹ in suas species. Et circa hoc duo facit. primo ꝑmittit q̄dā necessaria ad sequētia. s° ꝓseq̄t ꝺ pricipali ꝓposito. ibi. (Un⁹ āt mot⁹.) Circa ꝑmū tria facit. p°o dicit ꝺ quo ē ītētio. s° exeq̄t ꝓpositū ibi. (Simul q̄dē igit.) Tertio recapitulat ibi. (Quid q̄dem igitur.) Dicit ergo primo ꝙ dicendū est post predicta q̄d est simul: ⁊ q̄d est extractum vel separatū: ⁊ q̄d est tangere: ⁊ q̄d est mediūm: ⁊ q̄d est consequēter: ⁊ quid habitū: ⁊ quid continuum: ⁊ in quibus hec nata sunt esse. premittit autem ad hoc ꝙ hoꝝ diffinitionib⁹ vtit̄ in demonstrationibus consequentib⁹ per totū librum: sicut ⁊ in principio euclidis ponūtur diffinitiones que sunt sequentiū demōstratiōnūz principia.

¶ Deinde cum dicit.

Co. 22. Simul, quidē igitur dicuntur hec eē secūdū locū: quecūqz in vno loco sunt primo. Separatum autē quecūqz sunt in altero. Tangere āt quorum vltima simul.

¶ Exequit̄ propositū. ⁊ primo diffinit q̄ premissa sunt. s° cōparat ea ad inuicē. ibi. Manifestū āt ꝙ primū. Circa primum tria facit. primo diffinit ea que pertinēt ad tāgere. s° ea que pertinent ad hoc quod est consequenter. ibi. Mediuz vero. Tertio ea que pertinent ad continuū. ibi. Continuuz āt. Et q: in diffinitione eius quod est tangere ponit̄ simul. ideo primo diffinit ipsuz: ⁊ dicit ꝙ illa dicunt̄ esse simul s̄m locū que sunt in vno loco p°o ⁊ dicitur primus loc⁹ vniuscuiusqz qui est propri⁹ locus ei⁹ ex hoc enim aliq̄ dicunt̄ esse simul ꝙ sunt in vno loco ꝑprio. non autem ex hoc ꝙ sunt in vno loco cōi: q: s̄m hoc posset dici ꝙ omnia corpora essent simul. q: omnia continentur sub celo. dicit āt ꝙ simul dicunt̄ hec esse s̄m locuz ad differentiam eoꝝ q̄ dicuntur esse simul tempore. hoc enim non est nunc ad propositum. per oppositum autem dicunt̄ esse separatum vel seorsum quecunqz sunt in alio ⁊ alio loco. Tangere autem se dicunt̄ quorum sunt vltima simul. vltima autem corporum sunt superficies: ⁊ vltima lineaꝝ sunt puncta. Si ergo ponat̄ ꝙ due linee se tāgant in suis vltimis: duo puncta duaꝝ lineaꝝ se tangentiū continebunt̄ sub vno puncto loci continentis nec propter hoc sequitur ꝙ locatum sit maius loco quia punctum additum puncto nihil mai⁹ efficit. ⁊ eadem ratione se habet in alijs.

¶ Deinde cuz dicit.

Co. 23. Mediū vero in quod aptum natū ē primū pertingere mutans. quā in quod vltimum mutat scd̄m naturā continue mutans. in min⁹ autē ē mediū in tribus: vltimum quidem enim mutationis contrarium ē. Continue autez mouetur: qd̄ nihil aūt paucissimū deficit rei nō tēporis. Nihil enim prohibet deficientem rei nō tēporis: ⁊ statim autem post hypatē ꝓsonare vltimam s3 rei in quā mouet̄. Hoc aūt ⁊ in his q̄

Co. 24. sunt secūdū locū: ⁊ in alijs mutationibus manifestum ē. Contrarium autem secundum locū ē: secūdum rectitudinē distans plurimū. Minima autē finita. Metrū āt finitū est.

¶ Diffinit ea q̄ pertinent ad hoc ꝙ consequenter se habet. ⁊ circa hoc tria facit. primo diffinit medium qd̄ ponitur in diffinitione ei⁹ qd̄ est consequenter. s° diffinit hoc qd̄ est consequenter ibi. Consequenter autem. Tertio infert qddam correlarium ex dictis. ibi. Quā āt omnis mutatio. Dicit ergo primo ꝙ medium est in qd̄ p°o aptum natum est peruenire id qd̄ continue mutat̄ s̄m naturam: quam in vltimum terminum mot⁹ in quem mutat̄. sicut si aliq̄d mutat̄ de a. in c. per b. dūmodo sit continu⁹ mot⁹ p°o perueniet ad b. quam ad c. mediū āt pōt q̄dē eē ī pluribus q: inter duo extrema possunt eē multa media: sicut inter albū ⁊ nigrum sunt multi colores medij: sed ad minus oportet ꝙ sit in trib⁹ quoꝝ duo sunt extrema: ⁊ vnuz medium. sic vt igit̄ medium est per qd̄ in mutatiōe peruenitur ad vltimum: sed vltimuz mutatiōis est cōtrariuz dcm̄ est enīz supra ꝙ mot⁹ est de ꝯtrario in cōtrariuz. et q: in diffinitiōe medij posuerat cōtinuatiōez mot⁹ consequēter ondit q̄d dicat̄ cōtinue moueri pōt āt cōtinuatio motus ex duob⁹ attēdi: ⁊ ex tempore in quo mouet̄: ⁊ ex re per quam transit: sicut ē magnitudo in motu locali. Ad hoc igit̄ ꝙ sit mot⁹ cōtinuus requirit̄ ꝙ nulla interpollatio sit in tempore: q: q̄tūcūqz modicuz īterpollaret̄ motus: s̄m tp̄s nō esset cōtinu⁹ sed ex parte magnitudinis ꝑ quā trāsit mot⁹: pōt eē aliq̄ media īterpollatio sine preiudicio continuatiōis mot⁹: sicut p3 ī transitib⁹ viaꝝ in q̄bus ponunt̄ lapides ad modicuz distātes: per quos trāsit hō de vna parte vie ad aliā motu continuo. hoc ē ergo ꝙ dicit ꝙ cōtinue mouet̄ illud qd̄ nihil deficit rei. i. ꝙ nō h3 interpollatiōez ex parte rei per quā trāsit: aut si dēficit paucissime deficit s3 tp̄s nō pōt nec paucissimum deficere si sit mot⁹ cōtinu⁹. qd̄ āt res possit deficere i motu cōtinuo manifestat subdens ꝙ nihil ꝓhibet aliq̄d moueri cōtinue com defectu rei: s3 nō tp̄is sicut si aliqs citharizans statim post pypaten idest primā chordā grauē: sonet vltimā acutā. intermissis q̄buīdā chordis ī medio. S3 iste defectus ē rei in qua est mot⁹ nō āt tp̄is. hoc āt ꝙ dictuz ē de cōtinuitate mot⁹ itelligenduz ē tā ī motu locali q̄3 ī alijs motib⁹. s3 q: non ē manifestuz qd̄ vīmuz ī motu locali sit cōtrariuz: q: loc⁹ nō vr̄ esse cōtrari⁹ loco. iō hoc manifestat ⁊ dicit ꝙ cōtrariuz s̄m locuz ē ꝙ plurimū distat s̄m lineaz rectā. ⁊ intelligēduz ē plurimā distantiā esse s̄m cōparatiōez ad motuz ⁊ mobilia ⁊ mouētia. sicut maxime distant s3 locuz ꝑ cōparatiōez ad motuz grauiuz et leuiuz centrum ⁊ extremitas celi quo ad nos. s̄m āt motuz meum vel tuum maxie distat id quo intendim⁹ ire ab eo a quo incepimus moueri. Quid autē sibi velit ꝙ dixit. scd̄m rectitudinem. exponit subdens. minima āt finita. Ad cui⁹ intellectum considerandū est ꝙ minima distātia q̄ ē inter quecunqz duo puncta signata ē linea: quā cōtingit vnam tm̄ esse inter duo pūcta. sed lineas curuas cōtingit ī infinitū multiplicari īter duo pūcta: s̄m ꝙ due linee curue accipiunt̄ vt arc⁹ maioꝝ vel minoruz circuloꝝ. ⁊ q: oīs mēsura debet esse finita alias non posset certificare quantitatem qd̄ est propriū mēsure: iō distātia que ē īter duo nō potest maxīa mēsurari s̄m lineam curuā: sed solū s̄m lineam rectam que est finita ⁊ determinata.

Lec. 6.

¶ Deinde cum dicit.

Cons. Consequēter āt ꝙ cū post primū solūz sit: aut positione aut specie aut aliquo sic determinatorū: nullū mediū ē eorum que sunt in eodē genere: ⁊ cuius consequenter ē. Dico āt vt linea linee: secūdum ꝙ sunt linee: aut vnitati vnitas. secūdum ꝙ sunt vnitates aut domus domus. Aliud āt nihil prohibet esse medium. cōsequenter enim alicui consequēter ac posteri⁹ aliquid. Non enim vnum consequenter ē duo-

Co. 26. bus: neqz noua luna secūde consequēter: sed hec illis. Habitum autem ē: quod consequenter est: cum tangat.

¶ Diffinit hoc ꝙ consequenter se habet ⁊ quandam speciem eius. s. habitum. ⁊ dicit ꝙ ad hoc ꝙ aliquid dicatur esse consequēter ad alterū duo requirunt̄: quorū vnum est ꝙ sit post aliq̄d primū quodam ordine vel s̄m positionē: sicut in his q̄ sunt scd̄m ordinez in loco vel s3 spēz sicut dualitas est post vnitatem: vel quocūqz alio modo

aliq̄ua determinate ordinent̄ sicut: ſm virtutez: ſʒ digni tatem: ſm cognitionem ⁊ huiõi. aliud quod requirit̄ eſt ꝙ inter id qd eſt cõſequenter: ⁊ id cui eſt cõſequenter nõ ſit aliquid mediū de numero eorū que ſunt in eorū gene re: ſicut linea cõſequenter ſe habeat ad lineam: ſi nulla li nea ſit in medio: ⁊ ſimiliter eſt de vnitate ad vnitatē: ⁊ de domo ad domū. ſed nihil prohibet ad hoc ꝙ aliqd ſit cõ ſequenter alteri quin aliqd ſit mediū inter ea alterius ge neris: ſicut ſi aliquod animal ſit mediuʒ inter duas domꝰ quare ãt dixerit. (⁊ cuius ẽ cõſequenter) ⁊ qd eſt princi pium manifeſtat ſubdens: ꝙ dicit̄ cõſequenter eſt reſpe ctu alterius: ⁊ nõ tanq̄ʒ prius ſed poſteriꝰ. Nõ enim dici tur ꝙ vnū ſit cõſequēter duobus: neqʒ noua luna ſecunde ſed ecõuerſo. Deinde diffinit quandam ſpeciem eius qd eſt cõſequenter habitū. ſ. ⁊ dicit ꝙ nõ omne qd eſt conſe quenter eſt habitum: ſed quando ſic eſt cõſequenter qd tã git: ita ꝙ nihil ſit mediū non ſolum eiuſdem generis: ſed nec alterius. ℭ Deinde cum dicit.

Quoniaʒ autem omnis mutatio in oppo ſitis eſt: oppoſita autem contraria: ⁊ que ſcđm contradictionem ſunt contradictionis autēʒ ni hil medium: manifeſtum eſt ꝙ in contrariis erit medium.

ℭ Cõcludit ex premiſſis ꝙ cū medium ſit per quod ali quid mutat̄ in alterꝫ: ⁊ omnis mutatio ſit inter oppoſita q̄ vel ſunt ꝯtraria vel ꝯtradictoria: in ꝯtradictoriis aūt nihil eſt mediū: relinquit̄ ꝙ omne mediuʒ ſit inter ꝯtraria ali quo modo. ℭ Deinde cum dicit.

Continuum ãt eſt quod quidem habitum aliquid. Dico autem eē continuum cū idem ſi at ⁊ vnus vtriuſqʒ terminus eorum que tāgū tur: ⁊ ſic ſignificat nomen continui. Hoc autēʒ eſſe nõ poteſt: cum duo ſint vltima. Sed hoc terminato manifeſtum eſt ꝙ in his eſt cõtinuū ex quibus vnum aliquod aptum natum ē fieri ſcđm contactum. Et ſicut aliquando ſit conti nuum vnum: ſic ⁊ totum erit vnum: vt aut pe netratione aut conclauatione: aut colla: aut ta ctu: aut adnaſcentia.

Co.27.

ℭ Manifeſtat quid ſit ꝯtinuum. ⁊ dicit ꝙ ꝯtinuū eſt aliq̄ ſpēs habiti: cū enim vnus ⁊ idē fiat terminus duoꝝ: que ſe tangūt dr̄ eē ꝯtinuū. ⁊ hoc ēt ſignificat nomen. nam cõ tinuū a cõtinuando dr̄. quando igit̄ multe partes cõtinen tur in vno: idest quaſi ſimul ſe tenēt tunc eſt ꝯtinuum. ſed hoc nõ poteſt eē cum ſint duo vltima: ſed ſolū cum ē vnū. Ex hoc ãt vlterius ꝯcludit ꝙ ꝯtinuatio eē nõ poteſt niſi in illis ex quibus natū eſt vnum fieri ſm contactum. Ex ea dē enim rõne aliquod totum eſt ſm ſe vnum ⁊ continuū ex qua ex multis ſit vnum continuum: vel per aliquā cõ clauatiõem: vel per aliquam incollationem: vel per quē cunqʒ modū ꝯiungendi ita ꝙ fiat vnus terminus vtriuſqʒ vel etiam per hoc ꝙ aliquid iuxta aliud: naturaliter naſci tur ſicut fructus adnaſcit̄ arbori ⁊ cõtinuat̄ quodãmõ ei. ℭ Deinde cum dicit.

Manifeſtum aūt ⁊ quod primū cõſequē ter. Contactum quidem enim eſt neceſſe cõſe quenter eſſe. Quod conſequenter autem non omne tangere. vn̄ i prioribus ratiõe cõſequen ter eſt. ut i numeris. Tactus ãt nõ eſt.

Co.28.

ℭ Cõparat tria premiſſorū ad inuicem de quibus princi paliter intendit ſcilicet cõſequenter ſe habens contactum ⁊ cõtinuum: ⁊ circa hoc tria facit. primo ꝯparat cõſequē ter ſe hñs ad contactum: ſcđo cõtactum ad ꝯtinuū ibi. (Et quidem cõtinuū). Tertio infert qddam correlariū ex di ctis ibi. (Quare eſt ſi vnitas.) Dicit ergo primo manife ſtū eē ꝙ ꝯſequenter ſe habens eſt primum iter cetera pre miſſa ordine nature. ſm ꝙ dr̄ eē prius a quo nõ ꝯuertit̄ conſequētia eſſendi. q: omne contactum neceſſe eſt eſſe cõ ſequenter. nõ enim inter ea que ſe cõtingunt eſt aliquē or dinem ad minus poſitione. ſed nõ oʒ omne ꝙ conſequen ter ſe hʒ eē tangens. q: ordo pt̄ eſſe. in quibus non eſt ta ctus: ſicut in ſeparatis a materia: vnde hoc quod eſt conſe quenter inuenit̄ in his que ſunt priora ſm rõnem. Inue nitur enim in numeris in quibus nõ inuenitur tactus: qui inuenit̄ ſolum in continuis numeri ãt ſm rõneʒ ſunt prio res continuis quantitatibus: ſicut magis ſimplices ⁊ ma gis abſtracti. ℭ Deinde cum dicit.

Et ſi quidē cõtinuum etiam neceſſe ē tan gere. Si vero tāgit: nõdum cõtinuum eſt. Nõ enim neceſſe eſt unum eſſe ipſorum vltima: ſi ſi mul ſunt: ſed ſi vnum ſunt neceſſe eſt ⁊ ſimul. Quare iſertus vltimus eſt ſcđm generatiõem neceſſe eſt enim tāgere: ſi ad nata erūt vltima. cõtacta autem nõ oīa ad nata ſunt. In quibus autem nõ eſt tactus: manifeſtum eſt ꝙ nõ eſt conſertus in his.

ℭ Cõparat cõtactuʒ ad continuuʒ. ⁊ dicit ꝙ eadē rõe cõ tactum eſt prius q̄ʒ continuum: q: ſi aliqd eſt continuum neceſſe eſt ꝙ ſit tangens: ſed non eſt neceſſarium ſi tangit ꝙ ſit continuum: ⁊ hoc ꝓbat per rõnem vtriuſqʒ. nõ eniʒ neceſſarium eſt ꝙ vltima aliquoꝝ ſint vnum: quod eſt de rõne continui. Si ſunt ſimul: qd eſt de rõe contacti: ſʒ ne ceſſe eſt econuerſo ſi vltima ſunt vnum ꝙ ſint ſimul rõne qua pt̄ dici ꝙ vnum ſit ſimul ſibi ipſi. Si ãt hoc ꝙ dico ſi mul importat habitudineʒ diſtinctoꝝ non poſſunt eē vnū que ſunt ſimul: ⁊ ſm hoc nec contacta eē poſſunt que ſunt continua. Sed cõiter accipiendo. Unde concludit ꝙ (in ſertus): idest continuatio ſcđm quam vna pars inſeritur alteri in vno termino eſt vltimus in ordine generationis ꝓ ut ſpecialia ſunt poſteriora cõibus ſicut prius generat̄ ani mal q̄ʒ homo. ⁊ ideo dico eē vltimum inſertum: q: neceſ ſe eſt aliqua ſe tangere ad inuicem ſi vltima eoꝝ (ſunt ad nata) idest naturaliter vnita: ſed non eſt neceſſariuʒ ꝙ om nia que ſe tangunt ꝙ ſint naturaliter ad nata ad inuicē: ſʒ in quibus non poteſt eē contactus: manifeſtum eſt ꝙ in his, non poteſt eē (conſertus.) .i. continuatio. ℭ Deinde cum dicit.

Quare ſi eſt vnitas et punctum q̄ualia dī cūt ſeparata. Nõ poſſibile eſt vnitatem et pun ctum idem. His quidem ineſt tāgere: unitati bus autem cõſequēter. Et horum quidem cõ tingit eſſe medium. Omnis enim linea mediū pūctorum ēſt. Harum autem non eſt neceſſe. Nullum enim medium eſt dualitatis et vnita tis. Quod quidem igitur eſt ſimul et extra. Et quid tāgere et quid mediū et quid conſequen ter et quid habitum et quid continuum et in quolibet vnūquodqʒ eorū ineſt: dictuʒ eſt.

Co.29.

Co.30.

ℭ Concludit quoddam correlarium ex dictis. ſ. ꝙ ſi vni tas ⁊ punctus ſunt ſeparata ſicut quidam dicunt ponētes mathematica ſeparari ſm eſſe: ſequit̄ ꝙ vnitas ⁊ pun ctum non ſunt idem. ⁊ hoc manifeſtum ſit duabus rõni bus. primo quidem q: puncta ſunt in his que nata ſunt ſe tangere: ⁊ ſcđm puncta aliqua ſe tangunt ad inuicem. In vnitatibus autem non inuenit̄ contactus ſed ſoluʒ hoc ꝙ eſt conſequenter. ſecundo vero q: inter duo puncta cõ tingit eſſe aliquid medium. omnis enim linea eſt mediuʒ inter duo puncta. ſed inter duas vnitates non neceſſe eſt eſſe aliquod medium. patʒ enim ꝙ inter duas vnitates que conſtituunt dualitatem ⁊ ipſam primam vnitatem nihil ē

medium. Ultimo epilogat que dcā ſunt: ⁊ eſt planū i lrā.

Co.31.

VNus aūt motus dicatur multipliciter: vnum quidem enim multipliciter dici/mus. Genere quidem igitur vnus eſt ſecūdū figuras predicamenti. Loci mutatio q̄dem enim omni loci mutationi genere vna eſt. Alteratio āt a loci mutatione altera genere ē.

Lectio. vi.

POſtquam Philoſophus poſuit quaſdam diffinitiones neceſſarias ad ſequentia: ꝓcedit ad tra/ctandum de vnitate ⁊ diuerſitate motus. ⁊ primo determinat de vnitate ⁊ diuerſitate motus. ſecundo de contrarietate que eſt quedam di/uerſitas ſpecierum ibi. (Amplius autē determinandū.) Circa primum duo facit. primo diſtinguit vnitatem mo/tus ſm tres cōes modos. ſcḋo alterū eoꝝ ſubdiuidit ibi. (Quoniam autem continuum ē.) Circa primum tria fa/cit. primo oſtendit quomodo motus dicat̄ vnus genere. ſecundo quomodo dicatur vnus ſpec. e. ibi. (Specie aūt vnus eſt ⁊c.) Tertio quomodo dicat̄ vnus numero ibi. (Simpliciter autem vnus.) Dicit ergo p̄io ꝙ motus dr̄ vnus multipliciter ſcḋm ꝙ ipſum vnum in commu/ni acceptum multipliciter dr̄. ſ. genere ⁊ ſpecie ⁊ numero dr̄ autem motus vnus genere ſcḋm figuras predicamen/ti. omnes enim qui ſunt in vna coordinatione predicamē/ti poſſunt dici vnus motus genere: ſicut omnis loci muta/tio eſt vnus motus genere q: eſt in vno predicamento vbi. Differt autem genere ab alteratione que eſt in predi/camento qualitatis: vt ſupra dcm̄ eſt.

Lec.4.

Deinde cum dicit.

Specie autem unus eſt: cum genere vnus ⁊ indiuidua ſpecie ſit ut coloris quidē ſunt dif/ferentie iam igit̄ alius ſpē denigratio ⁊ dealba/tio. Omnis autem dealbatio omni dealbatiōi idem ſecūdum ſpeciem erit: ⁊ omnis denigra/tio denigrationi. Albedini autem non ampli/us. unde ſpecie una dealbatio albationi om/ni. Si autem ſunt quedā que ⁊ genera ſimul et ſpecies ſunt: manifeſtum eſt ꝙ ut ſpecie unū erit: ſimpliciter vnus ſpecie nō ut doctrinatio ſed ſcientia quidem ſpecies exiſtimationis. ge/nus autem ſcientiarum aliarum.

Oſtendit quomodo motus ſit vnus ſpecie. ⁊ p̄io oſtē/dit propoſitum. ſecūdo mouet quandam dubitationē ibi. (Dubitabit autem aliquis.) Dicit ergo primo ꝙ mot⁹ dr̄ vnus ſpecie cum non ſolum eſt vnus ſcḋm genus: ſed etiam ſcḋm ſpeciem indiuiduam. i. ſpecialiſſimaꝫ que nō diuidit̄ in alias ſpecies. Sunt enim quedam ſpecies que diuidunt̄: ſicut color ſpecies eſt qualitatis: ſed tamen ba/bet differentias quibus in ſpecies diuerſas diuidit̄. vn/de motus qui ſunt ſm coloreꝫ: poſſunt eſſe diuerſi ſpecie ſicut dealbatio ⁊ denigratio: ſed omnis dealbatio eſt ea/dem ſcḋm ſpēm: ſimiliter ⁊ omnis denigratio: q: albedi/ni nō ſunt amplius ſpecies in quas diuidat̄: ſed ſi ſunt que dam que ſunt ſimul genera ⁊ ſpecies: manifeſtum eſt ꝙ motus qui conueniunt in ſpecie ſub alterna (ſunt vt vnū ſpecie). i. ſcḋꝫ quid vnus: ſed ſimpliciter non ſunt vn⁹ ſpe/cie ſicut ſcīa quidem eſt ſpecies exiſtimationis: ⁊ genus diuerſarum ſcientiarū. vnde omnis doctrinatio que eſt motus ad ſcientiaꝫ: eſt quodāmodo vna ſpecie non tamē ſimpliciter: q: doctrinatio qua docet̄ grammatica eſt ſim/pliciter alia ſpecie ab ea qua docet̄ geometria. Attenden/dum eſt autem ꝙ in premiſſis vnitatem ⁊ diuerſitatem motus determinauit ſcḋm genera ⁊ ſpecies in quibus cō/tingit motum eſſe. q: motus quodammodo reducit̄ ad genus rerum in quibus eſt motus. Deinde cuꝫ dicit

Dubitabit autem aliquis: ſi ſpecie unus motus ſit cum ex eodem idem in idem mutet̄ ut unum punctum ex hoc loco in hunc locum iterum et iterum. Si autem hoc eſt: erit circu/latio rectitudini eadem et uolutatio ambulatio/ni. Aut determinatum eſt id in quo ēſt ſi alteꝝ eſt ſpecie: quoniam alter motus eſt. Circulare autem a recto alterum ſpecie eſt. Genere qui/dem igit̄ et ſpecie motus unus ſic eſt. Simpli/citer autem unus motus eſt qui ſubſtantia qui/dem unus et numero eſt. Quis autem huiuſ/modi ſit manifeſtum eſt diuidentibus. Tria. n. ſunt ſcḋm numerum. circa que dicimus motuꝫ unum quod et ī quo et quādo. Dico autē qꝺ̄ qm̄ neceſſe eſt aliquid eſſe quod mouet̄ ut bo/minem aut aurum. Et ī aliquo hoc moueri ut ī loco aut ī paſſione. Et quādo. In tempore enim omne mouet̄. Horum autem triuꝫ gene/re quidem aut ſpecie eſſe unum eſt ī re in qua mouetur. Habitum autem erat in tempore.

Co.32. Co.33. Co.34. Co.35.

Mouet quandam dubitationem circa premiſſa vtrū. ſ. ex neceſſitate ſit vnus ſpecie motus cum aliquid idem mutat̄ multotiēs de eodem in idem: ſicut ſi vnum pūctū ſcḋm geometras: qui imaginantur punctum moueri: mo/ueatur ex hoc loco in hunc locum multotiens. ⁊ hoc qui/dem vī ſecūdum premiſſa. Si enim motus qui ſunt in ea/dem ſpecie vt in albedine ſunt idē ſpecie: multo magis duo motus qui ſunt in eundem locum numero. Si autē hoc cōcedat̄ ſequit̄ inconueniens. ſ. ꝙ motus rectus ſit vnus ſpecie motui circulari: contingit enim ab hoc loco in hunc locum. primo quidem moueri circulariter quaſi per arcum quendam: poſtmodum motu recto quaſi per lineam rectam. ⁊ ſimiliter ſequit̄ in motibus animalium ꝙ ambulatio que eſt per lineam rectam ſit eadem ſcḋm ſpeciem volutationi qua animal per lineam circularē vol/uendo ſe mouet̄. Hanc autem dubitationem ſoluit ſcḋꝫ premiſſa. determinatū eſt enim ꝙ ſi id in quo eſt motus eſt alterum ſpecie: ⁊ motus eſt alter ſpecie: vnde ad hoc ꝙ motus ſit idem ſpecie non ſoluꝫ requirat̄ identitas ter/mini ſcḋm ſpeciem: ſed etiam identitas eius per qḋ tran/ſit motus. manifeſtum eſt autem ꝙ linea recta ⁊ circula/ris ſunt diuerſe ſecundum ſpeciem. vnde motus circula/ris ⁊ rectus ⁊ volutatio ⁊ ambulatio non ſunt idem ſm ſpeciem: quāuis ſint circa eoſdē terminos: q: via non eſt eadem ſcḋm ſpeciem. ſed ſi ſint idem termini ⁊ eadē via ſcḋm ſpeciem ſunt idem motus ſcḋm ſpeciem ⁊ multo magis ſi termini ⁊ via ſunt eadem numero: motus itera/ti erunt idem ſecundū ſpēm. Deinde cum dicit.

Simplicter autem unum ī oībus his eſt. Et nāqꝫ ī quo eſt unuꝫ. oꝫ eſſe et īdiuiſibile ut ſpeciem. Et ipſum quando unum tempus et nō deficiēs. Et quod mouet̄ unum eſſe: nō ſe/cundum accidēs ut album nigrum fieri et co/ryſcum ambulare. unum autem eſt coriſcus et album ſed ſecūdū accidēs. Neqꝫ commune. Eſſet enīꝫ duos homines ſimul ſanari ſecūdū eandem ſanitatem. ut ophthalmie. ſed nō unus hic eſt ſed ſpecie unus eſt.

Ponit tertium modum quo motus dr̄ vnus nume/ro. ⁊ circa hoc duo facit. primo manifeſtat quis motus ſit vnus numero. ſecundo circa hoc mouet quandam du/

bitationes ibi.(Socratem autē.) Dicit ergo primo ꝙ secūdm predictos modos non dicit motus vnus simplici/ter: sed secūdm quid: scilicet genere ⁊ specie. Tertio autem modo dr̄ motus simpliciter vnus qui est vnus numero secundum essentiam. quis autem motus sit hoc modo manifestum erit distinguendo ea que requirunt ad mo/tum. sunt enim numero tria circa que consistit vnitas mo tus scilicet subiectum quod mouet: ⁊ genus vel species in qua est motus: ⁊ tempus quādo mouet. ⁊ manifestat singula quod mouet quidem dicitū est: q: necesse est ali quid esse in quocunq; motu qd̄ mouet: sicut hominē: aut aurum vel quodcūq; corpus. ⁊ similiter necesse est hoc vel quecunq; alia mobilia moueri in aliquo genere vel specie. puta in loco (aut in passiōe) .i. impassibili qua litate. ⁊ similiter necesse est considerare quando mouetur q: omne quod mouet mouet in tempore. contingit autē de numero horum trium inueniri vnum genere aut spe cie in re in qua est motus: sicut in loco vel qualitate. s; in tempore non est attendenda quantum ad vnitatem mo/tus vnitas generis vel speciei: cum non sit nisi vnum tē/pus secūdm speciem: sed ꝙ sit habitum id est continuo con sequens absq; interpollatione. vnitas autem motus scd̄z quā dr̄ simpliciter vnus consistit in vnitate omnium hoꝝ oꝫ enim id in quo est motus esse vnum ⁊ indiuisibile eo modo quo species specialissima indiuisibilis dr̄. ⁊ iterū oꝫ ipsum tempus quando fit motus esse vnum continuū (⁊ non deficiens): id est absq; interpollatione. ⁊ tertio oꝫ id quod mouet esse vnū s; excludit duos modos vni tatis subiecti q nō sufficit ad hoc ꝙ mot⁹ sit vn⁹ simplr. Primus modus est fm accidens: sicut coriscus ⁊ albus sunt vnum f; accidens: nō tamen motus proprius cory/sci ⁊ motus proprius albi est vnus. motus enī; proprius albi est nigrum fieri. ⁊ motus proprius corysci est ambu lare: qui quidem motus differunt. Secūdus modus est vnitas generis vel speciei. non enim ad hoc ꝙ sit vn⁹ mo tus numero sufficit ꝙ subiectum sit vnum sicut aliquod cōmune vel genus vel species. contingit enī; duos homi nes in eodem tempore sanari: ⁊ fm eandem speciem sa nationis puta q: sanant de ophthalmia que est infirmitas oculorum: ⁊ sic concurrit vnitas ipsius quando: ⁊ eius in quo ⁊ vnitas subiecti secūdū spēm: non tamen he due sa nationes sunt vn⁹ motus numero sed vnus specie.

¶ Deinde cum dicit.

Lo.36. Socratem autem secundum alteratiōem eandem alterari specie in alio autem tempore: ⁊ iterum in alio. si quidem contingit corruptū iterum unum fieri numero: erit et hic unus. si vero non. idem quidem secūdum speciem: un⁹ autem numero non.

¶ Introducit quandam dubitatiōem. ⁊ circa hoc tria fa cit. primo pōit id quod vr̄ in p̄io aspectu de vnitate mo tus fm numeꝝ. ꝭo mouet dubitatōe; circa hoc ibi.(Ha bet autem dubitationem.) Tertio determinat veritate; ibi.(Eadem rō est.) Dicit ergo p̄io ꝙ cōtingit aliquod vnum mobile: vt socratem: fm alteratiōem: fm eandem specie; alterari in vno tempore: ⁊ iterū in alio: sicut si sa netur bis de ophthalmia. Hec autē iterata alteratio erit vnus motus numero vt videtur in p̄io aspectu: si sanitas que acquiritur sit eadem numero: ⁊ hoc erit si contingat id quod est corruptum: iterum fieri vnum numero quod videt̄ impossibile. Sanitas enim que in prima alteratōe fuit acquisita postmodum fuit corrupta: ⁊ non potest re/cuperari eadem numero. sed videt̄ ꝙ si recuperet̄ eade; numero ꝙ alteratio sequens esset vnus numero motus cum prima. si vero non recuperetur eade; sanitas nume ro erit quidem motus idē specie: sed nō vnus numero.

¶ Deinde cum dicit.

Lo.37. Habet autem dubitatiōem huic similem ⁊ utrum una sanitas ⁊ omnino habitus ⁊ pas siones substantie sint in corporibus. Moue ri nāq; uidentur habentia et fluentia. si igitur eadem et una que diluculo et nunc sanitas: q̄ re nō ⁊ cum deficiēs accipiat iterum sanitatem ⁊ hec et illa uno numero erit.

¶ Mouet quandam aliam dubitatione; circa hoc: ⁊ du bitatio talis est. si aliquis continue perseueret in sanitate vel in quocunq; alio accidente: vtrum vna sanitas vel qui cunq; alius habitus aut passio possit esse in corporibus. et videtur ꝙ non quia quibusdā physicis visum fuit ꝙ om nia subiecta que habent aliquas qualitates: aut habitus sint in continuo motu ⁊ fluxu. Si ergo in aliquo qui san⁹ perseuerat vna ⁊ eadem sanitas est que fuit in mane: ⁊ q̄ est nunc in meridie vel sero: nō videt̄ rō posse reddi qua re etiam si deficit aliquis a sanitate: ⁊ iterum accipiat sani tatem secunda sanitas recuperata non sit vna numero cū sanitate prius habita. Hanc autem dubitatiōem Aristo. non soluit quia non est ad propositum: sed magis ad con siderationem methaphysici pertinet: ad quem pertinet cō siderare de vno ⁊ multo ⁊ eodem ⁊ diuerso. ⁊ iterū q: illa dubitatio super falso fundatur: scilicet ꝙ omnia sint ī continuo motu ⁊ fluxu quod Heraclitus opinatus est. ⁊ hoc Aristo. improbat in quarto metha. nec tamen ē simi/lis rō q: quādiu sanitas manet licet varietur homo secūdū sanitatem: vt puta si fiat homo magis vel minus sanus nō intercipitur esse sanitatis. sicut intercipit̄ quando totaliter corrumpitur sanitas. ¶ Deinde cum dicit.

Lec.10.

Eadem enim ratio est: nisi quod in tantum differunt. Quia si quidem duo idem: sicut nu mero unus et habitus esse necesse est. vnus. n. numero actus: unus numero. si uero habitus unus est: fortassis non alicui uidebitur unus ⁊ actus esse. Cum enim pauset ambulans: non amplius est hec ambulatio. Iterum autē am bulante erit. si igitur unus et idem est: cōtingit unum ⁊ idem corrumpi et esse multotiens. He qdē igit̄ sunt dubitatōes extra q̄ nūc ē itētōe;.

Lo.38.

¶ Determinat veritatem circa id qd̄ supra p̄dixerat: di/xerat. n. supra ꝙ si sit eadē q̄litas q̄ recuperet̄: erit idē mo t⁹ numero scd̄a alteratio cū p̄ia. Si vero nō redit eadem numero qualitas: sequit̄ ꝙ nō sit vnus act⁹ numero. ⁊ in terposita quadā dubitatiōe quasi assignās rōnem premis sorū: subdit ꝙ iō premissa dcā sunt: q: eadē rō vr̄ ī p̄imo aspectu de vnitate q̄litatis ⁊ mot⁹: s; intantū differūt: q: bene sequit̄ si duo mot⁹ sint idē eo mō sicut aliqs mot⁹ dr̄ vnus numero: necesse ē ꝙ habitus. i. q̄litas acq̄sita p mo tū sit vna: q: vn⁹ numero act⁹. ē vnī⁹ numero q̄litatis acq̄ site p actū illū. s; si q̄litas sit vna q̄ redit: potest alicui uide ri ꝙ nō ꝓpter hoc sit vn⁹ act⁹. nō enim si terminꝰ mot⁹ sit un⁹ numero. oꝫ ꝙ motus sit unus numero: qd̄ p; ī motu locali. cū. n. ambulās pausat: cessat illa ambulatio: sed q̄n iterū ambulare īcipit iterū ambulatio erit. Si ergo dicat̄ ꝙ sit una ⁊ eadem ambulatio cōtingit ꝙ unum ⁊ idē sit ⁊ corrūpat̄ multotiēs: qd̄ ē īpossibile. sic igit̄ ⁊ si cōtinge ret ꝙ eadē numero sanitas repararet̄ nō sequeret̄ ꝙ se cūda sanatio eēt idē numero mot⁹ cū p̄ima. Sicut nec se cūda ambulatio cū p̄ima: q̄uis vtraq; sit ad eundem lo cū numero. Ulterius cōcludit ꝙ ille dubitationes sunt extra principalē intentionem: ⁊ ideo sunt pretermittende.

Lo.39.

Quoniam autem continuus est ois mo/tus simpliciter quidem unum necesse ē continuum esse: si quidem omnis diuisi bilis est: et si continuus unus. Non enim om nis fiet continu⁹ omni: sicut neq; aliud nullū cōtingēti cōtigēs: sed quorū vnum sunt extre

ma. vltima autem aliorum non sunt quidē alio- rum autem sunt: sed specie differentia et equi- uoca sunt. Quomodo autem tanget: aut vnum fiet vltimum linee et ambulationis. Habiti qui- dem igitur sunt: et qui neq3 idem specie neq3 idem genere sunt. Currens enim aliquis statī febricitabit: ⁊ vt lampas ex diffusione loci mu- tatio est habita. Continua autem non. Poni- tur enim continuum quorum vltima vnū sunt. Quare habiti et consequenter sunt quo tem- pus continuum est. Continuum autē est quo motus. Hoc autem est cum unum vltimum fi- at ambobus. vnde necesse est eundem secundū speciem esse et unius et in uno tempore simpli- citer continuum motum et unum. Tempore qui- dem ut non immobilitas intersit. In deficien- ti enim quiescere necesse est. Multi igit̄ et non vnus motus est: quorum quies in medio est. Quare si aliquis motus statu occupet̄: neque unus est neq3 cōtinuus. Intercipit̄ autem si in medio tempus ē. Qui autem specie nō vnitur nō unus motus est: et si non deficiat tempus. Tempus quidem enim vnum est specie autē alius vnum quidem enim necesse est: et specie vnum esse. Hūc autem simpliciter vnum esse nō est necesse. Quis igitur motus quidē sim- pliciter unus: dictum est.

Co.40.

Co.41.

Lectio. vij.

Postquam phūs posuit ꝙ tria re- quirunt̄ ad hoc ꝙ sit vnus motus simpliciter scꝫ vnitas tꝑis: ⁊ rei in qua est motus: ⁊ subiecti: hic probare intendit hoc. cum enim multipliciter dicat̄ vnum simpliciter. vno modo sicut aliqđ indiuisibile est vnum: alio mō sicut continuum est vnum: motus non pōt dici vnus simpliciter sicut indiuisibile. q2 nullus motus indiuisibilis est. Unde relinquit̄ ꝙ hoc modo dicat̄ vnus sicut continuus: ⁊ ꝙ hoc sit motui esse vnum simpliciter qđ est ei esse ꝯtinuum: ⁊ ipsa continuitas motus sufficiat ad eius vnitatem. sequit̄ enim ꝙ si est ꝯtinuus ꝙ sit unus. Quecunq3 igitur requiruntur ad ꝯtinuitatem motus requiruntur ad eius vnitatem. Ad ꝯtinuationem aūt motus requirunt̄ tria: quorum primum est vnitas speciei. Non. n. ōis motus pōt continuari omni motui: sicut ēt in alijs continuis: non indifferenter qualecunq3 esse contingat aliqđ continuari pōt cuicunq3 qualecunq3 illud esse contingat. sꝫ illa continuari possunt quorum vltima contingit esse vnū qđ est de ratione continui. sꝫ quedam sunt: que nulla vltima habent vt forme ⁊ indiuisibilia oīa. ⁊ ideo eorū nō pōt esse continuatio. quorundam vero sunt aliqua vltima que sunt diuisibilia ⁊ quantitatem habentia que (sunt equiuoca) idest non conuenientia in nomine ⁊ ratione: ⁊ illa etiam non possunt continuari nec etiam potest esse contactus in quibusdam eorum. non enim potest dici quod linea ⁊ ambulatio se contingant: uel quod unum sit eorum vltimum: quod est continuari ad inuicem. Ex quo pꝫ ꝙ ea que sunt diuersorum generum vel specierum nō possunt continuari ad inuicem. ergo motus qui differunt genere vel specie possunt esse habiti idest ꝯsequenter ad inuicem se habere: sicut aliquis post cursum pōt statim febricitare. cursus aūt ⁊ febricitatio sunt in diuersis generibus. Et in eodem genere scilicet loci mutationis: una mutatio est que consequenter se habet ad aliam: cum non sit ꝯtinua sicut pꝫ in diffusione lampadis: vt puta cū candela de manu in manum transfertur. sunt enim ibi diuersi motus non ꝯtinui. vel potest intelligi ꝙ motum localem liquoris quo flamma sustentatur: quē appellat diffusionem: ꝯsequitur motus localis flāme que nomine lāpadis significatur. predicte igitur mutationes q2 differūt genere vel specie non sunt ꝯtinue cum non possint habere vnum vltimum: qđ ponitur esse de ratione continui. Unde possunt quidem esse motus specie vel genere differentes consequenter se habentes ⁊ habiti: idest quodammodo se tangentes absq3 alia interpositione tꝑis. inquantum tꝑs est continuum quod quidem eadem ratione habent continuitatem qua ⁊ motus: scilicet inq̄ꝛtum est ei vnum vltimum. nihil aūt prohibet in vno instanti tꝑis ad quod continuantur partes eius terminari vnum motum: ⁊ incipere alium alterius generis: vel ēt speciei. ⁊ sic motus illi erunt habiti: sed non continui. ⁊ ideo secundum premissa sequitur ꝙ ad hoc ꝙ motus sit continuus: ꝙ sit vnus secundum speciem: que quidem vnitas speciei est in motu ex re in qua est motus inq̄ꝛtuꝫ est indiuisibilis ſm speciē. Secundo requiritur ad cōtinuitatē motus ꝙ sit vnus subiecti: q2 diuersorum subiectorum motus possunt esse habiti: sꝫ non continui. sicut dictum est de mutatione candele ꝑ motum diuersarum manuum. Tertio requiritur ad continuitatem motus ⁊ vnitatem: ꝙ sit vnus tꝑe ad hoc ꝙ non interueniat aliqua imobilitas uel quies: q2 si deficeret aliquod tꝑs in ꝗ̄ui in quo. s. non moueret̄ ꝙ in illo quiesceret: si aūt quies interponit̄ erunt multi motus ⁊ non unus. multi enim motus ⁊ non unus sunt quorum quies in medio est. unde aliquis motus sit qui intercipiatur quiete nun erit neq3 unus neq3 ꝯtinuus. Intercipit̄ autē quiete si tēpus sit in medio ut ostensum est. Unde requirit̄ ad continuitatē motus ꝙ sit unum tempus continuū sed tamē hoc nō sufficit: q2 mot⁹ q̄ nō est unius speciei nō est continu⁹ ēt si tēpus nō deficiat. q2 ⁊ si sit unum sꝫ tꝑs erit ali⁹ ſm speciē: q2 necesse est ad hoc ꝙ sit mot⁹ un⁹ cōtinuus: ꝙ sit un⁹ sꝫ spēꝫ sed nō seq̄t̄ ꝙ motus qui ē unus ſm spēm: sit unus simpliciter. Sic ergo pꝫ ꝙ tria predcā requirunt̄ ad hoc ꝙ sit unus motus simpliciter. Et hoc est quod concludit ꝙ dictum est quis motus sit simpliciter unus.

¶ Deinde cum dicit.

Amplius autem dicit̄ vnus et perfectus: siue secūdum genus siue secūdum speciem: siue secūdum substātiam sit: sicut ⁊ ī alijs perfectum et totum unius est. Est autem aliquādo ⁊ si imperfectus sit unū dicit̄ si solū sit cōtinu⁹.

Co.41.

¶ Positis trib⁹ modis principalib⁹ unitatis motus: hic ponit duos alios modos secundarios qui magis pertinent ad quandam formam unitatis q̄ ad ipsam unitatē secundum ponit ibi. (Amplius autem aliter.) Dicit ergo primo ꝙ siue motus dicat̄ un⁹ secundum genus siue ſm speciem siue ſm substantiaꝫ sicut qui est numero un⁹ dr̄ unus motus ex hoc ꝙ est perfect⁹: sicut in alijs rebus perfectū ⁊ totū ad unitatis rōnem pertinent. non enim dicim⁹ unū hominem uel unum calceū nisi de toto: q̄nq3 āt dicit̄ vnum etiam de imperfecto: dummodo sit continuum. ⁊ ratio huius est. quia vnum potest attendi vel secundum quantitatem: ⁊ sic sola continuitas sufficit ad unitatem rei: vel secundum formam substantialem que est perfectio totius ⁊ sic perfectū ⁊ totum dicit̄ vnum.

¶ Deinde cum dicit.

Amplius autem aliter preter predictos dicitur motus unus regularis. irregularis enī non uidetur unus: sed magis regularis sicut rectus. Irregularis enim diuisibilis est. Uidetur autem differre: sicut magis et min⁹.

Co.42.

¶ Ponit alium modum secundarium prout dicit̄ motus vnus qui est regularis: idest vniformis: sicut etiam in

aliis rebus dicitur vnum quod est simile in partibus. ⁊ circa hoc tria facit. primo ponit hunc modum vnitatis: scḋm q regularis motus dicit vnus. secundo ostendit in quibus inuenitur regularitas ⁊ irregularitas ibi. (Est autem ⁊ in omni motu.) Tertio ostendit modos irregularitatis ibi. (Irregularitas autem.) Dicit ergo primo q preter predictos modos vnitatis dicitur motus vnus qui est (regularis).i. vniformis. (irregularis enim motus) idest deformis non videtur esse vnus: (sed magis motus regularis) idest vniformis sicut motus qui est totus indirectum est vniformis. Ideo autem motus irregularis non videtur vnus q: est diuisibilis in partes diuisibiles. ĩdiuisibilitas autem pertinet ad rōnem vnius: q: vnum est ens indiuisum: sed tamen motus irregularis est quodāmodo vnus sed vnitas motus irregularis ⁊ regularis vr differre scḋz magis ⁊ minus: q: motus regularis est magis vnus quā motus irregularis: sicut ⁊ corpus similium partium est magis vnum q̄ corpus dissimilium.

¶ Deinde cum dicit.

Est autem ⁊ in omni motu quod regulariter est aut nō. Et nāqz alterabitur regulariter: ⁊ fertur in regulari vt circulo aut rectitudine. et circa augmentum similiter ⁊ decremētū.

¶ Ostendit in quibus motibus inuenitur regularitas ⁊ irregularitas. ⁊ dicit q in omni genere vel specie motus inuenitur regulare vel irregulare: quia potest aliquid alterari regulariter: sicut quando tota alteratio est vniformis ⁊ potest aliquid ferri: idest ſm locum moueri in magnitudine regulari idest vniformi: sicut si feratur aliquid aut per circulum aut per lineam rectam: ⁊ similiter est ĩ augmento ⁊ decremento. ¶ Deinde cum dicit.

Irregularitatis autem differentia est aliquando quidem in quo mouetur. Impossibile enim est regularem esse motum non in regulari magnitudine: vt reflexi motus aut obliqui aut alius: magnitudines quarum non conuenit contingens in contingentem partem. Aliquando autem neqz in vbi: neqz in quando: neqz in quod sed in eo quod vt velocitate enī et tarditate aliquando determinatur. Cuius quidem enim velocitas est eadem: regularis est: cuius autem non: irregularis est. *Co. 44.*

¶ Accedit ad determinandum de motu irregulari. ⁊ primo assignat modos irregularitatis. secundo ostendit quomodo motus irregularis sit vnus quod supra dixerat ibi. (Unus quidem igitur). Circa primum duo facit. primo assignat duos modos irregularitatis in motu ſo ĩfert quasdam conclusiōes ex dictis ibi. (Unde neqz species). Dicit ergo primo q differentia que facit irregularitatez motui aliquando est ex parte rei in qua mouetur: vt p3 precipue in motu locali: q: impossibile est q motus sit regularis vel vniformis qui nō transit per magnitudinem regularem.i. vniformē. dr̄ autez magnitudo regularis vel vniformis cuius quelibet pars vniformiter sequitur ad aliaz partem. ⁊ sic quelibet pars potest supponi alteri parti: vt p3 in linea circulari: ⁊ etiam in linea recta. magnitudo aūt irregularis est cuius non quelibet pars sequit ad aliā partem vniformiter: sicut p3 in duabus lineis facientibus angulum: quarū vna applicat alii nō in directum: sicut partes vnius linee sibiinuicem in directum applicantur. ⁊ iō motus circularis est regularis. ⁊ similiter motus rectus. Sed motus reflexi ⁊ obliqui qui faciunt angulū nō sunt in materia: nec in magnitudine regulari: vel quicunqz alius motus fit per quācūqz magnitudinem: cuius quecunqz pars non conueniat cuicūqz parti per vniformitatem applicationis: vel cuius vna pars non conuenienter possit contingere aliam partem. si enim illa pars que cōtinet angulum superponatur illi parti que angulūz non continet non erit conueniens cōtactus. Secūda differentia irregularitatem faciens est nō ex parte loci vel temporis (neqz in quo).i. neqz ex parte eius quod dicit quo.i. ex parte cuiuscūqz rei in qua fit motus. non enim est soluz motus in vbi: sed in qualitate ⁊ quantitate: vel potest hoc referri ad subiectum in quo est motus. sed ille secūdus modus irregularitatis accipit (in eo qḋ vt).i. ex diuersitate modi motus: determinat enim iste secundus modus irregularitatis ex velocitate ⁊ tarditate: q: ille motus dicit regularis cuius est eadem velocitas per totum. Irregularis autem cuius vna pars est velocior altera.

¶ Deinde cum dicit.

Unde neqz species motus neqz differentie sunt velocitas ⁊ tarditas: quia oēs sequuntur differentes secundum speciem. Quare neqz leuitas neqz grauitas que in idem est vt terre ad ipsam: aut ignis ad ipsum.

¶ Concludit duo correlaria ex premissis. quorūz primū est q velocitas ⁊ tarditas non sunt species motus. q: velocitate ⁊ tarditate terminat irregularitas que sequitur quaslibet species motus: vt supra dictum est. nulla autem species vel differentia consequit omnem speciem sui generis. Secundum correlarium est q velocitas ⁊ tarditas non sunt idem quod grauitas ⁊ leuitas: q: vtrūqz h3 motū semper ad idē sicut motus terre qui est grauis semper est (ad ipsam).i. ad locū ipsius qui ē deorsūz. ⁊ motus ignis semper est (ad ipsum).i. ad locū propriūz qui est sursum. velocitas autem ⁊ tarditas se habent ad diuersos motus: vt dictum est. ¶ Deinde cū dicit.

Unus quidem igitur irregularis est: quo est continuus. Minus autem quod quidem reflexiuo accidit motui. Quod autem minus ⁊ commixtio semper contrarū. *Co. 45.*

¶ Ostendit quomō motꝰ irregularis sit vnus. ſo infert quoddā correlariū ex dictis ibi. (Si autem esse vnum). Dicit ergo primo q motus irregularis potest dici vnus inq̄stum ē cōtinuus. sed minꝰ dr̄ vnus q̄ regularis sicut ⁊ linea habens angulum minꝰ dr̄ vna q̄ linea recta: ⁊ hoc maxime apparet ĩ motu reflexiuo: q: quasi videntur duo motus. Ex hoc autem q est vnus minus videt q aliqd habeat de multitudine: q: ex hoc aliquid ē minus quod habet mixtionem contrarii: sicut minus album habet aliquid admixtum de nigro ad minus ſm quandam approquinquationem. ⁊ sic p3 q motus irregularis ⁊ est. vnus inquantum est continuus: ⁊ est quodammodo multiplex inquantum est minus vnus.

¶ Deinde cum dicit.

Si autem omnem vnum contingit ⁊ regularem esse et non: non erunt qui non scḋm speciem habiti ipsi vnus et continuus. Quomodo enim erit regularis ex alteratione compositus: et loci mutatiōe. Indiget.n. conuenire.

¶ Concludit ex immediate dictis quod supra proposuerat. scilicet q motus qui sunt diuersi ſm speciem possunt non continuari. omnem enim vnum motum contingit eē vnum regularem. ⁊ iterum non regularem. sed motus q est compositus ex diuersis motibus ſm speciem non potest esse regularis. quomodo enim esset regularis motus compositus ex alteratione ⁊ loci mutatione. necesse ē enī ad hoc q motus sit regularis q partes conueniant ad inuicem. ergo relinquitur q motus diuersi qui non consequuntur se ad inuicem eiusdem speciei existentes nō sunt vnus motus ⁊ continuus: quod supra positum est ⁊ per exempla manifestatum.

Amplius autem determinandum est: qualis motus contrarius motui: et de *Co. 46.*

mansione eodem modo. Sed primo deter minandum est: vtrum contrarius motus sit qui est ex eodem ei qui est in idem. vt qui est ex sanitate ei qui est in sanitatem vt generatio ꝛ corruptio videntᷣ. Aut qui est ex contrariis ut qui est ex sanitate ei qui est ex egritudine. Aut qui in contraria ut qui est in sanitatem: ei qui est in egritudinem. Aut qui est ex con trario ei qui est in contrarium: ut qui est ex sanitate: ei qui est in egritudinem. Aut qui est ex contrario in contrarium: ei qui est ex contrario in contrarium: ut qui est ex sanita te in egritudinem: ei qui est ex egritudine in sanitatem. Necesse est enim aut unum quen dam horum esse modorum aut plures. non enim est aliter contraponere.

Lectio. viij.

Ostquā Philosophus determi nauit de vnitate ꝛ diuer sitate motus: hic determinat de contrarieta te motuum que est q̄dam diuersitatis spēs: vt pꝫ in .x. metha. ꝛ diuidit i partes duas primo ostendit qualiter accipienda est contrarietas in mo tu ꝛ etiam in quiete. In secūda mouet quasdam questio nes circa contrarietatem predcām ibi. (Dubitabit autē aliquis). Circa primū duo facit. p̄io determinat de con trarietate motus. s̄o de cōtrarietate quietis. ibi. (Quoniā autem motui.) Circa primū tria facit. Prio distin guit diuersos modos s̄m quos videri posset ꝙ acciperetur cōtrarietas in motu. s̄cdo remouet quosdam illorum ibi. (Est aūt qui quidē). Tertio assignat verum modum contrarietatis in motu ꝛ mutatione ibi. (Quoniā autem differt.) Dicit ergo primo ꝙ post predcā determinan dum est qualis sit motus cōtrarius alicui motui. ꝛ eodē modo determinandū est (de mansiōe): idest de cōtrarie tate quietis ad motū: ꝛ quietis ad quietem. Sed in hoc tractatu hoc primo faciendū est: ꝙ debemus distinguere modos s̄m quos vniuersaliter accip̄ pōt rō cōtrarietatis in motibus. ꝛ distinguit quinqꝫ modos. quoꝝ primus modus est vt rō cōtrarietatis motuum accipiatᷣ s̄m acces sum ad aliquem terminū ꝛ recessum ab eodem. ꝛ hoc ē qđ dicit. (Utrū cōtrarius motus sit qui est ex eodē ei qui est in idē: ut qui est ex sanitate ei qui est in sanitatem) s̄m quam rōem generatio ꝛ corruptio videntᷣ esse contraria: q: generatio est motus ad esse. corruptio aūt est motus ab esse. Secundus modus est vt rō contrarietatis motuum accipiatᷣ s̄m cōtrarietatem terminorum a quibus incipit motus. ꝛ hoc est ꝙ dicit. (Aut qui est ex cōtrariis vt qui est ex sanitate et qui est ex egritudine.) Tertius modus est vt contrarietas motuum accipiatᷣ s̄m cōtrarietatē ter minorum ad quos terminatur motus. ꝛ hoc est ꝙ dicit. (Aut qui est in cōtraria: ut qui est in sanitatem: ei q̄ est in egritudinem.) Quartus modus est ut accipiatᷣ motuum contrarietas s̄m contrarietatem termini a quo ad termi num ad quem. ꝛ hoc est ꝙ dicit. (vt q̄ est ex cōtrario ei q̄ est in contrarium vt qui ex sanitate et qui est i egritudinē) Quintus modus est s̄m cōtrarietatem ex parte vtrorūqꝫ terminorū: ꝛ hoc est ꝙ dicit. (Aut q̄ est ex contrario in cō trarium: vt qui est ex sanitate in egritudinem ei qui ē ex egritudine in sanitatem) necesse est enim ꝙ contrarietas motuum accipiatᷣ s̄m vnum horum motuum: aut s̄cdm plures q: nō contingit s̄m aliquam aliam rōnem contra ponere motum motui.

Deinde cum dicit.

Est autem qui quidem ex contrario: ei q̄ est in contrarium non contrarius: ut qui est

Co. 47.

ex sanitate: ei qui est in egritudinem. Idem enim ꝛ unus est. Esse quidem igitur non idē est ipsis: sicut non idem est ex sanitate muta re ꝛ in egritudinem.

Excludit duos predcōꝝ modorū. ꝛ primo quartū qui accipiebatᷣ s̄m contrarietatem termini a quo ad terminum ad quē. s̄o s̄cdꝫ modū q̄ est s̄m cōtrarietatē terminorū ex q̄bus incipit motus ibi. (Neqꝫ q̄ est ex ꝯtrario). Tertio ostēdit q̄ō se habent duo modi reliq̄ ad inuicē. ibi. (Re linquitᷣ ergo). Dicit ergo primo ꝙ motus q̄ est ex vno cōtrario nō pōt dici cōtrari⁹ ei q̄ est in aliud cōtrariū: vt si diceretᷣ ꝙ motus qui est ex sanitate: sit cōtrarius motui q̄ est in egritudinem. Idem enim nō est sibiipsi cōtrariū sed motus q̄ est ex sanitate motui q̄ est in egritudinem est vnus ꝛ idem s̄boꝫ nō ē idē eē ipsis. i. differunt rōne: eo modo quo nō est idē s̄m rōnem moueri a sanitate in egri tudinē: q: vnū iportat habitudinē mot⁹ ad terminū a quo ali⁹ aūt habitudinē eiusdē mot⁹ ad terminū ad quē. non est igitur accipiēda cōtrarietas motus s̄m cōtrarietatē vnius termini ad alium. Deinde cum dicit.

Neqꝫ qui est ex contrario: ei qui est ex contrario. Simul quidem enim accidit mu tari ex contrario in contrarium aut in medi um. Sed de hoc quidē posterius dicemus.

Co. 48.

Ostēdit ꝙ cōtrarietas motuū rō est accipienda s̄m cō trarietatem terminoruꝫ: ex q̄bus incipit motus: ꝛ hoc tri bus rōnibus. quarū p̄ia talis est. duo mot⁹ q̄ in idē ten dunt nō sunt cōtrarii: sꝫ duo mot⁹ ex cōtrariis recedētes possunt i vnū ꝛ idē tēderᷣ (simul eni accidit mutari). i. eq̄ liter (ex cōtrario in cōtrariū aut in mediū) vt postea di cetᷣ: ꝛ sic ex vtroqꝫ cōtrario contingit in vnuꝫ mediū mu tari. non ergo motus propter hoc sunt contrarii: q: a con trariis incipiūt moueri. Secūdam rōneꝫ ponit ibi.

Sed magis in contrarium mutare videbi tur vtiqꝫ causa esse contrarietatis quam ex cō trario. Hic quidem enim mutatio contrarie tatis: ille vero acceptio.

Que talis est ex illo accipiēda est rō cōtrarietatis ī mo tu: q̄đ magis facit motū eē cōtrarium: sed cōtrarietas ter minorū ad quos motus terminatᷣ magis videtᷣ esse causa cōtrarietatis motuum: q̄ꝫ cōtrarietas terminoꝝ a quibus incipit mot⁹. q: cū dico motus īcipere a contrariis termi nis dico remotionem cōtrarietatis. cuꝫ vero dico motus accedere ad cōtraria: dico acceptioneꝫ cōtrarietatis. ergo non attenditᷣ contrarietas motuum s̄cdm terminuꝫ a quo tantum. Tertiam rōnem ponit ibi.

Et dicitᷣ autem unusquisqꝫ in quod mu tat magis q̄ꝫ ex quo: ut sanatio in sanitatem. egrotatio autem in egritudinem.

Que talis est ab eo a quo aliquid recipit nomen ꝛ spe ciem: recipit etiam contrarietatem: cum contrarietas sit differentia secūdū formam: ut pꝫ in decimo metha. sed vnusquisqꝫ motus magis dicitᷣ idest denominatᷣ ꝛ speci em recepit a termino in queꝫ: q̄ꝫ a termino ex quo: sicut sanatio dicitᷣ motus in sanitatem: ꝛ egritudo motus i egri tudinem. ꝛ hoc etiam supra dcm̄ est. magis ergo accipiē da est contrarietas motuum secundum terminum in quē q̄ꝫ secūdum terminum a quo. ꝛ sic idem quod prius.

Tex. c.

Tex. c.

Deinde cum dicit.

Relinquitᷣ autem qui est in contraria: et qui est in contraria ex contrariis. Forassis quidem igitᷣ accidit hos qui in contraria ex contrariis esse sed esse forsitan nō idem. Dico autem qui i sanitatem ei qui ex egritudine et qui ex sanitate ei qui i egritudinem.

¶ Cōcludit ꝙ remotis duob⁹ modis ſm ꝯtrarietatē terminoꝝ acceptis: relinquūt duo alij .ſ. tertiꝰ ⁊ quintꝰ: quoꝝ vnus ē ſm ſolā ꝯtrarietatē terminoꝝ ad quos: quē tāgit cū dicit. (Qui ē ī ꝯria.) Aliꝰ q ē ſ3 cōtrarietatē vtroꝛūq3 terminoꝝ: quē tāgit cū dicit. (Et q in ꝯtraria ex cōtrarijs.) Primꝰ aūt modꝰ nō accipiebat ſm ꝯtrarietatē aliquā terminoꝝ: ſ3 ſm acceſſū3 ⁊ receſſū3 ab eodē termīo. ꝯcludit vlteriꝰ ꝙ forte hi duo modi reſidui ſunt idē ſubiecto: q2 illi motꝰ q ſunt ī ꝯtraria: ſunt ⁊ ex ꝯtrarijs: ſ3 forte ſ3 rōnē nō ſunt idē pp diuerſas hītudies motꝰ ad termios: vt ſupra dictū ē. ⁊ exēplificat ꝙ motꝰ q ē in ſanitatē ei qui ē ex egritudīe ē idē ſubiecto: ſ3 nō rōe. ⁊ ſilr qui eſt ex ſanitate ei qui eſt in egritudinem. ¶ Deinde cum dicit.

Co.49. **Quoniam autem differt mutatio a motu: ex quoddam enim ſubiecto in quoddā3 ſubiectum mutatio eſt motus: qui eſt ex cōtrario in cōtrarium: ei qui eſt ex cōtrario in contrarium motus cōtrarius eſt: vt q eſt ex ſanitate in egritudinē: ei q eſt ex egritudine in ſanitatem.**

¶ Oſtēdit qūo accipiat ꝯtrarietas ī motu: ⁊ pimo ſm ꝙ motꝰ ē ad ꝯtrariū: ſcdo put motꝰ ē ad mediū ibi. (Q ð aūt ad mediū.) Circa pimū duo facit. pmo oſtēdit qd facit cōtrarietatē ī motib⁹. ſcdo qd ī mutatōib⁹ ibi. (Qui aūt ē ī cōtrariū.) Circa primū duo facit. Pmo oñdit ppoſitū ſyllogiſmo. Scdo īductōe ibi. (Manifeſtū aūt ē.) Pōit aūt pmo talē rōnē ꝯtrarietas aliquoꝝ accipit ſm ppriā ſpēz ⁊ rōnē ipoꝝ: ſ3 ppria rō ſpecifica motꝰ ē ꝙ ſit qdā mutatio a qdā ſubiecto affirmato: ī qddā ſubiectū affirmatū: habēs duos termios: ī q differt a mutatōe q nō ſp h3 duos terminos affirmatos ergo relinquit ꝙ ad ꝯtrarietatē motꝰ req̄rit ꝯtrarietas ex pte vtroꝛūq3 terminoꝝ: vt .ſ. ppꝛie dicatur motꝰ ꝯtrariꝰ q ē ex cōtrario ī cōtrariū ei q ē ex cōtrario in contrariū: vt q eſt ex ſanitate in egritudinem ei qui eſt ex egritudine in ſanitatem. ¶ Deinde cum dicit.

Co.50. **Manifeſtum eſt autem ex īductiōe qualia videtur cōtraria eſſe. Egrotari enim ipſi ſanari: ⁊ ipſi addiſcere decipi nō p ipſum. In cōtraria enim ſicut enim in ſcia eſt: ſic ⁊ in deceptio ne ⁊ p ipſum habere ⁊ p aliū. Et ſurſū motus ei q eſt deorſu3. Cōtraria enim hec ſunt in longitudine. Et q eſt ad dextrā: ei q eſt ad ſiniſtrā: cōtraria .n. hec ſunt in latitudine. Et q eſt ante, ei q eſt retro. cōtraria .n. hec ſūt ī altitudine.**

¶ Manifeſtat idē p iductionē. ⁊ pmo ī alteratōe corpoꝛali: q2 egrotare ē cōtrariū ei qð ē ſanari quoꝝ pmꝰ ē motus a ſanitate ī egritudinē. Aliꝰ vero ab egritudine in ſanitatē hoc ēt p3 in alteratōibus aīe: q2 ei qð eſt addiſcere cōtrariū ē decipi non ab ipſo ſed ab alio: hi enī motus ſunt ex cōtraria ex cōtrarijs: q2 addiſcere ē motus ab ignorātia ad ſciam: decipi aūt a ſcia ad ignorantiā. quare aūt addit. (nō per ipſu3) oſtendit ſubdēs ꝙ ſicut in ſcia contingit ꝙ aliquis per ſeipſum acquirat eā: ⁊ hoc vocat inuenire: qñ q3 vero nō p ſeipſum: ſed ab alio: ⁊ hoc vocat addiſcere ita cōtingit ꝙ aliqñ aliquis decipit a ſeipſo: aliqñ ab alio ⁊ hoc pꝛopꝛie opponit ei qð eſt addiſcere. ⁊ hoc etiā apparet in motu locali: q2 motꝰ ſurſum eſt contrariꝰ ei qui ē deorſum: que ſunt cōtrarie ſm longitudinē: ⁊ motus qui ē ad dextrū eſt contrarius ei qui ē ad ſiniſtrū: q ſunt contraria ſcdm latitudinē. ⁊ motus qui eſt ante eſt cōtrarius ei qui eſt retro: que ſunt cōtraria ſcdm altitudinē. S3 conſiderandū eſt ꝙ hic loquit de iſtis differentijs poſitionū ꝯ lōgitudine: latitudine: ⁊ altitudine ſcdm ꝙ ſunt ī homine: q2 ſurſum ⁊ deorſu in cōſiderant ſecūdū longitudinē hois: dextrū aūt ⁊ ſiniſtrū ſcdm latitudinē eius: ante ⁊ retro ſcdm groſſiciē eius: que dicit altitudo vel pꝛofūditas. Iterū conſiderandū eſt ꝙ etiā ſcdm ſurſum ⁊ deorſum inuenit cōtrarietas in motib⁹ etiam naturalibus: ſed ſcdm dextrū ⁊ ſiniſtrum: ante ⁊ retro inuenit contrarietas in motibus naturalibus: nō ſcdm naturam: ſed ſecundum motum qui eſt ab aīa que mouet in has contrarias partes. ¶ Deinde cum dicit.

Co.51. **Qui aūt eſt ī cōtrarium ſolū nō eſt motus. ſ3 mutatio. vt fieri album nō ex quodam eſt.**

¶ Oſtendit qualiter ſit contrarietas in mutationib⁹. ⁊ pmo oſtendit quomodo accipiatur contrarietas mutatōnū in rebus in qbus īuenit cōtrarietas: ſecūdo qūo accipiat in rebus in quib⁹ non eſt contrarietas ibi. (Quibus aūt non eſt contrariū.) Dicit ergo pmo ꝙ ſi accipiatur contrarietas ſolū ex parte termini ad quē vt dicatur contrarius qui ē in cōtrariū hoc non facit contrarietatē motus: ſ3 mutationis que eſt generatio ⁊ coꝛruptio: ſicut fieri albū ⁊ fieri nigrū contraria ſunt. nec o3 ꝙ ꝯtrarietas harū mutationū attendat ſcdm contrarietatē termini a quo quia ī generatione terminꝰ a quo non ē aliquid affirmatum: ſed aliquid negatu3: fit .n. albū ex non albo: non aūt ex aliquo affirmato. non enim mutatio de ſubiecto in ſubiectum eſt mutatio: ſed motus. ¶ Deinde cum dicit.

Quibus aūt non eſt contrarium. qui eſt ex ipſo. ei qui eſt in ipſum mutatio contraria eſt. Unde generatio coꝛruptiōi cōtraria eſt: ⁊ remotio acceptiōi. Hec autem mutatiōes quidē motus autem nō ſunt.

¶ Oſtendit ꝙ in illis in quib⁹ non eſt contrarietas: ſicut in ſubſtantijs ⁊ alijs huiuſmodi attendit ꝯtrarietas mutationū ſecundū acceſſum ⁊ receſſum ab eodē termino. ⁊ hoc eſt ꝙ dicit ꝙ in illis in qbus nō eſt contrarium. accipitur contrarietas mutationis ex eo ꝙ eſt receſſus ab eo: ⁊ ꝙ eſt acceſſus in ipſum idem ſicut acceſſus ad formam ignis quod pertinet ad generatione3 ignis: ⁊ receſſus ab eadem: foꝛma ꝙ quidem pertinet ad eius coꝛruptione3 ſunt contraria. vnde generatio eſt contraria coꝛruptioni: ⁊ quecunq3 remotio cuicunq3 acceptioni: ſed huiuſmodi non ſunt motus ſed mutationes. patet ergo ꝙ ex quinq3 modis ſupꝛa poſitis duo ſcilicet ſecundus ⁊ quartus ad nihil vtiles ſunt: vnum autem conuenit ad contrarietate3 motuum: duo autem congruunt ad contrarietatem mutationum. ¶ Deinde cum dicit.

Co.52. **Qui aūt in medium motus ſūt: quibuſcum q3 cōtrariorum eſt medium tāquam in cōtraria quodammodo ponēdi ſunt: ſicut enim contrario vtitur medio motus ī vtraq3 vtriq3 mutat: vt ex fuſco qdem ī album tāquā ex nigro. ⁊ ex albo ī fuſcum tāquam ī nigrum. ex nigro aūt ī fuſcum tāquam ī album. fuſcum aūt medium ad vtrūq3 dicit quodammō vtrūq3 vltimorū. ſicut dcm̄ eſt prius. Motus qdem igit motui cōtrarius eſt ſic. q eſt ex cōtrario in contrarium. ei q ex cōtrario in cōtrarium.**

¶ Determinat de contrarietate motus ex parte medij. ⁊ dicit ꝙ in quibuſcūq3 contrarijs inuenitur mediu3: motus qui terminantur ad medium: hoc modo ponēdi ſūt eſſe contrarij ſicut illi qui terminantur ad contraria: q2 motus vtitur medio ſicut contrario: ita ꝙ ex medio contingit mutari vtrumq3 terminoꝝ: ſicut ex fuſco quod eſt mediū inter album ⁊ nigrum: hoc modo mutat in albū: ac ſi mutaretur ex nigro in album ⁊ ecōuerſo: ex albo ſic mutat aliquid in fuſcum: ac ſi mutaret in nigru3: ⁊ ex nigro mutatur in fuſcum: ac ſi mutaretur in album: q2 fuſcum ſit medium ad vtrumq3 extremoꝝ dicitur vtrūq3 in comparatione albi: q2 eſt nigrum: ⁊ in comparatiōne nigri eſt album: vt ſupꝛa dictum eſt. Ultimo autē3 cōcludit quod pꝛincipaliter intendit ſcilicet ꝙ motus ſit cōtrarius motui ſecundum contrarietatem extremoꝝ. Lec.2.

Co.53. Quoniam aūt motui non solum videtur esse mot⁹ cōtrari⁹: sȝ ⁊ qes: hoc determinandū est. simpliciter quidē cōtrarius est motus motui. Opponitur autem ⁊ qes. Priuatio enim est. Est autem sic ꝙ priuatio contraria dicitur.

Lectio. ix.

Postquam Determinauit Philosoph⁹ de cōtrarietate motuū hic determīat de ꝯtrarietate getū. ⁊ primo in motib⁹. scđo ī mutatōib⁹ ibi. (Quib⁹ aūt nō sunt ꝯtraria.) Circa primuȝ duo facit. prio ostēdit ꝙ qes sit contraria motui. secundo que cui ibi. (Qualis aūt.) Dicit ergo primo ꝙ qꝛ motui non solum videtur contrariari motus sed etiaȝ quies: determinandum est qualiter. s. quies cōtrariatur motui: qꝛ simpliciter quidē ⁊ proprie ⁊ perfecte ꝯtrariatur motus motui: sed etiaȝ quies opponit̄ motui: cū sit priuatio motus: ⁊ priuatio quodammodo sit contrarium. est enim priuatio ⁊ habitus prima contrarietas vt dicitur in decimo meta. quia. s. i omnibus contrariis saluatur priuationis ratio ⁊ habitus. cum semper alterum sit quasi priuatio respectu alterius: vt album respectu nigri. ⁊ amarum respectu dulcis. Deinde cum dicit.

Lec.5.

Qualis autē quali: vt ei qui est secundū locum: que secundum locuȝ. Sed hoc non dicitur simpliciter: vtrum enim ei qui est hic mā sioni q̄ ē ex hoc: aut qui ē ī hoc mot⁹ opponit̄.

Ostendit que quies cui motui cōtrarietur. ⁊ circa hoc tria facit. primo mouet questioneȝ. secundo determinat veritatem ibi. (Manifestum igitur est.) Tertio probat ibi. (Motui autem ei ⁊c.) In questione aūt quaȝ ponit vnum supponitur. s. ꝙ non omnis quies omni motui opponatur: sed aliqualis qes aliquali motui. sicut motui qui est secundum locum quies secundum locum. sed qꝛ (hoc nō simplicit̄) idest vniuersaliter dicit̄: restat. s. querendū vlterius vtrum mansioni. i. quieti que est in aliquo termino puta in albo: opponatur motus aut ille qui est in album scilicet dealbatio aut ille qui ex albo. s. denigratio. Deinde cum dicit.

Co.54. Manifestum igitur est: quoniam quia in duob⁹ motus subiectis ē: huic qdē qui ex hoc in contrariū: que est in hoc quies: huic autem qui ex contrario in hoc: que in contrario qes.

Determinat veritatem. ⁊ primo quantuȝ ad contrarietatem motus ad quietem. secundo quantum ad contrarietatem quietum ad inuicē ibi. (Simul aūt.) Dicit ergo primo ꝙ cum motus sit inter duo subiecta. i. inter duos terminos affirmatos: motui qui est ex hoc termino in suum contrarium: contrariatur: quies que est in hoc termino: sicut motui qui est ex albo in nigrum contrariatur quies que est in albo. ⁊ motui qui est ex contrario i hoc: contrariatur quies que est in cōtrario: sicut motui qui est ex nigro in album: contrariatur quies que est in nigro. Deinde cuȝ dicit.

Simul autem ⁊ ad inuicem contrarie he sunt. Et nanqȝ inconueniens est: si motus qdē contrarii sunt: quietes autem opposite non sunt. Sunt autem in oppositis he: vt que est in sanitate quies: ei que est in egritudine.

Agit de contrarietate quietum ad inuicem. ⁊ dicit ꝙ he quietes sunt contrarie ad inuicem: que sunt in contrariis terminis. Inconueniens enim est si motus sunt contrarii ad inuicem ⁊ quietes ad inuicem non opponantur ⁊ quomodo sunt opposite quietes que in oppositis exē plificat subdens ꝙ quies que est in sanitate opponitur quieti que est in egritudine. Deinde cum dicit.

Motui autem ei qui est ex sanitate in egritudinem: ei enim qui est ex egritudine in sanitatem irrationabile. Qui enim in ipso motus est in quo stetit: quietatio magis est: secundum ꝙ accidit simul fieri motui. Necesse autem ē aut hanc aut illam esse. Non enim que est in albedine quies: contraria est ei que est in sanitate.

Probat quod dixerat de cōtrarietate quietis ad motum: ⁊ dicit ꝙ motui qui est ex sanitate in egritudinem: opponitur quies que est in sanitate: qꝛ irrationabile esset ꝙ quies que est in sanitate opponeretur motui qui est ex egritudine in sanitatem. ⁊ hoc sic probat quia eius mot⁹ (qui est in ipso) idest ad aliquem terminuȝ status in eodem termio (est magis quietatio) idest eius conseruatio vel perfectio quam ꝙ ei opponatur. ⁊ ꝙ quies i termīo ad queȝ sit motus perfectio: patet per hoc ꝙ simul fit ipa quies cum motu: qꝛ ipsum moueri ad terminum est fieri quietem: vnde cum motus sit causa ipsius quietis: nō potest ei oppōi: quia oppositum non est causa sui oppositi. sed necesse est ꝙ motui contrarietur vel hec quies que est in termino ad quem: aut quies que est in termino a quo. non enim potest dici ꝙ quies que est in aliqua alia specie contrarietur motui vel quieti: sicut ꝙ quies que est in albedine contrarietur quieti que est in sanitate: aut motui qui est in sanitate. cum ergo quies que est in termino ad quem non contrarietur motui: relinquitur ꝙ contrarietur ei quies que est in termino a quo. Deinde cum dicit.

co.55. Quibus autem non sunt contraria: horū mutatio quideȝ est opposita. que est ex ipso ei que est in ipsum. motus autem non est. vt que ex esse: ei que est in esse.

Determinat d̄ ꝯtrarietate getis ī mutatōib⁹. ⁊ circa h̄ tria facit. primo resumit quod dictuȝ est de contrarietate mutationum. Secundo ostendit ꝙ mutationi non opponitur quies: sed non mutatio ibi. (Quies quidem hor.) Tertio ostendit quomodo non mutatio contrariet̄ mutationi ibi. (Simile autem aliquid est). Resumit ergo primo quod supra⁹ dictū est. s. ꝙ in mutationibus in qbus non est cōtrarietas in terminis: sicut in generatiōe ⁊ corruptione substantie: oppositio accipitur secundum accessum ⁊ recessum ex eodem termino. est eniȝ mutatio que est ex ipso aliquo termino: opposita mutationi que est in ipsum: sicut mutatio (que est ex esse). s. corruptio opponitur ei (que est in esse). s. generatio: cum tamen neutra earum sit motus. Deinde cum dicit.

Lec.8.

Quies quidem horuȝ non est. immutatio autem est.

Ostendit ꝙ his mutationibus non opponitur quies. ⁊ circa hoc tria facit. primo proponit quod intendit, secundo interserit quandam dubitationem ibi. (Et si quidem aliquid erit.) Tertio probat propositum ibi. (Si autem hoc.) Dicit ergo primo ꝙ in his mutationibus que non sunt inter contraria non inuenietur quies opposita: sed illud quod opponitur eis sicut quies motui: potest vocari (immutatō). i. non mutatio. Deinde cum dicit.

Et si quidem aliquid erit subiectum. que est in esse non mutatio ei que est in non esse cōtraria erit. Si vero non est aliquid ei quod nō est, dubitabit aliquis cui sit contraria que est ī esse non mutatio vel quies est.

Interserit quandam dubitationeȝ circa premissa. Dicitur est enim ꝙ mutatio que est ad esse contrariat̄ mutationi que est ex esse: que quidem est in non esse. hoc autem ꝙ dico non esse potest dupliciter accipi. vno mo

do q̄ habet aliquod subiectū vel ens actu sicut nō albū in corpore: vel in potētia tm̄ ens: sicut priuatio forme substātialis ē in materia prima. aut ītelligit̄ tale nō eē qd̄ non hʒ aliqd̄ subiectū sed ē omnino nō ens. si primo mō accipiat̄ non esse: q̄ habeat aliqd̄ subiectū tunc īueniri poterit quomō vna non mutatō sit cōtraria aliȝ non mutationi: q2 poterit dici q̄ nō mutatio que est in esse: opponit̄ non mutationi que est in non esse. ex quo. n. non esse hʒ subiectū: nihil prohibet dicere q̄ illud subiectū permaneat ī illo non esse: qd̄ est ipm̄ non mutari. Si vero nō ē aliquid (ei qd̄ non ē). i. si ipsuȝ non esse nō est aliqd̄ subiectū: tūc dubitatio remanet cui non mutationi sit contraria illa non mutatio vel quies que est in esse. quod enī omnino non est non potest dici quiescere aut īmutabiliter permanere. ⁊ q2 necesse est q̄ non mutationi vel quieti que ē in non esse sit aliqua non mutatio contraria. manifestum ex hoc fit q̄ illud nō esse a quo ē generatio ⁊ ī qd̄ tēdit corruptio ē non esse habens subiectū. ¶ Deinde cum dicit.

Si autē hoc est: aut non omnis quies motui contraria est: aut generatio ⁊ corruptio motus sunt. Manifestum igitur q̄ quies non dicenda est: si non ⁊ he motus.

¶ Ostēdit qd̄ supposuerat. s. q̄ id qd̄ opponit̄ generatōi ⁊ corruptiōi non sit quies. si. n. hoc daret̄. s. q̄ eēt quies: sequeret̄ alterū duoꝝ. s. q̄ aut nō ōis quies eēt cōtraria motui: aut q̄ generatio ⁊ corruptio sit motus. Vn̄ manifestū est q̄ id quod opponitur generationi ⁊ corruptioni non dicitur quies nisi generatio ⁊ corruptio esset motus qd̄ supra improbatum est. ¶ Deinde cum dicit. Lec.2.

Simile autem aliquid est ⁊ immutatio. Contraria autem est: aut nulli: aut ei que est in non esse: aut corruptioni. Hec enim ex ipsa generatio autem in ipsam.

¶ Ostēdit q̄ nō mutatio sit cōtraria mutatiōi. ⁊ dicit simile eē de contrarietate īmutatiōis ad mutationem sicut de contrarietate qetis ad motū: q2 immutatio que est in esse cōtraria ē vel nulli īmutationi: qd̄ esset si non esse non haberet subiectū: aut ei nō mutationi que ē in non esse: si nō esse hʒ subiectuȝ. ⁊ hec cōtrarietas est per modū quo quies opponit̄ qeti: aut etiā nō mutatio q̄ ē in esse opponit̄ corruptioni vt qes motui: nō aūt opponit̄ generatiōi: q2 corruptio recedit ab immutatione vel qete q̄ est in esse: generatio vero tēdit in illā. motui aūt ⁊ mutationi nō opponitur quies in termino ad quem: sed in termino a quo.

Co.56. Dubitabit autem aliquis: quare in mutatione quidem secundum locum sunt ⁊ secundum naturam ⁊ extra naturā ⁊ quietes ⁊ motus: in aliis autem non: vt alteratio hec quidem secundum naturam: illa autem extra naturam: nihil enim magis sanatio aut egrotatio secundum naturam aut extra naturam: neqȝ dealbatio: aut denigratio: similiter autem est ⁊ in augmento ⁊ decremento. Neqȝ ad inuicem hi contrarii: vt secundum naturam aut extra naturam. Neqȝ augmentū augmento. Et in generatione autem ⁊ corruptiōe eadem ratio est. Neqȝ generatio quidem secū dum naturam: corruptio autem extra naturaȝ. Senescere enim secundum naturam est. Neqȝ generationem videmus aliam quidem secundum naturam. Aliam vero extra naturam.

Lectio.x.

Postquam Philosophus determinauit de contrarietate motuū ⁊ quietū: hic mouet quasdaȝ dubitatōes circa p̄missa. ⁊ circa hoc duo facit. p̄mo ponit dubitatōes ⁊ soluit eas. secūdo manifestat q̄dā que in illis dubitatōibus p̄possent esse dubia ibi. (Dubitabit aūt aliqs.) Prima pars diuidit̄ ī tres partes fm̄ tres dubitatōes quas mouet: ⁊ patēt partes in. ifra. Circa primū duo facit. p̄io mouet dubitatōes. scd̄o soluit ibi (Aut si ē qd̄ violētia fit.) Mouet ergo primo dubitationē quare ī genere motus localis īuenitur q̄ qdā motus ⁊ quedā qes scd̄m naturā: ⁊ quedā extra naturaȝ: ⁊ in aliis generibus nō inuenitur hoc: puta q̄ vna alteratio sit scd̄ȝ naturā ⁊ alia extra naturā: q2 nō videt̄ magis esse sanatio fm̄ naturā vel extra naturā q̄ȝ egrotatio: cū vtraqȝ procedat a principio naturali intrinseco ⁊ similiter est in dealbatione ⁊ denigratiōe ⁊ in augmento ⁊ decremēto: q2 neqȝ isti duo motus sic cōtrariant̄ adinuiceȝ: vt vnus sit fm̄ naturā ⁊ alter extra naturā: cuȝ vtrūqȝ naturaliter proueniat: neqȝ augmētuȝ sic cōtrariat̄ augmento: vt quoddā sit fm̄ naturā ⁊ quoddā extra naturā. ⁊ eadē ratio est de generatione ⁊ corruptione. Nō enim pōt dici q̄ generatio sit scd̄m naturaȝ ⁊ corruptio extra naturaȝ: q2 senescere qd̄ est via in corruptionē accidit scd̄m naturā neqȝ ēt videm⁹ q̄ vna generatio sit fm̄ naturā ⁊ alia extra naturā. Videtur aūt q̄ hic dr̄ contrariū ei qd̄ dicit̄ in secundo de celo q̄ seniū ⁊ ōis defectus ⁊ corruptio ē cōtra naturā. Sȝ dicēdū ē q̄ seniū ⁊ corruptio ⁊ decrementū ē quodāmodo cōtra naturā ⁊ quodāmō fm̄ naturā. si enī ɔsideret̄ propria natura alicu⁹ rei que dicit̄ natura particularis: manifestū est q̄ omnis corruptio ⁊ defectus ⁊ decrementū est ɔtra naturaȝ: q2 vniuscuiusqȝ natura intendit conseruationē proprij subiecti: cōtrarium aūt accidit ex defectu seu debilitate nature. si aūt ɔsideret̄ natura in vniuersali: tunc omnia huiusmodi ɔueniunt ex aliquo principio naturali itrinseco: sicut corruptio aīalis ex ɔtrarietate calidi ⁊ frigidi. ⁊ eadē rō ē ī aliis. ¶ Deinde cum dicit. Lec.9.

Aut si est q̄ violentia fit extra naturā tūc ⁊ corruptio erit corruptioni contraria que violenta: vt que extra naturam: ei que secundum naturam. Ergo nature ⁊ generationes quedā sunt violente: ⁊ non fatate. quibus contrarie sunt secundum naturaȝ. Et augmenta sunt violenta et decrementa: ut augmenta que velociter propter alimentum pubescentium sunt. ⁊ tritica cito et adaucta et non constricta. In alteratione autem qualiter aut similiter. erunt enim alie quidem uiolente. alie uero naturales. ut dimissi non in creticis diebus: alii autem in creticis. Alii quidem extra naturam alterantur. alii uero secundum naturam. Co.57. Co.58.

¶ Soluit propositam questionem per interemptionē. ⁊ circa hoc duo facit. primo ostendit q̄ in quolibet genere motus inuenitur secundum naturam ⁊ extra naturam. secundo ostendit quomodo hec duo in motibus ⁊ quietibus contrarientur ibi. (Omnino quidem.) Circa primū duo facit. primo determinat veritatem. secundo mouet obiectionem ibi. (Erūt igitur corruptiones.) Dicit ergo primo q̄ cum illud quod fit ex violentia fit extra naturā: quia violentum est cuius principium est extra nil conferente vim passo: naturale autem est cuius principium est intra: sequitur q̄ corruptio violenta sit corruptioni naturali contraria: sicut corruptio extra naturam est contraria corruptioni que est secundum naturam. ⁊ per eādē rōnē ɔcludit q̄ q̄daȝ generationes sunt violētē (⁊ nō fatate) i. non procedentes scd̄m ordinē causarū naturaliū: q2 ipe

ordo causaꝝ naturalium fatum dici pōt: sicut aliquis facit nasci rosas aut aliquos fructus per aliqua artificia tēporibus nō suis: ⁊ sic etiā aliquo artificio pcreaſ generatō ranaꝝ aut aliquoꝝ huiusmodi naturaliū vnde cū he due generationes sint violēte ꝑ cōsequens sunt extra naturam quibus ꝯtrariantur generationes que sunt scd̄m naturam. idē etiā concludit ꝯsequēter in augmento ⁊ decremēto. Sūt eni quedā augmēta violēta ⁊ extra naturā: sicut pꝫ in his que velocius debito ad pubertatē ꝑueniunt pp teneritudinē vel propter alimentū .i. pp hoc ꝙ deliciose ⁊ abundanti alimēto nutriuntur: qđ apparet in augmento tritici. qńqꝫ .n. frumenta augentur innaturaliter pp abundantiaꝫ humoꝝ ⁊ non constringunē vt sint spissa ⁊ solida ꝑ debitam digestionē ⁊ similiter apparet in alterationib⁹. Sūt enim quedam alterationes violēte ⁊ quedam naturales vt patet maxime in sanatione. qdam enim diminuuntur febribus non in creticis diebus ⁊ isti alterantur extra naturam: alij vero in creticis diebus ⁊ isti alterantur secundum naturam.

¶ Deinde cuꝫ dicit.

Erunt igitur corruptiōes contrarie ad inuicem non generationi: ⁊ quid prohibet est enim sic. Et nāqꝫ si hec quidem dulcis: illa vero tristis est: quare enim simpliciter corruptio ni corruptio contraria est: sed hec quidem huiusmodi: alia vero huiusmodi harum est.

¶ Obijcit cōtra predicta. cū id enim qđ est extra naturaꝫ ꝯtrarieē ei qđ ē scd̄m nāꝫ: si inueniaē q̄dā generatio scd̄m nāꝫ ⁊ q̄dā ꝯtra nām ⁊ corruptio sīr: sequiē ꝙ corruptiones sunt ꝯtrarie adinuicē ⁊ non generatōi: q: vnū non ē duob⁹ esse ꝯriū. Et hoc soluit dicēs ꝙ nihil prohibet generationi generationē esse ꝯtrariā: ⁊ corruptōnē corruptioni. Sic .n. verum ē hoc ēt remota ꝯtrarietate eius qđ ē scd̄m nāꝫ ⁊ eius qđ est extra nāꝫ: q: si est q̄dam generatio ⁊ corruptio dulcis ⁊ alia tristis: oꝫ generationē generationi esse contrariam ⁊ corruptionem corruptioni. Dicitur aūt generatio ⁊ corruptio dulcis q: ex minus nobile corruptio: generatur magis nobile: sicut ex aere corruptio generatur ignis. Generatio āt ⁊ corruptio tristis qñ ex magis nobile corruptio generaē minus mobile: vt si ex igne generetur aer nō tm̄ē sequiē si corruptio opponiē corruptioni: ꝙ non opponaē generatiōi: q: corruptio opponiē generatiōi scd̄z rōnez sui generis. corruptio āt corruptioni scd̄m rōnez proprie speciei: sicut auaricia cōtrariaē largitati scd̄m contrarietatem vicij ad virtutem: prodigalitati vero scd̄m proprie speciei rationem. ⁊ hoc est qđ concludit ꝙ corruptio non est contraria corruptiōi (simpliciter) idest in vniuersali: sed corruptionū: hec quidem est talis illa vero talis idest violenta ⁊ extra nāꝫ: vel dulcis ⁊ tristis.

¶ Deinde cum dicit.

Omnino quidem igitur contrarii motus ⁊ quietes dicto modo sunt: vt qui est sursuꝫ: ei qui est deorsum. Loci enim contrarietates hec sunt. Fertur autem sursum quidem motu natura ignis: deorsum vero terra. Et contrarie ipsorum loci mutationes sunt. Ignis autem sursum quidem natura: deorsum autem extra naturam. Et contrarius est qui est secundum naturam ipsius ei qui est extra naturam. Et quietes autem similiter. Que nanqꝫ est sursuꝫ quies: qui est desuper deorsum motui contraria est. Fit autem terre illa quidem quies extra naturam: motus autem hic secundum naturam. Quare motui quies contraria est que est extra naturam ei: qui secunduꝫ naturam eiusdem. Et motus enim eiusdem contrarius sic est. Alia quidem secundum naturam ipsarum erit sursum aut deorsum: alia autem extra naturam.

Co. 59.

Co. 60.

¶ Ostendit qūo sit contrarietas in motu ⁊ quiete: per id qđ est extra naturam scd̄ꝫ nāꝫ: ⁊ dicit ꝙ non solū generatio est contraria generationi ⁊ corruptioni per id qđ ē scd̄ꝫ nāꝫ ⁊ extra nām: sed etiam sīr mot⁹ ⁊ q̄etes sunt hoc modo contrarij: sicut mot⁹ q est sursum est contrarius motui q est deorsum: q: sursuꝫ ⁊ deorsuꝫ sunt contrarietates locorum: ⁊ vterqꝫ illoꝝ motuū est nālis alicui corpori. Ignis enim naturaliter ferē sursum: terra vero deorsum: ⁊ iterum vtriusqꝫ hoꝝ motuū est accipere contrarias differentias scilicet ꝙ est scd̄ꝫ nāꝫ ⁊ extra nāꝫ: ⁊ hoc est qđ dicit (⁊ contrarie ipsoꝝ) scilicet motuum differentie sunt: vel potest intelligi ꝙ ipsoꝝ corpoꝝ q̄ mouenē sunt contrarie motuū differentie idest scd̄m nām ⁊ extra nām. motus enim sursum est q̄dem nālis ignis: sed moueri deorsum est ei extra nām. ⁊ sic patet ꝙ mot⁹ q est scd̄m nām est contrarius ei q est extra nām: ⁊ similiter est de q̄etib⁹: q: q̄es q̄ est sursum est contraria motui q est de sursuꝫ i deorsum. Sed illa q̄es est terre innaturalis: sed motus q est deorsum est ei scd̄m nāꝫ. vnde patet scd̄m premissa ꝙ q̄es q̄ est extra nāꝫ est contraria motui naturali eiusdeꝫ corporis q: etiam in eodem corpore motus sic contrariaē ad inuicem ꝙ scilicet motus naturalis vnius corporis ē contrari⁹ motui innaturali eiusdem corporis. ⁊ sic est etiā de quiete: q: alia q̄etū contrarioꝝ erit scd̄m naturam vt sursum igni ⁊ deorsuꝫ terre: alia vero extra nāꝫ: vt deorsum igni sursum terre.

¶ Deinde cum dicit.

Habet autem dubitationem: si est omnis quietis que non semper est generatio ⁊ hoc ipsum stare. Manentis igitur extra naturam: vt terre sursum erit generatio. Cum ergo ferebatur sursum violenta stetit. sed quod semper stat: videtur ferri velocius. Quod autem violentia est: contrarium est. Non factuꝫ ergo quiescens erit quiescens.

Co. 61.

¶ Mouet secundam dubitationem. vtrum scilicet omnis quietis q̄ nō sꝑ fuit sit aliq̄ ḡnatio. ⁊ ḡnatio quietis vocaē stare vt ꝑ stare nō ītelligam⁹ idē quod quiescere sꝫ stare sit idem quod peruenire ad quietem: quia in greco magis proprie sonat. ⁊ videtur determinare in partem negatiuā per duas rationes. Quarum prima est ꝙ si omnis quietis que non semper fuit est generatio: sequitur ꝙ quietis q̄ est extra naturam: sicut quando terra quiescit sursum: sit aliqua generatio quies autem generari non potest nisi ꝑ motum precedentem: motus autem precedens quieteꝫ innaturalem est violentus. Sic ergo sequitur ꝙ cum terra per violentiam ferebatur sursum: quod tunc (stetit) .i. quod tunc generabatur eius quies. Sed hoc non potest esse: quia (quod semper stat videtur ferri velocius) idest dum generatur quies per motum: semper quanto magis appropinquat ad quietem: tanto est velocior. cuꝫ enī res generata sit perfectio generationis: vnumquodqꝫ aūt quanto est propinquius fine perfectiori tanto est virtuosius ⁊ intensius: sequitur ꝙ motus per quem generatur quies: tanto sit velocior quanto magis appropinquat ad quietem: vt apparet maxime in motibus naturalib⁹. Sꝫ in his que mouentur per violentiam accidit contrariuꝫ: quia semper inuenitur remissior quanto magis appropinquat ad quietem. nō ergo quies violenta hꝫ generatōeꝫ ⁊ hoc est ꝙ dicit ꝙ (erit aliquid quiescens violēte: sed nō factum quiescens) idest absqꝫ hoc ꝙ sua quies generetur. Secundam rationem ponit ibi.

Amplius uidetur stare: aut omnino esse in ipsius locum ferri: aut accidere simul.

¶ Que talis est: q: stare .i. generari quietem: aut omnino est idem cum motu naturali quo aliquid fertur in proprium locum: aut simul cum eo accidit: et manifestum est quod sunt idem subiecto: sed differunt ratione terminus enim motus naturalis est esse in loco naturali: esse autem in loco naturali et quiescere in eo sunt idem subiecto. unde et motus naturalis et generatio quietis sunt idem subiecto sed differunt ratione tantum. Manifestum est autem quod quies violenta non generatur per motum naturalem: ergo quies violenta non habet stationem seu generationem. ¶ Deinde cum dicit.

Co. 62. Habet autem dubitationem: si contraria est quies que est hic: qui hinc est motui: cum enim moueatur ex hoc: aut reiciatur: adhuc videtur habere quod abiectum est. quare si hec quies contraria est ei qui hic est in contrarium motui: simul erunt contraria.

¶ Mouet tertiam questionem de hoc quod supra dictum est neque quies que est in aliquo termino contrariatur motui qui recedit ab illo termino: sed hoc videtur falsum: quia cum aliquis moueatur ex hoc termino sicut ex loco: aut abiciatur ille terminus sicut qualitas vel quantitas: adhuc dum mouetur videtur habere illud quod abiectum est vel derelictum. non enim subito deserit aliquid totum locum sed successiue. et similiter successiue amittit albedinem. ergo dum mouetur adhuc remanet in termino a quo. si igitur quies que aliquid manet in termino a quo contrariatur motui qui inde recedit: sequitur quod duo contraria sint simul: quod est impossibile. Soluit autem hanc dubitationem cum dicit.

Aut sic quiescit secundum quod adhuc manet. Omnino autem eius quod mouetur aliud quidem ibi: aliud autem est in quod mutatur: vnde et magis motus motui contrarius est quam quies. Et de motu quidem et quiete quomodo vtrumque vnum sunt et que contrarie quibusdam dictum est. (Co. 63.)

¶ Et dicit quod illud quod mouetur recedendo a termino quiescit in termino a quo recedit non simpliciter sed secundum quid. i. secundum quod adhuc manet in illo non totaliter sed partim: quia hoc est vniuersaliter verum quod semper eius quod mouetur vna pars est ibi. i. in termino a quo et alia in termino ad quem. nec est inconueniens quod vnum contrariorum secundum quid permisceatur alteri: sed quanto est magis impermixtum tanto est magis contrarium. et ideo motus est magis contrarius motui: cum nunquam ei permisceatur quam quies que quodammodo permiscetur. Et vltimo epilogat quod dictum est de motu et quiete quomodo in eis sit vnitas et contrarietas.

¶ Deinde cum dicit.

Co. 64. Dubitabit autem quis et de stare: si et quicunque preter naturam motus: his est quies opposita. si quidem igitur non erit inconueniens: manet enim violentia. quare quiescens aliquid erit non semper sine fieri. Sed palam quod erit sicut enim mouetur preter naturam et quiescet vtique aliquid preter naturam.

¶ Ponuntur quedam ad manifestationem premissorum que tamen in exemplaribus grecis dicuntur non haberi: et commentator etiam dicit quod in quibusdam exemplaribus arabicis non habentur. vnde magis videntur esse assumpta de dictis theophrasti vel alicuius alterius expositoris aristotelis. tria tamen ponuntur hic ad manifestationem precedentium quorum primum pertinet ad questionem quam supra posuit de generatione quietis non naturalis. vnde dicit quod dubitabit de ipso stare: quod est generari quietem quia si omnes motus qui sunt preter naturam habent quietem oppositam .i. non naturalem: vtrum et illa quies habeat stare. idest generari: quia si dicatur quod non sit aliqua statio quietis violente: sequitur inconueniens. Manifestum est enim quod id quod per violentiam mouetur quandoque manebit idest quiescet et hoc per violentiam quare sequitur quod aliquid erit quiescens non semper sine hoc quod fiat quiescens: quod videtur impossibile sed palam est quod erit quandoque quies violenta. sicut enim mouetur aliquid preter naturam ita et quiescit aliquid preter naturam. Est autem hic attendendum quod hoc quod hic dicitur esse contrarium ei quod supra dictum est. Unde auerrois dicit quod dubitatio superius mota hic soluitur. sed melius est vt dicatur quod id quod supra positum est: est magis verum: sed quod hic dicitur quodammodo sit verum. quies enim violenta non habet generationem proprie: sicut procedentem ab aliqua causa per se factiua quietis: sicut quies naturalis generatur: sed habet generationem per accidens per defectum virtutis factiue: quia quando cessat violentia mouentis vel impeditur: tunc fit quies violenta. et propter hoc motus violentus in fine remittitur: naturalis autem in fine intenditur. Sciendum tamen est quod alia littera inuenitur in hoc loco: quam oportet ad aliam intentionem referre. Dicit enim sic quod quereret aliquis vtrum motui extra naturam contraponatur aliqua quies non secundum naturam: non quod quies que est contra naturam opponatur motui qui est contra naturam proprie vt supra Aristo. docuit: sed hoc dicitur large et improprie secundum communem opinionem quietis ad motum. et dicit quod irrationabile videtur si non inueniatur quedam quies non naturalis. Manifestum est enim quod violenta motus remanebit. idest cessabit quandoque: et nisi quies aliqua fiat consequenter motus non perueniet ad statum. Unde manifestum est quod motibus violentis opponitur quies violenta: quia quod extra naturam mouetur habet etiam extra naturam quiescere. (Co. 64.)

¶ Deinde cum dicit.

Co. 65. Quoniam autem est quibusdam motus secundum naturam: et preter naturam. Puta ignis qui sursum secundum naturam: qui autem deorsum preter naturam: vtrum hic contrarius: aut qui terre: hec enim fertur secundum naturam deorsum. aut palam quia ambo: sed non eodem modo: sed qui quidem secundum naturam: secundum naturam existenti: eius autem qui ipsius qui sursum ignis ei qui deorsum: vt secundum naturam existens preter naturam existenti: similiter autem et in mansionibus.

¶ Ponit secundam explanationem eius quod dictum est de contrarietate motus naturalis et violenti: et dicit quod cum in quibusdam sit motus secundum naturam et preter naturam: sicut ignis qui mouetur sursum secundum naturam: et deorsum preter naturam queritur vtrum motui naturali ignis sit contrarius motus violentus ignis deorsum: vel motus terre que naturaliter mouetur deorsum: et soluit quod ambo ei contrariantur sed non eodem modo. sed motus terre deorsum contrariatur motui ignis sursum: sicut naturalis naturali: motus autem ignis deorsum contrariatur motui ignis sursum: sicut violentus naturali. et eadem ratio est de contrarietate quietum.

¶ Deinde cum dicit.

Forte autem quieti motus aliquatenus opponitur. Cum enim moueatur ex hoc: et abiciat. adhuc videtur habere quod abiicitur. quare si ipsa quies contraria ei qui hic est in contrarium motui simul existunt contraria. si aliquatenus quiescit. aut adhuc manet. Totaliter autem eius quod mouetur hoc quidem ibi. hoc autem in quod mutatur. propter quod magis motus motui contrarium quam quies. Quis quidem igitur motus simpliciter vnus. dictum est. et de motu quidem et quiete quomodo vterque vnum. Et qui contrarii quibusdam dictum est.

¶ Ponit tertiū ad manifestādū id qđ dictū ē: de contrarietate gēis ad motū: & dicit φ forte gen̄ mot⁹ aliquātulū oppōitur & nō simpliciter cū. n. aliqs mouet ex hoc in q̄ generat & abiiciat illud adhuc h₃ illud qđ abiicit. vnde si ges que ē hic sit cōtraria motui q̄ ē hic incōtrariū: sequit φ simul sint cōtraria: sȝ adhuc aliquātum⁹ quiescit dū manet in termino a quo & vniuersaliter eius qđ mouet aliqđ ē in termino a quo & aliqđ in termino ad quē vnde ges minus opponit motui q̄3 mot⁹ cōtrari⁹. sicut supra expositū est. Et vltimo recapitulat vt per se manifestū est. ex hoc aūt ipso φ eadē verba repetunt q̄ supra dicta sunt manifestū ē pt φ nō sunt vba aristotelis: sȝ alicui⁹ expositoris.

Aristotelis stragyrite textus libri sexti.

Co. 1.

Si autem est continuum : et quod tangit: et consequenter sicut diffinitum est prius: continua quidem quorum vltima vnum: que vero tanguntur quorum simul: consequenter autem quorum nihil est medium proximi generis: impossibile ex indiuisibilibus esse aliquid continuū. vt lineam esse ex punctis. si vere linea quidem cōtinuū ē. pūctū aūt īdiuisibile.

¶ Diui Thome aquinatis in sextum librum physicorū preclarissima commentaria.

Lectio prima.

Postquam Philosophus terminauit de diuisiōe mot⁹ in suas species: & de vnitate & cōtrarietate motuū & geīū: in hoc sexto libro itēdit determinare ea q̄ ptinēt ad diuisionē motus fm φ diuidit in ptes quātitatiuas. & diuidit i ptes duas. i pria ostēdit motum sicut & oē ptinuū eē diuisibile. i scđa ostēdit q̄liter mot⁹ diuidat ibi. (Necesse āt & ip₃ nūc.) Pria āt pars diuidit in duas. In prima ostēdit nullū cōtinuū ex idiuisibilib⁹ cōponi. in scđa ostēdit nullū cōtinuū idiuisibile esse ibi. (Manifestū igit ex dictis φ neq; linea.) Prima āt ps diuidit i duas in pria ostēdit nullū cōtinuū ex idiuisibilib⁹ cōponi in scđa parte: q: probatiōes premisse magis ad magnitudinē pertinere videt: ostēdit φ eadē ratio est de magnitudine motu & tempore. (Eiusdē āt rōnis ē.) Circa primū duo facit. primo resumit quasdā diffinitiones supra positas q̄bus nūc vtit ad propositū demonstrandū i secūdo pbat ppositū ibi. (Neq;. n. vnū sunt.) Dicit ergo primo φ si diffinitiōes prius posite cōtinui: & eius quod tāgit: & eius qđ est cōsequēter: sunt cōueniētes. s. φ cōtinua sunt quorū vltima sunt vnū: cōtacta quorū vltia sunt simul: cōsequenter aūt sint quorū nihil mediū sui generis: ex his sequit φ īpossibile sit aliqđ cōtinuū cōponi ex idiuisibilibus: vt lineā ex pūctis: si tn̄ linea dicatur aliquod cōtinuū & pūctū aliqđ idiuisibile. addit dicit āt h̄ ne aliqs nomine linee & puncti aliter vteretur.

m. 5. lec. 5.

¶ Deinde cum dicit.

Neq; enim unum sunt ultima punctoru₃. Non est enim hoc quod ultimum punctorum aliud aliquid: illud autem aliqua pars indiuisibilis. Neq; simul sunt ultima. non enim est ultimum nihil impartibilis. alterum enim est ultimum. & cuius est ultimum.

¶ Probat ppositū. & primo iducit rōes duas ad probādū ppositū. scđo manifestat q̄dā q̄ poterāt eē dubia i suis pbationib⁹ ibi. (Aliud āt gen⁹.) Circa pmā rōe₃ duo facit. pmo ostendit φ ex idiuisibilibus nō cōponit aliqđ cōtinuū per modū cōtinuatiōis neq; per modū cōtact⁹. secundo φ neq; per modū cōsequēter se habētiū ibi. (At vero neq; cōsequenter.) Circa primu₃ ponit duas rōes: quarū prima talis est ex q̄buscūq; cōponitur aliquid vnū vel per modum cōtinuationis: vel p modū contactus oz φ habeant vltima que sint vnu₃ vel que sint simul sed vltima punctorum non possunt esse vnu₃: q: vltimu₃ dicit respectu alicuius partis: in indiuisibili āt non est accipere aliquid quod sit vltimum: & aliud qđ sit aliqua alia pars similiter non potest dici φ vltima punctorū sunt simul: q: nihil potest esse vltimum rei īpartibilis: cum semper alterū sit vltimum & illud cui⁹ est vltimū. i. īpartibili āt non est accipere aliud & aliud. Relinquitur ergo φ linea non potest componi ex punctis: neq; per modum continuationis: neq; per modu₃ contactus. Scđa₃ rōe₃ ponit ibi.

Amplius necesse est aut continua esse puncta: aut tangentia se ad inuicem: ex quibus est continuum. Eadem autem ratio est & in omnibus indiuisibilibus. Continua quidem igitur non erunt propter predictam rationem. Tangit autem omne. aut totum totum. aut pars partem. aut totum pars. Quoniam autem impartibile est indiuisibile. necesse est totum tangere totum. Totum autem totum tangens non est continuum. Continuum enim habet hoc quidem aliam: illud vero aliam partem: et diuiditur in sic diuisibilia et loco discreta.

Co. 2.

¶ Que talis est. si ex punctis constituit aliqđ continuu₃ necesse est φ aut sint cōtinua ad iuicē: vel se tangant & eadem ratio est de omnibus aliis idiuisibilibus φ ex eis nō cōponat continuum. Ad probandū autem φ indiuisibilia non possunt sibi inuicem esse continua: sufficiat ratiō prima: sed ad probandū φ non possunt se tangere: inducitur alia ratio que talis est: omne qđ tangit alterum: aut totu₃ vnu₃ tangit totu₃ aliud: aut pars vnius partem alteri⁹ aut pars vnius totu₃ alterius. Sed cū indiuisibile nō habeat partem non potest dici φ pars vnius tangat partem alterius: aut pars totum: & sic necesse est si duo puncta se tangunt: φ totū tangat totum. Sed ex duobus quorū vnū totum tangat aliud totū: non pōt componi continuu₃: q: oē continuum habet partes seiunctas: ita φ hec sit vna pars & hec alia: & diuiditur in partes diuersas & distinctas loco. i. positione in his que positionem habent. que autem scđm se totum tangunt nō distinguūtur loco vel positione. Relinquitur ergo φ ex pūctis non possit componi linea per modum contactus.

¶ Deinde cu₃ dicit.

At uero neq; consequenter inerit punctu₃ puncto. aut ipsum nunc ipsi nunc. vt ex his sit longitudo aut tempus. consequenter enim est quorum nullum est medium proximum. Punctorum autem semper est mediu₃ linea. et ipsorum nunc tempus.

¶ Probat φ continuu₃ nō cōponatur ex indiuisibilibus per modu₃ eius qđ ē cōsequēter: non enī punctū se habebit cōsequēter ad aliđ punctu₃: ita φ ex eis cōstitui possit longitudo. i. linea: aut vnu₃ nūc alteri nūc ita φ ex eis possit cōponi tp̄s: q: cōsequēter ē vnu₃ alteri quorū non ē aliqđ mediu₃ eiusdē generis: vt supra expositū est: sed inter duo puncta sp est linea media. & sic si linea sit composita ex punctis vt tu dās: sequitur φ semp inter duo puncta sit aliđ punctu₃ mediu₃: & sil̄r īter duo nunc est tp̄s mediu₃. non ergo linea componit ex punctis: aut tp̄s ex nunc sicut consequēter se habentibus. Scđa₃ rōe₃ principale₃ ponit ibi.

m. 5. lec. 5.

Amplius diuidentur in indiuisibilia: si quidem ex quibus est vtrunqȝ in ipsa diuiditur: sed nullum est continuorum in impartibilia diuisibile.

Lo.3.

¶ Que sumit ex alia diffinitione cōtinui quā supra posuit in principio tertii. s. ꝙ continuum sit quod est in infinitū diuisibile. ⁊ ē rō talis ex qbuscūqȝ componit vel linea vel tempus in ipsa diuidit: si ergo vtrūqȝ istorū componitur ex indiuisibilibꝰ: sequit ꝙ in īdiuisibilia diuidant: sȝ hoc est falsum: cū nullum cōtinuorū sit diuisibile in impartibilia. sic enim nō esset diuisibile in infinitum. nullum igit continuum cōponit ex īdiuisibilibꝰ. ¶ Deinde cū dicit.

Tex.i.

Aliud autem genus non potest esse medium punctorum: ⁊ ipsorum nunc nullum. si namqȝ erit manifestum ꝙ aut etiam diuisibile aut indiuisibile erit. ⁊ si diuisibile aut in indiuisibilia aut in semper diuisibilia: hoc autem est continuum.

¶ Manifestat duo q̄ supra dixerat. quorū primū fuit ꝙ inter duo pūcta sit linea media: ⁊ inter duo nūc tēpus. ⁊ hoc manifestat sic. si sunt duo pūcta oȝ ꝙ differāt s̄ȝ situȝ alias nō essent duo sed vnum. nō. n. possunt se contingere vt supra ostensum est. Unde relinquit ꝙ distent ⁊ sit aliquod medium inter ea. sed nullū aliud medium pōt esse inter ea q̄ȝ linea inter puncta: ⁊ tempus inter nunc qꝺ sic probat. qꝛ si inter puncta esset aliud medium q̄ȝ linea. illꝺ mediuȝ esset indiuisibile aut diuisibile. si autem sit indiuisibile oȝ ꝙ sit distinctum ab vtroqȝ in situ: ⁊ cū non tangat oȝ iterū ꝙ sit aliqꝺ alterum medium inter indiuisibile qꝺ ponit mediū ⁊ extrema: ⁊ sic ī infinitū: qꝺ est inconueniēs nisi ponat medium diuisibile. Si autem medium duorum punctorū fuerit diuisibile aut erit diuisibile ī indiuisibilia aut in semper diuisibilia sed non potest dici ꝙ diuidat in indiuisibilia: qꝛ tunc redibit eadem difficultas quo ex indiuisibilibus possit componi diuisibile. Relinquitur igit ꝙ illud mediū sit diuisibile in semper diuisibilia: sed hec est rō continui: ergo illud mediuȝ erit quoddam cōtinuum. nullū āt aliud cōtinuum pōt esse mediū inter duo puncta q̄ȝ linea. ergo inter quelibet duo pūcta est linea media ⁊ eadeȝ rōne inter quelibet duo nūc tempus: ⁊ similiter in alijs continuis. ¶ Deinde cum dicit.

Manifestum autem ⁊ ꝙ omne continuuȝ diuisibile in semper diuisibilia. si enim in indiuisibilia diuideretur continuum: esset indiuisibile indiuisibili contactum: vnum enim vltimū ⁊ que tanguntur continuorum est.

¶ Manifestat scḋm ꝙ supposuerat. s. ꝙ omne continuū sit diuisibile ī īdiuisibilia. qꝛ si daret ꝙ cōtinuū diuisibile esset in indiuisibilia sequeret ꝙ duo indiuisibilia se contingerent ad hoc ꝙ possint constituere continuum. oȝ enim ꝙ continuorum sit vnum vltimum: vt ex diffinitiōe eius apparet: ⁊ ꝙ partes continui se tangant: qꝛ si vltima sunt vnum sequit ꝙ sint simul vt in. v. dcm̄ est. Cum igit sit īpossibile duo indiuisibilia se contingere: impossibile ē ꝙ continuum in indiuisibilia diuidat.

Tex.5.

Lo.4.

Iusdem autem rationis est ⁊ magnitudinem ⁊ tempus ⁊ motum ex indiuisibilibus componi ⁊ diuidi in indiuisibilia aut nihil.

c

Lectio secunda.

Ostquam Rōnes supra posite manifestiores sunt in linea ⁊ alijs continuis quantitatibus positionem habentibus in quibꝰ propter inuenitur cōtactus: vult hic ostendere ꝙ eadem rō ē de magnitudine tempore ⁊ motu. ⁊ diuidit in partes duas. pmo pponit intentum. so pbat ppositum ibi. Manifestum autem ex his. Dicit ergo primo ꝙ eiusdem rōnis est ꝙ magnitudo ⁊ tempus ⁊ motus componant ex indiuisibilibus ⁊ diuidant in indiuisibilia vel nihil horuȝ qꝛ quicquid dabit de vno ex necessitate sequet de alio. ¶ Deinde cum dicit.

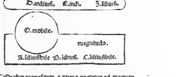
p

Manifestum est autem ex his. Si enim magnitudo ex indiuisibilibus componitur et motus quibusuis ex equalibus erit motibus indiuisibilibus. vt si ipsa. a. b. c. ex. a. b. c. est indiuisibilibus: motus in quo. d. e. ȝ. secūdum quē motum est ipsum. o. in spacio quod est. a. b. c. vnāquāqȝ partem hȝ indiuisibilem.

Lo.5.

¶ Demonstratio probans ꝙ partes motus correspondent partibus magnitudinis.

Motus.

¶ Probat propositum. ⁊ primo quantum ad magnitudinem ⁊ motum. so q̄tū ad tempus ⁊ magnitudinē ibi. (Similiter autem) necesse. Circa primū tria facit. primo ponit ppositum. secūdo exemplificat ibi. (Ut si ipsa. a. b. c. ⁊ c.) Tertio probat ibi. (Si igit presentis motus) Propositū est istud si magnitudo ex indiuisibilibus componit ⁊ motus qui trāsit per magnitudinē componet ex indiuisibilibus motibus equalibus numero indiuisibilibus ex quibus componit magnitudo. Exemplificat autē sic: sit linea. a. b. c. que componat ex tribus indiuisibilibus que sunt. a. ⁊. b. ⁊. c. ⁊ sit. o. mobile quod moueat ī spacio linee. a. b. c. ⁊ motus eius sit. d. e. ȝ. oportebit ꝙ si partes spacii vel linee sint indiuisibiles: ꝙ etiam partes predicti motus sint indiuisibiles. ¶ Deinde cū dicit.

Si igitur presentis motus necesse moueri per aliquam partē: ⁊ si mouetur aliquid ad esse motum: et mouere erit ex indiuisibilibus secundum quidem igitur. a. motum esse ipsum. o. motu quo. d. mouetur: secundum vero. b. quo ipsum. e. Et secundum. c. quo ipsum. ȝ.

Lo.6.

¶ Probat propositum. ⁊ circa hoc tria facit. primo premittit quedam necessaria ad propositi probationem. secundo probat ꝙ si magnitudo componit ex punctis ꝙ motꝰ cōponit non ex motibus: sed ex momentis ibi. (Secundum igit.) Tertio ostendit esse impossibile ꝙ motus cōponat ex momentis ibi. (Et motum esse aliquid.) Premittit ergo primo duo. primū est ꝙ sm̄ quancūqȝ parteȝ presentis motus necesse est aliquid moueri: ⁊ econuerso si aliquid moueat necesse est ꝙ assit sibi aliquis motus. ⁊ si hoc est verum oȝ ꝙ mobile. o. moueat per. a. quod est pars totius magnitudinis scḋm partem motus que ē. d. ⁊ scḋm. b. aliam partem magnitudinis moueat alia parte motus que est. e. ⁊ scḋm. c. tertiam partem magnitudinis moueat tertia parte motus que est. ȝ. ⁊ ita ꝙ singule partes motus respondeant singulis partibus magnitudinis. Secundum proponit ibi.

i

Si igitur necesse est quod mouetur vnde ⁊ vbi non simul moueri ⁊ motum esse quo motur: quando mouetur: vt si thebas aliquis it. impossibile est simul ire thebas: ⁊ iuisse thebas.

Co.7.

¶ Et dicit ꝙ necesse est id quod mouetur ab vno termino in alium nõ simul moueri ⁊ motũ esse in quem mouetur ⁊ quando mouetur: sicut si aliquis vadit thebas impossibile est hec duo simul esse. s. ire thebas ⁊ iuisse thebas. Hec autem duo supponit quasi per se manifesta. nam quod necesse sit moueri ad presentiam motus. apparet etiaꝫ in omnibus accidentibus ⁊ formis quia ad hoc ꝙ aliquid sit album necesse est habere albedinem: ⁊ econuerso: si albedo assit necesse est ꝙ sit albuꝫ. Quia vero nõ simul sit moueri ⁊ motum esse apparet ex ipsa motus successione: quia impossibile est aliqua duo tempora simul esse: vt in quarto habitum est. vnde impossibile est ꝙ simul sit motuꝫ eẽ quod est terminus motus cum ipso moueri.

Lec.15.

¶ Deinde cum dicit.

Secũdum. a. quidem igitur impartibileꝫ motum est ipsum. o. secundum quod ipsuꝫ. d. motus aderat. Quare si quidem posterius deuenerit: quam venit: diuisibilis vtiqꝫ erit. Cum. a. enim veniret: neqꝫ quiescebat neqꝫ transierat sed medium erat: si autem simul venerit ⁊ venit: veniens cum venit: ventum ibi erit: ⁊ motũ esse vbi mouetur. Si vero secundum totuꝫ. a. b. c. moueatur aliquid: ⁊ motus quo mouetur d. e. ꝫ. est secundum autem impartibile. a. nihil mouetur: sed motum est: erit vtiqꝫ motus non ex motibus sed ex momentis.

Co.8.

¶ Probat propositum ex premissis. Si eñi presente aliqua parte motus necesse est aliqd moueri. ⁊ si mouetur necesse est adesse motũ: si mobile ꝙ est. o. mouetur scdꝫ impartibilẽ partem magnitudinis que ẽ. a. oꝫ ꝙ assit ei aliquis mot⁹ q est. d. aut ergo. o. simul mouetur per. a. ⁊ motum ẽ aut nõ simul. si autẽ nõ simul: sed posteri⁹ deuenerit quam venit: id est sed posteri⁹ motum est quam moueretur: sequitur ꝙ. a. sit diuisibile: quia cũ veniret id est dũ erat i ipso moueri: neqꝫ quiescebat in. a. quiete. s. precedẽte motũ: neqꝫ trãsierat totum ipsum. a. quia iam nõ moueretur per. a. nihil eñi mouetur per spaciũ p quod iam pertrãsiuit: sꝫ oꝫ ꝙ medio modo se habeat. ergo cũ mouetur per. a. partẽ ei⁹ trãsiuit iaꝫ ⁊ in parte eius adhuc manet. ⁊ ita sequitur ꝙ. a. sit diuisibile: quod est cõtra posituꝫ. Si vero simul venerit ⁊ venit. id est si simul motũ est ⁊ mouetur per. a. sequitur ꝙ cũ veniẽs venit erit ibi ventum: ⁊ erit motũ vbi mouetur: quod est contra scdaꝫ positiõem. Sic igitur pꝫ ꝙ scdm ĩpartibilẽ magnitudinẽ nõ põt aliqd moueri: quia vel oꝫ ꝙ simul eẽt moueri ⁊ motũ esse: vel ꝙ magnitudo diuideretur. Supposito ergo ꝙ per. a. impartibile nihil moueri possit: si aliqs dicat ꝙ mobile mouetur per totã magnitudinẽ q̃ est. a. b. c. ⁊ motus totus quo p eã mouetur est. d. e. ꝫ. ita ꝙ sm. a. impartibile nihil moueatur: sed tñ motum sit: sequitur ꝙ motus nõ sit ex motib⁹ sed ex momẽtis: ideo autem sequitur ꝙ non sit ex motibus: quia cũ pars motus que est. d. respõdeat pti magnitudinis q̃ est. a. si. d. eẽt motus oporteret ꝙ per. a. moueretur: quia presente motu mobile moueret. Sed probatuꝫ est ꝙ secũdũ. a. impartibile nõ mouetur: sed solũ motũ est: quãdo. s. per transitũ ẽ hoc indiuisibile. ergo relinquitur ꝙ d. nõ sit motus sed sit momẽtũ a quo denoiatur motum eẽ: sicut a motu denoiatur moueri: ⁊ quod ita se hꝫ motũ sicut pũctuꝫ indiuisibile ad lineã ⁊ eadẽ rõ est de aliis partib⁹ motus ⁊ magnitudinis. Ex necessitate ergo sequitur si magnitudo cõponitur ex indiuisibilibus: ꝙ motus ex indiuisibilibus componatur. id est ex momẽtis. ⁊ hoc est quod demõstrare intendebat. Sed quia hoc ẽ ĩpossibile ꝙ motus componatur ex momẽtis: sicut ĩpossibile est ꝙ linea cõponatur ex punctis: ideo consequenter: cum dicit.

Et motum esse aliquid non motum: secũdum enim. a. transiuit non transiens. Quare erit aliquid transitum esse non aliquando iens vel transiens. hãc enĩ trãsiuit nõ trãsiẽs hanc.

¶ Ostendit huiusmõi ĩpossibilitatem ducẽdo ad incõuenientia tria: quoꝝ primũ est ꝙ si mot⁹ cõponatur ex momẽtis ⁊ magnitudo ex indiuisibilib⁹: ita ꝙ per indiuisibilẽ partem magnitudĩs nõ moueatur sed motũ sit: sequetur ꝙ aliqd sit motũ nõ motuꝫ. i. quod pri⁹ nõ mouebatur: quia ponitur ꝙ sꝫ indiuisibile (transiuit). i. motum ẽ nõ transiens: quia ĩ eo moueri nõ poterat. vnde sequitur aliquid esse trãsitũ absqꝫ hoc ꝙ aliqñ iret: quod ẽ impossibile: sicut ĩpossibile ẽ ꝙ aliqd sit preteritũ quod nunqꝫ fuerit presens. Sed quia hoc incõueniens posset cõcedere ille qui diceret motum componi ex momentis: ducit ad scdm inconueniens ibi.

Si igitur necesse ẽ aut qescere aut moueri omne: quiescit autem p vnũ qdqꝫ eorũ que sunt. a. b. c. ergo ẽ aliqd cõtinue qescẽs simul et qd mouetur p totã. n. a. b. c. mouebatur. o. et qescebat scdm quãlꝫ partem: quare et per oẽm.

Co.9.

¶ Tali ratione omne ꝙ natum est moueri ⁊ quiescere necesse est ꝙ qescat vel moueatur sed dũ mobile est in. a. non mouetur. ⁊ siĩr duꝫ est in. b. ⁊ siĩr dũ ẽ i. c. ergo dũ ẽ in. a. ⁊ dũ ẽ in. b. ⁊ duꝫ ẽ in. c. quiescit ergo sequitur ꝙ aliqd simul continue quiescat ⁊ moueatur: ⁊ ꝙ hoc sequatur sic pbat. positum est enim ꝙ moueatur per totã lõgitudinẽ que ẽ. a. b. c. ⁊ iterũ positũ est ꝙ quiescat sꝫ quãlibet partẽ: sed quod quiescit p quãlibet partẽ quiescit per totũ: ergo sequitur ꝙ quiescat p totã magnitudinẽ: ⁊ ita p totã magnitudineꝫ continue moueatur ⁊ quiescat: quod est omnino ĩpossibile. Tertium inconueniens ponit ibi.

Et si quidem indiuisibilia que sunt. d. e. ꝫ. motus sunt: motu presente continget vtique non moueri sed quiescere. Si autem non sunt motus: motum non ex motibus esse.

¶ Tali rõne ostensum est ꝙ si magnitudo cõponitur ex indiuisibilib⁹ ꝙ ẽt motus aut ergo illa indiuisibilia motus q̃ sunt. d. ⁊. e. ⁊. ꝫ. ita se habent ꝙ quodlibet eoꝝ ẽ mot⁹ aut nõ: si quodlibet eoꝝ est motus: cũ quolibet eoꝝ respõdeat indiuisibili parti magnitudinis in qua nõ mouetur sꝫ motum est: sequetur ꝙ presente motu mobile nõ moueatur: quod est cõtra primã suppositiõem. sed quiescat si vero non sunt motus sequitur ꝙ motus cõponatur non ex motib⁹: quod videtur impossibile: sicut ⁊ ꝙ linea cõponatur ex nõ lineis.

Similiter aũt necesse longitudini et motui indiuisibile esse tẽpus et cõponi ex ipsis nũc existentibus indiuisibilib⁹.

Co.10.

Lectio. iii.

Ostquam Philosophus ostẽdit eiusdẽ rationis esse ꝙ magnitudo ⁊ motus p eã transiens ex indiuisibilib⁹ cõponatur: ostendit etiam idem de tpe ⁊ magnitudine. ⁊ diuiditur in partes duas. In pria ostendit ꝙ ad diuisionẽ magnitudinis sequitur diuisio temporis ⁊ ecõuerso. In scda ostẽdit ꝙ ex ĩfinitate vnius sequitur infinitas alteri⁹ ibi. (Et si quodcũqꝫ infinitũ est). Circa primum duo facit. pmo põit ppositum. scdo demõstrabit ibi. (Si enim omnis. Dicit ergo primo ꝙ ẽt tẽpus necesse est siĩr eẽ diuisibile ⁊ indiuisibile: ⁊ cõponi ex indiuisibilibus: sicut lõgitudo ⁊ motus.

¶ Deinde cuꝫ dicit.

Si enim omnis diuisibilis est i minore aũt equaliter velox transibit minorem diuisibile erit et tempus. Si autem temp⁹ diuisibile erit

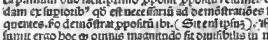
et tēpus.si autē tēpus diuisibile erit ī quo fert aliquid per ipsum.a.et q̄ ē ip̄z.a.erit diuisibile.
¶ Probat ꝓpositum tribus rōnibus.quarꝫ pria sumit̄ p eque velocia.sa p velocius ⁊ tardi⁹ ibi.(Qm̄ āt oīs). Tertia per idē mobile ibi.(Amplius āt ⁊ ex cōsuetis.) Dicit ergo p̄rio ꝙ de rōne eque veloci⁹ est ꝙ in minorem magnitudinē trāseat ī minori tpe.det̄ ergo aliq̄ magnitudo diuisibilis quā pertransit aliquod mobile ī aliquo tpe dato sequit̄ ergo ꝙ mobile eque velox trāseat partē magnitudinis in minori tpe.⁊ sic oportuit temp⁹ datuꝫ eē diuisibile.si āt ecōuerso detur temp⁹ sit diuisibile ī quo mobile datum mouet̄ per magnitudinē aliquā datam:sequitur ꝙ eque velox mobile ī minori tēpore quod ē pars totius temporis moueatur per minoreꝫ magnitudinē.⁊ ita seq̄t̄ ꝙ magnitudo q̄ ē.a.sit diuisibil. ¶ Deīde cū dicit.

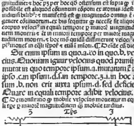
Co.ii.

Qm̄ āt oīs magnitudo ī magnitudies diuisibilis:ostēsuꝫ ē.n.qm̄ ipossibile ē ex atōis cōtinuū eē aliquod:magnitudo auteꝫ oīs cōtinua necesse ē veloci⁹ ī eq̄li tēpore maius et ī miori plus moueri:sicut diffiniūt qdā ipsuꝫ veloci⁹
¶ Ostendit idem p duo mobilia.quorꝫ vnū est velocius ⁊ aliud tardius.⁊ primo premittit quedā necessaria ad ꝓpositū ostendendū.sō ꝓbat ꝓpositū ibi.(Qm̄ āt oīs motus).Circa p̄mum duo facit.p̄rio ostendit quō veloci⁹ se habet ad tardius ī hoc ꝙ moueatur p maiorē magnitudinem.sō quō se habeat ad ipsum quātum ad hoc qd̄ ē moueri p equalē magnitudinē ibi.(manifestū āt ex his):Circa p̄mum duo facit.primo ꝓponit ꝓpositū resumēs qdam ex supioribꝰ qd̄ est necessariū ad demōstratiōes sequentes.sō demōstrat ꝓpositū ibi.(Sit enī ipsuꝫ).Resumit ergo hoc ꝙ omnis magnitudo sit diuisibilis in magnitudine:⁊ hoc pꝫ per hoc qd̄ ostensum est sup̄ꝫ ꝙ impossibile est aliquod cōtinuum cōponi ex atomis idest ex indiuisibilibꝰ:⁊ manifestū est ꝙ magnitudo omnis ē de genere cōtinuorum.ex his sequitur ꝙ necesse sit aliquod corpus veloci⁹ in equali tempore p maiorē magnitudinem moueri:⁊ āt in minori tempore per maiorē magnitudinem moueri.⁊ hoc mō quidā diffinierunt veloci⁹ qd̄ pl⁹ mouet̄ in eq̄li tēpor ⁊ etiā ī minori. ¶ Deīde cū dicit.

Lec.i.

Sit enim ipsum in quo.a.eo in quo.b.velocius.Quoniam igitur velocius quod primum mutat in quo tempore ipsum.a.mutatum ē ab ipso.c.in ipsum.d.s.in tempore.z.i.in hoc ipsum.b.non erit iuxta ipsum.d.sed deficiet. Quare in equali tempore adibit velocius.
¶ Demonstratio ꝙ mobile velocius moueatur in equali tpe p maiorē magnitudinem q̄ꝫ mobile tardius.

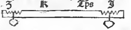

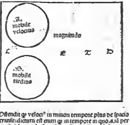
¶ Probat duo premissa.⁊ primo qd̄ veloci⁹ ī equali tēpore ⁊ p maius spaciuꝫ moueat̄.sō qd̄ etiam ī minori tēpore per maius spaciuꝫ mouet̄ ibi.(At vero ⁊ ī miori.) Dicit ergo p̄rio:sint duo mobilia.a.⁊.b.quorꝫ.a.veloci⁹ sit q̄ꝫ.b.⁊ sit magnitudo.c.d.q̄ꝫ pertrāsit.a.ī tempor̄.z.i. moueatur āt.b.qd̄ est tardi⁹.⁊.a.qd̄ ē velocius per eandem magnitudineꝫ ⁊ īcipiāt simul moueri.his ergo positis sic argumentat̄ veloci⁹ est ꝙ ī equali tpe plus mouet̄ sed.a.est velocius q̄ꝫ.b.ergo cum.a.peruenerit ad.d.b. nundū pueniet ad.d.qd̄ est terminus magnitudinis sed adhuc deficiet idest distabit ab eo motus tn̄ erit ī hoc tēpore p aliquam partem magnitudinis.cuꝫ ergo oīs pars sit minor toto:relinqtur ꝙ.a.in tempore.z.i.mouetur p maiorem magnitudineꝫ q̄ꝫ.b.qd̄ in eodem tempore mouetur per partem magnitudinis.vnde sequitur ꝙ velocius in equali tpe plus de spacio pertransit.
¶ Deinde cum dicit.

At uero et ī miori plus.In quo enī.a.factum est iuxta ipsum.d.ipsum.b.erit iuxta.c. cum tardius est.Ergo quoniam ipsum.a.ad ipsum.d.factum est ī oī ī quo est.z.i.tempore ad ipsum.t.erit ī miori hoc:et erit ī quo.z.k. Ipsum qdem igitur.c.t.quod transierit ipm .a.maius est ipso.c.e. Tempus autem quod est.z.k.minus est omni eo quod est.z.i. Quare ī miori abibit maius.

Co.ii.

¶ Demonstratio ꝙ mobile velocius pertranseat maiorem magnitudinem in minori tēpore:q̄ꝫ tardi⁹ mobile.

¶ Ostendit ꝙ veloci⁹ in minori tempore plus de spacio pertransit:dictum est enim ꝙ in tempore in quo.a.iā peruenit ad.d.b.quod est tardius adhuc distat a.d.detur ergo ꝙ in eodem tempore pueniat vsq̄ ad.c.ī quo tempore mutatum est ab ipso.c.in ipsum.d.s.ī tempore.z.i. qr igitur oīs magnitudo diuisibilis est vt supra positum est: diuidatur residuum magnitudinis.s.e.d.ī quo veloci⁹ excedit tardius in duas partes ī puncto.t.manifestuꝫ est ergo ꝙ magnitudo.c.t.est minor q̄ꝫ magnitudo.c.d.sed idē mobile per minorē magnitudineꝫ mouetur ī minori tempore:qr ergo ipsum.a.peruenit ad.d.in toto tempore.z.i.ad punctum.t.pueniet ī minori tpe:⁊ sit illud tp̄s.z.k.inde sic arguitur magnitudo.c.t.quā ptrāsit.a.maior ē magnitudine.c.e.q̄ꝫ ptrāsit.b.sed tp̄s.z.k.in quo pertransit .a.magnitudinē.c.t.est minus toto.z.i.in quo.b.tardi⁹ ptrāsit magnitudinē.c.e.seqtur ergo ꝙ velocius in minori tempore ptrāseat mai⁹ spaciū. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

Lec.i.

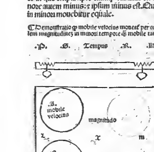
Co.13.

Manifestum autem ex his: ⁊ quod velocius in minori tempore abibit equale.

Ostendit quomodo velocius se habeat ad tardius in moueri per equalem magnitudinem. ⁊ primo proponit intentum. secundo probat propositum ibi. (Quoniam quidem enim). Dicit ergo primo ꝙ ex premissis manifestū esse pōt ꝙ velocius pertransit equale spacium in minori tempore. Deinde cum dicit.

Quoniam quidem enim maiorem in minori transit tardiori: ipsum autem secundum seipsum acceptum in pluri tempore maiorem minori: ut que est .l.m. ea que est .l.x. plus utiqȝ erit tempus: quod .p.r. in quo ipsum .a. transit .l.m. q̄ꝫ quod est .p.s. in quo transit ipsum .l.x. Quare siquidez est .p.r. tempus: minus est eo in quo est .p.h. in quo quod est tardius transit ipsum .l.x. ⁊ quod est .p.s. tempus minus est eo in quo est .p.h. ipso enim .p.r. minus est: minore autem minus: ⁊ ipsum minus est. Quare in minori mouebitur equale.

Demonstratio ꝙ mobile velocius moueatur per equalem magnitudinez in minori tempore q̄ꝫ mobile tardius.

Quoniam quidem enim. Probat propositum duabus rōnibus. ad quarum primam duo premittit quorū vnū iam probatum est .s. ꝙ velocius pertranseat maiorem magnitudinem i minori tempore q̄ꝫ tardius. secūdum vero est per se manifestum .s. ꝙ ipsum mobile s̄m seipsum cōsideratū in maiori tempore pertransit maiorem magnitudinez q̄ꝫ in minori. pertranseat enim hoc mobile .a. quod est velocius hanc magnitudinem que est .l.m. in .p.r. tempore: ⁊ partem magnitudinis .s. .l.x. pertransibit in minori tempore quod est .p.s. quod est minus q̄ꝫ .p.r. in quo pertrāsit .l.m. sicut ⁊ .l.x. est minor q̄ꝫ .l.m. ex prima autem suppositione accipit ꝙ ipsum tempus .p.r. in quo .a. pertransit totam magnitudinem .l.m. sit minus tempore .p.h. i quo .b. quod est tardius pertransit minorem magnitudinez .s. .l.x. demū est enim quod velocius in minori tempore pertransit maiorem magnitudinem: ex his procedit sic. tempus .p.r. est minus tempore .p.h. in quo .b. quod est tardius pertransit magnitudinem .l.x. ⁊ tempus .p.s. est minus q̄ꝫ tempus .p.r. ergo sequit ꝙ tempus .p.s. sit minus q̄ꝫ tempus .p.h. quia si aliquid est minus minore etiam ipsum erit minus maiore: cum ergo datum sit ꝙ in tempore .p.s. velocius moueṫ per .l.x. magnitudinem ⁊ tardius mouetur per eandem in tempore .p.h. sequiṫ ꝙ velocius moueṫ in minori tempore per equale spacium. Secundam rationem ponit ibi.

Co.14.

Amplius autem si omne necesse quidem aut in equali aut in minori aut in pluri moueri: ⁊ quod quidem in pluri: tardius est. Quod aūt in equali eque velox. Velocius autem non est equaliter velox: neqȝ tardius: neque utiqȝ in pluri aut equali mouetur ipsum velocius: relinquitur igitur in minori. Quare necesse ⁊ equalem magnitudinem minori tempore transire velocius.

Que talis est ꝙ moueṫ per equalem magnitudinem cum aliquo alio mobili: aut moueṫ per eam in equali tēpore: aut in minori: aut in maiori. Quod aūt moueṫ per equalem magnitudinem in maiori tempore est tardius: vt supra probatum est: quod autem moueṫ in equali tempore per equalem magnitudinem est eque velox: ut per se manifestum est: cum igiṫ id quod velocius est: neqȝ sit eque velox: neqȝ tardius: sequiṫ ꝙ neqȝ in pluri tempore moueaṫ per equalem magnitudinem neqȝ inequali. Relinquiṫ ergo ꝙ in minori. sic ergo probatum est ꝙ necesse velocius pertransire equalem magnitudinem in minori tempore. Deinde cum dicit.

Co.15.

Quoniam autem omnis motus in tempore est: ⁊ in omni tempore possibile est moueri: omne autem quod mouetur: contingit ⁊ velocius moueri et tardius in omni tempore erit velocius ⁊ tardius moueri.

Probat propositum .s. ꝙ eiusdem rōnis sit: tempus ⁊ magnitudinem semper diuidi in diuisibilia: aut etiam ex indiuisibilibus componi. ⁊ circa hoc tria facit. primo premittit quedam que sunt necessaria ad sequentem probationem. secundo ponit propositum ibi. (Hec autem cum sint). Tertio probat ibi. (Quoniam enim ostensum est.) Premittit ergo primo ꝙ omnis motus est in tempore. ⁊ hoc probatum est in quarto: item ꝙ in omni tempore possibile sit moueri: quod ex diffinitione temporis apparet que in quarto data est. ⁊ tertium est ꝙ omne qđ moueṫ contingit mouere velocius ⁊ tardius .i. ꝙ quolibet mobili est inuenire aliquid quod velocius moueṫ ⁊ aliquid quod tardius. Sed hec propositio videṫ esse falsa. determinate enim sunt velocitates motuum in natura est enim aliquis motus ita velox ꝙ nullus potest esse eo velocior: s. motus primi mobilis. Ad hoc dicendum ꝙ de natura alicuius rei possumus loqui dupliciter vel s̄m rōnem cōem: vel s̄cdm ꝙ ad propriam materiam applicatur ⁊ nihil prohibet aliquid quod non impediṫ ex rōne cōmuni rei impediri ex applicatione ad aliquam materiam determinataꝫ. sicut non impediṫ ex rōne forme solis eē plures soles: sed ex hoc ꝙ tota materia speciei sub vno sole contineṫ. ⁊ similiter ex cōmuni natura motus non prohibeṫ quin qualibet velocitate data possit alia maior velocitas inueniri. sed īpediṫ ex determinatis virtutibus mobilium ⁊ mouentium. Hic autem Arist. determinat de motu s̄cdm cōem rōnem motus: nōdum applicando motuꝫ ad determinata mouentia ⁊ mobilia. ⁊ iō frequēter talibus propositionibus vtiṫ in hoc. vi. libro: que sunt vere secundum cōsiderationem cōem motus: nō autem s̄cdꝫ applicatiōem ad determinata mobilia. ⁊ similiter nō est cōtra rōnem magnitudinis ꝙ quelibet magnitudo diuidaṫ in minores. ⁊ ideo vtiṫ in hoc libro vt accipiat qualibet magnitudine data aliam minorem: lꝫ applicando magnitudinem ad determinatam naturaꝫ sit aliqua minima magnitudo: qꝛ quelibet natura requirit determinatam ma-

Lec.11. 6.le.8. lec.17.

Lec.9.

gnitudinem ⁊ parvitatem: vt etiam in primo dictum est. Ex duobus autem premissis concludit tertium. s. ꝙ in omni tempore dato contingit velocius ⁊ tardius moveri ꝙ̄ sit motus datus in tempore. ¶ Deinde cū dicit.

Hec autem cum sint: necesse est ⁊ tempus continuum esse. Dico autem continuum eē divisibile in semper divisibilia. Huiusmodi enī supposito continuo: necesse ē ⁊ tps cōtinuū eē.

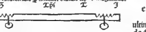
Co. 16.

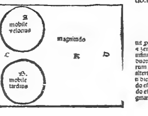
¶ Ex premissis cōcludit propositum. ⁊ dicit ꝙ cum premissa sint vera necesse est ꝙ tempus sit continuum. i. divisibile in semper divisibilia. supposito enī ꝙ hec sit diffinitio cōtinui: necesse est ꝙ tempus sit continuum: si magnitudo est continua: qr ad divisionē magnitudinis sequitur divisio temporis: ⁊ econverso. ¶ Deinde cū dicit.

Quoniam enim ostensum est: quod velocius in minori transibit equale sit quod quidem in quo est. a. velocius. Quod autem est in quo est. b. tardius: ⁊ sit motum tardius que est. c. d. per magnitudinē: in quo est. z. i. tēpore. Manifestū igitur est ꝙ velocius in minori ꝙ̄ hoc movebitur per eandem magnitudinem. Et sit motum. a. in quo est. z. t. Iterum autem quoniam. a. quod est velocius in eo quod est. z. t. trāsiuit totam que est. c. d. ipsum tardius in eodē tempore minorem transit. Si igitur in qua. c. k. Quoniam autem tardius quod est ipsum. b. in eo quod est. z. t. tempore ipsam que est. c. k. transiuit: velocius in minori transibit. Quare iterum dividitur quod est. z. t. tempus: h āt divisio ⁊. c. k. magnitudo dividetur secūdū eādem rationem si vero magnitudo ⁊ tempus: ⁊ hoc semper erit accipientibus a velociori tardius: ⁊ a tardiori velocius: ⁊ eo demonstratū est utentibus. Dividet autem quod est velocius tempus tardius autem longitudinem. Si igitur semper in natura est converti: converso autem semper fit divisio: manifestum quoniā omne tps continuum est. Similiter autē manifestū ⁊ ꝙ magnitudo oīs cōtinua ē per easdē. n. ⁊ eq̄les divisiōes tpsq̄ ⁊ magnitudo dividit.

Co. 17.

¶ Demonstratio ꝙ similiter dividit tēp⁹ ⁊ magnitudo.

¶ Ostendit ꝑpositum. s. ꝙ similiter dividat tempus ⁊ magnitudo. qr enim ostensum est ꝙ velocius pertransit equale spacium in minori tempore ponat ꝙ. a. sit velocius ⁊. b. tardius ⁊ moveat. b. tardius per magnitudinem que est. c. d. in tempore. z. i. Manifestum est ergo ꝙ. a. quod est velocius movet per eandem magnitudinem in minori tempore: ⁊ sit tempus illud. z. t. Iterum autem quoniam. a. quod est velocius in tempore. z. t. pertransiuit totam magnitudinem que est. c. d. b. quod est tardius in eodem tempore pertransit minorem magnitudinem ꝙ̄ sit. c. k. ⁊ qr. b. quod est tardius pertransit magnitudinem in tempore. z. t. a. quod est velocius pertransibit eandem magnitudinem adhuc in minori tempore: ⁊ sic tempus z. t. iterum dividet: ⁊ eo diviso scdm eandem rōnem dividet magnitudo. c. k. qr tardius ī parte illius temporis movet per minorem magnitudinem. ⁊ si dividit magnitudo iterum dividet ⁊ tempus: qr illam partem magnitudinis velocius transibit ī minori tempore. ⁊ sic semper procedet accipiendo post motum velocioris aliud mobile tardius: ⁊ post tardius iterum velocius: ⁊ vtendo eo quod demonstratum est. s. ꝙ velocius pertrāseat equale in minori tempore: ⁊ tardius in equali tempore minorē magnitudinem. sic enim accipiendo id quod est veloci⁹ dividemus tempus ⁊ accipiendo id quod est tardius dividemus magnitudinem. Si ergo hoc verū est ꝙ semper possit talis conversio fieri procedendo a velociori in tardius: a tardiori in velocius: ⁊ facta tali cōversiōe semper fit divisio magnitudinis ⁊ temporis: manifestū erit ꝙ omne tempus est continuū idest divisibile in semper divisibilia: ⁊ similiter omnis magnitudo: qr per easdem ⁊ quales divisiones dividit tēpus ⁊ magnitudo: vt ostēsum est. ¶ Deinde cum dicit.

Amplius autem ex consuetis rōnib⁹ dictis manifestum est: ac si tempus q̄dē continuū sit ⁊ magnitudo. Si q̄dem in medio tempore medium transit: ⁊ simpliciter in minori minus. eedē nāq̄ divisiōes tpis ⁊ magnitudis sunt.

¶ Ponit tertiam rōnem ad ostendendum ꝙ magnitudo ⁊ tempus similiter dividunt: ex consideratione vnius ⁊ eiusdem mobilis: ⁊ dicit ꝙ manifestum est etiam per rōnes quas cōsueverunt dici: ꝙ si tempus est continuum idest divisibile in semper divisibilia: ꝙ ⁊ magnitudo eodem modo continua est: qr vnum ⁊ idem mobile regulariter motum: sicut in toto tempore pertransit totam magnitudinem: ita in medio tempore medium magnitudinis: ⁊ vniversaliter in minori tempore minorem magnitudinem: ⁊ hoc ideo cōcludit quia similiter dividit tempus sicut ⁊ magnitudo.

Et si quodcūq̄ infinitum est ⁊ alterum ⁊ sicut alterū ⁊ alterū ē: ut si q̄dem ultimis infinitum est tempus ⁊ longitudo ultimis: si vero divisione: divisione erit longitudo: si āt ī utrisq̄ tēpus: in utrisq̄ ⁊ longitudo

Co. 18.

Lectio quarta.

Postquam ostendit ꝙ magnitudo ⁊ tempus similiter dividunt: hic ostendit ꝙ etiam infinitū ⁊ finitum similiter inveniunt in magnitudine ⁊ tempore. ⁊ circa hoc tria facit. primo ponit ꝑpositum. 2o ex hoc solvit dubitationem ibi. (Unde ⁊ zenonis rō). Tertio probat ꝑpositum ibi. (Neq̄ uniq̄ infinitum ⁊c.) Dicit ergo primo ꝙ si quodcūq̄ horum duorum. s. temporis ⁊ magnitudinis sit infinitum: ⁊ alterum est infinitum: ⁊ eo modo quo vnum est infinitum ⁊ alterum. ⁊ hoc exponit distinguendo duos modos infiniti dicens ꝙ si tempus est infinitum in vltimis ⁊ magnitudo est infinita in vltimis. dicit autem tempus ⁊ magnitudo esse infinita in vltimis: qr. s. vltimis caret: sicut si imaginaremur lineam non terminari ad aliquod punctū: vel tē

pus non terminari ad aliquod primum aut vltimum in/stans. ꝛ si tempus sit infinitum diuisione: ꝛ longitudo erit diuisione infinita: ꝛ est hic scḋs modus infiniti. dicitur. n. diuisione infinitum qḋ in infinitū diuidi pōt: qḋ est de rōne continui vt dictum est: ꝛ si tempus esset vtroqꝫ modo infinitum: ꝛ longitudo esset vtroqꝫ modo infinita. ꝛ cōue niēt isti duo modi infiniti ꝯtra ponunt: q: primus modus infiniti accipit ex parte vltimorum indiuisibilium q̄ pri/uant. Secundus autem modus accipit ſm indiuisibilia que signantur in medio. diuiditur enim linea ſm puncta infra lineam signata. ℂ Deinde cum dicit.

Co. 19. Unde ꝛ zenonis ratio falsum opinat ꝙ nō est possibile infinita pertransire: aut tangere infinita secundum vnumquodqꝫ infinito tempore. Dupliciter enim dicitur ꝛ longitudo ꝛ tempus infinitum: ꝛ omnino omne continuū: aut secundum diuisionem aut in vltimis. infinitis quidem igitur secundum quantitatem non contigit sese tāgere īfinito tpe: eis aūt q̄ sūt scḋz di/uisionē cōtigit ꝛ nāqꝫ ipsū sic īfinitū. quare ꝛ ī finito tpe et nō finito accidit trāsiri īfinitū et tāgere īfinita ī ipsis īfinitis et non finitis.

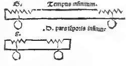
ℂ Ex premissis remouet dubitationem zenonis qui volebat probare ꝙ nihil mouet de vno loco ad aliud. puta de. a. in. b. manifestum est enim ꝙ inter. a. ꝛ. b. sunt infinita pūcta media cū cōtinuū sit diuisibile in infinitū. Si ergo mouet aliquid de. a. in. b oꝫ ꝙ pertranseat infinita. ꝛ ꝙ tangat vnūquodqꝫ infinitoꝝ quod nō est possibile fieri in tempore finito. ergo i nullo tpe quātūcūqꝫ magno: dū mō sit finitū: aliquid pōt moueri per q̄tūcūqꝫ paruū spaciū. Dicit ergo phūs ꝙ ista rō procedit ex falsa existimatione: q: longitudo ꝛ tēpus ꝛ quodcūqꝫ continuū dupliciter dr̄ esse infinitum vt dictum est. s. ſm diuisionē ꝛ in vltimis. Si igit essent aliqua scilicet mobile ꝛ spaciū infinita ſm quantitatem qḋ est esse infinitū in vltimis nō contingeret ꝙ se inuicē tangerent in tempore finito. Si vero sint infinita ſm diuisionem: hoc cōtingit: q: etiam temp⁹ quod est finitum ſm quantitatem est sic infinitum scilicet ſm diuisiōem. vnde sequit infinitū ꝙ transeat non quidem in tempore finito sed in tempore infinito: ꝛ ꝙ infinita pūcta magnitudinis transeant in infinitis nūc temporis non aūt in nūc finitis. Est aūt sciendum ꝙ hec solutio est ad hominem ꝛ non ad veritatem sicut infra Aristo. manifestabit in. viij. ℂ Deinde cum dicit.

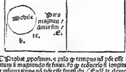
Neqꝫ iā īfinitū pōt ī finito tpe trāsire neqꝫ ī īfinito finitū: sꝫ si qdē tēp⁹ īfinitū sit et magnitudo erit īfinita: et si magnitudo ꝛ tēporis.

Lec. 17. 6. 3. ec. 11. ℂ Probat qḋ supra posuit. ꝛ primo resumit ꝓpositum. 2o probat ibi. (Sic enim magnitudo.) Dicit ergo primo ꝙ nullum mobile pōt transire infinitum spaciū in tempore finito. neqꝫ finitum spaciū in tempore īfinito. Sꝫ oportet si tempus est infinitum ꝙ magnitudo sit infinita: ꝛ ecōuerso. ℂ Deinde cum dicit.

Co. 20. Sit. n. magnitudo finita ī q̄ ē. a. b. Tps aūt īfinitū: ī quo ē. g. Accipiat igit tpis aliqd finitū ī quo sit. g. d. ī hoc igit trāsibit aliqd magnitudis. Et sit ꝙ trāsitū ē ī quo ē. b. e. hoc aūt aut mēsurabit ī quo ē. a. b. aut deficiet aut excellet differt. n. nihil. si. n. sp eq̄lē q̄ ē ī. b. e. magnitudinē ī eq̄li tpe trāsibit. Hoc aūt mēsurat totū. finitum erit oē tempus ī quo transibit. ī equalia enī diuidet: sicut et magnitudo.

ℂ Demonstratio prima per quam probatur ꝙ si magnitudo est finita qḋ tempus est finitum: ꝛ sumitur hec demonstratio ex proportione partis ad totum.

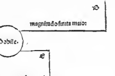
ℂ Probat ꝓpositum. ꝛ primo ꝙ tempus nō pōt esse infinitum si magnitudo sit finita. 2o ꝙ ecōuerso si longitudo sit infinita tēpus nō pōt esse finitū ibi. (Eadē aūt demonstratio est.) Primū aūt ostendit duabus rōnibus. quaruꝫ prima talis est. sit magnitudo finita que est. a. b. ꝛ sit tempus infinitū qḋ est. g. accipiat aūt huius temporis infiniti aliqua pars finita que sit. g. d. q: igit mobile per totū tē/pus. g. pertransit totam magnitudinem. a. b. oꝫ ꝙ in hac parte tēporis que est. g. d. pertrāseat aliquā partē illi⁹ magnitudinis que quidē sit. b. e. cū aūt. a. b. magnitudo sit finita ꝛ maior. b. e. g. d. aūt finitū ꝛ minus ipso. g. necesse est ꝙ. b. e. aut mensuret totū. a. b. aut deficiet aut excellet in mensurando. Si multotiēs sumat. b. e. sic enim omne finitum minus se habet ad finituꝫ maius: ut patet in numeris. Ternarius enim qui est minor senario bis acceptus mensurat ipsum quariū vero q etiam est maior nō mensurat bis acceptus sed excedit. plus enim est bis tria q̄ quatuor. similiter etiam ꝛ septenariū bis acceptus nō mensurat. Sed deficit ab eo. minus. n. est bis tria quā septē. sed tū si trinarius ter accipiat excedet ēt septenarium. Nihil aūt differt quocūqꝫ mō horū trium. b. e. se habeat ad. a. b. q: idē mobile semper pertrāsibit magnitudinem equalē ei qḋ est. b. e. in tpe equali ei: qḋ est. g. d. sꝫ. b. e. mensurat totum. a. b. vel excedit ipsum si multotiēs sumat: ergo ꝛ. g. d. mēsurabit totū tēpus. g. vel excedit ipsum si multotiens sumat: ꝛ sic oꝫ ꝙ totum tēpus. g. sit finitum in quo pertransit totam magnitudinē finitam: q: oꝫ ꝙ in equalia ſm numerum diuidat tempus sicut ꝛ magnitudo. Secundam rationem ponit ibi.

Co. 21. Ampli⁹ aūt si nō oēm magnitudinem ī īfinito tpe trāsibit: sed cōtigit aliquā et ī finito tpe trāsire: ut q̄ ē. b. e. hec aūt mēsurabit totā et eq̄lē ī equali transibit. Quare et finitū erit tempus.

ℂ Que talis est. q̄uis enim detur ꝙ magnitudinem finitā que est. a. b. pertranseat aliqḋ mobile ī tempore infinito non tū pōt dari ꝙ omnem magnitudinem pertranseat in tempore infinito: q: videmus ꝙ multe magnitudines finite temporibus finitis pertrāseunt. Sit igit magnitudo finita que est. b. e. que pertrāseat tpe finito. Sed. b. e. cū sit finita mēsurat. a. b. que est etiam finita. sed idē mobile pertransibit equalē magnitudinem ei que est. b. e. in equali tempore finito in quo ipsam pertransibat: ꝛ ita quot accipiebant magnitudines equales. b. e. ad constituēdaꝫ totam. a. b. tot tempora finita equalia accipient ad mensurationem vel cōstitutiōem totius temporis: vnde sequitur ꝙ totum sit finituꝫ. differt aūt hec rō a prima: q: in prima rōne. b. e. ponebat pars magnitudinis. a. b. hic autē. b. e. ponit quedam alia magnitudo separata. Necessitatē aūt huius scḋe rōnis posite ostendit cum subdit.

Quod autē nō in infinito tēpore trensit quod est.b.c. manifestum est si accipiatur in altera finitū tēpus: si.n.in minori pte trāsit hāc necesse ē finitam esse altero termino existente.

Demōstratio scōa p quā pbatur idē quod supra: ꝛ sumit ex proportione cuiuslibet finiti ad quodlibet finitū.

Posset enī aliqs cōtra primā rōem cauillando dicere ꝙ sicut totā magnitudinē.a.b. ptrāsibit ī tpe īfinito ita ꝙ qualꝫ ptē ei⁹. ꝛ sic ptes.b.c. nō ptrāsibit tpe finito. Sꝫ q: nō pt dari ꝙ qualꝫ magnitudinē ptrāseat tpe īfinito. opor tuit iducē scdaꝫ rōeꝫ ꝙ.b.c. sit q̄dā alia magnitudo quā tē pore finito ptrāseat. ꝛ hoc ē qd̄ subdit qd̄ manifestū ē ꝙ mobile nō ptrāsit magnitudinē q̄ ē.a.b.ī īfinito tpe si acci piat ī altera finitū tps.ī.si accipiat aliq̄ alia magnitudo a p ta q̄ dicat.b.c.quā ptrāsibit tpe finito. Si.n.ī minori tpe ptrāsit ptē magnitudis quā totū necesse ē hāc magnitudi/ ne q̄ ē.b.c.finitā eē altero termīo existēte finito.s.a.b.q̄si dicat: si tps in q̄ ptrāsibit.b.c. est finitū ꝛ minus tempore īfinito ī q̄ ptrāsibit.a.b.necesse ē ꝙ.b.c sit mīor quā.a. b. ꝛ ita ꝙ.b.c. sit finita cū.a.b.finita sit. Deīde cū dicit.

Co.21.

Eadem autem demonstratio est: ꝛ si longi tudo quedam infinita sit: tēpus autem finituꝫ.

Dicit ꝙ eadē demōstratio ē ducēs ad ipossibile si dica tur ꝙ lōgitudo sit īfinita ꝛ tps finitū: q: accipiet aliqd lō gitudīs īfinite qd̄ erit finitū. sicut accipiebatur aliquid tē poris infiniti ꝙ est finitum. Deinde cum dicit.

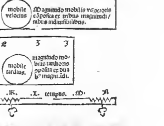
Manifestū igitur ex dictis est: ꝙ neqꝫ li nea: neqꝫ planum: neqꝫ omnino nullum conti nuorum erit atomus: nō solum propter id qd̄ nunc dictum est: sed q: accidit diuidi atomuꝫ.

Probat ꝙ nullū ɔtinuū ē idiuisibile: ꝛ pmo ondit ꝙ ɔueniēs sequit si h̄ pōat: scdō pōit dmōstratōeꝫ ad illd̄ ɔueniēs ducē ē ibi. (Q̄m.n.ī oī tpe.) dicit ergo primo māifestū esse ex dictis ꝙ neqꝫ linea neqꝫ planū.ī.superficies neqꝫ oīo aliqd̄ ɔtinuū ē atom⁹.ī.idiuisibile: tū pp p̄dicta: ꝛ videlꝫ ipossibile ē aliqd̄ ɔtinuū ex idiuisibilib⁹ ɔpōi cū ī ex continuis possit cōponi continuū: tū ēt q: sequeretur ꝙ indiuisibile diuideretur. Deinde cum dicit.

Co.23.

Quoniā eni in omni tēpore velocius ꝛ tar dius est. Velocius autēꝫ plus transit in equali tpe. contingit aūt ꝛ duplicem ꝛ hemiolaꝫ tran sire longitudinē. Sit eni hec rō velocis. Addu catur igit velocius secundū hemoliū in codeꝫ tpe: ꝛ diuidant magnitudines: que quidē velo cioris sunt.a.b.c.d. in tres atomos que v̄o sunt tardioris in duos in quibus sunt.e.ʒ.i. Itaqꝫ ꝛ tempus diuidetur in tria atoma. Equale enīꝫ in equali tpe trāsibit. Diuidat igit tēpus in ea que sunt. K.l.m.n. Iterū autē quoniam decla ratū est tardius per.e.ʒ.i.ꝛ tps secabit ingemi na. Diuidet ergo atomū ꝛ impartibile non.n. in atomo transit: sed in pluri. Manifestum er go est ꝙ nihil continuorum impartibile est.

Demōstratō ꝙ nullū ɔtinuū ē ɔpositū ex idiuisibilib⁹.

Ponit demōstratōeꝫ ad hoc īcōueniēs ducētē m̄q prio psuppōit q̄dā superi⁹ māifestata: q̄rū vnū ē ꝙ i oī tpe ɔti gat veloci⁹ ꝛ tardi⁹ moueri: sc̄m ē ꝙ veloci⁹ plus ptransit de magnitudīe ī eq̄li tpe. Tertiū ē ꝙ ɔtigit excessum ve locitatis ad velocitatē ꝛ lōgitudis ptrāsire ad lōgitudineꝫ sm diuersas pportōes puta sꝫ duplicē q̄ ē pportio duoꝝ ad vnū ꝛ sꝫ hemioliā q̄ hꝫ totū ꝛ dimidiū: q̄ alio mō dr̄ sex q altera: vt pportō triū ad duo vl̄ sꝫ quātācūqꝫ aliā p portōeꝫ: ex his āt suppositis sic pcedit. Sit h̄ pportō velocis ad velox vt inueniat aliqd veloci⁹ altero sꝫ hemioliā.ī.sex q alterā pportōeꝫ. ꝛ sit ita ꝙ veloci⁹ ptrāseat vnā magni/ tudinē q̄ sit.a.b.c.d. ɔpositā ex trib⁹ magnitudinib⁹ idiuisi bilib⁹: q̄rū vna sit.a.b.alia.b.c.tertia.c.d.ī eodē āt tpe oꝫ ꝙ tardi⁹ sꝫ p̄dictaꝫ pportōeꝫ ptrāseat magnitudinē ɔposi tā ex duab⁹ idiuisibilib⁹ magnitudinib⁹ q̄ sit magnitudo.e. ʒ.i. ꝛ q: tps diuidi pt sicut ēt magnitudo necesse ē ꝙ tps ī q̄ veloci⁹ ptrāsit tres magnitudies diuidat ī tria idiuisibilia q: oꝫ ꝙ eq̄le ī eq̄li tpe ptrāseat. Sit g° tps.l.:.l.m.n. diuisū ī tria idiuisibilia. Sꝫ q: tardi⁹ ī eodē tpe moueat p.e.ʒ.i.q̄ sunt due magnitudies idiuisibiles necesse ē ꝙ tps diuida tur ī duo media: ꝛ sic sequet ꝙ idiuisibile diuidat: opor tebit.n ꝙ tardi⁹ vnā magnitudinē idiuisibilē ptranseat in vno idiuisibili tpe ꝛ dimidio. Nō.n.pt dici ꝙ vnā idiuisi bilē magnitudinē trāseat ī vno tpe idiuisibili q: sic nō pa us moueret veloci⁹ q̄ꝫ tardi⁹: ergo reliquit ꝙ tardi⁹ per trāseat idiuisibilē magnitudinē ī pluri q̄ꝫ in vno idiuisibili tpe: ꝛ ī minori q̄ꝫ duob⁹: ꝛ sic oportebit vnū idiuisibile tē pus diuidi. ꝛ eodē mō sequit ꝙ idiuisibilis magnitudo diuidat si ponat ꝙ tardi⁹ moueat p tres idiuisibiles ma gnitudies ī trib⁹ idiuisibilib⁹ tpibus. velocius enīꝫ in vno indiuisibili tempore mouebitur p plures quam p vnam indiuisibilē magnitudinē: ꝛ p minus quā duas. Unde ma nifestum sit ꝙ nullum continuum potest esse indiuisibile.

Lec.3. Lec.5. co.24.

Necesse est autem ꝛ ipsum nunc quod non secundum alterum sed per se ꝛ p̄ mum dictum indiuisibile ꝛ in omni tē pore huiusmodi esse.

n

Lec.v.

Ostquā Ondit Philosophus ꝙ nullū cōtinuū ex indiuisi bilibus componatur neqꝫ indiuisibile esse ex quibus apparet motum esse diuisi/ bilem. Hic determinat de diuisione

p

mot⁹ ⁊ p̄io p̄mittit q̄dā necessaria ad motus diuisionē. scd̄o de ipsa motus diuisiōe determinat ibi. (Motus aūt est diuisibilis dupliciter. Circa primū duo facit. p̄io ostē dit ꝙ idiuisibili tēporis nō cōtingit esse motū neqꝫ q̄etē: scd̄o ōndit ꝙ indiuisibile nō pōt moueri ibi. (Qd̄ mutatur aūt oē.) Circa primū duo facit. primo ōndit ꝙ indiuisibile tp̄is est ipsum nūc. scd̄o ꝙ in nunc nihil mouet᷑ aut quiescit ibi. (Qd̄ autē nihil in ipso nūc mouetur.) Circa hoc tria facit. primo proponit qd̄ intēdit. scd̄o ponit ea ex quibus p̄bari pōt propositū ibi. (Est eni aliquid vltimū eius.) Tertio proponit qd̄ ad hec cōsequit᷑ ibi. (Necesse igit᷑.) Circa primū considerandū est ꝙ aliqd̄ dicit᷑ nūc fm alterū ⁊ nō fm se ipsum: sicut dicimus nūc agi ꝙ i isto presenti die agit᷑: nā totus dies presens non dr̄ presens fm se ipsū ſʒ fm aliqd̄ sui. Manifestū ē eni ꝙ tot⁹ dies aliqua ps p̄teriit ⁊ aliq̄ futura ē. Qd̄ aūt p̄teriit vl̄ futurū est nō est nūc. sic ergo pꝫ ꝙ totus dies p̄ns nō est nūc primo ⁊ p se: ſʒ per aliqd̄ sui ⁊ sil̄r nec hora nec quodcūqꝫ aliud tp̄s. dicit ergo ꝙ id qd̄ dr̄ nunc primo ⁊ per se ⁊ nō fm alterū ex necessitate est indiuisibile: ⁊ iterū ex necessitate est in oī tempore. Deinde cum dicit.

Co.25.

Est enim aliquid vltimum eius quod factum est: cuius super hoc nihil futuri est ⁊ iterū futuri est cuius super hoc nihil est illius quod factuꝫ est: quod vtrīqꝫ diximus vtriusqꝫ esse terminum. Hoc autem si demonstretur: quoniaꝫ hoc huiusmodi est per se: ⁊ ipsum simul manifestum erit quod indiuisibile est.

Probat p̄positū manifestū est eni ꝙ cuiuslibꝫ cōtinui finiti est accipere aliqd̄ vltimū extra qd̄ nihil ē eius cuius est vltimū: sicut nihil linee ē extra p̄ctū qd̄ termīat lineā. tēpus aūt p̄teritū est quoddā cōtinuū finitū ad presens. Est ergo accipere aliqd̄ vltimū eius qd̄ factū ē idest preteriti extra qd̄ nihil est preteriti: ⁊ infra qd̄ nihil ē futuri: ⁊ sil̄r erit accipere aliqd̄ vltimū futuri infra qd̄ nihil preteriti. ⁊ illud vltimū est terminus vtriusqꝫ. s. preteriti ⁊ futuri: q: cū totū tempus sit cōtinuū opꝫ ꝙ preteritum ⁊ futuruꝫ ad vnuꝫ terminum copulentur. Si igit᷑ de aliquo demōstret᷑ ꝙ ipsum sit tale per se ipsum: qd̄ est esse nūc per se ipsum ⁊ nō per aliquid sui simul cū hoc manifestū erit ꝙ sit indiuisibile. Deinde cuꝫ dicit.

Co.26.

Necesse est igitur ipsum idem esse ipsum nunc: quod vtrisqꝫ temporibus vltimum est.

Ostendit quoddā cōsequens ad premissa: ⁊ circa hoc duo facit. primo ostendit supposito ꝙ nūc sit indiuisibile ꝙ oporteat idem nūc esse qd̄ est terminus preteriti ⁊ terminus futuri: secundo ostendit ꝙ econuerso si est idē vtrūqꝫ nunc oportet ꝙ nunc quod sit indiuisibile ibi. (At vero si idē est.) Circa primū duo facit: primo concludit ex dictis ꝙ necesse ē esse ideꝫ nūc quod est vltimum vtriusqꝫ temporis scilicet preteriti ⁊ futuri. Secundo ibi.

Si enim alterum est: consequenter nō erit alterum alteri propter id quod non est continuum ex imparribilibus. Si autem seorsuꝫ est vtrūqꝫ interest tp̄s. Omne. n. continuuꝫ hm̄oi est. Quare erit vniuocum medium terminorū. At vero si tempus medium est: diuisibile erit. Omne enim tempus ostensum est quod diuisibile sit. Quare diuisibile est ipsum nunc.

Probat tali rōne si ē alterū nunc qd̄ ē principiuꝫ futuri ⁊ alteruꝫ qd̄ est finis preteriti: opꝫ ꝙ hec duo nunc vel sint consequenter ad inuicē ita ꝙ imediate sibi succedāt: vl̄ opꝫ ꝙ vnuꝫ sit seorsuꝫ ab altero distās ab eo. ſʒ nō pōt dici ꝙ vnuꝫ consequenter se hēat ad alterū: q: sic sequeret᷑ tēpus cōponi ex nūc aggregatis qd̄ non pōt esse: p̄pter id qd̄ nullū cōtinuū cōponit᷑ ex ipartibilib⁹: vt supra ostēsuꝫ est. nec ēt dici pōt ꝙ vnū nūc sit seorsum ab altero distās ab eo: q: nūc oporteret ꝙ inter illa duo nunc eēt tēpus medium hec est eni nā omnis cōtinui ꝙ inter quelꝫ duo indiuisibilia sit cōtinuū mediū: sicut inter quelꝫ duo p̄cta linea. Qd̄ aūt hoc sit ipossibile ōndit dupliciter q: si aliqd̄ esset tempus mediū inter predicta duo nunc sequeret᷑ ꝙ aliqd̄ vniuocū eiusdē generis esset mediuꝫ inter duos terminos qd̄ est ipossibile. nō eniꝫ est possibile ꝙ inter extrēa duaruꝫ linearꝫ se tangentiuꝫ vel cōsequēter se habentiū sit aliqua linea media: hoc eni esset cōtra rōnes eius qd̄ est cōsequenter: q: consequēter sunt vt supra dictū est quoꝫ nihil est mediuꝫ proximi generis: ⁊ sic cū tēpus futurum cōsequenter se habeat ad preteritū ipossibile est ꝙ i terminum futuri ⁊ terminuꝫ preteriti cadat aliqd̄ tēpus mediuꝫ. alio modo ostendit ideꝫ sic. quicquid ē medium inter preteritū ⁊ futuruꝫ dr̄ nunc. Si igit᷑ temp⁹ aliqd̄ sit mediuꝫ inter extrema tp̄is preteriti ⁊ futuri: sequit᷑ ꝙ totum illud dicatur nunc: ſʒ omne tempus est diuisibile: vt ostensum est: ergo sequetur ꝙ ipsum nunc sit diuisibile.

Lec.4.

Lec.5.

Lec.3.

Si autem diuisibile est ipsum nunc: erit aliquid quod factū ē in futuro: ⁊ futuri i eo quod factum est. Secundum quod enim diuidetur hoc: determinat preteritum ⁊ futurū tempus.

Et quāuis supra posuerit p̄ncipia ex qb⁹ p̄bari potest ꝙ nunc sit idiuisibile: q: tn̄ ɔclusionē non dederat ex p̄ncipijs: hic cōsequenter ostendit ꝙ nūc idiuisibile ibi. (Si aūt diuisibile est.) ⁊ hoc triplici rōe. quā p̄ia est q: si nūc sit diuisibile sequet᷑ ꝙ aliqd̄ de preterito sit i futuro: ⁊ aliqd̄ futuri sit in preterito: cuꝫ. n. nunc sit extremum preteriti: ⁊ extremuꝫ futuri: omne aūt extremuꝫ ē i eo cui⁹ est extremuꝫ sicut punctuꝫ i linea necesse est ꝙ totuꝫ nunc ⁊ sit in tp̄e preterito vt finis: ⁊ in tp̄e futuro vt principium: ſʒ si nunc diuidat᷑ opꝫ ꝙ illa diuisio determinet preteritū ⁊ futurum: ois. n. diuisio in tp̄e facta distinguit preteritū ⁊ futurum: cum oiuꝫ partiuꝫ tp̄is vna cōparet᷑ ad aliā vt p̄teritū ⁊ futurum sequetur ergo ꝙ ipsius nunc aliquid sit preteritum ⁊ aliquid futuruꝫ. ⁊ ita cum nunc sit in preterito ⁊ in futuro sequitur ꝙ aliquid futuri sit in preterito ⁊ aliquid preteriti sit in futuro. Scd̄aꝫ rōeꝫ pōit ibi.

Co.27.

Simul autē ⁊ nō per se erit hoc nunc: sed secūdū alterū. Diuisio eni nō scd̄m ipsum est.

Q: si nunc sit diuisibile nō erit nunc fm seipsum ſʒ fm alteruꝫ. nulluꝫ. n. diuisibile est sua diuisio q̄ diuidit᷑. Ipsa aūt diuisio tp̄is est nunc nihil. n. aliud est diuisio ɔtinui quaꝫ terminus cōis duab⁹ p̄tib⁹: hoc aūt intelligim⁹ p nunc qd̄ est terminus communis preteriti ⁊ futuri. Sic ergo manifestum est ꝙ id quod est diuisibile non potest esse nunc secundum se ipsum. Tertiam rationem ponit ibi.

Co.28.

Adhuc aūt ipsius nūc hoc quidē factū erit ⁊ illud aūt futurū: ⁊ non semper idē factuꝫ est ⁊ futurum. Neqꝫ itaqꝫ ipsum nūc idē est simul. Multipliciter enim diuisibile est tempus. Quare si hoc impossibile est inesse ipsi nunc necesse est idem esse ei quod i vtroqꝫ nunc est.

Que talis est ꝑ facta diuisiōe tp̄is vna ps est preterita ⁊ alia futura. Si igit᷑ ⁊ nunc diuidat᷑ opꝫ ꝙ aliqd̄ eius sit preteritum ⁊ aliqd̄ futuruꝫ. Sꝫ nō idem est p̄teritum ⁊ futuruꝫ sequit᷑ ergo ꝙ ipm̄ nunc nō sit idem sibi ipsi quasi totum simul existens: qd̄ est cōtra rōem ei⁹ qd̄ dr̄ nunc cum. n. dicim⁹ nunc itelligimus simul in presenti esse. Sꝫ oporteret multā diuersitatem esse i nunc ⁊ successionem sicut ⁊ in tp̄e qd̄ multipliciter est idiuisibile. Sic ergo ostēso ꝙ nunc nō sit diuisibile quod erat consequens ad hoc ꝙ dicebatur non esse idem nunc quod est extremū preteriti ⁊ futuri: destructio ɔsequente ɔcludit destructionem antecedentis. ⁊ hoc est qd̄ dicit ꝙ si hoc est ipossibile i esse ipsi nunc. s. ꝙ sit diuisibile: necesse ē dicē ꝙ idē sit nunc qd̄ extremum vtriusqꝫ temporis. Deinde cum dicit.

At vero si idē est: māifestū q̄ ⁊ indiuisibile. Si enī diuisibile ē: iterū cōtīget eadē ⁊ pri⁹.

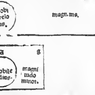
Lo.29. Qḋ qdē igit̃ sit aliqd in tpe īdiuisibile: qḋ dici m⁹ eē ipm nūc: manifestū ē ex his q̄ dcā sunt.

¶ Oñdit q̄ ecōtrario si idem est nunc preteriti ⁊ futuri necesse ē q̄ nūc sit īdiuisibile: q2 si eēt diuisibile sequerentur oīa predcā īcōueniētia: ⁊ sic ex q̄ nō pt̄ dici q̄ nūc sit diuisibile q̄ñ existēte altero nūc pteriti ⁊ altero nūc futuri, nec ēt ē diuisibile si ponat̃ idē. Cōcludit manifestū esse ex dictis q̄ necesse est in tempore esse aliquid indiuisibile quod dicitur nunc. ¶ Deinde cum dicit.

Qḋ āt nihil ī ipo nūc mouet̃ ex his māifestū ē. Si nāq̄ ē cōtigit ⁊ veloci⁹ moueri ī ipo nūc ⁊ tardi⁹: sit ipm nūc in quo eni moueat̃ aūt veloci⁹ in ipo p.a.b. Ergo tardi⁹ in ipo p miorē q̄z sit. a.b. mouebit̃ vt p.a.g. Quoniā aūt tardius in toto ipo nūc mouebat̃ p.a.g. velocius in miori quā hoc mouebit̃: q̄re diuidet̃ ipm nūc sed erat īdiuisibile. Nō ḡ ē moueri in ipo nūc.

¶ Demōstratio oñdēs q̄ in ipo nūc motus esse nō pōt.

¶ Oñdit q̄ in nūc nō pt̄ eē nec mot⁹ nec qes. ⁊ prio oñdit de motu. scdo de qete. ibi. (At vo neq̄z qes esse.) Dicit ergo prio manifestū eē ex his q̄ sequūt̃ q̄ ī nūc nihil possit moueri q2 si aliqd pt̄ moueri ī nūc ɔtiget ī nūc moueri duo mobilia q̄rū vnū sit veloci⁹ aliud tardius. Sit ergo ip̄z nūc eni ⁊ aliḋ corp⁹ veloci⁹ moueat̃ ī.n.p.a.b. magnitudinē. s̄z tardi⁹ ī eq̄li tm̄ mouet̃: ergo tardi⁹ ī hoc instanti mouet̃ p miorē magnitudinē q̄ ē.a.g. s̄z veloci⁹ idē spaciū ptrāsit ī miori quā tardi⁹: q2 ergo corp⁹ tardi⁹ mouebatur per.a.g. magnitudinē in toto ipo nūc: sequit̃ q̄ veloci⁹ moueat̃ p eādē magnitudinē in minori q̄z nūc. ergo nūc diuiditur: sed ostensum est q̄ nūc est indiuisibile. ergo nō potest aliquid moueri ī nūc. ¶ Deinde cum dicit.

Lo.30. At vero neq̄z qescere. Quiescere.n. dixim⁹ aptū natū moueri: q̄ḋ nō mouet̃: quādo aptū natū ē: ⁊ quo: ⁊ sic. Quare q̄m ī ipo nūc nihil aptū natū ē moueri: māifestū q2 neq̄z qescere.

Lec.4. ¶ Oñdit idē de qete, trib⁹ rōib⁹. q̄rū p̄ma talis ē. dictū ē.n. ī quīto q̄ illḋ qescit qḋ ē aptū natū moueri ⁊ nō mouet̃ q̄ñ aptū natū ē moueri: ⁊ s̄z illā ptē q̄ natū est moueri: vel eo mō q̄ natū est moueri. Si eni aliqd caret eo quod nō est natū habē: vt lapis visu: aut eo tpe q̄ñ nō est natū habē. vt canis ante nonū diē: aut ī ea pte q̄ nō natum est habere sicut ī pede visū: aut eo mō q̄ nō natū est habere: vt si hō nō videat ita acute: vt aqla: nō ppter hoc dicit̃ esse p̄uatū visu. qes aūt est p̄uatio mot⁹. vn̄ nihil qescit nisi q̄ est aptū natū moueri. ⁊ q̄ndo natū est moueri. S̄z ostensuz est q̄ nihil aptū natū est moueri in ipo nūc: ergo manifestū est q̄ nihil qescit ī nūc. Scḋam rōez pōit ibi.

Lo.31. Ampli⁹ si idē qdē nūc ī vtrisq̄z tēporibus est: cōtigit aūt hoc qdē moueri: illud aūt qescere p totū. Qḋ aūt mouet̃ in tpe toto: ī quolib̄z mouebit̃ hoc: scḋm q̄ḋ aptū natū ē moueri: ⁊ qescēs similiter qescit. cōtigit idē simul qescere ⁊ moueri. idē.n. vltiuz tēpoꝝ vtroꝝ q̄z ip̄z nūc.

¶ Que talis est illḋ q̄ḋ mouet̃ in toto aliquo tēpore mouet̃ in quolib̄z illi⁹ temporis in quo natū est moueri. ⁊ similiter qḋ qescit in aliquo toto tempore qescit in quolib̄z illius temporis in quo natū est qescere. sed idez nunc est in duob⁹ tpib⁹ ī quoꝝ vno toto qescit: ⁊ ī altero toto mouet̃: sicut apparet in eo qḋ post qetē mouetur ⁊ post motū quiescit. Si igitur in nunc aliquid natū est quiescere ⁊ moueri: sequeretur q̄ aliquid simul quiescēt ⁊ moueretur quod est impossibile. Tertiā rōez ponit ibi.

Lo.32. Ampli⁹ āt qescere qdē dicim⁹: q̄ḋ similiter se h̄z ⁊ ipm ⁊ ptes ⁊ nūc ⁊ pri⁹: in ipo aūt non ē pri⁹: q̄re neq̄z quiescere. Necesse ē ergo et moueri: q̄ḋ mouet̃ ī tēpore: ⁊ qescere quiescēs.

¶ Que talis ē. illḋ dicim⁹ qescē qḋ se h̄z sil̄r ⁊ nūc ⁊ p⁹ ⁊ s̄m se totū ⁊ s̄m ptes suas: ex hoc.n. dr̄ aliqd moueri qḋ nūc ⁊ prius dissil̄r se h̄z vel s̄m locū vel s̄m quātitatē vel s̄m q̄litatē: sed ī ipo nūc nō ē aliqd pri⁹: q2 sic nūc eēt diuisibile: sed si pri⁹ ptinet ad pteritū. ergo nō ɔtigit ī nūc qescē. Ex hoc āt vlteri⁹ ɔcludit q̄ necesse ē oē qḋ mouet̃ ⁊ oē qḋ qescit moueri ⁊ qescē ī tpe. ¶ Deinde cum dicit.

Quod mutat̃ aūt oē necesse est diuisibile eē. Q̄m eni ex quodā ī qddā oīs mutatio: ⁊ cum qdē sit in hoc in q̄ḋ mutatū est: nō ampli⁹ mutat̃. Cū aūt est in eo ex quo mutatū est: ⁊ ipm ⁊ ptes oēs nō mutāt̃. Qḋ.n. similiter se h̄z ⁊ ip̄z ⁊ ptes oēs nō mutat̃. Necesse igit̃ hoc qdē aliquid ī hoc esse: aliḋ vero ī altero mutātis. Nō.n. in vtrisq̄z neq̄z in neutro possibile ē eē. Dico aūt ī q̄ḋ mutat̃ primū scḋm mutationē: vt ex albo ī fuscū nō in nigrū nō.n. necesse ē q̄ḋ mutat̃ in quocūq̄z esse vltioꝝ. Māifestū igit̃ est: q̄ omne q̄ḋ mutat̃ erit diuisibile.

¶ Oñdit q̄ oē qḋ mouet̃ ē diuisibile tali rōne oīs mutatō ē ex q̄dā ī q̄ddā: sed q̄ñ aliqd ē ī termio ad quē mutat̃ vlteri⁹ non mutat̃: sed iā mutatū ē. nō.n. simul aliqd mouet̃ ⁊ mutatū ē vt supra dictū ē: q̄ñ vo aliqd ē ī termio ex q̄ mutatur s̄m se totū ⁊ s̄z oēs ptes suas nūc nō mutatur. dictū ē eni q̄ illḋ qḋ sil̄r se h̄z ⁊ ipm ⁊ oēs partes eius nō mutatur sed magis qescit. Addit āt (⁊ omnes eius partes) q2 cū aliqd īcipit mutari nō simul egreditur de loco quez pri⁹ occupabat: sed ps post ptem. neque iterū pt̄ dici q̄ sit ī vtroque termio s̄m se totū ⁊ s̄m partes suas dū mouet̃. Sic eni aliqd esset simul in duob⁹ locis. neque iterum pōt dici q̄ in neutro termiorū sit. loquimur.n. nūc de proximo termino in quem mutatur: ⁊ non de vltimo extremo sicut si ex albo aliquid mutetur in nigrum: nigrū est vltimum extremum. fuscum vero est proximum. ⁊ similiter si sit vna linea diuisa in tres partes equales scilicet linea.a b.c.d. manifestum est q̄ mobile in principio motus est in parte. a.b. sicut in loco sibi equali contingat tamen in aliqua parte sui motus non esse neq̄z in.a.b. neq̄z in.c.d. quandoq̄z enim est totū in.b.c. Cuz ergo dicitur q̄ illud q̄ mutatur quādo mutat̃ nō pt̄ dici ī neutro eē: acci

Lec.5.

ptē nō extremꝰ terminꝰ ſȝ primꝰ. Relinquit ergo ꝙ oē ꝙ mutat dū mutat ſȝ aliqd ſui ē i vno ⁊ ſȝ aliqd ſui ē i altero: ſicut cū aliqd mutatur de. a. b. l. b. c. i ipō moueri pars egrediēs de loco. a. b. ingredit locū. b. c. ⁊ ꝙ mouet de albo i nigrū ps q̄ deſinit eē alba fit fuſca vel pallida. Sic igit manifeſtū ē ꝙ oē qḋ mutat cū ſit ptī i vno ⁊ ptī i altero ē diuiſibile. Sciēdū ē āt ꝙ ꝯmētator in hoc loco mouet dubitatōeȝ de hoc. ꝙ ſi Ar. nō itēdit hoc denumerare ꝙ mobile ſit diuiſibile niſi ď modili ꝙ mouet motu quē dicit eē i ſolis tribꝰ generibꝰ. ſ. quātitate q̄litate ⁊ vbi: demōſtratio ſua nō erit vlis ſȝ pticularis: qr āt ꝙ mutat ſȝ ſubſtātiā diuiſibile īuenit. vn̄ vr ꝙ itelligat de eo qḋ trāſmutat ſm quācūqȝ trāſmutatōeȝ: vt icludat gn̄atio ⁊ corruptō i ſubſtātia. et hoc āt ex ipſis vbis eiꝰ appet. Nō eni dicit qḋ mouet ſȝ ꝙ mutat. ſȝ tūc vr ſua demōſtratio nō valē: qr aliq̄ trāſmutatōes ſūt idiuiſibiles: ſicut ipa gn̄atio ſubſtātialis ⁊ corruptio q̄ nō ſunt i tpe: ⁊ i hmōi trāſmutatōibꝰ nō ē verū ꝙ illud ꝙ mutat ſit ptī i vno ⁊ ptī in alio. Nō eni cū ignis gn̄at ptī ē ignis ptī nō ignis. ⁊ īducit ad hoc plures ſolutōes q̄cū vna ē Alex. dicētis ꝙ nulla trāſmutatio ē idiuiſibilis aut i nō tpe. Sȝ hoc reprobat qr ꝑ hoc deſtruit q̄ddam ꝓbabile ⁊ famoſū apud Ariſto. ⁊ oēs ꝑipateticos. ſ. ꝙ aliq̄ trāſmutatōes ſint i nō tpe vt illuminatio ⁊ alia ſimōi. Inducit et ſolutionē themiſtij dicētis ꝙ ⁊ ſi ſit aliq̄ trāſmutatio in nō tpe m̄ hoc latet ⁊ Ar. vtit eo ꝙ ē māifeſtū. ſ. ꝙ trāſmutatio ſit i tpe: ⁊ hoc reprobat qr eodē m̄ ſe hȝ ď diuiſiōe mutatōis ⁊ mutabilis: ⁊ ad hūc vr latētꝰ diuiſibilitas mobilis q̄ꝫ mutatiōis. vn̄ ď mōſtratio Ar. nō eēt efficax qr poſſȝ aliqs dicē ꝙ lȝ ea q̄ mutant mutatōibꝰ maxie diuiſibilibꝰ ſint diuiſibilia: ſunt tn̄ aliq̄ mutabilia latētia q̄ ſunt idiuiſibilia. Pōit et ſolutiōeȝ Avēpace dicētis ꝙ hic nō agit de diuiſiōe mutabilis ſȝ quātitatē: ſȝ de diuiſiōe mutabilis ſm ꝙ ſubiectū diuidit ꝑ accidētia ꝯtraria de q̄rū vno mutat i alterū. ⁊ addit poſtea ſuā ſolutionē ꝙ ille mutatōes q̄ dicunt i nō tpe ſunt termini q̄rūdā motuū idiuiſibiliū: accidit ergo aliqd trāſmutari i nō tpe i quātū. ſ. glȝ motꝰ terminat i iſtāti. ⁊ qr illud qḋ ē ꝑ accidēs ꝯtermittitur i demōſtratōibꝰ: ið Ar. i hac demōſtratōe vtit hac ſi oīs mutatō ſit diuiſibilis ⁊ in tpe. Sȝ ſi qs recte ꝯſideret hec obiectio nō ē ad ꝓpoſitū. Nō eni Ar. i ſua demōſtratōe vtitur q̄ſi principio ꝙ oīs mutatio ſit diuiſibilis cū magis ecōuerſo ex diuiſiōe mobilis ꝓcedat ad diuiſionē mutatōis: vt īfra patebit: ⁊ ſicut ipē poſt dicet diuiſibilitas ꝑ priꝰ ē i mobili q̄ā i motu vl mutatōe: ſȝ vtitur pricipijs ꝑ ſe notis q̄ neceſſe ē ꝯcedē in q̄cūqȝ mutatōe. ſ. ꝙ illḋ ꝙ mutatur q̄n ē ſȝ totū ⁊ ptes i termiō a q̄ mutatur nōdū mutat ſȝ illā mutatōem. ⁊ qḋ q̄n ē i termiō ad quē nō mutatur: ſȝ mutatū ē: ⁊ qḋ nō pt eē nec i vtroqȝ totū nec i neutro ſicut expoſitū ē. vn̄ ex neceſſitate ſeqtur ꝙ i q̄lȝ mutatōe illḋ qḋ mutatur dū mutatur ſit ptī i vno termiō ⁊ ptī i alio. Sȝ hoc diuerſimode iuenitur i diuerſis mutatōibꝰ. Nā i illis mutatōibꝰ īter q̄rū extrēa ē aliqḋ mediū ꝯtigit ꝙ id qḋ mutatur dū mutatur ptī ſit i vno extrēo ⁊ ptī in alio ſm ipa extrēa. In illis vō iter quoꝝ termios nō ē aliḋ mediū: id ꝙ mutatur nō ē ſȝ diuerſas ptes ſuas i diuerſis extrēis ſȝ ipa extrēa ſed ſcḋȝ aliqd ei adiūctū ſicut cū mā mutatur de priuatōne ad formā ignis dū ē i ipō mutari ē qdē ſub priuatōe ſcḋȝ ſeipāȝ: ſȝ ptī ē ſub forma ignis nō ſcḋm ſeipāȝ: ſȝ ſcḋȝ aliqd ei adiūctū. ſ. ſcḋm diſpoſitōeȝ ꝓpriā ignis quā ptī recipit anteq̄ꝫ formā ignis hēat. Vn̄ īfra ꝓbabit Ar. ꝙ et gn̄atio ⁊ corruptō ſunt diuiſibiles: qr qḋ gn̄at priꝰ gn̄abat. ⁊ ꝙ corrūpit ꝑus corrūpebat. ⁊ forte hoc mō itellexit Ale. ꝙ oīs tranſmutatio eſt diuiſibilis. ſ. vl ſcḋȝ ſeipāȝ vl ſcḋȝ motū ei adiūctū. ſic et itellexit themiſtiꝰ. ꝙ Ar. aſſumpſit id qḋ erat māifeſtū ⁊ ꝑtermiſit id qḋ ē latēs: qr nondū erat locꝰ tractādi de diuiſibilitate vl idiuiſibilitate mutatōnū ſȝ hoc reſeruat i poſteꝝ i oībꝰ m̄ vl diuiſibilibꝰ vl idiuiſibilibꝰ ſaluat qḋ Ar. hic dicit qr et q̄ dicūt idiuiſibiles mutatōes ſunt q̄dāmō diuiſibiles nō ſcḋȝ ꝓpria ſua extrēa: ſȝ ꝑ ea q̄ eis adiūgunt. ⁊ h̄ ē qḋ Auer. dicē voluit ꝙ h̄ ē per accidēs aliq̄s mutatōes eē i nō tpe. Eſt āt hic alia dubitatō. nō eni vr h̄ verū i motu alteratōis ꝙ id qḋ alterat ptī ſit i vno termiō ⁊ ptī i altero dū alterat nō. n. ſic procedit motꝰ alteratōis ꝙ ꝑus vna ps alteret: ⁊ poſtea altera: ſed totū priꝰ ē minꝰ calidū ⁊ poſtea magis calidū. vn̄ et Ar. in libro de ſenſu ⁊ ſenſato dicit ꝙ nō ſilr ſe hȝ i alteratiōe ſicut i latōe. latōes nāqȝ rōabilr i medio priꝰ attigūt q̄cūqȝ vō alterant nō adhuc. Silr ꝯtigit. n. ſimul alterari ⁊ non dimidiū priꝰ velut aq̄ꝫ oēȝ ſimul coagulari. Eſt āt ad h̄ dicēdū ꝙ Ar. i h̄. vi. libro agit de motu ſcḋȝ ꝙ ē ꝯtinuꝰ. cōtinuitas āt priō ⁊ ꝑ ſe ⁊ ꝓprie īuenit i motu locali tm̄ q ſolū ꝑt eē ꝯtinuꝰ ⁊ regularis. vt oñdet i. viij. ⁊ ið demōſtratōes i h̄ libro poſite ꝯtinēt qdē ad motū locale ꝑfecte: ad alios āt motꝰ nō totalr: ſȝ ſcḋȝ ꝙ aliqd ꝯtinuitatis ⁊ regularitatis ꝑticipāt. Sic ergo dicēdū ē ꝙ mobile ſcḋȝ locū ſit ꝑ priꝰ ſubitrat locū i quē tēdit ſcḋȝ ptē quā ſcḋȝ totum. In alteratōe āt ē qdē vt ſic ē āt vt nō manifeſtū ē enim ꝙ oīs alteratō ſit ꝑ virtutē agētis qḋ alterat: cuiꝰ virtꝰ quāto fuerit maior tāto maiꝰ corpꝰ alterare pt: qr igit alterās ē finite vtutis: vſqȝ ad determinatā quātitatē corpꝰ alterabile ſubdit eiꝰ vtuti ⁊ ſimul recepit ipreſſionē agētis. vn̄ ſimul alterat totū nō ps poſt ptē: ſȝ illud alteratū iteꝝ alterat aliqd aliḋ ſibi ꝯtiguū: ē tn̄ minoris efficacie in agēdo: ⁊ ſic ide q̄uſqȝ deficiat virtus alteratiua ſicut ignis calefacit vnam ptē aeris ſtati: ⁊ illa calefacta calefacit aliā. ⁊ ſic ps poſt ptē alterat. vn̄ ⁊ Ar. i libro de ſenſu ⁊ ſenſato poſt vba pmiſſa ſubiūgit: Attn̄ ſi multū fuerit qḋ calefit aut coagulat habitū ab habito patit. ꝑmū āt ab ipo faciēte tranſmutari neceſſe ⁊ ſimul alterari ⁊ ſubito. Verūtn̄ ⁊ in h̄ ipō qḋ ſimul alterat ē quādā ſucceſſionē ꝯſiderare: qr cū alteratio ſiat ꝑ cōtactū alterātis: ptes alterāti: q̄ꝫto magis appropīquāt ad corpꝰ alterās ꝑfectiꝰ a ꝑncipio recipiunt ipreſſionē alterātis: ⁊ ſic ſucceſiue ſm ordinē ptiū ad ꝑfectā alterationē ꝑuenit. ⁊ maxie q̄ꝫdo i corpore alterabili ē aliqd cōtra reſiſtēs alterāti. Sic ergo concludit ꝙ id qḋ mutat dū mutat ptī eē i termiō a q̄ ⁊ ptī i termino ad quē quaſi vna ps ꝑiꝰ ꝑueniat ad terminū ad quē q̄ꝫ alia. ſimplr ⁊ abſolute verū ē i motu locali: i motu āt alteratōis aliqualiter vt dictū ē. Quidā vō ecōuerſo dixerūt ꝙ hoc qḋ hic dr̄ magis hȝ vitatē i motu alteratōis q̄ꝫ i motu locali. Dicūt. n. ꝙ hoc qḋ dr̄ ꝙ id qḋ mutat ptī ē i termiō a q̄ ⁊ ꝑti i termiō ad quē nō ſic ē itelligēdū ꝙ vna ps eiꝰ qḋ mouet ſit i vno termiō ⁊ alia i alio. Sȝ ē referēdū ad ptes terminoꝝ: qr. ſ. id qḋ mouet ptē hȝ de termiō a q̄ ⁊ pteȝ de termiō ad quē. ſicut illḋ qḋ mouet ď albedie i nigrediēȝ priō nō hȝ ꝑfecte albedinē nec ꝑfecte nigredinē: ſȝ aliqd ꝑticipat imperfecte de vtroqȝ ꝙ in motu autē locali hoc non videtur verum. niſi ſcḋm id qḋ mouetur dum eſt in medio duorum terminorum quodāmodo aliquid participat de vtroqȝ extremo. ſicut ſi terra moueatur ad locū ignis dum eſt in loco aeris in ſuo moueri partem habet vtriuſqȝ termini: inquantum ſcilicet locus aeris ⁊ ē ſurſū reſpectū loci terre: ⁊ deorſum reſpectu loci ignis. Hec autem expoſitio extorta eſt ⁊ contra opinionē Ar. ⁊ primo qdem apparet hoc ex ipſis verbis Ar. Concludit. n. neceſſe igitur quidem aliqd in hoc eē aliud vero i altero mutantis. i. eiꝰ qḋ mutat. loquit ergo de partibꝰ mobilis non de partibꝰ terminorū. ſcḋo ex eius intētōe. inducit. n. ad ꝓbādū id ꝙ mutatur eē diuiſibile ꝙ non poſſet cōcludi ex premiſſis. vn̄ ⁊ Avēpace dixit ꝙ nō itēdit hic probare ꝙ mobile ſit diuiſibile i partes quantitatiuas: ſȝ ſm formas inquātū. ſ. id qḋ mutatur de contrario in contrariū dum eſt in ipſo mutari hȝ aliqd de vtroqȝ contrario ſed intētio Ar. eſt expreſſe oſtendere ꝙ mobile eſt diuiſibile in ſuas partes quantitatiuas: ſicut ⁊ alia continua. ⁊ ſic vtitur in ſequentibus demōſtrationibus. Nec hoc videt eſſe cōueniēs ꝙ dicūt qdā: ꝙ per hoc probatur et diuiſibilitas mobilis ſm cōtinuitateȝ: qr ꝑ hoc ꝙ mobile dū mouet participat vtrūqȝ terminū ⁊ nō ſtatī habet perfecte terminū ad quē manifeſtum eſt mutationē eſſe diuiſibilē ē ſm cōtinuitatē. ⁊ ita cū indiuiſibile nō poſſit in duas

Lec.16.

lec.14. ⁊.15.

Margin notes (left column): Solutō ale. — Solutio. themiſtij. — Solutio Avēpace. — Solutio. Auerrois. — Solutio vera. — Lec.6.

fibili sequit᷑ ꝙ ēt mobile sit diuisibile vt cōtinuū. Manifeste n. Ar. in subseq̄ntib' ondit diuisionē mot' ex diuisione mobile vñ si itenderet ocludere diuisionē mobile p diuisionē mot' eēt demōstratio circularis. Tertio apper hāc expositionē eē icōueniētē ex ip̄a expositiōe Ar. cum dicit (dico autem in quod mutat primum f3 mutatōez) ex quo apparet ꝙ non intendit dicere ꝙ partī3 sit ī termino a quo ⁊ partim in termino ad quē: propter hoc ꝙ sit ī medio qd participat vtrūq3 extremū3: sed q: fm vnam partē sui est in vno extremo: ⁊ fm aliam in medio. Sed circa hāc expositionē Ar. dubium eē videtur ꝙ dicit (in quod primū mutat) nō enim videtur posse accipi in qd primū mutat᷑ propter diuisibilitatē magnitudinis in infinitū. ⁊ iō dicendū est ꝙ in id qd primū mutatur in motu locali dicit᷑ locus q contigit locū a quo mutat᷑: ita ꝙ nihil est eius. si enī acciperet᷑ secūdus locus q haberet aliquid primi nō esset accipere primū locū in quem mutat᷑: ꝙ sic patet. Sit locus vnde mutat᷑ aliquod mobile. a. b. ⁊ loc' ei contactus equalis sit. b. c. quia enim. a. b. diuisibile est diuidatur in pūcto. d. ⁊ sumatur de loco. b. c. versus. c. qd sit equale ei quod est. b. d. ⁊ sit illud. g. c. Manifestū3 est igitur ꝙ mobile primo mutatur ad locum. d. g. quā3 ad locum b. c. ⁊ iterum cum. a. d. sit diuisibile erit accipere alium locum priorem: ⁊ sic in infinitum ⁊ similiter in motu alterationis accipiendum est primum in quod mutat medium alterius speciei: sicut cum mutatur de albo in nigrum accipi debet fuscum non autem minus album.
ℭ Ostensio ꝙ si accipiat᷑ aliq̄s sc̄dꝰ loc' qui hēat aliquid primi loci: nō ē accipere p̄mū locū ī quē mobile mutat᷑.

Co. 33.

m Otūs autem est diuisibilis dupliciter vno quidem modo tempore. Alio vero secundum partium illius quod mouetur: vt si ipsum. a. c. mouetur totum: ⁊. a. b. mouebitur ⁊. b. c.

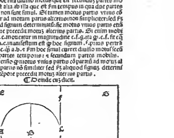
Lectio sexta.

p Ostquā Premissis quibusdam que sunt necessaria ad diuisionē motus: hic incipit agere de diuisiōe motus: ⁊ diuidit᷑ ī partes duas. In prima agit de diuisiōe mot'. In scd̄a ex determinatis excludit q̄sdā errores circa motū ibi. (Zeno āt deratiocinat᷑.) Prima āt ps diuidit᷑ ī ptes duas. ī p̄ia determinat de diuisiōe motus. in scd̄a de diuisiōe quietis ibi. (Quoniā3 autē3 omne qd mouetur.) Prima diuidit᷑ in duas. in prima agit de diuisione mot'. in secūda de finito ⁊ infinito circa motū3: vtrūmq3 enī videt᷑ ad ratiōnē continui pertinere. s. diuisibile ⁊ infinitū ibi. (Quoniā3 autē omne qd mouetur in tēpore mouetur.) Prima ps diuiditur in duas. in prima ostendit quomō motus diuidit᷑. in secūda agit de ordine partiū motus ibi. Quoniā āut oē qd mutatur ex quodā. (Circa primū duo facit.) p̄rio ponit duos modos quibus motus diuiditur. secundo ostendit que sunt illa que simul diuidūt᷑ cum motu ibi. (Quoniam āut omne quod mouet᷑ ī aliquo.) Circa primū duo facit. primo ponit modos quibus motus diuidit᷑. secundo exponit eos ibi. (Sit igit᷑ ipsius. a. b.) Dicit ergo primo ꝙ duobus modis diuiditur motus. vno modo fm tempus: q: ostensum est ꝙ motus non est in nunc: sed in tempore. Alio vero modo diuiditur fm motus partium mo

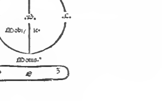
Lec. 5.

bilis. Sit enim. a. c. mobile ⁊ diuidat᷑. Ostensum est enī3 omne quod mouetur diuisibile esse. si ergo ipsum a. c. totū3 mouetur: necesse est ꝙ moueatur vtraq3 pars eius. s. a. b. ⁊. b. c. Est autem considerandum ꝙ diuisio motus fm partes mobilis potest intelligi dupliciter: vno modo vt pars post partem moueatur: quod quidem non ē possibile in eo quod secundum se totū3 mouetur: q: eius qd fm se totum mouetur omnes partes simul mouentur: nō quidem seorsum a toto: sed in ipso toto. Alio modo potest intelligi ista diuisio motus fm partes mobilis: sicut ⁊ diuisio cuiuslibet accidentis cuius subiectum est diuisibile: attenditur fm diuisionem sui subiecti: sicut si totū hoc corpus est album: fm diuisionem corporis diuiditur per accidens albedo. ⁊ sic accipitur hic diuisio motus secundum partes mobilis: vt sicut vtraq3 pars mobilis simul mouētur in toto: ita motus vtrarūq3 partium sint simul. ⁊ per hoc ista diuisio motus que est secundu3 partes mobilis est alia ab illa que est fm tempus in qua due partes motus non sunt simul. Si tamen motus partis vnius cōparetur ad motum partis alterius: non simpliciter: sed f3 aliquod signum determinatū: sic motus vnius partis etiā tempore precedit motū3 alterius partis. Si enim mobile. a. b. c. mouetur in magnitudine e. f. g. ita ꝙ. e. f. sit eq̄le toti a. c. manifestum est ꝙ hoc signum. f. prius pertrāsibit b. c. q̄3 a. b. ⁊ fm hoc simul curret diuisio motus secūdum partes temporis: ⁊ secundum partes mobilis.
ℭ Ostensio ꝙ motus vnius partis cōparatū ad mot'u3 alterius partis nō similiter sed f3 aliquod signū3 determinatū3: tēpore precedit motū3 alterius partis.

ℭ Deinde cū3 dicit.

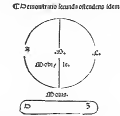
Si igitur ipsius quidē. a. b. qui ē. d. e. ipsi' b. c. qui est. e. z. motus partiu3. Necesse est igitur totum in quo est. d. z. ipsius. a. c. esse motū. Mouebitur enim secundu3 hunc quoniā quidē vtraq3 partiū mouebit᷑ scd̄m vtrūq3. Nulla enim mouebit᷑ scd̄m alterius motū. Quare totus motus tot' ē magnitudinis motus.
ℭ Pria demonstratio ostendens ꝙ motus diuiditur secundu3 diuisione3 mobilis.

Manifestat positos modos. ⁊ primo ostendit ꝙ motus diuidatur secundum partes mobilis: secundo ꝙ diuidatur secundum partes temporis ibi. (Alius autem secundum tempus est.) Primum ostendit tribus rationibus. quarum prima talis est: ex quo moto toto mouentur partes: motus illius partis que est a.b. sit.d.e. ⁊ motus alterius partis que est.b.c. sic.e.z. sicut ergo totū mobile.a.c. componitur ex.a.b. ⁊. b.c. ita.totus motus.d.z. componitur ex.d.e. ⁊.e.z. cum ergo vtraqȝ partium mobilis moueatur secundum vtranqȝ partiuȝ motus: ita tamen ꝙ neutra pars mobilis mouetur secundum motuȝ alterius partis: quia secundum hoc totus motus ēēt vni⁹ partis que moueretur motu suo ⁊ motu alterius partis: oportet dicere ꝙ totus motus.d.z. sit totius mobilis.a.c. ⁊ sic motus totus diuiditur per motum partium. Secundam rationem ponit ibi.

Co.34. Amplius autem si omnis motus alicui⁹ est: totus autem motus qui est in quo est.d.z. neqȝ partium est neutre: partis enim vtraque est: neqȝ alterius nullius: cuius enim totus totius ⁊ partes partium sunt: partes autem ipsius.d.z. sunt ipsarum que sunt.a.b.c. ⁊ nullarū aliarum. Plurium enim non erat vnus mot⁹ ⁊ vtiqȝ totus motus erit ipsius.a. b. c. magnitudinis.

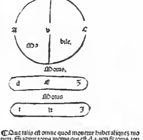
Demonstratio secunda ostendens idem quod supra.

Que talis est omnis motus est alicuius mobilis. totus autem motus.d.z. neqȝ est alterius partium: quia neutra mouetur secundum totum motum: sed vtraqȝ mouetur secundum partes motus: vt dictum est. neqȝ iterum potest dici ꝙ sit motus cuiuscunqȝ alterius mobilis separati ab.a.c. quia si totus ille motus esset totius alterius mobilis: sequeretur ꝙ partes huius motus essent partiuȝ illius mobilis: sed partes huius motus qui dicitur.d.z. sunt partium huius mobilis que sunt.a.b.e. ⁊ nullarum aliarum: quia si essent ⁊ harum ⁊ aliaruȝ sequeretur ꝙ vnus motus esset plurium: quod est impossibile. Relinquitur ergo ꝙ totus motus sit totius magnitudinis: sicut ⁊ partes partium. ⁊ ita motus totius diuiditur secundū partes mobilis. Tertiam rationem ponit ibi.

Co.35. Amplius autem siquidem est totius alius motus: vt in quo.t.i. remouebitur ab eo qui sit utrarumqȝ partium motus. Hi autem equales erant his que sunt.d.e.z. unius enim unus motus. Quare si totus quidem diuidetur: qui ē.t.i. in partiū motus: equalis erit qui est.t.i. ei qui est.d.z. Si uero deficit aliquid.ut quod ē.k.i. Hic nullus erit motus: neqȝ enim totius neqȝ partium: propter id quod unus unius ē. neqȝ alterius nullius est. Continuus enim motus est continuorum quorundā. Similiter aūt est: ⁊ si excellat secundum diuisionem. Quare si hoc impossibile est: necesse eundem esse ⁊ equalem. Hec quidem igitur diuisio secundū partium motus est. ⁊ necesse omnis esse partibilis ipsam.

Demonstratio tertia ostendens idem quod supra.

Que talis est omne quod mouetur habet aliqueȝ motum. Si igitur totus motus qui est.d.z. non sit totus totius mobilis quod est a.c. oportet ꝙ aliquis alius motus sit eius. ⁊ sit ille motus.t.i. ab hoc ergo motu qui est.t.i. auferatur per diuisionem motus vtrarunqȝ partiū quos oporteat esse equales his que sunt.d.e.z. hac ratione: qz vnius mobilis non est nisi vnus motus. vnde non potest dici ꝙ motus partium qui auferuntur a motu.t.i. qui ponitur esse totius sint maiores aut minores quaȝ.d.e. ⁊.e.z. qui ponebantur motus earundem partium aut ergo motus partium consumunt per diuisionem totuȝ.t.i. aut deficiunt ab eo: aut super excedunt si consumunt totuȝ.t.i. ⁊ non excedunt nec deficiunt. sequitur ꝙ motus.t.i. sit equalis.d.z. qui est motus partium ⁊ non differat ab eo. Si autem motus partium deficiunt a.t.i. ita ꝙ.t.i. excedat.d.z. in.lz.i. ista pars motus que est.lz.i. nullius mobilis erit: non enim est motus totius a.c. neqȝ partium eius qz vnius non est nisi vnus motus: ⁊ tam toti quam partib⁹ assignatus est iam alius motus: neqȝ iterum potest dici ꝙ sit alicuius alterius mobilis: quia totus.t.i. est quidam motus continuus: ⁊ motus continuus oportet ꝙ sit continuorum vt in quinto ostensum est. vnde non potest esse ꝙ pars huius motus continui qui est.t.i. sit alicui⁹ mobilis ꝙ non continuetur cum. a.b.c. Similiter etiam sequitur inconueniens si dicatur ꝙ motus partiuȝ excellat secundum diuisionem: quia sequetur ꝙ partes excedant totum quod est impossibile. Si ergo hoc est impossibile ꝙ excedat vel deficiat: necesse est ꝙ motus partium sit equalis: ⁊ idem motui totius. Hec igitur diuisio est fm motus partium: ⁊ necesse est ꝙ talis partitio inueniatur ī motu propter hoc ꝙ omne quod mouetur ē partibile. lec.7.

Deinde cum dicit.

Co.36.

Alius autem secundum tempus. Quoniam enim omnis motus in tempore. Tempus autem omne diuisibile est: in minori autem minor motus necesse est omnem diuidi motum secundum tempus.

¶ Concludit quod motus diuidatur secundum diuisionem temporis tali ratione. omnis motus est in tempore. et omne tempus est diuisibile vt probatum est. cum ergo in minori tempore

Lec.3.

sit minor motus. necesse est quod omnis motus diuidatur secundum tempus. ¶ Deinde cum dicit.

Co.37.

Quoniam autem omne quod mouetur in aliquo mouetur: et quodam tempore: et omnis mon est motus: necesse est easdem diuisiones esse temporis et motus: et ipsius moueri et quod mouetur. et in quo motus est. Sed non omnium similiter est: in quibus motus est: sed quanti quidem secundum seipsum: qualis autem secundum accidens.

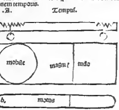
¶ Ostendit que simul diuidantur cum motu. et circa hoc tria facit. primo ponit quinque que simul diuiduntur. secundo ostendit quod in omnibus predictis simul inuenitur finitum et infinitum ibi. (Et in ipso finita esse.) Tertio ostendit in quo horum inuenitur diuisio et infinitum ibi. (Secutum autem maxime est). Circa primum duo facit. primo proponit quod intendit. secundo manifestat propositum ibi.) Accipiatur enim tempus). Dicit ergo quod quia omne quod mouetur: mouetur in aliquo. id est secundum aliquod genus vel speciem: et iterum in aliquo tempore: et iterum cuiuslibet mobilis est aliquis motus necesse est quod ista quinque similiter diuidantur. scilicet tempus et motus: et ipsum moueri et mobile quod mouetur: et id in quo est motus vel locus vel qualitas vel quantitas. Sed tamen non est eodem modo diuisio omnium eorum in quibus est motus: sed quorundam quidem per se: quorundam vero per accidens. per se quidem omnium eorum que pertinent ad genus quantitatis. vt est in motu locali. et etiam in augmento et decremento. per accidens vero in his que pertinent ad qualitatem vt in motu alterationis.

¶ Deinde cum dicit.

Accipiatur enim tempus in quo mouetur in quo sit. a. et motus in quo. b. Si igitur per totum in omni motum est tempore: in medio per minorem: et iterum hoc diuiso per minorem huius: et sic semper.

¶ Demonstratio ostendens quod motus diuiditur secundum diuisionem temporis.

.A. Tempus.

¶ Manifestat quod dixerat. et primo quantum ad hoc quod tempus et motus simul diuiduntur. secundo quod motus et ipsum moueri simul diuiduntur ibi. (Eodem autem modo.) Tertio ostendit idem de motu et eo in quo est motus ibi. (Similiter autem demonstrabitur.) Circa primum duo facit. primo ostendit quod ad diuisionem temporis diuiditur motus. secundo quod econuerso ad diuisionem motus diuiditur tempus ibi. (Similiter autem et si motus.) Dicit ergo primo ponatur quod tempus in quo aliquid mouetur sit. a. et motus qui est in hoc tempore sit. b. manifestum est autem quod si aliquid mouetur per totam magnitudinem in toto tempore: quod in medietate temporis mouetur per minorem magnitudinem. idem est autem moueri toto motu et per totam magnitudinem: et per partem motus et per partem magnitudinis. vnde manifestum est quod si in toto tempore mouetur toto motu: quod in parte temporis mouebitur minori motu: et iterum diuiso tempore inuenietur minor motus et sic semper: ex quo patet quod secundum diuisionem temporis diuiditur motus.

¶ Deinde cum dicit.

Similiter autem et si motus diuisibilis sit et tempus diuisibile. Si enim per totum in omni: per medium in medio: et iterum per minorem in minori.

¶ Dicit quod econuerso si motus diuiditur et tempus diuiditur: si per totum motum mouetur in omni tempore: per medium motus mouebitur in medio tempore: et semper minor erit motus in minori tempore: si sit mobile idem: vel eque velox.

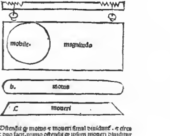
¶ Deinde cum dicit.

Eodem autem modo et ipsum moueri diuidetur. sit enim in quo est. c. ipsum moueri. secundum igitur medium motum minor erit toto et iterum secundum medietatis medium: et sic semper.

Co.38.

¶ Demonstrat ostendens quod motus diuiditur secundum diuisionem moueri.

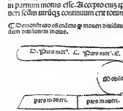
.A. Tempus

¶ Ostendit quod motus et moueri simul diuiduntur. et circa hoc duo facit. primo ostendit quod ipsum moueri diuiditur secundum diuisionem motus. secundo quod motus diuiditur secundum diuisionem eius quod est moueri ibi. (Est autem et ponentem). Dicit ergo primo quod eodem modo probatur quod ipsum moueri diuiditur secundum diuisionem temporis et motus. et ipsum moueri. Sic manifestum est autem quod non tantum mouetur aliquid secundum partem motus quantum secundum totum motum. manifestum est ergo quod secundum medium motum pars eius quod est moueri erit minor toto ipso moueri: et adhuc minor secundum medietatis medium: et sic semper procedet. ergo sicut tempus et motus semper diuiduntur: ita et ipsum moueri. ¶ Deinde cum dicit.

Est autem ꝛ ponentem secundū utrūqꝫ motum ipsum moueri: ut scd̄m .d.c. ꝛ .c.e. dicere ꝙ totum erit scd̄m totum. si nāqꝫ aliud plus erit ipsum moueri scd̄m eundem motuꝫ sicut determinauimus: ꝛ motum diuisibilem in partium motus esse. Accepto enīꝫ ipso moueri scd̄m utrūqꝫ continuum erit totum.

¶ Demonstratio ostendens ꝙ moueri diuiditur secundum diuisionem motus.

¶ Probat ꝙ econuerso motus diuidit scd̄m diuisionē eius quod est moueri. sint enim due partes motus .d.c. ꝛ c.e. scd̄m quarum vtranqꝫ aliquid mouet: ꝛ sic si partibus eius quod est moueri respondent partes motus: oꝫ dicere ꝙ toti respondeat totum: quia si aliquid plus esset in vno qꝫ in altero: erit hic argumētari de moueri ad motum: sicut supra argumentati sumus quando ostendim⁹ ꝙ motus totius est diuisibilis in motus partium: ita qd̄ non potest deficere nec excellere. similiter etiam ꝛ partes eius quod est moueri non possunt excedere partes mot⁹ nec deficere. quia enim necesse est accipere scd̄m vtrāqꝫ partem motus. hoc quod est moueri: necesse est ꝙ totuꝫ moueri sit continuum: corr領ōdens toti motui: ꝛ ita partes eius quod est moueri respondent partibus motus ꝛ totum toti: ꝛ sic vnum diuidit scd̄m alterum.

¶ Deinde cum dicit.

Co.39.

Similiter autem demonstrabitur ꝛ longitudo diuisibilis: ꝛ omnino illud omne in quo ē mutatio preter quedam: que secundum accidens. Quod enim mutatur est diuisibile: vno enim diuiso omnia diuidentur.

¶ Ostendit idem de eo in quo est motus. ꝛ dicit ꝙ eodem modo demonstrari potest ꝙ longitudo in qua mouet aliquid scd̄m locum sit diuisibilis scd̄m diuisionē temporis ꝛ motus ꝛ ipsius moueri. ꝛ quod diximus de longitudine in motu locali: est etiam intelligendum de omni eo in quo est motus: nisi ꝙ quedaꝫ sunt diuisibilia per accidens: sicut qualitates in motu alterationis: ut dictum est. ꝛ inde est ꝙ omnia ista sic diuiduntur: qꝛ illud quod mutatur est diuisibile: ut ostensum est supra. Unde vno horum diuiso: oportet ꝙ omnia diuidantur.

Lec.5.

¶ Deinde cum dicit.

Et in ipso finita esse aut infinita similiter se habebit de omnibus.

¶ Ostendit ꝙ sicut consequuntur premissa indiuisibilitate: ita consequunt se in hoc quod est esse finita vel infinita: ita ꝙ si vnū istorum fuerit finitum omnia erunt finita: ꝛ sic infinitum similiter. ¶ Deinde cum dicit.

Secundum autem maxime est diuidi oia ꝛ infinita esse ab ipso mutante. Mox enim inest mutanti diuisibile ꝛ infinitum. Diuisibile quidem igitur ostensum est prius. Infinitum autem ī sequētibus erit manifestum.

¶ Ostendit in quo premissorum primo inueniat diuisibilitas ꝛ finitum seu infinitum. ꝛ dicit ꝙ maxime ab ipso ꝙ mutat consequitur de omnibus alijs ꝙ diuidantur ꝛ ꝙ sint finita vel infinita. qꝛ illud quod est primum naturaliter in motu est ipsum mobile: ꝛ statiꝫ ipsi ex sua natura inest esse diuisibile ꝛ esse finitum vel infinitum: ꝛ sic ex ipso ad alia deriuat diuisibilitas vel finitum. quomodo autem ipsum mobile sit diuisibile. ꝛ per ipsum alia diuidant: ostensum est prius. Sed quomodo etiam hoc sic se habet de infinito ostendet inferius in hoc eodē .vi. lib.

Lec.5. Lec.9. Co.40.

Quoniam autē oē quod mutatur ex quodam ī aliquid mutatur: necesse est qd̄ mutatur: cum mutatum est: esse ī quo mutatum est.

Lec.vij.

Postquam Philosophus ostēdit qualiter diuidat motus hic determinat de ordine partiū motus. ꝛ primo inquirit an sit primum in motu. secundo ostendit quomodo ea que sunt in motu precedunt se inuicem ibi. (Quoniam auteꝫ omne quod mutat ī tempore mutat.) Circa primū duo facit. Primo ostendit ꝙ id in quo primū mutatū ē: est indiuisibile. 2o ostendit quomodo in motu possit inueniri primum: ꝛ quomodo non possit ibi. (Dicit autē in quo primū mutatū est.) Circa primū duo facit. primo premittit quoddaꝫ quod est necessariuꝫ ad propositi ostensioneꝫ secundo ostendit propositū ibi. (In quo auteꝫ primo mutatū est.) Circa primū duo facit. primo propōit quod intendit. scd̄o probat propositū ibi. (Quod mutat eni) Dicit ergo primo ꝙ qꝛ omne qd̄ mutatur: mutat de vno termino in alium necesse est omne quod mutat: quando iaꝫ mutatū est esse in termino ad quē. ¶ Deīde cū dicit.

Quod mutatur enim ex quo mutatur distat: aut deficit ipsum: ꝛ aut idem est mutari et deficere: aut sequitur ad mutari ipsum deficere. Nam quod est mutatum esse defecisse: similiter enim vtrūqꝫ se habet ad utrūqꝫ. Quoniā ergo vna mutatio est secūdū cōtradictiōem: quādo mutatum est ab eo quod nō est inesse: deficit nō ens. erit igitur inesse. Omne eniꝫ necesse est esse: aut nō esse. Manifestum igitur ꝙ ī mutatiōe secūdum cōtradictiōem quod mutatum est: erit ī quo mutatum est: si auteꝫ ī hac ꝛ ī alijs est: similiter enim ī vna ꝛ ī alijs est.

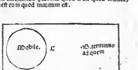
Co.41.

¶ Probat propositū duabus rationibus. quaꝫ prima est particularis. scd̄a vniuersalis. Prima rō talis est. omne quod mutat oꝫ ꝙ distet a termino a quo mutat: sicut pꝫ in motu locali in quo locus a quo mutat remanet ꝛ mobile per motum fit distans ab eo: aut oꝫ ꝙ ipse terminus a quo deficiat: sicut est in motu alterationis: cum enim ex albo fit nigrum ipsa albedo deficit. Et ad huius propositionis manifestationem subiungit ꝙ vel mutari est ideꝫ quod est deficere: vel ad hoc quod est mutari sequit ipsū deficere: ꝛ ad hoc quod est mutatum esse sequit defecisse. s. a termino a quo vnde manifestuꝫ est ꝙ sunt idem subiecto: sed differunt rōne. Nam deficere dicit per respectum ad terminum a quo: mutatio autē magis denominatur a termino ad quem. ꝛ ad manifestationē eius quod dixerat subdit ꝙ (similiter vtrunqꝫ se hꝫ ad utrūqꝫ). s. sicut se habet deficere ad mutari: ita defecisse ad mutatum esse. Ex premissis autem argumentatur ad propositū ostendēdū in vna specie mutationis: que scilicet est inter contra-

dictõe opposita.s.inter esse ⁊ nõ esse: ut pȝ in generatione ⁊ corruptione.pȝ enim ex premissis: ꝙ omne qd̾ mutaṫ deficit a termino a quo: ⁊ quod mutatũ est iaȝ deficit quando igiṫ mutatum est aliquid a non esse in esse: iaȝ deficit a non esse.sed de quolibet veruȝ esse dicere: ꝙ aut ē aut non est.quod ergo mutatũ est de non esse in esse: quãdo mutatuȝ est: est in esse: ⁊ similiter quod mutatũ est de esse in non esse: oȝ ꝙ sit in non esse.manifestuȝ ergo est ꝙ in mutatione que est ſm contradictionem quod mutatuȝ est: est in eo ad quod mutatuȝ est.⁊ si est verũ in ista mutatione: pari rõne est verum in aliis mutatiõibus. ex quo pȝ id quod p̄io ꝓpositũ ē.Scḋaȝ rõneȝ gñalē pōit ibi.

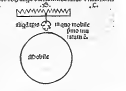
Amplius autem ⁊ secũdum vnãquãqȝ accipientibus manifestum est siquidem necesse est quod mutatum est alicubi: aut ex quo mutatum est: aut in aliquo. Quoniaȝ autē ex quo mutatum est deficit: necesse est auteȝ esse alicubi: aut ĩ hoc: aut in alio erit: si quidem igitur ĩ alio vt ĩ ipso.c.quod ĩ ipsum.b.mutatũ ē: iterũ ex.c mutatur ĩ.b. Nõ enim erat habitum ipsi .b. Mutatio enim cõtinua ē. Quare qd̄ mutatũ ē: quãdo mutatũ: mutaṫ ĩ quod mutatũ est: hoc ãt est impossibile. Necesse ergo quod mutatum est esse ĩ hoc ĩ quod mutatũ ē. Manifestum igiṫ est: ⁊ quod factum cũ factũ ē: erit: et quod corruptum ē: nõ erit. vniuersaliter enim dictum ē ⁊ de omni mutatione: ⁊ maxime ē manifestum ĩ ea que est secũdum cõtradictiõem. Quod quidem igitur quod mutatum est: cũ mutatum ē: p̄io ĩ illo est: manifestum est. Co.42. Co.43.

Demonstratio probans quod illud quod mutatuȝ est: est eo in quod mutatum est.

In quo aũt primo mutatũ ē: qd̄ mutatuȝ est.necesse est atomũ esse. Dico autem primo quod nõ per alterũ.aliqd ipsi⁹ eē huiusmodi sit.sit igitur diuisibile quod est.a.c.⁊ diuidatur secũdũ.b.siqdem igitur ĩ.a.b.mutatum ē: aut iterum ĩ.b.c.nõ vnqȝ ĩ primo quod est.a.c.ꝙ mutatum est erit.si autem transmutabatur in vtroqȝ.necesse est enim ĩ vtroqȝ transmutatũ esse: aut trãsmutari: ⁊ vtiqȝ ĩ toto transmutabatur: sed erat mutatum. Eadem autem rõ et si ĩ hoc quidem mutatur: ĩ hoc ãt mutatũ ē. Erit enim aliqd p̄io prius. Quare nõ erit vtiqȝ diuisibile ĩ quo mutatum est. Manifestum ē igitur: qa et ꝙ corruptum est: ⁊ ꝙ factum est in atomo hoc qdē corruptũ: hoc autē factum est. co.44 co.45.

Demonstratio ostẽdens ꝙ id ĩ quo aliqd p̄io mutatũ ē nõ ē tẽpus neqȝ aliqd diuisibile: sed instãs ⁊ indiuisibile.

Et dicit ꝙ hoc idem potest esse manifestũ considerando scḋm vnãquãqȝ mutationeȝ.⁊ manifestat in mutatione locali.omne enim quod mutatum est: necesse est esse alicubi: vel in termino a quo: vel in aliquo alio.sed qr illud quod mutatũ est iaȝ deficit ab eo ex quo mutatũ est: necesse est ꝙ sit alibi: aut igiṫ necesse est ꝙ sit in hoc ĩ quo intendimus scilicet in termino ad quē: aut in alio.⁊ si est in hoc habeṫ propositum. Si auteȝ in alio ponamus ꝙ aliquid moueaṫ in.b.⁊ quando mutatuȝ est non sit in.b. sed in.c.tunc oportebit dicere ꝙ etiam de.c.muteṫ in.b. qr.c.⁊.b.non sunt habita.i.consequenter se habentia. oȝ enim ꝙ tota huius mutatio sit continua: ⁊ in ꝯtinuis vnũ signuȝ non est consequenter se habens ad alterum: quia necesse est ꝙ cadat in medio aliquid sui generis: ut supra probatuȝ est: qr sequetur si illud quod mutatũ est quando mutatũ est sit in.c.⁊ de.c.mutaṫ in.b.quod est terminus ad queȝ.ꝙ quando mutatũ est tunc mutaṫ in quod mutatũ est quod est impossibile.nõ enim simul est mutari ⁊ mutatũ esse: vt supra dictum ē.nihil aũt differunt si huiusmodi termini.c.⁊.b.accipianṫ in motu locali vel in q̄cũqȝ alia mutatione.necesse ē ergo vniuersaliter veruȝ Tec.i. Tec.5.

Ostendit quod mutatum esse p̄io ⁊ per se: ē in indiuisibili.⁊ dicit ꝙ illud tempus in quo primo mutatum ē quod mutatũ ē.necesse ē ꝙ sit atomum: idest indiuisibile: quare autem addit (primo) exponit subdens ꝙ in illo p̄io dicitur aliquid mutatũ eē: in quo non dicitur mutatum esse rõne alicuius sue partis.sicut si dicaṫ aliquod mobile mutatum eē in die: qr mutatuȝ ē in aliqua parte illius diei.non enim primo mutatur in die. Quod autem illud temporis in quo primo mutatũ ē sit indiuisibile: sic probat.si enim sit diuisibile sit a.c.⁊ diuidaṫ ſm.b.necesse ē dicere ꝙ aut in vtroqȝ mutatum fuerit in vtraqȝ parte muteṫ aut in vna parte mutatur ⁊ in alia sit mutatum. Sed si in vtraqȝ parte mutatum ē: non primo mutatum ē in toto.sed in parte.si vero detur ꝙ transmuteṫ in vtraqȝ parte oportebit dicere ꝙ transmutetur in toto.sic eniȝ dicitur aliquid in toto tempore mutari qr mutatur ĩ qualibet eius parte.hoc autem ē contra positum.positum enĩ erat quod in toto.a.c.erat mutatum. Si autem detur ꝙ in vna parte mutaṫ ⁊ in alia sit mutatum: sequitur idem inconueniens.s.ꝙ non sit primo mutatum in toto: qr cuȝ pars sit prior toto: ⁊ prius muteṫur aliquid in parte temporis q̄ȝ in toto: sequetur ꝙ sit aliquid prius primo qd̄ ē

impossibile. ergo opoꝛtet dicere ꝙ id tempus in quo ali/quid mutatum ē sit indiuisibile. Ex hoc autem vlterius concludit ꝙ omne quod coꝛruptum ē ⁊ omne quod factū ē: ē in indiuisibili tempoꝛis factum ⁊ coꝛruptum: q꞉ generatio ⁊ coꝛruptio sunt termini alterationis. vnde si quilibet motus terminatur in instanti: idem ē primo mutatū esse ꝙ terminari motum: sequitur ꝙ generatio ⁊ coꝛruptio fiat in instanti. ¶ Deinde cum dicit.

Dicitur autem i quo primo mutatum ē dupliciter. Aliud qdē i quo primo perfecta ē mutatio. Tunc enim verum est dicere qđ mutatum est. Aliud vero i quo primo cepit mutari. secūdum qdem igitur finem mutationis ꝙ primū dicit̄ existit ⁊ ē: cōtingit eni ꝑfici mutationē: ⁊ ē mutationis finis: qđ ostensum ē indiuisibile eē: ꝓp id ꝙ finis est. Quod āt secūduʒ principiū oīno nō ē: nō enim principiuʒ ē mutationis: neqʒ in quo primo quis mutabitur.

Lc.46.

¶ Ostendit quomodo in motu possit accipi primū. ⁊ circa hoc duo facit ꝓio ꝓponit veritatē. secūdo ꝓbat ibi. (Non eniʒ principiū est.) Dicit ergo ꝓio ꝙ hoc quod dicitur (in quo ꝓio mutatū est aliquid) pōt intelligi dupliciter: vno modo i quo ꝓio mutatio ē perfecta vel terminata: tunc eniʒ verū est dicere ꝙ mutatuʒ ē quando iaʒ mutatio ē perfecta. Alio modo pōt intelligi (in quo primum mutatū est) idest in quo ꝓio incepit mutari: nō in quo ꝓio sunt verū dicere ꝙ iaʒ mutatuʒ esset. ꝓio igitur modo accipiendo. s. secūduʒ terminationē mutationis. dicit̄ in motu ⁊ ē in eo quod ꝓio mutatuʒ est. cōtingit eniʒ aliquando ꝓio terminari mutationeʒ. q꞉ cuiuslibet mutationis ē aliquis terminus: ⁊ hoc modo intelleximus qđ ꝓio mutatuʒ ē esse diuisibile. ⁊ ostensuʒ ē hoc hac ratiōe q꞉ ē finis. i. terminus motus. Omnis autēʒ terminus cōtinui indiuisibilis ē. sed si accipiatur quod ꝓio mutatuʒ ē secundo mō dicendi. scilicet secundū principiū idest secūduʒ primaʒ parteʒ motus: sic non est in quo ꝓio mutatū ē. non eniʒ est accipere aliquod principiuʒ mutationis. i. aliquaʒ primam partē mutationis quā non precedat alia pars: similiter etiā non est accipere aliqđ primū in tēpore in quo ꝓio mutet̄. ¶ Deinde cum dicit.

Sit enim primum in quo fit. a. d. hoc igit̄ indiuisibile quidem non est: accidit enim habita esse ipsa nunc.

¶ Demonstratio prima sumpta ex parte tempoꝛis ostēdens ꝙ non est accipere primum in quo mutatum est ex parte principij.

A D

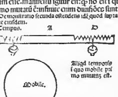
Amplius autēʒ si in. c. a. tempoꝛe omnino quiescit: ponatur enim quiescens: ⁊ in. a. quiescat. Quare si impartibile ē. a. d. simul quiescet

Lc.47.

⁊ mutatum erit. In. a. quidem enim quiescat. In. d. autem mutatum est. quoniam autem nō est impartibile: necesse ē diuisibile esse: ⁊ i quolibet huiusmodi mutatum esse. diuiso enim ipso. a. d. siquidem in neutro mutatum est. neqʒ i toto est. a. d. si autem in ambobus mutatur in omni: si vero in altero tantum mutatum ē nō in toto primo. Quare necesse ē in quolibet mutatum esse. manifestū igitur est: ꝙ nō est i quo primo mutatū ē: infinite enim diuisiōes sunt.

¶ Demonstratio secunda ostendens idē quod supra ex parte eiusdem.

C. Tempus. A D

¶ Probat ꝙ non ē accipere primū in quo mutatū ē ex parte principij: ⁊ ꝓia rōne accepta ex parte tēpoꝛis. secūdo ex parte mobilis ibi. (Neqʒ itaqʒ in eo qđ mutatum est). Tertio ex parte rei in qua motus ē ibi. (Ipsiuʒ aūt quod mutatur). Circa primū pōit talē rōneʒ. si ē aliquid tēpoꝛis in quo ꝓio mutatū est: sit illud a. d. hoc igit̄ aut ē diuisibile aut indiuisibile: si ē indiuisibile sequentur duo inconuenientia quoꝝ primū ē ꝙ ipsa nūc in tēpoꝛe sint habita idest consequentia. quod quidē inconueniens. hac ratione sequitur qđ tēpus diuidit̄ sicut ⁊ motus. ut supra ostensuʒ ē. si autē aliqua pars motus fuerit in. a. d. necesse ē dicere qđ a. d. sit aliqua pars tēpoꝛis. ⁊ ita tēpus erit cōpositū ex indiuisibilibus. Indiuisibile autem tēpoꝛis ē ipsum nunc. sequet̄ ergo ꝙ ipsa nunc consequenter se habeant in tempoꝛe. Secūdū inconueniens est: ponam⁹ enim ꝙ in tempoꝛe quod precedit ipsum a. d. quod ē. c. a. idem mobile quod ponebatur moueri a. d. totaliter quiescat: si ergo in toto. c. a. quiescat sequitur quod quiescat i. a quod est aliquid eius. si ergo a. d. est indiuisibile: vt dictum est sequitur qđ simul aliquid quiescat ⁊ moueatur cōsequēʒ est enim quod quiescat in. c. a. ⁊ positū erat ꝙ in a. d. moueret̄ ideʒ autem est. a. ⁊. a. d. si a. d. sit indiuisibile: sequetur ergo ꝙ in eodem quiescat ⁊ moueatur. Sed aduertendū est ꝙ non sequitur si aliquid quiescit in toto tēpoꝛe quod quiescat in vltimo eius indiuisibili: q꞉ ostēsuʒ ē supra ꝙ in nunc neqʒ mouetur aliquid neqʒ quiescit. sed Arist. hoc cōcludit hic ex hoc ꝙ ponitur ab aduersario: quia id tēpoꝛis in quo ꝓio mouetur ē indiuisibile ⁊ si cōtingit moueri in indiuisibili tēpoꝛis: contingit eadeʒ rōne indiuisibili tēpoꝛe quiescere. Remoto ergo ꝙ a. d. i quo dicit̄ ꝓio moueri sit ipartibile: relinquitur ꝙ necesse sit illud esse diuisibile. ⁊ ex quo in. a. d. ponitur ꝓio moueri: sequitur ꝙ in quolibet eius moueatur. quod sic ꝓbat. diuidatur enim ipsuʒ a. d. in duas partes aut igitur i neutra parte mutatur: aut in ambabus aut in altera parte tantum. si in neutra mutat̄ sequitur ꝙ neqʒ in toto: sed si mutetur in ambabus partibus tūc poterit poni ꝙ mutatur in toto: sed si in altera tantū moueatur sequetur ꝙ moueat̄ in toto. sed non ꝓio: sed ratione partis: q꞉ igitur ꝓio ponitur moueri in toto: oʒ hoc accipere ꝙ in qualibet parte eius moueatur. sed tempus diuiditur in infinitum: sicut

Lec.6.

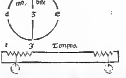
Lec.5.

et quodlibet continuum. et vtsemper est accipere partez minorē aut partez maiorem: sicut si acciperez diē ante mē sem et horam ante diem. Manifestū ē ergo q nō est accipere aliquid tēporis in quo p'mo moueatur. ita. s. q nō sit accipere aliquā partē eius in qua primo moueatur sicut si daretur in q dies est quo primo aliquid mouetur. hoc non potest esse q: i parte ei'. s. i p'ma hora diei p'mo moueatur q in toto die. ¶ Deinde cum dicit.

Co 48. Neqz itaqz in eo quod mutatum est: aliquid ipsius prius ē: qd mutatū ē. sit .n.d.z. qd primo mutatū ē ipsius. d.e. omne enim diuisibile esse demōstratū ē qd mutat'. Tēpus aūt ī quo .d.z. mutatū ē. t.i. si ergo i omni .d.z. mutatū ē: i medio minus ē qd mutatum ē: et prius ē ipso .d.z. et iterū hoc aliud. et illo alterū: et sic sp quare nihil erit primū mutantis quod mutatū

Co. 49. ē. Quod igit' neqz i eo qd mutat': neqz i quo mutatur tempore: nihil prius sit: manifestū ex his que dicta sunt.

Demōstratio tertia osidēs idē q .3. supra ex pte mobilis.

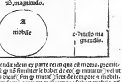
¶ Ostendit idem ex parte mobilis cōcludens ex premissis q neqz in ipso q mutatur est accipere aliquid qd primo mutetur. qd qdem intelligendum est fm q p motū totius vel partis aliquod determinatum signum pertransitur. manifestū ē enim q p'io pertrāsit aliqd terminatū prima pars mobilis: et po secūda et sic deinceps alioquin si intelligeret' de motu absolute haberet locū qd hic dicit' manifestū est eni q simul mouet' totū et oēs partes eius sed non simul pertransit aliquid determinatum: sed semper pars ante partem. vnde sicut non est accipere primaz partem mobilis anteqz nō sit alia minor pars. ita nō ē accipere aliquam partem mobilis q p'io moueat'. et q: tēpus et mobile similiter diuidunt': vt supra ostensuz ē conuenienter ex eo quod demōstratū ē de tēpore concludit idē de mobili et pbat sic. sit mobile ipsuz .d.e. et q: omne mobile diuisibile ē vt supra pbatū est: sit pars eius q primo mouet' .d.z. et moueat' .d.z. pertransieūdo aliqd determinatū signū in tēpore q sit .t.i. si igit' .d.z. mutatū ē in toto hoc tēpore. sequitur q illud qd mutatū ē in medio tēporis sit minus et prius motū quā .d.z. et eadē rōne erit aliud prius isto et iterū aliud prius illo. et sic semper q: tempus in infinitum diuiditur. manifestū est ergo q in mobili non est accipere aliqd qd p'io mutatū est: et sic pz q primum in motu nō pōt accipi: neqz ex parte temporis: neqz ex parte mobilis. ¶ Deinde cum dicit.

Lec. 6.

Lec. 5.

Ipsum autem quod mutat': aut scdm qd mutat': nō ēt similiter se habebit: tria nāqz sunt q dicunt' scdz mutatiōez: quod mutat': et i quo et i quod mutat'. ut hō: temp': et albū. hō quidē igit' et tēpus diuisibilia sunt. De albo autez alia rō est: propter id qd scdz accidēs oia diuisibilia sunt cui eni accidit albū aut quale: illud diuisibile ē. Quoniā qcūqz diuidūtur scdm se ipsa diuisibilia: et nō scdm accidēs: neqz i his erit primū: ut i magnitudinib'. sit .n. i quo ē .a.b. magnitudo: motū āt sit ex .b. i .c. primū igit' siquidē i diuisibile erit .b.c. impartibile ī partibili erit coniunctū: si vero diuisibile erit aliqd ipso .c. prius i quod mutatum est: et in illo iterū aliud: et sic semper propter id quod nullo modo deficit diuisio. Quare nō erit primū i qd mutatū ē: similiter āt et in qntitatis mutatione: et hec qdem eniz cōtinuo ē. manifestū igitur q in sola mutatione que est secundum qlitatem contingit indiuisibile per se esse.

Demōstratio .4. osidēs idē q .3. supra ex pte magnitudis

¶ Ostendit idem ex parte rei in qua est motus. premittit tamē q nō similiter se habet de eo (q mutatur) vel ut melius dicat' (fm q mutat') sicut de tempore et mobili. Cū enim sit tria accipere in mutatione scilicet mobile qd mutat' vt hō: et i quo mutat' vt tēpus. et ī qd mutat' vt albū: horū duo scilicet tps et mobile sunt semper diuisibilia sed de albo ē alia rō. q: albū nō est diuisibile per se sz taz ipsum q oīa alia huiusmōi sunt diuisibilia per accidēs. in quantū scilicet illud cui accidit albū vel quecūqz alia qualitas ē diuisibile. diuisio aūt albi per accidens pōt eē dupliciter vno mō fm partes qntitatiuas sicut si superficies alba diuidat' i duas ptes albū p accidēs diuisuz erit. alio mō fm intēsionē et remissionē qd enim vna et eadē pars sit magis vel min' alba nō est ex ipsa rōne albedinis. q: si esset separata nō diceret' fm magis et min' sicut neqz substantia suscipit magis neqz min'. sed ē ex diuerso mō participādi albedinē ex parte subiecti diuisibilis. pretermisso igit' hoc qd diuidit' per accidēs: si accipiam' ea fm que est motus q diuidūtur p se et nō p accidēs: neqz ēt in his erit primū. et manifestem' hoc p'io in magnitudinibus in quib' est motus localis. sit enim magnitudo spaciu in quo ē .a.b. et diuidatur i .c. det' ergo q ex .b. in .c. aliquid p'io moueatur aut igit' .b.c. ē diuisibile aut indiuisibile: si indiuisibile sequitur qd ipartibile erit coniunctū ipartibili. q: eadē rōne secūda pars motus erit i ipartibili: sic enim oz diuidere magnitudinē sicut et motū: ut supra de tēpore dictū ē. si āt .b.c. sit diuisibile erit accipere aliquod signū prius: idest propinquius ipsi .b. qz .c. et sic prius mutabit' ex .b. in illud qz i .c. et iterū illo erit accipere aliud prius et sic semp q: diuisio magnitudinis nō dficit. pz ergo q nō ē accipere aliqd primū i quod mutatū sit i motu locali: et similiter manifestū ē i mutatiōe qntitatis q ē augmentū et decremētū: q: hec ēt mutatio est fm aliqd cōtinuū. s. fm qntitatē acrescentez vel subtractā. q cū sit in infinitū diuisibilis nō est ī ea accipere primū: et sic manifestū ē q in sola mutatiōe q est fm qlitatem cōuenit aliquid eē indiuisibile per se inqntum tn est diuisibile per accidēs similiter nō est accipere primū in mutatiōe tali: siue accipiat' successio mutatiōis inqntum pars post partē alterat': manifestū est enim q nō erit accipere primā partem albi sicut nec primā partē magnitudinis: siue accipiatur successio alte-

Lec. 6.

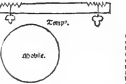
ratiōis fm ꝙ aliqd idez est albius vel minus albū. quia subiectū infinitis modis pōt variari, fm magis albū ⁊ minus albū. ⁊ sic motus alteratiōis potest esse continuus: ⁊ non habens aliquid primus.

Co.50.

Quoniam āt omne quod mutaē: in tempore mutaē. Dicitē āt i tēpore mutari: ⁊ sicut prio. ⁊ sicut secūdū alterz: ut i anno: qz i die mutatur in quo primo tempore mutatur quod mutatur ⁊ in quolibet huiusmodi necesse mutari: manifestū igitur ⁊ ex diffinitione. primuz eniz sic diximꝰ. Sz ⁊ ex his manifestū ē sit enim i quo prio moueē quod mouetur. x. R. ⁊ diuidaē scđm .k. Omne enim tēpus diuisibile est in. x. k. tempore aut mouetur aut non mouetur: ⁊ iterū i. k. r. similiter sigdez igiē i neutro moueē qescet itaqz i omni moueri enim i nullo huiusmōi quod mouetur ipossibile: si vero i altero solum moueē: non unqz in prio mouetur quod est. x. r. scđm eniz vtrūqz motus ē: necesse est igitur in quolibet ipsius. x. k. motum ipsum esse.

Co.51.

Demonstratio probationis ꝙ id quod mouetur primo in aliquo tempore mouetur: mouetur i qualibet parte illius tpis. X K R

Lectio octaua.

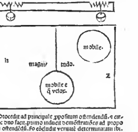
Ostquam Philosophus ostēdit qualiter sit accipere primū i mutatiōe ⁊ qliter nō. Hic ostēdit ordinez eoꝝ q̄ i motu inueniunē ad inuicez. ⁊ pmo pmittit q̄dā necessaria ad ꝓpositū ostendendū. fo ostēdit ꝓpositū ibi. (Ostēso āt hoc). Dicit ergo prio ꝙ oē ꝙ mutaē: mutatur in tempore. vt supra ostensum est. sed in tempore aliquo dicitur aliquid mutari dupliciter. vno modo prio ⁊ per se. Alio modo fm alterū: idest ratiōe partis: sicut dicitur aliquid mutari in anno quod mutaē i die. hac ergo distinctiōe premissa ꝓponit qđ intēdit probare scilicet si aliquid mutatur primo in aliquo tempore necesse qđ muteē i qualibet parte illius temporis: ⁊ hoc pbat dupliciter. primo quidez ex diffinitiōe eius qđ dicitē primū. hoc enim dicitur primo alicui cōuenire quod cōuenit ei fm quālibet suā partem vt in principio quinti dictū est. secūdo ꝓbat idē per rōnez sit enim tempus l quo primo aliquid mouetur x. r. ⁊ qz omne ipsis est diuisibile: diuidaē fm. k. necesse est ergo dicere ꝙ i parte temporis q̄ est. x. k. aut moueatur an nō moueaē. ⁊ similiter de parte que est. k. r. si ergo deē ꝙ in neutra harz partiū mouetur. sequitur ꝙ neqz in toto. x. r. moueatur: sed quiescat in eo: qz ipossibile est ꝙ aliquid moueatur in tempore in cuius nulla parte mouetur. Si āt detur ꝙ in vna parte temporis moueatur ⁊ nō i alia. sequitur ꝙ nō primo moueatur in. x. r. tempore. qz oporteret ꝙ fm vtrāqz partem moueretur. ⁊ nō fm alterā tm̄. Necesse est ergo dicere ꝙ moueatur i qualibet parte tēporis quod est. x. r. ⁊ hoc est ꝙ demonstrare volumus scilicet ꝙ in quo primo tempore aliquid mouetur. i qualibet parte eius mouetur. Deinde cum dicit.

lec.5.t.4.
Lec.10.
Lec.1.

Ostenso autē hoc manifestuz ē quod omne qđ moueē: necesse ē motū esse prius: si eniz i. x. r. prio tempore per. k. l. motum ē: magnitudinē i medietate ꝙ eque velociter mouetur: et simul iceptum ē: medium erit motum: si autez eque velox i eodem tempore motum ē aliqd: ⁊ alterū necesse est per eandem motum eē magnitudinem: q̄re erit motum priꝰ qđ moueē.

Co.52.

Demonstratio prima probans ꝙ omne moueri precedit mutatuz esse. X Tempus. R

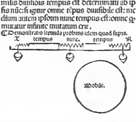

Procedit ad principale ꝓpositum ostendendū. ⁊ circa hoc duo facit. primo inducit demōstratiōes ad propositum ostendēdū. fo cōcludit veritatē determinatam ibi. (Quare necesse est). Circa primū duo facit. primo ostendit ꝙ ante omne moueri p̄cedit mutatū esse. scđo ꝙ econuerso ante quodlibet mutatū esse precedit moueri ibi. (Non solum aūt quod mutatur). Primū ostendit tribus rōnibus quarū prima talis est. detur ꝙ in. x. r. prio tempore aliquod mobile motum sit per. k. l. magnitudinem. manifestum est ꝙ si accipiatur aliud mobile eque velox quod simul inceptum ē moueri cū ipso in medietate temporis motum erit per medium magnitudinis. cū ergo sit eque velox illud mobile quod ponitur moueri per totam magnitudinem: sequitur quod etiam ipsum in eodem tempore scilicet i medietate temporis. x. r. motum est iam per eandem magnitudinem que scilicet est pars totius magnitudinis. k. l. sequetur ergo quod illud quod mouetur prius est mutatum: vt autem illud quod hic dicitur manifestius intelligatur. Considerandum est quod sicut punctus nominat terminum linee: ita mutatum esse nominat terminum motus. quācunqz autem lineam vel partem linee accipias. semper est dicere ꝙ ante consumationem linee totius sit accipere aliquod punctum secundum quod linea diuidatur. ⁊ similiter ante quemlibet motum et ante quācunque partem motus est accipere aliquod mutatum esse quia dum mobile est in moueri ad aliquem terminum iam pertransiuit aliquod signum. respectu cuius iam dicitur mutatum esse: sed sicut punctum infra lineam est in potentia ante linee diuisionem. In actu autem quando iam linea est diuisa. cū punctum sit ipsa linee diuisio. similiter hoc ꝙ dico mutatum esse infra motum est in potentia quando motus non ibi terminatur. sed si ibi terminetur erit in actu. ⁊ quia quod est in actu notius est eo quod est in potentia. ideo Aristo. probauit ꝙ illud quod continue mouetur iam mutatum est aliquid per aliud mobile eque velox cū

tus motus iam terminatus est. sicut si quis probaret ꝙ in aliqua linea esset punctum in potentia per hoc ꝙ alia linea eiusdem rationis esset diuisa in actu.
Secundam rationem ponit ibi.

Co.53. Amplius autem ⁊ si in omni tempore qđ est .x.r. motuz esse dicimus aut omnino in quolibet tempore: in accipiendo vltimum ipsius temporis nunc: hoc enim determinans est: ⁊ medium ipsorum nunc tempus est: ⁊ in alijs similiter dicetur motum esse: medietatis autem vltimum diuisio est. quare ⁊ in medio motū erit: ⁊ omnino in qualibet partium. semper enim similis diuisiōis tempus est determinatū ab ipsis nūc: si igitur omne tēpus diuisibile est: medium autem ipsorum nunc tempus est: omne ꝙ mutatur infinite mutatum erit.

Demonstratio secunda probans idem quod supra.

Quia talis est in toto tempore .x.r. vel in quocūꝙ alio dicitur aliquid mutatum esse per hoc ꝙ accipitur vltimū nunc ipsius temporis non ꝙ in nunc moueatur aliquid: sed quia in nunc terminatur motus. vnde hic non accipit mutatum esse pro eo quod est aliquando moueri sꝫ pro eo ꝙ est terminari motū ideo autē necesse ē terminari motū in vltimo nunc tēporis mensurantis motum: quia ipsum nūc determinat tēpus. idest est terminus ipsius sicut punctū linee. ⁊ oportet omne tempus esse medium inter duo nunc sicut linea est inter duo puncta quia ergo moueri est in tempore sequitur ꝙ motum esse sit in nunc quod ē terminus temporis. ⁊ si ita est de motu qui est in toto tempore. oportet etiam ꝙ similiter dicatur de partibus motus qui sunt in partibus temporis. iam enī ostensum est ꝙ si aliquid mouetur p̄rio in toto tēpore: quod mouet̄ in qualibet parte temporie: quelibet autē pars tēporis accepta terminat̄ ad aliqđ nunc. Oportet enim ꝙ vltimum medietatis tēporis sit (diuisio) idest ipsuꝫ nūc quod diuidit inter duas partes tēporis. quare sequitur ꝙ illud qđ mouetur per totum sit prius motum in medio propter nunc quod determinat medium. ⁊ eadem ratio est de qͣlibet alia parte temporis. qualitercunꝙ enim diuidatur tēpus semper inuenietur quelibet pars temporis determinari a duobus nunc: ⁊ post primum nūc temporis mensurantis motum quodcūꝙ aliud nunc accipiat̄ in eo iaꝫ motum est: q2 illud nūc quodcūꝙ accipiat̄ est terminus temporis mensurantis motum. q2 igitur omne tēpus diuisibile est in tempore: ⁊ omne tempus est medium inter duo nunc. ⁊ in omni nunc qđ est vltimum temporis mensurantis motum: aliquid motū est: sicut probatuꝫ est sequit̄ ꝙ omne quod mutatur sit infinities mutatuꝫ: quia mutatū est esse terminus motus sicut punctū linee: ⁊ nūc temporis. Sicut ergo in qualibet linea est signare infinities pūctū ante punctum ⁊ in quolibet tempore infinities nūc ante nūc propter hoc ꝙ vtrūꝙ ē diuisibile in infinitum: ita in quolibet moueri est signare infinites mutatū

Lec.5

esse: q2 motus est in infinitum diuisibilis. sicut linea ⁊ tēpus: vt supra probatum est. Tertiam rationeꝫ ponit ibi.

Lec.6. Co.54. Amplius aūt si cōtinue qđ mutatur: ⁊ non corrumpit̄: neꝙ pausat a mutatione: aut mutari: aut mutatum esse: necesse ē i quolibet i ipso āt nūc nō ē mutari necesse mutatū eē scđꝫ vnūqđqꝫ ipsorū nūc: q̄re si ipsa nūc infinita sunt. necesse est oē qđ mutatur infinite mutatum eē.

Que talis est omne quod mutat̄ (si non corrūpit̄: neꝙ pausata mutatione) idest neꝙ desinit moueri quasi cōtinue mutatuꝫ: necesse est ꝙ in quolibet nunc temporis in quo mouetur vel mutetur vel sit mutatuꝫ. Sed in nunc non mutatur: vt ostensum est: ergo necesse est ꝙ in quolibet nunc temporis mensurantis motum continuū sit mutatum sed in quolibet tempore sunt infinita nunc: q2 nūc est diuisio temporis ⁊ tempus est infinitum diuisibile. ergo omne ꝙ mutatur est infinites mutatum. ⁊ ita sequit̄ ꝙ ante omne moueri sit mutatū esse: non quasi extra ipsum moueri existens: sed in ipso. vt terminans aliquam partem eius. Deinde cum dicit.

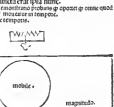
Lec.5

Non solū autē qđ mutat̄ necesse est mutatū esse: sed etiam mutatū necesse prius mutari.

Probat ꝙ econuerso ante omne mutatū esse precedat mutari. ⁊ primo ex parte tēporis. scđo ex parte rei sꝫ qͥ est motus ibi. (Amplius aūt i magnitudie.) Circa primū duo facit. p̄rio p̄ponit p̄positū. sc̄o demōstrat quoddā necessariū ad p̄bādū p̄positū ibi. (Oē. n. qđ ex quoddam.) Tertio iducit p̄batōeꝫ p̄icipalis p̄positi ibi. (Quū igit̄.) Dicit ergo p̄rio ꝙ nō solū oē qđ mutat̄ necesse ē mutatū eē tā: sꝫ et oē qđ mutatū ē necesse ē pri⁹ mutari: q2 mutatū eē ē termin⁹ ei⁹ qđ ē moueri. Vn̄ oportet ꝙ ante mutatuꝫ esse precedat moueri. Deinde cum dicit.

Co.55. Omne enī qđ ex qđdā i qđā: mutatū est: ⁊ i tēpore mutatū ē. Sit enī i tp̄o nūc ex .a in .b. mutat̄ ergo i eodē qdē: nūc i quo ē i tp̄o .a. nō mutatū ē: simul enī eēt i tp̄o .a. ⁊ i .b. Q đ .n. mutatū ē. q̄ndo mutatū ē. qđ nō ē i hoc. ostēsū ē pri⁹. si vō i alio ē. i medio erit tēp⁹. Nō eniꝫ coniuncta erat ipsa nunc.

Demonstratio probans ꝙ oportet ꝙ omne quod mouetur moueatur in tempore.
Nunc temporis.

Pōit qđdā necessariū ad p̄positi p̄batōeꝫ. s. ꝙ oē qđ mutatur ex quodam in quoddam: sit mutatuꝫ in tēpore. Sed aduertendū ꝙ hic mutandū esse non est idem quod terminari motum. Supra enī ostensum est ꝙ id tempore in quo p̄rimo dicit̄ mutatū eē est indiuisibile: sed accipitur hic mutatum esse sm̄ ꝙ significat ꝙ aliquid prius mouebatur quasi dicat omne ꝙ mouebatur: mouebatur

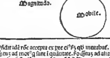
in tpe. ⁊ hoc probat sic. si hoc nõ est verũ: sit aliquid mu/tatũ ex. a. in. b. i. ex vno termino in alterũ in ipso nunc. hoc posito sequit ꝙ quando ē in ipso. a. i. in termino a quo in eodē nunc nõdũ est mutatũ: qꝛ iã supra ostēsum est ꝙ
Lec.7. illud qđ mutatũ est quando mutatũ est non est in termi/no a quo. sed magis in termino ad quē. sequeretur ergo ꝙ simul esset in. a. ⁊ in. b. oꝫ ergo dicere ꝙ ī alio nunc sit in a. ⁊. in alio nunc mutatũ sit. Sed īter q̄libet duo nũc est tēp⁹ mediũ: qꝛ duo nunc nõ possunt eē sibi cõiuncta ime/
Lec.1. diate: vt supra ostēsũ ē. Relinquit ergo ꝙ oē qđ mutatur: mutatur in tpe. Videt ãt ꝙ hic cõcludit habere instãtiã in generatione ⁊ corruptõe inter quorũ terminos non est aliquod mediũ. Si. n. inter nunc in quo est in termino a quo ⁊ inter nunc in quo ē ī termīo ad quē sit tempus me/diũ: sequet ꝙ aliqd sit in mediũ inter esse ⁊ nõ esse: qꝛ ī il/lo medio tpe id qđ mutat: neq̄ esset ens: neq̄ non ens. Sed quia ratio que hic ponitur demonstratiua est: opor/tet ꝙ hic dicit aliquo modo etiã in generatione ⁊ cor/ruptione saluari. ita tñ ꝙ aliquo modo ẽt huiusmodi muta/tiões sint momentanee: cũ nõ possit esse aliqđ mediũ in/ter extrema earũ. Est igit dicẽdũ ꝙ illud qđ notat de non esse in esse vel ecõuerso nõ est simul in non esse. sed si/cut in. viii. dicet non est dare vltimum instans in quo id
Lec.17. qđ generat sit non ens: sꝫ ē dare primum instans in quo est ita ꝙ in tpe precedenti illud instans est nõ ens: īter tē/pus ãt ⁊ īstãs qđ terminat motũ nõ est aliqđ mediũ: ⁊ sic non oꝫ quod sit mediũ īter esse ⁊ nõ esse: sed qꝛ tem/pus qđ precedit instans in quo primo est qđ generatur mensurat aliquẽ motũ: sequit ꝙ sicut illud īstans ī quo primo est: quod generatur est terminus precedẽtis tem/poris mensurãtis motum. ita incipere esse est terminus precedentis motus. Si ergo generatio dicatur ipsa ince/ptio essendi sic est terminus motus: ⁊ sic est in instanti: qꝛ terminari motũ quod est mutatum esse est in indiuisi/
Lec.7. bili temporis: vt supra ostensũ est. Si autem generatio accipiatur ipsa inceptio essendi cum toto motu preceden/te cuius est terminus. sic non est in instanti: sed in tempo/re. ita ꝙ in toto tẽpore precedenti est non ens. illud quod generatur ⁊ in vltimo instanti est ens. ⁊ similiter dicen/dum est de corruptione. ¶ Deinde cum dicit.

Co.56. Quoniam igitur in tempore mutatum est: tempus aut omne diuisibile: in medio alio ali/ud erit mutatum ⁊ iterũ in illius medio aliud ⁊ sic semper. Quare mutabitur prius.

¶ Probat principale propositũ tali rõne omne qđ mu/
Lec.5. tatũ est in tempore mutabat. vt probatũ est. omne autẽ tempus est diuisibile. quod autem in aliquo tpe mutatur in qualibet parte illius temporis mutatur. ergo oportet dicere ꝙ illud qđ mutatum est in toto aliquo tempore mutabat prius in medietate temporis. ⁊ iterum in me/dietate medietatis. ⁊ sic super procedet. propter hoc ꝙ tempus est in īfinitũ diuisibile ergo sequit ꝙ omne qđ mutatũ est prius mutabatur ⁊ ita ante omne mutatum esse precedit mutari. ¶ Deinde cum dicit.

Co.57. Amplius autem in magnitudine manife/stius est quod dicitur propter id quod conti/nua est magnitudo in qua mutatur quod mu/tatur. Sit enim mutatum ex. c. in. d. Ergo si in/diuisibile est ipsum. c. d. impartibile erit im/partibili continuũ. Quoniã autem hoc im/possibile est. necesse est magnitudinem esse. qđ interest ⁊ in infinita diuisibile. quare si in illa mutatur prius. necesse ergo omne quod muta/tum est mutari prius.

¶ Demonstratio probans ꝙ ante omne mutatum esse precedit mutari.

¶ Ostēdit idē rõe accepta ex pte ei⁹ sꝫ qđ mutabat. ⁊ pri/mo q̃tũ ad mot⁹ q sunt ī quãtitate. 2o q̃tũ ad alias mu/tatões ibi. (Eadē. n. demõstratõ ē.) Dicit ergo pmo ꝙ hoc qđ dictũ ē ex pte tpis cõmunit ad omnẽ mutatiõẽ manifesti⁹ pt accipi ex pte magnitudinis: qꝛ magnitudo ē manifestior q̃ tps. ⁊ magnitudo ꝯtinua est sicut ⁊ temp⁹ ⁊ in ea aliqd mutat scilicet illđ qđ mouet ſm locum vel quod mouet ſm augmentum ⁊ decrementum. sit ergo aliquid mutatũ ex. c. in. d. non ãt potest dici ꝙ totũ qđ est. c. d. sit indiuisibile: qꝛ oportet ꝙ. c. d. sit pars alicuius magnitudinis: sicut motus q est ex. c. in. d. est pars mot⁹
Lec.6. totius. Similiter enĩ diuiditur magnitudo ⁊ motus vt supra ostensum est. Si autẽ aliquod indiuisibile sit pars magnitudinis: sequitur ꝙ duo impartibilia erunt imme/
Lec.1. diate coniuncta quod est impossibile: vt supra ostensum est. Nõ ergo pt dici ꝙ totũ. c. d. sit indiuisibile. ergo ne/cesse ē ꝙ id qđ ē īter. c. ⁊. d. sit q̄dã magnitudo ⁊ p ꝯñs ꝙ ī īfinitũ diuidi possit: sꝫ sꝙ prius mutat in parte magnitu/dinis: q̃ sit mutatũ per totã magnitudinē: ergo necesse ē oē qđ mutatũ ē prius mutari: sicut necesse est ꝙ ante q̃lꝫ magnitudinē totam sit ps eius. ¶ Deinde cum dicit.

Eadē eni demõstratio est ī nõ cõtinuis. vt ī cõtrariis ⁊ cõtradictiõe. Accipim⁹ eni in tẽp⁹ in quo mutatum est. ⁊ iterũ eadem dicemus.

¶ Ostēdit ꝙ idē necesse ē eē ī illis mutatõib⁹ q̄ nõ sunt ſm aliq̄ ꝯtinuũ: sicut de alteratõe q̄ ē īter cõtrarias qualitates ⁊ de generatiõe ⁊ corruptione q̄ sunt īter contradictione opposita. lꝫ. n. ī his nõ possit hoc demõstrari ex pte rei sꝫ quã ē mot⁹: accipiet tñ tps in q̄ sunt huiõi mutatiões. ⁊ eodē mõ ꝓcedet. Sic igit ī trib⁹ mutõib⁹. s. alteratiõe ⁊ corruptione ⁊ generatiõe hꝫ locũ sola pria ratio. in aliis autem tribus: scilicet augmento ⁊ decremento ⁊ loci mu/tatione habet locum vtraq̄. ¶ Deinde enim dicit. Co.58.

Quare necē ē mutatũ oē mutari pri⁹ ⁊ qđ mutat mutatũ eē: ⁊ ē ī ipo mutari mutatũ eē p/us. ipo ãt mutatũ eē mutari: ⁊ nullo mõ cõpre/hēdit priũ. Cã ãt huiõi ē: nõ eē īpartibile im/partibili cõiunctum. In infinitũ eni diuisio est sicut ī his que augmentant ⁊ minuitur lineis.

¶ Cõcludit pricipale ꝓpositũ. ⁊ pmo ī cõi. 2o specialr q̃/tũ ad gñatiõnē ⁊ corruptionē ibi. (Manifestũ igitur.) Cõcludit ergo pmo ex pmissis ꝙ necesse ē oē mutatũ pri/us mutari ⁊ ꝙ mutat prius eē mutatũ. ⁊ sic verũ ē dicē ꝙ hoc ipo qđ ē mutari pus ē mutatũ eē: ⁊ iterũ hoc ipo quod ē mutatũ eē ē pri⁹ mutari. ⁊ ita manifestũ sit ꝙ nullo mõ ꝯprehēdit aliqd primũ: ⁊ huiõi cã ē qꝛ ī motu ñ ꝯiũ/git īpartibile ipartibili. ita ꝙ tot⁹ mot⁹ ꝯpõat ex ipartibili/b⁹: qꝛ si h eēt. eēt accipē aliqđ pmũ. h ãt nõ ē vꝫ: qꝛ mot⁹ ē diuisibilis in infinitũ. sicut ẽt ⁊ linee q̄ ī infinitũ diminu/unt p diuisionē: ⁊ ī īfinitũ augmentãt p additõẽ oppo/
Lec.9. sitã diminutioni dũ scilicet ꝙ subtrahitur ab vno alteri ad/ditur: vt in tertio est ostensũ. Manifestũ est enĩ in linea ꝙ ante q̃libet partem linee est accipere punctũ ī medio illius partis. ⁊ ante illud punctũ mediũ est accipere aliã partē linee. ⁊ sic in infinitum. nõ tamen linea est īfinita qꝛ ante primũ punctũ linee non est aliqua pars linee. ⁊ simi/liter considerandũ est in motu: qꝛ cũ quelibet pars mo/tus sit diuisibilis: ante q̃libet partẽ motus est accipere

indiuiſibile aliquid in medio illius partis qd̄ eſt mutatū eſſe. ⁊ ante illud indiuiſibile eſt accipere partem motus ⁊ ſic in infinitū. non tamen ſequit̄ q̄ motus ſit infinitus: q: ante primū indiuiſibile motus nō eſt aliqua pars mot⁹ illud tamē primū indiuiſibile non dicit̄ mutatū eſſe ſicut nec primū pūctū linee dr̄ diuiſio. ¶ Deinde cum dicit.

co.59. –Manifeſtum igit̄ quoniā quod factum eſt: neceſſe eſt fieri prius: ⁊ qd̄ fit factū eſſe. q̄cūqʒ diuiſibilia ⁊ cōtinua ſunt. Non tamen ſemper quod fit: ſed aliud aliquando: vt illius aliquid ſicut domus fundamentum. Similiter autem ⁊ in eo qd̄ corrumpit̄: ⁊ qd̄ corruptū eſt: mox enim ineſt ei qd̄ fit: ⁊ qd̄ corrumpit̄ infinitū qd dam. cū ſit continuum: ſed non eſt fieri: niſi aliquid factū ſit prius. Neqʒ factū eſſe: niſi fiat aliquid. ſimiliter aūt ⁊ in corrumpi: ⁊ in corruptum eſſe. Semper enim erit ipſo corrūpi corruptum eſſe prius. corrupto autem eſſe corrūpi. Manifeſtum igitur q: quod factum eſt: neceſſe eſt fieri prius: ⁊ quod fit factum eſſe. Omnis enim magnitudo ⁊ omne tempus ſemper diuiſibilia ſunt. Quare in quocunqʒ fit aliqd: non erit vtiqʒ ſicut in primo.

¶ Oſtendit idē ſpecialiter in generatione ⁊ corruptōe. ⁊ hoc ideo q: aliter ſe hʒ mutatū eſſe ad mutari in generatōe ⁊ corruptōe. ⁊ aliter in alijs. In alijs.n. mutatū eſſe ⁊ mutari eſt ſecundum idē. ſicut alteratū eſſe ⁊ alterari eſt ſecundum albū. Nam alterari eſt mutari ſecundum albedinem. alteratum autē eſſe eſt mutatū eſſe ſecūdū albedinem: ⁊ idē dicendū eſt in motu locali ⁊ augmento ⁊ decremento: ſed in generatione ſecundū aliud eſt mutatum eſſe ⁊ ſecundum aliud mutari. Nā mutatum eſſe eſt ſecundum formam: mutari vero nō eſt ſecundum negationem forme que non ſuſcipit magis ⁊ minus ſecundū ſe

Lec.1. ſed mutari eſt ſecundum aliquid adiunctum negatiōi qd̄ ſuſcipit magis ⁊ minus quod eſt qualitas. ⁊ ideo generatum eſſe eſt terminus eius qd̄ eſt alterari. ⁊ ſimiliter corruptū eſſe. ⁊ q: motus denoīatur a termino ad quē. vt in principio quinti dictum eſt. ipſum alterari q: habet duos terminos: ſcilicet formam ſubſtantialem ⁊ qualitatem: dupliciter nominat̄: q: poteſt dici ⁊ alterari ⁊ fieri ⁊ corrumpi: ⁊ hoc modo accipi hic fieri ⁊ corrumpi pro ipſo alterari ſecundū q̄ terminatur ad eſſe vel non eſſe.

lec.12. Unde dicit q̄ illud (qd̄ factum eſt neceſſe ē prius fieri: ⁊ illud quod fit neceſſe eſt factum eſſe quecunqʒ tamen ſūt diuiſibilia ⁊ continua.) Quod quidem ponitur vt commentator dicit ad excludendum quedam que indiuiſibiliter fiunt abſqʒ motu continuo: ſicut intelligere ⁊ ſentire. que etiam non dicuntur motus niſi equiuoce: vt in .iij. de anima dicitur. Uel poteſt dici aliter q̄ hoc philoſophus addidit vt accipiatur generatio cum toto motu continuo precedente: ſed id quod fit prius factum eſſe diuerſimode inuenitur in diuerſis. quedam enim ſunt ſimplicia que habent ſimplicem generationem: ſicut aer aut ignis: ⁊ in iſtis non generatur pars ante partem ſed ſimul generatur ⁊ alteratur totum ⁊ partes: ⁊ in talibus id quod factum eſt ipſūmet prius fiebat: ⁊ qd̄ fit ipſummet prius factū ē ꝓpter continuitatē alterationis precedētis. q̄dā vero ſunt compoſita ex diſſimilibus ptibus quorū pars generatur poſt partē. ſicut in animali prius generat̄ cor: ⁊ in domo fundamentū. ⁊ in iſtis quod fit: prius factū eſt. nō ipſum met: ſed aliquid eius. ⁊ hoc eſt qd̄ ſubdit q̄ (nō ſp id qd̄ fit prius ipſummet factū ē: ſed aliquādo aliqd eius factū eſt: ſicut fundamētū domus) ſed q: oʒ deuenire ad aliq̄s partes que tota ſimul fit. oʒ q̄ in aliqua parte id qd̄ fit factū ſit ſm aliquē terminū acceptū in alteratione precedente. ſicut dū generat̄ aial iā factū eſt cor ⁊ dū generat̄ cor: iā factū ē aliquid non qdē aliqua pars cordis: ſʒ aliq̄ alteratio facta eſt ordinata ad generationē cordis ⁊ ſicut dictū eſt de generatione. ita intelligendū ē de corruptione. ſtatim.n. ei qd fit ⁊ corrumpit̄ ineſt quoddā infinitū cū ſit continuū: q: ipſū fieri ⁊ ipſū corrumpi continuū eſt. ⁊ iō non eſt fieri niſi vbi aliqd factū ſit pri⁹ nec eſt aliquid factū eē niſi fiat prius. ⁊ ſilr dicēdū ē de corrumpi ⁊ de corruptū eſſe. ſp.n. corruptū eē ē pri⁹ ipſo corrūpi. ⁊ corrūpi eſt prius hoc qd eſt corruptū eē. vñ manifeſtū eſt q̄ oē qd̄ factum ē neceſſe eſt prius fieri. ⁊ oē qd fit neceſſe ē prius factū eē aliquo modo. ⁊ hoc iō q: oīs magnitudo ⁊ oē tpˢ ſunt in infinitū diuiſibilia. ⁊ iō in quocūqʒ tpe fit aliqd hoc non erit ſicut in prīo: q: erit accipere partē priorē. ⁊ hoc qd dictū eſt de gñatōe ⁊ corruptōe: itelligēdū ē ēt de illuminatōe q̄ ē termin⁹ mot⁹ localis corporis illūināſis: ſicut gñatio ⁊ corruptio ē termin⁹ alteratiōis.

co.60. q Uoniam autem omne quod mouet̄: in tempore mouetur: ⁊ in pluri maior magnitudo: in infinito tempore impoſſibile eſt moueri per magnitudinem finitā: non eandem ſemper: ⁊ non illius aliquid quod mouetur: ſed in omni per omnem.

Lectio nona.

p Oſtquā Philoſoph⁹ determinauit de diuiſiōe mot⁹. hic determinat de finito ⁊ īfinito i motu ſicut .n. diuiſio ptīet ad rōeʒ ꝯtinui. ita finitū ⁊ īfinitū ſic āt .ſ. oñdit q̄ diuiſio ſil' iuenit̄ i motu magnitudie tpe ⁊ mobili. ita oñdit nūc idē de īfinito. Uñ circa hoc tria facit. Prio oñdit q̄ īfinitū ſilr inenit̄ i magnitudie ⁊ tpe. Scđo q̄ ſimul cū his iuenit̄ ēt i mobili ibi. (Demōſtratis āt his ⁊c.) Tertio q̄ ſiml' īueīt' i motu ibi. (Qm̄ āt neqʒ finitū ⁊c.) Circa primū duo facit. Prio oñdit q̄ ſi magnitudo ē finita tpˢ nō pt̄ eē īfinitū. ſcđo q̄ ecōuerſo: ſi tp⁹ ē finitū q̄ magnitudo n̄ pt̄ eē īfinita ibi. (Eadē āt rō ⁊c.)

Lec.9. 4. Lec. .22. ⁊ 6. Lec.8.

Circa primū duo facit. prio ꝓpōit qd̄ ītēdit. ſcđo ꝓbat ꝓpoſitū ibi. (Qđ qdē igit̄ ſi aliqd moueat̄.) Prio ergo repetit duo q̄ ſūt neceſſaria ad ꝓpoſitū oñdēdū. q̄rū vnū ē q̄ oē qd̄ mouet̄ i tpe mouet̄. Scđʒ ē q̄ i pluri tpe ab eodē mobili ptrāſit̄ maior magnitudo: ⁊ ex his duob' ſuppoſitis ītēdit ꝓbare tertiū. ſ. q̄ ipoſſibile ſit i tpe īfinito ptrāſire magnitudinē finitā. qd̄ tñ ſic ītelligēdū ē q̄ nō reiteret̄ illud qd̄ mouet̄ p eādē magnitudinē aut p aliq̄ ptē ei⁹ multotiēs. ſʒ ita q̄ i toto tpe moueat̄ p totā magnitudinē. ⁊ addidit h̄ vt ꝓſeruaret ſe a motu circulari q̄ ē ſup magnitudine finita: ⁊ tamen poteſt eſſe in tempore infinito: vt ipſe dicet in .viij. ¶ Deinde cum dicit.

Lec.19. ⁊ .20.

Quod quidem igitur ſi aliquid moueat̄ eq̄ velociter. neceſſe eſt finitum in infinito moueri: manifeſtum eſt. Accepta enim parte que menſurabit totum in equalibus temporibus tantis quot partes ſunt per totam motum eſt. Quare quoniam he finite ſunt ⁊ quantitate vnaqueqʒ ⁊ tot modis omnes: ⁊ tempus vtiqʒ erit finitum. Totiens enim erit tantum quātum tempus quod eſt partis multiplicatum ſecundum multitudinem partium.

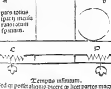
¶ Probat ꝓpoſitū. ⁊ prio ſi dr̄ mobile q̄ eq̄ velociter mouet̄ p totā magnitudinē. Scđo ſi non vniformit̄ ⁊ regulariter moueat̄ ibi. (Sʒ ſi n̄ ſit ⁊c.) Dicit ergo primo q̄ ſi ſit aliqd̄ mobile qd̄ eq̄ vlocit̄ moueat̄ p totū. neceſſe ē q̄ ſi ptrāſit finitā magnitudinē. q̄ h̄ ſit i tpe finito. Accipiatur .n. vna ps magnitudis q̄ mēſurat totū. puta ſit tertia vl̄ q̄rta ps magnitudis. Si ergo mobile eq̄ vlocit̄ mouet̄ p totū: ⁊ eq̄ velox ē qd̄ eq̄le ſpaciū in eq̄li tpe ptranſit ſequit̄ q̄ in equalibus tēporibus ⁊ tot quot ſunt partes magnitudinis pertranſeat mobile totā magnitudinem. puta

si accepta sit quarta pars magnitudinis eã ptrãsibit ĩ aliq tpe: ⁊ aliã quartã in alio tpe equali. ⁊ sic totã magnitudinẽ ptrãsit in quattuor equalibus tẽporibus q: ergo ptes magnitudinis sunt finite numero ⁊ vna queqꝫ ẽt est finita ſm quãtitatẽ ⁊ tot modis ptrãsit oẽs partes. i. in totidẽ tẽporibus equalibus. ſequit ꝙ totũ tẽpus in quo ptrãsit totã magnitudinẽ sit finitũ: mẽsurabit eni a tpe finito. q: erit totiens tantũ q̃ntũ est tẽpus in quo pertrãsit ptẽ quotiens magnitudo tota est tãta quanta est ps: ⁊ sic totũ tẽpus erit multiplicatũ ſm multiplicationẽ ptiũ. omne aũt multiplicatũ mensurat a submultiplici sicut duplũ a dimidio: ⁊ triplũ a triplo: ⁊ sic de aliis. Tẽpus aũt quo pertrãsit ptẽ est finitũ: q: si dicer ꝙ sit infinitũ sequet ꝙ in equali tpe ptransreat totũ ⁊ ptẽ: ꝙ est ꝯtra id qḋ suppositũ est. ⁊ sic oꝫ ꝙ totũ tẽpus sit finitũ. q: nullũ infinitũ mẽsurat a finito.

Co. 61.

Sꝫ si nõ sit eq̃ velocit differt nihil. Sit. n. in quo. a. ⁊. b. spaciũ finitũ: qḋ motũ sit in infinito tempore: ⁊ tempus infinitũ in quo. c. d. Si igit necesse est prius alterũ altero motũ esse. Hoc aũt manifestũ ꝙ tẽporis in priori ⁊ priori alterũ motũ est. Semper enim in pluri alterum erit motum esse: siue eque velociter mutet. siue nõ eque velociter mutet: ⁊ siue intẽdat motus: siue remittatur: siue maneat nihil minus. Accipiat igitur aliqd. a. b. spacii. qḋ sit a. c. qḋ mensurat. a. b. Hoc itaqꝫ infinitũ in quodã factuꝫ ẽ tẽpore. In infinito. n. nõ põt esse. Oẽ. n. in infinito est. ⁊ iterũ alterũ iã si accipiamus q̃ntuꝫ est. a. e. necesse in infinito tpe esse. Omne enim in finito. ⁊ sic accipiens q̃m infiniti qñdẽ nulla ps que mensuret. Impossibile. n. infinitũ esse ex finitis ⁊ equalibus ⁊ inequalibus: pp id quod mensurant finita multitudine ⁊ magnitudine a quodam vno siue equalia siue inequalia: finita autẽ magnitudinĩ nihil minus. Spaciũ ãt finitũ tantis. que sunt. a. e mensuratur: ergo in finito tempore. a. b. mouet. Similiter autem ⁊ in quiete. Quare neqꝫ fieri neqꝫ corrumpi possit possibile est semper aliquid vnuꝫ ⁊ idem.

Demonstratio probans ꝙ si magnitudo est finita ꝙ tẽpus infinitum esse non potest.

Tempus infinitum.

Sed q: posset aliquis dicere ꝙ licet partes magnitudinis sint equales ⁊ mensurent totam magnitudinem. tamen potest contingere ꝙ partes temporis non sunt equales. sicut qñ nõ est equalis velocitas in toto motu. ⁊ sic tẽpus quo mouet ꝑ partẽ magnitudinis nõ mẽsurabit tẽp᷒ quo mouet ꝑ totã. Ideo ꝯsequẽter ibi. (Sꝫ si nõ sit ⁊c.) Ostẽdit ꝙ hoc nihil differt q̃ntũ ad propositũ. Sit. n. a. b. spaciuꝫ finitũ qḋ pertransitũ sit in tpe infinito qḋ est. c. d. Necesse ẽ at in oĩ motu ꝙ prius pertrãseat vna ps q̃ altera ⁊ hoc ẽt manifestuꝫ est ꝙ in priori pte temporis ⁊ posteriori: altera ⁊ altera ps magnitudinis pertransit. ⁊ ita oꝫ ꝙ neqꝫ due ptes magnitudinis pertrãseant in vna ⁊ eadẽ pte tpis: neqꝫ ꝙ in duab᷒ ptibus tpis ptranseat vna ⁊ eadẽ ps magnitudinis. ⁊ sic oꝫ ꝙ si in aliquo tẽpore ptrãsita est aliqua pars magnitudinis: qḋ in pluri tpe pertranseat: non solũ illa ps magnitudinis: sꝫ et cum hac ⁊ altera ⁊ hoc idifferenter. siue eque velociter moueat mobili siue non. vel ꝑ hoc ꝙ velocitas sꝑ magis ac magis itendit: sicut in motibus nãlibus: vel per hoc ꝙ magis ⁊ magis remittitur. sicut in motibus violẽtis. His igit suppositis accipiat aliq̃ pars spacii. a. b. que quidẽ ps sit. a. e. ⁊ mensuret totũ. a. b. ita. s. ꝙ sit aliquota ps eius vel tertia vel q̃rta. Hec igit pars spacii pertransita ẽ in aliquo tpe finito. Non. n. pt dari ꝙ sit pertrãsita in tpe infinito: q: totũ spaciũ pertransitũ ẽ in tpe ifinito: ⁊ i minori ptrãsit pars q̃ totũ. Itẽ accipiamus aliã ptẽ spacii que sit eq̃lis parti. a. e. ⁊ eadẽ rõe necesse est ꝙ hec ps pertranseat in tpe finito: q: totum spacium pertransitur in tempore infinito. ⁊ sic semper accipiendo accipiam tot tempora finita quot sunt partes spacii ex quibus constituetur totum tẽpus in quo mouetur per totum spaciũ. impossibile est autẽ ꝙ aliqua ps infiniti mensuret totum: neqꝫ ſm magnitudinẽ: neqꝫ ſm multitudinem: q: impossibile ẽ ꝙ infinitũ constet ex ptibus finitis numero. quarum etiã vnaqueqꝫ sit finita q̃ntitate siue dicatur ꝙ ille partes sint equales: siue ꝙ sint inequales: q: quecunqꝫ mensurant a quodã vno siue ſm multitudinem siue ſꝫ magnitudinem: oꝫ ea esse finita: ideo ãt dico multitudinẽ ⁊ magnitudinẽ: q: nihil minus mensuratur aliquid per hoc ꝙ habet finitam magnitudinem siue partes mensurantes sint equales siue inequales. quando enim sunt equales tunc pars mensurat totum: ⁊ multitudine ⁊ magnitudine: qñ vero sunt inequales mensurat multitudine: sed non magnitudine. Sic ergo patet ꝙ omne tempus quod habet partes finitas numero ⁊ quantitate: siue sint equales siue inequales est finitum: sed spacium finitum mensuratur aliquibus finitis ex quantis cõtingit componi. a. b. ⁊ oꝫ esse equales numero partes tẽporis ⁊ partes magnitudinis. ⁊ quaslibet esse finitas quãtitate. ergo relinquitur ꝙ per totum spacium moueatur in tempore finito.

Deinde cum dicit.

Co. 61.

Eadẽ aũt ratio: ⁊ ꝙ neqꝫ infinito tpe infinitũ possibile est moueri: neqꝫ quiescere: neqꝫ qḋ regulariter mouet: neqꝫ qḋ irregulariter. Accepta. n. quadã pte que menetur totũ tps: i hac aliqd tantũ transibit magnitudinis ⁊ nõ totaꝫ: in oĩ. n. totã: ⁊ iterũ i equali aliã: ⁊ in vnoquoqꝫ similiter: siue eq̃lis erit: siue ineq̃lis ei que ẽ a pricipio. Differret autẽ nihil: si solũ sit finita vnaq̃qꝫ. Manifestũ. n. ꝙ diuiso tpe ifinitũ nõ aufert finita diuisione facta ⁊ q̃nto tot modis. Quare nõ transibit in finito tẽpore infinituꝫ. Nihil autem differt magnitudinẽ i altera: aut in vtraqꝫ esse ifinitam. Erit eni eadem ratio.

Ostẽdit ꝙ ecõuerso si tps est finituꝫ ⁊ magnitudo ẽ finita. ⁊ dicit ꝙ per eandeꝫ rõem potest ostendi: q: ifinitum spacium non potest pertransiri in tempore finito: neqꝫ iterũ põt quies esse infinita in tpe finito. ⁊ hoc idifferenter siue moueatur aliquid regulariter idest eque velociter: siue non regulariter. q: ex quo tempus ponitur finitum: accipiatur aliqua pars temporis que mensuret totũ tẽp᷒ in q̃ mobile pertransit aliquam partem magnitudinis non ãt

totũ:q: totũ ptrãsit i toto tpe:ↄ iterũ i eq̃li tpe ptrãsit aliã pte magnitudis. ↄ silr p vtraq̃z pte tpis accipiet aliq̃ ps magnitudis: ↄ b' idifferent siue ps magnitudis: scdo acce pta sit eq̃lis p̃me pti: qđ ↄtigit qñ eq̃ velocit mouet: siue sit ineq̃lis. qđ ↄtigit qñ ñ eq̃ vlocit mouet. .B.n nibil differt dũmõ ponat ꝙ q̃lz ps magnitudis sit accepta fini ta: qđ oꝫ dicẽ: aliogn tm̃ moueret i pte tpis q̃tũ i toto. Sic.n. manifestũ ẽ ꝙ p diuisionẽ tpis auferetur totuz spa cium infini um p aliq̃s finitã ablationẽ. q: cuz tps diuidat in partes finitas eq̃es. ↄ tot oporteat esse partes magnitu dinis quot tpis: sequetur ꝙ spacium infinitũ consumetur facta finita ablatõe: eo ꝙ tot modis oꝫ diuidi magnitudi nẽ: sicut ↄ tps. hoc aũt ẽ ĩpossibile ergo manifestũ ẽ ꝙ ifini tũ spa iũ nõ ptransit in tpe finito: ↄ hoc indifferenter siue magnitudo spacij sit infinita ex vna parte: siue ex vtraq̃z: q: eadẽ ratio est de vtroq̃z. ℭ Deinde cum dicit.

Demõstratis enim his manifestum est ꝙ neq̃z finitam magnitudinẽ infinitũ cõtingit trã sire infinito tempore propter eandem causam. In parte enim temporis finitum transibit: ↄ in vnoquoq̃z similiter. Quare in omni finitum.

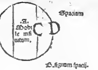
Co.63.

ℭ Ostendit ꝙ infinitum ↄ finituz similiter inenitur i mo bili sicut in magnitudine ↄ tempore. ↄ circa hoc tria facit. primo ostendit ꝙ mobile non est infinitũ si tps ↄ magni tudo sint finita. secundo ꝙ mobile nõ est infinitũ: si magni tudo sit ĩfinita: ↄ tps finitum ibi. (At vero neq̃z ĩfinituz.) Tertio ꝙ mobile nõ pt eẽ infinituz si magnitudo sit finita ↄ tẽp' ĩfinitũ ibi. (Amplius aũt ↄ tpe.) Primũ ostẽdit dua b' rõnibus circa q̃rũ p̃mã dicit ꝙ demõstrato ꝙ magni tudo finita nõ ptrãsitur tpe infinito neq̃z infinita finito ma nifestũ ẽ ex eadeꝫ cã ꝙ neq̃z infinitum mobile potest per trãsire finitã magnitudinẽ i tpe finito. accipiat eniꝫ aliqua pars tpis finiti: i illa pte spaciũ finitũ ptransibit nõ totum mobile s; ps mobilis: ↄ i alia parte tpis silr. ↄ sic de alijs ↄ sic oportebit accipere tot partes mobilis quot accipiũ tur partes tẽporis. ĩfinitũ aũt non cõponit ex partib' finitis vt ostensum est. ergo sequit ꝙ mobile qđ mouet in toto tempore finito sit finituz. Secundam rationem ponit ibi.

Qm̃ aũt finitũ nõ trãsibit ĩfinitũ ĩfinito tẽ pore mãifestũ ẽ: sicut neq̃z ĩfinitũ finitũ. Si.n. ĩfinitũ finitũ: necesse ẽ ↄ finitũ ĩfinitũ trãsire. ni bil.n. differt q̃đlz eẽ qđ mouet: vtrobiq̃z.n. fini tũ ptrãsibit ĩfinitũ. Cũ.n. moueat ĩfinitũ i quo ẽ.a. erit aliqđ ipsi' scđm.b. finitũ: vt.c.d. ↄ iterũ aliud: ↄ aliud: ↄ sp sic. Quare simul accidit ĩfi nitũ motũ esse p finitũ: ↄ finitũ trãsire ĩfinitum. Neq̃z.n. fortassis possibile ẽ aliť ĩfinitũ muta re finitum q̃z ꝙ finitũ trãseat ĩfinitum: aut ita quod feratur aut metiť. Quare qm̃ hoc ĩpossi bile est: non transibit infinitum finitum.

Co.64.

ℭ Demonstratio probans ꝙ mobile infinitum non po test pertransire magnitudinem finitam in tempore finito

B. signum spacij.

ℭ Et differt hec secunda ratio a priori: q: in priori assu mebatur pro principio idem mediũ ex quo superius de monstrabat hic autem accipitur pro principio ipsa cõclu sio superius demonstrata. Ostensum est enim ꝙ mobile finitum non potest pertransire spaciuꝫ infinituꝫ in tẽpore finito: vnde manifestum est ꝙ eadem ratione nec mobile infinituꝫ potest pertransire spaciuꝫ finitum in tempore fi nito: q: si infinituꝫ mobile pertransit spaciuꝫ finituꝫ: sequi tur ꝙ etiaꝫ finitum mobile pertranseat spacium infinitũ: q: cuꝫ tam mobile q̃z spaciuꝫ sit quantuꝫ: datis duob' q̃z tis nihil differt quod eorum moueatur ↄ quod quiescat. hoc eniꝫ habebitur pro spacio quod quiescit: ↄ illud pro mobili quod mouetur. manifestum est enim ꝙ quodcũ q̃z ponatur moueri: sequitur ꝙ finitum pertranseat infini tum. moueatur enim infinitũ quod est.a. ↄ sit aliqua pars eius finita que est.c.d quando totum mouetur: hec pars finita erit secundum aliquod signum spacij quod sit.b. ↄ continuato motu iterum alia pars infiniti mobilis fiet iu xta illud spaciuꝫ: ↄ sic semper: vnde sicut mobile pertran sit spacium ita spacium quoddam pertransit mobile: inq̃z tuꝫ successiue alternãtur diuerse partes mobilis iuxta spa cium: vnde patet ꝙ simul accidit infinitum mobile mo ueri per finituꝫ spaciuꝫ: ↄ finituꝫ transire infinituꝫ. non.n. aliter est possibile ꝙ infinituꝫ moueatur per spacium fini tuꝫ: q̃z ꝙ finitum pertranseat infinitum: aut ita ꝙ fini tum feratur per infinitum: sicut quando mobile est finitũ ↄ spaciuꝫ infinituꝫ: aut ita ꝙ saltꝫ finituꝫ mẽsuratur infini tuꝫ: sicut cuꝫ spaciuꝫ est finitum ↄ mobile infinitum. tunc eniꝫ licet finitum non feratur per infinituꝫ: tamen finitum mensurat infinituꝫ inquantuꝫ spaciuꝫ fit iuxta singulas par tes mobilis infiniti: q: ergo hoc est impossibile: sequitur ꝙ infinitum mobile non pertransit spacium finitum in tẽ pore finito. ℭ Deinde cum dicit.

At vero neq̃z infinitum infinito tempore transibit infinitum. Si enim infinitum ↄ finitũ: inest enim in infinito finitũ. Amplius autem ↄ tempore accepto eadem erit demonstratio.

Co.65.

ℭ Ostendit ꝙ non potest esse mobile infinituꝫ spacio exi stente infinito ↄ tempore finito ↄ hoc est quod dicit: ꝙ in finitum mobile non pertransit infinituꝫ spaciuꝫ in tempo re finito. in omni enim infinito est aliquid finituꝫ. Si ergo mobile infinitum pertranseat spacium infinituꝫ in tempo re finito: sequitur ꝙ pertranseatur spacium infinitum in tempore finito: quod est contra preostensa. Deinde cum dicit. (Amplius autem ↄc.) dicit ꝙ eadem demonstratiõ erit si accipiatur tempus infinitum ↄ spacium finituꝫ: q: si pertransit infinitum mobile: finitum spacium in tempo re infinito: sequitur ꝙ in aliqua parte tẽporis finiti pertrã seat aliq̃ partẽ spacij. ↄ ita infinituꝫ pertransibit finitum in tpe finito: qđ ẽ ↄtra preostẽsa. ℭ Deinde cum dicit.

Quoniam autem neq̃z finitum transibit infinitum: neq̃z infinitum finituꝫ: neq̃z infinitũ infinito tempore mouetur. Manifestum ẽ ꝙ neq̃z motus erit infinitus infinito tpe. Quid enim differt motum aut magnitudinem infini tum facere. Necesse enim siquidem infinitum alterum ↄ alterum infinitum esse. Omnis enim loci mutatio in loco est.

Co.66.

ℭ Ostendit ꝙ finitum ↄ infinitum similiter inuenitur in motu sicut in premissis ↄ dicit ꝙ quia finitum mobile nõ pertransit spacium infinitum: nec infinitum mobile finitũ spacium: neq̃z infinitum mobile infinitum spacium in tẽ pore finito: sequi ur ex his ꝙ non posse esse motus infini tus in tempore finito: q̃ntitas enim motus accipitur secũ dum quantitatem spacij. vnde non differt motum dicere infinitum aut magnitudinem: necesse est enim si vnum eorum fuerit infinitum ↄ alterum infinitum esse: quia nõ potest esse aliqua pars loci mutationis extra locum.

Co.67.

Q Voniam autem omne aut moueť: aut quiescat: quod aptuȝ natum est: quando aptū est ⁊ quo ⁊ sic: necesse omne quod stat cuȝ stat moueri: si enī non mouetur: quiescat: sed non cōtingit quiescere quiescens.

Lectio .x.

P Ostquam Philosophꝰ determinauit de his q̄ ptinēt ad diuisionē motꝰ: hic determiat de his q̄ ptinēt ad diuisionē gen̄s. ⁊ qȝ statio ē gn̄atio gens: vt i quīto dictū ē. Prio determinat

Lec.10.

ea q̄ ptinent ad stationē. Scdo ea que ptinent ad quieteȝ ibi. (Neqȝ igiť quiescens ⁊c.) Circa primum tria facit. primo dicit ꝙ omne qđ stat mouetur. scdo ꝙ oē qđ stat: stat in tempore ibi. (Hoc autē demōstrato.) Tertio ostē dit quomodo primum dicatur in statione ibi. (In quo autem tempore.) Primum ostendit sic. omne qđ natū ē moueri eo tpe quo natū est moueri: ⁊ fm illud: ⁊ eo modo put natum est: opꝫ ꝙ moueať vel quiescat. Sed illud quod stat .i. tendit ad quietem nondū quiescit: qꝛ contigeret ꝙ aliqđ sıṁ quiescens .i. in quieteȝ tendens qesceret .i. in quiete esset: ergo omne quod stat .i. in quietē tendit mouetur quando stat. Deinde cum dicit.

Hoc aūt demonstrato manifestū ꝙ in tpe necesse ē stare. Qđ enī moueť: in tpe moueť. Qđ

Co.68.

aūt stat ostensuȝ ē esse qđ moueť. Quare necesse ē in tpe stare. Amplius aūt si velociꝰ ⁊ tar

Co.69.

dius in tpe dicimus: stare aūt ē velociꝰ ⁊ tardiꝰ.

Probat ꝙ omne qđ stať: stat in tpe duabus rōibus q̄ ruȝ prima est talis. oē qđ mouetur: moueť in tpe vt supra probatum est: sed oē qđ stat moueť. vt nūc pbatuȝ est. ergo oē qđ stat: stat in tpe. Scda rō est qꝛ velocitas ⁊ tarditas determinatur fm tempus. Sȝ cōtingit aliquid velocius ⁊ tardius stare .i. in quietem tendere. ergo omne quod stat: stat in tempore. Deinde cum dicit.

Lec.8.

In quo aūt tpe primo qđ stat stať in quodlȝ hmōi necesse ē stari. Diuisio. n. tpe si quideȝ in neutra partiū stať: neqȝ i toto. Quare neqȝ vtiqȝ stat: quod stat. Si vero altero nō in prio toto statum est. Scdm enī vtrūqȝ in hoc stať: sicut dictum est ⁊ in eo quod mouetur prius.

Co.70.

Ostendit qualiter dicať primū in statione. ⁊ circa hoc duo facit: primo ostendit qualiter dicatur aliqđ stare in aliquo tempore prius: fm ꝙ primū opponitur ei ꝙ dicitur secundum partem. scdo ostendit ꝙ in statione non est accipere aliquam primam partem ibi. (Sicut aūt qđ mouetur.) Dicit ergo primo ꝙ si in aliquo tempore dicatur aliquid stare primo ⁊ per se ⁊ non ratione partis: necesse est ꝙ stetur in qualibet parte illius temporis. Diuidatur enim tempus in duas partes: ⁊ si dicatur ꝙ in neutra pte stet: sequetur ꝙ in toto non stet in quo tamen ponebatur stare. ergo stans non stat: neqȝ etiam potest dici ꝙ in altera tantum parte stet: qꝛ sic non primo staretur in toto tempore: sed solum ratione partis. vnde relinquitur ꝙ stet in vtroqȝ. si. n. dicať primo stare in toto: qꝛ stat i vtraqȝ pte. sicut dcm̄ ē supra de eo qđ moueť. Deinde cum dicit.

Lec.8.

Sicut aūt qđ moueť non est in quo primo moueť: sic vtiqȝ neqȝ in quo stať qđ stat. Non

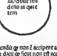
Co.71.

enī in ipso moueri neqȝ stari aliqđ est primuȝ. Sit. n. in quo primo stať in quo est. a. b. Hoc q̄dē ipartibile nō cōtingit esse. Motus. n. nō ē in impartibili. pp id quod motū est aliqđ ipsius. Qđ aūt statur demonstratuȝ est esse quod mouetur. At vero si diuisibile in qualibet ipsius partium stať. Hoc enī ostensum prius ꝙ ī quo primum statur: in quolibet illius statur. Quoniā ergo tempus est in quo primo statur ⁊ non atomum est: omne autem tempus in infinitum partibile: non erit in quo primo stať.

Demonstratio ostendens ꝙ non est accipere primam partem temporis in statione mobilis.

A. Pars temporis B. tempus.

Ostendit ꝙ non ē accipere aliquā primā partem in statione: ⁊ dicit ꝙ sicut non est accipere aliq̄ primā partem tēporis in qua aliqđ mobile moueť: ita ēt est in statiōe: qꝛ neqȝ in ipso moueri neqȝ in ipso stare pōt esse aliqua prima pars. ꝙ si nō concedatur: sit prima pars tēporis in q̄ statur. a. b. que q̄dē non pōt esse ipartibilis: qꝛ ostensuȝ ē supra ꝙ motus non ē in ipartibili tēporis: eo ꝙ semper quod moueť iā per aliud motū est: vt supra ostensum ē. demonstratū est ēt nunc ꝙ omne qđ stat mouetur. Unde relinquiť ꝙ. a. b. sit diuisibile. ergo in qualibet parte eius statur. iā. n. ostensum est ꝙ quādo in aliquo tēpore dicať stari primo ⁊ per se ⁊ non rōe partis: in q̄libet parte illiꝰ statur. ergo cū sit pars prior toto non erat. a. b. primuȝ in quo statur. ⁊ qꝛ oē illud in quo statur est tempus: ⁊ non est aliquid indiuisibile temporis: omne autem tempus est diuisibile in infinitum: sequitur ꝙ non erit accipere p̄mum in quo stetur. Deinde cum dicit.

Lec.8.

Neqȝ igiť quiescens cū primo quieuit est. In impartibili enī non quieuit: pp id qđ non est motus in atomo. In quo aūt est quiescere ⁊ moueri. Tunc. n. dicimus q̄scere: quando ⁊ in quo aptū natū est moueri. non mouetur quod aptū natū est. Amplius aūt id dicimus q̄scere cū similiter se habeat nūc vt prius: tāqȝ non vno quodam indicantes: sı duobus minimis. Quare non erit in quo q̄scat ipartibile. Si vero partibile tps vtiqȝ erit: ⁊ in qualibet partiū istarū quiescit. Eodē enī mō demōstrabiť quo ⁊ in prioribus. Quare nullū erit primuȝ. Hec aūt causa est: qꝛ quiescit quidē ⁊ mouetur omne i tempore. Tempus autem nō est primuȝ. neqȝ magnitudo neqȝ omnino nullum cōtinuum. Omne enim continuuȝ i īfinita diuisibile.

Co.71.

Co.72.

Ostendit idē de quiete. ⁊ circa hoc duo facit prio ostendit ꝙ nō est accipere primū in quiete. secundo ponit quādam consideratiōē per quā motus a quiete distinguitur ibi. (Quoniam autem omne quod mouetur.) Et quia eadem ratio est quare nō sit primū in motu statione ⁊ quiete: ideo ex his que supra dicta sunt de motu ⁊ statione cōcludit idem in quiete. ⁊ dicit ꝙ non est accipere aliquod primum in quo quiescens quieuerit. ⁊ ad hoc probāduȝ resumit quodam quod supra probatum est scilicet ꝙ nu

Lec.5.

hil quiescat in impartibili tempoꝛis. ⁊ resumit etiaȝ duas rationes quibus hoc supra probatū est. quarum prima est ꝙ motus non est i indiuisibili tēpoꝛis. in eodē autem est quiescere ⁊ moueri: q꞉ non dicimus quiescere nisi qđ id quod aptuȝ natuȝ est moueri: non mouetur tunc quando aptuȝ natuȝ est moueri: ⁊ fm id quod scđm quod natum est moueri puta qualitatē aut locū aut aliquid huiusmodi. Unde relinquitur ꝙ nihil quiescat in ipartibili tēpoꝛis. Secunda ratio est q꞉ tunc dicimus aliquid quiescere: quando similiter se habet nunc sicut prius: ac si non diudicemus quietem per aliquod vnuȝ tantuȝ: sed per cōpositioneȝ duoꝝ adinuicē: ex eo scilicet quod similiter se habet in duobus: sed in ipartibili non est accipere nunc ⁊ prius neqȝ aliqua duo. ergo illud tēpoꝛis in quo quiescit aliquid non est ipartibile. Isto autem probato procedit vlterius ad pꝛincipale pꝛopositū ostendendū. Si eniȝ illud in quo aliquid quiescit est partibile habens in se prius ⁊ posterius: sequitur ꝙ sit tēpus. Hec eniȝ est ratio tēpoꝛis: ⁊ si est tēpus opoꝛtet ꝙ in qualibet partiuȝ eius quiescat. ⁊ hoc demonstrabitur eodē modo sicut ⁊ supra monstratū est in motu ⁊ statione q꞉ scilicet si non quiescit in qualibet parte: aut ergo in nulla: aut in vna tantum. si in nulla ergo neqȝ in toto: si in vna tantuȝ: ergo in illa primo ⁊ non in toto. Si vero in qualibet parte tēpoꝛis quiescit non erit aliquid accipere primū in quiete: sicut neque in motu. ⁊ huiusmodi causa est quia vnūquodqȝ quiescit ⁊ mouetur in tēpoꝛe. Sed in tempoꝛe non est accipere aliquod pꝛimum: sicut neqȝ in magnitudine: neqȝ in aliquo continuo. propter hoc ꝙ omne continuuȝ diuisibile est in infinituȝ. ⁊ sic semper est accipere partē minoreȝ parte. ⁊ inde est ꝙ neqȝ in motu neqȝ in statione neqȝ in quiete est aliquid pꝛimum.

Deinde cum dicit.

co.74 **Quōiaȝ autē oē quod mouetur in tēpoꝛē mouetur: ⁊ ex quodā in quiddā mutatur: in quo tēpoꝛe mouetur secundū se et non quo ī illius aliquo īpossibile est tunc secunduȝ aliqđ esse pꝛimū quod mouetur.**

Ponit quandā consideratione͂ per quā distinguitur id quod mouetur ab eo ꝙ quiescit. ⁊ pꝛimo ponit eaȝ. scđo pꝛobat ibi. (Quiescere eniȝ est.) Circa primū pꝛemittit duas suppositiones. Quaruȝ vna est ꝙ omne quod mouetur: mouetur in tēpoꝛē. secunda est quod omne ꝙ mutatur: mutatur ex vno termino in aliū. Ex his duobus intendit concludere tertiū. s. ꝙ si accipiatur aliquod mobile quod pꝛio ⁊ per se moueatur ⁊ non soluȝ ratione sue partis īpossibile est ꝙ sit fm aliquid vnū ⁊ idem illius rei in qua est motus: vt puta in vno ⁊ eodē loco vel ī vna ⁊ eadeȝ dispositione albedinis in aliquo tempoꝛe: ita ꝙ accipiamus in tēpoꝛe esse scđȝ se ⁊ non ratione alicuius ꝙ in tēpoꝛe sit. ideo auteȝ opoꝛtet ꝙ accipiatur mobile. (quod pꝛimum mouetur) quia nihil pꝛohibet aliquid moueri scđȝ parteȝ: ⁊ tamen ipsuȝ manet per totuȝ tempus in vno ⁊ eodē loco: sicut cuȝ homo sedens mouet pedē. ideo autē dixit ex parte tēpoꝛis (in quo tēpoꝛe mouetur scđȝ se ⁊ non quo in illius aliquo) quia aliquid dum mouetur potest dici ꝙ est in aliquo vno ⁊ eodeȝ loco in tali die: sed hoc dicitur: q꞉ fuit in illo loco non in toto die: sed in aliquo nunc illius diei.

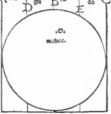
Deinde cum dicit.

Quiescere. n. est eo ꝙ in eodē sit tēpoꝛe quodā ⁊ ipsuȝ ⁊ partiū vnaqueqȝ. Sic eniͦ dicimus quiescere: cū in alio ⁊ in alio ipsoꝛuȝ nunc verū sit dicere ꝙ in eodē ⁊ ipsuȝ ⁊ partes. Si autē hoc quiescere non cōtingit quod mutatur secūdū aliquid esse totū secundū primū tēpus. Tēpus eniͦ diuisibile oē. Quare in alia ⁊ alia ipsius parte veruȝ erit dicere ꝙ in eodē sit ipsuȝ et partes. Si eniͦ non sic est in vno solo nunc: nō erit tēpus nullū secundū aliquid: sed secundū terminū tēpoꝛis: in ipso autē nunc est terminus quod sꝑ secunduȝ aliquid manens non tū quiescit. Neqȝ eniͦ moueri neqȝ quiescere est in ipso nunc. Sed non moueri quidē est verū in ipso nunc: et esse secunduȝ aliquid. in tēpoꝛe autē nō cōtingit esse secundū aliquid quiescens accidit eniͦ quod fertur quiescere.

Pꝛobat pꝛopositū. ⁊ dicit ꝙ si id quod mutatur sit per totū aliquod tēpus in aliquo vno ⁊ eodē: puta in vno loco: sequitur ꝙ quiescat propter hoc ꝙ in quodaȝ tēpoꝛe est in vno ⁊ eodē loco. ⁊ ipsum ⁊ quelibet pars eius. ⁊ iam supꝛa dictum est ꝙ hoc est quiescere: cū veruȝ sit dicere de aliquo ꝙ ipsum ⁊ partes eius sunt in vno ⁊ eodē in diuersis nunc. Si ergo hec est diffinitio eius quod est quiescere: ⁊ non contingit aliquid simul qescere ⁊ moueri sequitur ꝙ non contingat id quod mouetur esse totū (scđȝ aliquid) idest in aliquo: puta in vno ⁊ eodē loco fȝ pꝛimū tēpus. i. fm aliquod totuȝ tēpus: ⁊ non tantum secundū aliquid eius. ⁊ quare hoc sequitur ostendit. q꞉ omne tēpus est diuisibile in diuersas partes quaruȝ vna est pꝛioꝛ altera. vnde si per totuȝ tēpus sit in aliquo vno verū erit dicere ꝙ in alia ⁊ in alia parte tēpoꝛis: ipsuȝ mobile ⁊ partes eius sint in vno ⁊ eodē puta loco quod est quiescere: q꞉ si dicatur ꝙ non est in diuersis partibus tēpoꝛis in vno ⁊ eodē: sed solū in vno ⁊ eodē est per vnuȝ nunc: non sequitur ꝙ sit tēpus in quo est (fm aliquid). i. in aliquo vno ⁊ eodē: sed ꝙ sit in vno ⁊ eodem fm terminuȝ tēpoꝛis. i. scđm nunc. licet auteȝ ex hoc ꝙ est aliquid esse in tempoꝛe in vno ⁊ eodeȝ. sequatur quod quiescat. hoc tamen non sequitur de nunc si sit ibi in vno solo nunc. q꞉ omne quod mouetur in quolibet nunc tēpoꝛis i quo mouetur semper est manens. i. existens secundū aliquid rei in qua est motus. puta secūduȝ locū aut qualitatē aut quātitatem non tamen quiescit quia iaȝ ostensuȝ est ꝙ neque quiescere neqȝ moueri contingit in ipso nunc. sed verum est dicere ꝙ in ipso nunc aliquid non mouetur. ⁊ quod in ipso nunc est alicubi vel secundū aliquid vel etiam illud quod mouetur. Sed non contingit illud quod mouetur esse quiescens in tēpoꝛe secundū aliquid. accideret eniͦ ꝙ aliquid duȝ fertur quiesceret quod est impossibile. Relinquitur ergo ꝙ omne quod mouetur quādiu mouetur nunquaȝ est in vno ⁊ eodeȝ per duo nunc sed per vnum soluȝ. ⁊ hoc patet in motu locali. Sit enim magnitudo a. c. ⁊ diuidatur in duo media in puncto. b. ⁊ accipiatur aliquod coꝛpus quod sit. o. equale vtriqȝ. s. a. b. ⁊. b. c. et moueatur de a. b. in. b. c. Si autem accipiantur loca totaliter ab inuicem distincta. non est hic accipere nisi duo loca. Sed manifestum est ꝙ mobile nō simul sed successiue deserit pꝛimum locū ⁊ subintrat secūduȝ. Unde fm ꝙ locus est diuisibilis in infinitū: scđm hoc multiplicatur loca in infinituȝ. quia si diuidatur a. b. in duo media in puncto. d. ⁊. b. c. in duo media in puncto. e. manifestuȝ est ꝙ d. e. erit alius locus ab vtroqȝ et similiter semper diuisione facta fiet alius locus ⁊ ideȝ etiā manifestum est in alteratione quia quod de albo transit in nigrum per infinitos gradus albedinis ⁊ nigredinis et medioꝛū coloꝝ pertransit: non tamen sequitur ꝙ cum sint infinita media: ꝙ nullo modo possit peruenire ad vltimum. quia huiusmodi media loca non sunt infinita in actu: sed in potentia tantum: sicut ⁊ magnitudo non est diuisa actu in infinitum: sȝ in potentia diuisibilis.

Lec. 5.

Ostenso ꝙ id quod mouetur quādiu mouetur nunquā est in vno et eodem per duo nunc. Sed per vnum solum.

Co.75. p:i.co.25.

Z Eno autem deratiocinatur et paralogizat. Si enim semper dicit quiescit omne aut mouetur cum fit secundum equale. Est autem semper quod fertur in ipso nunc imobilem esse sagitam que fertur. Hoc autem falsum est. Non enim componitur tempus ex ipsis nunc indiuisibilibus sicut nec alia magnitudo vlla. Co.79.

Lectio. xi.

P Ostquam Philosophus determinauit de diuisione motus et quietis: hic excludit quedam ex quibus errabant aliqui circa motum. Et circa hoc tria facit. Primo soluit rationes zenonis negantis totaliter motum esse. Secundo ostendit quod indiuisibile non mouetur contra Democritum qui ponebat indiuisibilia moueri semper ibi. (Ostensis autem ex his.) Tertio ostendit mutationem omnem esse finitam: contra heraclitum qui ponebat omnia moueri semper ibi. (mutatio autem omnis). Circa primum duo facit. Primo ponit quandam rationem zenonis et soluit eam: que pertinet ad id quod imediate de motu premiserat. secundo explicat omnes rationes eius per ordinem ibi. (Quattuor autem sunt rationes). Dicit ergo primo quod zeno male ratiocinabatur et apparenti syllogismo vtebatur ad ostendendum quod nihil mouetur: etiam id quod videtur velocissime moueri: sicut sagitta que fertur. et erat ratio sua talis. Omne quod est in loco sibi equali aut mouetur aut quiescit. Sed omne quod fertur in quolibet nunc est in aliquo loco sibi equali. ergo et in quolibet nunc aut mouetur aut quiescit: sed non mouetur ergo quiescit. si autem in nullo nunc mouetur sed magis videtur quiescere: sequitur quod in toto tempore non moueatur sed magis quiescat. Posset autem hec ratio solui per id quod supra ostensum est: quod in nunc neque mouetur neque quiescit sed hec solutio intentionem zenonis non excludere. sufficit enim zenoni si ostendere possit quod in toto tempore non mouetur quod videtur sequi ex hoc quod in nullo nunc eius mouetur. et ideo Arist. aliter soluit: et dicit falsum esse quod ratio concludit et non sequi ex premissis ad hoc enim quod aliquid moueatur in tempore aliquo oportet quod moueatur in qualibet parte illius temporis ipsa autem nunc non sunt partes temporis. non enim componitur tempus ex nunc indiuisibilibus: sicut neque aliqua magnitudo componitur ex indiuisibilibus: vt supra probatum est. vnde non sequitur quod in tempore non moueatur aliquid ex hoc quod in nullo nunc mouetur. Lec.5. Le.1.

Deinde cum dicit.

Quattuor autem sunt rationes de motu zenonis habentes difficultatem soluentibus. Co.77.

Prima quidem de eo quod non mouetur propter hoc quod prius in medium oportet accedere quod fertur quam ad finem: de qua diuisimus in prioribus rationibus.

Ponit seriatim omnes rationes zenonis quibus vtebatur ad destruendum motum. et circa hoc tria facit. Primo manifestat quomodo destruebat per suas rationes motum localem. secundo quomodo destruebat alias species mutationum ibi. (Neque igitur secundum mutationem). Tertio quomodo destruebat specialiter motum circularem ibi. (Iterum autem in circulo). Circa primum quattuor rationes ponit. et hoc est quod dicit quod zeno vtebatur quattuor rationibus contra motum que ingerebant difficultatem multis eas soluere volentibus. quarum prima talis est. Si aliquid mouetur per totum aliquod spacium oportet quod prius pertranseat medium quam perueniat ad finem. sed cum illud medium sit diuisibile: oportebit quod et prius pertranseat medium illius medii: et sic in infinitum: infinita autem non est transire in aliquo tempore finito: cum magnitudo sit in infinitum diuisibilis ergo nihil potest moueri. Dicit ergo Arist. quod superius circa principium huius sexti libri soluit istam rationem: per hoc quod similiter tempus in infinita diuidatur sicut et magnitudo quod quidem solutio est magis ad interrogantem si infinita contingat transire in tempore finito quam ad interrogationem vt dicet in. viii. vbi soluit hanc rationem per hoc quod mobile non vtitur infinitis que sunt in magnitudine quasi in actu existentibus: sed vt in potentia existentibus. tunc autem alio puncto spacii vtitur quod mouetur vt in actu existenti: quando vtitur eo vt principio et vt fine et tunc necesse est quod ibi stet vt ibi ostendetur. et si sic omnes transire infinita quasi in actu existentia: numquam veniretur ad finem. Secundam rationem ponit ibi. lec.4. Lec.17.

Secunda autem vocata Achilles. Est autem hoc quod tardius nequaquam iungetur currens a velocissimo. Ante autem necesse persequens ire vnde mouit fugiens. Quare semper aliquid habere necesse est tardius. Est autem hec eadem ratio in decidendo in duo. Differt autem in diuidendo non in duo acceptam magnitudinem. Non quidem igitur coniungi tardius accidit ex ratione. fit autem ad idem in duo decisio. In vtrisque enim accidit non attigere ad terminum diuisa quodammodo magnitudine. Sed apponitur in hoc quia neque velocissimum quod cum tragedia dictum est: in persequendo tardius. Quare necesse est eandem esse solutionem. Velle autem quod precedens non iungatur. falsum est. Cum enim precedit non coniungetur: sed tamen coniungetur siquidem dabitur transire finitam. He quidem igitur rationes sunt due. Co.78. Co.79.

Et dicit quod hanc secundam rationem vocabant Achillem quasi inuincibilem et insolubilem. et erat ratio talis. quod si aliquid mouetur sequitur quod id quod currit tardius si incepit prius moueri: numquam iungetur vel attingetur a quocumque velocissimo. quod sic probabat. si tardum incepit moueri ante velocissimum per aliquod tempus: in illo tempore pertransiuit aliquod spacium. Ante igitur quam velocissimum quod persequitur possit attingere tardissimum quod fugit: necesse est quod vadat ab illo loco vnde mouit fugiens: vsque ad illum locum quo peruenit fugiens tempore illo quo persequens non mouebatur: et oportet quod adhuc velocissimum illud spacium pertranseat in aliquo tempore in quo tempore iterum tardius aliquod spacium modicum pertransit: et sic semper. ergo semper tardius habet aliquid ante. i. aliquod spacium in quo precedit velocissimum quod ipsum persequitur. et ita velocius numquam attinget et tardius. hoc autem est inconueniens: ergo magis dicendum est quod nihil mouetur. Ad soluendum autem hanc rationem dicit quod hec ratio est eadem cum prima que procedebat ex decisione spacii in duo media quantum ad virtutem

dinꝰ:ſed differt ab ea in hoc ꝙ aliqua accepta magnitudo ſpacij nõ diuidit̃ in duo media:ſed diuiditur ſcd̃z ꝓportionem exceſſus velocioris ad tardiꝰ in motu:nã in prio tpe quo mouebatur ſoluz tardius accipitur maior magnitudo.in ſcd̃o aũt tpe in quo velocius pertrãſit predictuz ſpacium eũz fit minus accipit̃ minor magnitudo pertranſita a tardiori:et ſic ſemper:vnde qꝛ tps et magnitudo ſp diuiduntur. videt̃ accidere ex hac rõne:ꝙ tardius nunq̃ iungatur a velociori. Sed hoc in idem tẽdit cũz eo quod in pria rõne dicebatur de diuiſiõe magnitudinis in duo media:qꝛ in vtraqꝫ rõne vr̃ accidere ꝙ mobile nõ poſſit attingere vſqꝫ ad terminuz quẽdã ꝑ diuiſiõez magnitudinis infinituz quocunqꝫ mõ diuidat̃.ſ.vel ĩ duo media:ſicut pria rõ procedebat vel ſcd̃z exceſſuz velocioris ad tardius ſicut ꝓcedit ſcd̃a rõ.ſed in hac ſcd̃a rõne apponitur ꝙ velociſſimuz nõ põt attingere ad tardius duz ꝑſequit̃ ipſuz:vt dictuz ẽ cũz q̃dã tragedia.i.cum quadam magnificatiõe verboꝝ ad amiratiõe moueudam. ſed non facit aliqd ad virtutem rõnis.vnde pꝫ ꝙ neceſſe eſt eſſe eandẽ ſolutiõem huius ſecunde ratiõis et prie. ſicut enim in pria rõne falſuz cõcludebat̃ ꝙ.ſ.mobile nunquã perueniret ad terminum magnitudinis ꝑ infinitam magnitudinis diuiſionem:ita falſum eſt ꝙ vult ſecunda rõ cõcludere ꝙ tardiꝰ ꝓcedẽs:nunq̃ vincat̃ a velociori ſequente ꝙ nihil eſt aliud q̃ mobile non peruenire ad aliquem terminum. verũ ẽ enĩ ꝙ q̃diu ꝓcedit tardius nõ cõiungit̃ ſibi velociꝰ:ſed tñ quãdoqꝫ cõiungitur ſibi ſi hoc detur ꝙ mobile poſſit pertranſire finitã magnitudinez in tpe finito:pertranſibit enĩ velociꝰ perſequens totaz illaz magnitudinez q̃ precedebat ipſuz tardiꝰ fugiẽs et adhuc maiorẽ in minori tẽpore q̃ tardius moueatur vltra ꝑ aliquaz determinatã quantitatẽ:et ita nõ ſoluz attinget ipſuz ſed etiaz vltra tranſibit. He igitur ſunt due ratiões zenonis ſic ſolute. Tertiaz ratiõez ponit ibi.

Co. 80. Tertia autem que nunc dicta eſt: quoniã ſagitta que fertur ſtetit. Accipit autem ſecundum ꝙ accidit tempus componi ex ipſis nunc non dato enim hoc non erit ſyllogiſmus.

¶ Et dicit ꝙ tertia rõ zenonis erat illa quã ſupra poſuit anteq̃ inciperet rõnes enumerare.ſ.ꝙ ſagitta q̃ fertur quieſcit:et ſicut ſupra dictuz eſt:hoc accidere videt̃ ex eo ꝙ ipſe ſupponit ꝙ tẽpus cõponatur ex ipſis nunc niſi enĩ hoc cõcedatur non poterit ſyllogizare ad propoſituz. Quartam rationez ponit ibi.

Co. 81. Quarta autem eſt ex his que mouentur ſtadio ex contrarietate equalium magnitudinum iuxta equalia. Horum quidem a fine ſtadij:illorum autem a medio equali velocitatẽ. In quo accidere opinatur equale tempus duplici medium.

¶ Circa quam tria facit. primo ponit ratiõem. ſecundo ſolutiõem ibi.(Eſt autez deceptio.) Tertio manifeſtat per exẽpla ibi.(Ut ſint ſtantes equales magnitudines). Dicit ergo primo ꝙ quarta rõ zenõis procedebat ex aliquibus que mouentur in aliquo ſtadio.ita ꝙ ſint due magnitudines equales que mouentur(iuxta equalia).i.per aliquod ſpacium ſtadij equale vtriq̃ in q̃ntitate:⁊ ſit iſte motus.(Ex cõtrarietate).i.ita ꝙ vna magnitudinũ equalium moueat̃ per illud ſpacium ſtadij verſus vnam partem ⁊ alia verſus aliam partẽ:ita tamen ꝙ vna magnitudinum mobilium icipiat moueri a fine ſtadij et equalis: alia vero icipiat moueri a medietate ſtadij ſiue ſpacij in ſtadio dato:⁊ vtrũqꝫ moueatur eque velociter:hac poſitione facta opinabatur zeno ꝙ accideret ꝙ tempus dimidium eſſet equale duplo:quod cum ſit impoſſibile:volebat ex hoc vlterius inferre ꝙ impoſſibile eſt aliqd moueri. ¶ Deinde cum dicit.

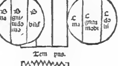
Co. 82. Eſt autem deceptio in eo ꝙ hoc quidem ſecus motum:illud autem ſecus quieſcens equalem magnitudinem velle equali velocitate ſcd̃z equale fieri tempus. hoc aũt falſum eſt.

¶ Ponit ſolutionem.⁊ dicit ꝙ zeno in hoc decipiebat̃ ꝙ accipiebat ex vna parte mobile moueri iuxta magnitudinem motam ⁊ ex alia parte accipiebat ꝙ moueretur iuxta magnitudinem quieſcentem equalem magnitudini mote.⁊ qꝛ ſupponitur equalis velocitas mobilium volebat ꝙ ſm̃ equale tempus eſſet equalitas eque velocium circa equales magnitudines quarũ vna mouetur ⁊ alia quieſcit.quod patet eſſe falſum:qꝛ cũ aliquid moueat̃ iuxta magnitudinẽ quieſcentẽ:non eſt ibi niſi vnus motus: ſed quando aliquid mouetur iuxta magnitudinem motã ſunt ibi duo motus:⁊ ſi ſint in eandem partem addetur de tempore:ſi autem ſint in oppoſitas partes diminuet̃ de tempore ſm̃ quantitatez alterius motus.qꝛ ſi magnitudo iuxta quã aliquod mobile mouetur in eandem partem moueatur equali velocitate vel etiam maiori nunq̃ mobile poterit eam pertranſire. Si vero minori velocitate magnitudo moueatur:pertranſibit eam quandoqꝫ: ſed in maiori tempore q̃ ſi quieſceret. ecõtrario autem ẽ ſi magnitudo moueatur in oppoſitum mobilis:qꝛ q̃tuz magnitudo velocius mouetur:tanto mobile in minori tẽpore eam pertranſit:qꝛ vtriq̃ motus cõparatur ad hoc ꝙ inuicem ſe pertranſeant. ¶ Deinde cum dicit.

Ut ſint ſtantes equales magnitudines:in quibus ſunt.a.a.a. alie autem in quibus ipſa b.b.b.incipientes a medio ipſorum.a.q̃ equales ſecũdũ numerũ bis entes ⁊ magnitudinẽ. Alie autem in quibus ipſa.c.c.c.ab vltĩo equales numero bis ⁊ magnitudine eque ⁊ veloces ipſis.b. Contingit igitur primum.b. ſimul cũ vltimo.a.eſſe:⁊ primum.c.ſecus inuicem motorum. Accidit autem ipſum.c.iuxta omnia.a.a.a.tranſire ipſuz.b.ſecus media.a. Quarẽ medium eſſe tempus.equale enim vtrũqꝫ eſt:ſecꝰ vnũquodqꝫ. Simul aũt accidit ipſum.b. ſecus omnia.c.tranſactum eſſẽ. Simul enim erit primum.b.⁊ primum.c.in contrariis vltimis ĩ eq̃li tempore ad vnũquodqꝫ factum ipſorum.b.b.b.quantum q̃dem ipſorum.a.ut ait propter ambo equali tempore ſecus ipſa.a.fieri. Ratio quidem igitur hec eſt. incidit autem in dictam falſitatem.

¶ Demõſtratio ꝙ ſi magnitudo moueatur in oppoſituz mobilis:mobile in minori tempore eaz pertranſibit.

Magnitudo ſtans.

¶ Manifestat ꝙ dixerat in terminis. ponatur enim ꝙ sint tres magnitudines equales sibiinuicem in quarum qualibet ponatur. a. ⁊ sint iste magnitudines stātes: idest nō mote: vt si intelligatur ꝙ sit aliquod spacium triū cubitorum in quorum quolibet describatur. a. ⁊ sint alie tres magnitudines equales sibi inuicem in quarum qualibet describatur. b. vtputa si intelligamus ꝙ sit vnum mobile trium cubitorum. incipiant autem he magnitudines moueri a medio spacij. sint etiam tres magnitudines alie equales numero ⁊ magnitudine ⁊ velocitate ipsius. b. ⁊ scribatur in istis. c. ⁊ incipiant moueri ab vltimo spacij. scilicet a primo. a. hac ergo suppositiōe facta cōtinget ꝙ primum. b. per suum motū perueniet ad hoc ꝙ sit simul cū vltimo a. ⁊ iterū primū. c. ⁊ per suum motū perueniet vt sit cū p̄io. a. opposito vltimo: ⁊ simul etiā cū hoc erit cū vltimo. b. quasi trāsiens (secus inuicē motorū) idest iuxta omnia. b. que inuicem et cōtra mouētur. cū autem hoc factum fuerit cōstat istud primū. c. trāsiuit omnia. a. sed ipsum. b. nō transiuit nisi media. cū ergo. b. ⁊. c. sint equalis velocitatis. ⁊ eque velox minorē magnitudinem in minori tēpore pertranseat: sequitur ꝙ tēpus in quo. b. p̄uenit ad vltimum. a. sit dimidium temporis in quo. c. p̄uenit ad primum. a. oppositum. in equali enim tempore vtrūqꝫ s. b ⁊. c. est iuxta vnūquodqꝫ idest in equali tēpore. c. ⁊. b. pertranseunt quodcūqꝫ. a. hoc igitur supposito ꝙ tempus in quo. b. peruenit ad vltimū. a. sit dimidium tēporis in quo. c. peruenit ad primū. a. oppositum vlterius cōsiderandum est qūo zeno volebat cōcludere ꝙ hoc dimidiū tēporis sit equale illi duplo: ex quo enim ponit tempus motus ipsius. c. duplum tēporis motus ipsi?. b. ponatur ꝙ in prima medietate tēporis. b. quiescebat ⁊. c. mouebat: ⁊ sit. c. in illa medietate tēporis peruenit vsqꝫ ad medietatē spacij vbi est. b. ⁊ tunc. b. incipiat moueri ad vnā partē: ⁊. c. ad aliā qñ āt. b. peruenit ad vltimum. a. oportet ꝙ pertransierit oīa. c. qꝛ simul primū. b. ⁊ primū. c. sunt in cōtrarijs vltimis. s. vnū in primo. a. ⁊ aliud in vltimo. ⁊ sicut ipse dicebat. c. in equali tēpore sit iuxta vnūquodqꝫ. b. in quanto tempore pertransit vnūquodqꝫ ipsorū. a. ⁊ hoc ideo: qꝛ ambo. s. b. ⁊. c. in equali tēpore p̄transeunt vnum. a. ⁊ sic videtur ꝙ si. b. in equali tempore pertransit in quāto pertransit ipsum. c. ꝙ. c. in equali tempore pertransit ipsum. b. ⁊ ipsum. a. ergo tempus in quo. c. pertransit oīa. b. est equale tēpori ī quo pertrāsiuit oīa. a. Tempus āt in quo. c. pertransit oīa. b. est equale tempori in quo. c. vel. b. pertransit medietate ipsorū. a. vt dictum est. Probatuꝫ est autem ꝙ tēpus in quo ipsum. b. pertrāsit medietatē ipsorū. a. ē dimidiū temporis in quo. c. pertrāsit oīa. a. ergo sequitur ꝙ dimidiū sit equale duplo: qđ est impossibile: hec igitur est rō zenonis sed incidit in falsitatē predictam: qꝛ scilicet accipit ꝙ. c. in eodeꝫ tempore pertranseat. b cōtra motum ⁊. a. quiescens: qđ est falsum: vt supra dictuꝫ est. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

Co.83. Neqꝫ igitur secundum mutationem in cōtradictione nullum erit impossibile: vt si ex nō albo in album mutetur: et in neutro est. Tanqꝫ ergo neqꝫ album erit: neqꝫ non album. Non enim si non totum in quolibet est: nō dicetur album: aut non album. Album enim dicitur aut non album non ꝙ totuꝫ sit huiusmodi: sed ꝙ plures aut magis proprie partes. Non idem autem est non esse in hoc: ⁊ non eē in hoc totum. similiter autem est ⁊ in esse ⁊ in non esse et in alijs que secundum contradictionem sunt. Erit qdem enim ex necessitate in altero oppositorum: in neutro autem non semper totum.

¶ Post ratiōem qua zeno excludebat mutatiōem que est inter cōtradictoria. Dicebat enim sic: omne quod mutatur dum mutatur in neutrum terminorū est: qꝛ dū est in termino a quo nondum mutatur dū autēꝫ est in termino ad quē iam mutatū est: si ergo aliqđ mutetur de vno cōtradictorio in aliud: sicut de nō albo in albū: sequitur ꝙ dum mutatur: neqꝫ sit album: neqꝫ nō album: qđ est impossibile. Iꝫ autem hoc incōueniens sequatur aliquib? qui ponūt indiuisibile moueri: tamē nobis qui ponimus ꝙ omne qđ mouetur est partibile: nullum accidit impossibile. Non enim oportet si non est totum in altero extremorum: ꝙ propter hoc non possit dici aut album aut nō album. Contingit enim ꝙ vna pars eius sit alba: ⁊ alia non alba: Non autem dicitur aliquid album vel non album: ex eo ꝙ totum sit huius. Sed qꝛ plures ⁊ principaliores partes sunt tales: que magis ꝓprie sunt nate tales esse. qꝛ nō idem est: non esse in hoc ⁊ non esse totuꝫ ī hoc scilicet in albo vel non albo: ⁊ qđ dictum est de albo vel nō albo: intelligendum est de esse vel nō esse simpliciter: ⁊ in omnibus que opponuntur scđm cōtradictiōeꝫ: sicut calidum ⁊ nō calidum ⁊ huiusmōi. semper enim oportebit ꝙ sit in altero cōtra oppositorū illud quod mutatur: qꝛ denominabitur ab eo qđ principalius inest. sed nō sequitur ꝙ semper sit totum in neutro extremorum: vt zeno putabat. Sciendū est āt ꝙ hec respōsio sufficit ad repellendum rōneꝫ zenōis: qđ hic principaliter intenditur. quō autem circa hoc se habeat veritas in. viij. plenı? ostēdetur. Nō enim in quolibet verum est ꝙ pars ante partem alteretur vel generetur. sed aliqñ totum simul vt supra dictum est: ⁊ tunc nō habet locum hec respōsio: sed illa que pōitur in. viij. ¶ Deinde cum dicit.

Lec.17.

Lec.5.

Iterum autem est ī circulo ⁊ ī spera ⁊ omnino q̄ ī ipsis mouētur: qa accidet ipsa qescere In eodem enim loco secūdum tempus quoddam sunt et ipsa ⁊ partes. Quare qescēt simul ⁊ mouebūtur. Primum qdem enim partes nō sunt ī eodem nullo tempore. Postea ⁊ totum mutatur semper ī alterum. Nō enim eadem est ab ipso. a. accepta circulatio: ⁊ que est ab ipso. b. ⁊. c. et aliorum vnoquoqꝫ signorum nisi sicut music? hō ⁊ hō: qa accidit. Quare mutatur semper altera ī alterāꝫ: ⁊ nequaqꝫ qescet. Eodem autem modo est ⁊ ī spera: et ī alijs q̄ ī seipsis mouētur.

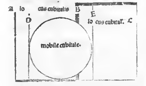
Co.84.

Co.85.

¶ Soluit rationem zenonis que destruebat motuꝫ sphericum. Dicebat enim quod non est possibile aliquid circulariter vel sperice moueri: vel quocunqꝫ alio modo ita quod aliqua moueantur in seipsis: idest non progrediendo a loco in quo sunt sed in ipsomet loco. ⁊ hoc probabat tali ratione: omne illud quod per aliquod tempus secundum totum ⁊ partes est in vno ⁊ in eodem loco quiescit sed omnia huiusmodi sunt in eodem loco ⁊ ipsa ⁊ partes eorum secundum aliquod tempus etiam dum ponūtur moueri: ergo sequitur ꝙ simul moueantur ⁊ quiescant: quod est impossibile. Huic autem rationi obuiat philosophus dupliciter. Primo quantum ad hoc ꝙ dixerat partes spere mote esse in eodem loco per aliquod tempus contra quod Aristo. dicit ꝙ partes spere mote in nullo tempore sunt in eodem loco. zeno enim accipiebat locum totius. ⁊ verum est quod dū spera mouetur nulla pars erit extra locum totius spere. Sed Aristo. loquitur de proprio loco partis secundūꝫ quod pars potest habere locum. Dictum est enim in quinto ꝙ partes continui sunt in loco in potentia manifestum est autem in motu sperico ꝙ pars mutat proprium locum sed non locum totius: qꝛ vbi fuit vna pars succedit alia pars. Secundo obuiat ad predictam zenonis rationem quantum ad hoc quod dicit quod totum manet in eodem loco per tempus contra quod Aristo. dicit quod etiam mo-

Lec.7.

tius semper mutatur in aliū locū quod sic p3. Ad hoc eni3 q3 sint duo loca diuersa: nō oportet quod vnus illorū locorum sit totaliter extra aliu3: sed qnq3 quidem secūdus locus est partim cōiunctus p'rio loco: & partim ab eo diuisus: vt pōt in his cōsiderari que mouentur motu recto. si eni3 aliqd cubitale corpus moueatur de .a.b. loco in .b.c. locū: quorū vterq3 locus sit cubitalis dū mouetur ab vno loco in aliu3 oz q3 partim deserat vnum & subintret aliud sicut si deserat de loco .a.b. q̄tum est .a.d. subintrabit in locū .b.e. quantū est .b.e. manifestū est ergo q3 locus .d.e. ē alius a loco .a.b. nō tamen totaliter ab eo se iunctus: sed parti. Si aute3 daretur q3 illa pars mobilis que subitrat in secundū locū regrederetur in partē loci quā mobile deserit essent duo loca. & tamen in nullo ab inuicem separata sed solu3 differrent fm rōnem: fm q3 principiu3 loci in diuersis signis acciperet: vbi .s. est principiū mobilis .i. aliquod signu3 quod in mobili accipitur vt principiu3 & sic erunt duo loca fm rōnem: sed vnus locus fm subiectu3. & sic intelligendu3 est q3 hic dicit q3 nō est eadē circulatio s3 q3 accipitur incipiens ab .a. & vt incipiens a.b. & vt incipiens .a.c. vel a quocū3 alio signo: nisi forte dicatur eadem circulatio subiecto sicut musicus homo & hō: q: vnum accidit alteri. vnu3 manifestū est q3 semper de vno circulari loco mouetur in alteru3: & nō quiescit vt zeno probare nitebatur. & eodem mō se h3 & in spera & in omnibus aliis que infra locū ꝓpriū mouentur: sicut rota & colūna vel quicquid aliud huiusmodi.

Co.86.

O Stensis autem his dicimus quod impartibile non contingit moueri nisi secundum accidens: ut in corpore moto aut magnitudine in qua: sicut vtique erit quod in naui mouetur a nauis motu: aut pars totius motu. Impartibile autem dico: quod ē secundum quantitatem indiuisibile. Et nāq3 partium motus alii sunt secundum quod partium & secundum quod totius motus. Videbit autem in spera aliquis maxime differentiam. Non enim eadem erit velocitas eorum que iuxta centrum sunt & que extra. & que totius: sicut non vnius existēte motu. Sicut igitur dicebam. sic quidem contingit moueri impartibile: sicut in naui sedens naue eunte: per se autem non contingit.

Lectio .xi.

P Ostquam Philosophꝰ soluit rōnes zenonis improbantis motu3: hic intendit ostendere q3 ipartibile nō mouetur per quod destruitur opinio democriti ponentis athomos per se mobiles. Et circa hoc duo facit. p'rio ꝓponit intentiōem. 2o pbat propositu3 ibi. (Mutetur enim ex .a.b. i. b.c.) Dicit ergo p'rio q3 suppositis his que supra ostensa sunt. Dicendu3 est q3 ipartibile nō pōt moueri: nisi forte per accidens sicut pūctu3 mouetur in toto corpore vel quacū3 alia magnitudine in qua est punctu3 .s. linea vel superficie moueri aute3 ad motu3 alterius cōtingit dupliciter. vno modo quando id quod mouetur ad motu3 alterius nō est aliqua pars eius sicut illud qd̄ est in naui mouetur ad motu3 nauis: & albedo etiam mouetur ad motum corporis cu3 nō sit pars eius. Alio mō sicut pars mouetur ad motu3 totius. Et q: impartibile dicitur multipliciter sicut & partibile. ostendit quō accipiat hic ipartibile & dicit q3 ipartibile hic dicitur illud quod est indiuisibile fm q̄titatem. dicitur enim & aliquid ipartibile scd̄3 speciem sicut si dicamus ignem ipartibile3 aut aere3: q: nō pōt resolui in plura corpora specie diuersa. Sed tale ipartibile nihil ꝓhibet moueri. Intendit ergo excludere motu3 ab impartibili fm q̄titate3 & dixerat q3 pars mouetur ad motu3 totius. & aliquis posset dicere q3 pars nullo modo mouetur subiungit q3 sunt aliqui motus partium in quantū sunt partes qui sunt diuersi a motu totius inq̄tu3 est motus totius: & hanc differentia3 aliquis maxime pōt cōsiderare in motu sperico: q: nō est eadē velocitas partium que mouentur circa cētrum & partium (que sunt extra) .i. versus superficiē exteriorem spere. & que est etia3 velocitas totius: ac si motus iste nō sit vnius sed diuersorum. manifestū est eni3 q3 velocius est q3 in equali tempore pertransit maiore3 magnitudinem. du3 āt spera mouetur manifestū est q3 maiorem circulū pertransit pars exterior spere q̄3 pars inferior. vnde maior est velocitas partis exterioris q̄3 interioris: tamen velocitas totius est eadem cū velocitate interioris & exterioris partis. Ista āt diuersitas motuū intelligenda est fm q3 partibus continui cōuenit moueri .s. in potentia. vnde actu est vnꝰ motus totius & partiū: sed potentia sunt diuersi motus partiu3 & ad inuicē & a motu totius: & cū dicitur pars moueri per accidens ad motu3 totius: est tale per accidens qd̄ est in potentia per se. qd̄ nō est de motu per accidens s3 q3 dicuntur accidentia vel forme per accidens moueri. Posita igitur distinctiōe eius quod mouetur explicat sua3 intentiōem: & dicit q3 id qd̄ est impartibile fm quantitatem pōt moueri quidē ad motū corporis per accidens nō tanqua3 pars: q: nulla magnitudo cōponitur ex indiuisibilibus vt ostensu3 est: sed sicut mouetur ad motum alterius qd̄ nō est pars eius: sicut sedens in naui mouetur ad motum nauis: sed per se nō cōtingit impartibile moueri. hoc autem idem supra probauit nō ex principali intentione: sed incidenter. vnde preter rationem suprapositam hic magis explicat veritatem & rationes addit efficaces ad propositum ostendendum.

Lec.1.

Lec.5.

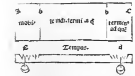
Deinde cum dicit.

M Utetur enim ex .a.b. in .b.c. siue ex magnitudine in magnitudinem: siue ex specie in speciem: siue secundum contradictionē. Tēpus autem sit in quo primo mutatur .c.d. Ergo necesse est ipsum secundum quod mutatur tempus: aut in .a.b. esse: aut in .b.c. aut aliquid quidem huius in hoc: aliud vero in altero. Omne enim quod mutatur: sic se habuit. In vtroq3 quidem igitur non erit aliquid ipsius. partibile enim vtiq3 esset. At vero neq3 in .b.c. mutatum enim erit. Concessum est autem mutari. Relinquitur igitur ipsum in .a.b. esse secundu3 quod mutatur tempus: quiescet ergo. In eodem enim esse per tempus quodā

Co.87.

quieſcere eſt. Quare non contingit impartibi
le moueri neqꝫ omnino mutari. Solum enim
Co.88.
ſic eſſet ipſius motus: ſi tempus eſſet ex ipſis
nunc. Semper enim in ipſo nunc eſt motum
eſſe ⁊ mutatum. Quare moueri quidem ne
quaquam eſt: motum autem eſſe ſemper. Hoc
autem quod impoſſibile ſit: oſtenſum eſt. Ne
qꝫ enim ex ipſis nunc tempus: neque linea ex
ipſis punctis: neque motus ex momentis ē.
Nihil enim aliud facit hoc dicens: aut motū
ex indiuiſibilibus: ſicut ſi tēpus ex ipſis nunc
aut magnitudinem ex punctis.

C Demonſtratio ꝙ impoſſibile eſt īpartibile per ſe mo
ueri.

C Probat propoſitum tribus rationibus. Quarum pri
ma talis eſt ſi ponatur quod impartibile mouetur: mo/
ueatur ex. a. b. in. b. c. nec differt quantum ad hanc rōnē
vtrum iſta duo ſcilicet a. b. ⁊. b. c. ſint due magnitudines
ſiue duo loca vt in motu locali ⁊ augmenti ⁊ decrementi
vel due ſpecies idest due qualitates: ſicut in motu alte/
rationis vel ſicut duo contradictorie oppoſita vt in ge/
neratione ⁊ corruptione. ⁊ ſit tempus. e. d. in quo aliquid
mutatur de vno termino in alterum primo idest nō rōne
partis. In hoc ergo tempore neceſſe eſt ꝙ id quod mu/
tatur aut ſit in. a. b. ſcilicet in termino a quo. aut in. b. c. id
eſt in termino ad quē: aut aliquid eius eſt in vno termi
no: alia vero pars eius eſt in altero omne enim quod mu
tatur oportet ꝙ aliquo horum trium modorum ſe habe
Lec.ii.
at: ſicut ſupra dictum eſt. Nō autem pōt dari tertiū mē/
brum. ſ. ꝙ ſit in vtroqꝫ ſecundum diuerſas partes ſui: qꝛ
ſic ſequeretur ꝙ eſſet partibile. ⁊ poſitum erat ꝙ eſſet ī/
partibile: ſed ſimiliter non poteſt dari ſecundū membrū
ſcilicet ꝙ ſit in. b. c. i. in termino ad quem quia quando ē
in termino ad quem tunc iam eſt mutatum vt ex ſuperio
Lec.7.
ribus patet. ponebatur tamen ꝙ in hoc tempore mutare
tur. Relinquitur ergo ꝙ in hoc toto tempore in quo mu
tatur indiuiſibile ſit in. a. b. ⁊ in termino a quo. ex quo ſe
quitur ꝙ quieſcat nihil enim eſt aliud quieſcere q̄ꝫ ꝙ ali
quid ſit in vno ⁊ eodem per totum aliquod tempus. cū
enim in quolibet tempore ſit prius ⁊ poſterius. ſi tēpus
eſt diuiſibile quicquid per aliquod tempus eſt in vno et
eodem ſimiliter ſe habet nunc ⁊ prius quod eſt quieſce/
re: ſed hoc eſt impoſſibile ꝙ aliquid dum mutatur quie
ſcit. Relinquitur ergo ꝙ non contingat impartibile mo
ueri neque aliquo modo mutari. hoc enī ſolo modo poſ
ſet motus aliquis eſſe rei indiuiſibilis. ſi tempus compo
neretur ex ipſis nunc: quia in nunc eſt ſemper motum eſ/
ſe vel mutatum: ⁊ quia quod motum eſt inquantumhu
iuſmodi non mouetur. ſequitur quod in nunc nihil mo
uetur ſed ſit motum. ſic igitur poſſet pōt indiuiſibile mo
ueri in aliquo tempore ſi tempus ex ipſis nunc compone
retur: quia poſſet dari quod in quolibet ipſorum nunc
ex quibus componitur tempus eſſet in vno ⁊ in toto tē
Lec.i.
pore: ſed in omnibus nunc eſſet in multis. ⁊ ſic in toto
tempore moueretur: non autem in aliquo nunc: ſed ꝙ
hoc ſit impoſſibile: ſcilicet tempus componi ex ipſis nūc
oſtenſum eſt prius. Oſtenſum eſt enim ſupra quod neqꝫ
tempus componitur ex ipſis nunc: neque linea ex ipſis
punctis: neqꝫ motus componitur ex momentis: vt per
momentum intelligamus hoc quod eſt mutatum eſſe.
qui enī hoc dicit ꝙ indiuiſibile mouetur: aut ꝙ motus
componatur ex indiuiſibilibus. nihil aliud facit q̄ꝫ ꝙ tem
pus componatur ex nunc: aut magnitudo ex punctis
quod eſt impoſſibile. ergo ⁊ impoſſibile eſt imparti/
bile moueri. Secundam rationem ponit ibi.

Co.89.
Amplius autem ex his manifeſtū: quod
neqꝫ punctum: neque aliud indiuiſibile nullū
contingit moueri. Omne enim quod moue/
tur: impoſſibile eſt prius maius moueri ipſius
quam aut equale aut minus. Si igitur hoc
manifeſtum quia ⁊ punctum minus aut equa
le mouebitur primum. Quoniam autem in
diuiſibile eſt: impoſſibile eſt minus moueri
prius. Equale ergo ipſi. Quare erit linea ex
punctis. ſemper enim pēr equalem motū om
nem lineam punctum menſurabit. Si autem
hoc impoſſibile eſt: ⁊ moueri īdiuiſibile impoſ
ſibile eſt.

C Et dicit ꝙ ex his que ſequuntur poteſt eſſe manife
ſtum ꝙ neque punctum neqꝫ aliquod quodcunqꝫ indiui
ſibile poteſt moueri. ⁊ iſta ratio ſpecialis eſt de mo/
tu locali. omne enim quod mouetur ſecundum locum
impoſſibile eſt quod prius pertranſeat maiorem ma/
gnitudinem ipſo mobili. q̄ꝫ equalem vel minorem: ſed
ſemper mobile prius pertranſit magnitudinem equa/
lem ſibi aut minorem q̄ꝫ maiorem. Si ergo hoc ita ſe/
habet manifeſtum eſt quia ⁊ punctum ſi mouetur prius
pertranſibit aliquid minus ſe aut equale ſibi. q̄ꝫ longitu/
dinem maiorem ſe. ſed impoſſibile eſt quod pertranſe/
at aliquid minus ſe: quia eſt indiuiſibile. Relinquitur
ergo ꝙ pertranſibit equale ſibi. ⁊ ita oportet ꝙ numeret
omnia puncta que ſunt in linea: qꝛ ſemper punctum cum
moueatur motu equali linee propter hoc quod mouetur
per totam lineam: ſequitur ꝙ totam lineam menſuret.
hoc autem facit numerando omnia puncta. ſequitur er
go ꝙ linea ſit ex punctis. Si ergo hoc eſt impoſſibile: im
poſſibile eſt quod indiuiſibile moueatur. Tertiam ratio
nē ponit ibi.

Co.90.
Amplius autem ſi omne in tempore mo
uetur in ipſo nunc nihil. omne autem tempus
diuiſibile erit vtiqꝫ aliquod tempus min⁹ quo
libet eorum que mouentur: in quo mouet quā
tum ipſum motum eſt. Hoc quidem enim erit
tempus in quo mouetur: propter id qđ mo
uetur omne in tempore. Tempus autem om
ne diuiſibile oſtenſum eſt prius. Si igitur pun
ctum mouetur: erit aliquod tempus minus in
quo ipſum motum eſt: ſed impoſſibile eſt. In
minori enī neceſſe minus moueri. Quare erit

diuisibile indiuisibile in minus: sicut ⁊ tempus in tempore. solummodo enim mouebitur impartibile ⁊ indiuisibile: si erit in ipso nunc possibile moueri atomo. Eiusdem enim rationis est in ipso nunc moueri: ⁊ indiuiduū aliquod moueri.

lec.5. lec.3.

¶ Que talis est. omne quod mouetur mouetur in tempore: ⁊ nihil mouetur in ipso nunc: vt supra probatum est. Ostensum est autem supra ꝙ omne tempus est diuisibile. ergo in quolibet tempore in quo aliquid mouetur: erit accipere minus tempus in quo mouetur aliquod minus mobile: q2 manifestum est ꝙ supposita eadem velocitate: in minori tempore pertransiet minus mobile aliquod signum datum: quam mobile maius: sicut in minori tempore pars quam totum: vt ex superioribus patet. Si ergo punctum mouetur erit accipere aliquod tempus minus tempore in quo ipsuz mouetur. Sed hoc est impossibile: quia sequeretur ꝙ in illo minori tempore moueretur aliquid minus quam punctum. ⁊ sic indiuisibile esset diuisibile in aliquod minus: sicut tempus diuiditur in tempus hoc enim solo modo posset moueri indiuisibile si esset possibile aliquid moueri in nunc indiuisibili: quia sicut non esset accipere aliquod minus ipso nunc in quo mouetur: ita non oporteret accipere aliquo minus mobili. Et sic patet ꝙ eiusdem rationis est ꝙ fiat motus in nunc ⁊ ꝙ indiuisibile aliquod moueatur. hoc autem est impossibile ꝙ in nunc fiat motus ergo impossibile est ꝙ indiuisibile moueatur.

Co.91.

Mutatio autem non est neqȝ vna infinita. Omnis enim erat ex quoddam in quiddam: ⁊ que est in contradictione ⁊ in contrariis. Quare eorum que sunt secundum contradictionem affirmatio ⁊ negatio terminus est. vt generationis quidem esse: corruptionis autem non esse. Eorum autem que sunt in contrariis contraria: hec enim vltima sunt mutationis: quare ⁊ alterationis omnis. Ex contrariis enim quibusdam est alteratio. Similiter autem augmenti ⁊ decrementi. Augmenti quidez terminus est: qui est secundum propriam naturam perfecte magnitudinis. Decrementi qui est ab hac remotio.

Lectio.xiii.

Postquam Philosophus ostendit ꝙ impartibile non mouetur: hic intendit ostendere ꝙ nulla mutatio est infinita: quod est contra heraclitum qui posuit omnia moueri semper. ⁊ circa hoc duo facit. primo ostendit ꝙ nulla mutatio est infinita secundum propriam speciez. secundo ostendit quomodo possit esse infinita tempore ibi. (Sed si sic contingit.) Circa primum duo facit. primo ostendit ꝙ mutatio non est infinita secundum speciem in aliis mutationibus preter motum localem. secundo ostendit idem in motu locali ibi. (Loci autem mutatio.) Prima ratio talis est: supra dictum est ꝙ omnis mutatio est ex quodā in quoddam. ⁊ in quibusdam quidem mutationibus que scilicet sunt inter contradictorie opposita vt generatio ⁊ corruptio: vel inter contraria vt alteratio ⁊ augmentum ⁊ decrementum: manifestuz est ꝙ habent prefixos terminos.

5.lec.2.

Unde in his mutationibus que sunt inter contradictorie opposita: terminus ē vel affirmatio vel negatio. sicut terminus generationis est esse: corruptionis vero non esse. Similiter illarum mutationum que sunt inter contraria: ipsa contraria sunt termini ad quos sicut ad quedam vltima mutationes huiusmodi terminantur. Unde sequitur ꝙ cum omnis alteratio sit de contrario in contrarium: ꝙ omnis alteratio habeat aliquem terminum. ⁊ similiter dicendum est in augmento ⁊ decremento: quia terminus augmenti est perfecta magnitudo. ⁊ dico perfectam secundum conditionem proprie nature. Alia enim perfectio magnitudinis competit homini ⁊ equo. terminus autem decrementi est id quod contingit esse in tali natura maxime remotum a perfecta magnitudine: ⁊ sic patet ꝙ quelibet predictarum mutationum habet aliquid vltimum in quod terminatur. Nihil autem tale est infinituz. ergo nulla predictarum mutationum potest esse infinita.

¶ Deinde cum dicit.

Co.92.

Loci autem mutatio sic quidem non erit finita. Non enim omnis in contrariis est sed quoniam impossibile est decisum esse: eo ꝙ non contingit decidi. Multipliciter enim dicitur impossibile: non contingit sic impossibile decidi: neqȝ omnino impossibile factum esse fieri neqȝ mutari: impossibile contingit vtiqȝ mutari: in quod impossibile est mutari. Si ergo quod fertur mutatur in aliquid: ⁊ possibile est mutari: quare non erit infinitus motus. Neqȝ fertur in infinito. Impossibilem est enim transire ipsum. Quod quidem igitur sic non sit infinita mutatio: vt non finiatur terminis: manifestum est.

Co.93.

¶ Procedit ad loci mutationem. ⁊ primo ostendit ꝙ non est similis ratio de loci mutatione ⁊ aliis mutationibus. Non enim potest sic probari ꝙ loci mutatio sit finita sicut probatum est de aliis mutationibus per hoc ꝙ determinantur ad aliqua contraria vel contradictorie opposita: quia non omnis loci mutatio est inter contraria simpliciter. Dicuntur enim contraria que maxime distāt maxima autem distantia simpliciter accipitur quidem in motibus naturalibus grauium ⁊ leuium locus enim ignis a centro terre habet maximam distantiam secundū distantias determinatas talibus corporibus in natura. vnde tales mutationes sunt inter contraria simpliciter. vnde de huiusmodi mutationibus posset ostendi ꝙ non sunt infinite: sicut ⁊ de aliis: sed maxima distantia in motibus violentis: aut voluntariis non accipitur simpliciter secundum aliquos terminos certos: sed secundum propositum aut violentiam mouentis. qui aut non vult: aut non potest ad maiorem distantiam mouere. vnde est ibi secundum quid maxima distantia: ⁊ per consequens contrarietas. non autem simpliciter: ⁊ ideo non poterat ostēdi per terminos ꝙ nulla mutatio localis esset infinita. Unde consequenter hoc ostendit alia ratione. Que talis est illud quod impossibile est esse decisum non contingit decidi: ⁊ quia multipliciter dicitur aliquid impossibile scilicet quod omnino non contingit esse: ⁊ quod non de facili potest esse: ideo interponit de quo impossibili hic intelligit. intelligit enim de eo quod sic est impossibile ꝙ nullo modo contingit esse. ⁊ eadem ratione id qđ est impossibile factū esse impossibile ē

fieri sicut si impossibile est contradictoria esse simul: im/possibile est hoc fieri. ⁊ pari ratione illud quod impossibile est immutatum esse in aliquid impossibile est ꝙ mutetur in illud: quia nihil tendit ad impossibile: sed omne quod mutatur secundum locum mutatur in aliquid. ergo impossibile est per motum peruenire in illud: sed infinitum non potest pertransiri. Non ergo fertur aliquid localiter per infinitum. sic ergo nullus motus localis est infinitus. ⁊ ita vniuersaliter patet ꝙ nulla mutatio potest esse sic infinita vt non termInetur certis terminis a quibus speciem habet.

Deinde cum dicit.

Lo.94. Sed si sic contingit vt tempore sit infinitus idem existens ⁊ vnus considerandū est. Non vno quidem enim facto nihil forte prohibet: vt si post loci mutationem alteratio sit: ⁊ postea alterationem augmentum ⁊ iterum generatio. Sic enim semper quidem erit in tempore motus: sed non vnus: propter id ꝙ non ē vnus ex omnibus: vt autē fiat vnus: non contingit infinitū esse tempore preter vnum: hic autem est circulatio.

Ostendit quomodo motus possit esse infinitus tempore ⁊ dicit ꝙ considerandum est vtrum contingat motum sic esse motum infinitum tempore vt semper maneat vnus ⁊ idem numero. Quia enim motus duret per infinitum tempus non existēte vno ipso motu. nihil prohibet: quod sub dubitatione dicit addens (forte) Quia posterius de hoc inquiret: ⁊ ponit exemplum. sicut si dicamus ꝙ post loci mutationem est alteratio. ⁊ post alterationem ē augmentum: ⁊ post augmentum iterum generatio. ⁊ sic in infinitum. Sic enim semper posset motus durare tempore infinito: sed non esset vnus secundum numerum: quia ex huiusmodi motibus non fit vnum numero: vt in quinto Lec.6. ostensum est: sed ꝙ motus duret tempore infinito: ita ꝙ semper vnus maneat numero: hoc non contingit nisi in vna specie motus. motus enim circularis potest durare Lec.19. vnus ⁊ continuus tempore infinito: vt in. viij. ostendet.

Textus libri septimi physicorum Aristotelis stragyrite.

Omne autem quod mouetur: necesse est ab aliquo moueri. Si quidē igitur in seipso non habet principium motus manifestum ꝙ ab altero mouetur: aliud enim erit mouens. Si autem ī seipso accipiatur. a.b. qđ moueaꝫ secundum se: sed non eo ꝙ corpꝫ quebuius aliquid mouetur: primum quidem igiꝫ opinari. a.b. a seipso moueri propter id quod totum mouetur: ⁊ a nullo exteriorū: simile est: sicut si quis ipso. d.e. mouente. e.z. ⁊ ipso moto opinetur. d.e.z.a. seipso moueri propter id ꝙ non videtur vtrum ab vtro moueaꝫ: ⁊ vtrū d.e. a.b. e.z. aut. e.z. a. d.e.

Diui thome Aquinatis in septimum librum physicorum preclarissima commentaria

Lectio prima.

Postquam Philosophus in precedentibus libris determinauit de motu secundū se ⁊ de consequentibus ad ipsū ⁊ de partibus eius: hic incipit determinare de motu per cōparationē ad motores ⁊ mobilia. Et diuiditur in partes duas. In prima ostendit esse primum motum ⁊ primum motorē. In secunda inquirit qualis sit motus primus ⁊ primus motor: ⁊ hoc in. viij. libro ibi. (Utrum autem motus aliquando ⁊c.) Prima autem pars diuiditur in partes duas. In prima parte ostendit esse primū motum ⁊ primum motorē. ⁊ quia ea que sunt vnius ordinis habent aliquam comparationem ad inuicē. Ideo in secunda parte determinat de comparatione motuum ad inuicem ibi. (Dubitabit autē aliquis ⁊c.) Circa primum tria facit primo premittit quoddā quo indiget ad propositum ostendendum. secundo ostendit propositum ibi. (Quoniam autē omne quod mouetur) Tertio manifestat quoddam quod supposuerat ibi. (Primum autem mouens ⁊c.) Proponit ergo primo ꝙ necesse est omne quod mouetur ab aliquo alio moueri. Quod quidem in aliquibus est manifestum. Sunt enim quedam que non habent in seipsis principium sui motus: sed principium motus ipsorum est ab extrinseco: sicut in his que per violentiam mouentur. Si ergo aliquid sit quod non habeat in seipso principium sui motus: sed principium sui motus est ab extrinseco: manifestum est ꝙ ab alio mouetur. Si vero sit aliquod mobile quod habeat in seipso principium sui motus. Circa hoc potest esse dubium an ab alio moueatur. Et ideo circa hoc insistit ad ostendendū ꝙ ab alio mouetur. Si ergo aliquid tale ponatur non moueri ab alio: accipiatur mobile. a.b. cui quidem moueri conueniat secundum se ⁊ primo: non autem ex eo ꝙ aliqua pars eius mouetur: sic enim non mouetur secundum se sed secundum partem. oportet autem si aliquid mouet seipsum non motum ab altero: quod sit primo ⁊ per se motum. sicut si aliquid est calidum non ab alio: oportet ꝙ sit primo ⁊ per se calidum. Hoc ergo dato procedit ad propositum ostendendum dupliciter. Primo quidem excludendo illud vnde maxime videri posset ꝙ aliquid non ab alio moueatur: secundo directe ostendendo quod nihil potest a seipso moueri ibi. (Amplius autem quod a seipso mouetur ⁊c.) Id autē ex quo maxime videtur ꝙ aliquid non moueatur ab alio est: quia non mouetur ab aliquo exteriori: sed ab ipso interiori principio. dicit ergo primo ꝙ opinari ꝙ. a.b. moueatur a seipso propter hoc ꝙ totum mouetur ⁊ non mouetur ab aliquo exteriori: simile est ac si aliquis diceret ꝙ mobile cuius vna pars mouetur ⁊ alia mouet: moueat seipsū propter hoc ꝙ non discernitur que pars sit mouens: ⁊ que sit mota. sicut si huiusmodi mobilis quod est. d.e.z. pars que est. d.e. moueat partem que est. e.z. ⁊ non videatur que pars earum sit mouens ⁊ que sit mota. vult autem per primū mobile. a.b. quod totum mouetur: ⁊ a principio interiori mouente: intelligi aliquod corpus animatum quod totum mouetur ab anima per mobile autem. d.e.z. vult intelligi corpus aliquod quod non totum mouetur: sed vna pars eius corporalis est mouens ⁊ alia mota. in quo quidē mobili manifestū ē ꝙ id quod moueꝫ ab alio moueꝫ

⁊ ex hoc vult simile ostendere de corpore animato quod videtur mouere seipsum. hoc enim et conuenit inquantum vna pars aliam mouet scilicet anima corpus: vt in. viii. plenius ostendetur.

Le. io.

¶ Deinde cum dicit.

Co. ii

Amplius quod a seipso mouetur: nullo modo pausabit cum mouetur: in stando aliquid alterum quod mouetur. Necesse est ergo si aliquid pausat, quod mouetur in stando aliquid alterum: hoc ab altero moueri. Hoc autem manifesto facto necesse est omne quod mouetur cum diuisibile sit moueri ab aliquo. Quoniam enim acceptum est. a. b. quod mouetur: diuisibile erit. Diuidatur igitur in. c. Necesse igitur. b. c. quiescente quiescere: ⁊. a. b. Si enim non accipiatur moueri. b. c. igitur quiescente mouebitur vtique. a. c. Non ergo mouetur per se. a. b. sed concessum est per seipsum moueri primum. Manifestum igitur ꝙ. b. c. quiescente quiescet. ⁊. a. b. ⁊ tunc pausabit quod mouetur. Sed si aliquid in quiescendo aliud stat ⁊ pausat moueri: hoc ab altero mouetur. Manifestum est igitur omne quod mouetur ab aliquo mouetur ⁊ non a se. Diuisibile enim est omne quod mouetur: ⁊ parte quiescente quiescet totum.

¶ Ostendit directe ꝙ omne quod mouetur ab alio mouetur tali ratione. omne quod mouetur a seipso non quiescit a suo motu per quietem cuiuscunque alterius mobilis. ⁊ hoc accipit quasi per se motum. Ex hoc autem vlterius concludit ꝙ si aliquod mobile quiescit ad quietem alterius ꝙ hoc mouetur ab altero. hoc autem supposito concludit ꝙ necesse est omne quod mouetur ab aliquo alio moueri. ⁊ ꝙ hoc sequatur ex premissis: sic probat illud mobile quod supposuimus a seipso moueri. scilicet. a. b. oportet diuisibile esse: quia omne quod mouetur est diuisibile vt supra probatum est. ⁊ quia diuisibile. est nullum inconueniens sequitur si diuidatur. Diuidatur ergo in puncto. c. ita ꝙ vna pars eius sit. b. c. ⁊ alia. a. c. si ergo. b. c. est pars eius quod est. a. b. necesse est ꝙ quiescente. b. c. parte quiescat totum. a. b. si ergo non quiescat totum quiescente parte. Accipiatur ꝙ totum moueatur: ⁊ vna pars quiescat: sed quia vna pars ponitur quiescere non poterit poni totum moueri nisi ratione alterius partis. Sic ergo. b. c. quiescente quod est vna pars mouetur. a. c. quod est alia pars sed nullum totum cuius vna sola pars mouetur: mouetur primo ⁊ per se. Non ergo mouebitur. a. b. primo ⁊ per se: quod erat suppositum ergo oportet ꝙ. b. c. quiescente quiescat totum. a. b. ⁊ sic illud quod mouetur pausabit. idest desinit moueri ad quietem alterius. Sed supra habitum est ꝙ si aliquid quiescit ⁊ desinit moueri ad quietem alterius: hoc ab altero mouetur. ergo. a. b. ab altero mouetur ⁊ eadem ratio est de quolibet alio mobili: quia omne quod mouetur est diuisibile. ⁊ eadem ratione oportet ꝙ quiescente parte quiescat totum. manifestum est ergo ꝙ omne quod mouetur ab aliquo alio mouetur. Contra istam autem Aristote. probationem multipliciter obiicitur. Obiicit enim galienus contra hoc quod dicit Aristot. ꝙ si vna tantum pars eius mobilis moueatur ⁊ reliqua quiescat: ꝙ totum non per se mouetur: dicens hoc esse falsum: quia ea que mouentur secundum partem per se mouentur. Sed deceptus est galienus ex equiuocatione eius quod est per se. per se enim quandoque sumitur secundum ꝙ opponitur ei tantum

6. le. 5.

obiectio galieni

Improbatio

quod est per accidens. ⁊ sic quod mouetur secundum partem: mouetur per se: vt galienus intellexit. Quandoque vero sumitur secundum ꝙ opponitur: simul ei quod est per accidens: ⁊ et quod est secundum partem: ⁊ hoc dicitur non solum per se sed etiam primo. ⁊ sic accepit per se Aristote. hic: quod patet quia cum conclusisset (non ergo mouetur per se. a. b.) subiungit. (Sed concessum est ꝙ per seipsum moueri primum.) Sed magis vrget obiectio Auicenne qui obiicit contra hanc rationem dicens eam procedere ex suppositione impossibilis: ex quo sequitur impossibile: ⁊ non ex eo ꝙ ponitur aliquid a seipso moueri. Si enim ponamus aliquod mobile a seipso moueri primo ⁊ per se: naturale est ei ꝙ moueatur ⁊ secundum totum ⁊ secundum partes: Si ergo ponatur ꝙ aliqua pars eius quiescat: erit positio impossibilis. ⁊ ex hac positione sequitur impossibile: ad quod Aristote. inducit scilicet ꝙ totum moueatur non primo ⁊ per se vt positum est. Huic autem obiectioni posset aliquis obuiare dicendo ꝙ licet impossibile sit partem quiescere secundum determinatam naturam inquantum est corpus talis speciei: vt puta celum vel ignis: non est tamen impossibile si ratio communis corporis consideretur: quia corpus inquantum corpus non prohibetur quiescere vel moueri. Sed hanc responsionem excludit Auicenna dupliciter. primo quidem quia pari ratione posset dici de toto corpore quod non prohibetur quiescere ex hoc ꝙ corpus est: sicut dicitur de parte. ⁊ ita superfluum fuit assumere ad probationem propositi diuisionem mobilis ⁊ quietem partis. secundo quia aliqua propositio simpliciter redditur impossibilis: si predicatum repugnet subiecto ratione differentie specifice: quamuis non repugnet ei ratione generis est enim impossibile ꝙ homo sit irrationalis: quamuis non impediatur irrationalem esse ex hoc ꝙ est animal. Sic igitur simpliciter impossibile est ꝙ pars corporis mouentis seipsum quiescat: quia hoc est contra rationes talis corporis: licet non sit contra rationem communem corporis. Hac igitur responsione remota Auerrois aliter soluit: ⁊ dicit ꝙ aliqua conditionalis potest esse vera cuius antecedens est impossibile ⁊ consequens impossibile: sicut ista: si homo est asinus est animal irrationale. concedendum est ergo ꝙ impossibile est ꝙ si aliquod mobile ponitur mouere seipsum: ꝙ vel totum vel pars eius quiescat. sicut impossibile est ignem non esse calidum: propter hoc quod est sibi ipsi causa caloris: vnde hec conditionalis est vera: si mobilis mouentis seipsum pars quiescit totum quiescit Aristoteles autem si verba eius diligenter considerentur nunquam vtitur quiete partis nisi per locutionem habentem vim conditionalis propositionis. Non enim dicit quiescat. b. c. (Sed necesse est. b. c. quiescente: quiescere ⁊. a. b.) Et iterum (quiescente parte quiescit totum) Et ex hac conditionali vera Aristote. propositum demonstrat. Sed dicit. Auerrois ꝙ ista demonstratio non est de genere demonstrationum simpliciter sed de genere demonstrationum: que dicuntur demonstrationes signi vel demonstrationes quia: in quibus est vsus talium conditionalium. Est autem hec solutio conueniens quantum ad hoc quod dicit de veritate conditionalis. Sed videtur dicendum ꝙ non sit demonstratio quia: sed propter quid. Continet enim causam: quare impossibile est aliquod mobile mouere seipsum. Ad cuius euidentiam sciendum est ꝙ aliquid mouere seipsum nihil aliud est quam esse sibi causa motus: quod autem est sibi causa alicuius oportet ꝙ primo ei conueniat: quia quod est primum in quolibet genere est causa eorum que sunt post. Unde ignis qui sibi ⁊ aliis est causa caloris est primum calidum. Ostendit autem Aristote. in sexto ꝙ in motu non inuenitur primum: neque ex parte temporis: neque ex parte magnitudinis: neque etiam ex parte mobilis propter horum diuisibilitatem. Non ergo potest inueniri primum cuius motus non dependeat ab aliquo priori. Motus enim totius dependet a motibus partium: ⁊ diuiditur in eos vt in. vi. probatum est. Sic ergo ostendit Aristote. causam quare nullum mobile mouet seipsum. quia non potest esse primum mobile cuius motus non dependeat

Obiectio Auicenne

Alia solutio

Opinio Auerrois

Improbatio opinionis Auerrois

Lec. 7.

Lec. 6.

a partibus: sicut si ostenderem ꝙ nullum diuisibile pōt eē primū3 ens: quia esse cuiuslibet diuisibilis dependet a partibus: ⁊ sic hec conditionalis sit vera si pars non mo/uetur: totū non mouetur: sicut hec conditionalis ē vera: si pars non est: totum non est. Unde ⁊ platonici qui posue runt aliqua mouere seipsa: dixerunt ꝙ nullum corporeū aut diuisibile mouet seipsum: sed mouere seipsum est tā tummodo substantie spiritualis: que intelligit seipsam ⁊ amat seipsam. Uniuersaliter omnes operationes motus appellando: quia ⁊ huiusmodi operationes. scilicet senti re ⁊ intelligerere etia3 Aristote. in tertio de anima nomi nat motum: secundum ꝙ motus est actus perfecti. Sed hic loquitur de motu secundum ꝙ est actus imperfecti. idest existentis in potentia: secundum quem motum indi uisibile non mouetur: vt in. vi. probatu3 est: ⁊ hic assumi tur. ⁊ sic patet. ꝙ Aristote. ponens omne quod mouetur ab alio moueri a platone qui posuit aliquid mouere seip sum: non dissentit in sententia: sed solum in verbis.

Lec. 12. Lec. 3.

Co. 3.

q Quoniam autem omne quod mo/uetur: ab aliquo mouetur: necesse est ⁊ quod mouetur omne in loco mo ueri ab altero. Et mouēs igitur ab altero quo niam ⁊ ipsum mouetur ⁊ uerum hoc ab alte/ro. Non autem in infinitum abibit: sed stabit alicubi: ⁊ erit aliqd quod primo causa erit mo tus.

Lectio secunda.

p Ostquam ostēdit Philosophus ꝙ omne quod mo/uetur: mouetur ab alio, Hic accedit ad pri cipale propositum ostendendū scilicet ꝙ sit primus motus ⁊ prius motor: ⁊ circa hoc duo facit. Primo proponit quod intendit. Secundo pro/bat propositum ibi. (Si enim non in infinitum procede/ret ⁊c.) Dicit ergo primo ꝙ cum ostensum sit vniuersali ter ꝙ omne quod mouetur ab aliquo alio mouetur: neces se est hoc etiam verum esse in motu locali. scilicet vt om ne quod mouetur in loco ab altero moueatur. Applicat aute3 specialiter ad motum localem quod supra vniuer/saliter demonstratum est: quia motus localis est primus motuum: vt in. viii. ostendetur. ⁊ ideo secundum hunc motum procedit hic ad demonstrandum primum moto rem. accipiatur igitur aliquid quod mouetur secundu3 lo cum: hoc mouetur ab altero: aut ergo illud alterum mo/uetur aut non: si non mouetur habetur propositum scilice3 ꝙ aliquid sit mouens immobile: quod est proprietas pri mi mouentis: si autem ⁊ ipsum mouens mouetur: opor tet ꝙ moueatur ab altero mouente: ⁊ hoc iteru3 mouens si ⁊ ipsum mouetur: mouetur ab altero: sed hoc non po/test procedere in infinitu3: sed oportet in aliquo stare. erit ergo aliquod primum mouens quod erit prīa causa mo tus: ita scilicet ꝙ ipsum non mouetur: sed mouet alia.

Lec. 14.

Deinde cum dicit.

Si enim non est: sed in infinitum procedet: sit. a. quidem quod ab ipso. b. moueatur. b. ve ro ab ipso. c. c. aute3 ab ipso. d. ⁊ hoc igitur mo do in infinitum ascendat. Quonia3 ergo simul mouens ⁊ ipsum quod mouetur: manifestum est quoniam simul mouetur ⁊. a. ⁊. b. quoniam autem omne quod mouetur: ab alio mouetur: necesse est. a. ⁊. b. Cum enim mouetur. b. moue bitur. a. ⁊ cum mouetur. a. ⁊ ipsum. c. ⁊ cū. c. ip sum. d. Erit igitur simul motus qui est. a. ⁊. b. ⁊ reliquorum vniuscuiusq3. Et accipere igit̄ vnumquodq3 istorū poterimus. Et nanq3 si

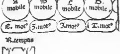
Co. 4.

vnumquodq3 ab vno quoq3 mouetur: nihil minus vnus numero vniuscuiusq3 motus ⁊ non infiniti in vltimis. Quoniam quidem qd̄ moueatur omne ex quoddam in quiddam mo uetur. Aut. n. numero accidit eundem esse mo tum aut genere aut specie. Nu mero quid igi tur dico eundem motum: qui ex eodem: in idē numero: ⁊ in tempore eodem fit: vt ex hoc al bo quod est vnum numero in hoc nigrum se cundum hoc tempus quod est vnum numero. Si enim secundum aliud nō adhuc vnus erit numero sed specie. Genere aute3 motus vn⁹ est: qui in eodem predicamento substantie vel alterius generis est. Specie autem qui ex ea dem specie in idem specie: vt ex albo in nigru3 aut ex bono in malum. Hec autem dicta sunt ⁊ in prioribus. Accipiatur igitur qui est mot⁹ ipsius. a. ⁊ sit in quo est. e. ⁊ qui est ipsius. b. sit in quo. 3. ⁊ qui est. c. d. in quo. i. t. Et tempus in quo moueatur. a. sit. R. Determinato autem motu ipsius. a. determinatum erit ⁊ tempus ⁊ non infinitum quod est. R. Sed in eodem tem pore motum est. a. b. ⁊ reliquoru3 vnumquod q3. Accidit ergo motum qui est. e. 3. i. t. cum sit infinitus in tempore finito moueri quod ē. R. In quo enim. a. motum est: ⁊ que sunt ipsius consequenter omnia mota sunt infinita. Qua re in eodē mouetur. Et nanq3 aut equalis mo tus erit qui est ipsius. a. ipsi qui. b. aut maior. Differt autem nihil: penitus enim infinitum motum infinito tempore accidit moueri. Hoc autem impossibile est.

Co. 5.

co. 6.

Demonstratio ostendens ꝙ non proceditur in infini/tum in mouentibus ⁊ motis.

Probat quod supposuerat: ⁊ circa hoc tria facit. prio inducit probatione3. secundo ostendit probatione3 esse in sufficiente3 ibi. (Sic quide3 igitur videtur ⁊c.) Tertio supplet quodda3 per quod ratio fortificatur ibi. (Sed si quod mouetur.) Dicit ergo prio ꝙ si hoc non cōcedatur ꝙ sit aliqua prima causa motus: cum omne quod mo uetur ab alio moueatur: sequitur ꝙ procedatur in infinitum in mouentibus ⁊ motis. ⁊ hoc ostendit esse im

poſſibile. Sit enim .a. quoddam quod mouetur ſecundū locum: ⁊ moueatur ab ipſo .b. b. vero .a. c. c. vero .a. d. ⁊ ſic procedatur in infinitum aſcendendo. Manifeſtum eſt autem ꝙ cum aliquid mouet ex eo quod mouetur: ſimul mouetur mouens ⁊ ipſum mobile: ſicut ſi manus ſuo motu mouet baculum: ſimul mouetur manus ⁊ baculus ſic ergo ſimul mouetur .b. quando mouetur .a. ⁊ eadẽ ratione quando mouetur .b. ſimul mouetur .c. ⁊ cum mouetur .c. ſimul mouetur .d. ſic ergo ſimul ⁊ in eodem tempore eſt motus ipſius .a. ⁊ omnium aliorum: ⁊ poterit ſeorſum accipi motus vniuſcuiuſqȝ horum infinitorum. ⁊ ꝙ ſuis vnumquodqȝ horum mobilium moueatur ab vnoqȝ moūentium non ita ꝙ vnum ab omnibus: ſed ſingula a ſingulis: nihilominus tamen licet ſint infinita mouentia ⁊ mobilia: tamen vniuſcuiuſqȝ mobilium motus eſt vnꝰ numero. ⁊ licet omnes motus ſint infiniti numero: non tamen ſunt infiniti in vltimis. id eſt per priuationem vltiorum: ſed vniuſcuiuſqȝ motus eſt finitus habens determinata vltima. ⁊ ꝙ vniuſcuiuſqȝ infinitorum mobilium motus ſit vnus numero: ⁊ finitus probat: quia cum omne quod mouetur moueatur inter duos terminos ex quo-dam ſcilicet in quidam: neceſſe eſt ꝙ ſecundum diuerſū modum identitatis terminorum: etiam ipſe motus ſit diuerſimode vnus ſcilicet aut numero aut ſpecie aut genere. Numero quidem eſt idem motus qui eſt ex eodem termino a quo in idem numero ſicut in terminū ad quē ita tamen ꝙ ſit etiam in eodem numero tempore: ⁊ cum hoc oportet ꝙ ſit eiuſdem mobilis numero. ⁊ ad exponē-dum quod dixerat: ſubiungit ꝙ motus numero vnus eſt ex eodem in idem: ſicut ex hoc albo quod ſignificat vnū numero: in hoc nigrum quod etiam nominat aliquid idē numero: ⁊ ſecundum hoc tempus determinatum: quod etiam eſt vnum numero: quia ſi eſſet motus ſecundum aliud tempus licet equale non eſſet numero vnus: ſed ſpecie tantū ſed motus eſt vnus genere qui eſt in eodem predicamento vel ſubiecto vel cuiuſcunqȝ alterꝰ generis: ſicut omnis generatio ſubiecti eſt eadem genere: ⁊ omnis alteratio ſimiliter. Sed motus eſt ſpecie vnus qui eſt ex eodem ſecundum ſpeciem: in idem ſecundum ſpeciem: ſicut omnis denigratio que eſt ex albo in nigrū eſt eadem ſpecie: ⁊ omnis deprauatio que ē ex bono i malū ⁊ hec etiam in quinto dicta ſunt. His igitur duobus ſuppoſitis ſcilicet ꝙ ſimul mouetur ⁊ mouens ⁊ motum: ⁊ ꝙ poteſt accipi motus vniuſcuiuſqȝ mobilium tanquam finitus: ⁊ vnus accipiatur motus huius mobilis quod ē .a. ⁊ ſit .e. ⁊ motus ipſius .b. ſit .ȝ. ⁊ motus .c. d. ⁊ omniū conſequentium ſit .i. t. tempus autem in quo mouetur .a. ſit .r. Sed quia motus ipſius .a. eſt determinatus. id eſt finitus: etiā tempus in quo eſt iſte motus ſcilicet .r. eſt determinatum ⁊ non infinitum: quia ſicut in .vj. oſtenſum ē finitum ⁊ infinitum ſimul inuenitur in tempore ⁊ motu. Ex dictis autem patet ꝙ in eodem tempore in quo mouetur .a. moueatur ⁊ .b. ⁊ omnia alia: ergo motus omniū qui eſt .e. ȝ. i. t. eſt in tempore finito. ſed iſte motus eſt infinitus: cum ſit infinitorum: ergo ſequetur ꝙ motus infinitus ſit in tempore finito: quod eſt impoſſibile. hoc autem ideo ſequitur quia in quo tēpore mouetur .a. mouentur omnia alia que ſunt infinita numero: nec differt quantum ad propoſitum partium: vtrum motus omnium mobilium ſit equalis velocitatis: aut inferiora mobilia tardius moueantur ⁊ in maiori tempore: quia omnino ſequetur ꝙ motus infinitus ſit in tempore finito: quia vnumquodqȝ mobilium neceſſe eſt ꝙ habeat velocitatem ⁊ tarditatem finitam. hoc autem eſt impoſſibile ſcilicet motum infinitum eſſe in tempore finito: ergo ⁊ primum eſſe impoſſibile ſcilicet ꝙ procedatur in mobilibus ⁊ mouentibus in infinitum.

Lec.6. — lec.9.

¶ Deinde cum dicit.

Lc.7.

Sic quidem igitur videtur demonſtrari: quod eſt a principio: non tamen demōſtratur: propter hoc ꝙ nullum inconueniens accidit. Contingit enim in finito tēpore infinitum motum eſſe: non eundem autem: ſed alterum ⁊ alterum multis ⁊ infinitis motis: quod quidem accidit ⁊ in his que nunc.

¶ Oſtendit ꝙ precedens ratio non efficaciter concludit ⁊ dicit ꝙ predicto modo poteſt demōſtrari principale propoſitum ſcilicet ꝙ non in infinitum procedatur in mouentibus ⁊ motis. Non tamen efficaciter demōſtratur: quia nullum inconueniens accidit ex premiſſis. contingens eſt enim ⁊ poſſibile: ꝙ in tempore finito ſit motus infinitus: ita tamen ꝙ non ſit vnus ⁊ idem ſed alius: ⁊ alius: ī quantum ſcilicet infinita ſunt que mouentur. Nihil enim prohibet infinita in tempore finito moueri ſimul. ⁊ hoc concludebat ratio predicta. erant enim mobilia infinita diuerſa: ⁊ ſic motus eorum erant diuerſi quia ad vnitatem motus non ſolum requiritur vnitas temporis ⁊ termini ſed etiam vnitas mobilis. vt in .v. dictum eſt.

lec.6.

¶ Deinde cum dicit.

Lc.8.

Sed ſi quod mouetur primo ſecundum locum ⁊ corporalem motum: neceſſe ē tangi: aut continuum eſſe mouēti: ſicut videtur hoc ī omnibus contingere: erit enim ex omnibus vnū ipſum totum aut continuum: hoc igitur contingens accipiatur. ⁊ ſit magnitudo quidē: aut cōtinuum in quo ſunt .a. b. c. d. Huius autem motus eſt .e. ȝ. i. t. Differt autem nihil magnitudinem finitam aut infinitam eſſe: ſimiliter enim ī finito tempore quod eſt .R. mouebitur aut finita aut infinita. Horum autem ſecundum vtrū qȝ impoſſibile eſt. Manifeſtum igitur ꝙ ſtabit aliquando: ⁊ non in infinitum abibit: quod ſemper ab altero: ſed erit aliquid quod primū mouebitur. Nihil autem differat cōceſſo quodam hoc demonſtrari. Contingenti .n. conceſſo nullum inconueniens poterit accidere.

Lc.9.

¶ Oſtendit quomodo predicta ratio efficaciam habere poſſit. ⁊ primo quomodo habeat efficaciam ex ſuppoſitō ne facta. ſecūdo quomodo habeat efficaciā ſimpliciter ibi. (Nihil autem differt ⁊c.) Dicit ergo primo ꝙ id quod localiter ⁊ corporaliter mouetur. primo ⁊ immediate ab aliquo mobili mouente: neceſſe eſt ꝙ tangatur ab eo: ſicut baculus tangitur a manu: vel ꝙ continuetur ei: ſicut continuatur vna pars aeris alteri: ⁊ ſicut pars continuatur animali: ⁊ hoc videtur contingere in omnibus: ꝙ mouens ſemper coniungitur mobili altero iſtorum modorū. Accipiatur ergo alter iſtorum modorum ſcilicet ꝙ ex omnibus infinitis mobilibus ⁊ mouentibus efficiatur vnum ſcilicet ipſum totum vniuerſum per continuationem quādam. hoc ergo quia contingens eſt: ſupponatur. ⁊ iſtud totum quod eſt quedam magnitudo ⁊ continuū vocetur .a. b. c. d. ⁊ motus eius vocetur .e. ȝ. i. t. quia poſſet aliquis dicere ꝙ .e. ȝ. i. t. erat motus finitorum mobilium: ⁊ ita non poteſt eſſe motus totius infiniti: ſubiungit ꝙ nihil differt quantum ad propoſitum pertinet: vtrum accipiatur finita magnitudo que mouetur: aut infinita: ſicut enī ſimul quādo mouebatur .a. in tēpore ſcilicet finito quod eſt .r. mouetur quodlibet finitorum mobilium que ſunt numero infinita: ita etiam ſimul in eodē tempore mouetur tota magnitudo infinita ſequitur ergo impoſſibile quodcūqȝ horū detur ſiue ꝙ ſit magnitudo finita conſtans ex magnitudinibus numero infinitis: ſiue ꝙ ſit magnitudo infinita ⁊ motus eius in tempore finito. cum ſit oſtenſum ſupra ꝙ mobile infinitum non poteſt moueri tempore finito. ergo impoſſibile eſt hoc ex quo ſequebatur:

6.le.9.

scilicet ꝙ procedatur in infinitū in mouentibus ⁊ motis manifestum est ergo ꝙ hoc ꝙ vnum moueatur ab altero: non procedit in infinitum: sed stabit alicubi: ⁊ erit aliquod primum mobile ꝙ scilicet moueatur ab altero immobili. Et quia predicta probatio procedit supposito quodam scilicet ꝙ omnia infinita mouentia ⁊ mota continuentur ad inuicem: ⁊ constituant vnam magnitudinem: ⁊ sic posset alicui videri ꝙ non simpliciter concludatur. Ideo subiungit ꝙ non differt hanc demonstrationem processisse quodam supposito. quia ex contingenti supposito etiā si sit falsum non potest sequi aliquod impossibile. Cū ergo predicta ratio ducat ad impossibile: illud impossibile non sequitur ex isto contingēti supposito: sed ex alio quod oportet esse impossibile cum ex eo impossibile sequatur ⁊ sic patet ꝙ in demonstrationibus ad impossibile ducentibus nil refert vtrum accipiatur falsum contingens adiunctum impossibili vel verum. ostenditur enim impossibile illud ex quo cum adiunctione contingentis falsi sequitur impossibile: sicut ex eo impossibile sequeretur adiunctio quodam vero: quia sicut ex vero non potest sequi impossibile: ita nec ex contingenti. Sed potest aliquis dicere ꝙ non est contingens omnia mobilia continuari: sꝫ impossibile est continuari elementa ad inuicem ⁊ etiam celestibus corporibus. Sed dicendum ꝙ alio modo accipitur contingens ⁊ impossibile cum demonstratur aliquid de genere ⁊ cum demonstratur aliquid de specie: quia cum agitur de specie oportet accipi vt impossibile esse illud cui repugnat vel genus vel differentia speciei: ex quibus ratio speciei constituitur. Cum vero agitur de genere accipitur vt contingens omne illud cui non repugnat ratio generis: licet ei repugnet constituens speciem. sicut si loquerer de animali possem accipere vt contingēs ꝙ omne animal esset alatū: sed si descenderem ad considerationē hominis: impossibile esset hoc animal esse alatum: quia igitur Aristote. hic loquitur de mobilibus ⁊ mouentibus in communi: nondum applicando ad determinata mobilia: esse autem contiguum vel continuum indifferenter se habet ad rationem mouentis ⁊ mobilis: ideo accepit vt contingens ꝙ omnia mobilia sint cōtinua ad inuicem: quod tamen est impossibile si mobilia considerentur secundum suas naturas determinatas.

P Rimum autem mouēs non sicut cuius causa sed vnde est principium motus est simul cum eo quod mouetur. Simul autem dico: quia nihil ipsorum medium est. Hoc enim commune in omni mouetur ⁊ mouente est.

Lectio.iij.

P Ostquam Philosophus in demonstratione precedente supposuerat ꝙ mouens est contiguum vel continuū mobili: hic intendit nunc probare. ⁊ primo ostendit propositum. secundo probat quoddam quod in hac probatione supponit ibi. (Quoniam autem que alterantur ⁊c.) Circa primum duo facit primo proponit intentum. secundo probat propositum ibi. (Quoniam autem tres sunt motus.) Dicit ergo primo ꝙ mouens ⁊ motum sunt simul. Sed aliquid dicitur mouere dupliciter: vno modo sicut finis mouet agentem: ⁊ tale mouens aliquando distans est ab agente quē mouet. Alio modo sicut mouet id quod est principium motus: ⁊ de tali mouente hic intelligit. ⁊ ꝓpter hoc addidit. (non sicut cuius causa): sed vnde est principium motus. Item mouens sicut principium motus: quoddam est immediatum ⁊ quoddā remotū. Intelligit autem hoc de immediate mouente. ⁊ ideo dixit. (Primum mouens.) Ut per primum significetur immediatum mobili: non autem id quod est primum in ordine mouentium: ⁊ qꝛ in quinto dixerat esse simul que sunt in eodē loco. posset aliquis credere ex hoc

Lec.5.

ꝙ dicit ꝙ mouens ⁊ motum simul sunt. ꝙ quando vnū corpus mouetur ab altero ꝙ oporteat ambo esse i eodē loco. ⁊ ideo ad hoc excludendū subiungit ꝙ simul dicit hic non quidem esse in eodem loco: sed quia nihil est medium inter mouens ⁊ motum: secundū ꝙ contacta vel continua sunt simul: quia termini eorum sunt simul: vel quia sunt vnum: ⁊ quia in precedenti demonstratione processerat solum de motu locali: posset aliquis credere ꝙ hoc haberet veritatem solū in huiusmodi motu ⁊ ideo ad hoc remouendum subiungit ꝙ hoc dictum est communiter ꝙ mouens ⁊ motum sunt simul: ⁊ non specialiter de motu locali: quia hoc est commune i omni specie motus ꝙ mouens ⁊ motum sunt simul modo exposito.

¶Deinde cum dicit.

lec.10.

Quoniam autem tres sunt motus: qui secundum locum: ⁊ qui secundum qualitatem: ⁊ qui secundum quantitatem: necesse est ⁊ ea que mouetur tria esse. Qui quidem igitur secūdum locum loci mutatio: qui vero secundum qualitatem: alteratio: qui vero secundū quantitatem: augmentum vel decrementum. Primum quidem igitur de loci mutatione dicamus. Hic enim primus motuum est.

¶Probat propositū. ⁊ circa hoc duo facit. primo enumerat species motus. secundo in singulis: probat propositum ibi. (Omne igitur quod fertur.) Ostendit ergo primo ꝙ tres sunt motus: vnus secundum locum qui dicitur loci mutatio: alius secundum qualitatem qui dicitur alteratio: alius secundum quantitatem qui dicitur augmentum ⁊ decrementum. Non facit autem mentionem de generatione ⁊ corruptione: quia non sunt motus: vt in .v. probatum est: sed cum sint termini motus scilicet alterationis: vt habitū est in .vj. per hoc ꝙ probat propositum in alteratione: sequitur etiam idē de generatione. ⁊ corruptione. Sicut igitur tres sunt species motus: ita tres sunt species mobilium: ⁊ etiam mouentium. ⁊ in omnibus est verum quod dictum est scilicet ꝙ mouens ⁊ motum sint simul: vt ostenderat in singulis. sed primo hoc est ostendendum in motu locali: qui est primus motuum. vt in .viij. probabitur.

Lec.2.
Lec.8.
lec.14.

¶Deinde cum dicit.

Omne igitur quod fertur: aut ipsum a seipso mouetur: aut ab altero. Siquidem igitur a seipso: manifestum ꝙ in ipso mouente existē te simul mouens: ⁊ quod mouetur erit: ⁊ nullum illius medium.

¶Ostendit propositum in singulis trium predictorum motuum. ⁊ primo in motu locali: secundo in motu alterationis ibi. (At vero neqꝫ alterati ⁊c.) Tertio in motu augmēti ⁊ decrementi ibi. (Et ꝙ augetur ⁊ augēs ⁊c.) Circa primum duo facit. primo ostendit propositum in quibus magis est manifestum: secundo in quibus magis latet ibi. (Quod autem ab alio mouetur.) Dicit ergo primo ꝙ necesse est dicere ꝙ omne qd̄ mouetur secūdū locum: aut mouetur a seipso: aut ab altero. Quia autē dicit a seipso aliquid moueri potest intelligi dupliciter. vno modo ratione partium: sicut ostendet in .viii. ꝙ mouentium se ipsa vna pars mouet. ⁊ alia mouetur. Alio modo primo ⁊ per se: vt scilicet aliquid secundum se totum moueat se totum: sicut supra probauit ꝙ hoc modo nihil mouet se ipsum. Si autem concedatur vtroqꝫ modo aliquid moueri a seipso: manifestum erit ꝙ mouens erit in ipso quod mouetur. vel sicut idem est in seipso quod mouetur: vel sicut pars est in toto: vt anima in animali. ⁊ sic sequetur ꝙ simul sit mouens ⁊ quod mouetur: ita ꝙ nihil erit ipsorum medium.

lec.10.
Lec.14.

¶Deinde cum dicit.

Quod aūt ab alio mouetur: quadrifarie mouetur. Qui eniz sunt ab altero mot⁹ quatuor sūt: pulsio: tractio: vectio: vertigo. Et nāqz omnes alios i hos reduci accidit.

Ostendit idem i his que mouētur scd̄m locum ab alio de quibus minus est manifestum. Et circa hoc tria facit. primo distinguit modos quibus aliquid contingit ab altero moueri: scd̄o reducit eos ad duos ibi (Manifestuz est igitur) Tertio in illis duobus probat ꝓpositum ibi. (Hoc aūt manifestum est) Circa primū duo facit. primo diuidit modos quibus aliquid mouetur ab altero: ⁊ dicit ꝙ sunt quattuor. s. pulsio: tractio: vectio: ⁊ vertigo. omnes eniz motus que sunt ab alio reducuntur in istos. Secundo ibi.

Pulsionia quidez igitur alia impulsio alia expulsio. Impulsio quidem est: cum mouens ei quod mouetur non deficit: expulsio cum expellens deficit.

Manifestat premissos quattuor modos. ⁊ primo manifestat pulsionem: que est cum mouens facit aliqd̄ motu a se distare mouendo. Diuidit autem pulsionem in duo. s. in impulsionem ⁊ expulsionem. dicitur autem impulsio quando mouens sic pellit aliquod mobile: qd̄ nō deficit ipsi deserēdo ipsuz: sed simul cum eo tendit quo tendit. Expulsio autem est quando mouēs sic mouet mobile: qd̄ tamen deficit deserendo ipsum: nec comitaꝛ ipsū usqz ad finē motus. Secundo ibi.

Vectio autem in tribus erit motib⁹. Quod quidem vehitur: non secundū se mouetur: sed secunduz accidens. In eo n. qd̄ est: i eo quod mouetur: aut super id quod mouetur: mouetur ipsum. Vehens autem mouetur: aut pulsum: aut tractum: aut vertigine ductum. Manifestum igitur quoniam vectio in tribus motibus erit.

Manifestat de vectione: ⁊ dicit ꝙ vectio fundaꝛ i tribus alijs motib⁹. s. pulsiōe tractiōe ⁊ vertigine: sicut qd̄ per accidēs fundaꝛ in eo qd̄ est ꝑ se: illud āt qd̄ vehiꝛ nō mouetur per se: sz ꝑ accñs inquātū. s. aliquid alteꝝ mouetur in quo ipm ē: sicut cū aliqs vehitur a naui in qua ē: vl̄ sup qd̄ ē: sicut cū aliqs vehiꝛ equo. Illud āt qd̄ vehit mouetur ꝑ se: eo ꝙ nō ē ꝓcedere in his que mouenꝛ ꝑ accñs in infinitū: ⁊ sic oꝫ ꝙ ꝓmū vehens moueaꝛ aliquo motu p se: vl̄ pulsu vel tractu vel vertigine. ex quo māifestū ē ꝙ vectio i trib⁹ alijs motib⁹ ꝯtineꝛ. Tertio ibi.

Tractio āt ē: cū ēt ad ipsūz vel ad alterū velocio: fit mot⁹ trahētia nō separatus ab eo qui trahitur. Et nāqz ab ipsūz ē tractio ⁊ ad alterū: ⁊ reliqui tract⁹ idē specie i hos reducūtur vt ispiratio: ⁊ expiratio: ⁊ spuitio ⁊ quicūqz corpoꝝ emissiui aut receptiui sūt: ⁊ spathesis ⁊ cercesis. Aliud ē quidē ipsoꝝ ꝯgregatio: aliud disgregatio. Et oīs igitur motus qui est scd̄m locū: aggregatio ⁊ disgregatio ē.

Manifestat tertium motū. s. tractū. ⁊ scd̄uz ē ꝙ tractio a pulsione differt qꝛ in pulsione mouens se hēt ad mobile: vt terminus a quo ē motus eius: in tractu v̄o se hz: vt terminus ad quem. illud ergo trahere diciꝛ quod mouet alterum ad seip̄m: mouere aūt aliqd̄ scd̄z locū ad seipsum ꝯuenit tripliciter. vno mō sicut finis mouet. vnde ⁊ finis dicitur trahere: secundum illud poete. Trahit sua quēqz voluptas. ⁊ hoc mō potest dici ꝙ locus trahit id quod naturaliter mouetur ad locum. alio modo pōt dici aliquid trahere: quia mouet id ad seipsum alterando aliqualiter: ex qua alteratione contīgit ꝙ alteratuz moueatur scd̄m locum: ⁊ hoc modo magnes dr̄ trahere ferrum: sicut enim generans mouet grauia ⁊ leuia inquātū dat eis formam per quā mouenꝛ ad locū: ita ⁊ magnes dat aliquam qualitatem ferro per quam moueꝛ ad ip̄m. Et ꝙ hoc sit veꝝ pꝫ ex tribus. Primo quidem quia magnes non trahit ferrum ex quacūqz distantia: sed ex ꝓpinquo. Si āt ferrū moueretur ad magnetē solū sicut ad finem: sicut graue ad suū locū: ex quolibet distantia tenderet ad ipsum. Secūdo quia si magnes alleis perungatur ferrum attrahere nō pōt. q. alleis vim alteratiuā ipsi⁹ impedientib⁹: aut ēt in ꝯriū alterātib⁹. Tertio quia ad hoc ꝙ magnes attrahat ferrum opꝫ prius ferrum liniri cū magnete maxime si magnes sit paru⁹: quasi ex magnete aliquā v̄tutem ferrū accipiat: vt ad euꝫ moueaꝛ. Sic igitur magnes attrahit ferrum nō solum sicut finis. sed ēt sicut mouens ⁊ alterās. Tertio mō dr̄ aliqd attrahere: qꝛ mouet ad seip̄m motu locali tm̄: ⁊ sic diffiniꝛ hic tractio ꝓut vnū corpus trahit alteꝝ: ita ꝙ trahens simul moueatur cum eo quod trahitur. hoc est ergo quod dicit ꝙ tractio est cum motus trahentis ad seipsum vel ad alterum fit velocior nō separatus ab eo ꝙ trahitur. dicit autem (ad seipsum vel ad alterum) quia mouens voluntarium pōt vti altero vt seipso. Unde potest ab alio pellere sicut a se ipso ⁊ ad aliud trahere sicut ad seipsum: sed hoc in motu naturali non contingit. Immo semper pulsio naturalis est a pellente: ⁊ tractio naturalis attrahentem: addit aūt (cum velocior sit motus) quia cōuenit quandoqz ꝙ id quod trahitur etiam per se mouetur illuc quo trahitur: sed a trahente velociori motu compellitur moueri: ⁊ qꝛ trahens mouet suo motu: oportet ꝙ mot⁹ trahentis sit velocior ꝙ̄ motus naturalis eius quod trahitur: adiungit autem (non separatus ab eo quod trahitur) ad differentiā pulsionis: nā in pulsione pellens qnqz sepaꝛ ab eo qd̄ pellit. qnqz v̄o nō. sed trahens nūqꝫ separaꝛ ab eo qd̄ trahiꝛ: qnimo simul moueꝛ trahēs cū eo qd̄ trahitur exponit āt quod dixerat (ad ip̄m vel ad alteꝝ) qꝛ contingit esse tractionē ad ip̄m attrahentē ⁊ ad alteꝝ in motib⁹ voluntarijs: vt dictū ē. Et qꝛ sunt qdā mot⁹ in qb⁹ nō ita manifeste saluatur rō tractiōis: ꝯñter ostēdit eos ēt reduci ad hos modos tractōis quos posuerat. s. ad seip̄z ⁊ ad alteꝝ: ⁊ hoc ē quod dicit ꝙ oēs alij tract⁹ qui non noiantur tract⁹: reducūtur in hos duos modos tractionis. qꝛ sunt idē specie cum eis: ꝙ̄tum ad hoc ꝙ mot⁹ accipiunt spēm a terminis: qꝛ ⁊ illi tract⁹ sunt ad seip̄m vel ad alterum: sicut pꝫ in spiratiōe ⁊ expiratiōe. Inspiaratio eniz ē attractio aeris: exspiratio v̄o ē aeris expulsio: ⁊ sil̄r spuitio ē expulsio sputi: ⁊ sil̄r dicēdum ē de oībus alijs motibus per quoscunqz aliqua corpora extra mittuntur vl̄ intra recipiuntur: quia emissio reducitur ad pulsionem receptio autem ad tractionem: ⁊ similiter spathesis est pulsio: ⁊ cercisis est attractio: spathi enim in greco dr̄ ensis: vel spatha. vnde spathesis idem est quod spathatio. i. est percussio per ensem: que fit pellendo: ⁊ ideo alia lr̄a que dicit speculatio videtur esse vicio scriptoris corrupta: qꝛ pro spathatione posuit speculationez cercis autem ē attractio. Est autem cercis in greco quoddam instrumētuz quo vtuntur textores: quod ad se trahunt texendo: qd̄ latine dicitur radius. vnde alia littera hēt (radiatio) Motuz enī duoꝝ ⁊ quorūcūqz motiuū emissiuorū ⁊ receptiuorum: aliud est congregatio quod pertinet ad attractionem: quia congregans mouet aliquid ad alterum: aliud

est disgregatio quā pertinet ad pulsiōem. quia pulsio est motus alicuius ab alio. Sic ergo pꝫ ꝙ oīs motus localis est aggregatio vel disgregatio: quia oīs motus localis est ab aliquo vel ad aliquid: ꝛ per consequēs patet ꝙ oīs motus localis est pulsio: vel tractō. ¶ Deinde cū dic.

Uertigo autem componitur qdeꝫ ex tractu ꝛ pulsione. Hoc qdem pellit mouens illud auteꝫ trahit.

¶ Manifestat quid sit vertigo ꝛ dicit ꝙ vertigo ē quidā motus cōpositus ex tractu ꝛ pulsu: cuꝫ eni aliquid vertitur ex vna pte pellitur ex alia trahit. ¶ Deinde cū dicit.

Co. ij

Manifestū igitur ē ꝙ sigdē simul pellens ꝛ trahēs cū eo qȏ pellitur ꝛ trahitur nullū medium ei⁹ quod mouetur ꝛ mouentis est.

¶ Oñdens ꝙ oēs qttuor motus predicti ad pulsuꝫ ꝛ tractum reducunt. ꝛ ꝙ idē ē iudiciū de oīb⁹ ꝛ de istis duobus: qꝛ eni vectio ꝯsistit in trib⁹ alijs: ꝛ vertigo cōponit ex pulsu ꝛ tractu: relinqtur ꝙ oīs mot⁹ localis q ē ab alio reducit ad pulsū ꝛ tractū. Uñ māifestū ē ꝙ in pulsu ꝛ tractu mouēs ꝛ motū sūt sil. i. ita ꝙ pellēs sit sil cū eo qȏ pellitur: ꝛ trahēs cū eo qȏ trahit: ꝯñs erit vlr verꝝ eē ꝙ nullū sit mediū mouentis sm locū ꝛ moti. ¶ Deide cū dicit.

Hoc āt māifestū ex dictis. Pulsio qdem enim aut a seipso aut ab alio ad aliud motus ē. Tractus āt ab alio ad ipsuꝫ aut ad aliud est: adhuc autem synosis et diosis.

¶ Probat ppositū in his duob⁹ motibus. ꝛ pmo ponit duas rōnes ad ppositū oñdēdū. scdo excludit obiectiōeꝫ ibi (Proiectio āt ꝛc̄) Pria aūt rō sumit ex diffōne vtriusqꝫ mot⁹: qꝛ pulsio ē mot⁹ ab ipso mouēte vl ab aliquo alio ī aliqd aliud. ꝛ sic oꝫ ꝙ saltē in pncipio mot⁹ pellens sit sil cū eo qȏ pellitur: dū pellēs id qȏ pellit remouet a se vel ab alio: sed tract⁹ ē mot⁹ ad ipꝫ vel ad alteꝝ vt dcm̄ ē: ꝛ ꝙ nō sepatur trahēs ab eo quod trahitur: ex quo manifestum ē in his duobus motib⁹ ꝙ mouens ꝛ motū sint sil. Secunda rō sumitur ex ꝯgregatiōe ꝛ disgregatiōe. dictuꝫ ē. n. ꝙ pulsio est disgregatio ꝛ tractio ē ꝯgregatio. ꝛ hͦ ē qȏ dic. (Adhuc āt synos) .i. ꝯgregatio ꝛ (diosis) .i. diuisio. non aūt posset aliqd ꝯgregare vel disgregare nisi adesset his que ꝯgregātur ꝛ disgregantur ꝛ sic paꝫ ꝙ in pulsione ꝛ tractu mouens ꝛ motuꝫ sunt sil.

¶ Deinde cum dicit.

Proiectio aūt quādo velocior mot⁹ fiat: quā qui scdm naturam lati fortiori facta pulsione: ꝛ hoc facto tamdiu accidit ferri: quousqꝫ fortior sit motus eius quod fert. Manifestuꝫ igitur qm̄ quod mouetur ꝛ mouens simul sunt: ꝛ nullum medium est ipsorum.

¶ Excludit q̄sdaꝫ obiectionē que accidere pōt circa pulsionē: de tractione eni dictuꝫ est ꝙ mot⁹ trahentis non separatur ab eo qȏ trahitur: sed in pulsione dictū est ꝙ aliquādo desiat pellens ab eo quod pellitur: ꝛ talis pulsio vocatur expulsio: cuius spēs est proiectio que est quādo pellitur cū quadā violentia in remotū. ꝛ sic ī proiectione videtur ꝙ id quod pijcitur non sit simul cū proijciente: ꝛ ideo ad hoc excludendum dicit ꝙ proiectio est quando motus eius ꝙ fertur sit velocior q̄ motus naturalis: et hoc ppter aliquā forteꝫ impulsionē factā: cum eni aliqd pijcitur ex forti īpulsiōe mouetur aer velaciori motu q̄ sit motus eius naturalis. ꝛ ad motū aeris ꝯfertur corp⁹ piectuꝫ: ꝛ quamdiu durat aer īpulsus tādiu piectū mouetur. ꝛ hoc est quod dicit ꝙ fata tali īpulsione tādiu accidit aliquid ferri piectuꝫ: quandiu in aere sit fortior motus: q̄ eius motus naturalis. Sic ergo remota hac dubitatione concludit ꝙ mouens ꝛ motū sint sil: ꝛ ꝙ iter ea nihil est mediuꝫ.

T Ꝯo neqꝫ alterati neqꝫ alterātis nullū mediū. Hoc āt māifestū ex īductōe. In oīb⁹. n. simul esse accidit alterans vltimum: ꝛ primuꝫ quod alteratur.

Lectio quarta.

Ostēs oñdit ī motu locali ꝙ mouēs ꝛ motū sūt sil: oñdit idē in alteratiōe: ꝙ. s. nihil ē mediū alterātis ꝛ alterati. ꝛ hͦ pbat pmo p inductiōeꝫ. ī oīb⁹. n. q̄ alterāt māifestū ē ꝙ sil sunt vltimū alterans et pmū alteratū. Uidet āt hoc hēre instantiā in qbusdā alteratiōib⁹: sicut cū sol calefacit aerē sine hoc ꝙ calefaciat orbes medios planetaꝝ. ꝛ piscis qdā in rhete detentus stupefacit man⁹ trahētis rethe: absqꝫ hoc ꝙ stupefaciat rethe. Sed dicēdū ē ꝙ passiua recipiūt actiōem actiuoꝝ sm ppriū modū. ꝛ iō media q̄ sūt iter pmū alterās ꝛ vltimū alteratū aliqd patiunt a pmo alterāte: sed forte nō eodē mō sicut vltimū alteratū. aliqd igit patit rhete a pisce stupefaciente sed non stupefactiōeꝫ. qꝛ ei⁹ non est capax. ꝛ orbes medij planetaꝝ aliqd recipiūt a sole. s. lumē non āt calorē. Secundo ibi.

Quare enim alteratur ī eo quod sensibile est. Sensibilia autem sunt quibus differunt corpora ad se inuicē vt grauitas: leuitas: duricies: mollicies: sonus: nō sonus: albedo: nigredo: dulcedo: amaritudo: humiditas: siccitas: densitas: raritas: ꝛ horum media. Similiter auteꝫ et alia que sub sensu sunt quoꝝ est ꝛ calor: ꝛ frigus: ꝛ leuitas: ꝛ asperitas. Hec .n. sūt passiones subiecte q̄litatis. His enim differunt sensibilia corporum: aut secundum aliquod horū maius ꝛ minus ꝛ in patiendo aliquid horum: calefacta enim aut frigefacta: aut dulcefacta: aut amaricata: aut secundum aliquid aliud predictorum. Similiter ꝛ animata corporum ꝛ inanimata: ꝛ animatorū quecūqꝫ partiū sunt inaīate: ꝛ ipsi sensus alterantur: patiūtur enim. Actio. n. ipsoruꝫ motus est per corpus patiente sensu aliquid. Scdm quecunqꝫ quidem igitur ī aniata alterātur: ꝛ aiata scdꝫ oīa hec alterātur. Scdm āt q̄cūqꝫ aiata alterātur: nō scdm hoc alterātur iaīata. Scdꝫ eniꝫ sensus nō alterātur. Et latet cū alterantur iaīata. Nihil āt phibet ꝛ aiata latere cū alterātur: cū nō scdm sensus accidit qȏ alteratiōis ipis: sigdē igitur sensibiles passiōes: oīs āt p hoc alteratio: ex hoc ergo manifestū ē: ꝙ passio ꝛ patiēs

Co. 2i.

simul ⁊ horum nullum medium est.

¶ Probat idē per cōnē que talis ē. oīs alteratio ē fīis alterationi que fit scđm sensum: sed in alteratiōe que ē ſʒ sensum: ⁊ alterās ⁊ alteratū sunt simul. ergo ⁊ in qualibʒ alteratione: p̄uinā sic p̄bat. Oīs alteratio fit scđm q̄litatē sensibilē que ē tertia spēs qualitatis: fm illa eni alterātur corpa qbus corpa ab inuicē differūt: que sūt sensibiles q̄litates: vt grauitas: et leuitas: duricies ⁊ mollities: que p̄cipiūt tactu: sonus ⁊ non sonus qui p̄cipiunt audi tu: sed tñ si son⁹ in actu accipiatur ē q̄litas in aere p̄ns alī que motū localē. vñ nō vr̄ scđm hmōi qualitatē eē p̄imo ⁊ per se alteratō. Si vero sonus in aptitudine accipiatur ⁊ sic per aliquā alterationē fit aliquid sonabile vel nō sonabile: albedo ⁊ nigredo que p̄tinent ad visum. dulcedo ⁊ amaritudo que pertinent ad gustū: hūiditas ⁊ siccitas ⁊ spissitas ⁊ raritas que p̄tinet ad tactū: ⁊ eadem rō est de his Irijs ⁊ de medijs hoꝝ: ⁊ siſr ēt sunt alia que sub sensu cadunt: sicut calor: frigus ⁊ leuitas: ⁊ asperitas que ēt tactu ꝯprehēdūt. hmōi eni sunt quedā passiones sub gñe q̄litatis ꝯtente: ⁊ dicunt passiones: qꝛ passionē ingerunt sensibus: vel qꝛ ab aliqbus passionib⁹ cāntur: vt in predicamentis dr̄. Dicit aūt passiones sensibilium corpoꝝ. qꝛ sensibilia corpora fm hmōi dñt: in q̄tū. s. vnū ē calidum ⁊ aliud frigidū vnū graue ⁊ aliud leue: ⁊ sic de alijs: aut in q̄tū aliqđ vnū de premissis inest duobus fm magis ⁊ minus. Ignis. n. differt ab aqua fm d̄r̄iam calidi ⁊ frigidi ab aere vero fm magis ⁊ minus calidum. ⁊ ēt fm hoc attenditur sensibiliū corpoꝝ d̄r̄ia in q̄tum patiuntur aliqđ horum: licet non sit in eis naturaſr. sicut dicim⁹ dici ſe calefacta ab infrigidatis: ⁊ ea que fiunt dulcia ab hisq̄ fiūt amara per aliquā passionē ⁊ non ex natura. alterari āt fm hmōi q̄litates ē oium corpoꝝ sensibiliū tā aiatoꝝ q̄ inaiatoꝝ: ⁊ qꝛ in corpib⁹ aiatis quedā partes sūt animate. i. sensitiue vt oculus ⁊ man⁹ quedā āt inaiate. i. nō sensitiue vt capilli ⁊ ossa. vtreqꝫ p̄tes fm h⁹i q̄litates alterantur: qꝛ sensus sentiēdo patiūt. Actiōes eniʒ sensuum vt auditio visio sunt quedā mot⁹ p corp⁹ cū aliqua sensus passione. nō. n. sensus hūt aliquā actiōem nisi p organū corporeū: corpi āt ꝯuenit moueri: ⁊ alterari. vñ passio ⁊ alteratio magis p̄prie dr̄ in sensu q̄ in intellectu cui⁹ opatio nō ē p aliqđ organū corporeū. Sic igit̄ p̄ʒ q̄ fm q̄scūqꝫ q̄litates ⁊ ſʒ quoscūqꝫ modos alterāt corpora inaiata: fm eosdē mot⁹ ⁊ easdē q̄litates alterant corpora aniata: sed nō ꝯuertit̄ qꝛ in corpibus aiatis inuenit̄ alteratio fm sensum: que nō inuenit̄ in corpib⁹ inaiatis. non eni corpa inaiata cognoscūt suam alterationē: ſʒ latet ea: qđ non accideret si fm sensum alterarentur: ⁊ ne aliqs hoc reputaret ip̄ossibile: q̄ aliquid alterarent̄ scđm sensibilem q̄litatē absqꝫ sensu alterationis: subiungit q̄ non solū hoc ē veꝝ in reb⁹ inaiatis: qꝛ hoc ꝯuenit ēt in ee bus aiatis: nihil. n. p̄hibet q̄ ēt aiata corpa lateat cum alterant̄. sicut cū aliq̄ alteratio accidit in ip̄is absqꝫ alteratione sensus. sicut tñ alterāt fm p̄tes nō sensitiuas. ex h igitur p̄ʒ q̄ si passiones sensus sūt tales q̄ nihil ē mediū inter agens ⁊ patiens: ⁊ oīs alteratio ē per hmōi passiones qb⁹ alterātur sensus: seq̄t q̄ alterans inferens passiones ⁊ alteratum patiens sint simol: ⁊ nullum sit ip̄soꝝ medium. ¶ Deinde cum dicit.

Huic quidē igit̄ aer ē continu⁹. Aeri āt continuat̄ corpus. Et supficies quidē terminatur ad lumē. Lumē āt ad visū: similiter ⁊ auditus ⁊ odoratus: ⁊ mouens ipsa primū. Eodē āt mō simul ⁊ gustus ⁊ sapor ē. Siſr āt et in inaiatis ⁊ i isēsibilibus. Et qđ augetur ⁊ augēs. Appositio eni quedā ē augmētū. quare simul sunt: ⁊ qđ augetur et augens: et decrementū. Decremētū enim cā est ablatio quedaʒ. Manifestum igitur q̄ mouentis vltimi ⁊ moti p̄imi nullum ē medium.

¶ Probat scđam q̄rīn alteratione sensus alterans ⁊ alteratus sint simul: qꝛ (hunc). s. sensui: puta visui (aer cōtinuus ē). i. absqꝫ medio ꝯiūct⁹: aeri vero corp⁹ visibile. ⁊ supficies q̄dē visibilis corporis q̄ ē subm̄ coloris (terminatur ad lumen). i. ad aerē illuminatū. qui terminat̄ ad visum. ⁊ sic p̄ʒ q̄ aer alteratus ⁊ alterās ip̄m sunt simul ⁊ similiter visus alteratus cum aere alterante: ⁊ siſr est in auditu ⁊ in odoratu si ꝯparentur ad id qđ p̄mum mouet . s. ad sensibile corpus: qꝛ hi sensus sūt per mediū extrinsecum: gustus autem ⁊ sapor sunt simul non. n. ꝯiungūtur per aliqđ medium extrinsecū. ⁊ siſr est de tactu: ⁊ eodē mō se habet in reb⁹ in aiatis ⁊ in sensibilibus. s. qđ alterans ⁊ alteratum sunt simul. Deinde cū dicit (Et qđ augetur ⁊ auget) Probat idē in motu augmenti ⁊ decrementi: et p̄imo in motu augmēti op̄ʒ eni q̄ auget̄ ⁊ auget esse siſr qꝛ augmētatio ē quedaʒ appō: per appōnem. n. alicuius quāti aliqđ augetur. ⁊ siſr ē in decremento: qꝛ cā decrementi ē quedā subtractō alicuius q̄ti: ⁊ pōt intelligi hec p̄batio dupliciter. vno mō fm q̄ ip̄sum q̄tum appositū vel subtractū est p̄imū mouens illis motibus. a ꝗ ⁊ Aristo. dicit in s̄o de aīa q̄ caro auget p̄ut est q̄ta. ⁊ sic manifeste simul cum mouēte. motū est non eni pōt aliqđ appōi vel subtrahi alteri si non sit simul cū eo. Procedit etiaʒ hec eō de p̄ncipali agente appositio autem oīs ꝯgregatio que dam est: subtractio disgregatio quedā: supra aūt ostensum est qđ in motu congregationis ⁊ disgregatōis mouens ⁊ motum sunt simul. Unde relinquitur qđ etiaʒ in motu augmenti ⁊ decrementi ⁊ sic vlterius concludit vlr̄ qꝛ iter vltimū mouens ⁊ p̄mum motū nihil ē mediū.

Lec. 3.

Uoniā āt que alterāt alterātur oīa a sensibilib⁹. ⁊ solū hoꝝ alteratio ē quecūqꝫ scđm se dicūtur pati ab his: ex his considerabimus.

Co. 14

¶ Lectio quinta

Uia in precedenti rōne p̄hūs supposuerat qđ oīs alteratio sit fm sensibilia: hoc intendit hic p̄bare. ⁊ primo p̄ponit qđ intēdit. s̄o probat p̄positū. ibi (Alioꝝ eni maxime) Dicit ergo p̄⁹ q̄ ex sequētib⁹ ꝯsiderādū est qđ oīa q̄ alterant̄: alterāt̄ fm q̄litates sensibiles. ⁊ per ꝯñs illis solū competit alterari que p se patiunt̄ ab h⁹i q̄litatib⁹. ¶ Deide cū dicit.

Alioꝝ. n. maxie vtiqꝫ quis existiabit in figuris ⁊ formis ⁊ hitudinibus. ⁊ hoꝝ remotiōibus ⁊ acceptōibus: videtur. n. eē q̄ alteratiōis. Nō ē autē neqꝫ in his ſʒ fiūt hec: cū quedam alterantur. Densata. n. aut rarefacta: aut cuʒ fiat calida: aut frigida materia: alteratio āt nō est.

Co. 15.

¶ Probat p̄positū arguendo a maiori: qđ q̄dē primo ponit. scđo quedā que supponit p̄bat. ibi (Ex quo q̄dem enim ⁊c.) Dicit ergo primo qđ p̄p q̄litates sēsibiles maxime vr̄ eē alteratio i q̄rta spē q̄litatis. que est q̄litas circa q̄titatē. s. forma ⁊ figura: ⁊ in p̄ria spē qualitatis que cōtinet sub se hitus ⁊ dispōnes. vr̄ enim qđ alteratio quedā fit per hoc qđ h⁹i q̄litates de nouo remouent̄. aut de nouo acquiruntur: nō enim vr̄ hoc sine mutatiōe posse ꝯtingere. mutatio āt fm q̄litateʒ alteratio ē: vt supra dictus ē sed in predictis q̄litatibus p̄ime ⁊ q̄rte spēi non ē alteratio p̄mo ⁊ p̄ncipalr̄ sed scđario: qꝛ hmōi q̄litates ꝯsequūtur q̄sdam alteratiōes p̄iaꝝ q̄litatū: sicut p̄ʒ qđ cum ma

Lec. 4.

subiecta densat᷑: aut rarescit: sequitur mutatio ſm figuras ⁊ silr cū calefiat: aut īfrigidetur: sequitur mutatio ſꝫ sanitatē ⁊ egritudinē que ꝑtinēt ad p̄mā spēm q̄litatis. rarum āt ⁊ dēsu calidū ⁊ frigidū sunt sensibiles qualitates ⁊ sic pꝫ qd̄ nō est alteratio ī p̄ia ⁊ q̄rta spē qualitatis p̄mo ⁊ p se. Sed remotio ⁊ acceptatio h̄moi qualitatū cōsequūtur ad aliquā alteratiōem que est ſm sensibiles q̄litates: ex quo ēt pꝫ quare non facit mētiōem de s̄a specie q̄litatis que est potētia: vel in ipotentia nālis: māifestum ē.n. qd̄ potentia vel ipotētia nālis nō accipitur aut remouetur nisi trāsmutata nā qd̄ fit per alteratiōem. ⁊ iō hoc quasi māifestū ptermisit. ¶ Deinde cū dicit.

Ex quo qdē.n.ē forma statue: nō dicimus formā: neqꝫ ex quo figura pyramidis ē: aut lecti: sed denoiatōne sunt hoc qdē eneū: illud vero cereū: aliud autē ligneum. Qd̄ āt alteratur es dicim᷒. Es quidē eni humidū esse dicimus: aut forte: aut calidum. ⁊ nō solū sic: sed humidū ⁊ calidū es equiuoca dicentes passioni materiā. Qm̄ igit̄ ex quo quidē forma ⁊ figura: ⁊ qd̄ ſcm̄ ē equiuoce non dicūtur cū figuris: que ex illo sūt: que āt alterātur passiōib᷒ equiuoce dicūtur: māifestū ꝙ in solum sensibilibus alteratio est.

¶ Probat qd̄ supposuerat. ⁊ p̄mo ꝙ non fit alteratio in quarta spē q̄litatis: s̄o ꝙ nō fit in p̄ia. ibi (Neqꝫ enīꝫ in habitib᷒ ⁊c̄.) Circa p̄mū ponit duas rōnes q̄꞉ p̄ia sumitur ex mō loquēdi: vbi ꝯsiderādū est ꝙ forma ⁊ figura in hoc ad inuicē differūt ꝙ figura importat terminationem q̄ātitatis: est eni figura que termino vel terminis ꝯprehēdit᷑. forma vero dr̄ que dat eē specificū artificiato. forme eni artificiatoꝝ sūt accn̄tia. Dicit ergo ꝙ illud ex quo fit forma statue non dicim᷒ formā. i. materia statue nō p̄dicatur de statua in p̄ncipali ⁊ recto: ⁊ silr ē in figura pyramidis vl lecti: sed in talibus mā predicatur denoiatiue. Dicim᷒ eni triangulū eneum: aut cereū aut ligneū. ⁊ silr ē in aliis: sed in his que alterātur ⁊ passionē predicam᷒ de subō: q꞉ dicimus es esse humidū: aut forte aut calidum vt econuerso humidus vel calidus dicimus esse es qualiter predicātes materiā de passione ⁊ ecōuerso. ⁊ dicimus hoiem eē albū ⁊ album esse hoiem. Quia ergo in formis ⁊ figuris materia nō eq̄liter dr̄ cū ipsa figura: ita ꝙ ⁊ alteꝝ de altero dicatur ī principali ⁊ recto: sed solū denoiatiue mā predicat᷑ de figura ⁊ forma. In his autē que alterātur subm̄ ⁊ passio equalr̄ de inuicē predicātur sequitur ꝙ in formis ⁊ figuris non fit alteratio: sed solū ī sensibilibus q̄litatib᷒. Scdā rōem ponit ibi.

Amplius ⁊ alr̄ dicere incōueniens ē. Dicere.n. hoiē alteratū eē: aut domū accipiētē finē ridiculū ē: si ꝑfectiōem domus tectionē: aut laterationē dicim᷒ alterationē eē: domo āt laterata aut coopta alterari domū māifestū autē ē: q꞉ qd̄ ē alteratiōis nō ē in his que fiunt.

Co. 16.

Co. 17.

¶ Et sumitur a ꝓprietate rei. Ridiculū enim est dicē ꝙ hō vel dom᷒ vel q̄cq̄d aliud: alteret᷑. et hoc ipso ꝙ accipit finē sue perfectionis. puta si domus perficitur p hoc ꝙ tegitur: vel per hoc ꝙ laterib᷒ ornat᷑: aut cooperitur q꞉ ridiculū est dicē ꝙ dom᷒ alteret᷑ qū cooperitur aut lateratur. Est ēt māifestū ꝙ alteratio nō ē eoꝝ que fiunt inq̄ātū fiunt: sed vnūquodqꝫ ꝑficit᷑ ⁊ fit inq̄ātū accipit formā ꝓpriā ⁊ figurā: non ē ergo alteratio in acceptiōe figure ⁊ forme. Ad euidētiā āt haꝝ rationū ꝯsiderandum ē: ꝙ inter oēs q̄litates figure maxime ꝯsequūtur ⁊ demōstrant spēm reꝝ: qd̄ maxime in plantis ⁊ aīalibus patꝫ in quibus nullo certioꝛi indicio diuersitas spēꝝ diiudicari pōt q̄ ꝑ diuersitate figuraꝝ: ⁊ hoc ideo: quia sicut quantitas ꝓpinq̄ssime se hꝫ ap subām inter alia accidentia: ita figura que ē q̄litas circa q̄ntitatē: ꝓpinquissime se habet ad formā sbē. Unde sicut posuerūt aliqui dimensiones eē subām reꝝ. ita posuerunt aliqui figuras eē sb̄ales formas: ⁊ ex hoc contingit ꝙ imago que est expressa representatio: scd̄m figurā potissime attendatur: magis q̄ ſm colorē: vel aliquid aliud ⁊ quia ars est imitatrix nature: ⁊ artificiatū est quedam rei nālis imago. forme artificialium sunt figure vel aliquid ꝓpinquum. ⁊ ideo ꝓp silitudinē h᷒ formaꝝ ⁊ figuraꝝ ad formas subāles dicit ph̄us ꝙ ſm acceptationē forme ⁊ figure non est alterātio: sed perfectio: ⁊ ex inde ēt est ꝙ mā de h̄moi non predicātur nisi denoiatiue: sic enim etiam est in substantiis naturalibus nō .n. dicim᷒ hoiem terrā ſꝫ terrenum. ¶ Deide cū dic.

Neqꝫ.n. in habitibus: hitus.n. virtutes ⁊ malitie sunt. Uirt᷒ āt oīs ⁊ malitia ad aliqd sūt: sicut sanitas quidē calidoꝝ ⁊ frigidoꝛū mēsuratio quedam ē: aut eorū que sūt īfra: ⁊ ad ꝯtinēs. Silr̄ āt ⁊ pulchritudo ⁊ macies ad aliqd sūt. dispōes .n. quedam pfecti ad optimum sūt. Dico autē pfecti: qd̄ sanat ⁊ dispositum est circa naturam. qm̄ ergo virtutes ⁊ malitie sunt ad aliquid. Hec autē neqꝫ generationes sunt: neqꝫ ḡnationes ipsorum: neqꝫ alteratio oio: manifestum ē ꝙ non ē oio qd̄ ē alteratiōis circa habitus.

¶ Ondit ꝙ nō ē alteratio in p̄ia spē qualitatis. ⁊ primo q̄tum ad hitus ⁊ dispōnes corporis. s̄o q̄tuꝫ ad hitus ⁊ dispōnes aīe. ibi (Neqꝫ itaqꝫ circa anie virtutes ⁊c̄.) Circa p̄mū ponit talē rōnem: hit᷒ qui sūt in prima spēcie q̄litatis ēt corporei: sūt quedā virtutes ⁊ malitie virt᷒ enim vīr cuiuslibet rei ē que bonū facit habentem ⁊ opus eius bonū reddit. Unde virtus corporis dr̄ ſm quā hō se hꝫ: ⁊ bene opatur vt sanitas: ecōtrario āt est de malitia. ⁊ de egritudine: oīs āt virtus ⁊ malitia dr̄ ad aliquid ⁊ hoc manifestat per exēpla. Sanitas enī que est quedā virtus corpis. est quedā ꝯmēsuratio calidoꝝ ⁊ frigidorū ⁊ dico hāc ꝯmensuratiōem fieri ſm debitā ꝓportionem (eoꝝ que sūt infra) .i. humoꝝ ex q̄bus ꝯponitur corpus adinuicē (⁊ ad continens) .i. ad totū corpus. aliqua enī ꝯtempatio humoꝝ est sanitas in leone que non eēt sanitas in hoie: sed ei᷒ extinctio: q꞉ eam humana natura ferre non posset. Cōmentatoꝛ aūt exponit (ad continens) .i. ad aerem continentem. Sed p̄mū melius est: q꞉ sanitas aīalis non attenditur per comparationē ad aerē: ſꝫ potius econuerso: dispō aeris dicitur sana per comparationē ad aīal. Silr̄ polchritudo ⁊ macies dicūtur ad aliquid. ⁊ sumitur macies pro dispōne qua aliquis ē expeditus ad motum ⁊ actiōem h̄moi enim sunt quedam dispōnes eius qd̄ ē perfectum in sua natura per comparationem ad optimū. i. ad finem qui est operatio. sicut enī dictum est: ex hoc h̄moi dispōnes virtutes dicūtur ꝙ bonum faciunt habentē: ⁊ opus eius bonū reddunt. Dicitur enī h̄moi dispōnes per relationem ad debitum optimum quod est optimum rei: nec opꝫ exponere (optimū) aliquid extrinsecum: sicut quod est pulcherimum aut sanissimū: vt ꝯmentatoꝛ exponit. Accidit enim pulchritudini ⁊ sanitati relatio que est ad extrinsecuꝫ optime disposi-

sed per se ꝯpetit eis relatio que est ad bonum opus: ⁊ ne aliqs accipiat perfectum quod iam adeptum est finē: dicit ꝙ perfectum hic accipitur hoc qḋ est sanatiuum: ⁊ dispositum ſm naturā. Non autē est hic intelligendum ꝙ hmōi habitus ⁊ dispōes hoc ipm ꝙ sunt ad aliquid sint quia sic non essent in genere qualitatis sed relatiōis. Sȝ quia coꝝ ratio ex aliqua rōne dependet: qꝛ ergo hꝰi habitus ad aliquid sunt ⁊ in ad aliquid nō est motus neqȝ ḡnatio neqȝ alteratio: vt in q̄nto probatū est. manifestuȝ est ꝙ in hmōi habitus non est alteratio primo ⁊ per se: sȝ coꝝ transmutatio, consequtur aliquam priorem alteratiocalidi ⁊ frigidi aut alicuius hmōi. sicut etiam relationes esse incipiunt per ꝯñam ad aliquos motus.

Lec.3.

Co.18.

Neqȝ itaqȝ circa aīe ꝟtutes ⁊ malitias. Virtꝰ eni quedā ꝑfectio ē vnūquodqȝ eni tūc maxie ꝑfectū ē: cū attingit ꝓpue virtuti: ⁊ tunc est maxime ſm naturā vt circulus: tūc maxime ſm naturā ē: cū maxie circulus fit. Malitia āt coꝛruptio hoꝝ ⁊ remotio ē.

Lectio sexta.

Postqȝ phūs oñdit ꝙ non est alteratō in prima spē q̄litatis ꝗtum ad dispōnes corporis. Hic oñdit idem de habitibus aīe: ⁊ primo ꝗtuȝ ad ptē appetitiuā. scḋo ꝗtū ad partē itellectiuā ibi. (At vero neqȝ in intellectiua parte). Circa primum duo facit. primo ostendit ꝙ nōn est alteratio primo ⁊ per se in transmutatione virtutis ⁊ malitie secūdo quod trāsmutatio virtutis ⁊ malitie ꝯsequitur ad ꝗdam alterationem ibi. (Fit quidem igitur) Concludit ergo ex pmissis primo ꝙ circa anime virtutes ⁊ malitias que ptinent ad partem appetitiuam non est primo ⁊ per se alteratio Ideo autem hoc concludendo inducit: quia eisdem rōnibus procedit ad probandum sequentia quibus ⁊ priora: ad hoc autem probādum assumit ꝗdam ꝓpositionē .s. ꝙ virtus sit perfectio quedam. quod quidē sic probat: quia vnūquodqȝ tunc est perfectum quando pertingere potest ad propriā virtutem. sicut naturale corpus perfectum est. quādo potest aliud sibi simile facere. quod ē virtus nature qḋ etiā probat per hoc. quia tunc est aliquid maxime ſm naturam. quando nature virtutem hȝ virtus enim nature est signum ꝯpletionis nature. cum autē aliquid hȝ complete suam naturam. tunc dicitur esse perfectum. quod non soluȝ in rebus naturalibus verū est: sed ⁊ i mathematicis. vt coꝛuȝ forma accipiatur pro eorum natura: tunc enim maxime circulus est idest perfectꝰ circulus quando maxime est ſm naturam. i. quando habet perfectionem sue forme. Sic ergo pȝ qḋ ad perfectionē forme cuiuslibet rei ꝯsequatur virtꝰ eius. quia tunc vnūquodqȝ perfectum est quando hȝ suam formam. i. suam virtutem: ⁊ ita seqtur ꝙ sit virtus perfectio quedam. Ex hac āt propositione sic probata Comentator sic argumētandum dicit oīs perfectio est simplex ⁊ indiuisibilis. sed nihil simplex ⁊ indiuisibile est alteratio neqȝ aliquis motus: vt supra ꝓbatum est. ergo ſm virtutem non est alteratio. Sed iste processus non competit in eo ꝙ subditur de malitia ꝙ .s. est corruptio ⁊ remotio perfectionis: ⁊ si eni perfectio sit simplex ⁊ indiuisibilis. recedere tamen a perfectione nō est simplex ⁊ indiuisibile multipliciter cōtingens. Neqȝ est etiam consuetudo Arist. vt pretermittat illud ex quo ꝑncipaliter conclusio dependet nisi ex intra positis intelligi possit. ⁊ ideo melius dicendum est ꝙ arguendum est hic de virtute. sicut supra argumentatuȝ est de forma ⁊ figura. Nihil enī dicitur alterari ꝗdo pficitur ⁊ eadeȝ ratione neqȝ quando corrumpitur. Si igitꝰ virtus est perfectio quedam: malitia vero corruptio. ſm virtuteȝ ⁊ malitiā non est alteratio: sicut neqȝ ſȝ formas ⁊ figuras. ¶ Deinde cum dicit.

Lec.12.

Lec.5.

Fit quidem igitur cum quodā alteratur: ⁊ acceptio virtutis ⁊ remotio malitie: alteratio tū hoꝛum neutrum est.

Co.19.

¶ Ostendit ꝙ transmutatio virtutis ⁊ malitie consequitꝰ aliquā alterationeȝ. ⁊ primo proponit ꝙ intendit: ⁊ dicit ꝙ acceptio virtutis ⁊ remotio malitie aut econtrario. fit cuȝ aliqd alteratur: ad cuius alterationē ꝯsequitur acceptio ⁊ remotio virtutis ⁊ malitie. sed tū neutrū hoꝝ ē alteratio prio ⁊ per se. Secundo ibi.

Quod āt alteretꝰ aliqd: manifestum ē Virtus qdē enim aut ipassibilitas quedam ē: aut passibile ē sic. Malitia auteȝ passibilis: aut cōtraria passio ꝟtuti est.

¶ Probat propositum ⁊ dicit manifestū esse ex sequentibus ꝙ oporteat aliquid alterari ad hoc ꝙ accipiatur et remoueatur virtus vel malitia. ⁊ hoc videtur probare dupliciter. primo quideȝ ſm duas opiniones hominuȝ de virtute ⁊ malicia. stoyci enim dixerunt virtutes esse ipassibilitates quasdaȝ: nec posse esse virtutem in anima nisi remotus oībus passionibus aīe que sunt timor: spes: ⁊ hꝰi. Huiusmōi eni passiones dicebant esse quasdaȝ aīe perturbationes siue egritudines. Virtuteȝ autē esse dicebant quandā quasi tranquillitatem aīe ⁊ sanitatē. vnde econtrario malitiā dicebant esse omneȝ anime passibilitatē. Opinio vero peripateticoꝛuȝ ab Aristo. deriuata est quod virtus consistat in aliqua determinata moderatione passionum. Constituit enim virtus moralis medium in passionibus: vt dicitur in secundo ethico ⁊ ſm hoc etiam malitia virtuti opposita non erit qualiscunqȝ passibilicas. Sed quedā habilitas ad passiones contrarias virtuti que scilicet sunt secundum superabundantiam ⁊ defectum. Cum vtrumlibet autem verum sit: oportet ad acceptionem virtutis qḋ fiat aliqua transmutatio secūduȝ passiones. s. vel qḋ passiones totaliter remoueantur: vel qḋ modificētur. passiones autē cum sint in appetitu sensitiuo secūdū eas cōtingit alteratio: Relinquitur ergo qḋ acceptio ⁊ remotio virtutis ⁊ malitie fit secundū aliquaȝ alterationeȝ. Secundo ibi.

Et totam moralē virtutē i voluptatibꝰ ⁊ tristitiis accidit eē. Aut eni ſm actū ꝙ voluptatis: aut ꝑ mēoriā: aut specieȝ: Si quidē igitꝰ ſm actum sensus est cā. Si vero ꝑ mēoriā: aut ꝑ spem ab ipso ē: aut .n. isunt q̄lia passi sumꝰ reminiscētibus voluptatis: aut q̄lia patiemur spantibꝰ:

¶ Probat idem sic. Omnis virtus moralis consistit in aliqua delectatione ⁊ tristitia. non enim est iustus qui nō gaudet iustis operationibus ⁊ tristatur de contrariis: et simile est in aliis virtutibus moralibus. ⁊ hoc ideo quia omnis appetitiue virtutis in qua est virtus moralis operatio: terminatur ad delectationem ⁊ tristitiam: cum delectatio consequatur ex adeptione eius in quod appetitꝰ fertur. tristitia vero ex superuentione eius quod appetitus refugit: vnde concupiscens vel sperās delectatur qḋ concupiscit vel sperat. ⁊ similiter iratus quando punit. timens vero ⁊ odiens tristatur quando superuenit maluȝ qḋ refugit. omnis autem tristitia ⁊ delectatio: vel est secundum actum de re presenti. vel per memoriam de re ꝑterita: vel per spē de futuro. Sic ergo sit delectatio scḋȝ actam huiusmodi delectationis causa est. Non enim cōueniens coniunctum delectationem faceret si non sentiretur: similiter autem si sit delectatio per memoriam vel per spem: hoc sensu procedit: duȝ vel reminiscimur quales voluptates passi sumus scḋm sensum in preterito. Vel dum speramus quales patiemur in futuro. Ex quo

patet ꝙ delectatio ⁊ triſticia ſm partẽ ſenſitiuaȝ eſt ĩ qua alteratio accidit. vt ſupra dictuȝ eſt. ſi ergo virtus moralis ⁊ malitia oppoſita. in delectatione ⁊ triſticia eſt ſecundũ delectationẽ autẽ ⁊ triſticiaȝ alterari contingit: ſequitur ꝙ acceptio ⁊ remotio virtutis ⁊ malitie ſit conſequẽter ad aliquã alterationẽ. Sed notanduȝ ꝙ ſignanter dicit (totam) virtutem moralẽ in delectationibus ⁊ triſticiis eſſe: ad differentiã intellectualis virtutis que etiam ſuã delectationẽ habet. ſed illa delectatio non eſt ſecũdũ ſenſuȝ. Unde nec contrariũ habet. nec ſecũdũ eã alterari contingit. niſi methaphorice. ¶ Deinde cum dicit.

Lo.20. At vero neqȝ intellectiua parte anime eſt alteratio. Sciens enim ad aliqd maxime dicitur. hoc autem manifeſtũ. Secundum enim nullam potentiã motis: factum eſt quod eſt ſcientie. ſed cuȝ extiterit quiddam. Ex ea enim que eſt ſm partem experientia accipimus vniuerſalem ſcientiam.

¶ Oſtendit ꝙ alteratio non eſt in parte anĩe intellectiue. ⁊ primo probat hoc in generali: ſecũdo ĩ ſpeciali. ibi (Neqȝ igitur actus) Circa primũ inducit tales rationes. Sciens maxĩe dicitur ad aliquid ſcilicet ad ſcibile cuius aſſimulatio in ſciente ſcientia eſt. hoc autẽ ſic probat in nullo alio genere ꝯtingit ꝙ aliquid de nouo adueniat alicui. abſqȝ eius mutatione: niſi in ad aliquid. fit enĩ aliquid equale alicui ipſo non mutato ſed altero. Uidemus autẽ ꝙ nulla mutatione facta in potencia intellectiua fit ſcientia. ſȝ ſolũ exiſtente quodam in ſenſitiua parte. quia ſcilicet ex experientia particulariuȝ que pertinent ad ſenſitiuã partẽ accipimus ſcientiã vniuerſalis ĩ itellectu. vt probatur ĩ primo metaphyſice. ⁊ in ſecundo poſteriorũ. Cũ igitur ad aliquid non ſit motus. vt ſupra probatũ eſt. ſequit̃ ꝙ non ſit alteratio in acceptiõe ſcientie. ¶ Deinde cũ dicit.

Lec.1.
Lec.2.
Lec.3.

Neqȝ igitur actus generatio eſt: niſi aliquid reſpectionẽ ⁊ tactum generationes dicat. Huiuſmodi enim actus.

¶ Oſtendit ꝙ non ſit in parte intellectiua alteratio ĩ ſpãli. ⁊ primo quãtũ ad conſiderationẽ iã habentis ſcientiã que eſt ſcientie vſus: ſecũdo quantũ ad primã ſcientie acceptionẽ. ibi (Que autẽ ex principio ⁊c.) Dicit ergo primo ꝙ ex quo in parte intellectiua non eſt alteratio nõ poteſt dici ꝙ ipſe actus ſcientie qui eſt conſideratio ſit generatio niſi etiã aliquis dicit ꝙ exterior inſpectio oculi ⁊ ipſuȝ tangere ſint generationes quedã ſicut enim viſio ẽ actus viſiue potentie: ⁊ tangere eſt actus tactiue potẽtie ita ⁊ conſideratio eſt actus potentie intellectiue. act⁹ aũt non dicit generationẽ alicuius principij: ſed magis proceſſuȝ a principio actiuo. Unde ipſum intelligere nõ eſt generatio vel alteratio. tamen nihil prohibet aliquẽ actũ conſequi generationẽ vel alterationẽ ſicut ad generationẽ ignis ſequitur ꝙ calefaciat: ⁊ ſiĺr ad mutationȝ ſenſus a ſenſibili ſeqtur ipm videre vel tãgere. ¶ Deĩde cũ dicit

Que autẽ ex principio acceptio ſciẽtie non ẽ generatio neqȝ alteratio. Inquietari enim ⁊ reſidere aĩa ſciens fit ⁊ prudens. Sicut igitur neqȝ cũ dormiẽs excitetur aliquis: aut ebrius pauſet: aut infirmans ordinetur factus eſt ſciens: quãuis prius non poterat vti: ⁊ ſm ſciẽtiam agere ſed mutata perturbatione: ⁊ in ſtatu reueniente mente inerat potentia ad ſcientie congruitatem. Hoc igitur aliquid fit ex pricipio in ſcientie exiſtentia. Turbationis enĩ quies quedam ⁊ reſidẽtia. Neqȝ igitur iſãtes pñt adiſcere: neqȝ iudicare ſenſibus ſimiliter preſbyteris. Multa enim perturbatio circa ipſos: ⁊ motus. Statur autẽ ⁊ pauſatur turbatio. aliquando quidem a natura: aliquando autem ab aliis. In vtriſqȝ autem his alterari aliquid accidit: ſicut cũ ſurgat ⁊ fiat vigilãs ad actũ. Manifeſtum igitur ꝙ huius ipſum alterationis in ſenſibilibus eſt ⁊ in ſenſibili parte anime. In alio autem nullo niſi ſȝ accidens:

¶ Oſtendit ꝙ in acceptione ſcientie nõ eſt generatio vel alteratio. quicquid enim aduenit alicui per ſolam quietationem ⁊ reſidentiã aliquarum perturbationũ vel motionum non aduenit per generationem ⁊ alterationẽ: ſed ſciẽtia que ẽ cognitio ſpeculatiua ⁊ prudentia que eſt ratio practica. adueniunt anime per quietationẽ ⁊ reſidentiam corporaliũ motionũ ⁊ ſenſibilium paſſionũ. Nõ ergo ſcientia ⁊ prudentia adueniunt in anima per generationẽ vel alterationẽ. Ad huius autẽ rationis manifeſtationẽ ſubiungit exemplũ. ponatur ꝙ aliquis habens ſcientiam dormiat vel inebrietur aut infirmetur: manifeſtũ eſt ꝙ non poteſt vti ſcientia ⁊ operari ſecũdũ eam. Sed manifeſtũ eſt ꝙ quando perturbatio predicta quieſcit ⁊ mens reddit ad ſtatum ſuum: tunc poteſt vti ſcientia ⁊ ſm eam agere: ⁊ tamen nõ dicimus ꝙ cũ dormiẽs excitatur aut ebrius quieſcit: aut animus infirmantis ad debitũ ordinẽ per ſanitatem reducitur: ꝙ tunc factus ſcit ſciens: quaſi ſcientia de nouo generata ſit in ipſo: quia inerat ei potentia habitualis ad congruitatẽ ſcientie ideſt vt reduceretur ad congruũ ſtatum quo vti ſcientia poſſet dicit autẽ ꝙ tale aliquid contingit cũ aliquis a principio acquirit ſcientiã. Uidetur enim hoc fieri per hoc ꝙ fit quedam quietatio ⁊ reſidentia turbationis ideſt inordinatarum motionũ que pueris inſunt tũ ſecundum corpus. quia natura tota eſt in mutatione propter augmentũ: tũ etiaȝ ſecundũ parteȝ ſenſitiuã: quia in eis paſſiones dominantur. Unde hoc qð dicit (quies) poteſt referri ad turbationẽ corporalis motus que quieſcit. natura veniente ad ſtatũ. Quod autẽ dicit (reſidentia) poteſt ferri ad paſſiones partis ſẽſitiue. que ſi totaliter quieſcũt: ſed reſidẽt ex hoc. ſ. qð deprimũtur ex ratione. non autẽ vſqȝ ad perturbandã rationem aſcendunt ſicut dicimus reſidentiã in liquoribus. quando id quod eſt feculentũ deſcendit inferius id quod eſt ſuperius remanet purum: Hec eſt igitur cauſa quare iuuenes non poſſunt adiſcere capiendo ea que ab aliis dicuntur. neqȝ per interiores ſenſus poſſunt iudicare de auditis: aut de quibuſcunqȝ eorũ cognitioni occurrentibus. ita bene ſicut ſeniores vel preſbyteri. ꝙ idem eſt. nam preſbyter in greco eſt idẽ qð ſenior ĩ latino. ⁊ hoc ideo quia multa perturbatio ⁊ multus motus eſt circa ipſos iuuenes vt dictũ eſt. ſed hmõi turbatio totaliter tollitur vel etiam mitigatur. aliquando qdeȝ a natura. ſicut quando peruenitur ad ſtatum ſenectutis. in quo huiuſmodi motus quieſcũt. aliquãdo autẽ ab aliquibus aliis cauſis: ſicut ab exercitio ⁊ conſuetudine: ⁊ tunc poſſunt bene adiſcere ⁊ iudicare. ⁊ inde eſt ꝙ exercitium virtutũ moraliũ per quas hmõi paſſiones refrenãtur multũ valent ad ſcientiam acquirendam. ſine ergo ꝙ

naturam siue per exercitium virtutis .turbatio passionū quiescat: attenditur in hoc quedam alteratio. cum passiones huiusmodi sine scdm partem sensitiuam: sicut etiam est aliqua alteratio corporalis: cum dormiens surgit et fit vigilans procedens ad actus: ex quo patet ꝙ acceptio scientie non est alteratio: sed sequitur alterationem. Ex hoc autem vlterius vniuersaliter concludit ꝙ alteratio ē in sensibus exterioribus ⁊ in sensibilibus ⁊ in tota parte anime sensitiua. quod dicit propter passiones interiores Sed in nulla parte anime est alteratio: nisi per accidēs Quod autem. Aristo. hic de acceptione scientie dicit. videtur esse scdm platonicam opinionem: posuit enim plato ꝙ sicut forme separate sunt cause generationis ⁊ existentie rerum naturalium. per hoc ꝙ materia corporalis participat aliqualiter huiusmodi formas separatas, ita sunt etiam causa scientie in nobis: per hoc ꝙ anima nostra eas aliqualiter participat. ita ꝙ ipsa participatio formarum separatacum in anima nostra est scientia. Sic. n. verum erit ꝙ accipitur scientia a principio non per generationem alicuius scientie in anima. sed solum per gerationem corporalium ⁊ sensibilium passionum quibus impediebatur anima scientia vti: sic etiam verum erit ꝙ nulla mutatione facta in intellectu ad solam presentiam sensibilium quorū experientiā accipimus: fit homo sciēs sicut de relatiuis accidit: quia sensibilia scdm hoc non sunt necessaria ad scientiam: nisi ab eis quodāmodo aīa excitetur. Aristo. autem opinio est ꝙ sciētia fit in anima per hoc ꝙ species intelligibiles abstracte per intellectum agentē recipiuntur in intellectu possibili. vt dicitur in tertio de aīa. Unde ⁊ ibidē dicitur qꝺ intelligere est quoddā pati licet anima sit passibilitas sensus ⁊ intellectus: nec est inconueniens qꝺ Aristo. hac opinione platonis vtatur. est eni sue consuetudinis qꝺ antequā probet suam sententiam vtatur sententia alioꝝ: sicut in tertio vsus ē qꝺ omne corpus sensibile habet grauitatem vel leuitatē secundū opinionē platonis. cuius contrariū ipse ostendet in primo ꝺ celo. Soluātur tamen ⁊ he rationes secundū opinionem Aristo. Ad cuius euidentiā ↄsiderādū est qꝺ susceptiuū aliquod tripliciter pōt se habere ad formā suscipiendam Quādoqꝫ eni est in vltia dispositione ad susceptionē forme nullo īpedimento existēte: nec ī ipso nec in alio: ⁊ tūc statim ad presentiā actiui susceptiuū recipit formā absqꝫ aliqua alteratione: sicut patet in aere illuminato ad p̄sentiā solis. Aliquando autē susceptiuū nō est in vltia dispositione ad susceptionē forme: ⁊ tunc per se requiritur alteratio scdm quā materia dispositionē acquirat vt fit ꝓpria huic forme: sicut cū de aere fit ignis. Aliquādo vero susceptiuū est in vltia dispositione ad formā: sed adest aliquod īpedimentū: sicut cū aer īpeditur ad susceptionem luminis: vel per clausionē fenestre vel per nebulas: ⁊ tūc requiritur alteratio vel motatio per accidēs que remoueat prohibens. intellectus ergo possibilis scdm se considerātus semper est in vltia dispositione ad recipiendā spēs intelligibilē: si ergo non sit īpedimētū statim ad presentiā obiectoꝝ ꝑ experimentū acceptoꝝ aduenit eis spēs intelligibilis: sicut speculo forma specularis ad p̄sentiā corporis: ⁊ scdm hoc ꝓcedit pria eius rō qua dixit scientiam eē ad aliquid. si vero sit īpedimētū sicut iuuenibus accidit. opꝫ huiꝰ īpedimēta auferri ad hoc qꝺ species intelligibilis in intellectu recipiatur: ⁊ sic per accidens necessaria est alteratio.

Ubitabit autē vtiqꝫ aliquis vtrꝫ d ois motus oi comparabilis sit aut non. Si igitur omnis cōparabilis est: ⁊ equaliter velox ē: qꝺ in equali tempore equale mouetur: erit circularis aliquis equalis recto: ⁊ maior etiā ⁊ minor. Amplius alteratio ⁊ loci mutatio quedam equalis. cū inequali tempore aliquid quidem alteretur: aliud vero ducatur. Erit ergo passio equalis longitudini. Sed impossibile est.

Lectio septima.

P Ostqꝫ philosophus ostendit ꝙ in mobilibus ⁊ motoribus necesse est ponere aliquod prīmū quia ea que sunt vnius ordinis videntur comparabilia esse: ⁊ hoc ipsum quod est prius ⁊ posterius comparationē importat vult ex consequenti inquirere de motuum cōparatione. Et circa hoc duo facit. prio enim ostendit qui motus sint cōparabiles ad inuicem: secundo qualiter motus ad inuicem cōparentur. ibi (Quoniā autem mouēs mouet ⁊c.) Circa primū tria facit prio mouet dubitationē. secundo obijcit ad partes dubitationis. ibi (Si ergo cū inequali ⁊c.) Tertio dubitationem soluit. ibi (Sed quecunqꝫ non equiuoca ⁊c.) Mouet autē dubitationem: primo quidem in cōmuni querens vtrum omnis motus sit comparabilis cuilibet motui vel non. Deinde vero in speciali dubitationem inferens primo quidem de motibus vnius generis. quia si omnis motꝰ cuilibet motui sit comparabilis secundum velocitatē ⁊ tarditatem. dictum est autem in sexto ꝙ equaliter velox est quod mouetur in equali tempore per equale spacium. sequetur ꝙ motus circularis sit equalis recto. ⁊ maior et minor in velocitate: ⁊ vlterius ꝙ linea circularis sit equalis linee recte in ꝗntitate: aut maior ⁊ minor: ex quo eque velox est quod per equale mouetur in equali tēpore. Deinde infert dubitationem de motibus diuersorum generum. Si enim omnes motus comparabiles sunt in velocitate. sequetur ꝙ si in equali tempore hoc quidem alteretur. Illud vero moueatur secūdum locum: quod sit equalis in velocitate alteratio loci mutationi. ⁊ vlterius per diffinitionem eque velocis sequetur ꝙ (passio) idest passibilis qualitas: scdm quā est alteratio: sit equalis lōgitudini spacij que pertrāsitur per motum localē: quod ē impossibile manifestē: quia nō ↄueniunt in eadem rōe ꝗntitatis.

Deinde cum dicit.

Si ergo inequali tempore secundum equale moueatur: tunc equaliter velox est: equalis autem non est passio omnis longitudini: quare non erit alteratio loci mutatiōis equalis neqꝫ minor. quare non omnis comparabilis.

¶ Obijcit ad propositam dubitationem: ⁊ primo ꝗntum ad cōparationem alterationis ⁊ loci mutatiōis. Secundo quātum ad comparationem motus circularis ⁊ recti ibi. (In circulo autem ⁊ recto ⁊c.) Concludit ergo primo ex premissa ratione ad impossibile ducente cōtrario posito. quasi dicat dictum est ꝙ inconueniens est passionem esse equalem lōgitudini: scdm tūc aliqd est equalr velox cum inequali tempore mouetur per equale. ergo cū nulla passio sit equalis longitudini: sequitur quod loci mutatio nō est equalis in velocitate alteratiōi neqꝫ maior: aut minor: ex quo vlterius ↄcludi poterit ꝙ nō oēs motus sint comparabiles. ¶ Deinde cum dicit.

In circulo autem ⁊ recto quomodo continget. Inconueniens quidem enim est: nisi sit in circulo similiter hoc aliqd moueri. ⁊ hoc in recto. Sed mox necesse est aut velocius aut tardiꝰ: sicut si hoc deorsum: hoc autē sursum.

Lec. 10.
Lec. 7.
Lec. 7.
Lec. 5.
Co. 21.
Le. 5.
Co. 22.

¶ Prosequitur q̄stum ad aliā partē dubitationis. s. de motu circulari ꝛ recto. ꝛ primo obijcit ad hoc ꝙ mot⁹ circularis sit eque velox motui recto. scḋo obijcit in ꝯrium. ibi (At vero si sunt ꝯpabilia ꝛc̄.) Circa pͥmū duo facit. pͥmo obijcit ad ꝓpositū. Scḋo excludit cauillosam rōnem. ibi (Amplius nihil differt ꝛc̄.) Obijcit aūt pͥo sic. Motus circularis ꝛ rectus sunt dr̄ie motus localis. sic ꝛ motus sursum ꝛ deorsum: sed statum necesse est ꝙ aliqd velocius aut tardius moueatur si vnū moueť sursum aliud deorsum: Vel ēt si idē qn̄qȝ mouetur sursum qn̄qȝ deorsum. Videť ergo ꝙ sil̄r oporteat dicere ꝙ mot⁹ rect⁹ sit velocior: aut tardior circulari: siue idē sit ꝙ mouetur circulariter ꝛ recte: siue aliud ꝛ aliud. Est āt ꝯsiderandū ꝙ in hac rōne non facit mentionem de eque veloci sed d̄ velociori ꝛ tardiori: qꝛ hec ratio sumitur ex sil̄itudine mot⁹ qui est sursum cuius pͥncipium est leuitas ꝛ mot⁹ qui est deorsum cuius pͥncipium est grauitas. Quidam autem existimauerunt grauitatem ꝛ leuitatem idē eē velocitati ꝛ tarditati qḋ in qnto remouit. ¶ Deinde cum dicit.

Lec. 7. Co. 23.

Amplius nihil differt in rōne: si aliquis dicat necessarium eē veloci⁹ mox: aut tardius moueri. Erit autē maior et minor circularis recto: quare ꝛ equalis. Si. n. in. a. tpe ip̄m. b. trāsiit: aliud autem ip̄m. c. maius erit. b. ipso. c. sic enim velocius eē dcm̄ ē. Ergo si ꝛ in minori equale velocius ē. quare erit aliqua pars ip̄ius. a. in quo ip̄ius. b. circuli transibit: cū in toto. a. ipsum. c.

¶ Excludit q̄dam cauillosam obuiationē: posset enī aliquis ꝓpter rōnem premissam concedere ꝙ motus circularis eēt: aut velocior aut tardior q̄ rectus: non autem eque velox. ꝛ hoc excludit dicens ꝙ nihil differt q̄tū ad presentē rōnem si aliquis dicat ꝙ necessarium ē ꝙ id qḋ mouetur circulariter moueatur velocius aut tardius q̄ id quod mouetur recte: quis ſm hoc mot⁹ circularis erit maior vel minor in velocitate quā rect⁹. Unde seqtur ꝙ etiā eē possit eq̄lis: ꝛ ꝙ hoc seqtur manifestat sic Sit. a. tempus in quo aliquid velocius motū pertranseat ipsum .b. qui est circulus. Aliud autem tardius in eodē tempore pertrāseat ip̄m. c. quod est recta linea. qꝛ ergo veloci⁹ ī eodem tpe ptransit maius. sequetur ꝙ. b. circulus sit aliquid maius q̄. c. linea recta. sic enim supra in. vi. diffiniuimus velocius. Sed ibidem etiam diximus ꝙ velocius in minori tempore pertransit equale: ergo erit accipe aliquam partem huius temporis ꝙ est. a. in qua corpus qḋ circulariter mouetur pertransibit aliquam partem huius circuli quod est. b. ꝛ in eadem parte tēporis ptrāsibit ipsum .c. cum tamen corpus tardius in toto. a. tempore pertrāsiret totum. c. sequetur ergo ꝙ illa pars circoli sit equalis toti. c. quia idem pertransit equale in equali tempore ꝛ sic linea circularis erit equalis recte: ꝛ motus circularis per consequens eque velox recto.

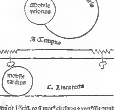
Lec. 32.

¶ Deinde cū dicit.

Co. 4.

At vero si sunt comparabilia: accidit modo dictum equale esse rectum circulo: sed non comparabilia sunt: neqȝ ergo motus.

¶ Ostensio ꝙ si motus circularis sit maior vel minor in velocitate q̄ rectus: ꝙ possit etiam equalis esse.

¶ Obijcit i ꝯriū. qꝛ si mot⁹ circlaris ꝛ rect⁹ sūt ꝯpabiles i velocitate. Seqť ꝙ mō dcm̄ ē. s. ꝙ linea recta sit eq̄lis circulo ꝓpter h̄ ꝙ eq̄ velox ē ꝙ ꝑ eq̄le moueť: sȝ linea circlaris ꝛ lica recta nō sūt ꝯpabiles: vt possint dici eq̄les. g⁰ neqȝ mot⁹ circularis ꝛ rect⁹ possint dici eque veloces.

¶ Deinde cum dicit.

Sȝ quecūqȝ nō equoca oīa cōpabilia sūt q̄liter āt ip̄ȝ nō cōpabile: vtꝝ acutius stil⁹ aut vinū: aut vltia. qꝛ eni equoca nō cōpanť. Sȝ vltia ei que iuxta vltimā cōpabilis ē: qm̄ idē accidit acutū i vtrisqȝ ergo nō idē velox ꝛ hic ꝛ ibi. Multo aūt adhuc min⁹ i alteratiōe ꝛ loci mutatōe:

¶ Soluit ꝓpositam dubitatiōem. ꝛ pͥo inqrit in cōi cui sit ꝯpabile. scḋo adaptat ad ꝓpositū. ibi (Sic ꝛ circa motum ꝛc̄.) Circa pͥmū tria facit. Primo ponit vnū qḋ reqrit ad ꝯpatiōez. scḋo scḋm ibi. (Aut qꝛ sūt i alio ꝛc̄.) Tertio ꝯcludit tertiū. ibi (Si ergo nō solū opȝ ꝛc̄.) Circa pͥmū tria facit. pͥo ponit quid reqrať ad ꝯpationē. scḋo obijcit i ꝯriū. ibi (Aut primū qdē ꝛc̄.) Tertio soluit ibi. (Aut ꝛ in his eadē rō.) Dicit ergo pͥo ꝙ quecūqȝ non sunt equoca videť eē ꝯpabilia. ita. s. ꝙ ſm ea que nō equiuoce predicanť possint ea de qb⁹ ꝑdicātur adinuicē ꝯpari sicut acutū equoce sumiť. Uno. n. mō dr̄ in magnitudinib⁹ ſm quē modū āgulus dr̄ acut⁹: ꝛ stilus acut⁹: alio⁰ dr̄ in saporib⁹ ſm quē modū vinū dr̄ acutū. Tertio modo dr̄ in vocib⁹ sȝ quē modū vox vltima. i. suprema ī melodiis vel chorda in cithara. Jḋ ergo nō pōt fieri ꝯpatio vt dicať qd sit acutius. vtꝝ stilus aut vinū aut vox vltia: qꝛ acutū de eis equoce ꝑdicať: sed vox vltia pōt ꝯpari sȝ acuitatē ei que ē iuxta ip̄am in ordine melodie: ꝓpter hoc ꝙ acutū nō equoce sed ſm eandē rōnem ꝑdicātur d̄ vtraqȝ ſm h̄. ergo poterit dici ad ꝓpositā q̄ōnem ꝙ iō mot⁹ rectus ꝛ circularis nō ꝯpanť in velocitate. qꝛ velox equoce dr̄ h̄ ꝛ ibi. ꝛ multo min⁹ ē eadē rō velocis i alteratione ꝛ loci mutatione. vn̄ ēt hec multo min⁹ ꝯpabilia sunt.

¶ Deinde cum dicit.

Aut primū qdē hoc nō veꝝ ē: ꝙ si non sint equoca cōpabilia sūt. Multū. n. idē signat i aq̄ ꝛ in aere: ꝛ non sūt cōpabilia. Si aūt nō duplum qdē idē. Duo eniȝ ad vnum. ꝛ nō cōpabilia sunt.

¶ Obijcit ꝯtra id qḋ dcm̄ ē ꝛ dicit ꝙ q̄tū ad primū aspectū: hoc nō vr̄ eē veꝝ: qꝛ si aliqua nō sūt equoca ꝙ sunt cō-

parabilia. Inueniūt̄ eni aliqua nō eq̄uoca que tñ nō sunt ꝯpabilia: sicut ĥ ipm̄ qđ ē multū fm̄ eandeꝫ rōnē dr̄ de aq̄ ꝛ de aere: ꝛ tñ nō sūt ꝯpabilia aer ꝛ aq̄ fm̄ multitudinem Si āt nō velit aliqs hoc ꝯcedere ꝙ multum idē significet pp ei⁹ cōtrarie: saltē ꝯcedet ꝙ duplū qđ ē spēs multiplicis idē signāt in aere ꝛ aq̄. vtrobiqꝫ. n. signāt ꝓportionē duoꝝ ad vnū: ꝛ tñ nō sūt ꝯpabilia aer ꝛ aq̄ fm̄ duplū ꝛ dimidium: vt dicatur ꝙ aqua est duplum aeris aut ecōuerso.

¶ Deinde cum dicit.

Aut ꝛ in his eadē rō. Et nāqꝫ multū eq̄uocū. Sꝫ quoꝝūdaꝫ ꝛ rōnes equiuoce sūt: vt si dicat aliquis ꝙ multū ē tm̄: ꝛ adhuc: ꝛ si aliud aliquid tātūdem ꝛ equale equiuocū eēt. Et vnū āt si cōtingit statī equiuocum. Si āt ꝛ hec ꝛ duo. Si enim vniuoca multum ꝛ paucū cur nō cōpabilia ipsa quoꝝum pdicatur duplum.

Co.26.

¶ Soluit ꝓpositā obiectionē: ꝛ circa hoc duo facit. pmo ponit solutionē. scđo ꝯfirmat eā ꝗdā rōem mouēdo. ibi (Oīn pp qđ) Dicit ergo pmo ꝙ pōt dici ꝙ in multo et duplo ē eadē rō: q̄re nō sunt ꝯpabilia fm̄ ꝙ dicuntur de aq̄ ꝛ aere. que dcā ē de acuto fm̄ ꝙ dr̄ de stilo vino ꝛ voce: qꝛ ēt hoc ipm̄ qđ ē multū equocū ē: ꝛ qꝛ possꝫ aliquis ꝯtra hoc obijcere ex hoc ꝙ ē eadeꝫ rō multi fm̄ ꝙ dicitur de vtroqꝫ. Ad ĥ excludēdū subiūgit ꝙ ēt rōnes. i. diffinitiones quoꝝūdā sūt equoce: sicut si dicat aliqs ꝙ diffinitio multi ē qđ est tm̄ ꝛ adhuc amplius hoc ipm̄ est tantūdem ꝛ eq̄le: qđ idē ē equocū est. qꝛ eq̄le est quod hꝫ vnam q̄titatē. Non ē āt eadē rō vnius ꝛ quātitatis in oīb⁹. ponitur āt ĥ rō multi fm̄ ꝙ multū importat ꝯpanoē prout opponitur pauco: ꝛ nō fm̄ ꝙ accipit̄ absolute put opponitur vni: ꝛ qđ dixerat de multo dicit ꝯsiter de duplo. quā uis. n. rō dupli sit ꝙ ē ꝓportio duoꝝ ad vnū: tñ ista ēt rō ꝯtinet equocationē: qꝛ forte pōt dici ꝙ ipm̄ vnuꝫ est equiuocū. ꝛ si vnuꝫ equiuoce dr̄ sequitur ꝙ duo: qꝛ duo nihil aliud est quā bis vnū. Est āt ꝯsiderādū ꝙ multa quidem fm̄ abstractā ꝯsideratiōeꝫ vel logici vel mathematici nō sunt equoca que tñ fm̄ ꝯcretā rōnem nālis ad materiam applicantis equoce quodāmodo dicūt̄: quia nō fm̄ eandem rōneꝫ i qualibet mā recipiūt̄: sicut q̄ntitatē ꝛ vnitatem que ē pncipiū numeri nō hꝫ eandē rōnē contingit inuenire in corporibus celestibus: ꝛ in igne ꝛ aere ꝛ aqua.

¶ Deinde cum dicit.

Oīn pp quid ꝯpabilia alia quidē sūt: alia vero nō: siquidē erat vna natura.

Co.27.

¶ Confirmat qđ dcīn ē mouēdo ꝗdā q̄ōnē. Si enī dicatur ꝙ sit vna nā multi ꝛ dupli ꝛ alioꝝ h⁹ que nō sunt cōparabilia sicut eoꝝ que vniuoce pdicāt̄: remāet questio q̄re quedā que hn̄t vnā naturā sunt ꝯpabilia: quedā vero nō sūt ꝯpabilia. vꝫ. n. ꝙ ĥ sīlibus debeat eē idē iudiciū

¶ Deinde cum dicit.

Aut qꝛ sūt i alio pmo susceptio. Equ⁹ quidē igit̄ ꝛ canis cōpabilia sunt, vtrum albius. In quo. n. primo idē ē supficies ꝛ magnitudo sīlr̄: aqua autem ꝛ vox nō in alio namqꝫ subiecto sunt.

¶ Rñdet ad q̄ōneꝫ motā ponēdo fm̄ ꝙ ad ꝯpationē requiritur. ꝛ circa hoc duo facit. pmo pōit hꝫ qđ requiritur ad ꝯpationē. sđo ondit̄ ꝙ nec istud sufficit ibi (Aut manifestū ē) Dicit ergo pmo ꝙ ista pōt eē rō q̄re quedā quoꝝ ē vna nā sūt ꝯpabilia: quedā vero nō: qꝛ si vna natura recipiat̄ i diuersis hꝫ vnū pmū sbm̄ erūt illa ad inuiceꝫ cōparabilia: sicut equus ꝛ canis ꝯpari pñt fm̄ albedinē: vt dicat̄ qđ eoꝝ sit albi⁹: qꝛ nō solū est eadē natura albedinis in vtroqꝫ. Sed ē pmū subm̄ i quo recipitur albedo. s. supficies. ꝛ sīlr̄ magnitudo ē ꝯparabilis i vtroqꝫ. vt dicatur ꝙ eoꝝ sit mai⁹: qꝛ idē ē sbm̄ magnitudinis i vtroqꝫ. s. sba corpis mixti sed aq̄ ꝛ vox nō sūt ꝯparabilis fm̄ magnitudinē: vt dicat̄ ꝙ vox ē maioꝛ ꝗ aq̄: aut ecōuerso qꝛ lꝫ magnitudo hꝫ se sit eadē: non tamen est idem receptiuum. quia fm̄ qđ dr̄ de aqua sbm̄ eius ē subā: fm̄ āt qđ dicitur de voce sbm̄ eius est sonus qui est q̄litas.

¶ Deinde cum dicit.

Aut manifestum ē ꝙ erit oīa sic vnuꝫ facere. In alio autē vnumquodqꝫ ē dicere esse: ꝙ erit idem equale ꝛ dulce et album: sed in alio.

Co.28.

¶ Oñdit qđ nec hoc sufficit duab⁹ rōnibus. Quarū pria ē si ꝓpter hoc solū aliq̄ eēnt non ꝯparabilia: qꝛ est subm̄ indifferens: sequeretur qđ oīa hn̄t vnā naturam. quia de quibuscūqꝫ diuersis posset dici qđ non differunt: nisi qꝛ sunt in alio sbo primo: ꝛ fm̄ hoc sequeretur qđ hoc ipm̄ qđ ē eq̄le: ꝛ qđ ē dulce: ꝛ qđ ē album: esset vna ꝛ eadē nā sed differret solū per hoc qđ ē in alio ꝛ alio receptiuo. ꝛ hoc vꝫ incōueniens qđ oīa habeāt vnaꝫ natura. Est autem considerandum qđ ponere diuersitatē reꝝ ꝓpter diuersitatē susceptiui tm̄ ē opinio platonica que posuit vnum ex pte forme ꝛ dualitatē ex parte māe: vt tota diuersitas rō ex materiali principio ꝓueniret, vñ ꝛ vnuꝫ ꝛ ens posuit vniuoce dici ꝛ vnā significare naturā. sꝫ hꝫ diuersitatē susceptiuoꝝ reꝝ spēs diuersificari.

Amplius susceptiuum cuiuslibet accidentis, nōn contingens est. Sed vnuꝫ vnius est primum.

Co.29.

¶ Secūda ratō quā ponit ibi (Amplius susceptiuū ꝛc̄) est qđ non quodlibet est susceptiuum cuiuslibet. sed vnū est primum susceptiuū vni⁹. ꝛ sic forma ꝛ susceptiuū ad inuicem dicitur. si ergo sūt plura pria susceptiua necesse ē qđ sint plures nature suscepte. aut sic vna nā suscepta necesse ē qđ sit vnū pmū susceptiuū.

¶ Deinde cum dicit.

Sic ergo nō solum oportet ꝯpabilia nō equiuoca eē: sed nō hēre differentiā neqꝫ qđ: neqꝫ i quo. Dico autē sicut color hēt diuisionē: non ergo cōpabile fm̄ hoc: vt vtꝝ coloratū magis sit albū quā nigrum. Nec enim cōparantur non fm̄ aliquem colorem: sed inquantum color sed scđm album.

¶ Concludit qđ requirītur tertiū ad hoc qđ aliq̄ sint cōparabilia ꝛ dicit qđ oꝫ ea que sunt cōparabilia nō solum nō eē equoca qđ erat pmū: sꝫ ēt non hēre diffam. neqꝫ ex pte subiecti pmi in quo aliqđ recipitur qđ erat fm̄: neqꝫ ex parte ei⁹ qđ recipitur: quod ē formalis natura: ꝛ hoc ē tertiū. ꝛ exēplificat de hoc tertio: qꝛ color diuiditur in diuersas spēs coloris. vñ nō ē ꝯparabile fm̄ qđ de eis pdicat̄: lꝫ nō dicat̄ equoce: ꝛ lꝫ ēt hēat vnū primuꝫ subiectū qđ est supficies quod ē pmū sbm̄ gñis: nō aūt alicuius spēi coloris. Non eni possum⁹ dicere quid sit magꝫ coloratū: vtꝝ albū vł nigꝝ. Nec eni comparatio non eēt fm̄ aliquā determinatam spēm coloris: sed fm̄ ipsiuꝫ colorē cōem fm̄ vero albū quod diuiditur in diuersas spēcies: pōt fieri ꝯpatio oīum alboꝝ. vt dicat̄ qđ sit albius.

Ic ꝛ circa motū eque velox qđ i equali tpe mouetur per equale tantum longitudinis in hac.

¶ Lectio octaua.

Oñdẽ phũs oñdit in cõi qd regraẽ ad h̃ q̄ aliq̄ fint ɔpabilia: applicat inuẽtã vitatẽ ad ɔparatioñe motuũ de q hic intẽdit. ⁊ pͥo in cõi. ſcdo ɔpando mot⁹ diuerſoȝ gñeȝ. ibi (Si ãt aliud) Tertio ɔpando mot⁹ vni⁹ gñis ad inicẽ. ibi (Quare ſi q ineq̄li) Dicit gͦ pͥo q̄ ſicut in aliis regrĩẽ ad h̃ q̄ ſint ɔpabilia: q̄ nõ ſint equoca: ⁊ q̄ ſit idẽ pͥmũ ſuſceptiuũ: ⁊ q̄ ſit idẽ ſpẽs: ſic ⁊ circa motũ eq̄ velox dr̃ illud qd mouet in eq̄li tpe p tm̃ ⁊ eq̄le alteri⁹ lõgitudinis (in hac) .i. ſm mutatioñe eiuſdem ſpẽi. ℭ Deinde cum dicit.

Co.30

Si ãt aliud quidẽ alteratũ ẽ: aliud vo ductũ. Equalis ergo hec alteratio ⁊ ſilr velox loci mutatio: ſed inconueniens. cauſa ãt quia motus h̃ȝ ſpẽs.

ℭ Agit de ɔpatiõe motuũ diuerſoȝ generȝ: ⁊ dic̃ h̃ȝ premiſſa q̄ ſi vnũ mobile altereẽ: aliud vo ducaẽ .i. h̃ȝ locum moueaẽ. nũq̄ põt dici q̄ alteratio ſit eq̄ velox loci mutationi. Sȝ h̃ dicẽ ẽ icõueniẽs: cui⁹ cã qȝ mot⁹ h̃ȝ diuerſas ſpẽs: ⁊ iã dcm̃ ẽ q̄ ea que nõ ſũt vni⁹ ſpẽi nõ ſũt ɔpabilia qȝ gͦ loci mutatio nõ eiuſdẽ ſpẽi cũ alteratiõe nõ ſũt ɔpabiles velocitates alteratiõis ⁊ loci mutationis.

Lec.7.

ℭ Deinde cum dicit.

Quare ſi q̄ in eq̄li tpe ducta eq̄li lõgitudie eque velocia erit equalis rectus ⁊ circularis.

ℭ Agit de ɔpatione motuũ vni⁹ gñis i eodẽ gñe. ⁊ pͥo q̄tũ ad loci mutationẽ. ſo q̄tũ ad alteratiõeȝ ibi (De alteratiõe ãt qũo) Tertio q̄tũ ad gñatiõem ⁊ corruptiõeȝ ibi (Et in gñatiõe ãt) De augmẽto ãt ⁊ diminutiõe mentiõem nõ facit: qȝ eadẽ rõ ẽ i his ⁊ i loci mutatiõe: cũ ſint ⁊ ipſi ſm aliq̄ magnitudinẽ. Circa pͥm̃ tria facit. pͥo oñdit qd regrĩẽ ad h̃ q̄ duo mot⁹ locales ſint ad inuicẽ cõpabiles. ſo excludit quoddã qd videbaẽ ad h̃ regri ibi. (Aliqñ ãt in quo) Tertio ɔcludit pͥncipale intentũ. ibi. (Quare q̄ in eq̄li tpe ⁊c.) Circa pͥmũ duo fac. pͥmo ɔcludit icõueniẽs qd ſequẽẽ ſi oẽs loci mutatiões ſunt ɔpabiles. ſo aſſ gnat cãm q̄re nõ ſint ɔpabiles. ibi (Utrum ergo cã) Dicit ergo pͥo q̄ ſi eque velocia ſũt q̄ mouenẽ localiter p eq̄lẽ magnitudinẽ in eq̄li tpe: ⁊ oẽs loci mutationes ɔtingit eẽ eque veloces: ſequiẽ q̄ ſit eq̄lis rectus ⁊ circularis. qd pt itelligi dupl̄r. vno mõ de motu recto ⁊ circulari. Alio mõ de linea recta ⁊ circulari ⁊ h̃ melius ẽ: h̃.n. ſeqẽ ex eo qd pͥmiſit: ſi eni oẽs mot⁹ rectus ⁊ circularis ſunt eq̄ue veloces: ſũt ãt eq̄ue veloces mot⁹ qñ eq̄les magnitudines ptrãſeũt in equali tpe: ſeqẽ q̄ magnitudo recta ⁊ circularis ſint equales quod relinquitur pro incõuenienti. ℭ Deinde cum dicit.

Utrȝ ergo cã qȝ loci mutatio gen⁹ aut quia linea gen⁹. Tps qdẽ.n. ſp idẽ atomon ſpẽ. Aut qȝ ſil' illa ſpẽ differũt: ⁊ loci mutatio ſpẽs h̃ȝt: ſiquidẽ ſpẽs h̃ȝt illud ſed per qd mouetur.

ℭ Inquirit de cã incõpabilitatis mot⁹ recti ⁊ circularis qȝ eni ɔcluſerat q̄ ſi ſũt eque veloces: ſeqẽ ẽt magnitudines eſſe equales qd icõueniẽs ẽ. Poſſet aliqs dubitare vtȝ cã h̃mõi incõpabilitatis ſit ex pte motus vl' ex pte magnitudinũ. ⁊ hoc ẽ qd q̄rit vtȝ cã quare mot⁹ rect⁹ nõ ſit eq̄ue velox motui circulari ſit qȝ loci mutatio ẽ gen⁹ continẽs ſub ſe diuerſas ſpẽs: dcm̃ ẽ aũt ſupra q̄ ea que ſũt diuerſa ſm ſpẽm non ɔpanẽ: aut cã ei⁹ eſt: qȝ linea ẽ genus ɔtinẽs ſub ſe rectũ ⁊ circulare ſicut diuerſas ſpẽs. ex pte ãt tpis nõ põt eẽ cã h⁹ incõpabilitatis: qȝ oẽ tpus eſt atomõ .i. indiuiſibile ſm ſpẽȝ. Huic ãt qõni rñdet q̄ verũ qȝ ſimul ɔtingiẽ: qȝ ex vtraq̄ pte ineniẽ dĩa ſpẽi: ita tñ q̄ diuerſitas ſpẽi in loci mutatiõe cãtur ex diuerſitate ſpẽi in magnitudine: ſup quã ẽ motus. ⁊ hoc ẽ qd dicit qd ſi illud ſup qd mouet h̃ȝ ſpẽs: ſeqẽ q̄ loci mutatio ſpecies habeat. ℭ Deinde cum dicit.

Aliqñ ãt i quo vt ſi p pedes ãbulatio: ſi ale volatio: aut nõ ſȝ figuris loci mutatio alia.

ℭ Excludit quoddã qd poſſet videri eẽ regrendũ ad idẽptitatẽ ſpẽi: ⁊ ɔpabilitatẽ in motib⁹ localib⁹. ⁊ dic̃ q̄ aliquãdo loci mutatiões diuerſificãtur ſm illud (i quo) .i. p qd. ſicut p inſtrm̃ ẽ loci mutatio. ſic ſi pedes ſint qb⁹ aliqd moueẽ dr̃ ambulatio: ſi ãt ſint ale dr̃ volatio, ſed h̃ nõ facit diuerſitatẽ ſpẽi in motib⁹ localib⁹ (ſȝ figuris loci mutatio alia) .i. iſta diuerſitas mutationũ nõ ẽ ſcdm ſpẽȝ ſȝ ſolũ ſm q̄dã figurã mot⁹: vt ɔmẽtator exponit. ſȝ meli⁹ põt dici q̄ hic intẽdit dicẽ q̄ loci mutatio ſpẽ nõ diuerſificãẽ p inſtra mot⁹: ſed per figuras magnitudinis ſup quã trãſit mot⁹: ſic.n. rectũ ⁊ circulare differt: ⁊ rõ h⁹ ẽ. qȝ mot⁹ nõ recipiũt ſpẽm a mobilib⁹: ſed poti⁹ a rebus ſm quas mobilia mouẽtur. inſtra aũt ſe tenent ex pte mobiliũ. figure ãt ex pte rei i q̄ ẽ mot⁹. ℭ Deinde cũ dicit.

Co.31.

Quare que iequali tpe moueẽ ſȝ eandẽ magnitudinẽ eque velocia: ſȝ idẽ in differẽs ſpẽ: ⁊ moueri idifferẽs ſpẽ: quare hic ɔſiderãdũ que differẽtia mot⁹.

ℭ Cõcludit pͥpoſitũ. ⁊ circa hoc tria facit. Pͥo ɔcludit pͥncipale pͥpoſitũ. ſo elicit quoddã ɔſideratõe dignũ ex ɔcluſione pͥmiſſa ibi (Et ſignat rõ hec) Tertio ingrit d̃ diuerſitate ſpẽi ibi (Qñ igiẽ altera ẽ ſpẽs) ɔcludit gͦ pͥ⁹ q̄ ex qͦ mot⁹ nõ ſũt ɔpabiles niſi ſint vni⁹ ſpẽi: ⁊ mot⁹ locales ñ ſint vni⁹ ſpẽi niſi ſit eadẽ magnitudo ſȝ ſpẽȝ: ſeqẽ q̄ illa ſint eq̄ velocia q̄ moueẽ i eq̄li tpe ſȝ magnitudinẽ eãdẽ. ſȝ ita tñ: q̄ idẽ accipiaẽ qd ẽ indifferẽs ſpẽ: ſic.n. ⁊ motui ɔueniet q̄ ſit idifferẽs ſpẽ. ⁊ iõ hic ɔſiderãdũ ẽ pͥcipue i ɔpatõe motuũ que ſit dĩa mot⁹ qȝ ſi ẽ dĩa gñe vl' ſpẽ non ſũt ɔpabiles: ſi aũt dĩa ſm accidens comparabiles ſunt. ℭ Deinde cum dicit.

Et ſi ſignat rõ hec: q̄ gen⁹ nõ vnũ aliqd ẽ: ſȝ iuxta hoc latẽt m̃lta: ſũt qȝ equocationũ alie qdẽ multũ diſtãtes: alie ɔo habẽtes quandã ſil'itudineȝ. Alie vero pͥxime: aut genere aut ſil'itudine. Unde non videtur equocationes cũ ſint.

ℭ Elicit ex pͥmiſſis q̄ gen⁹ nõ ẽ aliqd vnũ ſimpl'r: ſpecies ãt ſi aliqd vnũ ſimpl'r: ⁊ hoc ſignificaẽ ex rõe pͥcedẽti qua oñſum ẽ q̄ ea q̄ ſũt vni⁹ gñis nõ ſũt ɔpabilia. q̄ vero ſũt vni⁹ ſpẽi ɔpabilia ſunt cũ tñ ſupra dcm̃ ſit q̄ eadẽ nã ɔpabilis ẽ. ex quo vĩ q̄ gen⁹ nõ ſit vna nã: ſed ſpecies ſit vna nã: ⁊ h⁹ rõ ẽ qȝ ſpẽs ſumiẽ a forma vltĩa q̄ ſimpl'r vna ẽ in reȝ nã: gen⁹ ãt nõ ſumiẽ a forma aliq̄ que ſit vna i reȝ nã: ſȝ h̃ȝ rõm tm̃: nõ ẽ.n. aliq̄ forma ex q̄ hõ ſit anial pͥter illã ex q̄ hõ ẽ hõ. Oẽs igiẽ hoĩes q ſũt vnius ſpẽi cõuenĩũt i forma que ɔſtituit ſpẽm: qȝ q̄libet h̃ȝ aiam rõnalem. Sed nõ eſt in hoĩe equo aut aſino aliqua aia cõis q̄ conſtituat aial pͥter illã animã que conſtituit hominẽ vel equum aut aſinũ. q̄ ſi eſſet tunc genus eẽt vnuȝ ⁊ cõparabile ſicut ⁊ ſpẽs. Sed in ſola conſideratione accipiẽ forma generis per abſtractionem intellectus a differentiis. Sic igiẽ ſpẽs ẽ vnũ quid a forma vna in reȝ nã exiſtente, genus aũt non eſt vnum: qȝ ſȝ diuerſas formas in rerȝ natura exiſtentes diuerſe ſpẽs generis predicationẽ ſuſcipiunt: ⁊ ſic genus eſt vnum logyce ſed non phyſice: qȝ ergo genus quoddãmodo ẽ vnũ: ⁊ non ſimpliciter (Juxta genera latent multa) .i. per ſimilitudinem ⁊ pͥpinqtateȝ ad vnitatem generis multoȝ equiuocatio latet: ſũt ãt quedã equocationũ multum diſtantes in quibus ſola

Lec.7.

cõitas nominis attenditur: sicut si canis dicatur celeste sydus: ⁊ aial latrabile. Quedam vero sunt que hñt quandã similitudinẽ: sicut si hoc nomẽ homo dicatur de vero homine: ⁊ de hoie picto inquãtũ habet similitudinẽ quandã vi hois. Quedam vero equiuocationes sunt proxime. Aut pp̄ ɔueniẽtiã in genere: sicut si corpus dicatur de corpore celesti ⁊ de copore corruptibili equiuoce dicitur naturaliter loquẽdo: quia eoꝝ non est materia vna. ɔueniunt tamen in genere logyco: ⁊ ꝓpter hanc generis ɔuenientiam videtur oĩo non equiuoca esse. Aut etiam sunt ꝓpinqua scḋz aliq̃ similitudinem: sicut ille qui docet in scholis dicitur magister. ⁊ siĩr ille qui preest domui dr̄ magister domus equiuoce: ⁊ tñ propinqua equiuocatione pp̄ similitudinem vtriusqꝫ cui est rector hic quidam scholaꝝ ille vero domus. Unde ꝓpter hanc ꝓpinquitatẽ vel generis vel similitudinis nõ videnẽ esse equiuocationes cũ tamen sint. ℂ Deinde cũ dicit.

Quando igitur altera est spẽs: si idez in alio aut aliud in alio: aut aliud in eodẽ. Aut quis terminus: aut quo discernimus quod idẽ ẽ albũ ⁊ dulce: aut aliõ quia in alio videtur alterum aut qꝛ oĩo non idem.

ℂ Quia dixerat ꝙ considerandũ ẽ que sit differẽtia motus. vtꝫ. s. motus differant spẽ: hic inquirit quõ dĩa spẽi accipi possit tã in motibus q̃ in aliis: ⁊ quia eẽntiaz spẽi significat diffinitio: querit duas questiones: vnã de specie ⁊ aliã de diffõne. Querit ergo pmo de specie quando sit iudicanda altera species: vtꝫ ex hoc solo ꝙ eadẽ natura sit in alio ⁊ alio susceptibili. sicut platonici posuerunt. Sed hoc scḋz premissa non potest esse veꝝ. dictuz ẽ eniz ꝙ genus nõ est simplr̃ vnum. ⁊ ideo differẽtia speciei nõ attenditur per hoc ꝙ aliquid idem sit in alio ⁊ alio: scḋũ dñ platonicos qui posuerunt genus esse simpliciter vnũ. et ꝓpter hoc quasi questionẽ soluens subiungit (Aut si aliud in alio) quasi dicat non ꝓpter hoc est alia spẽs: quia est idẽ in alio: sed quia est alia natura in alio susceptibili. Secundã questionem mouet de diffinitiõe ⁊ est questio quid sit terminus: idest que sit diffinitio declarans spẽz ⁊ quia ea que sunt idẽ diffinitione sunt idem simpliciter: ideo quasi soluens subiungit ꝙ illud est propria diffinitio rei quo possumus discernere vtrũ sit idem aut aliud: puta albuz vel dulce: ⁊ hoc qḋ dico (aliud) potest duobus modis accipi sicut ⁊ prius: vno. scilicet modo vt albũ dicatur aliud a dulci quia in albo inuenitur alia natura subiecta q̃ in dulci. Alio modo quia non solũ secũduz naturã subiectam differũt. Sed oĩno non sunt idẽ. que quidem duo sunt eadẽ cũ his que supra posuit (si idẽ i alio aut si aliud in alio) Manifestũ est eni ꝙ eadẽ ẽ ratio idẽptitatis ⁊ diuersitatis ⁊ in specie ⁊ in diffinitione.

ℂ Deinde cum dicit.

Lec.23.

De alteratione autẽ quõ ẽ equaliter velox altera alteri: si itaqꝫ ẽ sanari alterari: est aũt hunc quidem velociter: aliũ tarde sanatum eẽ: ⁊ simul quosdam: quare erit alteratio equaliter velox: in equali enim tpe alteratũ est.

ℂ Agit de cõparatione alterationũ. ⁊ circa hoc duo fac. primo ostendit ꝙ vna alteratio est eque velox alteri. scḋo inquirit fm̄ quid equalitas velocitatis attendatur in alteratione ibi (Sed quid alteratũ est ⁊c̃) Querit ergo p̄mo de alteratione quomodo sit vna alteratio equalr̃ velox alteri alterationi. ⁊ ꝙ due alterationes sint eque veloces probat. Sanari eniz est alterari: cõtingit autẽ vnũ cito sanari ⁊ alium tarde. ⁊ contingit etiã quosdam simul sanari. ergo vna alteratio est eque velox alteri. illud eniz dicitur eque velociter moueri quod in equali tp̄e mouetur. ℂ Deinde cuz dicit.

Sed quid alteratum est: equale eniz hic nõ dicitur: sed sicut iquãtitate equalitas ita hic similitudo.

ℂ Quia in motu locali ad hoc ꝙ sit equalis velocitas requiritur non solũ equalitas tẽporis: sed etiam equalitas magnitudinis que pertransitur: supposito ꝙ in alteratione equalitas temporis requiratur ad equalẽ velocitatẽ inquirit quid aliud requiratur: ⁊ hoc est qḋ dicit (Sed quid alteratũ est) i. quid est illud ad quod cum peruenerit alteratio in equali tp̄e possit dici eque velox. ⁊ rõ dubitationis est. quia in qualitate circa quaz est alteratio inuenitur equale vt possimus dicere quod quando puenit ad equalem quantitatẽ in equali tempore sit eque velox alteratio: sicut dicebatur in motu locali. ⁊ etiã dici põt in augmento ⁊ diminutione: sed sicut in quãtitate inuẽitur equalitas: ita ⁊ in qualitate inuenitur similitudo. Huic ergo questioni respõdit cum subdit.

Sed sit idem quod mutatũ ẽ inequali tempore eque velox.

ℂ Et primo ponit respõsionem ad questionem: ⁊ dic̃ ꝙ alteratio debet dici eque velox si in equali tempore mutatum sit idẽ. i. illud qḋ est alteratum. Scḋo ibi.

Utrum ergo in quo passio aut passionem oportet comparare

ℂ Mouet questiõem circa positam solutiõem: ⁊ est questio quam primo mouet talis. Cum enim dictuz sit ꝙ cũ velox alteratio est si sit idem qḋ alteratum est i equali tẽpore. In eo autem qḋ est alteratum duo est cõsiderare. s. passionem scḋm quam sit alteratio: ⁊ subiectum in quo est passio. Est ergo questio vtrum huiusmõi comparationem oportet accipere scḋm idemptitatem passionis, an scḋm idẽptitatẽ subi in quo ẽ passio. Secũdo ibi.

Hic qdẽ igitur ꝙ sanitas eadẽ sit est accipere aut neqꝫ magis neqꝫ minus: sꝫ similiter existit. Si autem altera passio sit qua alteratur quod sit album ⁊ quod sanatur. His nihil idẽ neqꝫ equale neqꝫ simile: aut iã hec spẽs faciunt alterationis: ⁊ non est vna: sicut neqꝫ loci mutatio. Quare considerandum quot sint species alterationis: ⁊ quot loci mutationis. Si quidem igitur que mouentur specie differunt: quorum sunt motus secundũ ipsa ⁊ non scḋm accidens: ⁊ mot⁹ specie differunt. Si vero genere genere. Si autem numero numero.

ℂ Soluit questiõem q̃stiũ ad vnã partẽ: ⁊ dicit ꝙ in alteratiõe ex parte passionis duplex idemptitas attendi debet ad hoc. s. ꝙ sit eque velox alteratio. primo quidem ꝙ sit eadem qualitas secundũ speciem: pota vt accipiatꝰ eadem sanitas vt oculi: aut alicuius huiusmodi. scḋm ẽ ꝙ vt eadem qualitas accepta similiter insit neqꝫ magis neqꝫ minus. sed si passio. i. passibilis qualitas est altera fm̄ spẽm: pota si vnum alteratum fiat album ⁊ aliud sanetꝰ. In his duabus passionibus nihil est idem neqꝫ equale neqꝫ simile. Unde secundum diuersitatem harum passionum fiunt diuerse species alterationis: et non est vna alteratio: sicut etiam supra dictum est ꝙ motus rectus ⁊ circularis nõ sunt vna loci mutatio ⁊ id ad ɔparãdũ tas loci mutationes q̃ alterationes ɔsiderãdũ est quot sint

Lec.23.

plures: ⁊ hoc quidem potest considerari ex rebus in quibus est motus: quia si illa que mouetur .s. fm que est motus per se ⁊ non scdm accidens differunt specie: ⁊ mot⁹ spē differunt: si vero differunt genere ⁊ motus: si numero ⁊ motus differunt numero: vt in .v. dcm̄ ē. Tertio ibi.

Lec.7. Co.33.

Si igitur vtrū oportеat ad passionez respicere: si idē sit: aut similes: aut equales veloces alteratiōes: aut in id qđ alteratur. vt si h⁹ qdē ē hoc ablatuz sit: h⁹ āt tātū aut in vtraqȝ: ⁊ eadem quidē aut alia passione scdm q̄ eadez. Eq̄lis autē aut inequalis: scdm q̄ illa inequalis.

¶ Determinata vna parte qōnis quā mouerat querit de alia: ⁊ est questio: vtrū ad hoc q̄ indicētur alteratiōes eē similes vel eque veloces oporteat respicere soluz ad passionem si sit eadem: aut ēt oporteat respicere ad subiectū qđ alteratur. ita .s. q̄ si huius corporis tāta pars sit ablata in hoc tempore: ⁊ alterius corporis equalis ablata in eodem vel equali tempore: dicatur alteratio eque velox ⁊ soluit q̄ oportet ad vtrūqȝ respicere ad passionē ⁊ sbz diuersimode tamen: q: indicam⁹ alterationem eē eandē vel aliā ex parte passionis fm q̄ est eadē vel alia. Sed iudicam⁹ alteratiōem eq̄lem vel ineq̄lem fm q̄ pars subiecti alterati est eq̄lis vel inequalis. Si enim hui⁹ corporis albetur magna pars alterius quidem parua erit quidez alteratio eadē spē: sed nō eq̄lis. ¶ Deinde cum dicit.

Co.34.

Et in gn̄atione āt ⁊ corruptiōe idē cōsiderādū ē: qūo eque velox generatio ē si inequali tpe idem indiuisibile: vt hō: sed non aīal. Velocior aūt ē: si in equali tpe alterū ē. Nō .n. hēmus aliqua duo: i qbus alteritas sicut dissimilitudo.

¶ Ondit quō debeat fieri cōparatio in gn̄atiōe ⁊ corruptiōe. ⁊ primo fm opinionē ppriā: scdo fm opi. platonis. ibi. (Et si numerus subā) Dicit ergo primo q̄ in generatione ⁊ corruptiōe ad hoc q̄ generatio dicatur eque velox cōsiderandū est si inequali tpe fit idem q̄ gn̄atur ⁊ indiuisibile fm spēm: puta si in vtraqȝ gn̄atione genēt hō ineq̄li tpe ē eque velox gn̄o: sȝ non eque velox gn̄o ex hoc solo q̄ in equali tpe generatur aīal: q: q̄dam aīalia pp sui pfectionem indiget maiori tpe ad generatiōem. Sed velocior dicitur eē generatio si in equali tpe generetur alterū puta si in tanto tpe in quo ex vna parte generatur canis: ex alia parte equ⁹ generet: esset eq velocior generatio: ⁊ quia in alteratione ex parte passionis dicerat duo consideranda .s. si est eadem sanitas: ⁊ iterū si sit̄ exsistit ⁊ neqȝ magis neqȝ minus: hic aūt in generatione vnū tm̄ dicit cōsiderandū .s. si sit idē qđ generat̄ hoc mō cām assignat dicens (Non eni habemus aliq̄ duo in qbus alteritas sicut dissimilitudo) quasi dicens iō in generatione h solum cōsiderādū: vtrū sit idem quod generatur: quia in generatione non habemus aliquid qđ possit variari p duo scdm que attendatur aliqua alteritas: sicut in alteratiōe accidit dissimilitudo per hoc q̄ vna ⁊ eadē qualitas variatur fm magis ⁊ minus: substantia enim cuius est generatio non recipit magis ⁊ min⁹. ¶ Deinde cū dicit.

Et si numerus substantia maior ⁊ minor numerus similis speciei. Sed equiuocum est quod cōmune: ⁊ vtrunqȝ sicut que plus passio autez excellens magis q̄ntum aut maius.

¶ Agit de comparatione generationis fm opinionem Platonis qui ponebat numerum eē subām rei. pper h q̄ vnum qđ est principium numeri putabat esse idem cū vno quod conuertitur cum ente ⁊ rei subām signat. ipm aūt qđ est vnū est diō vni⁹ nature ⁊ spēi. si ergo numerus qui nihil ē aliud q̄ aggregatio vnitatū sit subā rex scdz platonicos: sequitur q̄ dicetur qdam maior ⁊ minor nūerus fm diuersam spēm q̄titatis: sed tamē q̄tum ad substantiā erit silis spēi: ⁊ inde est q̄ Plato posuit speciem vnum: contraria vero per que diuersificantur res magnum ⁊ paruū que sunt ex parte materie: ⁊ sic sequet̄ q̄ sicut vna ⁊ eadem sanitas habet duo inq̄tū recipit magis ⁊ minus: sic ēt ⁊ subā que est numer⁹ cum sit vnius spēi ex parte vnitatis habebit aliqua duo inq̄tū est maior ⁊ minor numerus. Sed in subā nō ē cōe nomen positum quod significet vtrūqȝ .i. diuersitatem que accidit ex maioritate ⁊ minoritate numeri: sicut in passionib⁹ cum plus inest: aut qualitercunqȝ est excellens dr̄ maius. vtputa magis albū vel minus sanū: in quantitate aūt cum fuerit excellens dicitur maius vel min⁹ corp⁹: aut maior superficies: sic aūt non habemus nomē positum quo cōmuniter significetur excellētia subē que est ex maioritate numeri sȝ Platonicos.

Co.35.

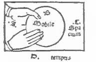
Quoniam autez mouens mouet semp aliquid ⁊ in aliquo: ⁊ vsqȝ ad aliquid. Dico autem in aliquo: quia in tempore. Vsqȝ autē ad aliquid: quia ad quantam aliquam longitudinem: semper enim simul mouet et mouit. quare quantum aliqd erit quod motum est. ⁊ in quanto. Lec. nona.

Postq̄ philosophus ostendit q̄ motus sint cōparabiles ad inuicem. Hic docet quomodo cōparentur: ⁊ primo in motu locali. Secundo in alijs motibus ibi (Si igitur in alteratione) Circa pmū duo facit. Primo ponit ea fm que oportet comparari motus locales ad inuicem. Secundo accipit regulas cōparationis scdm predicta ibi (Si igitur .a. quod est mouens) Dicit ergo primo q̄ mouens localiter semp mouet aliquod mobile. Et iterum in aliquo tempore: ⁊ vsqȝ ad aliquā quantitatez spacij per aliquā partem temporis: quod ideo opȝ esse: quia sicut in sexto probatū ē semper simul aliquid mouet ⁊ mouit: probatuz est enim ibi q̄ omne quod mouetur iaȝ est motū per aliquaz partem spacij: ⁊ per aliquā partez temporis. Unde sequitur q̄ ⁊ illud quod mouetur est aliquod quantū ⁊ diuisibile: ⁊ ēt illud per quod mouetur: ⁊ tēpus in quo mouetur: mouens autem non oē est quantū vt in .viij. probabitur: sed tn̄ manifestuȝ ē aliqđ q̄tū eē mouēs: ⁊ de h mouēte hic proponit regulas comparationis. ¶ Deinde cū dicit.

Lec 8.

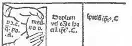
Si igitur .a. quod est mouens. b. autem quod mouetur. Quātacunqȝ autē longitudo mota .c. In quantocunqȝ est tempore in quo est. d. In equali igitur tempore equalis potentia ei in quo est .a. medietatem ipsius .b. duplicem ipsi⁹ .c. transibit: ipsum autez .c. i medietate ipsius .d. sic enim erit analogia.

¶ Demonstratio ostendens q̄ si aliqua potentia mouet aliquod mobile per aliquod spacium in aliquo tempore medietatez illius mobilis mouebit eodez vel equalis potentia per duplum spaciuȝ in eodez tēpore: vel per idem spaciuȝ in medietate tēporis.

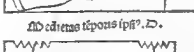

D. tempus

Medietas tēporis ipsi'.D.

¶ Ponit regulas comparationis. et primo fm diuisionē mobilis. Secūdo qñ mouens diuiditur ibi. (Et si eadē potentia ꝛc.) Dicit ergo primo accipiatur aliquod mouens quod sit.a. et aliquod mobile quod sit.b. et longitudo spacii pertrāsiti que sit.c. et tēpus ī quo.a.mouet.b. per.c. sit d. Si ergo accipiatur aliqua alia potentia mouens equalis potentie ipsi a. sequetur ꝙ illa potentia mouebit medietatem mobilis quod est b. in eodē tempore per longitudinem que sit dupla quā c. sed medietatem mobilis mouebit per totam longitudinē.c. in medietate temporis quod est d. Ex his igitur verbis philosophi due regule generales accipi possunt. quarū prima est ꝙ si aliqua potentia mouet aliqd mobile per aliqd spacium in aliquo tempore: medietatē illius mobilis ꝑ duplū spaciū mouebit vel equalis potentia ī eodē tempore: vel eadē in alio equali. Alia regula est ꝙ medietatem mobilis mouebit per idē spaciū equalis potentia in medietate temporis. et horum rō est: quia sic cōseruabitur eadē analogia. i. eadē proportio. manifestum ē enim ꝙ velocitas motus ē ex victoria potentie mouentis super mobile. quāto aūt mobile fuerit minus: tāto potentia mouētis magis excedit ipsum. Unde velocius mouebit velocitas aūt motus diminuit tēpus et auget longitudinē spacii quia velocius ē ꝙ inequali tempore pertransit maiorē magnitudinem: et equalem magnitudinē ī minori tempore. vt in. vi. probatū ē. ergo fm ꝓportionē qua subtrahitur a mobili oꝫ subtrahi de tempore: vel addi ad longitudinem spacii: dummodo mouēs sit idem vel equale.

¶ Deinde cum dicit.

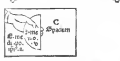
Et si eadem potentia idem in hoc tāntundē mouet: et medietatē ī mediate mouebit: et media virtus medium mouebit in equali tempore. Ut ipsius.a. potentie sit et medietas que est ipsum.e. et ipsius.b.ꝫ.sit medium. Similiter igitur se habent et secundum analogiam virtus ad graue. Quare eqle ī inequali tēpore mouebit.

¶ Demonstratio ostendens ꝙ si aliqua potentia mouet aliquod mobile per aliquod spacium in aliquo tēpore: dimidiata potentia medietatem mobilis mouebit per idē

spacium in eodem tempore.

D. Tempus.

¶ Docet comparare motus ex parte mouētis. et primo fm diuisionē mouētis. Secdo fm oppositā congregatiōeꝫ ibi. (Si vero duo et vtrunqꝫ ꝛc.) Circa primū tria facit. primo ponit cōparationē veram. scdo remouet cōparationes falsas ibi. (Et si.e.ipsum.ꝫ.) Tertio ex hoc soluit rōnem zenonis ibi. (Propter hoc zenonis ratio ꝛc.) Dicit ergo primo ꝙ si aliqua potentia idē mobile mouet in eodē tempore per tm̄ spacium ipsamet mouet medietatē mobilis in medietate temporis per idē spaciū: vel in eodem tempore mouet mediū mobilis ꝑ duplū spaciū. sicut et de equali potētia dictum ē. et vlterius si dimidiatur potētia: media potentia mouebit medietatē mobilis per idē spaciū ī equali tempore. sed hoc intelligēdū est quando potentia est talis ꝙ per diuisiōem nō corrūpitur. loquitur enim fm cōsideratiōem cōem: nōdum applicando ad aliquā specialem naturam: sicut et in oībus que premisit. et ponit exemplum si enim accipiatur medietas huius potētie que est .a. et dicatur.e. et accipiatur medietas mobilis quod est.b. et dicatur.ꝫ. sicut .a. mouebat.b. per.c. i tempore.d. ita.e. mouebit.ꝫ. per idem spaciū in equali tempore: quia et hic etiam seruatur eadem proportio virtutis motiue ad corpus pōderosuꝫ quod mouetur. Unde sequitur ꝙ ī equali tempore fiat motus per equale spacium: sicut dictū est.

¶ Deinde cum dicit.

Et si.e.ipsum.ꝫ.mouet in ipso.d. secundum c. non necessarium est in equali tēpore.e. duplū ipso.ꝫ. mouere secundum medietatē ipsius.c.

¶ Excludit duas falsas comparationes: quaruꝫ prima ē ꝙ addatur ad mobile et non addatur ad potentiam mouētē. Unde dicit ꝙ si.e. qđ ē medietas motiue potētie moueat.ꝫ. quod est medietas mobilis tempore.d. scđm spacium.c. non ē necessarium ꝙ ipsa potentia dimidiata que est.e. moueat mobile ꝙ sit in duplo maius qꝫ.ꝫ. in equali tempore fm medietatē spacii qđ est.c. quia poterit esse ꝙ dimidia potentia duplum mobile nullo modo mouere poterit: sed si posset mouere teneret hec comparatio.

Si vero.a.b. mouebit in ipso.d. quantū est ipsum.c. medietas ipsius.a. que est in quo ē.e. ipsum.b. non mouebit in tempore in quo ē.d neqꝫ in aliquo ipsi'.d. ipsius.c. scđm qđ ē analogia ad totū.c. sicut ē.a. ad.c. oīo. enim si cōtingit non mouebit nihil. Si enim tota virtus totum mouit: medietas non mouebit. neqꝫ quātam: neqꝫ in quocunqꝫ. Unus enim moueret nauem: siquidem nauem trahentiū deciditur potentia in numerum et longitudinem: quam omnes mouerunt.

¶ Secūda falsa cōparatio est quādo diuiditur mouēs et nō diuiditur mobile: et hāc excludit ibi. (Si vero a.b. ꝛc.) Dicēs ꝙ si potentia mouens que ē a. moueat mobile qđ ē.b. in tempore.d. per spaciuꝫ qđ est.c. nō oportet ꝙ me

dietas mouentis moueat totū mobile q̄ est.b.in tempo-
re.d.neq3 ēt per quācūq3 partē spacii.c.cuius partis sit
proportio ad totū spaciū.c sicut econuerso erat qn̄ cōpa-
rabam⁹.a.ad.3.i.totam potētiā motiuam ad partem mo-
bilis:illa enim erat cōueniēs cōparatio:sȝ hic nō:q2 pt cō-
tingere q̄ medietas mouētis nō mouebit totū mobile p
nullū spaciū.si enim aliqua tota virtus mouet totum mo-
bile:non sequitur q̄ medietas illius virtutis moueat to-
tum mobile neq3 per qd̄cunq3 spaciū neq3 in quocunq3
tempore:q2 sequeretur q̄ solus vnus hō posset mouere
nauem per aliquod spaciū:si potentia trahentium diuida-
tur fm numerum trahentium:⁊ fm longitudinem spacii
per quod omnes simul trahunt nauē. ¶ Deinde cū dicit.

Propter hoc zenonis ratio non est vera
quod sonet milii quelibet pars. Nihil enim
prohibet non mouere aerem in nullo tempore
tantum quantum moueret cadens totus mo-
dius. Neq3 itaque tanta pars quantacunque
mouebit cum toto si sit per se hoc non mouet:
neque enim nihil est:sed potentia in toto.

¶ Secūdum premissa soluit ratiōem zenonis qui vole-
bat ꝓbare q̄ quodlibet granū milii faciat aliquem sonuȝ
proiectū in terram:q2 totus modius milij quādo in terraȝ
effundit facit aliquē sonuȝ.sed Aristoteles dicit q̄ hec ze-
nōis ratio nō est vera.s.q̄ quelibet pars milij sonet:idest
quodlibet granum milij sonū faciat cum cadat in terram:
q2 nihil prohibet dicere q̄ granū milij i nullo tpe mouet
aerem in tantū vt faciat sonū:quem aerē mouet ad sonuȝ
faciendū totus modi⁹ cadens.⁊ ex hoc possumus conclu-
dere q̄ nō est necessarium q̄ si aliqua quantacunq3 pars
existens in toto mouet:q̄ separatim per se existens moue-
re possit:q2 pars i toto nō ē in actu sed in potentia maxie
in cōtinuis. Sic enim aliquid est ens sicut ⁊ vnum. vnum
aūt est quod est in se indiuisum ⁊ ab aliis diuisum. pars
autem prout est in toto non est diuisa in actu:sed in poten-
tia tantum. Unde nō est actu ēns neq3 vna:sed in potētia
tantum:⁊ propter hoc nō agit pars sed totum.

¶ Deinde cum dicit.

Co.38. Si vero duo ⁊ vtrūq3.horū autē vtrūque
mouet tantum in tanto:et composite potentie
compositum ex grauibus equali mouebunt
longitudine et in equali tēpore analogū nāq3.

¶ Ponit cōparationem fm cōgregatiōem mouentium
⁊ dicit q̄ si sint duo ⁊ vtrunq3 eorū moueat.quorum vtrun-
q3 per se moueat tātum mobile i tāto tempore per tātuȝ
spacium.quando contingunt iste due potētie mouentiū.
mouebunt illud quod est cōiunctum ex pōderibus mo-
tis per equale spaciū in equali tempore.q2 in hoc etiam
seruatur eadem analogia. ¶ Deinde cū dicit.

Co.39. Sic igitur in alteratiōe et in augmento ali-
quid quidem enim est augens:aliquid autē et
quod augetur. In quanto autem tempore et
quantum aliquid quidem auget: aliud autem
augetur. Et alterans quidem et quod alterat
similiter aliquid et quantum secundum maius
et minus alterata sunt et in quanto tempore.

¶ Ponit easdem cōparatiōis regulas in aliis motibus.
ēt circa hec tria facit. Prio ostendit diuisibilitatē eorū fȝ
que attenduntur cōparationes motuum. Scdo pōit com-
parationes veras ibi.(In duplo duplum ⁊c.) Tertio
remouet cōparatiōes falsas ibi. Sic āt alterans. Dicit er-
go primo quantū ad augmentū q̄ sunt tria.scilicet augēs
⁊ id qd̄ augetur.⁊ tempus.⁊ hec tria habent aliquā quā-
titatem fm quam augens auget et auctum augetur. ⁊ hec
ēt quattuor est accipere in alteratiōe.s.alterās ⁊ qd̄ alte-
ratur.⁊ quātitas passiōis fm q̄ fit alteratio que inest fm
magis ⁊ minus.⁊ iterū quantitas temporis in quo fit al-
teratio:sicut ⁊ hec quattuor in motu locali inueniebant.

¶ Deinde cum dicit.

In duplo duplū ⁊ dupluȝ in duplo. Me-
dium autem in medio tempore:aut in medio
medium:aut in equali duplum.

¶ Ponit cōparatiōes veras ⁊ dicit q̄ si aliqua potētia
fm hos motus moueat tantum in tāto tempore i duplo
tempore mouebit duplū:⁊ si moueat dupluȝ hoc erit in
duplo tempore.⁊ similiter mouebit eadē potentia medi-
um in medio tempore:aut si moueat in medio tempore
erit dimidium quod est motum.aut si sit dupla potentia
i eq̄li tpe mouebit duplū. ¶ Deinde cum dicit.

Si autem alterans aut augēs tm̄ in tāto tē-
pore auget:aut alteret.nō necesse ē ⁊ medium
in medio ⁊ in medio mediū. Sed nihil:si cōtin-
git:augmentabit aut alterabit:sicut ⁊ in graui.

¶ Excludit falsam cōparatiōem.⁊ dicit q̄ si aliqua potē-
tia moueat motu alterationis ⁊ augmenti tantum in tāto
tpe.nō necesse est q̄ medietas potentie moueat medieta-
tem in eodem tempore.aut in medio tempore tantundeȝ
sed forte cōtingit q̄ nihil augmentabit vel alterabit. sicut
⁊ in graui.idest sicut dictū est q̄ dimidiata potentia non
potest mouere totum pōdus.neq3 per totum spaciū: ne-
q3 per aliquam eius partem. Est enim intelligendum q̄
hoc quod dicit. In medio mediū.aut in equali dupluȝ.
si duplum ⁊ mediū qd̄ in accusatiuo ponitur nō accipitur
ꝓ dimidio vel duplo ipsi⁹ mobilis sed ꝓ dimidio ⁊ du-
plo ex pte rei i q̄ ē mot⁹.i.qualitatis aut quātitatis. q̄ ita
se habēt in illis duobus motib⁹ sicut longitudo spacij in
motu locali.alioquin nō similiter esset in his motib⁹ ⁊ in
motu locali. i motu enȝ locali verū est q̄ si tanta potentia
mouet tantum mobile.medietas mouebit medietatē mo-
bilis.hic autē dr̄ q̄ medietas forte nihil mouebit. Sed
intelligendum est de toto mobili integro. q2 virtus moti-
ua dimidiata nō mouebit ipsum neq3 per tantam quanti-
tatem aut qualitatem neq3 per eius medium.

Textus libri.viii. physicorum Aristotelis stagyrite.

Co.1. Utrū āt factus sit aliquando
motus:cum non esset prius:
⁊ corrumpitur iterum: sic q̄
moueri nihil sit:aut neq3 fa-
ctus est:neq3 corrūpitur. sed
erat semper ⁊ erit ⁊ hoc imor-
tale:⁊ sine quiete existit in his que sunt:vt vita
quedam ens natura omnibus subsistentibus.

¶ Diui Thome aquinatis in octauum librum physico-
rum preclarissima cōmentaria.

Lectio prima.

Ostquā Philosoph⁹ in
precedenti libro
ostendit q̄ necesse est ponere pmū
mobile ⁊ primum motum ⁊ pri-
mū motorem. In hoc libro intēdit
inquirere qualis sit prim⁹ motor ⁊
primus mot⁹ ⁊ primū mobile. ⁊
diuiditur i partes duas. In prima
premittit quoddam qd̄ est necessariū ad sequentē inuesti-
gatiōnē.s.motū esse sempiternū. In secunda procedit ad
inuestigatiōem propositi ibi. Principiū autem cōsidera-
tionis ⁊c. Circa primum tria facit. Primo mouet dubi-
tatiōnē.scdo ostendit veritatem fm suam opiniōem ibi.
Incipiemus āt primum ⁊c.tertio soluit ea que in cōtrari

um obiici possunt. ibi. (Cõtraria autẽ his ⁊c.) Circa pri mum tria facit. Primo proponit dubitationez. scdo ponit opiniones ad vtrãqz partem ibi. Sed quãt quidem. Ter tio ostendit veritatem huiꝰ cõsiderationis ibi. Considerã dum igitur de hoc ⁊c. Circa primũ duo facit primo ꝓpõit dubitationem de qua inuestigare intendit. scdo respõdet tacite questioni ibi. Esse quidez igitur ⁊c. Circa primũ sciẽdũ

Opinio Auer.

est ꝙ Auerrois dicit ꝙ Aristoteles ĩ hoc capitulo nõ intẽ dit inquirere ĩ vniuersali d' motu vtrũ sit sempiternꝰ. sz d' primo motu. Sed si quis cõsideret ⁊ verba ⁊ ꝓcessũ phi losophi. hoc est oĩo falsum. verba .n. philosophi vniuersa liter de motu loquũtur q: dicit. Utrũ factꝰ sit aliqñ motus cũ nõ esset priꝰ: ⁊ corrumpit̃ ne. sic ꝙ moueri nihil sit. Ex quo manifeste apparet ꝙ nõ d' aliquo motu determi nato q̃rit sed vniuersaliter. vtrũ aliqñ nihil fuerit motum.

Improbatio opiniõis Auer.

Ex ipso ẽt Ar. ꝓcessu apparet hoc esse falsum. Primo quidez q: cõsuetudo sua est semper ad ꝓpositum ex pro priis augmentari. si quis ãt sequentes rõnes cõsideret q̃s idonei. in nulla earũ sumitur aliqd pro medio qd̃ proprie ad primũ motum pertineat: sed ad motũ ĩ cõi. Unde ex hoc satis apparet qd̃ intendit hic inquirere de sempiterni tate motus in cõi. Scdo q: si iam probatũ esset: ꝙ est aliquis motꝰ vnus vel plures sempiterni: frustra iquireret inferiꝰ vtrũ aliqua moueantur semꝑ cũ hoc iã esset ꝓbatũ.

Lec. 2.

ridiculuz est ẽt dicere ꝙ Ar. inferiꝰ reiteret suã cõsidera tionez a pricipio quasi aliqd omisisset: vt cõmentator fin git. erat .n. copia Ar. corrigendi librũ suũ: ⁊ supplendi in loco debito ꝙ fuerat omissum. vt inordinate procede ret. Si .n. hoc capitulum expõatur fm p̃dicti cõmentato ris intentionez. oĩa sequentia confusa ⁊ inordinata appare bunt. nec est mirũ q: vno incõueniẽti posito alia sequũtur

Lec. 13.

Adhuc ãt manifestiꝰ hoc apparet per hoc ꝙ Ar. inferius ingrere intendens de sempiternitate primi motꝰ. vtit̃ eo ꝙ hic demõstrat̃ q̃si pricipio. qd nullo mõ faceret si hic ꝓbasset primuz motuz esse eternuz. rõ ãt ex q̃ Auerrois motꝰ fuit oĩno friuola ẽ. dicit .n. ꝙ si dicat̃ ꝙ Ar. hic iten dit ĩquirere de sempiternitate motꝰ ĩ cõi. sequetur ꝙ cõsi deratio Ar. hic sit diminuta. q: nõ apparet ꝑ id qd hic de terminatur quo mõ motꝰ semꝑ possint cõtinuari ad inui cẽ: sz hoc nihil ẽ. q: Ar. sufficit ĩ hoc capitulo ꝓbat̃ ꝙ mo tus semper fuerit. qualiter ãt sempiternitas motꝰ cõtinue tur. vtrum ꝑ hoc ꝙ oĩa qñqz moueant̃. vel qñqz qescant vel per hoc ꝙ q̃dã semꝑ moueant̃. quedã vero qñqz mo

Lec. 4.

ueãtur ⁊ qñ quiescãt. statĩ ĩmediate ingrit. Sic igit̃ fz hãc intẽtiõem expoñẽduz est pñs capitulũ qd̃ itẽdit hic ĩqui rere de motu ĩ cõi. Queritur ergo fz hoc vtrũ motꝰ ĩ cõi aliqñ esse ĩceperit: ita ꝙ priꝰ nihil vnq̃ motum fuerit. et qñqz sic deficiat ꝙ nihil postmodum moueat̃. aut econ trario: neqz vnq̃ inceperit neqz vnq̃ deficiet. sed semꝑ erat ⁊ semper erit: ⁊ ponit exẽplum ĩ aĩalibus ꝓpter hoc ꝙ q̃dã dixerunt mundum esse quoddã aĩal magnum. vi demus enim ꝙ aĩalia viuunt q̃dm apparet ĩ eis aliquis motus: cessante ãt oĩ motu dicuntur aĩalia mori: sic igitur ĩ tota vniuersitate naturalium corporũ motus cõsideratur vt vita quedã. Si ergo motus semper fuit ⁊ semper erit ista quasi vita naturalium corporuz erit ĩmortalis sine ces satione. ¶ Deinde cum dicit.

Esse quidẽ igitur motũ omnes affirmant de natura aliquid dicẽtes: propter hoc ꝙ mũ dum faciunt: et de generatione et corruptione esse considerationem omnibus his ipsis. quã impossibile est esse nisi sit motus.

¶ Respõdet tacite questiõi. in precedẽtibus enim libris Ar. locutus fuerat de motu ĩ cõi nõ applicando ad res. Nunc ãt inquirens an motus semper fuerit applicat cõ munẽ cõsiderationem motus ad esse qd̃ hz in rebus. pos set ergo aliqs dicere ꝙ ĩ hac cõsideratiõe prius erat q̃ren dũ de motu an habeat esse ĩ rebus q̃ꝫ queratur an sit sem piternus: ⁊ precipue cum quidã negauerũt esse motum. Ad hoc respõdet dicẽs ꝙ oẽs qui locuti sunt de natura re rum affirmãt ꝙ motus sit ⁊ hoc pz per hoc ꝙ dicunt mũ dum esse factum: ⁊ ꝙ oẽs cõsiderãt de generatiõe ⁊ cor ruptiõe rerũ q̃ nõ põt esse sine motu. Est igitur cõis sup positio in scĩa naturali ꝙ motus habeat esse in rebus. Un de hoc nõ est querendum in scĩa naturali: sicut nec in aliq̃ scientia mouetur questio de suppositiõibus illius sciẽtie. ¶ Deinde cum dicit.

Sz quanti quidẽ infinitos mũdos dicũt eẽ: ⁊ quosdam quidẽ fieri. quosdam autẽ cor rũpi: sz mũdorũ semper dicũt eẽ motum. Ne cessariũ enim generationes ⁊ corruptiones cũ motu esse ipsorum.

¶ Põit opiniões ad vtrãqz partem questiõis mote. et primo põit opiniões dicentiuz motum sp eẽ. Scdo opi niones ponentiũ motum nõ semp eẽ ibi (. Quicũqz ãt.) Ad euidẽtiã ergo prime partis sciendũ ẽ ꝙ democritus posuit prima rerũ pricipia corpora idiuisibilia: ⁊ semper mobilia: ex quarum congregatione dicebat mundum ca sualiter factum: ⁊ nõ solum istum ĩ quo nos sumus. sz in finitos alios. fm ꝙ accidit ĩ diuersis partibus infiniti va cui predcã corpora cõgregata mundos fecisse. nec tamen hos mũdos põebat in perpetuum duraturos: sed quosdã eorũ fieri per aggregatiõem atomoruz. quosdã vero cor rumpi per eorum segregatiõem. quotcũqz igitur philo sophi hoc ponunt cum democrito: dicunt semper eẽ mo tum: q: semper dicunt esse generatiões ⁊ corruptiones aliquorum mundorum. quas necessariũ est esse cũ motu. ¶ Deinde cum dicit.

Quicũqz aũt vnũ ⁊ non eẽ semper ⁊ de motu apponũt scdm rationem. Si igitur con tingit aliquando nihil moueri dupliciter neces se est hoc accidere. Aut enim sicut anaxago ras dicit. Inquit enim ille simul omnibus exi stẽtibus ⁊ quiescentibus in infinito tempore motum facere intellectum ⁊ disgregare. Aut sicut Empedocles in parte moueri: et iterum quiescere. Moueri quidem cum amicitia ex multis faciat vnũ. aut discordia multa ex vno. Quiescere autem in mediis temporibus di cens sic: inquantum quidẽ ex pluribus vnũ didicit nasci. inquantum iterum ex vno gemi nato plurima perficiuntur. Sic fiũt res: et nul lo modo ipsius est seculum vnum. sic autem permutantur. neqz simul perficiũtur. Sic au tem semper sunt immobiles secundum circu lum. Hoc .n. quod sic ꝑmutantur ab hinc inde dicere ipsum opinanduz est.

Co. 2.

¶ Ponit opiniões ad partem cõtrariam. ⁊ dicit ꝙ qui cunqz ponunt vnum solum mundum: ⁊ nõ eẽ eum sem piternum. ẽt de motu ponunt. q: cõsequitur fm rõnem. vt .s. nõ semper sit. si ergo ponatur ꝙ sit aliqd̃ tempus in quo nihil mouebat̃: oz ꝙ hoc accidat duobus modis. et sic duobus modis põt põi hic mũdus nõ semper fuisse. Uno mõ ꝙ mundus iste sic incepit ꝙ nunq̃ antea fuerat sicut posuit Anaxagoras. Alio mõ ꝙ mundus sic incepit ꝙ aliquo tempore nõ fuit. sed ante illud tempus iterum fuerit. vt posuit Emped. ⁊ similiter circa motum. Anax. ãt dixit ꝙ quodã tpe oĩa simul erant vnum cum alio cõ mixtũ: et nihil erat ab alio segregatuz. ĩ q̃ qdẽ terũ mixtu ra necesse fuit ponere ꝙ omnia quiescerẽt motꝰ .n. nõ est absqz disgregatione. omne enim qd̃ mouetur ab aliquo recedit vt in aliud tendat. hanc ergo rerum mixturam et quietẽ posuit preextitisse in tempore infinito. infra ꝙ nun q̃ antea fuerat aliqs motus: et ꝙ intellectus q solus non

erat permixtus incepit de nouo facere motus ꝛ disgregare res ab inuicē. Empedo. vero dixit ꝙ in aliqua parte tēporis est aliquid moueri. ꝛ iterū in alia parte temporis ē omnia quiescere. ponebat enim empedo. ꝙ amicitia et discordia sunt prima rerum mouentia. amicitie āt ꝓprium est ꝙ ex multis faciat vnum. discordie vero ex vno faciat multa. q2 vero ad esse corporis mixti requirit ꝙ elementa sint in vnum cōmixta: ad esse vero mundi requiritur ꝙ elemēta sint in locis suis per ordinē distributa. ponebat ꝙ amicitia est cā generatiōis corporum mixtoꝝ. discordia vero cā corruptionis. sed econtrario in toto mundo amicitia cā corruptiōis ꝛ discordia generatiōis. sic ergo ponebat moueri totum mundum. cum vel amicitia ex mult'is facit vnum. vel discordia multa facit ex vno. sed quietem ponebat esse in medijs temporibus. non quidē ita ꝙ nil moueretur. sed quantum ad generalē mundi mutatiōez. et q2 posuit sniam emped. pōit euam eius verba que difficultatem hñt. q2 metrice scripsit. sic ergo suam sniam expressit Emped. his verbis que sic cōstruenda sunt. (Vi dicit nasci.) idest sic cōsuetū ē aliqu'd generari. (In quātum ex pluribus fit vnum.) (ꝛ iterum) idest alio modo Ex vno geminato. i. cōposito. Perficiuntur plurima. id est multa fiunt per disgregatiōem. quedā enim sunt que generantur per cōpositiōem. quedam vero per disgregationem: ꝛ sicut hoc videmus in particularibus generationibus. (Sic fiunt res.) idest sic est intelligendum ī vniuersali reꝝ generatiōe q̄tum ad totum mundum. ꝛ nullo mō est ipsius seculum vnū. i. nō est vnus status durationis rerum sed quandoqʒ generaꝰ mundus: quandoqʒ corrumpitur quandoqʒ medio mō se hʒ seculū. n. dr mēsura duratiōis alicuius rei. distinctionē āt horū seculoruʒ exprimit subdens. Sic āt ꝑmutanꝰ. quasi dicat vnū seculū est in quo res permutantur per cōgregationē vel segregatiōem. ꝛ ne aliquis opinaret qd ad generatiōez mūdi nō requiritur seculum. s. ips aliqd. sed mūdus sit in instāti. ad hoc excludendum subiungit. Neqʒ simul perficiuntur. sed per multam morā tēporis. deinde de alio seculo subdens dicit. (Si āt semper sunt imobiles) q2. s. in medio tēpore generatiōis ꝛ corruptiōis posuit res quiesceꝛ ꝛ ne aliquis crederet ꝙ semper ante ea fuerit ꝑmutatio ꝛ postea semper futura sit qes. ad hoc excludenduʒ dicit Scd͡m circulū. q. d. circulariter hoc cōuenit ꝙ ꝑmutanꝰ res ꝛ postea qescont ꝛ iterū permutantur: ꝛ sic in infinitum. Deinde subdunꝰ verba Ar. exponētis predicta verba emped. maxīe q̄tum ad hoc ꝙ dixit. (Sic aūt ꝑmutatur) intellexit. dicit ergo ꝙ opinandū est in hoc ꝙ dixit sic permutātur. intellexit. ab hinc inde. idest a quodā principio vsqʒ nunc nō ꝙ semper fuerit motꝰ vel ꝙ postq̄ incepit sit interruptus. ❡Deinde cum dicit.

Co.3. **Considerandum igitur de hoc quomodo se habet. pre opere. n. nō solum ad nature considerationem scire veritatem: sed ad scientiam de principio primo.**

❡Ostendit vtilitā huiꝰ cōsideratiōis. ꝛ dicit ꝙ cōsiderandum est quō se habeat veritas circa hāc q̄stiōem. q2 scire veritatem huiꝰ questiōis ē preopere. i. p2e necessarium nō solū ad cōsideratiōem sciē naturalis. sed ēt ad sciētiam de p2io principio. q2 in hoc. viij. ꝛ. xij. metha. ad ꝓbandum vnū principiū vtitur eternitate motꝰ. hec enim via probandi primuʒ p2īcipiuʒ eē est efficacissima cui resisti nō pōt. si enī mūdo ꝛ motu existēte sempiterno necesse ē ponere vnū primum p2īcipiuʒ: multo magis sempiternitate eorum sublata: q2 manifestū ē ꝙ omne nouū indiget aliquo p2īcipio inouante: hoc ergo solo mō poterat videri qd nō est necessarium ponere p2imū principiū si res sunt ab eterno. vnde ēt si hoc posito sequitur p2imū principiū esse: ostendiꝰ oīo necessariū p2imū p2īcipiū eē.

Lec. vltīa 4.5.

Co.4. i **Incipiemus āt p2imū ex diffinitis a nobis in physicis prius. Dicimus āt motum esse endelechiam mobilis secundum ꝙ est mobile. Necesse ergo existere res possibiles moueri. secūdum vnumquemqʒ motum. Et sine motus diffinitione omnis vtiqʒ confitebitur necessarium esse motuʒ possibile moueri secundum vnumquemqʒ motū. vt alterari alterabile. ferri āt secūdū locū mutabile. Quare priꝰ oportet esse cōbustibile quā cōburaꝰ ꝛ cōbustiuū q̄ʒ comburere.**

Lectio secunda.

p **Postquam** Mouit dubitatōez d sepiternitate motꝰ hic ostēdit motuʒ eē sempiternuʒ. ꝛ diuidiꝰ i ptes duas. ī p2ia oñdit ꝓpositū. in sa soluit ea q̄ ī cōtrariū obuci posset ibi. Cōtraria āt his ꝛc. Circa p2muʒ duo facit p2io pōit rōes ad ostēdēdū sepiternitatē motꝰ. sō pōit rōes cōtra opiniōes phōꝝ cōtrariū opināntiuʒ ibi. Sʒ nō aliqñ ꝛc. Circa p2imū duo facit. primo ostēdit ꝙ motꝰ semꝑ fuit. scd͡o ꝙ semper erit ibi. Eadē āt rō ē ꝛc. Circa p2imum duo facit. p2io ostendit propositum rōne accepta ex pte motꝰ. sō ratione accepta ex parte temporis ibi. (Adhuc āt priꝰ ꝛ posteriꝰ ꝛc.) Circa primuʒ tria facit. p2io premittit qddam quod est necessarium ad probationē sequentem. scd͡o iduīt probationeʒ ad propositum ostēdendum ibi. Ergo et hoc necessariuʒ est ꝛc. Tertio ostendit necessitatem rationis inducte ibi. Alia quidē mouent singulariter. Dicit ergo p2io ꝙ ad ꝓpositum ostendendum debemus incipere ab his que primo determinata sunt in physicis vt eis. q. principijs vtamur per quod dat intelligere ꝙ precedētes libri in quibus de motu in cōi determinauit. et propter hoc appellāꝰ vniuersaliter de naturalibꝰ hñt quandā distinctioneʒ ad hunc librum octauuʒ i quo iā incipit motuʒ ad res applicare: assumit ergo id qd dictum ē in tertio physicoꝝ scʒ ꝙ motus ē actus mobilis inq̄tum huiusmodi ex quo apparet ꝙ ad hoc ꝙ fit motus necesse ē existere res que possint moueri quocumqʒ motu: q2 non potest esse actus sine eo cuius ē actus. sic ergo ex diffinitione motus appꝫret ꝙ necesse est esse subiectum mobile ad hoc ꝙ fit motus. sed etiam absqʒ diffinitione motus per se manifestū est hoc vt pʒ ex cōi sententia oium. quilibet enim confitetur hoc esse necessarium qd non mouetur nisi qd est possibile moueri. et hoc fm vnumquēqʒ motuʒ: sicut quod non contingit alterari nisi quod est alterabile: neqʒ mutari fm locum nisi qd est fm locum mutabile. et q2 subiectum naturaliter prius est eo qd est in subiecto. possumꝰ concludere in singulis mutationibus et ex parte mobilis et ex parte mouentis qd prius ē ipsum subiectum combustibile q̄ʒ comburatur. et combustiuum. i. subiectum potest comburere q̄ʒ comburaꝰ. prius inquam non semper tempore sed natura. Ex hac aūt Aristotelis probatione Auer. occasionem sumpsit loquēdi cōtra id qd fm fidem de creatiōe tenemꝰ. si. n. fieri quoddam mutari est. omnis autem mutatio requirit subiectum. vt hic Aristo. probat. necesse ē ꝙ omne quod fit fiat ex aliquo subiecto non ergo possibile ē ꝙ fiat aliquid ex nihilo. Adducit ēt ad hoc secūdam rōnem: q2 cū dicitur nigrū fieri ex albo. hoc nō dicitur per se ita ꝙ ipsum albū cōuertatur in nigrum. sed hoc dicitur per accidēs. q2 scilicet recedente nigro succedit albū. oē autem ꝙ est ꝑ accidēs reducitur ad id quod est per se hoc āt ex quo aliquid fit per se. ē subiectū qd intrat substantiā rei facte. oē ergo qd dicitur fieri ex opposito fit quidē ex opposito per accidēs. per se auteʒ ex subiecto. Non ergo ē possibile ꝙ ens fiat ex non ente simpliciter. Adducit āt ad hoc tertio cōem opinionē omnium antiquorum phōꝝ ponēciū nihil ex nihilo fieri. Assignat āt duas causas ex quibus reputat hanc positionē exortam ꝙ aliquid ex nihilo fiat. Quarum prima est ꝙ vulgꝰ nō reputat existentia nisi ea que sunt cōprehensibilia visu q2 ergo vulgus videt aliquod factum visibile qd priꝰ visibi

Lec. 2.

Opinio cōmentatoris

le non erat. reputat possibile aliquid ex nihilo fieri. Secūda cā est: qr apud vulgus reputatur esse ex diminutione virtutis agentis q indigeat materia ad agendum: quod tñ non est ex impotentia agentis: sed ex ipsa rōne motus. qr ergo primū agens non hʒ potentiā aliquo modo defectiuā sequitur q nō agat absqʒ subiecto. Sʒ si quis recte cōsideret: ex simili cā ipse deceptus fuit ex quacausa nos deceptos arbitratur. s. ex cōsideratione particulariū entiū manifestū est enim q potentia actiua particularis: psupponit materiā quā agēs vniuersalius operatur. sicut artifex vtitur materia quā natura facit. ex hoc ergo q oē particulare agens presupponit materiā quam nō agit. nō oʒ opinari qd primū agens vniuersale quod est actiuū totius entis aliquid presupponat. q. nō creatuʒ ab ipso. nec hoc ēt est fm intentionē Ar. probat enim i scdo metha. q id quod ē maxime verū ⁊ marie ens est causa essendi omnibus existentibus vnde hoc ipsum esse in potentia qd hʒ materia prima sequitur determinatum esse a primo essendi principio qd est maxie ens. non igitur necesse est presupponi aliquid eius actioni quod non sit ab eo productum. ⁊ qr omnis motus indiget subiecto. vt Ar. probat et rei veritas habet. sequitur q productio vniuersalis entis a deo non sit motus nec mutatio: sed sit quedam simplex emanatio. ⁊ sic fieri ⁊ facere equiuoce dicunt in hac vniuersali rerum productione ⁊ in alijs productionibus Sicut ergo si intelligamus rerum productionem esse a deo ab eterno. sicut Ar. posuit ⁊ plures platonicorū. nō est necessarium, immo īpossibile qd huic vniuersali productioni aliquod subiectum non productum preintelligatur. Ita ēt si ponamus fʒ nostre fidei sniaʒ qd nō ab eterno pduxerit res sed produxerit eas postquā non fuerant non est necessarium qd ponatur aliquod subiectum huic vniuersali productioni. Patet ergo qd hoc quod Arist. hic probat qd oīs motus indiget subiecto mobili non est contra sniam nostre fidei. qr iam dictum est quod vniuersalis rerum productio siue ponatur ab eterno siue non ab eterno: non est motus nec mutatio. ad hoc enim quod sit motus vel mutatio requiritur qd aliter se habeat nunc ⁊ prius. ⁊ sic aliqd eēt prius existēs ⁊ p oīs h n eēt vlis rerū productio d q nūc loqmur. Similit qd dicit quod aliqd dicitur fieri ex opposito p accidēs ex subiecto per se. veritatem habet in particularibus factionibus fm quas fit hoc aut illud ens vt homo aut canis. non enim habet veritatē in vniuersali entis productione. quod patet ex hoc quod philosophus dixit in primo physicorum. dixit enim ibi qd si fiat hoc animal inquantum est hoc animal non oportet q fiat ex non animali: sed ex non hoc animali. puta si fiat homo ex non homine: aut equus ex non equo. si autē fiat animal inquantum est animal. oportet q fiat ex non animali. sic ergo si fiat aliquod particulare ens non fit ex oīo non ente. sed si fit totum ens quod est fieri ens. inquātuʒ est ens oʒ q fiat ex penitus non ente: si tñ ⁊ hoc debeat dici fieri: equiuoce. n. dicitur: vt dictum est. Quod etiā introducit de antiquis phōx opinionibus efficatiam non hʒ qr antiqui naturales nō potuerūt peruenire ad cāʒ primam totius eē sed cōsiderabāt causas particulariū mutationū quorum primi cōsiderauerūt cās solarū mutatiōnʒ accidentalium ponentes fieri esse alterari. sequentes vero peruenerūt ad cognitionē mutationū substātialiū. postremi vero vt plato ⁊ Ar. peruenerūt ad cognoscēdū principium totius eē. sic igit pʒ q non mouemur ad ponendum aliquid fieri ex nihilo: qr reputem eē solum entia que sunt visibilia: sed magis ecōtrario qr nō cōsideram solas productiōes particulares a causis pticularibus: sed pductionem vniuersalē totius eē a primo essendi principio. Nec ēt ponimus q indigere materia ad agendū sit potentie diminute: qsi deficiens a virtute naturali: sed dicimus hoc esse potētie particularis q non potest super totum ens: sʒ facit aliquod ens: ⁊ potest sic dici esse potentie diminute facere aliquid ex aliquo. sicut si dicamus potentiam particularem eē minorem potentia vniuersali.

Deinde cum dicit.

Ergo ⁊ hoc necessariū est aut facta aliquā do esse cū nō essent. aut perpetua esse. Si quidem igitur factū est mobilium vnumquodqʒ: necessariū est prius accepta aliā mutationē factam esse: et motū scdm quē factū est possibile motum esse: aut moueri. Si autē que sunt preerāt semp motu nō existente irrationabile quidē videtur et ab inscientibus. At vero magis ingredientibus hoc necessariū est accidere. Si enim alijs quidem mobilibus existentibus. alijs aūt motiuis. aliquando quidē erit aliqd primū mouēs: hoc aūt quod mouetur. aliquā do quidē nihil sed quiescat. oportet hoc mutari prius. Erat enim aliquid causa quietis. Quies enim priuatio motus est. quare ante primā mutationem erit mutatio prior.

Supposito q ad hoc q sit motus requirātur mobile ⁊ motiuū. sic argumentat. si motus nō semper fuit: necesse ē dicere aut q mouētia ⁊ motiua sint aliquādo facta cū prius nō essent. aut q sint ppetua. Si ergo dicat q vnūquodqʒ mobile est factū necesse ē dicere q ante mutationē que accipitur vt pria sit alia mutatio: ⁊ motus fm quē factū ē ipsum mobile qd potest moueri ⁊ motum esse. quidē illatio dependet ex precedēntibus: si enim detur q motus nō semp fuerit. sʒ aliq mutatio sit anteq nulla fuerit: sequet q illa mutatio habeat aliqd mobile: ⁊ q illud mobile sit factū cū prius nō fuerit: cū ponantur oīa mobilia esse fcā: oē autē qd fit cū prius nō fuerit fit per aliquē motū vel mutatiōem. motus aūt vel mutatio per quā fit mobile ē prior q mutatio qua mobile mouebat. ergo ante mutatiōem q dicebatur eē pria est alia mutatio. ⁊ sic in infinitū. Si aūt dicatur q ea que sunt mobilia semp pexistebāt ēt motu nullo existente: hoc vr irrationabile et dictum a nescientib. statī. n. apparet q si mobilia sunt oportet esse motū. mobilia. n. naturalia simul ēt sunt mouētia. vt ex tertio pʒ. Mouētib aūt ⁊ mobilib naturalib existētib necesse ē eē motuʒ. Sʒ vt pfundi ingrediamur ad veritatis inquisitiōem necessariū est hoc idē accidere si ponātur mobilia ⁊ mouētia pexistentia semp ante motum. qd sequebat si ponantur hec esse facta. s. q ante mutatiōem que ponatur prima sit alia mutatio i infinitum: qd sic pʒ. si ponatur q sint aliqua mobilia ⁊ aliqua motiua: ⁊ tñ aliqn. primuʒ mouēs icipiat mouere ⁊ aliqd moueri ab ipso: ⁊ ante hoc nihil moueat sed quiescat oportebit dicere q sit alia mutatio prius facta i mouēte vel mobili. quaʒ id quod ponebatur prīo mouens incipiat mouere. quod sic pʒ. quies enim est priuatio motus. priuatio aūt non inest susceptiuo habitus ⁊ forme nisi propter aliquam cām erat ergo alia causa vel ex parte motiui vel ex parte mobilis quare quies erat. ergo ea durante semp qes remanebat. si ergo aliquando mouens incipiat mouere: oportet q illa cā qetis remoueatur: sed nō potest remoueri nisi per aliquem motū vel mutationem: ergo seqtur q ante illam mutatiōem q dicebatur esse prima sit alia mutatio prior q remouetur causa quietis.

Deinde cum dicit.

Alia quidem enim mouent singulariter: alia autem ⁊ scdm cōtrarios motus vt ignis quidem calefacit: frigefacit aūt non. scientia autē videtur cōtrariorū eē vna. Videtur igitur et ibi esse aliquid simili modo: frigidū enim calefacit conuersum quodāmodo et abscendens sicut et peccat voluntarius sciens. quoniam ecōtrario vtitur scientia.

Impro batio opiniōis Auer.

Lec. 2.

lec. 14.

Co. 5.

Co. 6.

Co. 7.

Lec. 2.

Co. 8.

¶ Probat necessitatē premisse ratiōis. posset enim aliqs dicere ꝙ cōtingit qn̄q3 quiescere ꝛ qn̄q3 moueri absque hoc ꝙ precesserit aliqua cā quietis que rem oueat. Un de hoc vult excludere ꝛ circa hoc duo facit. p̄mo premit tit quoddam qd̄ est necessarium ad ꝓpositum. secūdo idu cit ꝓpositam ꝓbatiōem. ibi. Sed igitur quecunque pos sibilia sunt ꝛc. Dicit ergo primo ꝙ eorum que mouent quedam mouēt singulariter idest vno mō tantum. quedā vero mouent fm cōtrarios motus. que mouent tantum vno mō sunt naturalia sicut ignis semper calefacit ꝛ non quam frigefacit. sed agētia p intellectū mouent fm cōtra rios motus. q2 vna scia videtur esse cōtrarioꝝ: sicut me dicina est sciētia sani ꝛ egri. Un̄ videt̄ ꝙ medic⁹ per suā sciēnā possit mouere fm cōtrarios motus. Posuit autē hanc distinctiōem mouētiū. q2 in his que agunt per intel lectū videtur nō esse verum qd̄ ipse dixerat scilicet ꝙ si aliqd mouetur cum prius quieuerit: oporteat pri⁹ remo ueri cām quietis. agentia enim per intellectum videntur se ad opposita habere absq3 aliqua sui mutatiōe. Un̄ vi detur ꝙ possint mouere ꝛ nō mouere absq3 aliqua muta tiōe. ne ergo per hoc sua rō impediat̄ subiūgit ꝙ rō sua similiter tenet in his que agunt per intellectū: ꝛ in his q̄ agunt per naturam. q2 ea que agunt per naturam per se qdem semper mouent ad vnū. sed p accidens qn̄q3 mo uent ad cōtrarium. ꝛ ad hoc ꝙ illud accidens eueniat ne cesse est esse aliquam mutatiōē3. sicut frigidū per se sem per frigefacit. sed per accidens calefacit. sed qd̄ p accidēs calefaciat hoc est per aliquā eius mutatiōem. vel inquan tum vertitur ad aliū situm. vt alio mō respiciat id qd̄ nūc calefit ab eo qd̄ pri⁹ frigefiebat: vel inquantum totaliter abscedit. dicim⁹ enim frigus esse causam caloris abscedo. sicut gubernator per sui absentiā ē causa submersiōis na uis. similiter ē frig⁹ per accidens fit causa caloris vel per maiorē elōgatiōem vel etiam per maiorē3 appropinqua tiōem. sicut in hyeme interiora animalium sunt calidiora calore ad interi⁹ recurrente ꝓpter frigus circunstans: sic etiam est in agente fm itellectū. scia enim l3 sit vna cōtra riorum tn̄ nō equaliter vtrorūq3: sed vni⁹ principaliter. sicut medicina ad hoc est per se ordinata ꝙ faciat sanita tem. Si ergo cōtingat ꝙ medicus vtatur sua scientia i cō trarium ad inducendum egritudinem peccat. ꝛ hoc non erit ex scientia per se sed per accidēs: ꝓpter aliquid aliud ꝛ ad hoc ꝙ illud aliud adueniat cum pri⁹ nō esset. neces se est esse aliquam mutationem.

¶ Deinde cum dicit.

Co.9. Si igitur quecūq3 possibilia sunt facere: aut pati: aut mouere: aut moueri. Hec autem moueri non penitus possibilia sunt. sed sic se habentia et proxima alterutris sunt. Quare cum proximantur: aliud mouet: aliud autem mouetur: cum sint vt sit hoc quidem motiuum illud vero mobile.

Si igitur non semper mouebatur: manife stum ē ꝙ non se habebant sicut nunc possibi lia: hoc quidē mouere: illud autem moueri sed oportuit mutari alterum illorum. Necesse enī in his que sunt ad aliquid hoc accidere: vt si non est duplum: nunc autem est: duplum mu tari: sed non vtrunq3 alterum. Erit ergo que dam prior mutatio prima.

¶ Inducit probationem ad propositum ostendendum. dicit ergo ꝙ ex quo ita est ꝙ simili modo se habet in his que agunt secundum naturam ꝛ secundum intellectum: possumus vniuersaliter de omnibus loquentes dicere: quod quecunque sunt possibilia facere aut pati aut moue re vel moueri (non penitus possibilia sunt) idest nō pos sunt mouere aut moueri in quacunque dispositiōe se ha beant. sed prout se habent in aliqua determinata habitu dine ꝛ propinquitate ad inuicem. ꝛ hoc concludit ex pre missis. quia iam dictum est quod tam in agentibus secū dum naturam quam in agentibus secundum voluntatem non est aliquid causa diuersorum nisi in aliqua alia habi tudine se habens. ꝛ sic oportet quod quando appropin quant ad inuicem mouens ꝛ motum conuenientē propin quitate: ꝛ similiter cum sunt in quacunq3 dispositione q̄ requirunt ad hoc quod vnum moueat ꝛ aliud moueatur necesse sit hoc moueri ꝛ aliud mouere. si ergo nō semper erat motus manifestum est quod non se habebant in ista habitudine: vt tunc vnum moueret et aliud moueretur: sed se habebant sicut non possibilia tunc mouere et moue ri. postmodum autē se habent in ista habitudine: vt vnū moueat ꝛ aliud moueatur. Ergo necesse est quod alterū eorum mutetur. hoc enim videmus accidere in omnib⁹ que dicuntur ad aliquid: quod nunquam aduenit noua habitudo nisi per mutationem vtriusque vel alterius. si cut si aliquid cum prius non esset duplum nunc factum ē duplum. ꝛ si non mutetur vtrunq3 extremorum saltem oportet ꝙ alterum mutetur. ꝛ sic de nouo adueniat habi tudo per quam aliquid moueat et aliud moueatur opor tet vel vtrunque vel alterum moueri prius. ꝛ sic sequi tur quod sit mutatio quedam prior mutatione que dice batur esse prima.

¶ Deinde cum dicit.

Adhuc autē prius ꝛ posterius quomodo erūt tempore nō existēte. Aut tempus nisi sit motus. Co.10.

¶ Ostendit propositū ratiōe sumpta ex parte temporis ꝛ primo premittit duo que sunt necessaria ad sequentem probationem quorum primum est quod prius et poste rius esse non possunt nisi tempus sit. cum tempus nil sit aliud q̄3 prius ꝛ posterius fm ꝙ sunt numerata. Secun dum est ꝙ tempus non potest esse nisi sit motus. ꝛ hoc ē patet ex diffinitione temporis quam supra in quarto po suit dicēs ꝙ tempus est numerus motus secundum pri us et posteri⁹. Secūdo ibi. Lec.17.

Si igitur tempus numerus mot⁹: aut mo tus quidam: siquidem temp⁹ semper ē: et mo tum necesse est perpetuum esse.

¶ Concludit quandam conditionalē3 ex his que in quar to dicta sunt: posuit enim ibi secundum suam sententiam quod tempus est numerus motus: fm vero aliorū3 phi losophorum sententiam tempus est motus quidam. vt ibi dixit. Quodcunq3 autem horum sit verum sequitur hanc conditionalem esse veram si tempus semper est ne cesse est motū semper esse perpetuū. Lec.18.

Tertio ibi.

At vero de tēpore extra vnum concordi ter intelligi videntur omnes. Ingenitum enim esse dicunt. et propter hoc democritus demon strat tanquam impossibilia omnia esse facta: impossibile enim est tempus factum esse: pla to autem tempus generat solus. Simile enim cum celo factum esse: celum autem fa ctum esse dicit.

¶ Probat antecedens predicte conditionalis dupliciter. Primo quidem per opiniones aliorum: et dicit quod omnes philosophi preter vnum: idest Plato nem concorditer videntur sentire de tempore quod sit (Ingenitum) idest quod non inceperit esse postquam prius non fuit. Unde ꝛ Democritus probat impossibi le esse ꝙ omnia sint facta. quasi de nouo inceperint quia impossibile est sic tēpus esse factū3 ꝙ de nouo inceperit. Sed solus plato (generat tempus) idest dicit eum de nouo factum. dicit enim plato ꝙ tempus est simul fa

enim cū celo: ponebat autem celū esse factum idest habe-
re durationis principiū vt hic Ar. ei imponit scdm ꝙ eius verba superficie tenus sonare videntur. q̄uis platonici dicant platonem sic dixisse celum esse factum inquantum habet principium actiuū sui esse: nō autem ita ꝙ habeat durationis principium. sic igitur solus plato intellexisse videtur ꝙ tempus non potest esse sine motu: quia non posuit tempus esse ante motum celi. Secunda ibi.

Co. xi. Si igitur impossibile est esse ⁊ intelligere tempus sine ipso nunc: nunc autem est medietas quedam ⁊ principium et finem habens simul: principium autem futuri temporis finē vero preteriti. necesse semper est temporis finē vero preteriti: necesse semper esse tempus: vltimum enim finiti accepti temporis in aliquo ipsorum nunc erit. Nihil enim est accipere in tempore preter nunc. Quare quoniam est finis et principiū ipsum nunc necesse est ipsius in vtraq̄ parte semper esse tēpus. At vero si tempus: manifestum est: quia necesse est ēt motum esse. Si quidem tempus est passio quedā motus.

¶ Probat idem per rationē: quia impossibile est ꝙ dicatur aut intelligat tempus esse absq̄ ipso nunc sicut impossibile est ꝙ sit linea sine puncto. Nunc autē est quoddā mediū habens de sui ratione ꝙ sit simul ⁊ principiū ⁊ finis: principiū quidē futuri temporis: finis autem preteriti: ex quo apparet ꝙ necesse est semper esse tempus. Quodcūq̄ enim tempus accipiatur eius extremum est aliquod nunc ex vtraq̄ parte. ⁊ hoc patet per hoc ꝙ nihil est accipere in actu de tempore nisi nunc: quia quod preteritū est iam abijt quod autem futurum est nondū est. Nunc autem quod accipitur in extremo temporis ē principium ⁊ finis vt dictum est. Ergo necesse est ꝙ ex vtraq̄ parte cuiuscūq̄ temporis accepti semper sit tempus. Alioquin primum nunc non esset finis. ⁊ vltimum nunc non esset principium: ex hoc autem ꝙ tempus est sempiternū concludit ꝙ necesse est motū semper esse ⁊ rationē consequentie assignat: quia tempus est quedā proprietas motus: est enim numerus eius vt dictum est. Videtur autem ꝙ Ar. ratio non sit efficax sic enim se habet nunc ad tempus sicut punctum ad lineam vt in. vj. habitū est: nō est autem de ratione puncti ꝙ sit mediū sed aliquod punctum est quod est tantum principium linee aliquod autem quod est tantū finis: accideret autem omne punctum esse principium ⁊ finem puncto inq̄tū est linee infinite non ergo posset probari ꝙ linea sit īfinita ex hoc ꝙ omne punctum sit principium ⁊ finis sed potius econuerso ex hoc ꝙ linea est infinita probandum esset ꝙ omne punctum esset principium ⁊ finis: sic ergo videtur ꝙ omne nunc esse principium ⁊ finem non sic sit verū nisi ex eo ꝙ tempus ponitur sempiternum: videtur ergo Ar. in assumptione huius medij supponere sempiternitatem temporis quam debet probare. Auerrois autem volens seruare Ar. rationem dicit ꝙ nunc semper sit principium ⁊ finis. Conuenit enim ei inquantum tempus nō est stās sicut linea. sed fluens ꝙ manifestū est nihil ad propositum pertinere. ex hoc enim ꝙ tempus est fluēs ⁊ nō stans sequitur ꝙ vnum nunc non possit bis sumi sicut bis sumitur vnum punctū. sed fluxus temporis nihil facit ad hoc ꝙ non sit principiū ⁊ finis simul. eiusdem enim rationis ē inceptio ⁊ terminatio in omnibus continuis siue sit permanentia siue fluentia vt ex sexto patet. Et ideo aliter dicendum est scdm intentionem Ar. ꝙ hoc omne nunc sit principium ⁊ finis vult accipere ex eo quod primo supponit. scilicet ꝙ prius ⁊ posterius non sit tempore nō existente. hoc enim principio supposito ad nihil aliud visus est. Sed ex hoc concluditur ꝙ omne nunc sit principium ⁊ finis. detur enim ꝙ aliquod nunc sit principium alicuius temporis. Manifestum est autem ex diffinitione principii ꝙ principium temporis est ante quod nihil eius existit. Est ergo accipere aliquid ante vel prius q̄ ipsum nunc quod ponitur principium temporis. prius autem non est sine tempore. ergo nunc quod ponitur principium temporis est etiam temporis finis. ⁊ eodē modo si ponatur nunc esse finis temporis sequitur ꝙ sit etiā principium. quia de ratione finis est ꝙ post ipsum nihil sit eius: posterius autem non est sine tempore sequitur ergo ꝙ nunc qđ ponitur finis sit etiam principium tēporis.

¶ Deinde cum dicit.

Co. xij. Eadem autem ratio est. ⁊ de eo ꝙ incorruptibilis sit motus: sicut de fieri motum accidit priorē quandam esse mutationem prima: sic hic posterior est posteriori. Non enim simul quiescit quod mouetur: ⁊ quod mobile est: et quod comburitur: et quod combustibile. Contingit enim combustibile esse: quod non comburitur. Neq̄ motum et mouens.

Co. xiij. Et corruptibile igitur indigebit corrumpi. cum corrumpatur: et huiusmodi corruptiuum iterum posterius. Corruptio enim mutatio quedam est. Si igitur hoc impossibile: manifestū est quod est perpetuus motus.

¶ Ostendit ꝙ mot⁹ semper sit futurus. ⁊ ostendit hoc ex parte motus: q̄ ratio supra ex parte motus accepta non concludebat nisi ꝙ motus nunq̄ incipiat. ratio vero sumpta ex parte temporis concludebat vtrunq̄: ⁊ ꝙ nunq̄ inceperit: ⁊ ꝙ nunq̄ deficiat. Dicit ergo ꝙ eadem ratione potest probari quod motus sit incorruptibilis idest ꝙ nunq̄ deficiat per quā probatur ꝙ motus nunq̄ incepit. sicut enim ex hoc ꝙ est motum incipere: sequitur ꝙ sit quedam mutatio prior mutatione que ponitur prima sic si ponatur ꝙ motus quandoq̄ deficiat sequitur ꝙ sit aliqua mutatio posterior: ea que ponitur postrema. ⁊ quomodo hoc sequatur manifestat abreuiando quod supra diffusius dixerat circa inceptionē motus. posuerat enim ꝙ si motus incepit aut mobilia mouētia inceperūt: aut semper fuerunt. ⁊ similis diuisio posset hic fieri. quia si mot⁹ deficiat aut mobilia ⁊ mouentia remanebunt aut nō. Sz quia similiter ostenderat ꝙ idem sequitur secundū vtrūq̄. Ideo hic non vtitur nisi altera via .s. ꝙ ponatur sic motus deficere ꝙ mobilia ⁊ mouentia deficiant. Hoc ergo supposito dicit ꝙ non simul quiescit idest deficit motus in actu: ⁊ ipsum mobile: sed sicut prior est generatio mobilis quā motus eius: ita posterior est corruptio mobilis quam cessatio motus. quod sic patet quia contingit ꝙ remaneat aliquid combustibile postq̄ desinit comburi ⁊ sicut dictū est de mobili: ita dicendum est de mouente: q2 non simul desinit esse mouens in actu: ⁊ esse motiuum in potentia. Sic igitur patet ꝙ si etiam ipsum mobile corrumpitur post cessationem motus: necessarium erit esse quandam corruptionem ipsius mobilis. ⁊ iterum quia omnia mouentia ⁊ mota desinunt: necessarium erit posterius ꝙ ēt ipsū corruptiuū corrūpatur. Cum ergo corruptio sit mutatiō q̄dā: seq̄tur ꝙ p⁹ vltimā mutatiōez sint aliq̄ mutatiōnes cū ergo hoc sit impossibile sequitur ꝙ mot⁹ in perpetuū duret. He igitur rationes sunt ex quibus Ar. probare intendit motū semper fuisse ⁊ nūq̄ deficere quod quidem quantum ad vnam partē fidei nostre repugnat .s. ꝙ ponatur motus semper fuisse. nihil enim scdm fidem nostrā ponit semper fuisse nisi solus deus qui est oio immobilis: nisi forte quis ipsū diuinum intelligere velit mo

minare motum ꝙ equiuoce intelligit. Non enim de tali motu Ar. hic intelligit: sed de motu proprie dicto. Quāuis vero ad aliā partē nō omnino sit cōtrariū fidei: qꝛ vt supra dictū est non agit Ar. de motu celi sed vniuersaliter de motu: ponimus aūt sm̄ fidem nostrā substātiā mundi sic quādoque incepisse qꝺ tamē nūquā desinat esse. ponimus etiā ꝙ aliqui motus semper erunt: presertim in hominibus qui semper remanebūt incorruptibilē vitā agētes vel miseram vel beatā. Quidā vero frustra conantes Ar. ostēdere non cōtra fidem locutū esse dixerunt ꝙ Ar. non intendit hic probare quasi verū ꝙ motus sit perpetuus: sed inducere rationem ad vtranqꝫ partem. q. ad rē dubiā. ꝙ ex ipso modo procedendi friuolum apparet. ⁊ primo qꝛ perpetuitate tēporis ⁊ motus. q. principio vtitur ad probandum primū principiū esse. ⁊ in hoc octauo ⁊ xi. meta. Unde manifestum est ꝙ supponit hoc tanq̄ probatum. Sed si quis recte rationes hic positas consideret huiusmodi rationibus veritas fidei efficaciter impugnari non pōt. sunt enim hu9 rōnes efficaces ad probandū ꝙ motus non inceperit per viā nature: sicut ab aliquib9 ponebatur: sed ꝙ non inceperit. q. rebus de nouo productis a primo rerum principio: vt fides nostra ponit hoc: his rationibus probari nō potest. quod patet singulas illationes hic positas considerāti. Cum enim querit si mot9 nō fuit vtrum mouentia ⁊ mobilia semper fuerunt vel non. Respondendum est ꝙ primū mouens semper fuit. oīa vero alia. siue sint mouentia siue mobilia non semper fuerunt. sed inceperunt eē a cā vniuersali totius esse. Ostēsū est aūt supra ꝙ productio tot9 esse a cā prima essendi nō ē mot9: siue ponatur ꝙ hec rerum emanatio sit ab eterno siue non. sic ergo non sequitur ꝙ ante primam mutationem sit aliqua mutatio. Sequeretur autem si mouentia ⁊ mobilia essent de nouo producta in esse ab aliquo agente particulari quod ageret aliquo subiecto presupposito quod transmutaret de non eē in esse siue de priuatiōe ad formam. de hoc enim modo incipiendi procedit rō Ar. Sꝫ qꝛ ponim9 saltē vl̄ primū motorē semꝑ fuisse. Rñdendum restat sequenti ei9 deductioni qua concludit ꝙ si preexistentibus mouentibus ⁊ mobilibus incipiat de nouo eē motus: oportet ꝙ mouentia vel mobilia prius non essent in hac dispositione in qua sunt dū ē motus. ⁊ sic oꝫ ꝙ primam mutationē precedat aliq̄ mutatiō. ⁊ si quidē de ipso motu loq̄mur facilis ē solutio. Non enim mobilia pri9 erant in hac dispositione in q̄ nūc sunt: qꝛ pri9 non erant: vñ moueri nō poterant: sed sicut deū est ipm̄ esse: nō acquisiuerunt per mutationem vel motum: sed per emanationē a primo rerū principio. ⁊ sic nō seqtur ꝙ añ primam mutatiōnem sit aliq̄ mutatio. Sed vlterius remanet qꝺ de prima rerum ꝑductione. Si enī primū principiū qꝺ ē deus nō aliter se hꝫ nūc q̄ prius: nō magis nūc res ꝑducit q̄ prius: Si vō aliter se hꝫ: saltē mutatio q̄ est ex pte ei9 erit prior mutatione q̄ ponit prima. Et q̄dē si eēt agēs ꝑ naturā tm̄ ⁊ nō per volūtatē ⁊ intellectū ex necessitate concluderet ratio. Sed qꝛ agit per volūtatem pōt ꝑ volūtatē eternā producere effectū nō eternū: sicut intellectu eterno pōt intelligere rem non eternā. res enī itellecta ē quodāmō principiū actionis in agentib9 per volūtatē: sicut forma naturalis in agentibus ꝑ naturā. Sed adhuc magis istat. non. n. videm9 ꝙ volūtas postpōat facere qꝺ vult nisi propter hoc ꝙ aliquid expectat in futurū quod nōdum est in presenti: sicut si volo facere ignē non nunc sed postea expectatur in futurū frigus cuius cā facio ignē: vel admimus expectatur presentia tpis. Quod aūt tempus succedat post tēpus hoc non est absqꝫ motu. non ergo potest eē ꝙ voluntas etiā si ponatur immutabilis postponat facere id quod vult nisi aliquo motu interueniente. ⁊ sic nō potest esse ꝙ noua productio rerū proueniat a voluntate eterna: nisi mediantibus motibus succedentib9 sibi in infinitū. Latet aūt sic obiiciētes ꝙ hec obiectio ꝓcedit de agente in tpe qꝺ .s. agit tpe ꝑsupposito. In huius enī actōne q̄ fit in tēpore: oꝫ ꝯsiderare aliq̄s determinatā habitudinē ad hoc tēp9: vel ad aliqd eoꝝ que sunt in hoc tpe: vt fiat magis i hoc tempore q̄ in alio. Sed hec ratio locū nō hꝫ in agēte vl̄i qꝺ ⁊ ipsū tēpus sil' cū ceteris ꝑducit. cū enī dicimus res nō semꝑ fuisse a deo ꝑductas: non intelligamus ꝙ infinitum tēpus precesserit in quo deus ab agēdo cessauerit: ⁊ postmodum tempore determiato agere cepit. Sed ꝙ de9 tēpus ⁊ res simul in eē ꝑduxerit postq̄ nō fuerāt. ⁊ sic nō restat i diuina volūtate. cōsiderandum ꝙ voluerit facere res nō nunc sed postea quasi tempore determinato iā existente. sed considerandū solum est hoc ꝙ voluit ꝙ res ⁊ tempus durationis earū inciperent esse postq̄ non fuerant. Si autem queratur quare hoc voluit: sine dubio dicendum est ꝙ propter seipsum. sicut enim propter seipsū res fecit vt in eis sue bonitatis similitudo manifestaretur. Ita voluit eas nō semꝑ esse: vt sua sufficentia manifestaretur in hoc ꝙ omnibus aliis non existentib9 ipse in seipso omnē sufficientiam beatitudinis habuit ⁊ vtutis ad rerū productionē. ⁊ hoc quidē dici pōt quātum humana ratio capere potest de diuinis saluo tamen secreto diuine sapientie quod a nobis cōprehendi nō pōt. Quia igitur rationum solutio procedit supponendo ꝙ tempus nō fuerit semper: restat soluere rationem per quam ostendi videt tempus semper fuisse. ⁊ ideo forte Ar. post rationem de motu posuit rationem de tempore: quia considerauit ꝙ premissa ratio de motu efficaciam non haberet nisi poneretur tempus eternum. ꝙ ergo ponit ꝙ quandocunqꝫ ē tempus necesse est ponere aliquod nunc esse: indubitanter concedendum est. Nunc autem omne esse principiū ⁊ finem temporum concedi non oportet: nisi ponatur etiā motum semper esse: vt scilicet quodlibet indiuisibile in motu acceptum quod momentum dicitur: sit principiū ⁊ finis motus. Sic enim habet se nunc ad momentū: sicut tempus ad motum si ergo ponimus motū non semper fuisse: sed est accipere aliquod primum indiuisibile in motu ante quod nihil fuit motus: erit etiā accipere aliquod nunc in tempore ante quod non fuit aliquod tempus. Iā autem ostendimus exponendo litterā: ꝙ id quod Auerrois dicit ad hanc rationem confirmandam efficaciam nō habet: sed nec illud quod Ar. ad hoc ponit: scilicet ꝙ prius ⁊ posterius non sunt sine tempore efficax esse potest. cum enim dicimus ꝙ principium temporis est ante qꝺ nihil eius est: non propter hoc oportet ꝙ ipsum nunc qꝺ est principiū temporis precedat tempus quod significatur cum dicitur ante. sicut si in magnitudine dicam ꝙ principium magnitudinis est extra quod nihil est eius: non oportet ꝙ extra illud principium significet aliquem locū in rerum natura existentem: sed imaginabilem tantum: alioquin esset ponere locum extra celū cuius est magnitudo finita habens principium ⁊ finem. Similiter etiā ⁊ primum nunc quod est principium temporis non precedit tempus in rerum natura existens: sed secundum imaginationem nostram tantum. ⁊ hoc tempus designatur cum dicitur ꝙ primum nunc est principiū temporis añ quod nihil est temporis. Vel potest dici ꝙ cum dicitur principium temporis est ante quod nihil est temporis: li ante non remanet affirmatiuum sed negatur: ⁊ sic non oportet ponere tempus ante principium tēporis. in his enim que sunt in tempore accidit ꝙ eorū principio tempus aliquod preexistat: sicut cum dicitur ꝙ principium iuuentutis est ante ꝙ nihil est de iuuentute: potest intelligi li ante etiam affirmatiue: quia iuuentus tempore mensuratur: tempus autem non mensuratur tempore. Unde eius principio tempus non preexit: ⁊ sic li ante quod ponitur in diffinitione principii temporis: non oportet ꝙ remaneat affirmatum sed negatur. Est autem ante tempus aliqua duratio scilicet eternitas dei que non habet extensionem aut prius ⁊ posterius sicut tempus: sed est tota simul. ⁊ non est eiusdem rationis cum tempore: sicut nec magnitudo diuina cum magnitudine corporali. sicut ergo cum dicimus extra mundum non esse nisi deum: non ponimus aliquam dimensionem extra mundum: ita cū dicimus ante mundum nihil fuisse: non ponimus aliquā successiuam durationem ante mundum

Lec. 6

phy. lec. 13. ⁊ vltima vl' 12. lec. 5.

Ed non aliquando quidem erat: aliquando autem non. Et nanq3 aſſimilatur ſic dicere figmento magis.

Lectio tertio.

p

Oſtquam Philoſophus poſuit rationes ad oſtēdēdū motū ſp eē: hic pōit rōes ꝯtra Anax. ⁊ Ēped. q ꝯtrariū pōebant. ⁊ circa hoc duo facit primo ponit rōez ꝯtra eoꝝ poſitionē. ſcđo ꝯtra rōez quā ſupponebāt ibi. (Similr āt ⁊ dicere ⁊c̄.) Dicit ergo pr̄io ꝙ cū oſtēſum ſit ꝙ mot⁹ ſp ēnō erit dicēdū ꝙ aliqñ ſit motus ⁊ aliqñ nō: ſicut dixerūt Emped. ⁊ Anax. ſic eni dicē ſicut ipſi poſuerūt aſſimulatˀ cuidā figmēto: q̄r. ſ. abſq3 rōe hoc ponebāt. oē eni qđ ponitˀ abſq3 rōe vel auctoritate diuina fictitiū eē vr̄. auctoritas āt diuina p̄ualet ēt rōi humane multo magis q̄3 auctoritas alicuius phi preualeret alicui debili rōni quā aliquis puer īduceret: nō ergo aſſimulantˀ figmēto que per fidez tenentˀ: ſ3 abſq3 rōne creduntˀ. credim⁹ eni diuine auctoritati miraculis approbate. i. illis operibus que ſolus de⁹ facere poteſt. ¶ Deinde cum dicit.

Co. 14.

Similiter aūt ⁊ dicere: quia aptuz natum ſic eſt: ⁊ hoc oportet opinari eē principium: ſicut videtur vtiq3 Emped. dicere: ꝙ tenere ⁊ mouere in parte amiticiam ⁊ diſcordiam ineſt rebus ex neceſſitate: quieſcere autez inter tempus. Fortaſſis autem ⁊ vnū principiuz facientes ſicut Anaxagoras ſic vtiq3 dicerent.

Lec. 2.

Co. 15.

¶ Obijcit contra rōnez cui innitebantˀ. ⁊ circa hoc tria facit. pr̄io ponit iſtā rōnez eſſe inconueniētē. ſcđo oſtēdit ꝙ inconueniēter erat ſm̄ poſitionē Anax. q̄3 ſm̄ poſitionem Emped. ibi. (At vero nihil inordinatū ⁊c̄.) Tertio oſtēdit ꝙ nec ſm̄ opinionē empedoclis cōuenienter ſe hab3 ibi. (Sed ⁊ oportet hoc dicētez). Dicit ergo primo ꝙ ſimiliter etiā hoc videtur eē fictitiū ꝙ aliquis ponēs motū quandoq3 eſſe ⁊ quandoq3 non eē dicat hoc pro rōne: ꝙ hoc iō eſt q̄r natū eſt ſic eē: ⁊ ꝙ hoc oportet accipere tāq̄3 principiū ſicut emped. videtur dicere: ꝙ hoc ꝙ res ī parte temporis teneant amititiā: ⁊ in parte tēporis teneāt diſcordiaz ⁊ moueantur: ⁊ ꝙ in medio tp̄e quieſcant: ineſt rebus ex neceſſitate: ſicut ſi aliquis diceret quare calidū calefacit q̄a ſic neceſſe ē eſſe: ⁊ h̄ accipiatˀ. q. pr̄icipiū ꝙ calidū calefaciat. Similr̄ accipiebat Emped. q. pr̄icipiū ꝙ neceſſe eſt ſic eē: quandoq3 res moueri per amicitiā q̄n q3 diſcordiam ⁊ quandoq3 quieſcere ⁊ forte etiam eodē modo diceret Anax. ⁊ alij ponentes vnū principiuz activum: q̄r oportet hoc accipere. q. pr̄incipiū ꝙ motus inceperit poſtq̄3 ī infinito tp̄e nō fuit. ¶ Deinde cum dicit.

At vero nihil inordinatum eorum que natura ⁊ ſcđm naturaz ſunt. Natura enim omnibus cauſa ordinationis eſt. infinitum autem ad infinitū nullā rōnez h3: Ordinatio aūt ois rō eſt. Infinito aūt tp̄e quieſcere: poſtea motū eē aliquādo: huius āt neq3 vnā differentiaz eē quare nūc magis q̄3 prius. Neq3 iteꝝ aliquā ordinationē habere nō iā nature ē opus. Aut eni ſimpliciter ſe h3: qđ ē nature: ⁊ non aliquādo quidē ſic: aliqñ vero aliter: vt ignis natura ſurſum fertur: ⁊ nō aliqñ quidē ſic: aliqñ vero non aut rōnez h3 qđ non eſt ſimpliciter. Quare dignius eſt ſicut Emped. ⁊ ſiquis alter dixit ſic habere in parte quieſcere omne ⁊ moueri iterū. Ordinationē eni iā habet quādā hmōi.

¶ Oſtēdit ꝙ hac ratiōe icōuenienti⁹ vtebatˀ Anax. q̄3 Emped. manifeſtū eſt eni ꝙ cū ponitur aliquid eſſe. q. principiū oportet accipere ꝙ hoc ſit ſm̄ rei naturam: ⁊ hoc eſt vt natura rei ſit talis ꝙ hoc ei conueniat: ſic enim accipimus. q. principium ꝙ omne totum maius eſt ſua parte: q̄r hoc eſt de ratione ⁊ natura totius: quod excedit partis q̄ntitatez. Unde Emped. dicebat. (Sic aptum natuz ē eſſe.) dans intelligere ꝙ hoc eēt accipiendū. q. principiuz ⁊ ſimiliter Anax. diceret: licet non exprimeret. ſed manifeſtuz eſt ꝙ nulla res naturalis nec aliquid eoruz que naturaliter rebus conueniunt pōt eē abſq3 ordine: quia natura eſt cauſa ordinationis. videm⁹ enim naturam in ſuis operibus ordinate de vno in aliud procedere. quod ergo non habet aliquem ordinem non eſt ſecundū naturaz: nec poteſt accipi vt principium: ſed duo infinita non habent ordinem ad inuicem quia infiniti ad infinitum nulla eſt ꝓportio. ois autez ordo proportio quedā eſt. Sic ergo p3 ꝙ quieſcere res tēpore infinito ⁊ poſtea incipere moueri per infinituz tempus: ſine hoc ꝙ ſit aliqua differētia īter hoc tempus ⁊ illud quare nunc magis q̄3 prius motus fiat: neq3 iterum aſſignare aliquam aliam ordinationem inter aliqua duo quorum vno deficiente alterum incipiat ⁊ fiat motus: vt Anax. ponebat: hoc non eſt opus nature. quia quicquid eſt ī natura aut ſemper. (ſimplicitˀ) .i. eodem modo ſe habet. ⁊ non aliquando. ſic aliquando autem aliter. ſicut ignis ſemper ſurſu3 fertur. Aut aliqua ratio eſt quare non ſemper eſt eodem modo ſicut nō ſemper animalia creſcunt. ſed quandoq3 diminuūtur. ⁊ hoc habet aliquam rationem. Sic ergo non videntur ſecundum naturam procedere ꝙ infinito tempore res quieuerint ⁊ poſtmodum moueri inceperint. vt Anax. poſuit. Unde melius eſt ꝙ dicatur ſicut Emped. dixit: vel quicunq3 alius ſimiliter opinatus eſt. ꝙ totum vniuerſum in quadā parte temporis quieſcit ⁊ iteruz mouetur in alia parte temporis. quia iam hoc poteſt habere aliq̄3 ordinationem. finiti enim ad finitum poteſt eſſe proportio. Eſt autem conſiderandum ꝙ ſententia fidei noſtre non eſt ſimilis poſitioni Anax. Non enim ponimus ante mundū infinita ſpacia temporis cuius ſit neceſſe accipere proportionez ad tempus ſequens ſed anteq̄3 mundus inciperet ſola dei ſimplex eternitas fuit. ſicut dictum eſt. que ē omnino extra genus temporis. ¶ Deinde cum dicit.

Sed ⁊ o3 hoc dicentem non affirmare ſolū ſed cā3 ipſius dicere: ⁊ non apponere nihil: neq3 velle dignitatem irrationabilem: ſed aut inductionem aut demōſtrationem ferre. Hec quidem enim non cauſe poſite ſunt: neq3 ī hoc erat amicitie vel inimicitie eē. Sed huiuſmodi quidē congregare. illius vero diſgregare. Si vero determinetur qđ eſt in parte: dicēdum eſt in quibus ſic ſunt. ſicut q̄r eſt aliquid ꝙ cōgregat homines amicitia: ⁊ fugiunt inimici ab inuicem. Hoc enim ſupponitur ⁊ in toto eē: videtˀ enim ⁊ in quibuſdam eē ſic: ꝙ autē ⁊ ſecūdū equalia tempora: indiget aliqua ratiōe.

¶ Oſtēdit ꝙ nec ēt Emped. ꝯuenit p̄dicta rō. ⁊ p̄mo oſtēdit poſitū. ſcđo excludit quādā falſa3 exiſtimatiōez ibi. (Omno eni exiſtimare ⁊c̄.) Dicit ergo pr̄io ꝙ ēt q h̄ dicit ꝙ Emped. dixit nō op3 ꝙ ſolū affirmet ꝙ dicit. ſ3 ēt ꝙ aſſignet cā3 ſui dicti. ⁊ ꝙ nihil ex ſe appōat vltra id qđ cā aſſignata req̄rit. neq3 ēt aliqđ velit accipere vt dignitatē. i. vt principiū abſq3 rōe. S3 o3 ꝙ adducat ad manifeſtationē eius quod accepit. q. principiū: aut inductionem ſicut in principijs naturalibus que ex ſenſibilium experimento accipiūtur: aut demonſtrationem: ſicut in principijs q̄ per principia priora demonſtrantˀ. Sed hoc Emped. non ſeruat. eſto enim ꝙ ipſe ponat amiticiam ⁊ litem eſſe cauſas tū

non est de ratione amicitie vel inimicitie q̄ vnum eorū post alterū moueat. non est enī de rōne amicitie q̄ in inimicitiā conuertatur: nec econuerso sed de ratione amicitie est q̄ congreget: de ratione vero inimicitie est q̄ disgreget. sed si vlteri⁹ determinetur q̄ in quadam parte tēporis hec cōgreget: et verum in quadā pte temporis illa disgreget: hē vlterius manifestādū in aliquibus particularib⁹ in qb⁹ hoc ptingat. sicut q̄ amicitia congreget. et inimicitia disgreget: māifestat̄ in hoīb⁹: q: amicitia homines adunant ad inuicē inimicitia vero fugiunt ab inuicē. et ideo hoc ab Emped. supponitur eē i toto vniuerso: q: videt̄ esse in aliquibus sic. Sed q̄ fm̄ eq̄lia tp̄a moueāt successiue amicitia et inimicitia: hoc indiget aliqua ratiōe manifestante: non enim videtur hoc in oībus contingere.

Deinde cum dicit.

Idez in. 2. lib. d̄ generatione animalium.

Omnino. n. existimare pricipiū hoc eē sufficiēs qd̄ sp̄ aut ē sic: aut fit: nō recte se habz opinari. In quo democritus reducit de natura causas q̄ sic et qd̄ prius factū ē: ipsius autem semper noluit principium querere: in quibusdam dicens recte. Qd̄ autem in oībus non recte. Et enī trigonū semp̄ habet duobus rectis equales angulos: sed tamen ē perpetuitatis huiusmodi altera cā: principiorum igitur non est altera cā: sz p̄petua sunt. Quod quidem igitur nullum tempus erit: neqz erat: quando mot⁹ non erit: siue non erat: tanta dicta sunt.

Co. 16.

Excludit quādā falsam existimationē. posset enī aliqs credē q̄ qcq̄d semper est nō hz cām propter hoc q̄ videmus ea que apud nos causantur de nouo incipere et iō videbatur aliquib⁹ q̄ quando reducebat̄ aliq̄ questio in aliqd qd̄ ē semper: nō oporteret vlterius causam seu ratōnem querere. Sic ergo posset Emp. dicere q̄ amicitia et lis semper fm̄ equalia tempora mouerunt: et ideo non ē querenda huius alia ratio. Hoc ergo Ar. remouet dicēs q̄ non recte se habet opinari q̄ aliquid existimet̄ esse pricipiū propter hoc q̄ semper aut sic est: aut sic fit. Ad hoc enī Democrit⁹ reducebat omnes causas nāles assignans principium his que de nouo fiunt sed eius qd̄ est semp̄ nolebat aliqd̄ pricipiū querere: quod quidē in aliquibus recte dicitur: sed non in omnibus. Manifestum est enim q̄ triāgulus semper habet tres angulos. equales duob⁹ rectis. Sed tamen huiōi p̄petue passiōis est altera cā. sed aliqua perpetua sunt sicut pricipia quoz nō ē alia cā. Est aūt valde notandū q̄ hic dicit: q: vt in secūdo meta. habet: eadez est dispositio rerum in esse. et in veritate. sicut igitur aliq̄ sunt semper vera et tamē habent cām sue veritatis. Ita Aristoteles intellexit q̄ essent aliqua semp̄ eētia. s. corpora celestia et substantie separate: et tamen haberent cām sui esse. Ex quo patet q̄ q̄uis Ar. poneret mūdum eternū: non tn̄ credidit q̄ deus non sit cā essendi ipi mūdo: sed causa motus eius tātū. vt quidā dixerūt. Vltimo aūt concludit principale propositū epilogando. et dicit tanta dicta esse de hoc q̄ nullū tempus erit in futuro. neqz erat in preterito. in quo aliquis motus non sit.

Lec. 2.

Contraria autez his non difficile ē soluere. Videbitur autem ex huiusmodi considerantibus contingere maxime motum esse aliquando: cum non est omnino. Primum quidē: q: neqz vna perpetua mutatio est. Mutatio enim omnis apta nata ē ex quodam in quiddam. Quare necesse est omnis mutationis terminuz esse contraria in quibus fit. Infinitum autem moueri nullum.

Lectio quarta.

Postquam Philosophus posuit rōnes ad probandū motū semp̄ esse. hic itēdit soluē ea q̄ i cōtrariū obijci possunt et circa hoc duo facit p̄mo pōit rationes. 2ᵒ soluit eas ibi. (Morū āt priuz.) Circa primū ponit tres rationes p̄mittens suā intētionē. et dicit q̄ ea q̄ i cōtrariū obijci pnt nō ē difficile soluere. Ex trib⁹. n. rōnib⁹ vr̄ maxie seq̄ q̄ mot⁹ aliqn̄ incipiat eē cū prius omnino nō fuerit quaz prima est qua supra p̄bauit in. vi. q̄ nulla mutatio ē infinita. eadem enī rōne p̄bari pōt q̄ nulla mutatio sit perpetua. nulla enī mutatio terminata est perpetua. sicut nec infinita. sed omnis mutatio est terminata omnis enīz mutatio naturalit̄ est ex quodā in quidā. et ista duo sunt contraria. vnde necesse ē q̄ terminus cuiuslibet mutationis sint ipsa contraria in quibus fit transmutatio. sed q: non in oī motu locali manifesta est cōtrarietas terminorū subiungit q̄ est cōmune oī motui q̄ nihil mouet̄ in infinitū. quia nihil mouetur ad id ad qd̄ pertingere nō pōt. vt in. vj. dictum est. Sic ergo patet q̄ nulla mutatio est perpetua sic nec infinita videt̄ etiā possibile dare tēpus in quo nulla mutatio sit et hec prima ratio accepta est ex parte motus. Secunda ratio accipitur ex parte mobilis q̄ ponit ibi.

Lec. vltima

Lec. vltima.

Amplius videmus quoniam possibile ē moueri: neqz quod mouetur: neqz habens in seipso: neqz vnuz motuz: vt in inanimatis quorum neqz pars vlla: neqz totum mouetur: sed quiescens mouetur quandoqz. Conuenit autem aut semper moueri: aut nequaqz: si quidē non fit: cum non sit existens.

Co. 17.

Que talis ē si mot⁹ nō pōt fieri de nouo cū p̄us nō esset vr̄ eē cōueniēs dicē de vno q̄qz qd̄ vel semper mouet vl̄ nequaquā moueatur. quia si in vno mobili potest quādoqz mot⁹ esse et quādoqz non esse pari rōe i toto vniuerso. Sz videm⁹ q̄ possibile ē aliqd moueri qd̄ pri⁹ non mouebat̄ fm̄ totū. neqz aliquē motū in seipso habebat fm̄ aliquā sui partē. sicut apparet in reb⁹ inanimatis in quib⁹ alīqd̄ mobile qn̄qz moueri incipit cū antea nulla ps eius moueret̄ neqz ipz totū. sz oīno quiesceret. Relinquit̄ ergo q̄ in toto vniuerso potest esse motus cum prius non fuerit.

Multo autem magis huiusmodi esse in animatis manifestum est. Neqz vnus quidez in nobis cum sit motus aliquando: sed quiescentes tamen mouemur aliquando: et si nihil extra moueat. Hoc enim in inanimatis eē non videmus similiter: sed semper moueri ipsa aliquid exteriorum alterum. Aliquando autem animal dicimus ipsuz se mouere. Quare siquidem quiescat aliquando penitus: in immobile motus vtiqz fiet ex ipso et nō ab extra. Si autem in animali hoc possibile fieri: quid prohibet idem accidere et secundum omne. Si nāqz in paruo mundo fit: et in magno. et si in mundo et in infinito. si quidem contingit moueri infinitum et quiescere totum.

Sz q: i reb⁹ inaiatis lz appeat mot⁹ i aliq̄ de nouo incipē nullo motu p̄existēte i illo eodē. appeat tn̄ motus p̄existēs i aliq̄ exteriori a q̄ mouet̄. Iō tertiā rōez pōit ex pte animalium que non mouent̄ ab extrinseco: sed a seipsis et hoc ibi. (Multo autē magis) Et dicit q̄ incipere motū cū prius non esset. multo magis est manifestum in rebus aiatis q̄ inaiatis. cum enī nos quieuerimus aliquando nullo motu in nobis existente. aliquando moueri incipimus. et est ex nobis ipsis principium nostri motus et si nihil extrinsecū moueat. quod quidē in rebus inaiatis

nō contingit: sed semper aliquid extrinsecum mouet ipsa vel generans vel remouens prohibens vel violentiaꝫ inferens. Ex quo sequitur ꝙ si animal quandoqꝫ totaliter quiescat: ꝙ in aliquo immobili incipiat esse motus cum prius non fuerit: non ex aliquo extrinseco mouente: sꝫ ab ipso fiet quod mouetur. ⁊ si hoc potest esse in animali nihil prohibere videtur quin idem accidat in vniuerso habet enim animal ⁊ maxime homo similitudineꝫ quandā cum mundo. Unde dicit a quibusdam ꝙ hō sit paruus mundus. ⁊ sic si in paruo mundo incipit motus cum prius nō fuerit: videtur ꝙ etiam in magno mundo ideꝫ possit contingere. ⁊ si hoc contingat in mūdo: potest etiam cōtingere in toto infinito ꝙ quidā posuerunt extra mundū si tamen sit aliqđ īfinitū quod possit quiescere ⁊ moueri.

¶ Deinde cum dicit.

Co.18. Horum autem primum quidem quod dictum est non eundem semper ⁊ vnum numero esse motū qui est in contraria: recte dicitur. Hoc enim fortassis quidem necessarium est: si quidem non semper vnum ⁊ eundem esse possibile est eiusdem ⁊ vnius motuꝫ. Dico autē: sicut vtrum vnius chorde vnus et idem son⁹: aut semper alter similiter se habente et mouente: sed tamen qualitercūqꝫ se habet: nihil prohibet et quendam eundem esse: qui perpe- Co.19. tuus et continuus est. Manifestum vtiqꝫ erit magis ex his que posterius.

¶ Soluit ꝑ ordinē rōnes premissas in solutiōe ergo prime rationis dicit ꝙ istud recte dicit: ꝙ motus qui ē inter cōtraria nō pōt semꝑ durare vnus ⁊ idem numero. quia Tex.15. forte hoc est necessariū vt infra probabitur. ⁊ ideo ponit sub dubitatione quia nundum erat probatū. sed q: posset aliquis dicere ꝙ etiam motus qui est inter contraria potest esse semper vnus numero propter idemptitateꝫ mobilis: quod iterato de contrario in ꝯtrariū mouetur: sicut si pri⁹ mouebat de albo in nigrum: postea moueatur de nigro in albū: ⁊ sic semper: ideo subiungit ꝙ non est possibile ꝙ semper mot⁹ qui est vnus ⁊ eiusdē mobilis ꝑ reiterationē sit vn⁹ ⁊ ideꝫ. ⁊ hoc manifestat per exēplū ponat enim ꝙ chorda cithare similiter se habeat. ⁊ mouens qui percutit chordā similiter se habeat in mouendo ꝑo test esse dubitatio vtrū vni⁹ chorde bis percussē sit vn⁹ ⁊ idem motus ⁊ sonus: aut sit alius ⁊ alius: sed tamen qcquid sit de aliis mobilib⁹: nihil tñ ꝓhibet qn aliqs motus q non est inter cōtraria sicut circularis mot⁹ idē semꝑ maneat ꝯtinuus ⁊ perpetuus qđ magis ex sequentibus erit manifestum. lꝫ ergo ōis motus sit finitus secundū terminos tñ ꝑ reiteratiōeꝫ aliqs mot⁹ pōt eē ꝯtinu⁹ ⁊ ꝑpetu⁹:

¶ Deinde cum dicit.

Moueri autem quod non mouetur nullum inconueniens est. Si aliquando quidem sit extrinsecus mouens: aliquando autem non. Nihil enim aliud dubitat hoc dicens: quapropter non semper alia quidem quiescunt eoruꝫ que sunt: alia vero mouentur.

¶ Soluit scđaꝫ rōnē ⁊ dicit ꝙ nullū icōueniens ē si aliqđ inanimatū icipiat moueri cū pri⁹ nō moueret: si hoc accidat ꝓpter hoc ꝙ mouēs extrinsecus aliqñ sit pñs aliquādo non. Manifestū enī ē ꝙ oꝫ preexistere motum ex parte mouentis qđ aliqñ sit propter cū prius nō esset. sꝫ istud videtur esse inquirendū qñ dubiū. s. si existente mouente idē ab eodē qñqꝫ moueat ⁊ quādoqꝫ nō. hoc enīꝫ supra Tex.2. dixit nō posse accidere nisi precedēte mutatione vel ex ꝑte mobilis vel ex parte mouētis: ⁊ sic semper ꝑexistit motus siue ꝑexistat mouēs siue nō. Jđ antē hoc vr̄ querēdū q: ille ꝑ hāc rōnem idurit de nullo alio videt dubitar ꝙ ꝓpter qđ quiescentia nō semper quiescunt ⁊ mobilia nō semper mouentur.

¶ Deinde cum dicit.

Co.20. Maxime autem vtiqꝫ videbitur tertium habere dubitationē: ꝙ fit cum insit prius motus: ꝙ accidens est in animatis. Quiescens enim prius post hoc vadit mouente exteriorū nullo: sicut videtur. hoc autem falsum est. Conspicimus enim semper aliquid motum in animali naturalium. Huiusmodi autem mot⁹ non animal causa est: sed continens forsitan. Ipsū autem dicimus ipsuꝫ mouere se: non scđꝫ omnem motū: sed scđꝫ locū. Nihil igit prohibet. Magis aūt fortassis necessariuꝫ ē in corpore multos fieri motus a continente. Horum autē quosdam intellectum aut appetitum mouere. Illum autem totum iam animal mouere quare contingit circa somnos. Sensibilis quidem enim cum neqꝫ vnus insit motus: in existente tamen aliquo surgunt animalia iterum. Sed nanqꝫ manifestum erit ⁊ de his ex sequentib⁹.

¶ Soluit tertiam rōnem. ⁊ dicit ꝙ id quod tertio obiectū est maxime facit dubitare ꝙ possit esse motus cū pri⁹ nō fuerit. sicut videtur accidere ī rebus animatis. videt enim ꝙ animal ꝙ prius quiescebat postmodum moueatur processiuo motu: nullo motu facto ab exteriori. ⁊ sic videtur ꝙ illuꝫ motū animalis nō procedebat aliqs motus: neqꝫ ī ipso animali: neqꝫ ī alio: sicut in rebus nominatis dicebatur. sed hoc est falsuꝫ. s. ꝙ mot⁹ aīalis nō fiat ab aliquo exteriori. Videm⁹ enī semper ī aīalibus aliqđ naturaliter motū qđ. s. nō mouetur ꝑ volūtatē. ⁊ huius qđ mouet naturaliter cā nō est ipsum aīal per suuꝫ appetitū sed forsitan cā huius naturalis mutationis (.i. est continēs) idest aer: ⁊ vlterius corpus celeste: sicut manifeste apparet cum alteratur corpus animalis per calorem aeris et frigus aeris. ⁊ dicit. forsitan. quia in animali etiam aliqđ naturaliter mouetur ab interiori principio: sicut pꝫ in mutationibus que sunt in anima vegetabili: vt apparet in digestione cibi ⁊ in sequentibus transmutationibus que dicuntur naturales q: non sequuntur apprehensionem ⁊ appetitum. ⁊ hoc videtur esse contra id qđ est proprium animalis. s. ꝙ moueat seipsum: ⁊ iđ subiungit ꝙ cū dicimus aīal mouere seipsum nō īelligim⁹ hoc de quolibet motu: sed de motu locali ꝯm quē aīal mouet seipsuꝫ ꝑ apprehensiōem ⁊ appetitū. sic igit nihil ꝓhibet īmo necessariū est ꝙ ī corpore animalis fiāt multe transmutationes a cōtinenti. s. aere ⁊ corpore celesti quarum quedā: mouēt intellectū aut appetitū ex quo vlteri⁹ iaꝫ totū aīal mouet. Est autē considerādum ꝙ hic declarat modum quo corpora celestia in nos agunt: non enim agunt directe in animas nostras sed in corpora: motus autem corporibus ꝑ accidens fit motus in viribus anime que sunt actus corporaliū organorum. Non aūt ex necessitate in intellectu ⁊ in intellectiuo apetitu qui non vtuntur organis corporeis. aliquando tamen intellectus ⁊ voluntas sequuntur aliquas predictarū mutationum: sicut cum aliqs per rationeꝫ eligit vel sequi vel repellere vel aliquid agere ꝓpter passioneꝫ vel in corpore vel in parte sensitiua exortam. ⁊ ideo non dicit ꝙ omnes motus q fiunt a continēte moueant intellectū aut appetitū (sed quidā) vt omnino necessitateꝫ ab intellectiua parte excludat. ponit autem exemplum eorū qui dixerant in dormientibus in quib⁹ maxia quies esse videtur quantum ad animalis motus: cum tamen in eis nullus motus sit sensibilis. i. a sensibili apprehensione procedens. iterum surgunt animalia euigilata propter aliquem motum interius existentem: vel ex opere anime nutritiue: sicut cum digesto cibo deficiunt

euaporationes que ſomnū cauſabāt: ⁊ animal excitat᷑ ſiue cū alterat᷑ corpus a continente per calorē aut frigus. ⁊ ſic diligenter conſiderāti apparet ꝙ nūꝗ̄ in nobis aliquis motus apparet de nouo niſi precedente aliquo alio motu ⁊ hoc promittit ſe in ſequentibus magis manifeſtaturū.

Co. 2.

Principium autem cōſiderationis eſt quod quidem ⁊ dicte dubitationis. ꝗ re quedam eorū que ſunt: aliquando quidem mouentur: aliquando autem quieſcūt iterum. Neceſſe autem aut omnia quieſcere ſemper: aut omnia ſemꝑ moueri: aut alia quidem moueri: alia autem quieſcere. Et iterū horuꝫ aut que mouent᷑ moueri ſemper: que vero quieſcūt quieſcere ſemper: aut omnia apta nata ſunt ſimiliter moueri ⁊ quieſcere aut reliquū amplius: ⁊ tertiū eſt. Contingit enim alia quidem ſemper immobilia eſſe eorū que ſunt alia vero ſemper moueri: alia autem cum veriſ ꝗ accipere: quod quidem nobis dicenduꝫ ē. Hoc enim habet ſolutiones omnium dubitatorum. ⁊ finis nobis eſt huiuſmodi negocii.

Lectio quinta.

Lec. 2.

Poſtquam philoſophus in. vii. oſtenderat ꝙ in mouentibus ⁊ in mobilibus non eſt procedere in infinitū ſed ē deuenire ad aliquod primū ⁊ etiā iā oſtendit ꝙ mot⁹ ſemper fuit ⁊ ſemper erit: vlteri⁹ procedit ad inquirēdū cōditionem primi motus ⁊ primi motoris ⁊ diuiditur in partes duas. in prima oſtēdit ꝙ mot⁹ primus eſt ſempiternus: ⁊ ꝙ primū mouēs ē omnino īmobile. ſecūdo ex hoc procedit ad oſtēdēdū qualis ſit primus mot⁹: ⁊ qualis ſit primus motor ibi (At vero aliō facit prin. ⁊c.) Prima āt ps diuidit᷑ in tres partes. in prima ponit ſub queſtione quandam diuiſionem quinquimembrem. In ſecunda excludit tres partes propoſite diuiſiōis ibi. (Omnia igitur quieſcere ⁊c.) Tertio inquirit de duob⁹ reſiduis mēbris qō eoruꝫ ſit veri⁹: q2 ex hoc depēdet veritas quā inquirere itendit ibi. (Oīa autē velle aliquando quidē ⁊c.) Dicit ergo ꝓ primo ꝙ pricipiū ſequentis ꝯſideratōis q̄ inquirere intendimus de primo motu ⁊ primo motore ē qō pertinet ad dubitatiōeꝫ predictā quā. ſ. mouit ſoluēdo ſcdaꝫ rationem. Unde cōcludit ꝙ quedā aliquando mouentur ⁊ aliquando quieſcūt iterum ⁊ nō ſemper vel mouentur vel quieſcunt. ex quo ponitur motus ſempiternus in cōmuni. ⁊ dicit ꝙ neceſſe eſt diſpoſitionē reruꝫ quantū ad motū vel quietē tripliciter ſe habere. quorū vnus modus ē: vt omnia ſemper quieſcant ⁊ nihil aliquando moueatur ſecundus modus eſt vt omnia ſemper moueātur ⁊ nihil quieſcat. tertius modus eſt ꝙ quedā moueant᷑ ⁊ quedā quieſcant. ſed iſte tertius modus iterū diuiditur in tres modos quorū prim⁹ eſt ꝙ quedā mouent᷑ ⁊ quedā quieſcūt: ita tñ ꝙ ea que mouent᷑ ſemꝑ moueant᷑: ⁊ ea que quieſcunt ſemper qeſcāt: ⁊ nihil ſit ꝙ quandoꝗ̄ moueat᷑ ⁊ qñdoꝗ̄ quieſcat. ſecūdus modus eſt econtrario: ꝙ omnia ſunt nata ⁊ moueri ⁊ quieſcere: ⁊ nihil eſt ꝙ ſemꝑ moueat᷑ vel ſemper quieſcat. terti⁹ mod⁹ huius ſecunde diuiſionis ē: ꝙ alia ſemper ſint immobilia ⁊ nunꝗ̄ moueantur: alia ſemper mobilia ⁊ nūꝗ̄ quieſcāt: alia vero poſſunt accipi ruꝫ vtroꝗ̄. ſ. cuꝫ motu ⁊ quiete: ita ꝙ quandoꝗ̄ moueantur quandoꝗ̄ quieſcant. ⁊ iſtud vltimū mēbruꝫ eſt nobis determinandū pro veritate quia in hoc habentur ſolutiones omniū obiectoꝝ. ⁊ quādo hoc oſtenderimus habebim⁹ finē quē itēdim⁹ in iſto opere. ſ. peruenire ad primū motū ſempiternuꝫ ⁊ ad primū mouens īmobile. ſic ergo tertiū mēbruꝫ prime diuiſionis diuiditur in tria mēbra: ⁊ ſunt in vniuerſo quinꝗ̄ mēbra huius diuiſionis. Eſt autem conſiderandum ꝙ in tribus horum mēbrorum omnia entia ponunt᷑ vnius diſpoſitiōis ſicut patet in primo membro quo dicitur omnia quieſcere: ⁊ in ſecundo quo dr̄ omnia ſemꝑ moueri ⁊ ī quarto ꝙ dicit᷑ omnia quandoꝗ̄ quieſcere ⁊ quandoꝗ̄ moueri. In vno autem mēbro. ſ. ī tertio: diuiduntur entia in duas diſpoſitiones. ſ. ꝙ quedam ſemper moueantur ⁊ quedā ſemper quieſcant. in vno ē mēbro. ſ. ī quīto diuidunt᷑ entia in tres diſpoſitiones: ſcilicet ꝙ quedā ſemper moueant᷑: q̄dā nūꝗ̄ moueant᷑: q̄daꝫ moueant᷑ ⁊ qñꝗ̄ nō moueant᷑. Et cōſiderādū eſt ꝙ ī hoc vltimo mēbro non facit mētionē de quiete ſed de immobilitate: quia primus motor qui nūꝗ̄ mouet᷑ nō poteſt dici proprie qeſcere: quia vt ī quīto dictū eſt: illud proprie quieſcit quod natum eſt moueri ⁊ non mouetur.

Lo. 4.

Deinde cum dicit.

Co. 2.

Omnia igitur quieſcere et huiuſmodi rationem querere. dimittentes ſenſum. infirmitas quedam eſt intellectus. Et de toto aliquo ſed non de parte ambiguitas eſt. Neꝗ̄ ſolum ad phiſicum. ſed ad omnes ſcientias. vt eſt dicere et omnes opiniones: propter id ꝙ motu vtuntur omnes. Amplius autē de principiis importūitates ſicut in rationibus circa doctrinas nihil ſunt ad mathematicum: ſimiliter autem in aliis: ſic neꝗ̄ de eo quod nunc dicitur ad phyſicum. Suppoſitio enim ꝙ natura principium motus ſit.

Excludit tria membra predicte diuiſiōis. ⁊ primo ponit ꝙ non omnia quieſcunt ſemper. Secūdo ꝙ non oīa mouētur ſemper ibi. (Ferre āt adhuc ⁊c.) Tertio excludit tertium membrum quo dicebatur ꝙ que mouent᷑ mouētur ſemper: ⁊ que quieſcunt qeſcūt ſemper ibi. (At vero neꝗ̄ alia quidem) Circa primū tria ponit quoꝝ primuꝫ ē ꝙ ex quadā intellect⁹ infirmitate procedit ꝙ aliq dicāt omnia quieſcere: ⁊ ꝙ inquirant ad hoc aliquam ſophiſticam rōneꝫ dimiſſo ſenſu procedit enim ex hoc ꝙ intellectus nō eſt ſufficiens ad diſſoluendum phantaſticas rationes que repugnant his que ſunt manifeſta ſecundum ſenſuꝫ. Dictū eſt aūt in primo topicorum: ꝙ non eſt curandum diſputare contra q̄ſcūꝗ̄ poſitiones vel problemata de quibus aliquis dubitat indigens ſenſu vel pena. Unde contra iſtam poſitionem non oportet dubitare propter ſtulticiam dicentis. Secundum quod dicit eſt ꝙ iſta dubitatio non eſt de aliquo ꝑticulari ente: ſed vniuerſalit᷑ de toto ente: neꝗ̄ ē ꝑtinet ſolū ad nālem philoſophuꝫ: ſꝫ quodāmodo pertinet ad oēs ſcientias demonſtratiuas: ⁊ (ad omnes opiniones). i. ad omnes artes que vtuntur quibuſdaꝫ opinionibus: ſicut rethorica ⁊ dialectica: quia omnes artes ⁊ ſcientie vtuntur motu: practice quidē q̄ſi dirigentes aliquos motus. Naturalis autē philoſophia ſpeculando naturaꝫ motus ⁊ mobilium. Mathematici etiam vtuntur motu imaginato: dicentes ꝙ punctus motus facit lineam. Methaphyſicus autē cōſiderat de ꝑmis principijs. Sic igit᷑ patet ꝙ deſtruere motum repugnat oībus ſcientijs. error aūt q ꝑtinet ad omnia entia: ⁊ ad oēs ſcīas: nō ē reprobād⁹ a nāli ſed a methaſiſico nō ergo ꝑtinet ad naturalem contra iſtum errorem diſputare. Tertiū qō dicit ē ꝙ irrationabiles ⁊ importune dubitatiōes de ꝑncipijs ī doctrinis mathematicis non ꝑtinēt ad mathematicum vt eas remoueat. ⁊ ſimiliter eſt in alijs ſcientijs. ⁊ ſimiliter nec ad phyſicum pertinet deſtruere huiuſmodi poſitionem que repugnat ſuis principijs. In qualibet enim ſcientia ſupponitur pro pricipio diffinitio ſubiecti. Unde ⁊ in ſcientia que eſt de natura: ſupponitur quaſi principium ꝙ natura ſit principium motus. Sic ergo ꝑ tria media apparet ꝙ ad naturalem non pertinet contra hanc poſitionem diſputare.

capi. 9

Deinde cum dicit.

fo.23.

Fere autē adhuc ⁊ omnia dicere moueri falsum quidem. Minus autem hoc preter artem. positum quidem enim est: quod natura in physicis principium sit motus et quietis. Similiter autem physicum est motus.

¶ Excludit secūdum membrum quo ponebatur ab heraclito omnia semper moueri. ⁊ prīo cōparat hanc opinionem p̄cedenti opiniōi que pōebat omnia semper quiescere: ⁊ dicit q̄ dicere oīa moueri semper vt heraclit' dixit est quidem falsum: ⁊ cōtra principia sciētie naturalis sed tm̄ minus repugnat arti hec positio q̄ prima. ⁊ q̄ quidē repugnat arti manifestū est: q2 tollit suppositiōem sciētie naturalis in qua pōitur q̄ natura nō solum est principium motus: sed etiam quietis: ⁊ sic p3 q̄ similiter naturale est quies sicut ⁊ motus. Unde sicut prima opinio que destruebat motum erat cōtra scientiam naturalem ita et hec positio que destruit quiete3. Idē tamen dixit hāc opiniōem esse minus preter artem: q2 quies nihil est aliud q̄ priuatio motus: q̄ autem nō sit priuatio motus magis pōt latere q̄ q̄ nō sit motus. Sunt enim quida3 motus parui ⁊ debiles: qui vix possunt sentiri: ⁊ sic pōt videri q̄ aliquid quiescat q̄ nō q̄escit: sed motus magni ⁊ fortes latere nō possunt. Unde nō dici potest q̄ decipiatur sensus in perceptiōe motus: sicut in perceptiōe quietis. Et ideo secundo ibi.

Et dicunt quida3 moueri eoru3 que sunt non alia quidem: alia vero non: sed omnia et semper: sed latere hoc nostrū sensu3. ad quos etiam quidē non terminantes qualem motum dicunt aut oēs: non difficile est contradicere.

¶ Ostēdit quōd hanc secundam positiōem aliqui posuerunt: ⁊ dicit q̄ quidam. s. heraclitus ⁊ eius sequaces dixerunt q̄ omnia que sunt semper mouent': nō solu3 quedā aut aliquando: sed motus latet sensum nostrum. qui si loquerentur de aliquibus motibus: eo4 dictum sustineri posset. Sunt enim aliqui motus qui nos latent: sed q2 nō determinant de quali motu loquant' sed dicūt de omnibus motibus. ideo nō est difficile cōtra illos obijcere: q2 multi motus sunt de quibus manifestū est q̄ nō possunt semper esse. Tertio ibi.

Nequ3 enim augeri neq3 minui difficile ē continue: sed est ⁊ medium. Est autem similis ratio huic de eo quod est guttam conterere apta nata ⁊ lapides scindere. Non enim si tantū effodit: aut remouit gutta: ⁊ medium in medio tempore prius: sed sicut nauis tractus est. ⁊ gutte tot tantum mouent. Pars autem illorum in nullo tempore tantum. Diuiditur quidem enim quod remotum est in plura: sed nihil eorum motum est seorsum sed simul. Manifestum igitur quod non est necessarium semper aliquid abire: quia diuiditur diminutio in infinita: sed totum aliquando abire.

¶ Ponit ratiōes cōtra opiniōem predicta3. ⁊ primo q̄tum ad motum augmenti. Sc̄o quantum ad alteratiōis motum. ibi. (Similiter aūt ⁊ in alteratiōe.) Tertio quantu3 ad motum localē ibi. (Et sm̄ q̄ ferr̄ ⁊c.) Ideo autē ab augmēto incipit: quia heraclit' maxime inducebat' ad suam positiōem ex cōsideratione augmenti. Uidebat enim aliquem augeri sm̄ aliquam modicam q̄titatem in vno anno ⁊ supponēs augmentum eē cōtinuū: credebat q̄ in qualibet parte illi' temporis sm̄ aliquid illius quantitatis augeretur: ⁊ tm̄ non sentitur istud augmentum: q2 fit in modica temporis parte: ⁊ sic arbitrabatur esse in alijs que videntur quiescere. dicit ergo contra hoc Ar. q̄ non est possibile cōtinue aliquid augeri vel minui: ita. s. q̄ q̄titas aucta diuidatur secūdū tempus: ita q̄ in qualibet parte aliquid eius augeatur. sed interponitur medium tempus post augmentū vnius partis in quo nihil augetur: s3 fit diuisio ad augmētum sequētis partis. ⁊ hoc manifestat per similia. quorū primum est: q2 videmus q̄ gutta pluries multiplicata conterit lapidem: secundum exemplum est: q2 videmus q̄ nascentia. i. plante in lapidibus nascētes lapides diuidūt: sed nō possumus dicere q̄ si gutta multiplicata tantum fodit vel remouet de lapide in tanto tēpore q̄ medietas guttarum prius in medio tempore remouerit medietatē illius quantitatis: sed ita conuenit hic sicut in trahentibus nauem. nō enim si centū homines trahunt nauem per tm̄ spacium in tāto tempore: sequitur q̄ media pars illorum moueat per medietatem spacij ī eodem tempore: vel per idem spaciū in duplo tempore. vt in. vij. dictū est. ita etiam nō sequitur si multe gutte effodiunt lapidem: q̄ aliqua pars illa3 gutta3 prius remouerit medietatem in aliquo tēpore. ⁊ huius rō est: q2 illō qd remouet' a lapide per multas guttas est quoddam diuisibile in plura. sed tm̄ nō seorsum aliquid illorum plurium a lapide remouet': sed simul omnes partes prout sunt in potentia in toto remoto. ⁊ loqtur hic de primo qd remouetur. nihil enim prohibet per lōginquum tēpus aliqua3 tam magnam q̄titatem remoueri a lapide per guttas q̄ etiam aliq̄ pars remota est prius per partem guttarum: est tamen deuenire ad aliquod quātū remotum quod totum simul remouetur ⁊ non pars post parte3. In remotiōe ergo illius toti' nulla gutta3 precedentium aliqd remouebat: sed disponebat tm̄ ad remotiōem: vltima autē agit in virtute omnium: remouendo id ad cuius dispositionem cetere disponebant. ⁊ similiter etiam est in motu diminutionis. non est enim necessariū q̄ si aliquod decrescat tantū in tanto tempore: l3 illa q̄titas in infinitū diuidatur q̄ semper ī qualibet parte temporis aliqd illius quātitatis subtractum abeat: sed totū simul aliquando abibit: ⁊ similiter etiam est in augmento. ⁊ sic non oportet q̄ cōtinue aliqd augeat' vel minuat'. ¶ Deinde cū dicit.

Lec. viiia

Similiter autem et in alteratione qualibet. Non enim si partibile in infinitum est quod alteratur: propter hoc ⁊ alteratio: sed velox sit multotiens sicut congelatio.

¶ Contradicit predicte positiōi quantū ad alterationem ⁊ hoc trib' modis. Primo enim dicit qd similiter dicēdum est in qualibet alteratiōe: sicut dictum est in augmēto. quāuis enim corp' qd alteratur sit partibile in infinitum: nō tamen oportet q̄ ppter hoc alteratio in infinitu3 diuidat': ita. s. in qualibet parte tēporis aliquid alterationis fiat. Sed multotiēs fit velox alteratio: ita. s. q̄ multe partes corporis alterati simul alterant'. Sicut accidit ī desatiōe siue cōgelatiōe aque: tota enim aliqua aqua simul cōgelatur nō pars post partem: si tamen accipiat' multum de aqua nihil prohibet partem post partem cōgelari. Est aūt cōsiderandum q̄ hoc qd hic dicit' de alteratione ⁊ augmēto vr̄ cōtrariari his q̄ dicta sunt in. vj. vbi ostēsum est q̄ motus diuiditur s3 diuisiōe3 temporis ⁊ mobilis ⁊ ei sm̄ quam est motus. Sed sciendū est q̄ Arist. in. vj. determinabat de motu in cōi nō applicando ad aliqua mobilia: ⁊ idō ea que ibi de motu tractauit accipiēda sunt sm̄ exigentiā cōtinuitatis mot'. Hic autē loqtur de motu applicando ad determinata mobilia in quibus cōuenit aliquem motū corrūpi ⁊ nō cōtinuari: q̄ sm̄ rōnes cōem motus posset esse continu'. Scd̄a3 rōnes pōit ibi.

Lec. 6.

Amplius cū infirmetur aliquis: necesse ē tempus fieri in quo sanabitur et non in termino temporis mutari. Necesse autem in sanitatem mutari et in aliud nullum. Quare dicere continue alterari: multum in manifestis est ambigere. In contrarium enim alteratio.

¶ Et dicit ꝙ fi aliqs qui ifirmatur debeat fanari: necesse est ꝙ fanetur in aliquo tẽpore ⁊ nõ in termino temporis ⁊ necesse est vlteri⁹ ꝙ ipsa mutatio fanatiõis tendat in determinatum terminũ.f.in fanitatem ⁊ in nihil aliud. Sic ergo omnis alteratio requirit determinatuʒ temp⁹:⁊ determinatũ terminũ:q: omnis alteratio est in cõtrariuʒ. vt in. v. dictum est. nulla aũt talis mutatio est semper continua: dicere ergo ꝙ aliquid semper ⁊ continue alteretur ẽ dubitare de manifestis. Tertiam ratiõeʒ ponit ibi.

Lec. 4.

Lapisqʒ neqʒ durior fit neqʒ mollior.

¶ Dicit ꝙ lapis nõ fit neqʒ durior neqʒ mollior etiã per temporis longitudinem:⁊ sic stultum est dicere ꝙ omnia semper alterentur. ¶ Deinde cum dicit.

Co. 24.

Et scd̃m ꝙ fertur: mirabile est: si latuit lapis deorsum latus: aut manens in terra.

¶ Cõtradicit predicte opiniõi quantum ad motũ localeʒ dupliciter. p̃io quidem q: aliq motus locales ⁊ quietes ita sunt manifesti: ꝙ latere nõ possunt. mirabile enim videtur si lateat quando lapis fertur sursuʒ aut qñ quiescit in terra. ⁊ sic nõ potest dici ꝙ propter latentiam mot⁹ localis ponant omnia semper moueri localiter. Scd̃o ibi.

Amplius autẽ terra ⁊ aliorum vnũ qd̃ qʒ ex necessitate permanẽt quidẽ in propriis locis. mouentur autem violenter ex his. Si quidẽ igitur quedam ipsoruʒ sunt in propriis locis: necesse neqʒ scd̃m locum omnia moueri quod quidem igitur impossibile sit aut semper omnia moueri aut semꝑ omnia quiescere ex his ⁊ aliis huiusmodi sciet vtique aliquis.

¶ Ratiocinatur sic iteꝝ ⁊ dicit ꝙ q̃libet alia corpora naturalia qñ sunt in propriis locis ex necessitate nature quiescunt ⁊ nõ mouent ex propriis locis: nisi per violentiaʒ. Sed manifestũ est quedam corporum naturalium necesse est esse in propriis locis. necesse est ergo dicere ꝙ q̃daʒ quiescant scd̃m locũ: ⁊ ꝙ non omnia localiter mouentur. Ultimo aũt epilogando concludit ꝙ ex premissis ⁊ aliis similibus põt quis scire ꝙ ĩpossibile est aut semper omnia moueri: sicut dixit heraclit⁹: aut semper oĩa quiescere sicut dixit zeno ⁊ parmenides ⁊ melissus.

At vero neqʒ alia quidẽ semper contingit quiescere: alia vero semper moueri: aliquando autẽ quiescere: ⁊ aliquando moueri nullum. Dicendum autẽ ꝙ impossibile sit: sicut ⁊ in dictis prius: ⁊ in his. Uidemus. n. in eisdẽ fieri dictas mutationes.

Lectio sexta.

Postquam Reprobauis duob⁹ mẽbris premisse diuisiõis: hic reprobat tertiũ quod. f. poni posset: entia diuidi in duas dispositiões tantum ita ꝙ quedam semper quiescerẽt: alia semper mouerentur: ⁊ ꝙ nõ sit tertiũ genus entium que quandoqʒ mouentur quandoqʒ quiescũt. hoc aũt reprobat dupliciter. primo q̃dem sicut ⁊ predictas duas positiones: ex eo ꝙ repugnat sensui. nõ solũ enĩʒ videmus ad sensuʒ ꝙ quedaʒ mouentur: per qd̃ destruitur prima positio ponentiũ omnia quiescere semper: ⁊ ꝙ quedam qescũt. per quod destruitur. Scd̃a positio ponentiũ omnia moueri semper: sed etiam videmus ꝙ in eisdem rebus fiunt predicte mutatiões seu variationes de motu in quietem: et de quiete in motuʒ per quod apparet ꝙ aliqua sunt que qñqʒ mouent: ⁊ qñqʒ qescũt. Secũdo ibi.

Et adhuc q: oppugnat mãifestis dubitãs. Neqʒ. n. augmẽtuʒ neqʒ violẽtus erit motus nisi mouebitur ꝑtra naturaʒ quiescẽs prius. Generationẽ igitur remouet ⁊ corruptionem hec ratio. Fere autẽ ⁊ moueri fieri quiddam ⁊ corrumpi videtur omnibus. In quod quidem enim mutatur fit hoc: aut in hoc. Ex quo autem mutatur corrumpitur hoc aut ab hinc. Quare manifestum quod alia quidem mouentur: alia vero quiescunt aliquando.

Co. 25.

¶ Reprobat idẽ per hoc ꝙ que hanc dubitationem induceret: repugnaret his que sunt manifesta in natura. Primo enim tolleret mot⁹ augmenti. videmus enim motũ augmenti in his que nõ semper augebantur: alioquin si semper augerentur non esset augmentũ ad determinataʒ quantitatem: sed in infinitũ. Secũdo tollitur motus localis violẽt⁹. non enim est mot⁹ violent⁹: nisi sit aliqd quod extra naturã moueat quod pri⁹ quieuerit secũdum naturam cũ mot⁹ violent⁹ non sit nisi recessus a quiete naturali. Si ergo nullũ quiescens potest moueri: sequetur ꝙ id quod quiescit naturaliter qd̃ possit post modum per violentiaʒ moueri. Tertio excludit generatio ⁊ corruptio per hanc positionem. generatio enim est mutatio de non esse in esse: corruptio vero de esse in non esse. ad hoc ergo ꝙ aliquid corrumpatur oportet ꝙ prius fuerit ens ꝑ aliquod tempus: ⁊ ad hoc ꝙ generetur oportet qd̃ pri⁹ fuerit non ens per tempus aliquod. Quod autẽ per tẽpus aliquod ens est vel non ens quiescit. vt large de qete loquamur. Si igitur nullũ qescens potest moueri: seqt̃ ꝙ nihil quod non est per aliquod tempus possit generari. ⁊ nihil quod est in aliquo tempore possit corrumpi. Quanto autem vlterius hec positio destruit vniuersaliter omnem motum. quia in omni motu est quedam generatio et corruptio vel simpliciter vel secũdum quid. qd̃ enĩʒ in aliquid mouetur sicut in terminum (generatur hoc) Quantum ad motum alterationis et augmenti. (Aut in hoc). Quantum ad motum localem: sicut quod mouetur de nigro in album aut de paruo in magnum fit album aut magnum: quod autem mouetur ad aliquem locum fit existens in loco illo. Sed ex quo aliquid mutatur sicut a termino a quo (corrumpitur hoc). In motu alterationis et augmenti vt nigrum aut paruuʒ. (Aut ab hinc). Quantum ad motum localem. quia ergo in omni motu est generatio ⁊ corruptio: dua predicta positio tollit generationeʒ et corruptioneʒ: per consequens tollit omneʒ motuʒ. quia ergo hec que dicta sunt: sunt impossibilia: manifestuʒ fit ꝙ quedaʒ mouentur non quidem semper sed aliquando et quedaʒ quiescunt nõ semper sed aliquando.

Omnia autẽ velle aliqñ quiescere: aliquando aũt moueri: hoc iã copulãdũ ad antiqs rões.

¶ Deinde cuʒ dicit.

¶ Inquirit de aliis duob⁹ mẽbris premisse diuisionis. et p̃io manifestat suaʒ intentioneʒ. secũdo exequitur ipsaʒ. ibi. (Mouentiuʒ igitur et coꝝ que mouentur ⁊c). Circa primũ tria facit. Primo ostendit ad quam positioneʒ pertineat quartũ mẽbrũ. secũdo ea que dicta sunt in isto capitulo recolligit ibi. (Principiũ autẽ iterũ faciendũ ⁊c.) Tertio ostendit quid restat dicendũ ibi. (Reliquuʒ autẽ considerandũ ⁊c.) Dicit ergo p̃io ꝙ ponere ꝙ omnia quandoqʒ quiescũt et quandoqʒ mouent: hoc iaʒ pertinet ad antiqs rationes q̃s tetigim⁹ disputantes de mot⁹ sempiternitate. hoc enim posuisse videt precipue Empedo. ꝙ omnia quandoqʒ mouent sub dominio amicitie et litis: et qñqʒ qescant in termediis tẽporib⁹.

¶ Deinde cũ dicit.

Principiũ aũt iterũ faciendũ a nũc determinatis ideʒ quod quideʒ incepimus prius. Aut enĩʒ oĩa quiescũt aut oĩa mouent. aut

Co. 26. hec quidem quiescant: hec autem mouentur eorum que sunt. Et si alia quidem quiescūt alia vero mouentur eorum que sunt: necesse est aut omnia aliquando quidē quiescere: aut omnia aliquando moueri: aut quedam semper quiescere: alia vero moueri ipsorum.

¶ Resumit ea que dicta sunt in isto capitulo. ꝛ primo resumit ea que dicta sunt in diuisione suprapposita: secundo reprobationem prime partis qua ponitur omnia quiescere semper ibi. (Quod quidem igitur non possibile ꝛc.) Tertio reprobationem aliorum duorum membrorum ibi. (Similiter autem impossibile ꝛc.) Dicit ergo primo quod ad manifestandum magis intentiōem sequentium debemus incipere ab his que nuper determinauimus sumentes idem principium quod prius scilicet quod entia oportet primo ꝙ se habeant in aliqua harum trium dispositionuꝫ scilicet quod vel omnia quiescant: vel omnia moueantur: ꝛ vel quod quedam quiescant ꝛ quedam moueantur. ꝛ hoc ternum iterum in tria diuiditur: quia si eorum que sunt quedam quiescūt ꝛ quedam mouentur: necesse est quod vel omnia sic se habeant: quod quandoque quiescant ꝛ quandoque moueantur: vel quod quedam semper quiescant: quedaꝫ autem semper moueantur: vel quod cum his duobus apponatur tertium membrum. scilicet ꝙ alia sint que quiescant aliquando ꝛ nō semper: alia quandoqꝫ motus ꝛ nō semper.

¶ Deinde cum dicit.

Quod quidem igitur non possibile sit omnia quiescere: dictum est prius. Dicemus autem ꝛ nunc. Si enim secundum veritateꝫ sic se habet: sicut quidam dicunt esse quod est infinitum ꝛ immobile: sed non quod videtur secundum sensum: sed mouentur multa eorum que sunt. Si quidem igitur opinio est falsa: aut omnino opinio: ꝛ motus est: ꝛ vtiqꝫ si phantasia: ꝛ si aliquando quidem sic videatur: aliquando autem aliter. Phātasia quidem ꝛ opinio motus quidam esse videtur. Sed de hoc quideꝫ intendere ꝛ querere rationem quorum dignus habemus quam ratione indigere: male iudicare est melius ꝛ peius: ꝛ credibile ꝛ non credibile: ꝛ principiuꝫ et nō principium.

¶ Reprobat primum membrum. et dicit quod supra dictum est ꝙ non sit possibile omnia quiescere semper: sed et nunc etiam aliquid est addendum. ꝛ duo dicit contra hanc positionem. Primo quidem ꝙ necesse est ponere aliquem motum saltem in anima: quia si aliquis vellit dicere ꝙ secundum veritatem sic se habet quod nihil mouetur: sicut dixerunt sequentes melissum qui posuit quod ens est infinitum ꝛ immobile: sed tamen non Lec. 5. videtur ita secundum sensum: sed multa entium mouentur vt sensus iudicat. Si ergo aliquis dicat ꝙ ista opinio est falsa qua opinamur quedam moueri: adhuc sequitur ꝙ motus sit: quia si opinio falsa est: motus est: ꝛ vniuersaliter si opinio est: motus est. et similiter si phantasia est motus est. ꝛ hoc ideo: quia phantasia est quidam motus sensitiue partis factus a sensu secundum actuꝫ opinio etiam quidam motus est rationis ex aliquibus ratiocinationibus procedens. Sed adhuc manifestius sequitur quod motus sit in opinione vel phantasia: si aliquando videatur nobis sic esse: aliquando aliter: quod contingit cum quandoqꝫ videntur nobis aliqua quiescere: quādo que vero non quiescere. Sic ergo omnino sequit quod motus sit. Secundo contra hanc opinionem dicit ꝙ apponere intentionem ad destruendum hanc opinionem. ꝛ querere rationem ad probandum illas res quas debemus habere in maiori dignitate quam quod ratione indigeant: quia scilicet habentur vt per se manifesta: hoc inquam facere nihil est aliud quam male iudicando discernere inter melius ꝛ peius in moralibus: ꝛ inter credibile: ꝛ incredibile in logicis: ꝛ inter principium ꝛ non principium in demonstratiuis. qui enim querit ratiōeꝫ ad probandum ea que per se sunt manifesta: ꝛ sic habentur vt principia: non cognoscit ea esse principia dum ea per alia principia probare intendit. Similiter videtur ꝙ non sciat cognoscere quid sit credibile ꝛ incredibile: quia id quod est per se credibile per aliud probare intendit: ac si non esset per se credibile. nec etiam inter melius ꝛ peius posse discernere videtur: qui magis manifesta ꝑ minus manifesta probat. est autem per se manifestum aliqua moueri. non ergo ad hoc debet esse nostra intentio: vt hec probare rationibus nitamur.

¶ Deinde cum dicit.

Similiter autem et impossibile ēst et omnia moueri: aut alia quidem semper moueri. alia vero semper quiescere. Ad omnia. n. hec sufficiens est vna fides. Videmus enim quedam aliquando quidem quiescere aliquā do quidem moueri. Quare manifestum est: quod impossibile sit similiter omnia quiescere: et omnia moueri continue: Ex eo quod alia quidem semper mouentur. alia vero quiescunt semper.

¶ Excludit alia duo membra premisse diuisionis: ꝛ dicit quod sicut impossibile est omnia quiescere semper: ita etiam impossibile est omnia moueri semper: aut etiam quod alia semper moueantur ꝛ alia semper quiescant: ita quod nihil sit quod quandoqꝫ moueatur ꝛ quandoqꝫ quiescat. contra omnia hec sufficit fidem facere per vnū medium: quia scilicet videmus quod quedam quandoqꝫ mouentur ꝛ quandoque iterum quiescunt. vnde manifestum est ꝙ impossibile est dicere ꝙ omnia continue quiescant. quod erat primum membrum. ꝛ ꝙ omnia continue moueantur. quod erat secundum membrum: vel ꝙ quedam semper moueantur ꝛ quedaꝫ semper quiescant: ꝛ nihil sit mediuꝫ.

¶ Deinde cum dicit.

Reliquum ergo considerandum ē. vtruꝫ omnia huiusmodi possibilia moueri et quiescere. Aut quedam quidem sic. aliqua vero semper quiescunt. aliqua vero semper mouentur. Hoc enim demonstrandum est a nobis. Co. 27.

¶ Ostendit quid restat dicendum: et concludit ex premissis quod cum tria membra premisse diuisionis stare non possint: relinquitur considerandum quod membrum aliorum duorum sit verius. vtrum scilicet ꝙ omnia sint possibilia moueri ꝛ quiescere: aut quedam sint possibilia moueri ꝛ quiescere: ita tamē ꝙ aliqua sint que semper quiescant ꝛ aliqua que semper moueantur: hoc enim vltimum est ꝙ demonstrare intendimus. Sic enim ostendetur primum motum esse sempiternum ꝛ primū motorem esse imobilem.

m Mouētium igitur et eorum que mouētur. alia quidē mouēt et mouētur secūdum accidēs. alia autē ꝑ seipsa. Secundum accidēs quidē vt quecunqꝫ in eo ꝙ

sunt in mouentibus aut in his que mouentur ⁊ que sunt secundum partem. Alia autē per seipsa quecunque non in eo quod sint in mouente: aut in his que mouentur in eo ꝙ pars aliquam ipsorum mouet aut mouetur. Eorū autem que mouentur per se. alia quidem a seipso. alia vero ab alio. ⁊ alia quidem natura. alia vero violenta ⁊ extra naturam.

Lectio septima.

Postquam Philosophus suam intentionem manifestauit: hic incipit prosequi suam intentionē scilicet non omnia quandoque moueri et quandoque quiescere: sed aliquid esse omnino immobile: aliquid autem quod semper mouetur. Diuiditur autem ista pars in duas. In prima ostendit primum mouens esse immobile. In secunda ostendit primum mobile semper moueri ibi. (At vero si aliqđ est.) Prima pars diuiditur in duas. In prima ostendit primum mouens esse immobile ex ordine mouentium ⁊ mobilium. In secunda ex sempiternitate motus ibi. (Et iterum considerans ⁊c.) Prima pars diuiditur in partes duas. In prima ostendit primum mouens esse immobile. In secunda ostendit ipsum esse perpetuum ibi. (Quoniam autem oportet ⁊c.) Circa primum duo facit primo ostendit quoddam quod est necessarium ad ꝓbationem sequentium. scilicet ꝙ omne quod mouetur ab alio moueatur. secundo ostendit propositum ibi. (Hoc autem dupliciter.) Ostenderat siquidem supra in principio. vij. omne quod mouetur ab alio moueri ratiōe cōmuni accepta ex parte ipsius motus: sed quia incepit applicare motū ad res mobiles: illud quod supra vniuersaliter est ostensum hic ostendit vniuersaliter verificari in omnibus mobilibus ⁊ mouentibus. Unde prima pars diuiditur in partes duas. in prima ponit diuisionem mouentium ⁊ mobilium. in secunda manifestat propositum in singulis ibi. (Et maxime moueri.) Circa primū duo facit. Primo diuidit mouentia ⁊ mobilia. secundo manifestat positam diuisionem ibi. (Quod enim ipsum a seipso.) Primo ergo ponit tres diuisiones mouentium et mobilium. quarum prima est ꝙ mouentium ⁊ mobilium quedā mouent, seu mouentur per accidens: quedam autem per se. ⁊ accipit hic per accidens large secūdum ꝙ comprehendit sub se etiam quod est secundum partem. Unde exponens ꝙ dixerat. (Per accidens.) Subdit ꝙ per accidens moueri aut mouere dicitur dupliciter. Primo quidem dicuntur mouere per accidēs quecunqꝫ mouere dicūtur ex eo ꝙ insunt aliquibus mouentibus: sicut cum dicitur musicum sanare: quia is cui inest musicum sanat: ⁊ similiter dicuntur moueri per accidens ex eo ꝙ insunt his que mouentur vel sicut locatū in loco prout dicimus hominē moueri quia nauis mouetur in qua est: vel sicut accidens in subiecto: prout dicimus album moueri: quia corpus mouetur. Alio modo dicuntur aliqua mouere vel moueri. quia mouēt aut mouentur secundum partem: sicut homo dicitur percutere aut percuti: quia manus percutitur aut percutit per se autem dicuntur moueri aut mouere per remotiōem duorum predictorum: quia scilicet nec dicuntur mouere aut moueri ex eo ꝙ sint in alijs que mouent aut moueantur: neqꝫ ex eo ꝙ aliqua pars ipsorum moueat aut moueatur. Omissis igitur his que mouent et mouentur per accidens: subdiuidit ea que mouentur per se. primo quidem quia eorum que mouentur per se. Alia mouentur a seipsis: sicut animalia. Alia vero ab alijs sicut inanimata. Tertiam diuisionem ponit quia alia mouētur secundum naturam: alia extra naturam.

Deinde cum dicit.

Quod enim ipsum a seipso natura mouetur: vt quodlibet animalium: mouetur .n. animal a seipso. Quorumcunque autem principium motus in seipsis est. hoc natura dicimus moueri. Unde animal quidem totum natura ipsum seipsum mouet. Corpus autē secundum quod est corpus. contingit ⁊ natura ⁊ extra naturam moueri. Differunt enim secundum qualem motū quod mouetur eueniat. ⁊ ex quali elemento constet. Et eorum que mouentur ab alio: alia quidem mouentur natura: alia vero extra naturā. Extra naturam quidem vt terra sursum. ⁊ ignis deorsum. Amplius autem partes animaliū multotiens mouentur extra naturam iuxta positionem ⁊ modos motus.

Manifestat qualiter inueniatur secundum naturā ⁊ extra naturam in his que mouentur a seipsis ⁊ que mouentur ab alio. Et primo dicit de his que mouentur a seipsis: sicut sunt animalia que mouent seipsa: quod mouentur secundum naturam. quod probat per hoc ꝙ mouentur a principio intrinseco. illa autem dicimus a natura moueri quorum principium motus in ipsis est. Unde manifestum est ꝙ motus animalis quo mouet seipsum si comparetur ad totum animal est naturalis: quia est ab anima que est natura et forma animalis: sed si comparetur ad corpus: contingit huiusmodi motum ⁊ esse naturalem. et extra naturam. hoc enim considerandum erit secūdum differentiam motus ⁊ elementi ex quo constat animal. si enim animal constat ex elemento graui predominanti: sicut corpus humanum et moueantur sursum: erit motus violentus quantū ad corpus. si vero moueantur deorsum erit motus corporis naturalis. Si autem essent animalia aliqua corpore aerea. vt quidā platonici posuerunt de illis esset contrario dicendum. Secundo manifestat qualiter inueniatur motus violentus et naturalis in his que mouentur ab alio. et dicit ꝙ horum quedā mouentur secundum naturam: vt ignis sursū: terra deorsū quedam vero extra naturam: vt terra sursum ignis deorsum qui est motus violentus. Tertio ponit alium modū innaturalis motus in animalibus. secundum scilicet ꝙ multotiens partes animalium mouentur extra naturam si considerentur rationes ⁊ modi naturalis motus in partibus animalium: sicut homo brachia flectit ad anterius tibias autem ad posterius. canes vero et equi et huiusmodi animalia anteriores pedes ad posterius. posteriores vero ad anterius. Si autē fiat motus in animalibus per contrarium erit motus violentus: et extra naturam.

Deinde cum dicit.

Et maxime moueri a quodam quod mouetur in his que extra naturam mouentur: est manifestum propter id quod manifestū est ab alio moueri. postea autem que sunt extra naturam. eorum autem que sunt secūdum naturam ipsa a seipsis: vt animalia. hoc enim non in manifestum est: si ab aliquo mouetur: sed quomodo oportet accipere ipsū mouens ⁊ quod moueatur: videtur enim ꝙ ibi sit accipiendum sicut in nauibus ⁊ non natura subsistentibus: sic et in animalibus esse diuisū mouens: et quod mouetur. et sic omne ipsum seipsū mouet.

Lec. 1.

2. de historijs aialiū circa principium

Co. 28.

¶ Probat omne quod mouetur ab alio moueri. Et primo ostendit in quibus sit manifestum. Secundo ostendit de his in quibus est dubium ibi. (Maxime autem dubitatur ⁊c.) Relictis autem his que mouentur per accidens: quia ipsa non mouentur: sed dicuntur moueri: ex eo ꝙ quedam alia mouentur. inter ea que per se mouentur maxime in his que mouentur per violentiam ⁊ extra naturam: manifestum est quod id quod mouetur ab alio mouetur. manifestum est enim ꝙ ea que per violentiam mouentur ab alio mouentur ex ipsa violenti diffinitione est enim violentum vt dicitur in tertio Ethi. cuius principium est extra nil conferente vi*z* passo. Post ista vero que mouentur per violentiam manifestu*z* est ꝙ id quod mouetur ab alio mouetur. In his que mouentur secūdū naturam a seipsis: sicut animalia dicuntur se ipsa mouere. In his enim manifestum est ꝙ aliquid ab alio mouetur. Sed dubium potest esse quomodo oporteat accipere in ipsis mouens ⁊ quod mouetur: quantum eni*z* ex primo aspectu apparet ⁊ secundum ꝙ multis videtur: sicut in nauibus ⁊ in aliis artificialib⁹ que non secundum naturā diuersum est quod mouet ab eo quod mouetur: sic et in animalibus. Videtur enim ꝙ hoc modo se habeat anima que mouet ad corpus quod mouetur: sicut nauta ad nauim: vt dicitur in secundo de anima. Et per hunc modum videtur quod totum animal seipsu*z* moueat inquātum vna pars eius aliam mouet: vtrum autem se habeat anima ad corpus sicut nauta ad nauim in libro de anima inquirendum relinquit. ꝙ autem sic aliquid dicitur se ipsu*z* mouere inquantu*z* vna pars eius mouet ⁊ alia mouetur in sequentibus ostendetur.

Lec.i. Lec.9.

¶ Deinde cū dicit.

Maxime autem dubitatur reliquum dicte vltime diuisionis. Eorum enim que ab alio mouentur: hec quidem extra naturam posuimus moueri. alia autem relinquuntur cōtra poni: quia natura. Hec autem sunt que dubitationem afferunt: a quo mouentur. vt leuia et grauia. Hec enim in oppositos locos violentia mouentur. In proprios autem leue quidem sursum. graue autem deorsum natura. a quo autem non adhuc. manifestum sicut cu*z* moueantur extra naturam.

Co.29.

¶ Manifestat propositu*z* in his in quibus est magis dubiu*z*. ⁊ circa hoc facit tria. Primo ponit in quibus sit magis dubium omne quod mouetur ab alio moueri. quia scilicet in grauibus ⁊ leuibus cum secundu*z* natura*z* mouentur. Secundo ostendit quod huiusmodi non mouent se ipsa ibi. (Et namque ipsa a seipsis ⁊c.) Tertio ostēdit a quo moueantur ibi. (Sed accidit ⁊ hoc.) Dicit ergo primo quod ex quo maxime manifestu*z* est quod mouetur ab alio moueri in his que mouentur per violentiam ⁊ post hec in his que mouent seipsa maxime videtur dubium in residuo membro vltime diuisionis: s. in his que non mouent seipsa et tamen mouentur naturaliter. Ultimam autem diuisionem dicit ista*z*. scilicet quod eorum que mouentur non a seipso sed ab alio: queda*z* mouentur extra natura*z*: queda*z* vero econtrario mouentur secundum natura*z*: ⁊ in istis dubium est a quo moueantur: sicut sunt grauia ⁊ leuia: que quidem in contraria loca mouentur per violentiam: sed in propria secundu*z* naturam: leue scilicet sursum. graue vero deorsum. Sed a quo moueantur non est manifestu*z* cu*z* mouentur secundum natura*z*: sicut est manifestu*z* cu*z* mouentur extra naturam.

¶ Deinde cū dicit.

Et namque ipsa a seipsis dicere impossibile est. Uitale enim hoc et animatorum est proprium. Et facere stare posse ipsa secundum seipsa. Dico autem velut si ambulandi causa inest ipsi et non ambulandi.

¶ Probat ꝙ huiusmodi non mouent seipsa quattuor rationibus. Quarum prima est quod mouere seipsum pertinet ad rationem vite: ⁊ est proprie animatorum. motu enim ⁊ sensu discernimus animatum ab inanimato: vt dicitur in primo de anima. manifestu*z* est autem hec nō esse vita seu animata. non ergo mouent seipsa. Secunda ratio ponitur ibi. (Et facere.) Que talis est quecunq*z* mouent se ipsa possunt etia*z* sibi esse causa quietis: sicut videmus quod animalia per suum appetitum mouentur et stant. si ergo grauia ⁊ leuia mouerent se ipsa naturali motu: possent facere stare seipsa: sicut si aliquis est sibi causa ambulandi: est etiam sibi causa non ambulandi. hoc aute*z* videmus esse falsum: quia huiusmodi non quiescunt extra propria loca: nisi propter aliquam causam extrinseca*z* prohibentem motum ipsorum. ergo non mouent se ipsa.

Lec.3.

Quare si in ipso est sursum ferri. igni manifestum est quod in ipso et deorsum. Irrationabile autem est secundum vnum motū moueri solum hec a seipsis. si quidem seipsa mouent ipsa.

¶ Sed quia posset aliquis dicere ꝙ huiusmodi ⁊ si non sint sibi causa standi extra propria loca: sunt tamē sibi causa standi in proprijs locis: subiungit tertiam ratione*z* ibi. (Quare si in ipso est ⁊c.) Que talis est irrationabile est dicere ꝙ illa que mouentur seipsa moueantur solum a se ipsis secundu*z* vnu*z* motu*z*: ⁊ non pluribus motibus: quod mouet seipsum non habet motum determinatum ab alio sed ipsum sibi determinat motum: ⁊ quandoque determinat sibi hunc motum: ⁊ quandoq*z* aliu*z*. Unde est in potestate eius quod mouet seipsum quod determinet sibi hunc vel illu*z* motum. Si ergo grauia et leuia mouerent seipsa: sequeretur ꝙ si in potestate ignis esset ꝙ moueretur sursum: quod in potestate eius esset ꝙ moueretur deorsum: quod nunquam videmus accidere: nisi ex causa extrinseca. non igitur mouent seipsa. Est autem sciendum ꝙ iste due rationes sunt probabiles secundum ea que apparent de mouentibus seipsa que sunt apud nos: que quandoq*z* inueniuntur moueri hoc motu. quandoq*z* alio: quandoq*z* etiam quiescere. Unde non dixit impossibile est: sed (irrationabile) quomodo loquē di in probabilibus vti consueuit. ostendet enim inferius ꝙ si aliquid est mouens seipsum in quo mouens ē omnino immobile: ꝙ illud semper mouetur et vno motu sed tamen hoc non posset dici in grauibus ⁊ leuibus in quibus non est aliquid quod non moueatur per se vel per accidens: cum etiam generentur ⁊ corrumpantur. Quartam rationem ponit ibi.

Amplius quomodo contingit continuū aliquod et ipsum seipsum mouere. secundu*z* enim quod vnum et continuum non tactu secundum hoc impossibile est. sed secundum quod diuiditur. si hoc quidem aptum natum facere: illud uero pati. Neque ergo nullum horum ipsum seipsum mouet: consita enim sunt neque aliud continuum nullum. sed necesse est diuidi mouens in vnoquoque ad id quod mouetur sicut in inanimatis videmus: cum moueat aliquod animatorum ipsa:

Co.30.

¶ Que talis est nullum continuum mouet seipsum. grauia autem ⁊ leuia sunt continua: ergo nihil horum mouet seipsum. Quod autem nullum continuum seipsu*z* mo

neat: sic probat. quia mouens ad motum se habet sicut agens ad patiens. cum autem agens sit contrarium patienti: necesse est ꝙ diuidatur id quod est aptum natum agere ab eo quod est aptum natum pati. secundum quod ergo aliqua sunt non contacta ad inuicem: sed sunt omnino vnum & continuum & quantitate et forma: secundum hoc non possunt pati ab inuicem. Sic ergo sequitur quod nullum continuum moueat seipsum. sed necesse est ꝙ mouens diuidatur ab eo quod mouetur: sicut apparet cum res inanimate mouentur ab animatis: vt lapis a manu. Unde & in animalibus que mouent seipsa est magis quedam colligatio partium ꝙ perfecta continuatio: sic. n. vna pars potest moueri ab alia: quod non inuenitur in grauibus & leuibus.

Co. 31. Sed accidit et hec ab aliquo semper moueri. fiet autem vtique manifestum diuidentibus causas. est autem et in mouentibus accipere que dicta sunt. Alia quidem enim extra naturam ipsorum motiua sunt. ut vectis non natura grauis motiuus est. Alia vero natura. ut actu calidum motiuum est potentia calidi. similiter autem & in alijs huiusmodi est. et mobile autem similiter natura quod potentia quale aut quantum aut ubi est cum habeat principium huiusmodi in seipso.

Lectio octaua.

Lec. 8. Postquam ostendit ꝙ grauia & leuia non mouent seipsa: hic ostendit a quo moueantur. & primo ostendit a quo moueantur. secundo concludit principale intentum ibi. (Si igitur omnia que mouentur &c.) Circa primum duo facit. primo ostendit ꝙ naturaliter mouentur ab aliquo. Secundo inquirit a quo moueantur ibi. (Quoniam autem ꝙ potentia &c.) Dicit ergo primo ꝙ & si grauia & leuia non moueant seipsa: tamen mouentur ab aliquo. & hoc potest manifestari si distinguantur cause mouentis sicut etiam in his que mouentur est accipere quedam secundum naturam moueri: & quedam extra naturam: ita & in mouentibus quedam mouent extra naturam (vt vectis) idest baculus non naturaliter motiuus corporis grauis puta lapidis. quedam vero mouent secundum naturam: sicut quod est actu calidum naturaliter mouet id quod secundum suam naturam est potentia calidum: & similiter est in alijs talibus. & sicut quod est in actu naturaliter mouet: ita id quod est in potentia naturaliter mouetur: vel secundum qualitatem vel sed quantitatem vel secundum vbi & quia in secundo dixerat ꝙ illa mouentur naturaliter quorum principium motus in ipsis est per se & non secundum accidens: ex quo posset videri ꝙ id quod est in potentia tantum calidum cum fit calidum non mouetur naturaliter tanquam principio actiuo motus exterius existente: quasi ad hanc obiectionem excludendam subiungit. (Cum habeat principium huiusmodi in seipso & non secundum accidens.) Quasi dicat ꝙ ad hoc ꝙ motus sit naturalis sufficit ꝙ huiusmodi principium. scilicet potentia de q̄ fecerat mentionem: sit in eo quod mouetur per se et non per accidens sicut scamnum est potentia combustibile non in quantum est scamnum: sed in quantum est lignum.

Et non secundum accidens. erit enim idem et quantum et quale sed alteri alterum accidit & non secundum se existit. Ignis itaque et terra mouentur ab alio violentia quidem: cum extra naturam. natura autem cum in ipsorum actus potentia entia.

Unde hoc quod dixerat. (Non secundum accidens) Exponens subdit quod contingit idem subiectum esse & quantum & quale: sed vnum eorum per accidens se habet ad aliud et non per se. quod ergo est potentia quale est etiam potentia quantum: sed per accidens. quia igitur quod est in potentia naturaliter mouetur ab alio quod est in actu: nihil autem secundum idem est potentia et actu: sequitur quod neque ignis neque terra neque aliquid aliud moueatur a se sed ab alio. mouentur quidem ignis: et terra ab alio: sed per violentiam cum motus eorum est extra naturalem ipsorum potentiam: sed naturaliter mouentur cum mouentur in actus proprios. ad quos sunt in potentia secundum suam naturam.

Deinde cum dicit.

Quoniam autem quod potentia multipliciter dicitur hec causa est nō esse manifestum a quo huiusmodi mouentur ut ignis sursum: terra vero deorsum. Co. 32.

Ostendit a quo moueantur: & quia quod est in potentia mouetur ab eo quod est in actu. primo distinguit potentiam: secundo ex hoc ostendit a quo huiusmodi moueantur ibi. (Potentia autem est leue.) Circa primum tria facit. primo ostendit necessarium esse cognoscere quot modis aliquid dicitur esse in potentia: secundo manifestat ibi. (Est autem potentia.) Tertio soluit ex hoc quandam questionem ibi. (Et tamen queritur.) Dicit ergo primo quod ideo non est manifestum a quo grauia & leuia mouentur suis motibus naturalibus. vt puta ignis sursum et terra deorsum: quia ens in potentia dicitur multipliciter.

Deinde cum dicit.

Est autem potentia aliter adiscens sciēs: & habens iam scientiam et non considerans. Semper aut cum simul actiuum et passiuum sunt: fit aliquando actu quod in potentia: ut adiscens ex potentia ente alterum fit potētia. habens enim scientiam non considerans autē potentia est sciens quodammodo. sed non sicut et ante adiscere. Cum autem sic habeat: si aliquid non prohibeat operatur considerat: aut erit in contradictione et ignorantia.

Distinguit esse in potentia. et primo in intellectu secundo in qualitate ibi. (Similiter autem hic se habent). Tertio in motu locali ibi. (Similiter autem se habent.) Dicit ergo primo quod aliter est in potentia ad scientiam ille qui addiscit & nondum habet habitum scientie: et ille qui iam habet habitum scientie sed non considerat vtens habitu. ex prima autem potentia in secundam reducitur aliquid: cum actiuū suo passiuo coniungitur. & tunc passiuum per presentiam actiui fit in tali actu qui adhuc est in potentia. sicut addiscēs per actionem docentis reducitur de potentia in actum cui actui coniungitur altera potentia. et sic existens in potentia. prima fit in alia potentia. quia iam habens scientiam et non considerans: quodāmodo est in potentia ad actum scientie: sed non eodem modo sicut antequam addisceret. ergo de potentia prima reducitur in actum cui adiungitur. secunda potentia per aliquod agens scilicet per docentem. sed quando sic se habet ꝙ habet habitum scientie non oportet ꝙ reducatur in secundū actū per aliquod agens: sed statim per seipsum ope

tatur considerando: nisi sit aliquid prohibens: puta occupatio vel infirmitas aut voluntas. vel si non ipeditus nō posset considerare. tunc non esset in habitu scientie: sed in eius contrario. s. in ignorantia.

ℭ Deinde cum dicit.

Similiter autem hec se habent ⁊ in physicis. Frigidum enim potentia est calidum cum autem fuerit mutatum: iam ignis est. Ardet autem nisi aliquid prohibeat ⁊ impediat.

ℭ Manifestat idē in qualitatibus. ⁊ dicit ꝙ sicut dictum est de potentia ad sciendum in anima: ita est etiam in corporibus naturalibus. corpus enim cum est actu frigidū cum est potentia calidum: sicut ignorans est potentia sciens. sed cum fuerit productum per transmutationē vt habeat formam ignis tunc iam est ignis in actu habens virtutem operandi: ⁊ operatur statim comburendo nisi aliquid prohibeat in contrarium agendo vel qualitercunqꝫ aliter impediat: puta subtrahendo combustibile: sicut dictum est ꝙ postquam aliquis addiscendo factus ē sciens statim considerat nisi aliquid impediat.

ℭ Deinde cum dicit.

Similiter autem se habet ⁊ circa graue ⁊ leue. Leue enim fit ex graui. vt ex aqua aer hic enim potentia primum. ⁊ iam leue operabitur mox nisi aliquid prohibeat. Actus autem leuis est alicubi esse ⁊ sursum. Prohibetur autē cū in contrario loco sit similiter ⁊ hoc se habet in quanto ⁊ quali.

ℭ Manifestat idem in motu grauium ⁊ leuium: ⁊ dicit ꝙ similiter leue fit ex graui sicut ex frigido calidū. vt puta cum aer qui est leuis fit ex aqua que est grauis: hec ergo. scilicet aqua primo est in potentia leuis: ⁊ postmodū sit leuis in actu: ⁊ tunc statim habet operationem suam nisi aliquid prohibeat. Sed iā leuis existens comparatur ad aliquid sicut potentia ad actum: actus enim leuis i quātum huiusmodi est esse in aliquo loco determinato. idest sursū. Sed prohibetur ne sit sursum per hoc ꝙ est in cōtrario loco scilicet deorsum. quia non potest esse simul in duobus locis. Unde illud quod determinauit leue deorsum prohibet ipsum esse sursum. ⁊ sicut dictum est in motu locali: ita ē dicendū est de motu secundū quātitatem vel qualitatem.

ℭ Deinde cum dicit.

Et tamen queritur hic quare in ipsorum locum mouentur grauia ⁊ leuia. Causa autem est quia apta nata sunt ⁊ hoc est graui ⁊ leui esse hoc quidem eo ꝙ sursum illud autem eo ꝙ deorsum determinatum.

ℭ Soluit quandam questionem secundū premissa. licet enim actus leuis sit esse sursum et actus grauis est esse deorsum. tamen quibusdam queritur quare grauis ⁊ leuis mouentur in proprijs loca. Sed causa huiusmodi est quia habent naturalem aptitudinem ad talia loca: hoc enim est esse leui habere aptitudinem ad hoc ꝙ sint sursum: ⁊ hec est etiam ratio grauis habere aptitudinē ad hoc ꝙ sit deorsum. Unde nihil est aliud querere quare grauis mouetur deorsum quā querere quare est graue: ⁊ sic illud idē quod facit ipsum graue facit ipsū moueri deorsum.

ℭ Deinde cum dicit.

Potentia autē est leue ⁊ graue multipliciter: sicut dictum est. Cūqꝫ enim sit aqua: potentia quodammodo est leue. Et cum aer est adhuc in potentia. Contigit enim impeditum non sursum esse. Sed si auferatur impedimentum agit ⁊ semper sursum fit. Similiter autem ⁊ quale ad actum esse immutat. Mox enī cōsiderat sciens: nisi aliquid prohibeat: subsistens autem ⁊ prohibens mouēs est: sicut mouet: est autem sicut non: vt est columnas diuellens: aut lapidem remouens: aut a vase aquā. Secundum accidens enim mouet: sicut repercussa spera non a pariete mota est sed a proijciente. Quod quidem igitur nihil horum ipsum mouet seipsum: manifestum est sed motꝰ habent principium non mouendi neqꝫ faciendi sed patiendi.

ℭ Ex premissis ostendit quid moueat grauia ⁊ leuia. ⁊ dicit ꝙ cum id quod est in potentia moueatur ab eo qd̄ est in actu: sicut dictum est. considerandū est ꝙ multipliciter dicitur aliquid esse in potentia leue vel graue. Uno enim modo cum adhuc est aqua est in potentia ad leue. Alio autem modo cum iam ex aqua factus est aer. est tamen adhuc in potentia ad actum leuis quod est esse sursum: sicut habens habitum scientie ⁊ non considerans adhuc dicitur esse in potentia contingit enim ꝙ id quod est leue impediatur ne sit sursum si ergo auferatur illud impedimentum statim agit ad hoc ꝙ sit sursum ascendēdo. sicut etiam dictum est in qualitate ꝙ quando est quale in actu statim tendit in suam actionem sicut ille qui est sciens statim considerat nisi aliquid prohibeat. ⁊ similiter i motu quantitatis. quia ex quo facta est additio quanti ad quātum statim sequitur extensio in corpore augmentabili nisi aliquid prohibeat. sic ergo patet ꝙ illud ꝙ mouet. i. remouet hoc quod est prohibens (⁊ sustinens). i. detinēs quodammodo mouet ⁊ quodammodo non mouet. puta si columna sustineat aliquod graue. ⁊ sic impediat ipsum descendere ille qui diuellit columnam quodammodo dicitur mouere graue columne suppositū. ⁊ silr ille qui remouet lapidem q impedit aquā effluere a vase dicitur quodammodo mouere aquam. dicit̄. n. mouere per accidens ⁊ non per se. sicut si spera. i. pila repercutiatur a pariete per accidens quidem mota ē a pariete: nō autē p se: sꝫ a primo ꝓijciente: paries. n. nō dedit ei aliquē īpetum ad motum sed ꝓijciens p accidens autē fuit qd̄ dū a pariete īpediret̄ ne sui impetum ferret̄ eodē impetu manente in ꝯtrariū motum resiliuit: ⁊ similiter ille q diuellit columnā nō dat grauī supposito īpetum vel inclinatiōē ad hoc ꝙ sit deorsum: hoc. n. habuit a primo generāte ꝙ dedit ei formam q̄ sequit̄ talis inclinatio. sic igitur generans est per se mouens grauia ⁊ leuia: remouens autem prohibens per accidens. Concludit igitur manifestū esse ex dictis ꝙ nihil horū. s. grauium ⁊ leuium mouet se ipsum: sed tn̄ motus eoꝝ est naturalis. q̄r habent principiū motus in se ipsis: nō quidem principium motiuū aut actiuum, sed principium passiuum ꝙ est potentia ad talem actum. Ex quo patet contra intentionē philosophi esse ꝙ materia sit principium actiuum quod quidam dicunt esse necessarium ad hoc ꝙ sit motus naturalis. sufficit. n. ad hoc hoc passiuum principium quod est potentia naturalis ad actum.

ℭ Deinde cum dicit.

Si igitur omnia que mouentur a natura mouentur: aut extra naturam ⁊ violentia: et q̄ vi et extra naturam omnia a quodam ab alio. Eorum autem que natura iterū quecunqꝫ a seipsis mouentur: ab aliquo mouentur: ⁊ que non a seipsis vt leuia ⁊ grauia: aut enim a generante ⁊ faciente leue et graue: aut ab impedientia et prohibentia soluente: omnia ergo q̄ mouentur: ab aliquo mouebuntur. Co.33.

¶ Concludit conclusionem principaliter intentam in toto capitulo. ⁊ dicit ꝙ si hoc verū est ꝙ oīa que per se mouētur aut moueant secundum naturaꝫ aut extra naturaꝫ ⁊ per violentiā ⁊ de illis que mouentur per violentiaꝫ manifestum est ꝙ omnia mouentur non solum a quodā mouente sed etiā a mouēte alio,extrinseco. ⁊ iterum inter ea que mouentur secundum naturam quedā mouentur a se ipsis in quibus manifestū est ꝙ mouentur ab aliquo non quidem extrinseco sed intrinseco. quedam etiaꝫ sunt que mouentur secundum naturā non tamen a seipsis. sicut grauia ⁊ leuia. ⁊ hec etiam ab aliquo mouentur. vt ostensuꝫ est: quia aut mouentur per se a generante quod facit ea esse grauia ⁊ leuia. aut mouentur per accidens ab eo. quod soluit idest remouet ea que impediunt vel remouēt naturalem motum. sic patet ꝙ omnia que mouentur mouentur ab aliquo vel intrinseco motore vel extrinseco quod dicit ab alio moueri.

Hoc autem dupliciter: enim non propter seipsuꝫ est mouēs: sed propter alteruꝫ quod mouet mouens: aut propter ipsum. Et hoc aut mouens ex se primum post vltimum: aut per plura media: vt baculus mouet lapidē: ⁊ mouetur a manu mota ab homine: hic autem non amplius eo ꝙ ab alio moueatur.

b

Lectio nona.

Postquam Philosophus ostendit ꝙ omne qđ mouetur ab alio mouetur: hic incipit ostendere ꝙ necesse est deuenire ad aliquod primum mouens immobile. ⁊ diuiditur in partes duas. In prima ostendit ꝙ necesse est deuenire ad aliqđ primum quod vel sit immobile vel moueat se ipsuꝫ. In secunda ostendit ꝙ etiam si deueniatur ad aliquod primū quod moueat se ipsum: necesse est tamen vlterius deuenire ad aliquod primum mouens immobile. (Necesse igitur omne quod mouetur.) Circa primum duo facit. primo ostendit ꝙ non est possibile ꝙ in infinitum aliqd ab alio moueatur. In secunda ꝙ non est necessariuꝫ ꝙ omne mouens moueatur ibi. (Ad dicta autem.) Circa primuꝫ duo facit. primo ostendit propositum ascendendo in ordine mobilium ⁊ mouētiū secundo descendendo ibi. (Amplius autem ⁊ sic ipsam.) Circa primum duo facit. primo premittit quedam necessaria ad propositam ostensionem secundo inducit rationeꝫ ad propositum ostendendū ibi. (Si ergo necesse.) Premittit autem duo quoruꝫ primuꝫ est diuisio mouentis. cum enim dictum sit ꝙ omne motum ab aliquo mouetur: contingit aliquid esse mouēs dupliciter. Uno modo quando non mouet propter se ipsum i. propria virtute. quia est motum ab aliquo alio mouente: ⁊ hoc secundum mouens. Alio modo aliquid mouet propter seipsum. i. propria virtute: non q: est motum ab alio contingit autem ꝙ tale mouens moueat dupliciter. Uno modo ita ꝙ primum mouens moueat primū post vltimum idest id quod est sibi proximum post secundū mouens: ⁊ hoc contingit quando primum mouens mouet mobile per vnum tantum medium. Alio vero modo mouens mouet mobile per plura media: vt patet cuꝫ baculus mouet lapidem: ⁊ mouetur a manu: que mouetur ab homine: qui nō mouet eo ꝙ ab aliquo alio moueatur. sic ergo homo est primum mouens propter se ipm: ⁊ mouet lapidem per plura media si autem moueret lapidem manu moueret per vnum medium tantum. Secundo ibi.

p

Utraqꝫ igitur mouere dicimus: ⁊ primum ⁊ vltimum mouentium: sed magis primum: illud enim mouet vltimum: sed non hoc primuꝫ Et sine quidem primo vltimum non mouebit illud autem: si non hoc: vt baculus non mouebit: nisi moueatur ab homine.

¶ Ponit comparationem primi mouētis ⁊ secundi: cuꝫ enim tam primum mouens q̄ vltimum mouere dicamus. dicimus ꝙ magis mouet primum mouens q̄ vltimum. ⁊ hoc patet per duas rationes. quarum prima est ꝙ primum mouens mouet secundum mouens. sed non econuerso. secunda ratio est q: secundum mouens non potest mouere sine primo: sed primum mouens potest mouere sine secundo. sicut baculus non potest mouere lapidem nisi moueatur ab homine: sed homo potest mouere etiam sine baculo.

¶ Deinde cum dicit.

Si ergo necesse ē omne quod mouetur ab aliquo moueri: ⁊ aut ab eo quod mouetur: aut ab alio aut non. Et siquidem ab alio quod mouetur: necesse aliquid esse mouens quod non ab alio primum. Si autem huiusmodi primuꝫ non necesse est esse alterum. Impossibile enim est in infinitum abire mouens: ⁊ quod mouet ab alio ipsum. Infinitorum enim non est aliqd primum. Si ergo omne quod mouetur: ab aliquo mouetur: primum autem mouens mouetur quidem: non ab alio autem. necesse est ipsum a seipso moueri.

co. 34.

¶ Ostēdit propositum ſm premissā. ostēsuꝫ ē.n.ꝙ omne qđ mouet ab aliquo mouet. id aūt a quo mouet aut mouet aut nō mouet: ⁊ si mouetur aut ab alio mouetur aut nō. hec aūt duo. s. qđ mouet ab alio. ⁊ qđ mouet non ab alio: sic se hn̄t ꝙ posito vno ponit aliud: ⁊ non econuerso q: si sit aliqd qđ mouetur ab alio: necesse ē deuenire ad aliqđ primum qđ nō mouetur ab alio: Sed si ponat aliqđ primuꝫ hmōi. s. qđ nō moueat ab alio: nō est necessariuꝫ vlterius ponere alteꝝ. s. qđ mouet ab alio. ⁊ hoc qdē p se manifestū est: sed primū poterat esse dubiū. s. ꝙ si inueniatur aliqd ꝙ mouet ab alio: ꝙ inueniat aliqđ p̄mum ꝙ non mouet ab alio: ⁊ ideo consequenter hoc probat sic. q: si aliqd mouet ab alio: ⁊ iteꝝ illud ab alio: ⁊ nūq̄ est deuenire ad aliquid quod non moueat ab alio: sequitur ꝙ sit ꝓcedere in infinitū in mouentibꝰ ⁊ motis. ⁊ hoc quidem esse impossibile supra probatū ē in. vij. sed hic probat certiori via: quia in infinitis non est aliquid primum. Si ergo mouentia ⁊ mota procedant in infinitū non erit aliquid primum mouens. iam autem dictum est ꝙ si primum mouens non mouet nec vltimuꝫ mouet nō erit ergo aliquod mouens quod ē manifeste falsum. Non ē ergo procedere in infinitum in hoc ꝙ aliquid moueatur ab alio. si ergo non detur ꝙ omne qđ mouet ab aliquo mouetur vt ostensum est. ⁊ iterū supponat ꝙ primum mouēs mouet cū probatum sit ꝙ non moueat ab alio: necesse ē ꝙ moueatur a seipso. Est autem in hac ratione attēdēdū. ꝙ primum mouēs moueri non est hic ꝓbatū supponit autē hoc secundum cōmunem opinionem platonicorum: q̄tū autem ad virtutē rōnis nō magis cōcludit ꝙ primum mouens moueat seipm. q̄ ꝙ sit immobile. vñ in sequentibus hanc eandem cōclusionē sub disiūctiōe inducit. vt infra patebit.

Lec. 2.

¶ Deinde cum dicit.

Amplius autem ⁊ sic ipsam hanc eandem rationem est aggredi. Omne enim mouens aliquid quidem mouet ⁊ aliquo. Aut enim seipso mouens mouet: aut alio. vt homo ipse. aut baculo. aut ventus proiecit aut ipse. aut lapis quem mouit. Impossibile autem est mouere sine non ipso mouente et agente

Co. 35.

id quod mouet: Sȝ ⁊ siquidē ipsuȝ seipso mouet non necesse ē aliud eē quo mouet. Si vero sit alterū id quo mouet: ē aliquid quod mouebit non quodam alio sed seipso: aut in īfinitū abibit. Si ergo quod moueť aliquid mouet: necesse est stare ⁊ non in infinitum ire. Si enīȝ baculus mouet: eo ꝙ mouetur a manu: ⁊ manus mouet baculum: si āt et hāc aliud mouet: et hanc alterū aliquod mouens. Cuȝ itaqȝ aliquo moueať semꝑ alterum: necesse est prius ipsum seipsuȝ mouēs. Si igitur mouetur quidem hoc: non aliud aūt mouēs ipsum necesse ipsum seipsum mouere. Quare et secundum hanc ronēȝ quod mouetur aut mox ab ipso mouēte mouebi: aut veniet aliqn̄ ī huiusmodi.

¶ Probat idem descendēdo ⁊ ē eadem rō cum ꝑmissa quātū ad virtutē inferendi. differens aūt ꝑm ordinē ꝓcessus. iterat aūt eaȝ ad maioreȝ manifestationē. dicit ergo ꝙ ꝑdictaȝ rōem contingit alio mō ꝓsequi. ⁊ ꝑmittit propositiōes habētes eandē rōnē veritatis cuȝ supra premissis: sed alio ordine. supra. n. premisit ꝙ oē qȯ mouet ab alio mouetur ⁊ ꝙ illud a quo moueť mouet vł ꝓpter se ipsuȝ vel ꝑp aliud prius mouens qȯ erat ꝓcedere ascēdendo: hic autem ecōuerso descēdēdo ꝓcedit: dicēs ꝙ omne mouēs mouet aliquid ⁊ mouet aliquo, vel se ipō vł alio īferiori mouente sicut hō mouet lapidē vel ipse ꝑ se ipm vel ꝑ baculū ⁊ vētus ꝓicit ad terrā aliq̄ aut suo impulsu: aut ꝑ lapidē queȝ mouet. iterum supra ꝑmiserat ꝙ vltīuȝ mouens non mouet se sine primo: sed econuerso. loco eiꝰ hic dicit ꝙ id quo aliquid mouet sicut instrumento īpossibile ē ꝙ aliqd moueat sine principali mouente quo mouebat ipm sicut baculus sine manu: sed si aliqd mouet ꝑ se ipm sicut principale mouens: nō est necesse esse aliud īstrumentū quo moueat. ⁊ hoc magis manifestum est in īstrumentis ꝙ̄ī immobilibus ordinatis: licet habeat eandem veritatem: quia nō qlibet cōsideraret ꝑm mouens esse instrumentum primi. sicut etiā supra dixerat deducēdo ꝙ si sit aliqd quod mouetur ab alio. necesse ē eē aliqd quod non moueť: sed non econuerso. ita hic dicit descendendo ꝙ si inueniatur ꝙ illud quo mouens mouet sit alterum sicut instrumētum. necesse est esse aliqd quod mouebit non aliquo instrumēto. sed per se ipm. aut procedetur in infinituȝ in instrīs. quod est idem ac si procedereť in infinituȝ in mouentibus quod est impossibile. vt supra ostensum est. si ergo est aliqd mouens id quod mouetur necesse est stare. ⁊ non in infinitū ire. quia si baculus mouet eo quod mouetur a manu. sequitur ꝙ manus moueat baculum. si autem ⁊ manum aliquid aliud mouet. et sequitur econuerso ꝙ aliquod mouens moueat manū. ⁊ ita oportet ꝙ sicut procediť in instrumētis motis. ita procedatur in mouentibus que mouent instrumenta. Nō est autem procedere in infinituȝ ī mouentibus. vt supra ostēsum est. ergo neqȝ in instrumentis cum ergo semper alterum ꝙ moueť moueať alio mouente. ⁊ non sit procedē in infinitum. necesse est esse aliquid primum mouens ꝙ moueat per se ipsum. ⁊ non per aliquod instrumentum si ergo detur ꝙ hoc primum ꝙ mouet per se ipsum mouetur quidem. sed non est aliquid aliud mouēs ipsum qꝛ sic ⁊ ipsum esset instrumentum. sequitur ex necessitate ꝙ ipsum se ipsum moueat supposito secundū platonicos ꝙ omne mouens moueatur. vnde ⁊ secunduȝ istaȝ rationē illud quod mouetur aut statī mouebitur a mouente quod mouet se ipsuȝ. aut aliquando erit deuenire in aliquod tale mouens ꝙ seipsum moueat. ¶ Deinde cuȝ dicit.

Co. 36.

Ad dicta autem et sic intendentibus. contingent eadem hec. Si enim ab eo quod mouetur: mouetur omne quod moueť: aut hoc rebus existit secundum accidens: vt moueat quidem quod mouetur: non tamen propter id ꝙ mouetur ipsum: aut non: sed per se.

¶ Ostendit ꝙ non omne mouēs mouetur vt in prioribꝰ rationibus supponebatur. ⁊ circa hoc duo facit. primo ꝓbat ꝙ non omne mouens mouetur. scdō tam ex hoc quā ex superioribus rationibus concludit principale propositū ibi. (Non ergo necesse semper moueri.) Dicit ergo primo ꝙ supradicta possunt etiam addi hic ad nostrum propositū ostendendum. ⁊ circa hoc tria facit. primo premittit quandam diuisionem secundo destruit vnam partem ibi. (primum quidem igitur.) Tertio destruit aliaȝ partem ibi. (At vero si non secundum accidēs) Dicit ergo primo ꝙ si omne quod mouetur: mouetur ab eo qȯ mouetur: quod est omne mouens moueri: hoc potest esse dupliciter vno modo ꝙ hoc inueniatur per accidens ī rebus vt mouens moueatur propter id quod mouetur: vt si dicamus edificatorem esse musicuȝ: non quia musicꝰ est: sed per accidens: aut non est per accidens ꝙ mouens moueatur. sed per se. ¶ Deinde cum dicit.

Primuȝ quidē igitur si scdm accidēs nō necesse ē mouere quod mouetur. Si autē hoc est: manifestūm ꝙ cōtingit aliqn̄ moueri nihil eorum que sunt. Non eniȝ necessariuȝ est accidens. sed contingit non esse. Si ergo ponamꝰ possibile esse. nullum impossibile accidit falsuȝ autem fortassis. Motum autem impossibile est non esse. Ostensum eniȝ prius est hoc. quoniam necesse est motum semper esse.

¶ Destruit primum membrum tripliciter. primo qdeȝ tali ratione: nihil quod est per accidens est necessariū: qȯ enim inest alicui per accidens non ex necessitate inest ei. sȝ contingit non inesse: sicut musicum edificatori. si ergo mouentia per accidens mouentur sequitur ꝙ contingat ea nō moueri. Sed cum tu ponas ꝙ omne mouens mouetur: consequens est ꝙ si non mouentur mouentia. ꝙ non moueant. sequitur ergo ꝙ aliqn̄ nihil moueatur. hoc autem est impossibile qꝛ ostensum est supra ꝙ necesse est motuȝ semper esse. istud autem impossibile non sequitur ex hoc ꝙ supposuimus mouentia non moueri. qꝛ si hoc est per accidens ꝙ mouens moueatur: mouētia non moueri erit possibile. possibili aūt posito nulluȝ sequitur impossibile. Relinquitur ergo ꝙ aliud ex quo sequitur sit impossibile scilicet ꝙ omne mouens moueatur. Secundo ibi.

Lec. 2.

Co. 37.

Et rōnabiliť hȝ accidit. Tria. n. necesse eē: qȯ moueť: et mouēs: et qȯ mouet. Qȯ qdē igitur moueť necesse qdē moueri mouē āt non necesse ē: sȝ quo mouet: et mouē: et moueri. Cōicat. n. simul hȝ et scdȝ idē existens, ei qȯ moueť. Manifestū āt ē ī mouētibꝰ scdȝ locū. Tāgē. n. necesse ad īuicē sicut vsqȝ ad aliqd. Mouens āt sic: vt sit: nō quo mouet īmobile. Qm̄ āt videmꝰ vltīuȝ qȯ moueri qdē pōt motꝰ aut principi. ī nō hȝ. et mouet qdē. ab alio āt. sȝ nō a se ipso. rōabile ē vt nō necessariū dicamꝰ et tertiū esse quod mouet quidem cum sit immobile.

¶ Probat idē alia ꝓbabili rōe. que talis est. ī motu tria inueniuntur. quoꝝ vnum est mobile quod moueť. aliud autē est mouēs. terciū est instrumentū quo mouēs mouet. In istis aūt tribus manifestuȝ est ꝙ id quod mouetur necesse est moueri. sed non est necesse ꝙ moueat. īstrumētū aūt quo mouens mouet necesse est ⁊ mouere ⁊ moueri. mouetur autem a principali mouente. ⁊ mouet vltimuȝ

motu. vnde ⁊ oē qđ mouet ⁊ mouet̄ hꝫ rōꝫ instrumēti. ideo ē instrumentum. quo mouens mouet ⁊ mouetur ⁊ mouet q: cōtīat cuꝫ vtroqꝫ existens in quadam identitate ad id quod mouetur. ⁊ hoc maxime manifestum est in motu locali. Necesse est enī ꝙ mouentia a primo mouente vsqꝫ ad vltimum motū oīa se tangant ad inuicem. ⁊ sic patet ꝙ instrumentū mediū est idem per cōtactū cū mobili. ⁊ sic simul mouetur cum ipso inquātū cōmūicat ipsi. sed ēt cōtīat mouenti. q: est mouens hoc modo tamē vt instrumentū quo mouet non sit immobile. Sic igitur ex premissis apparet ꝙ vltimū motuꝫ mouetur quidem sed non habet ī se principiuꝫ mouendi neqꝫ seipsum neqꝫ aliud ⁊ mouetur qdem ab alio sed non a seipso. vnde videt̄ esse ratōnabile .i. probabile nec ad presens curramus dicere ꝙ sit necessariuꝫ esse aliqđ tertiū qđ moueat cū sit immobile. ꝓbabile. n. ē ꝙ si aliq̄ duo ꝯiungunt̄ p accidēs ⁊ vnum inuenitur sine alio ꝙ etiam aliud inueniatur sine illo: sed ꝙ possit inueniri sine illo hoc est necessarium: q: que per accidens coniunguntur contingit non cōiungi. sicut in album. ⁊ dulce per accidens coniungantur in zucharo: ⁊ albū inuenitur sine dulci vt in niue: probabile est ꝙ ⁊ dulce inueniatur in aliqua re sine albo: vt in cassia. Si igitur mouens moueri est per accidens ⁊ inuenitur mouēri absqꝫ mouere in aliquo sicut in vltimo motu probabile est ꝙ inueniatur mouere absqꝫ moueri: vt sit aliquod mouens quod non mouetur. ex quo patet ꝙ ista ratio nō habet instantiam in substantia ⁊ accidente ⁊ materia ⁊ forma ⁊ similibus: quorum vnum inuenitur sine alio non: sꝫ econuerso. accidens eni per se inest substātie: ⁊ materie ꝑ se contingit vt habeat esse per formam. Tertio ibi.

Unde anaxagoras dicit recte intellectum impassibilem inquiens ⁊ immixtum esse: quoniam quidem motus principium ipsum facit esse: sic enim vtiqꝫ solum mouebit cum sit immobilis: ⁊ imperabit: cum sit immixtus.

Probat idē testimonio anaxa. quia enim contingit inueniri aliquod mouens quod non mouetur: ideo anax. recte dixit ponens intellectum impassibilem ⁊ immixtum. ⁊ hoc ideo quia ipse ponebat intellectum primū principiū motus: sit autem solummodo poterit mouere ⁊ imperare absqꝫ hoc quod moueatur: si sit immixtus. Quod enim commiscetur alteri mouetur quodammodo ad motum ipsius. Deinde cum dicit.

Co. 38.

At vero si non secundum accidens sed ex necessitate mouetur mouens: nisi autem moueatur non vtiqꝫ mouet: necesse est mouens si mouetur: aut moueri sic vt secundum eandem speciem motus: aut secundum alteram.

Prosequitur aliam partem diuisionis scilicet ꝙ omne quod mouetur: mouetur ab aliquo quod mouet̄ per se non secundum accidens. ⁊ improbat hoc duabus rationibus. quarum prima talis est. si hoc non est secunduꝫ accidens sed ex necessitate vt mouens moueatur: ⁊ nunquā possit mouere nisi moueatur: oportet hoc contigere duobus modis. quorum vnus est vt mouens moueatur secūdum eandeꝫ speciem motus qua mouet: alius est: vt mouens secundum vnam spēm motus: sm alteraꝫ moueat̄.

Dico autem quia aut calefaciens ⁊ ipsuꝫ calefieri: ⁊ sanans sanari: ⁊ ferens ferri: aut sanans ferri: ferens autem augeri.

Exponit autē consequenter primum motuꝫ cum dicit (Dico autem). Sic enim dicimus mouens moueri secundum eandem speciem motus: puta si calefaciens calefaciat ⁊ sanans sanetur: ⁊ ferens secunduꝫ locum ferat̄ ⁊ secundum modum exponit cum dicit. (Uel sanans feratur vel ferens augeatur.) Hoc enīꝫ est vt secunduꝫ aliam speciem motus moueat ⁊ mouеatur.

Deinde ostendit impossibilitatem primi modi cum dicit.

Sed manifestum quoniam impossibile. Oportet enim vsqꝫ ad indiuidua diuidentem dicere. vt si aliq̄s docet geometrizare: hoc doceri geometrizare idem: aut si proiciat proiici secundum eundem modum proiectionis: aut sic quidem non: sed aliud ex alio genere: vt qđ fert augeri: hoc autem augens alterari ab alio hoc autem alterans secundum quendam moueri motum. Sed necesse est stare. Finiti enim sunt motus. Iterum autem reflectere ⁊ alterans dicere ferri: ideꝫ facere est: ⁊ si mox dicat ferens ferri: ⁊ docens doceri. Manifestuꝫ enī quod mouetur ⁊ a superius mouente quod mouetur omne: et magis a priori mouentium. At vero hoc impossibile est. Docens enim accidit addiscere. quorum hoc quidem habere. illud autem non habere scientiaꝫ necessariū est.

Manifestum est enim impossibile esse ꝙ mouens secundum eandem motus speciem moueatur: non enīꝫ sufficiet stare in aliqua specie subalterna: sed oportebit peruenire per diuisionem vsqꝫ ad indiuidua. idest vsqꝫ ad species specialissimas puta si aliquis doceat non soluꝫ doceatur: sed ideꝫ doceat ⁊ doceatur: puta si doceat geometriam ꝙ hoc idem doceatur: aut si mouet specie mot⁹ localis que est proiectio: ꝙ secundum eundem motuꝫ proiectionis moueatur: ⁊ hoc est manifeste falsum. Deinde destruit secundum modum: vt scilicet non moueatur mouens secundum eandem speciem motus: sed quod mouet vno genere motus moueatur alio genere: puta quod mouet secundum locum moueatur per augmentuꝫ ⁊ ꝙ mouet per augmentum: moueatur ab aliquo alio per alterationem: ⁊ illud alterans moueatur secundum aliquē alium motum. manifestum est autem quod motus non sunt infiniti neqꝫ secundum genus neqꝫ secundum speciē: est enim habitum in quinto quod motus differunt genere ⁊ specie secundum differentias rerum in quibus sunt motus. genera autem rerum ⁊ species non sunt infinite: vt alibi probantur. ⁊ sic neqꝫ genera aut species motus: si ergo mouens necesse est moueri alio genere aut alia specie motus: non erit procedere in infinitum: sed erit aliqđ primum mouens immobile. Sed quia posset aliquis dicere ꝙ quando deficient omnes species motus: iterum redibitur ad primam: vt scilicet si primum motum acceptum mouebatur localiter distributis omnibus generibus: ⁊ speciebus motuum per diuersos motores: motor qui residuus erat mouebitur motu locali: ad hoc excludēdum consequenter dicit ꝙ tantum valet sic reflectere vt dicatur ꝙ alterans feratur quod dicit: quia motum localem supra prius nominauerat: ⁊ alterationem vltimo: sic inquam reflectere idem est ac si stati a principio dicat̄ ꝙ mouens secundum locum mouetur: ⁊ non solum in genere. sed in specie ꝙ docens docetur: ⁊ ꝙ tantundem valeat probat consequenter: omne enim quod mouet̄ magis mouetur a superiori mouente quam ab inferiori: ⁊ ꝑ consequens multo magis a primo mouente. si ergo id qđ ponebatur moueri localiter mouetur a propinquo quidem mouente quod augetur vlterius autem ab eo quod alteratur vltra autem ab eo quod mouetur secundum locum hoc quod mouetur secundum locum magis mouebitur a primo quod mouetur secundum locū q̄s a secūdo qđ alteratur aut a tertio quod augetur. ergo erit verum dicere ꝙ mouens secundum locum mouetur scdꝫ locuꝫ ⁊ similiter secundum vnāquāqꝫ speciem motus: hoc autem non solum est falsum: q: videtur instantiam habere

Tex. 6.

in multis: sed etiam est impossibile. sequeretur enim ꝙ docens addiscat dum docet quod est impossibile. Includit enim hoc contradictionem quia de ratione docentis ē ꝙ habeat sententiam: de ratione autem addiscentis quod non habeat. sic ergo patet ꝙ non est necessarium mouens moueri. Secundā rationē ponit ibi.

Amplius autem his magis irrationabile quoniam accidit esse omne motiuum mobile: si quidem ab eo quod mouetur: mouetur omne quod mouetur. Erit enim mobile sicut aliquis dicat: quoniam sanatiuum ꝛ sanans sanabile erit: ꝛ edificatiuum edificabile: aut mox: aut per plura. Dico autem sic: si mobile quidem ab alio est omne motiuum: sed non secundum eundem motum mobile quo mouet proximum sed secundum alterum: vt sanatiuū ꝛ disciplinatiuum: sed hoc ascendens perueniet aliquando ad eandem speciem: sicut diximus prius. Hoc quidem igitur horum impossibile aliud autem figmentum est. Inconueniens enim est alteratiuum ex necessitate esse augmētabile. Non ergo necesse est semper moueri quod mouetur ab alio: ꝛ ab hoc quod mouēt stabit ergo. Quare aut a quiescente mouebitur quod mouetur primum: aut ipsum seipsū mouebit. At vero si oportet considerare: vtrū causa motus sit ꝛ principium ipsum seipsum mouens: aut ꝙ ab alio: illud omnis vtiqꝫ ponet. Ipsum enim quidem quod per se est causa: semper prior est eo quod secundū alterū ꝛ quod ipsius est. quare hoc considerandum est accipientibus aliud principium. si aliquid mouet ipsum seipsum quomodo mouet. ꝛ secundum quem motum.

Co. 39.

Co. 40.

Que non differt a precedenti nisi in hoc quod prima deducebat ad quedam inconuenientia particularia: puta ꝙ proiciens proijceretur: aut docens addisceret: hic autē ducit ad inconueniens in communi. Unde dicit ꝙ licet inconueniens sit ꝙ docens addiscat tamen adhuc magis est irrationabile: quia accidit ꝙ omne mouens sit mobile: si nihil mouetur nisi ab eo quod mouetur: sic enim sequeť ꝙ omne mouens sit mobile. puta si dicatur ꝙ omne qđ habet virtutem sanandi: aut ꝙ sanet in actu est sanabile. ꝛ quod habet virtutem edificandi est edificabile. Quod est magis irrationabile quam ꝙ docens addiscat: quia docens potuit prius addiscere: sed edificans nunquam fuit edificatus. hoc autē dupliciter sequitur: si enim detur ꝙ omne mouens mouetur secundum eandem speciē motus: sequitur ꝙ mox. idest immediate edificans edificeť: ꝛ sanans sanetur. si autem detur ꝙ non per eandem speciem motus mouēs mouetur: sequitur ꝙ per plura media tandem in hoc veniatur. ꝛ hoc exponit: quia si omne quod mouet mouetur ab alio: sed tamen non mouetur secundum eundem motum statim quo mouet sed secundū alterum motum: puta si aliquid sit sanatiuum non statim ipsum sanetur. Sed moueatur motu discipline addiscendo: tamen cum non sint infinite species motus: sic ascendendo de mobili ad mouens: peruenietur quandoqꝫ ad eandem speciem motus: sicut supra expositum est. Horū ergo duorum vnum apparet manifeste impossibile: puta ꝙ edificans mox edificetur aliud autē videtur esse fictitium scilicet ꝙ multa media in hoc veniant. Inconueniens enim est ꝙ id quod natum est alterare ex necessitate sit natū augmentari. sic ergo consideratis premissis rationibus quarum prime concludebant ꝙ non in infinitū hoc proceditur ꝙ omne quod mouetur moueatur ab alio: ꝛ secunde concludebant ꝙ non omne mouens moueatur possumus ex omnibus predictis rationibus concludere quod non est necesse in infinitum procedere quod moueatur ab alio moueri ita ꝙ semper moueatur a mouente quod mouetur. ergo necesse est ꝙ stetur in aliquo primo. hoc autem primum oportet ꝙ vel sit immobile vel sit mouens seipsum. sed si consideretur que sit prima causa motus in genere mobilium. vtrum illud quod mouet seipsum. aut mobile quod mouetur ab alio: probabile est apud omnes ꝙ primum mouens sit mouēs seipsū. semper enim causa que est per se: est prior ea que est per alterum: ꝛ propter hanc rationem platonici posuerunt ante ea que mouentur ex alio esse aliquid quod mouet seipsum. ꝛ ideo considerandum est de eo quod mouet seipsum facientes ex hoc aliud principium nostre considerationis scilicet vt consideremus si aliquid mouet seipsum quomodo hoc est possibile.

Necesse igitur omne quod mouetur esse diuisibile ī semper diuisibilia. Hoc enim ostensum est prius in vniuersalibus de natura: ꝙ omne quod per se mouetur: continuum est. Impossible est igitur ipsum mouens se ipsum penitus mouere ipsum seipsum.

Lectio decima.

Postquam Philosophus ostendit ꝙ in mobilibus ꝛ in mouentibus non proceditur in infinitum: sed est deuenire ad aliquod primum quod vel est immobile: vel est seipsū mouens: hic ostendit ꝙ etiam si perueniatur ad primum qđ est seipsum mouens: ꝙ nihilominus oportet deuenire ad primum quod est immobile. ꝛ diuiditur in partes tres. In prima ostendit ꝙ mouens seipsum diuiditur in duas partes quarum vna mouet: ꝛ alia mouetur. In secunda ostendit quomodo huiusmodi partes se habeant ad inuicem ibi. (Quoniam autem mouet.) In tertia concludit ex premissis ꝙ necesse est deuenire ad aliquod primū immobile ibi. (Manifestum igitur ex his. Circa primū duo facit. primo ostendit ꝙ in eo quod mouet seipsum: vna pars mouet ꝛ alia mouetur: ex hoc ꝙ totum nō potest se totum mouere. In secundo excludit alios modos quibus aliquis opinari posset ꝙ esset aliquis mouens se ipsum ibi. (Quod autem non contingat.) Circa primuꝫ tria facit. primo proponit ꝙ mouens seipsum non totum mouet se totum. secundo probat propositum ibi. (Totū enim fertur.) Tertio concludit principale intentū ibi. (Hoc quidem igitur mouet.) Quia vero totum ꝛ pars locum non habent nisi in rebus diuisibilibus. Ideo ex ꝓbatis in sexto concludit primo ꝙ necesse est omne quod mouetur esse diuisibile in semper diuisibilia. hoc enī est de ratione continui. omne autem quod mouetur est continuum si per se mouetur. per accidens enim moueri aliquod indiuisibile non est impossibile: vt punctum aut albedinem: ꝛ hoc ostensum est prius in sexto huiusmodi. omnia enim que ante hunc octauum dixit: vocat vniuersalia nature. quia in hoc octauo ea que supra de motu: in communi dixerat incipit applicare ad res. sic ergo cū id quod mouetur sit diuisibile: potest in omni quod mouetur inueniri totum ꝛ pars si ergo sit aliquid quod moueat seipsum erit in eo accipere totum ꝛ partem. sed totum non poterit mouere seipsum totum. qđ est penitus mouere ipsum seipsum.

Deinde cum dicit.

Totum eniz fertur vtriqȝ: ⁊ feret secundum eandem loci mutationem vnum cum sit ⁊ indiuiduū specie: ⁊ alterabitur ⁊ alterabit. Quare docebit vtriqȝ ⁊ docebitur simul: ⁊ sanabit et sanabitur secundum eandem sanitatem.

¶ Probat propositū duabus rōnibus. quarꝫ prima talis ē mouētis seipsum simul ⁊ semel est vnus motus numero. si igitur hoc modo aliquid moueat se ipsum quod totum moueat totum: sequetur ꝙ vnum ⁊ idē erit mouens ⁊ motum secundum vnum ⁊ eundem motū: siue sit loci mutatio siue alteratio. ⁊ hoc videtur inconueniens quia mouens ⁊ motum habent oppositionem ad inuicē opposita autem non possunt eidem inesse secundum idē. Non est ergo possibile ꝙ secundum eundem motum sit aliquid idem mouens ⁊ motū cum enim aliquid simul mouet: ⁊ mouetur alius est motus secundum quem mouet: ⁊ alius secundum quem mouetur: sicut cum baculꝰ motus a manu mouet lapidem: alius numero est motus baculi ⁊ motus lapidis. sic ergo sequitur vlterius ꝙ aliqs docebit: ⁊ docebitur simul secundum vnum ⁊ idem scibile: ⁊ similiter ꝙ aliqs sanabit: ⁊ sanabitur secundū vnā ⁊ eandem numero sanitatem. Secūdā rationē ponit ibi.

Amplius determinatū est: quia mouetur mobile. Hoc autem est quod potentia mouetur non actu. Quod autem est potentia: vadit in actum: Est autem motus actus mobilis imperfectus: mouens autem iam actu est: vt calefacit calidum: et omnino generat habens speciem. Quare simul idem et secundum idem calidum erit et non calidum. Similiter autem et aliorū vnumquodqȝ quorumcunqȝ mouens necesse est habere vniuocum. Hoc quidē igitur mouet: illud autē mouetur ipsum seipsū mouens.

Lec.2.

¶ Que talis est determinatum est in tertio ꝙ id qđ mouetur est mobile. s. in potentia existens: quia quod mouetur inquantum est in potentia ⁊ non in actu mouetur. ex hoc enim mouetur aliquid quod cum sit in potentia tendit in actum. nec tamen id quod mouetur est ita in potentia vt nullo modo sit in actu: quia ipse motus est quiddā actus mobilis ī quantum mouetur sed est actus imperfectus: quia est actus eius in quantū est adhuc in potentia sed illud quod mouet iam est in actu: non enim reducitur quod est in potentia in actum: nisi per id quod est actu: hoc autem est mouens. sicut calefacit calidum: ⁊ generat illud quod habet speciem generatiuam: sicut hominem generat quod habet speciem humanā: ⁊ sic de alijs. si ergo totum moueat se totum: sequitur ꝙ idem secundum idem simul est calidum ⁊ non calidum. quia inquantum est mouens erit actu calidum: in quantum est motū erit calidum in potentia: ⁊ similiter est in omnibus alijs in qbus mouens est vniuocum id est conueniens in nomine ⁊ ratione cum moto: sicut cum calidum facit calidum: ⁊ homo generat hominem. ⁊ hoc ideo dicit: quia sunt quedā agentia non vniuoca que. s. non conueniunt in noīe ⁊ ratione cū suis effectibus: sicut sol generat hominem. in quibus tamen agentibus ⁊ si non sit species effectus secūdum eandem rationem: est tamen quodammodo altiori ⁊ vltiori. ⁊ sic vniuersaliter verum est ꝙ mouens ē quodammodo in actu secundum id secundum quod mobile est in potentia. si igitur totum moueat se secundum totum sequitur ꝙ idē sit simul actu ⁊ potentia: quod est impossibile. ex hoc ergo concludit principale intentum ꝙ mouentis seipsum vna pars mouet ⁊ alia mouetur.

¶ Deinde cum dicit.

Lo.4i.

Quod autem non contingat ipsū seipsū mouere sic: vt vtrūqȝ ab vtroqȝ moueatur: ex his manifestum est.

¶ Excludit quosdam modos quos aliqs posset existiare in motu mouentis se ipsum. ⁊ primo ostendit ꝙ mouentis seipsum non mouetur vtraqȝ pars ab altera. secundo ostendit ꝙ pars mouentis se ipsum non mouet se ipsam ibi. (At vero neqȝ primum seipsū.) Circa primū duo facit. primo proponit quod intendit. secundo probat propositum ibi. (Neqȝ enim erit). Dicit ergo primo manifestum esse ex his que sequuntur: ꝙ non cōtingit aliquid mouere se ipsum hoc modo ꝙ vtraqȝ pars eius moueatur a residua: sicut si. a. b. moueat se ipsum ꝙ. a. moueat b. ⁊ b. moueat. a.

¶ Deinde cum dicit.

Neqȝ eniz erit primum mouens nullum si vtrūqȝ: vtrūqȝ mouebit. Quod enim prius magis est causa mouendi qȝ sequens: et mouebit magis. Dupliciter eniz mouere erat: aliud quidem quod ab alio mouetur ipsum: aliud autem ex seipso. Proximius autem est quod longius est ab eo quod mouetur principio qȝ medium.

Lec.9.

¶ Probat propositum quattuor rationibus. ⁊ est attēdēdū ꝙ ad hanc conclusionem resumit rationes suprapositas ad ostendendum ꝙ non omne mouens mouetur ab alio. vnde ex pmissis abbreuiate hic colligit quattuor rationes. quarum primam sumit ex prima ratione quam supra posuit duplici ordine ad ostendendum ꝙ etiā non proceditur in infinitum in hoc ꝙ semper aliquid ab alio moueatur: propter hoc ꝙ non esset aliquod primum mouens: quo remoto remouentur cetera sequentia. vnde ⁊ hic pmo premittit idem inconueniens. dicit enim ꝙ si in proposito moto quod ponitur mouens se ipsum vtraqȝ pars ab altera reciproce mouetur: sequetur ꝙ non sit aliquod primum mouens. ⁊ hoc ideo: quia sicut supra prius dictum est: mouens prius est magis causa mouendi ⁊ magis mouet quam posterius mouens: ⁊ hoc ideo supra probabatur: quia dupliciter aliquid mouet: vno enim modo motum aliquid ex eo ꝙ mouetur ab alio: sicut baculus mouet lapidem eo ꝙ moueť a manu: ⁊ hoc est secūdū mouens. alio modo mouet aliquid ex eo ꝙ mouetur ex se ipso: sicut homo mouet. ⁊ hec est dispositio prius mouentis: illud autem quod mouet non eo ꝙ mouetur ab alio: magis est remotum ab vltimo quod mouetur: ⁊ magis proximum primo mouenti qȝ medium. quod scilicet mouet eo quod ab alio moueatur. debet ergo ratio sic formari. si totius mouentis se ipsum vtraqȝ pars mouet aliam reciproce: non magis mouet vna qȝ alia sed primū mouens magis mouet quam secundum. ergo neutra earum erit primum mouens quod est inconueniens quia sic sequeretur ꝙ illud quod mouetur ex ipso non esset propinquius primo principio motus quod nullū sequitur esse. quā id quod mouetur ab alio. cum tamen supra sit ostensum ꝙ mouens se ipsum sit primum in genere mobiliū. non ergo hoc est verum quia mouentis se ipsum vtraqȝ pars per aliam moueatur.

Lec.9.

¶ Deinde cum dicit.

Amplius non necesse est mouens moueri nisi a seipso secundum accidens. Ergo contra mouet alterum: accipiebam igitur contingere non mouere. Ergo erit aliud quidem qđ mouetur: aliud autem mouens immobile.

¶ Sumit duas rationes ad idē ex vna rōe quā supra posuerat ad ostēdendum ꝙ nō omne mouens mouetur: in ꝙ moueri conuenit mouenti per accidens: in qua quidem ratione supra duas conclusiones intulit. primam scilicet ꝙ mouens contingit ⁊ non moueri: alterā ꝙ motꝰ

Lec.9.

non sit eternus. ⁊ sᷣ has duas conclusiões: duas hic ratio nes format. primo enī dicit ꝙ non necessariū est mouēs moueri nisi a seipso secūdū accidēs: ⁊ est sensus ꝙ nisi ac cipiat̄ primū mouens moueri a seipso: non erit etiam ne cesse ꝙ mouens primū moueatur ſm accidens sicut qui dam posuerūt ꝙ omne mouens mouet̄ ⁊ tamen hoc est ei per accidens. cū ergo ponit̄ ꝙ mouētis seipsum pars que mouet equaliter mouetur ab altera: hoc non erit ni si per accidens sed sicut supra accipiebam⁹ qđ est per acci dens contingit non esse. ergo contingit illam partem que mouet non moueri. sic ergo remanet ꝙ mouentis seipsū una ps mouet̄ ⁊ alia mouet ⁊ n̄ mouet̄. ¶ Deīde cū dic̄

Lec. 9.

Amplius non necesse est mouens cū mo uet contra moueri: sed aut immobile mouere necesse: aut ipsum a seipso moueri: si quidē necesse est semper motum esse

¶ Ponit aliam rationem correspōdentem secūde cōclu sioni quā supra intulerat. scilicet ꝙ sequit̄ motū nō semper esse. hic aūt conuerso ordine sic arguit: si necesse est motū semper esse: non necesse est mouens cū mouet ecōtrario moueri sed necesse est ꝙ vel mouens sit īmobile vel qđ ipsum moueatur a seipso. huius autem conditionalis ra tio ex supraposita ratione apparet. q: si mouens non mo uet nisi moueat̄. et cū non inest ei moueri nisi per accidēs sequitur ꝙ contingat ipsum non moueri: ergo per conse quens neqꝫ mouere: ⁊ sic non erit motus. Sed motū su pra ostenderat sempiternum ergo non necesse est mouēs cū mouet contra moueri. ⁊ ita non ē verū ꝙ vtraqꝫ pars mouētis seipsū moueat̄ ab altera. ¶ Deīde cū dicit.

Lec. 2.

Amplius si mouet motum: ⁊ mouebi tur vtique. Quare calefaciens calefit.

¶ Ponit quartam rationem q̄ sumitur ex ratione quā su pra posuit ad ostendendū ꝙ non inest mouenti per se qđ moueat̄ q: sequeret̄ ꝙ esset deuenire in hoc qđ mouens eodem motu moueret̄ quo mouet. vt supra expositū est ⁊ ideo hic abbreuiando hanc rationem dicit qđ si vtraqꝫ pars ab altera moueat̄ sequet̄ ꝙ ſm eūdē motū mouet ⁊ mouet̄. Unde sequit̄ ꝙ calefaciēs calefit qđ ē īpossibile id āt segtur qđ mouentis seipsum vtraqꝫ pars ab alia mo uetur qđ ſm eūdem motū aliquid mouet ⁊ mouet̄: q: mouentis seipsum est vnus motus: ⁊ sᷣ illū opoꝛtebit ꝙ pars que mouet moueatur. ¶ Deinde cum dicit.

Co. 19.

At vero neque primum ipsum seipsum mouens neqꝫ vna pars neque plures moue bunt ipsum seipsū vnumquodqꝫ.

Co. 42.

¶ Excludit alium modum. scilicet ꝙ mouentis seipsum pars seipsam non mouet. ⁊ p̄io proponit qđ intendit. ſo ꝓbat propositum ibi. (Totū enim si mouet̄.) Dicit er go p̄mo ꝙ si accipiat̄ aliquid qđ est p̄mo mouens se ipsum: non potest dici neqꝫ ꝙ vna pars ei⁹ seipsam moue at: neque quod plures: ita quod quelibet earum seip sam moueat. ¶ Deinde cum dicit.

Totum enim si mouetur ipsum a seipso aut ab aliquo que sunt ipsius mouebitur: aut totum a toto: si quidem igitur in mouendo ali quam partem ipsum a seipso. Hoc vtiqꝫ erit primum ipsum seipsum mouens: separatum quidem enim hoc quidem mouebit ipsum se ipsum. Totum autem non iam. si autem to tum a toto mouetur secundum accidens vtiqꝫ mouebunt hec ipsa seipsa. Quare si non sunt necessaria: accipiantur non mota seipsis. To tius igitur aliud mouebit cum immobile sit: aliud autem mouebitur. solum enim sic possi bile ē adhuc ipsuꝫ mobile esse.

¶ Probat ꝓpositū duab⁹ rationibus. quaꝝ prima ta lis ē. si totū mouet̄ ipsum a seipso: aut hoc conueniet ei ratiōe sue partis que mouetur a seipsa: aut ratione totī⁹ si cōueniat ei ratiōe sue partis: ergo illa pars erit primum seipsum mouens: q: illa pars separata a toto mouebit se ipsam: sed totū iam non erit mouens seipsum primuꝫ. vt ponebatur. Si vero dicat̄ ꝙ totū mouet seipsum ratione totī⁹: ergo ꝙ alique partes mouent seipsas: hoc non erit nisi per accidens. qđ autem est per accidens non est neces sariū. ergo in primo mouēte seipsum maxime opoꝛtet accipere ꝙ partes nō moueant̄ a seipsis. totī⁹ ergo primi mouentis seipsum vna pars mouebit cū sit īmobilis alia mouebit̄. istis enī solū duobus modis possibile esset ꝙ pars mouens moueret̄. scilicet aut ꝙ moueret̄ a parte altera quam mouet. aut ꝙ moueret seipsam. Unde atten denduꝫ est ꝙ Aristoteles excludēdo hos duos modos in tendit concludere qđ pars mouentis in mouente seipsuꝫ sit īmobilis: non autem qđ mouens seipsuꝫ diuidat̄ i du as partes quarū vna sit mouens ⁊ alia mota. hoc enī suf ficienter cōclusum est per id qđ primo ostendit qđ totuꝫ non mouet seipsum totū: ⁊ sic patet qđ non fuit necessari um Arist. inducere diuisionem. v. membroꝝ. vt quidam dixerūt quorū vnū membrū sit qđ totū moueat totū: ſm qđ totū moueat parteꝫ: tertiū qđ pars moueat totū: quar tū qđ due partes vicissiꝫ se moueant: quintū qđ vna pars sit mouens ⁊ alia mota. Si enim totū nō mouet totū per eandem ratiōem sequit̄ qđ totū non moueat partē: nec pars totū q: vtrobiqꝫ sequeret̄ qđ aliqua pars mota mo ueret seipsam. Unde hoc qđ totū non mouet totū sufficit ad concludendū qđ vna pars sit mota ⁊ alia mouēs sed ad concludendū qđ pars mouens non moueatur. probat duo scilicet qđ ps mota non mouet̄ a mota ⁊ qđ nō mo ueat̄ a seipsa. ⁊ ad hoc sᷣ ꝓbādū īducit. Scđaꝫ rōeꝫ ibi.

Amplius si quidem tota ipsa seipsam mo uet hoc quidem mouebit ipsius. illud autē mo uebit̄. Ergo. a. b. a seipsa q̄dē mouebit̄ ⁊ ab. a.

¶ Que talis est si detur qđ pars mouens mouentis seip sum ipsa tota seipsam moueat sequitur per supra proba ta qđ ipsius partis iterū vna pars moueat ⁊ alia mouea tur. iam enim ostensum ē supra qđ totū non mouet seipꝫ aliter nisi per hoc qđ vna pars ei⁹ mouet ⁊ alia mouetur sit ergo pars mouens mouentis seipsum. a. b. per ratiōeꝫ ergo premissam sequitur ꝙ vna pars ei⁹ sit mouens. sci licet. a. ⁊ alia mota. s. b. si ergo. a. b. mouet tota se totam vt tu ponis sequit̄ qđ idem moueatur a duobus motori bus scilicet a toto quod est. a. b. ⁊ a parte que est. a. quod est impossibile. Relinquitur ergo quod pars mouens in mouente seipsum est omnino immobilis.

Co. 43.

Quoniā autem mouet aliud quidem quod mouetur ab alio. aliud autem cum sit immobile: et mouetur aliud quidem mouens: aliud autem nihil mouēs ip sum seipsum mouens necesse est ex īmobili eē mouenti auteꝫ et adhuc ex eo ꝙ mouet̄ nō mo uente aūt ex necessitate sed qualiter euenit.

Lectio vndecima.

Postquam Philosophus inten dit quod mouens se ipsuꝫ diuidit̄ in duas partes quarū vna mo uet ⁊ non mouetur alia auteꝫ mouetur hic ostendit quomodo huiusmodi partes se ha beant ad inuicem et circa hoc tria facit. Primo ꝓpōit qđ intendit. Secūdo ostendit propositum ibi. (Sit enīꝫ. a. mouens.) Tertio concludit cōclusioneꝫ principaliter intentam ex omnibus premissis ibi. (Manifestū igitur ex his est.) Dicit ergo primo quod cum mouens diui datur in duo. quorū vnū mouetur etiam ab alio: aliud ve ro mouēs est īmobile: ⁊ iteꝝ mobile diuidatur in duo. ꝯ enim qđdam mobile qđ etiam mouet: quoddam vero

mobile quod nihil mouet: oportet dicere ꝙ mouens seipsuz cōponatur ex duabus partib⁹: quaꝝ vna sit sic mouēs ꝙ tamen sit immobilis: alia vero sic moueatur ꝙ tamen non moueat. Quod autem subdit (ex necessitate) dupliciter potest intelligi q: si intelligatur qđ pars mota mouentis seipsum non moueat aliquid qđ sit pars mouentis seipsum sic legenda ē littera ꝙ necessitas remaneat affirmata: cadens super hoc quod dicit (nō mouente) probat enim statim impossibile esse ꝙ eius qđ primo mouet seipsum sit tertia pars que moueatur a parte mota. Si vero intelligatur ꝙ pars mota nō moueat aliquid extrinsecum: sic hoc quod dicit ex necessitate cadit sub negatione. nō enim est de necessitate mouētis seipsum ꝙ pars eius mota moueat aliqđ extrinsecū: nec tamen ē impossibile. qualiter āt hoc contingat ostendit consequenter cū dicit.

Sit enim. a. mouens quidē imobile. b. āt quod mouetur ab. a. ⁊ mouens quod est ī quo. c. Hoc aūt motū quidem. a. b. non mouēs āt nullum. Siquidem enim et per plura media venit aliquando in. c. sit per vnum solum. Omne ergo. a. b. c. ipsum seipsum mouet: sed si aufero. c. ab. a. b. ipsum seipsum mouebit. a. quidem est mouens. b. vero quod mouetur. c. autem nō mouebit ipsum seipsum: neqȝ penitus mouebit. At vero neqȝ. b. c. mouebit ipsa seipsaȝ sine. a. b. eniȝ mouet in eo quod mouetur ab alio non quia a sumpsius parte aliqua. a. b. igitur solū ipsum seipsum mouet. Necesse itaqȝ ipsuȝ seipsum mouens habere mouens īmobile et quod mouet: nihil autē mouens ex necessitate.

¶ Et circa hoc duo facit. primo ostēdit ꝓpositum. secundo soluit quandam dubitatiōem ibi. (Dubitatiōem habent.) Circa primum duo facit. primo ostendit qualiter partes mouentis seipsum se habeant ad inuicem. secūdo qualiter sm eas totū dicitur seipsum mouere ibi. (Si quidē igitur continuū est.) Circa primū duo facit. primo ostendit ꝙ in mouente seipsum sunt sole due partes: quarum vna mouet ⁊ non mouetur: alia mouetur ⁊ non mouet. secūdo quo modo he due partes ad inuicē contingant ibi. (Cōtacta autem vtraqȝ.) Primū ostendit sic. si dicatur qđ pars mota mouentis seipsuȝ iterū moueat aliqđ aliđ qđ sit pars eiusdem mouentis seipsuȝ. sit ergo prima pars mouentis seipsuȝ. a qđ sit mouens imobile. secūda vero pars sit. b. qđ moueat ab. a. ⁊ moueat tertiam partem q̃ est. c. que sit moueatur. a. b. ꝙ nihil aliud moueat qđ sit pars mouentis seipsum. non enim pōt dici ꝙ fiat descensus in infinitū in partibus mouentis seipsuȝ. scilicet ꝙ ps mota iterum moueat aliam. q: si mouens seipsuȝ esset in infinitū quod est impossibile: vt supra ostensum est. erit ergo aliqua pars mouentis seipsuȝ que ē mota non mouens q̃ dicimus. c. ⁊ licet cōtingat per multa media que sunt mouentia et mota peruenire in vltimum motum qđ dicitur. c. accipiatur loco oīum mediorum etiam vnum medium quod sit. b. sit ergo hoc totum quod est. a. b. c. mouet seipsuȝ: a quo toto si auferatur hec pars que est. c. adhuc ipsum. a. b. mouebit seipsum: q: vna pars eius est mouens scilicet. a. ⁊ alia mota scilicet. b. quod requirebatur ad hoc ꝙ aliquid sit mouens seipsum: vt supra ostensum est. sed. c. non mouebit seipsum neqȝ aliquā aliā partem sm suppositā. Similiter etiam. b. c. non mouet seipsuȝ sine. a. q:. b. non mouet seipsum sine. a. q:. b. non mouet nisi inquantum mouetur ab alio quod est. a. quod non est pars eius. Relinquitur ergo ꝙ solum. a. b. moueat se ipsum primo ⁊ per se. Unde necesse est ꝙ mouens seipsum habeat duas partes quarum vna sit mouens immobilis alia vero sit mota q̃ necesse est nihil mouere quod sit pars mouentis seipsum. hoc enim conclusum est per premissam rationem vel nihil mouens ex necessitate: q: non est de necessitate mouentis seipsum quod pars mota moueat aliquid aliud etiaȝ extrinsecum.

Lec.9.

¶ Deinde cū dicit.

Contacta autem vtraque ab inuiceȝ: aut ab altero alterum.

¶ Ostendit quomodo he due partes se habeant ad inuicem. vbi considerandum est qđ Aristo. nunduȝ probauit primum mouens non habere aliquam magnitudinē qđ infra probabit. quidam autem antiqui philosophi posuerunt nullam substantiam absqȝ aliqua magnitudine esse. Unde Aristo. ante probationem hoc sub dubio sm suaȝ consuetudineȝ derelinquens: dicit ꝙ duas partes mouētis seipsum: quarum vna est mouens et alia mota: necesse est ab aliquo modo coniungi ad hoc ꝙ sint partes vni⁹ totius. non autem per continuationem: quia supra dixit quod mouens seipsum et motum non possunt continuari sed necesse est ea diuidi vnde relinquitur ꝙ oportet has partes coniungi per contactum aut ita vt ambe partes cōtingant se inuicem si ambe partes habeant magnitudineȝ aut ita ꝙ altera tantuȝ pars contingatur ab alia ⁊ non ecōuerso. quod erit si mouens non habuit magnitudineȝ. qđ enim est incorporeum potest quidam tangere corpus sua virtute mouendo ipsum non autem contingitur a corpore. duo autem corpora se inuicem tangant.

Lec.vi.

Lec.10.

¶ Deinde cum dicit.

Si quidem igitur continuum est mouens Quod eniȝ mouetur: continuū necessariū est esse: manifestum est quod totuȝ ipsuȝ seipsum mouet non eo ꝙ ipsius aliquid huiusmodi sit vt ipsuȝ seipsuȝ moueat: sed totū mouet ipsuȝ Motū autē et mouens eo pro ipsius aliquid est mouens: ⁊ aliquid motū. Non eniȝ totum mouet neqȝ totuȝ mouetur. sed mouet quideȝ a. b. autem mouetur tantuȝ. Sed. c. ab ipso. b. non iam impossibile enim.

¶ Ostendit qua ratione totum dicatur mouens seipsum vna parte mouente ⁊ alia mota. ⁊ supponamus quantuȝ ad presens ꝙ vtraqȝ pars sit continua. idest magnitudinē habens q: de eo quod mouetur in. vi. probatum est ꝙ sit aliquid continuum. ⁊ accipiatur nunc idem de mouente antequam veritas probetur. hac igitur suppositione facta ipsi toti composito ex duobus tria attribuūtur. scilicet moueri: mouere: et mouere seipsum: sed hoc quod est mouere seipsum non attribuitur ei propter hoc ꝙ aliqua pars eius moueat seipsam. sed ipsum totum seipsum mouet. sed hoc quod est mouere ⁊ moueri attribuitur toti ratione partis. non enim totum mouet neqȝ totum mouetur. Sed mouet vna pars eius scilicet. a. reliqua vero ps ei⁹ solum mouetur. scilicet. b. iam enim ostensum est ꝙ non est aliqua tertia pars. vt. c. que moueatur ab ipso. b. impossibile est enim hoc si accipiatur id quod primo mouet seipsum: sicut supra ostensum est.

Lec.5.

¶ Deinde cum dicit.

Dubitationē aūt habet si auferat aliquid quis ab ipso. a. si continuum mouens quideȝ imobile aūt: aut ab ipso. b. quod mouetur. Reliqua vero ipsius. a. mouebit. Reliqua autem ipsius. b. mouebitur. Si enim hoc non vtique erit que primo mouetur a seipsa que est. a. b. Remota enim ab. a. b. adhuc mouebit seipsaȝ reliqua. a. b.

co.44

¶ Mouet quandam dubitationem circa premissa. ⁊ primo mouet eam. secūdo soluit ibi. (Aut potentia quidē.) Habet āt hec dubitatio ortū ex hoc qđ supra probauerat qđ

in primo mouente seipsum non sunt nisi due partes quarum vna mouet ꝛ alia mouet᷑: qꝛ si eēt tertia etiam ea remota cōpositum ex primis duabus mouet seipsum: ꝛ sic ipsum est primū mouens seipsum. ex hoc ergo sequitur dubitatio talis. ponam᷒ ꝙ pars mouentis seipsum que ē mouens īmobile vt. a. sit quoddā continuū. de parte aūt eius que mouetur. scilicet. b. manifestū est ꝙ est aliquid cōtinuū ſm prius probata: omne aūt continuū est diuisibile est ergo dubitatio si auferat᷑ aliqua pars per diuisionem ab. a. aut a. b. vtꝝ reliqua pars moueat aut moueat᷑: qꝛ si reliqua pars moueat aut moueatur adhuc residua pars de a. b. mouebit seipsū ꝛ sic a. b. non primo mouebat se ipsum: ꝛ sic sequitur vlterius ꝙ nihil erit primo mouēs seipsum. ❡Deinde cum dicit.

Aut potentia quidem nihil prohibet vtrūque aut alterum quod mouetur diuisibile eē actu autem indiuisibile. Si autem diuidatur non adhuc esse habens eandem potentiam. Quare nihil prohibet ex indiuisibilibus potētia primum esse vnum.

Lec. 7. ❡Soluit positam dubitatiōem vbi cōsiderandum est ꝙ Arist. prius in sexto probauit ꝙ in motu non est aliqd primū neqꝫ ex parte temporis neqꝫ ex parte rei in qua est motus ꝑ ecipue in augmento ꝛ motu locali. ꝛ hoc ideo qꝛ tū loquebatur de motu in cōi ꝛ de mobili ſm quod ē quoddam cōtinuū nondū applicando ad determinatas naturas: ꝛ ſm hoc sequeret᷑ ꝙ non esset aliquid primo motū: ꝛ per consequens nec aliquid primo mouens: si mouens sit continuū. ꝛ ita etiam non esset aliquid primo mouens seipsum. sed nunc iam Arist. loquitur de motu applicando ad determinatas naturas: ꝛ ideo potest aliqd eē primo mouens seipsum. ꝛ soluit premissam dubitationē sic: ꝙ nihil ꝓhibet esse diuisibile in potentia ex eo ꝙ sunt continua. s. mouens ꝛ motū. ꝛ si vtrūqꝫ sit continuū aut ad minus alteꝝ tantum. s. qđ mouetur ꝙ necesse est eē cōtinuum. sed tamen possibile est ꝙ aliquod continuū siue sit mouens siue motum habeat talem naturā vt non possit actu diuidi: sicut patet de corpore solis. ꝛ si cōtingat ꝙ aliqđ continuū diuidatur non retinebit eandem potentiā ad hoc ꝙ moueat vel moueatur q̄ꝫ prius habebat: qꝛ huiusmodi potentia sequitur aliquam formam. forma āt naturalis requirit quantitatem determinatā. vnde si sit corpus incorruptibile diuidi nō pōt in actu. si āt sit corruptibile si diuidatur in actu non retinebit eandem potentiam sicut patet in corde. vnde nihil prohibet ī his que sunt diuisibilia in potentia esse vnum primum.

❡Deinde cum dicit.

Manifestum igitur ex his est quoniam ē primum mouens immobile. Siue enim mox stet quod mouet ab aliquo autem motum ad immobile primum: siue in quo mouetur quidē ipsum āt seipsum mouens et stans vtrobique accidit primum mouens in omnibus esse mons immobile.

❡Infert cōclusionem principaliter intentam ex omnibus premissis: ꝛ dicit manifestum esse ex premissis ꝙ necesse est ponere primū mouens imobile: cum non procedatur in infinitū in mouentib᷒ ꝛ motis ab alio: sed necesse sit stare ad aliquod primū qđ est imobile vel mouens seipsū siue enim mouentia ꝛ mota stent ad aliquod primum immobile siue ad aliqđ primū quod mouet seipsum: vtrobiqꝫ accidit ꝙ primū mouens sit imobile: ꝛ ꝑ hoc ꝙ mouentis etiam seipsum vna pars est mouens immobile: vt nunc ostensum est.

m. 45. Q Uoniam autem oportet semper motum esse et non deficere: necessariū ē aliquid esse quod primum mouet. Sine ergo vnum sit: siue plura: ꝛ primū mouēs imobile est. Unumquodque quidem igitur ꝑpetuum esse imobilium mouentium quidē nihil pertinet ad eam que nunc rationem. Co. 46.

Lectio. xij.

P Ostquam Philosophus ostendit quod in his que mouentur ab alio non est procedere in infinitum: sed est deuenire ad aliquod primū quod vel est imobile vel mouet seipsum: et ostendit vlterius ꝙ mouentis seipsum vna pars est mouens imobile: ꝛ sic vtrobiqꝫ accidit ꝙ primū mouens sit imobile: qꝛ tamen in mouentibus se que sunt apud nos. scilicet animalibus corruptibilib᷒ contingit ꝙ pars mouens in mouente seipsum est corruptibilis ꝛ mouet᷑ per accidens. s. anima: vult hic ostendere ꝙ primū mouens est incorruptibile: ꝛ non mouetur nec per se nec per accidēs ꝛ circa hoc duo facit. primo proponit quod intendit scđo probat ibi. (Sic autem si aliquid velit.) Circa primum tria facit. primo resumit ea que supra ostensa sunt. secundo pretermittit quoddam quod videbatur posse valere ad suum propositum ibi. (Unum quodqꝫ quidē igit᷑.) Tertio exponit suum propositum ibi. (Quoniam autē necessarium est esse.) Dicit ergo primo ꝙ supra ostēsum est ꝙ motus semper est et nunq̄ deficit. ꝛ qꝛ omnis motus est ab aliquo mouente. in mouentib᷒ aūt non est procedere in infinitū necesse est esse aliquod primū mouens et qꝛ nondum probatum est ꝙ primū mouēs sit vnū: ideo sub dubio dereliquit vtrum sit vnum vel plura. ꝛ vlterius ostensum est ꝙ primū mouens est imobile: siue statim ascendendo de motis ad mouentia perueniatur ad principiū imobile siue perueniatur ad principiū mouens seipsum cuius vna pars est mouens immobile. fuit aūt quorundam positio ꝙ omnia principia mouentia in his que mouēt seipsa sunt ꝑpetua. posuit. n. omnes animas aīaliū perpetuas. ꝛ si vera esset opinio hec iā statim Arist. haberet propositū quantum ad hoc quod primū mouēs sit perpetuū. sed opinio. Arist. est ꝙ de partib᷒ anime solus intellect᷒ est incorruptibilis cū tamen etiā alie partes anime sint mouentes. ꝛ ideo hic consequenter pretermittit dicens ꝙ ad rationem que pre manib᷒ habetur nihil pertinet an vnūquodqꝫ principioꝝ que mouent et sunt immobilia sit perpetuū: q̄uis hoc aliqui posuerūt ponētes omnes animas incorruptibiles. ꝛ dicit hoc non esse ad ꝑsentem rationē: qꝛ hoc nō supposito habebit propositum. Lec. 9. Lec. 10. Lec. 2. Lec. 9.

❡Deinde cum dicit.

Quōiam autem necessarium est esse aliqd immobile quidem ipsum ab omni exterius mutatione et simpliciter secundum accidens: motiuum autem alterius, manifestum est considerantibus.

❡Exponit qđ intendit probare. ꝛ dicit ꝙ considerando ea que sequūtur manifestū potest esse ꝙ ꝛ si non oē mouens imobile sit perpetuū. necesse est tamen esse aliquid imobile: ita ꝙ nullo modo ab extrīseco moueatur nec simpliciter nec per accidens: ꝛ tamen sit motiuum alteri᷒ dicit aūt (ab omni exteri᷒ mutatione) non intendens excludere motū idest operationem que est in operante prout intelligere dicitur motus. ꝛ prout appetitus mouetur ab appetibili. huiusmodi enim motus non excluditur a primo mouente de quo intendit.

❡Deinde cum dicit.

Sit autem si aliquis velit in quibusdā contingens esse vt et sit aliquando et non sit sine generatiōe et corruptiōe. Fortassis enim necessarium est: si aliquod impartibile aliquando quidem est: aliquando autem non: sine mutatiōe

aliquando quidem esse: aliquando quidem non esse. Ex principiorum immobilium quidem: mouentiorum autem. quedam aliquando quidem eē aliquando autem non esse contingat et hoc. Sed nequaquam omnia possibile est.

¶ Probat quod dixerat. s. ꝙ sit aliquod primum mouēs perpetuū ⁊ penitus imobile. ⁊ primo probat hoc p̄ mouentia se que quandoqꝫ sunt ⁊ quandoqꝫ non sunt. secundo per principia mouentia que quandoqꝫ mouent ⁊ quandoqꝫ non mouent ibi. (Et iterū cōsiderans.) Circa primū tria facit. primo ostendit ꝙ oꝫ esse aliquod primū mouēs perpetuum. 2o ꝙ tale mouens magis debet esse vnū q̄ plura. ibi. (Unū autem magis.) Tertio ostendit vtrunqꝫ simul. scilicet ꝙ est vnum primū mouens ⁊ perpetuū ibi. (Manifestū est igitur ex his.) Circa primū duo facit primo excludit quandam rōnem per quam aliquis posset niti ad probandū propositū. secūdo procedit ad propositum ostendendū ibi. (Manifestum est enim.) Posset aliquis sic procedere: omne qd̄ pōt quādoqꝫ esse ⁊ quādoqꝫ nō esse non est perpetuū. Sed primū mouēs cum sit imobile: vt ostensum est non potest quandoqꝫ esse ⁊ quandoqꝫ nō esse q: qd̄ quandoqꝫ est ⁊ qn̄qꝫ nō est generatur ⁊ corrumpitur: qd̄ autem generatur ⁊ corrūpitur mouetur ergo primū mouens est perpetuū. Aristo. autem de hac ratiōe nō curat q: potest aliqs dicere si vult ꝙ in quibusdam cōtingit ꝙ quandoqꝫ sint ⁊ qn̄qꝫ non sint absque hoc ꝙ generentur ⁊ corrumpant per se loquendo ⁊ per cōsequens absqꝫ hoc ꝙ per se moueantur. necesse est enim si aliqd impartibile qd̄ scilicet nō sit compositum ex materia ⁊ forma quandoqꝫ sic est et quandoqꝫ nō est ꝙ omne tale sine mutatiōe sui quandoqꝫ sit ⁊ quandoqꝫ non sit. sicut potest dici de pūcto ⁊ de albedine et de quolibet huiusmodi. ostensum est enim in. vi. ꝙ omne quod mouetur est partibile ⁊ in. vii. metha. ꝙ omne qd̄ generatur est cōpositū ex materia ⁊ forma huiusmodi quidē igitur impartibilia per se quidem nō generantur neqꝫ mutantur sed per accidens generatis ⁊ mutatis alijs. ex quo etiam patet ꝙ si aliquid neqꝫ per se neqꝫ per accidens mouetur ꝙ illud est perpetuū ⁊ si est perpetuū neqꝫ per accidēs neqꝫ per se mouetur secūdū hoc ꝙ est perpetuū. Si ergo cōceditur esse cōtingens ꝙ aliquid quandoqꝫ sit ⁊ quandoqꝫ nō sit absqꝫ eo quod generetur ⁊ corrumpatur etiam ⁊ hoc cōcedatur esse contingens ꝙ quedam principia mouentia imobilia ita tamen ꝙ possint moueri per accidens quādoqꝫ sint ⁊ quandoqꝫ non sint. nequaqꝫ tamen possibile est omnia principia mouentia ⁊ mobilia talia esse vt quādoqꝫ sint ⁊ quandoqꝫ non sint.

¶ Deinde cum dicit.

Manifestū est enim ꝙ causa quedam ipsa se ipsa mouentibus inest. ipsius ꝙ est aliquando quidem esse aliquando autem non esse. Ipsum quidem enim seipsum mouens necesse est omne magnitudinem habere: si nihil mouetur impartibile. Mouens autem neqꝫ vna necessitas est ex dictis. Ipsius igitur ꝙ est alia quidem fieri: alia vero corrumpi. et hoc continue: nulla causa est immobilium quidem: nō semper autem entium: neqꝫ ipsorum quidem semper hec mouentium. Horum autem altera. Ipsius enim semper et cōtinui neqꝫ vnumquodqꝫ ipsorum causa neqꝫ omnia. Hoc enim quidem sic se habere semper et ex necessitate est: omnia autem infinita ⁊ nō sunt simul omnia entia. Manifestum igitur ē ꝙ q̄uis mill.es principia quedam immobilium quidem: mouentium autem: et multa ipsa seipsa mouentium corrumpantur: alia vero fiant: et hoc quidem immobile sit: aliud vero mouet: alterum autem hoc. sed nihilominus est aliqd qd̄ continet et hoc extra vnumquodqꝫ qd̄ est causa eius ꝙ est alia esse: alia vero nō et cōtinue mutationis et hoc quidem his. Hec autem alijs causa motus sunt. si quidem igitur perpetuus motus est perpetuum erit et mouens primum si vnum sit vero plura. plura et perpetua.

¶ Ostendit propositū. ⁊ dicit ꝙ si quedam mouentia seipsa q̄ndoqꝫ sunt ⁊ q̄ndoqꝫ nō sunt: necesse est ꝙ sit aliq̄ causa generatiōis et corruptiōis ipsorū: q̄ q̄ndoqꝫ sunt ⁊ quādoqꝫ non sunt: qa omne quod mouetur habet causam sui motus. quod autem q̄ndoqꝫ est ⁊ q̄ndoqꝫ non est: si sit cōpositum: generatur ⁊ corrumpitur. mouens aūt seipsum necesse est ꝙ habeat magnitudinem qa mouetur et ostensum est in. vi. ꝙ nihil impartibile mouetur. sed ex dictis nō potest haberi ꝙ sit necessariū mouēs habere magnitudinē: ⁊ sic nō mouetur per se: si q̄ndoqꝫ sit ⁊ quandoqꝫ non sit si autē generatiōis ⁊ corruptiōis eorum q̄ mouent seipsa est aliqua causa: oportet ꝙ etiam huiusmodi sit aliq̄ causa ꝙ eorum generatio et corruptio perpetue cōtinuatur. Non aūt pōt dici ꝙ huiusmodi cōtinuitatis causa sit aliquod illorū immobiliū q̄ nō semper sunt neqꝫ enim pōt dici ꝙ sempiterne generatiōis ⁊ corruptiōis quorundam mouentiū seipsa sint causa quedam mouentia immobilia q̄ nō semper sunt ⁊ aliarum alia. et hoc expōit subdens ꝙ hu⁹ cōtinue ⁊ sempiterne generatiōis nō pt̄ eē cā neqꝫ vnū ipsorū neqꝫ omnia. ⁊ ꝙ vnū nō possit esse causa sic ostendit. qa ꝙ non est semper nō potest esse causa eius quod est super perpetuum et ex necessitate. ꝙ aūt omnia nō possunt esse causa: ostendit per hoc ꝙ omnia huius principia corruptibilia. si generatio est perpetua: sunt infinita et nō simul sunt. impossibile est autem vnū effectum dependere ex infinitis causis. et iterū ea q̄ non simul sunt possunt esse causa alicuius: lꝫ possit esse ꝙ eorum q̄ non simul sunt quedam disponant ⁊ quedam causent: vt patet in guttis successiue cadētibus q̄ causant lapidis effusionem. sed si aliq̄ multa sunt directe causa alicuius: oportet ꝙ simul sint. Sic ergo manifestum est ꝙ si sint mille milia principia mouētia ⁊ immobilia: ⁊ si sint etiam multa q̄ moueant seipsa: quorum quedam corrumpantur et alia generentur: et inter ista quedam sint mobilia et quedam mouentia. nihilominus tamen oportet esse aliquid super omnia quod sua virtute cōtineat omnia q̄ predicto modo generantur et corrumpuntur qd̄ quidem sit causa continue mutatiōis ipsorū: per quam quandoqꝫ sunt et q̄ndoqꝫ nō sunt: et per quam hec sunt causa generatiōis et motus his: et hec alijs: qa omne generans est causa generationis generato. sed tamen generantia corruptibilia habent ꝙ sint causa generatiōis ab aliquo primo incorruptibili. si ergo motus per quem quedam q̄ndoqꝫ sunt ⁊ quandoqꝫ nō sunt est perpetuus: vt supra ostēsum est et effectus perpetuus non potest esse nisi a causa perpetua necesse est ꝙ primum mouens sit perpetuum si est vnū: et si sunt plura prima mouentia: ꝙ etiam illa plura sint perpetua.

¶ Deinde cum dicit.

Unum autem magis q̄ multa et finita q̄ infinita oportet existimare. Eisdem autem accidentibus semper finita magis accipiendum. In his enim que sunt natura oportet finitum et melius: si cōtingat esse magis. Sufficiēs autem si vnum quod primum immobilium perpetuum cum sit: erit principium alijs motus.

Lec. 5. ⁊ metha.
Lec. 6. 7.
Co. 47.
Co. 48.
Lec. 5.
Lec. 2.

¶ Ostendit ꝙ magis debeat poni vnum principium perpetuum q̄ multa. ⁊ dicit ꝙ sicut oꝫ existimare magis eē principia finita q̄ infinita ita oꝫ existimare ꝙ sit magis vnum principium q̄ plura. Si enim eadem accidant vel cōsequantur in effectibus ex pōne finitorum principiorum q̄ ex positiōe infinitorum magis est accipiendum ꝙ sint principia finita q̄ infinita qꝛ in his que sunt ꝯm naturam semper est magis accipiendum illud quod est melius si sit possibile qꝛ ea que sunt ꝯm naturaꝫ sunt optime disposita. melius est autem finitum principiū q̄ infinitū ⁊ vnū q̄ multa. sufficit autem ad causandam perpetuitateꝫ motus: ꝙ sit vnum principium primum immobile si sit perpetuum: nō ergo sunt ponenda plura prima principia.

¶ Deinde cum dicit.

Co.49. Manifestum igitur ex his est ꝙ necesse ē esse aliquod vnū et perpetuum primū mouēs. Ostensum est enim q̄m necesse est semper motum eē: et continuum esse. Et nāqꝫ quod semper continuū. Quod autem consequenter nō est cōtinuū. At vero si continuus unus ē. Un⁹ aūt si ab uno mouente: et vnus quod mouet. Si enim quoddam aliud et aliud mouebit: nō cōtinuus totus motus: sed consequenter. Igitur ex his sciet utiqꝫ aliquis esse aliquod primum mouens imobile.

¶ Cōcludit ex p̄dictis qd̄ necesse est esse aliquid vnuꝫ primum mouens ⁊ perpetuum. ⁊ q̄uis hoc ex superioribus sufficienter ꝓbatum videatur. posset tamen aliquis calūniose dicere ꝙ causa cōtinuitatis generatōis est aliqd̄ primū mouens seipsum perpetuum. sed motor illi⁹ mouentis seipsum nō est perpetuum ⁊ vnum: sed mouetur a diuersis mouētibus quorum quedam generantur ⁊ q̄dam corrumpuntur: sed hoc intendit exclud̄ere. qꝛ si motus est perpetuus vt sup̄a probauerat: necesse est ꝙ motus primi mouentis seipsum quod ponitur causa totius perpetuitatis motus sit sempiternus ⁊ continuus. Si enī nō esset continuus non esset sempiternus sed cōsequenter est non est continuum. ad hoc autē ꝙ motus sit continu⁹ necesse est ꝙ sit vnus: ad hoc vero ꝙ sit ab vno mouente ⁊ vnius mobilis. Si vero sit aliud ⁊ aliud mouens: non erit totus motus continuus: sed cōsequenter se habens necesse est ergo omnino ꝙ primum mouens sit vnum ⁊ ꝑpetuum. mouēs autem imobile quod mouetur per accidens nō est perpetuum vt supra dictum est. Relinquitur ergo ꝙ ꝑmū mouēs sit oīo imobile. ⁊ ꝑ se ⁊ ꝑ accidens.

Co.50. Et iterum cōsiderans principia mouētium. Esse quidem igitur quedam eorum q̄ sunt que aliquando quidē mouentur aliquando autem quiescunt manifestū est. Et propter hoc manifestum factum ē quoniam neqꝫ omnia mouenꝭ neqꝫ oīa quiescūt. Neqꝫ alia semper mouenꝭ et alia semper quiescunt. Que nāqꝫ sunt utrobiqꝫ et potentiam sunt habentia huiusmodi quod est aliquando quidem moueri aliquādo uero quiescere. Demonstrat de his.

Lectio. xiiij.

Ostquam Philosophus ostendit ꝙ primuꝫ mouēs est perpetuum ⁊ omnino imobile ratione sumpta ex perpetuitate generationis ⁊ corruptiōis animaliū que mouente seipsa hic intendit idem ostēdere rōne sumpta ex principijs mouentibus. ⁊ circa hoc tria facit. primo cōmemorat ea que dcā sunt a principio huius tractatus. ſo ex premissis accipit rationem ad propositum ibi. (Ex quibus est scire.) Tertio cōcludit solutiōem cuiusdam dubitationis supra mote ibi. (Manifestum igitur factum est ex dictis.) Circa primum tria resumit. primo destructiōem quarūdam iprobabilium positionum: ⁊ dicit ꝙ non solum ex premissis potest aliquis scire ꝙ est aliquod primū mouens immobile: sed etiam per cōsiderationem principiorum motus: ⁊ sicut supra dictum est: manifestū est ad sensum ꝙ in rebus naturalibus inueniuntur quedam que aliquando mouentur ⁊ aliquando quiescunt ⁊ ex hoc manifestum est supra ꝙ nulla trium positionuꝫ est vera: neqꝫ illa que dicit ꝙ omnia mouentur semper: neqꝫ illa que dici ꝙ omnia quiescūt sp̄: neqꝫ illa que dicit ꝙ illa q̄ quiescunt quiescunt semper: ⁊ illa que mouentur mouentur semper. huius enim rei veritatem demonstrant illa que vtroqꝫ inueniūtur. s. motu ⁊ quiete dum habent potentiā vt quandoqꝫ moueantur ⁊ quandoqꝫ quiescant. Scd̄o. ibi.

Quoniam autē huiusmodi manifesta sunt uolumus autem demonstrare et duorum utrāqꝫ naturā quoniam sunt alia quidem semper. Procedentes autem in hoc et proponentes oē quod mouetꝭ ab aliquo moueri: et hoc esse aut imobile: aut quod mouetꝭ et quod mouetꝭ aut a seipso aut ab alio semper deueniemus in hoc accipere, quoniam eorum que mouentur. est principium quod mouetur quidē q̄ ipsum seipsum mouet. Omnium āt imobile. Uidemus enim et manifeste eē huius que mouet ipsa seipsa. ut aīatorū et aīalium genus.

¶ Cōmemorat processum supra habitum ad inuestigandum primū motorē imobilemꝫ: et dicit ꝙ qꝛ ista que quādoqꝫ mouentur ⁊ q̄ndoqꝫ quiescunt sunt omnibus manifesta: ne iterū aliquis sequeretur quartam positiōem omnia ponens entia esse huiusmodi vt quandoqꝫ moueātur ⁊ q̄ndoqꝫ quiescant: volumus demonstrare duplicēꝫ naturam diuersam ostendens. s. ꝙ quedaꝫ sunt que semper sunt imobilia: ⁊ iterū ꝙ quedam sunt que semper mouēntur. ⁊ circa hoc ꝓcedentes proposuimus. primo ꝙ omne quod mouetur mouetur ab aliquo: et ꝙ necesse est hoc a quo aliqd̄ mouetur aut esse imobile aut moueri: ⁊ si mouetur aut a se ipso aut ab alio: ⁊ cum non sit procedere in infinitum vt ab alio moueatur: oꝫ deuenire ad hoc ꝙ sit quoddam primū principiū mouens: ita quidē ꝙ in genere eorum que mouentur est primum principium quod mouet seipsum. sed vlterius simpliciter inter omnia primum principium est qd̄ est imobile. nec debet reputari icōueniēs qd̄ aliqd̄ moueat seipꝫ: qꝛ videm⁹ manifeste eē multa talia i generꝭ aīatoꝝ ⁊ animaliū. Tertio ibi.

Lec.9. Hec āt ⁊ opinionē obtulerūt: ne forte cōtingat motū fieri: cū nō sit oīo: ꝓpter id ꝙ in his videmus hoc cōtingere. Immobilia. n. cū sint aliqn̄ mouenꝭ iterū sicut uidetꝭ. Hoc āt oꝫ accipere q̄m scꝫ unū motū ipsa mouenꝭ: et ꝙ se cūidū hūc nō ꝓprie. Nō enim ex seipso ē causa: sed insunt alii motus natura ⁊ aīalibus scd̄m quos nō mouetꝭ ꝑ se ipsa: ut augmentum et decrementum et respiratio. quib⁹ mouetꝭ aīalium vnūquodqꝫ qescēs. Cū nō mouetꝭ a seipso motum. Horū āt cā cōtinēs et multa intrātiuꝫ ut quorūdā alimētuꝫ dū coquitur qdem. n. dormiūt. disgregato āt surgūt ⁊ mouēt seipsa cum primū principium extra sit. Uā nō semper mo

Co.51.

nentur cōtinue a seipsis. Aliud eniꝫ est mouēs ipsum qd̄ mouetur et mutās ad vnūquodqꝫ mouētium seipsum. In oībus autem his mouetur primū mouēs et cā ipsum seipsuꝫ mouēdi a seipso secūdū accidēs tantum. Mutat enī locū corpꝰ. Quare et quod in corpore existēs et ferra mouens seipsam.

Cōmemorat quandam obiectiōem supra positam ⁊ solutam. Cū enim probasset motus ꝑpetuitatē posuit obiectiōem in contrarium ex rebus animatis que cum prius generunt incipiunt q̄ndoqꝫ moueri: ⁊ hoc est qd̄ hic dicit ꝙ ista animata q̄ mouent seipsa videbantur opiniones inducere ꝙ cōtingit in toto vniuerso motum fieri cū prius nō fuerit: propter hoc ꝙ videmus in eis hoc contingere ꝙ cum prius non mouerentur incipiūt q̄ndoqꝫ moueri: ⁊ ad huiusmodi solutioneꝫ oꝫ hic accipere ꝙ animalia mouent seipsa fm̄ vnum motum. s. fm̄ motum localem hic enī solus motus inuenitur in animalibus appetitui subiectus: ⁊ tamen nec secūdum hunc motū proprie animalia seipsa mouentur. ita. s. ꝙ huiusmodi motus alia causa nō preexistat. non enim animali ex se ipso est prima causa qd̄ localiter moueatur: sed p̄cedunt alii motus non voluntarii sꝫ naturales vel ab interiori vel ab exteriori fꝫ quos animalia nō mouent seipsa sicut pꝫ de motu augmenti et decrementi et respiratiōis fm̄ quos motus animalia mouentur q̄nis gescant fm̄ motum localem quo mouētur a seipsis. Horum autem motuū naturaliū causa est vel cōueniens extrinsecū. s. celū ⁊ aer a quo immutatur corpora animalium exterius vel aliqd intrans corpora animaliuꝫ sicut aer intrat per respiratiōem ⁊ alimentum intrat p comestiōem ⁊ potum et ex huiusmōi transmutatiōibus siue ab interiori siue ab exteriori cātis contingit ꝙ aialia q̄ndoqꝫ incipiūt moueri cum prius nō mouerent̄ sicut pꝫ ex transmutatiōe q̄ est circa alimentum: qꝛ dum decoquit̄ alimentum ꝓpter vapores resolutos aialia dormiunt: sꝫ q̄ndoqꝫ alimentum est iam digestum ⁊ dissolutum vaporibus residentibꝰ euigilantur aialia ⁊ surgunt et mouent seipsa motu locali cum tamen primum principium motionis sit aliqd̄ extrinsecū a natura aialis qd̄ mouet ipsum ⁊ inde est ꝙ animalia non semper mouent̄ a seipsis qꝛ respectu vniuscuiusqꝫ aialis mouentis seipsum inuenit̄ aliud aliquod prius mouens quod mouetur ⁊ mouet. Si enīꝫ esset oīno īmobile semper eodem modo se haberet ī mouendo ⁊ ēt motus aialis esset sempiternus. Sed qꝛ hoc mouens extraneū qd̄ mouet aialia ēt ipsum mouetur nō semper eodem mō mouent seipsa qꝛ in his oībus primū mouēs qd̄ est causa animalis mouēdi seipsuꝫ sicut anima sic mouet qd̄ mouet̄ nō qdem per se sed per accidens qꝛ corpꝰ mutat̄ fꝫ locū. mutato aūt corpore mutatur et id qd̄ in corpore existit per accidēs. s. anima et sic ex necessitate mutatur totū mouens seipsuꝫ vt non sit in eadem dispositione mouendi. Deinde cum dicit.

Lec. 4.

Ex quibus est scire: qꝛ si aliqd ē īmobiliū qdē mouētiū āt et ipsorū q̄ scd̄ꝫ accidēs mouētur īpossibile ē cōtinuū motū mouere. Quare si necesse ē qdē cōtinue eē motū: eē oportet aliqd̄ primū mouēs īmobile et nō scd̄ꝫ accn̄s. si debet sicut diximꝰ ī his que sunt esse incessabilis qdā et īmortalis motus: et manere ens ī se ipso ipsi et ī eodem pricipio. n. manēre necesse et omne manere qd̄ cōtinuū est ad pricipium.

Co. 51.

Ex premissis ostendit ꝓpositū. ⁊ prio ꝙ primū mouens sit īmobile. sc̄o ꝙ primus motꝰ sit sempiternus ibi. (At vero si aliqd est.) Circa primū duo facit. primo ostēdit ꝓpositū. sc̄o excludit q̄ndaꝫ obiectiōeꝫ ibi (Non est quo moueri fꝫ accidens.) Dicit ergo p̄mo qd̄ ex premissis possumus scire qd̄ si aliquod principiuꝫ est mouens ī mobile qd̄ tamen mouet̄ fꝫ accidens non potest mouere cōtinuū motū et sempiternū. Ista eniꝫ causa est assignata quare aialiuꝫ anime nō mouent semper qꝛ mouētur per accidens. Sed ostensuꝫ est supra qd̄ necesse est motū vniuersi esse cōtinuū et sempiternum: ergo necesse est primā causaꝫ mouenteꝫ in toto vniuerso esse īmobileꝫ ita quod nec etiaꝫ fꝫ accidens moueatur. sed sicut supra dictū ē in rebus naturalibus inueniri oꝫ qdaꝫ motus īmortalis ⁊ incessabilis. ⁊ ꝙ totū ens. i. dispō huius vniuersi maneat in sua dispositiōe ⁊ in eodeꝫ statu. Ex imobilitate eniꝫ principii qd̄ ponitur manere īmobile: sequit̄ ꝙ totuꝫ vniuersuꝫ habeat quandaꝫ permanentiā sempiternaꝫ: fꝫ qd̄ continuatur primo principio imobili recipiendo influentiaꝫ ab ipso. Deinde eꝫ dicit.

Lec. 1.

Lec. 2.

Nō est autem idem moueri scd̄m accidēs a seipso et ab altero. Ab altero qdem. n. inest ⁊ eorum que sunt in celo quibusdam principiis quecūqꝫ secūdū plures ferūtur motus. alterū autem corruptibilibus solum.

Excludit quandā obiectiōeꝫ. dixerat eniꝫ ꝙ si aliquod mouens mouetur per accidēs nō mouet motu sempiterno. hoc āt videtur hr̄e instātiā: qꝛ fꝫ eiꝰ positiōeꝫ motus inferioꝝ orbiū: puta solis ⁊ lune ⁊ alioꝝ plāctaꝝ sunt sempiterni ⁊ tn̄ motores eoꝝ vident̄ moueri p accn̄s: si sequimur ea q̄ supius dixit. ea. n. rōne dixit aiaꝫ aialis p accn̄s moueri: qꝛ corpꝰ aialis mouet̄ quodā alio motu ab exteriori pricipio ꝙ nō ē ab aīa. silr āt apparet ꝙ orbis solis mouet̄ quodā alio motu: q̄si delatꝰ ex primi motu orbis fm̄ ꝙ reuoluit̄ ab oriēte in occidentē. isto āt motu nō mouetur a ꝓprio motore: sed ecōuerso ab occidente in orientem. Hanc ergo obiectiōem excludit dicens ꝙ moueri fm̄ accidens pōt attribui alicui fm̄ seipsum vel fm̄ alterum. ⁊ hoc nō est idem. motoribus igit̄ orbium planetarum attribui pōt moueri p accn̄s. s. ēt ita ꝙ orbes ab eis moti p accn̄s mouētur delati ex motu supioris orbis: et hoc est ꝙ dicit ꝙ moueri p accn̄s (ab altero). i. rōne alterius inest qbusdam pricipiis celestiū motuū: quātū ad motores orbiū q mouentur pluribꝰ motibus. s. motu ꝓprio ⁊ motu supioris orbis (sed alterū). s. moueri per accidēs fꝫ seipsum inuenit̄ solū ī corruptibilibus: sicut in aiabꝰ animaliū: ⁊ huiꝰ diuersitatis rō est: qꝛ motores superiorū orbiuꝫ nō cōstituūt̄ in suo eē ex sua vniōe ad corpora. ⁊ eorū annexio est innarrabilis: ⁊ iō q̄uis corpora orbium moueant̄ ipsi nō mouent̄ p accn̄s: sed aīe q̄ mouent aialia cōstituūt̄ ī suo eē fm̄ vniōnē ad corpora et variabiliter eis cōnectūt̄: ⁊ iō fm̄ trāsmutatiōem corporū ipse et aīe dicūtur p accidēs mutari. Deinde cū dicit.

At uero si aliquod est semper hmōi mouens qdē: īmobile āt ipsum et perpetuum necesse est primū qd̄ mouet̄ ab hoc ꝑpetuum eē.

Co. 52.

Probat ꝙ primus motus est sempiternus. et hoc duabus rationibus. quarum prima dependet ex premissis. et talis est motus qui non est semper inuenitur esse a motore qui mouetur per se vel per accidens. vt ex predictis patet. cum ergo primum mouēs sit immobile ⁊ perpetuum. ita ꝙ nec per se nec per accidens mouetur necesse est ꝙ primum mobile quod mouet̄ ab hoc motore perpetuo immobili perpetuo moueatur. Est autem attendēdum quod supra probauit immobilitatem primi motoris secundum perpetuitatem motus supra ostensam: hic autem econuerso per immobilitatem primi motoris probat perpetuitatem motus. esset autem probatio sua circularis: si de eodem motu intelligeret. vnde dicendum est quod supra probauit immobilitatem primi motoris ex perpetuitate primi motus ī communi. vnde dixit ꝙ (in his que sunt est incessabilis quidam ⁊ mortalis motus) hic autem per immobilitatem primi motoris probat ꝑpetuitatem primi motus. ex quo manifestum est falsum esse quod commentator dicit ꝙ supra in principio huius .viij. ꝓbauit motū p̄mū eē ꝑpetuū. Scd̄aꝫ rōeꝫ ponit ibi.

Lec. 6.

Hoc autē est manifestū quidē ex eo q̄ non est possibile aliter generationē & corruptionē & mutationem in aliis: nisi aliquid moueat quod moueatur. Immobile quidē enim eundē semper mouebit eodem modo & vnū motū: vel nihil ipsum mutans ad id qđ mouet. Qđ autē mouetur ab eo qđ mouetur quidē: moto autē ab immobili: iam propter id qđ aliter & aliter se hʒ ad res. nō eundē motus erit cā: sed pp id qđ i cōtrariis locis aut spēb9 sunt. cōtrarie exhibebit motū vnū qđq3 alioꝝ: & aliqñ qdē quiescēs: aliquando autem motum.

¶ Que sumit ex ppetuitate gñatiōis. & dicit q̄ p̄mū motū esse ppetuū ē manifestū etiā ex eo qđ non est possibile aliter eē generatōnē & corruptionē & huiōi mutatiōes nō tēporales nisi sit aliqd qđ moueat & moueat. Quod oīs enim mutatio fit ab aliquo motore: iā supra ostēsū est. oʒ ergo gñationē & corruptionē & hui9 mutationes esse ab aliquo motore. nō aūt pñt esse immediate a motore immobili: qꝛ immobile semp mouebit eūdē motū: & eodē mō: qꝛ nō mutabit ei9 dispositio & habitudo ad mobile manē te autem eadem habitudine motoris ad mobile semper manet idem motus. non autē generatio & corruptio semper eodē modo sunt: sed qñq3 aliqd generat qñq3 corrūpit. non ergo sunt immediate a motore imobili. sʒ a motore mobili. Qđ mouetur a motore non moto. Quod aūt mouetur a motore immobili in alteratione diuersorum motuum potest habere perpetuitatē: qꝛ propter id quod mouens mobile aliter & aliter se habet ad res motas nō causabit eundem motum semper. sed magis diuersum propter id quod in diuersis locis mouetur. si moueatur motu locali. vel diuersis speciebus: si moueatur motu alterationis causabit contrarium motum in aliis: & faciet quandoq3 quiescere quandoq3 autē moueri: dicit aūt (cōtrariis locis aut speciebus) qꝛ nondū est pbatū qua spē motus primum mobile moueatur. sed hoc infra regret. Sic igitur inquantum mouetur est causa diuersitatis motuum. Inquantum vero mouetur a motore imobili ē cā ppetuitatis in hac mutationum diuersitate. Ipsa ergo perpetuitas generationis dicit primum motum esse perpetuum & a motore immobili moueri. Est autem sciendū q̄ hę rationes quibus Ar. probare nititur primum motum esse perpetuum non ex necessitate concludunt. pt enim contingere absq3 omni mutatione primi motoris q̄ non semper moueat. sicut supra ostensum est in principio huius octaui.

Lec.7. 48.

¶ Deinde cum dicit.

Manifestū igitur factum est ex dictis & qđ secundum principia dubitauimus. Cur igitur non omnia aut quiescunt: aūt mouentur: aut alia semper quidē mouentur. alia vero semp quiescūt sed qdā aliquādo qdē: aliquādo nō. hui9 .n. causa manifesta nūc est. qñ alia qdē ab imobili mouētur. ppetuo. vnde semp mutāt. Alia vero ab eo qđ mouetur & mutato. Quare et hoc necessarium est mutari. Immobile autem sicut dictum est. sic simpliciter et similiter et in eodē pmanēs vnū et simplicē mouebit motū.

¶ Infert quādā conclusionē quā supra dimiserat insolutā. s. quare qdā mouēt semper & quedā nō mouent semp & dicit q̄ cā huiōi manifesta est ex premissis. que .n. mouent a motore imobili: & a perpetuo mouent & sp. que aūt mouent a motore mutato non semper mouent: quia immobile vt prius dictū ē: cū simplr & similiter & i eadē dispositione maneat mouebit vnū motum & simplicem.

At vero aliud facientibus principium magis erit de his manifestum. Considerandum enim est vtrum aliquem motū cōtigit esse cōtinuū: aut nō: & si cōtigit: quis hic & qs prius est motuū. Manifestū aūt q̄ siquidē necessariū est semp motū esse. Primus aūt hic et cōtinu9: qꝛ p̄mū mouēs mouet ipʒ motū: necessariū ē vnū & eūdē eē & cōtinuū et p̄mū.

co.54.

Lectio decimaquarta.

Postquam Philosophus ostēdit q̄ primum mouens est immobile: & primus motus est ppetu9: hic incipit ostēdere quis sit primus motus: & quale sit primum mouens. & diuidit in partes duas. In prima ostendit quis sit p̄mus motus. In secunda quale sit primus mouēs ibi. (Qđ aūt hic necesse est.) Circa primū duo facit: primo dicit de q̄ est intentio. secundo requiritur propositum ibi. (Trib9 enim existentibus.) Dicit ergo primo q̄ ad hoc q̄ premissa certius considerentur: oportet ab aliquo principio incipere: vt scilicet consideremus vtrum sit aliquis mot9 quem contingat esse in infinitum continuum. & si contingat aliquem motū talē eē. quis ē hic: & quis ē etiā prim9 motuū. & ne aliquis putaret aliū esse quē contingat eē cōtinuū: & qui est primus. Ad hoc excludendū subiungit: manifestū esse q̄ cum necessariū sit motū semper esse: & q̄ primus est in sempiternum continuus: propter hoc q̄ causatur a primo mouente immobili: necesse est q̄ sit vn9 & idem motus quem contingit esse in sempiternum continuum: & qui est primus. ¶ Deinde cum dicit.

Trib9 aūt existētib9 alio qdē ē scđʒ magnitudinē & alio scđʒ passiōez: & quodā scđʒ locū: quem vocam9 loci mutatōez: hūc necessariū ē p̄mū eē. impossibile enī ē augmētū eē alteratōe nō preexiste. Qđ .n. augmētaf: ē qdē tāq3 simili augmētef: ē aūt tāq3 dissimili. Cōtrariū .n. alimentū dicit cōtrario adducif aūt oē scđm simile simili. necesse ē igit alteratōez i cōtraria eē mutatōem. At vō si alterabif: idigebit eē alterās & agēs ex potētia calido actu calidū. Manifestū igitur q̄ mouēs nō similit se hʒ: sʒ aliqñ qdē ppius: aliqñ aūt lōgi9 ei qđ alteraf. Hec aūt sine loci mutatōe nō cōtigit eē. si g̃ necē ē sp motū. eē necesse ē & loci mutatōez sp eē priā motuū. Et i loci mutatōe si ē alia qdē pria alia vō posteriō pria

Co.55.

¶ Ostendit propositū: & prio p rōes: scđo p antiquorū dicta ibi. (Qđ aūt sʒ locū mutatō.) Circa p̄mū duo facit. prio ostendit q̄ motus localis est primus: scđo qs mot9 localis ibi. (Que aūt loci mutatio.) Primū ostendit tripliciter. primo quidem per proprietates motuū: scđo p distinctionem prioris & posterioris ibi (Amplius & hinc considerantibus.) Tertio p ordinē mobiliū ibi. (Manie autem manifestū est.) Circa primum pōit duas rōes circa quarum primā sic pcedit. primo enī proponit qđ intendit: & dicit q̄ cum sint tres spēs motus. vnus quidem qui est scđm quantitatē: q vocatur augmentum & diminutio: alius autem qui est scđm passibilē qualitatē: & vocatur alteratio: tertius autem qui est scđm locum: & vocat loci mutatio: necesse ē q̄ iste sit primus inter oēs. & hoc probat sic. qꝛ impossibile est q̄ augmentū sit primus motus. augmentū enim esse non potest nisi alteratio preexistat: qꝛ illud quo aliquid augmentatur est quodāmodo dissimile & quodāmodo sile. q̄ enim sit dissile pʒ: qꝛ illđ quo aliquid augmentatur ē alimentum quod est in principio cōtrariū: et qđ nutrit pp diuersitatem dispositionis. Sed quando iam additur vt augmentum faciat: necesse

Te.20.

est q̄ sit simile: de dissimilitudie āt nõ trãsit ad similitudinem nisi per alterationez. necesse est ergo q̄ ante augmẽtũ p̄cedat alteratio p quã alimentũ de vna cõtraria dispositione mutet in aliã. Scḋo vo ostẽdit q̄ ante oẽz alteratiõnẽ p̄cedat motus localis: q: si aliquid alterat necesse est q̄ sit aliqd alterans qḋ potẽtia calidũ faciat esse actu calidũ. si autem hoc alterans semper esset eodẽ modo p̄pinquũ in eadez distantia ad alteratum: nõ magis faceret calidũ nunc quã p̄ius. Manifestũ est ergo q̄ mouens in alteratõe nõ similiter distat ab eo qḋ alterat: sz aliqñ ẽ p̄pinquius aliquando remotius. qḋ non potest cõtingere sine loci mutatione. Si ergo necesse est motũ semp eẽ. necesse est loci mutatõez semper eẽ cũ sit p̄ima motuũ. ⁊ si inter loci mutationes vna est prior alia: necesse est si p̄emissa sunt vera q̄ p̄ima sit sempiterna. Scḋam rõnẽ ponit ibi.

Amplius āt omniũ passionũ principium densitas ⁊ raritas. Et graue nanq3 ⁊ leue: ⁊ molle ⁊ durum: ⁊ calidum ⁊ frigiduz dẽsitates videntur esse ⁊ raritates quedaz. Densitas āt ⁊ raritas cõgregatio ⁊ disgregatio sũt: scḋz q̃s gñatio ⁊ corruptio dicit̃ sbarũ. Que āt cõgregant̃ ⁊ disgregant̃: necesse ẽ scḋz locũ mutari. At vero scḋm eius qḋ augmentat̃ et decremẽtũ patientis mutatur scḋm locuz magnitudo.

¶ Que talis est alteratio sicut in. vii. p̄batuz est fit scḋm passiones vel passibiles qualitates: inter quas scḋm antiquoꝝ opinionẽ p̄incipiũ esse videtur densitas ⁊ raritas: q: ⁊ graue ⁊ leue ⁊ molle ⁊ durum ⁊ calidũ ⁊ frigiduz: videntur consequi raꝝ ⁊ densum ⁊ fm̃ es distingui. In elementis enim densa quidem inueniuntur grauia ⁊ frigida: rara vero calida ⁊ leuia. ⁊ hoc quidem aliquãdo verum est si in possibilibus ordo attendat̃ secundum p̄pinquitatẽ ad materiale p̄incipium. Nam raruz ⁊ dẽsuz videntur maxime ad materiam p̄tinere: vt p3 ex his q̃ in quarto sunt dicta: densitas aũt ⁊ raritas videntur esse quedam congregatio ⁊ disgregatio scḋm quas. s. congregationẽ ⁊ disgregationẽ antiq philosophi ponebãt tã generationẽ q̃3 corruptionẽ substãtiaꝝ. quaꝝ qdẽ opinionẽ nũc vtitur vt p̄babili anteq̃3 veritatem generatiõis ⁊ corruptiõis ostẽdat i libro de generatione. Illa aũt que congregantur ⁊ disgregantur ex hoc ipso scḋm locum mutari videntur. loci ergo mutatio p̄incipiũ ẽ alteratõis. Sz attendendum q̄ congregatio ⁊ disgregatio corporum existentium in actu ad motum localem pertinet: congregatõ vero ⁊ disgregatio scḋm q̄ eadẽ mã cõtinet̃ sub maguis vel paruis dimensionib⁹: nõ pertinet ad motum localez: sed ad motum alterationis. ⁊ scḋm hoc Ar. sup̄a i quarto assignauit rõnẽ rari ⁊ densi: sed hic loquitur secũduz q̄ erat p̄obabile ex opinione alioꝝ philosophoꝝ sicut autez mot⁹ localis requirit̃ ad alterationẽ: ita etiaz requirit̃ ad augmentũ: necesse ẽ enĩ q̄ ei⁹ qḋ auget̃ ⁊ decrescit magnitudo mutet̃ scḋm locũ. q: qḋ augetur excrescit in maiorem locum: quod autẽ decrescit in minorẽ cõtrahit̃. sic ergo patet q̄ motus localis est naturaliter p̄ior ⁊ alteratione ⁊ augmento. ¶ Deinde cum dicit.

Amplius et hinc considerãtibus erit manifestum q̄ loci mutatio p̄ria. Primũ. n. sicut et in aliis: sic et in motu dicetur vtiq3 primum multifarie. Dicit̃ āt prius: quo non existẽte non erunt alia. illud vero sine reliquis. Et quod secundum substantiam. et quod tempore.

¶ Probat idẽ distinguendo modos p̄ioris ⁊ posterioris. ⁊ dicit q̄ ex hac cõsideratione manifestuz erit q̄ loci mutatio est p̄ima inter motus: quia sicut in aliis rebus p̄ius aliquid altero dicitur multipliciter: ita ⁊ in motu dicitur enim vno modo p̄i⁹ natura: quo nõ existẽte nõ erũt alia: sed illud põt esse sine aliis. sicut vnum est p̄ius duobus q: duo nõ possunt eẽ nisi sit vnum: vnuz aũt põt esse si nõ sint duo. scḋo dicit̃ aliqd p̄i⁹ tp̄e. quod. s. est remotius a presenti. sicut in preterito. vel p̄pinquius sicut i futuro. vt in quarto dictuz ẽ. Tertio dicit̃ aliquid p̄i⁹ scḋz substantiã. s. scḋm substantie complementum: sicut actus est p̄ior potentia: ⁊ perfectum imperfecto. Scḋo ibi.

Quare quoniã motũ quidẽ necesse est eẽ continue: erit vtiq3 cõtinue: aut qui continuus aut qui cõsequẽter. Magis aũt qui cõtinuus et dignius ẽ cõtinuũ q̃3 cõsequẽter eẽ. Digni⁹ āt semp accipim⁹ in na eẽ: si possibile est: possibile āt est cõtinuũ eẽ: monstrabit̃ autem posterius. Nunc aũt hoc supponatur: et hunc neq3 vnum aliud possibile ẽ esse: sed aut loci mutationẽ. Necesse est igit̃ loci mutationez esse p̄imã. Neq3 vna eni necessitas est: neq3 augmẽtari neq3 alterari quod fertur: nam neq3 fieri aut corrũpi. Hoꝝ aũt neq3 vnum cõtingit: nisi continuus sit quem mouet primum mouẽs.

¶ Probat motũ localẽ eẽ p̄imũ trib⁹ modis p̄dictis: ⁊ p̄mo q̃tũ ad p̄imũ: scḋo q̃tũ ad scḋz ibi. (Adhuc tẽpus.) tertio q̃tũ ad tertiũ ibi. (Omino āt vt.) Dicit ergo q̄ cuz necesse sit sp̄ motũ eẽ: vt sup̄a p̄batũ ẽ: hoc p̄t itelligi dupliciter: vno mõ q̄ sit aliq cõtinu⁹ mot⁹. Alio mõ scḋm q̄ sunt mot⁹ cõsequẽter se habẽtes: inter quos nihil sit mediuz magis āt saluat̃ sempiternitas mot⁹ si mot⁹ sit cõtinuus ⁊ iteꝝ digni⁹ ẽ eẽ cõtinuũ q̃3 cõsequẽter: q: pl⁹ h3 de rõe vnitatis ⁊ p̄petuitatis sp āt i nã debem⁹ accipẽ qḋ digni⁹ ẽ. si sit possibile. Est āt possibile aliquẽ motũ eẽ i ifinitũ continuũ. nõ āt aliquẽ aliud nisi loci mutationẽ. qḋ nũc qdẽ supponat̃: posteri⁹ qdẽ p̄babit̃. ex q̃ appet q̄ necesse ẽ ponet̃ motũ localẽ esse p̄imũ. alij eni mot⁹ nõ reqrunt̃ ad hoc q̄ sit mot⁹ localis: nulla eni necessitas ẽ vt id qḋ mouetur scḋz locũ augmẽtet̃ vł alteret̃: q: nõ ẽ necesse q̄ corp⁹ qḋ mouet̃ scḋz locũ generet̃ aut corrũpat̃. augmẽtũ āt ⁊ alteratõ locũ habẽt i his q̃ generant̃ ⁊ corrũpant̃. Sz nullũ horũ motuũ eẽ cõtigit: nisi sit ille mot⁹ sempitern⁹ quem mouet p̄imũ mouẽs: quẽ dixim⁹ nõ eẽ nisi motũ localẽ. sic igit̃ mot⁹ localis põt eẽ sine aliis sed nõ ecõuerso. ẽ ergo p̄imus p̄imo modo p̄ioritatis. ¶ Deinde cum dicit.

Adhuc tempore p̄ior est: p̄petuum enim contingit solum mouere secundum hunc.

¶ Probat q̄ sit p̄⁹ tp̄e. ⁊ circa h̃ duo facit. p̄io ostẽdit q̄ simpliciter loquẽdo ẽ p̄i⁹ tp̄e. q: id qḋ ẽ p̄petuũ simplr loquẽdo ẽ p̄i⁹ tp̄e q̃3 nõ p̄petuum: solum aũt motuz localẽ contingit esse perpetuum: vt dictum est: ergo simpliciter loquendo est p̄ius tempore. Secundo ibi.

Sz ĩ vno qdẽ aliquo habẽtiũ gñationem loci mutationẽ necesse ẽ postremam motuum esse. Post eni ipsum fieri alteratio et augmentũ. Sz loci mutatio iã p̄fectoꝝ motus est. Sz alteꝝ necesse motũ esse scḋm loci mutationem prius: q̄d et gñationis cã erit his que fiũt non factũ: vt generãs ei⁹ q̄d gñat̃. Qm̃ videtur vtiq3 gñatio eẽ prima motuum: p̄p id q̄ fieri oꝫ rẽ p̄imum: hoc in vno quidez quolib3 eoꝝ q̄ sunt. sic se h3. sz alteruz necesse est prius aliqd moueri his que fiunt. cum et ipsum non factuz et isto alterũ prius. Qm̃ igitur generationem ĩpossibile est esse prima: omnia eniz essent que mouentur corruptibilia: manifestum est q̄ ne

q꧰ cõsequentiũ motuum neq꧰ vnus prior est. Dico autem cõsequẽtes augmentũ postea alterationem et decrementum et corruptionem. Omnes.n. posteriores generatõne sunt. Quare si nõ est generatio prior loci mutatiõe neq꧰ aliarum neq꧰ vna permutationum.

¶ Excludit quandã obiectionẽ per quã videt͛ hoc remoueri: q͛ si consideremus aliquod vnũ corpus qd de nouo generetur loci mutatio est postrema tẽpore inter oẽs motus: q͛ p͛ͦ generatur: postea alteratur ⁊ augetur ⁊ deinũ habet motũ scđm locũ qñ iã perfectuz est: vt patet in homine ⁊ in pluribus animalibus: sed p͛ hoc nõ excluditur quĩ simpliciter motus localis sit primus tẽpore. q͛ ante oẽs istos motus q̇ sunt in hoc generato: necesse ẽ precedere quẽdã motũ localẽ in aliquo priori mobili: quod sit cã generationis his que generant͛: sicut generãs est cã eius quod generat͛: ita tamen ꝙ ipsum nõ est generatuz. Quod aũt motus qui p͛cedit generationẽ sit in otus localis: ⁊ ꝙ sit simpliciter primus motuũ oñdit subdẽs (qm̃ generatio videt͛ eẽ prima motuũ in his que generant͛: q͛ primo oꝫ rez fieri) q̃ʒ moueat͛: ⁊ hoc veruz est in quocũq꧰ generato: sed tñ necesse est esse aliqđ prius motum q̃ʒ ea que generant͛: ⁊ ꝙ ipsuz nõ sit generatũ: vel si est generatũ: ꝙ etiã illo p͛ori sit aliud prius: ⁊ sic vel p͛cedetur in infinitũ, quod ẽ ip͛ossibile: vt supra oñsum ẽ: vel p͛ueniet͛ ad aliquod primũ. sed ip͛ossibile est generationẽ eẽ primã q͛ sic sequeret͛ ꝙ oĩa que mouent͛ eẽnt corruptibilia oẽ enĩ generabile est corruptibile. si ergo p͛mũ mobile generatur: sequitur ꝙ sit corruptibile: ⁊ per consequens oĩa cõsequentia mobilia: si ergo generatio nõ est prima simplr̃ manifestũ est ꝙ nullus cõsequẽtiũ motuũ põt eẽ simpliciter primus: ⁊ dico cõsequẽtes motus augmẽtũ alterationẽ decrementũ ⁊ tandẽ corruptionez. qui oẽs motus p͛ generationez sequuntur: si ergo generatio nõ est prior loci mutatione: sequitur ꝙ nulla aliaꝝ mutationuz possit eẽ prior simpliciter: quare loci mutatio. ⁊ ita cũ necesse sit esse aliquam primam simpliciter: sequitur ꝙ loci mutatio sit prima. ¶ Deinde cum dicit.

Lec.9.

Co.58.

Oĩo ãt videtur ꝙ sit ip͛erfectũ ad pricipiũ ĩ ens. Quare qđ gñatiõe posteri⁹: nã pri⁹ ẽ. Ultimũ ãt loci mutatio oĩb⁹ inest q̇ sunt ĩ generatiõe. Unñ alia oĩo ĩmobilia sunt viuentiũ ꝑꝑ indigentiã organi: vt plãte ⁊ multa genera aĩaliũ. ꝑfectis ãt inest. Quare si magis inest loci mutatio magis cõprehendentibus nãm et mot⁹ hic p͛m⁹ alioꝝ vtiq꧰ erit scđꝫ sb͛az ꝑꝑ h.

¶ Probat ꝙ motus localis sit prim⁹ perfectione. ⁊ hoc oñdit dupliciter p͛mo sic. Omne qđ sit dũ sit est imperfectũ ⁊ tendit ad principiũ. i. vt assimilet͛ principio sue factionis qđ est p͛mũ naturaliter. ex quo pꝫ ꝙ id qđ est posterius in generatione est prius s͛m naturam: sed in p͛cessu generationis in oĩbus generalibus vltimo inuenit͛ loci mutatio nõ solũ in eodẽ: sed etiã cõsiderando totũ p͛gressum nature generabiliũ inter que quedã viuentia sunt penitus immobilia scđm locũ propter indigentiã organi: sicut plante que non habent organa motus processiui: ⁊ similiter multa genera aĩaliuz: sed perfectis aĩalibus inest motus localis. si igitur loci mutatio inest illis que magis cõprehendunt naturam idest que magis perueniũt ad perfectionem nature: sequitur ꝙ motus localis sit prim⁹ scđꝫ substãtie perfectionem inter omnes motus: Secũdo ibi.

Co.59.

Et quia nequaq̃ꝫ substantiam mutat: qđ mouetur motu in eo quod fertur. Secundum enim hunc soluz nihil mutatur in esse: sicut ei⁹ quod alteratur quale. eius autem quod augetur ⁊ decrementum patientis q̃ʒtum.

¶ Ostendit idez sic. q̃ʒto aliquis motus minus remouet a mobili: tanto subiectuz eius est perfectius: ⁊ sic ipse motus etiaz est perfectior quodammodo. secundum autem motum localez nihil remouetur ꝙ enim sit subiecto mobili: secundum autem alterationem fit transmutatio scđm qualitatem: in augmento ⁊ decremento secundum quãtitatem que insunt subiecto: transmutatio vero generatiõis ⁊ corruptionis attenditur secundum formam que constituit substantiam subiecti: motus autem localis est solum secundum locum qui exterius continet: relinquitur ergo ꝙ motus localis sit maxĩe perfect⁹. ¶ Deinde cũ dicit.

Co.60.

Maxime autem manifestuz est: quia mouens ipsum seipsum maxime mouet hunc proprie: q͛ secundum locum ⁊ etiam dicimus hic esse eorum qui mouentur ⁊ mouentium principium ⁊ primum in his que mouentur ipsum seipsum mouens. Quod quidẽ igitur loci mutatio prima sit manifestum est ex his.

Co.61.

¶ Probat ꝙ motus localis sit primus ex parte mobilis manifestum est enim ꝙ mouens seipsum propriissime mouet se secundum motum localem. cum igitur mouẽs seipsum sit principium aliorum mouentium ⁊ mobiliũ: ⁊ per consequens sit primum inter omnia que mouentur: sequitur ꝙ motus localis qui est ei proprius sit primus inter omnes motus. sic igitur concludit ex premissis ꝙ loci mutatio sit prima inter omnes motus.

Quae autem loci mutatio prima sit: nũc monstrãdũ ẽ. Simul autez ⁊ ꝙ nunc ⁊ prius positum ẽst: ꝙ contingit quẽdam motum continuuz esse ⁊ perpetuuz: manifestum erit eadem methodo. Quod quidez igitur aliorum motuum continuum neq꧰ vnũ contingit ẽsse: ex his manifestum est.

Lectio decimaquinta.

Postquam Philosophus ostẽdit ꝙ motus localis sit primus inter omnes motus: hic ostẽdit quis motus localis sit primus. ⁊ q͛ sicut supra dixit necesse est eundem esse motũ continuũ ⁊ priuꝫ diuidit͛ h͛ ꝑs ĩ duas. i. p͛ma oñdit q͛s motus possit esse semper continuus. In secunda ostendit ꝙ ille motus est primus ibi. (Quod autem lationum circularis.) Primam autem pars diuiditur in tres partes. in prima ostendit ꝙ nullus mot⁹ põt esse cõtinuus nisi localis: in secunda ꝙ nullus motus localis põt esse cõtinuus preter circularem: ibi. (Qđ autem cõtingit esse quedã) in tertia ostendit ꝙ motum circularem cõtingit esse cõtinuum ibi. (Qđ autem in circulari.) Circa primum duo facit. primo p͛ponit ꝙ intendit. secundo p͛bat p͛positum. (Omnes enim ex oppositis.) Dicit ergo primo ꝙ cum ostensum sit ꝙ loci mutatio est prima inter omnes species motus. nunc ostendendum est que loci mutatio sit prima. q͛ eius etiam sunt multe species: vt in .vii. ostensum est. ⁊ simul etiam secundum eandem methodum. i. artem. i. secundum eandem artificialem considerationez erit manifestũ id quod nunc paulo supra diximus ⁊ qđ etiaz prius suppositũ est in p͛ncipio huius .viii. ꝙ contingit aliquem motum eẽ cõtinuum ⁊ perpetuum. oportet enim q̇dem sit primus ⁊ continuus: vt supra ostensum est: ⁊ ideo sub eadem cõsideratiõe vtrumq꧰ eorum cadit ꝙ ergo nulla alia species motus preter loci mutationez possit esse cõtinua ⁊ perpetua: manifestum est ex his que dicentur. ¶ Deinde cum dicit.

Lec.14.

Lec.3.

Lec.14.

Omnes enim ẽx oppositis in contraria sunt motus ⁊ mutationes: vt generationi quidem ⁊ corruptioni ens et non ens termi-

ni sunt. Alterationi contrarie passiones: augmento et decremento: aut magnitudo: aut paruitas: aut perfectio magnitudinis: aut iperfectio. Contrarii autez sunt: qui sunt ī contraria. Quod autem non semper mouetur secundū hunc motum existens prius necesse est prius quiescere. Manifestum igitur quoniam quiescet in contrario mutans.

¶ Ostendit propositū. et circa hoc duo facit. primo ostēdit q nulla alia species mutationis preter localē potest esse continua et perpetua vna et eadez existens. secundo q nec due mutationes alie opposite possunt sibi succedere sine interpositione quietis ibi. (Quod autem in generatione.) Circa primum duo facit. primo ostendit propositū. secundo excludit quasdam obiectiones ibi. (Nihil enim differt.) Circa primum duo facit. primo ostendit propositum in motibus. secūdo in mutationibus ibi. (Similiter autem et in mutationibus.) Proponit ergo primo vnā propositionem que communiter vera est tam in motibus q in mutationibus: q scilicet omnes motus et mutationes sunt ex oppositis ī opposita. a qua generalitate excipitur quodāmodo loci mutatō: vt in fine. vi. dictū est. generatio enim et corruptio que sunt mutationes habent pro terminis esse et non esse. alterationis vero termini oppositi sunt contrarie passiones. i. passibiles qualitates: vt calidum et frigidum: album et nigrum. augmenti vero et diminutionis oppositi termini sunt magnum et paruum: siue perfectum et imperfectum in magnitudine seu quantitate. Manifestum est autem ex his que dicta sunt in. v. q motus qui sunt in contraria sunt contrarii. motus igitur qui est in album contrarius est motui qui est in nigrū sed contraria non possunt esse simul. ergo duz aliquid ad album mouetur non simul mouetur ad nigrum. Quod ergo incipit moueri ab albo in nigrum motu denigrationis: etiam si moueretur motu dealbationis dum fieret album: manifestuz est q non poterat simul moueri motu denigrationis. Quod autez prius existebat si non semper mouebatur aliquo motu determinato. necesse est dicere q prius quiescebat quiete opposita huic motui: qz omne quod est natum moueri vel quiescit vel mouet. manifestum est ergo q id quod mouetur in aliquod contrarium aliquando quiescebat quiete opposita tali motui. nullus ergo motus qui est in aliquod contrarium potest esse continuus et perpetuus: si ergo huic conclusioni addatur quod primo positum est scilicet q omnis motus alterationis vel augmenti vel decrementi sit in aliquod contrarium: sequetur q nullus huiusmodi motus possit esse continuus et perpetuus.

¶ Deinde cum dicit.

Similiter autem et in mutationibus. Opponuntur. n. generatio et corruptio simpliciter et singularis singulari. Quare si impossibile ē simul mutari oppositas. non erit continua mutatio. sed medium erit ipsorum tempus.

¶ Ostendit idem in mutationibus scilicet in generatiōe et corruptione: qz generatio et corruptio opponuntur: et vniuersaliter secundum oppositionem entis et non entis et iterum in singulari: sicut generatio ignis opponitur corruptioni ignis secundum oppositionem esse ipsius et non esse. vnde si impossibile est simul esse oppositas mutationes: sequetur q nulla mutatio sit cōtinua et perpetua: eodem modo sicut et prius de motibus: sed necesse erit inter duas generationes eiusdem interuenire medium tempus in quo erat corruptio et similiter inter corruptiones tempus generationis.

¶ Deinde cum dicit.

Nihil eniz differt. contrarias aut non contrarias esse secundum contradictionem mutatiōes si solum impossibile sit eidē simul inesse. Hoc enim rationi nihil vtile est.

¶ Excludit tres obiectiones primo quia posset aliquis dicere q cum mutationes opponantur secundum oppositionē terminorū: termini aūt generationis et corruptionis non sunt contrarij sed oppositi secundum contradictionē: videtur sequi q generatio et corruptio non sunt contraria: et sic non erit eadez ratio de eis et de motibus qui sunt cōtrarij. huic ergo obiectioni respondet dicens q nihil differt mutationes que differunt secundum contradictorios terminos contrarias vel non contrarias: dummodo hoc solum verum sit: q impossibile sit ambas eidem simul inesse. hoc eniz quod est esse contrarium vel nō cōtrarium nihil est vtile ad rationem premissam. Secundā obiectionem excludit ibi.

Neqz si non necesse est quiescere in cōtradictione. neqz est mutatio quieti contrarium. Non enim fortassis quiescit. quod non est. Corruptio autem in non ens. Sed si solum medium sit tempus. sic enim non erit mutatio continua. Neqz enim in prioribus motibus contrarietas vtile fuit. sz nō cōtigere simul eē.

¶ Posset enī aliquis dicere q necesse est illud quod nō semper mouetur prius quiescere: quia motus opponitur quieti: sed hoc non habet locum in mutationibus generationis et corruptionis quibus non opponitur quies proprie loquendo vt in. v. dictuz est. Huic ergo obiectioni respōdet dicens q nihil etiam differt quantum ad propositam rationem: si non est necesse quiescere in aliquo contradictoriorum terminorum: neqz etiam si mutatio non contrariatur quieti: quia fortasse illud quod non est non potest quiescere: corruptio autem est in non esse vnde videt q in termino corruptionis non potest esse quies. sed hoc solum sufficit ad propositū: si sit tempus mediū inter duas generationes: sic enim consequens erit q neutra istarum mutationum sit continua. Post hoc autem redit ad primam. et dicit q ideo non differt contrarias aut non cōtrarias esse secundum contradictionem mutationes: quia neqz in prioribus in quibus agebatur de motibus: non erat vtile ad propositum q in eis est contrarietas: sed q non contingit eos simul esse: quod non est proprium contrariorum: sed commune omnibus oppositis. Tertiaz obiectionem: excludit ibi.

Non oportet autem turbari. quod idē pluribus erit cōtrarium. vt motus et statui et motui qui est in contrarium. sed hoc solum est accipere quod oppinatur quodammodo et motui et quieti motus contrarius. sicut equale et mensurabile excellenti et ei quod excellitur. et quod non contingit simul oppositos neqz motus neqz mutationes esse.

¶ Dixerat eni supra motus eē cōtrarios qui sunt i cōtraria: cuz ergo motus sit cōtrarius quieti: videt seq q vni sunt duo cōtraria: qd est impossibile: vt pbat in. x. meta. Ad hoc ergo excludēduz dicit q nō oz de hoc turbari qd videt sequi idē eē cōtrariū pluribus. s. mot quieti et motui qui est in contrariū. Sed hoc solū debemus accipere q vnus motus cōtrarius opponitur quodāmodo et motui cōtrario et quieti motui qdē contrario sm directā contrarietatē: quieti aūt magis sm oppositionē priuatiuaz: qz tamē hz aliqd de cōtrarietate in quantū quies opposita ē finis et cōplementū contrarij motus. sicut etiaz equale et cōmensurabile opponit quodāmodo duob. s. excellenti et ei qd excellit sine magno sine paruo: qbus opponitur secundū priuationē magis: vt pz in. x. meta. et itez hoc oz accipe q nō cōtigit simul eē neqz oppositos motus: neqz oppositas mutationes. ¶ Deinde cum dicit.

Lec. vide.

Lec. 8.

Lec. 2.

Lec. 8.

Lec. 8.

Amplius in generatione ⁊ corruptione ⁊ penitus inconueniens esse videbitur: si factuꝫ mox necesse est corrumpi: ⁊ nullo tēpore permanē. Quare ex his vtriqꝫ fides alijs fiet: physicum enīꝫ est quod similiter se habet in oibꝰ.

Co. 63

Ostendit ꝙ non solum inter duos motus vel mutatiōnes eiusdeꝫ speciei oportet esse mediū tempus: ⁊ ꝙ nulla mutatiō vna que ē in aliqō oppositoꝝ pōt esse perpetua ⁊ ꝯtinua: sed illud ꝙ īpossibile ē ꝙ opposita motuū aut mutationes sic succedūt sibi inuicē: ꝙ nō intercidat tempus mediū. hoc enim videt̄ penitus inconueniens generatione ⁊ corruptiōe: si aliquando aliqd factū ē generatiōne cōpleta stati necesse sit ꝙ corruptio incipiat: ⁊ ꝙ nullo tēpore permaneat id quod generatū est. frustra enī aliqd generaretur nisi gñatū eē permaneret. Unde ex his mutationibus pōt fieri fides in alijs hoc enim est nāle qō sīr se hꝫ in oībus. qꝛ semper nā codē mō opat̄: sicut ergo inconueniēs videt̄ ꝙ illud qō gñat̄ statim cū gñatū est corrūpat̄. ita incōueniēs vr̄ ꝙ id qō dealbat̄ statiꝫ ꝙ factū ē album denigretur: ⁊ ꝙ illud quod augetur statiꝫ decrescat. in omnibus enim his nature intentio frustraretur.

Co. 64.

Quoniam autem contingit esse motuꝫ infinitum vnum ⁊ continuuꝫ: ⁊ hic circularis: nunc dicemus.

Lectio .xvi.

Postquam Philosophus ostēdit ꝙ nulla mutatio pōt eē cōtinua ⁊ ꝑpetua nisi localis: hic ostēdit ꝙ nulla loci mutatō pōt eē ꝯtinua ⁊ ꝑpetua nisi circularis. ⁊ circa hoc duo facit. primo ostēdit ꝓpositū demōstratiue: scdō logice ibi. (Rationabiliter.) Circa primū duo facit. pmō ostēdit ꝓpositū secūdo ex veritate determinata soluit quasdā dubitatōes ibi. (Unde ⁊ ad dubitationem.) Circa primuꝫ tria facit. primo dicit qō principaliter intendat. intendit enī ostendere ꝙ possibile est esse quendam motum qui vnus existēs in infinitum continuetur: ⁊ ꝙ talis motus est solum circularis. ⁊ hoc primo ostendit. Secundo ibi.

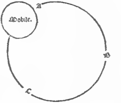
Omne quidem enim mouetur: quod fertur aut circulariter: aut secundum rectitudinē: aut mixtum. Quare si neqꝫ illorum alter continuꝰ ē: neqꝫ ex vtrisqꝫ possibile ē cōtinuū eē.

Ostēdit quō ꝓcedēdū: sitqꝫ: enī oē qō localit̄ fert̄ mouetur: vl̄ circularit̄: vl̄ motu recto vl̄ motu ꝯposito ex vtroqꝫ: sicut aliquis mouet̄ per cordā ⁊ arcū. manifestū est ꝙ si quis duoꝝ simpliciū motuū. s. vel circularis vel rectus non potest eē in īfinitū cōtinuus: ꝙ multo minus ille qui est cōpositꝰ ex vtroqꝫ. vn̄ oportet pretermittere motū cōpositum: ⁊ agere de simplicibus. Tertio ibi.

Quod autem quod fertur. secundū rectū ⁊ finitum: non feratur continue: manifestum ē. Reflectitur enim. Reflexum autem secunduꝫ rectum per contrarios mouetur motus. Contrarius enim secundum locum est qui est sursum: ei qui est deorsum: ⁊ qui est ante: ei qui est retro: ⁊ qui est ad sinistruꝫ: ei qui est ad dextꝝ. Loci enim contrarietates he sunt. Quis autē est vnus ⁊ continuus motus: prius diffinitum est: quia qui est vnius: ⁊ in vno tempore: ⁊ in indifferenti secunduꝫ speciem. Tria enim erant. Quod mouetur: vt homo aut deus ⁊ quando vt tempus: ⁊ tertium in quo. Hoc autēꝫ est locus: aut passio: aut species: aut magnitudo.

Contraria enim differunt specie: ⁊ non vnum sunt loci autem dicte differentie. Signum autem quod motus contrarius est: qui est ab a. ad. b. ei qui est ab ipso. b. ad. a. est quia stant ⁊ repausant ad inuicem: si simul fiant. Et in circulo similiter: vt qui est ab. a. in. b. ei qui est ab. a. in. c. Sistunt enim ⁊ si continui sint: ⁊ si non fiat reflexio: propter id ꝙ contraria sese corrūpunt ⁊ prohibent ad inuicem: sed non qui est in latus: ei qui est sursum.

Signū ꝙ id qō reflectit̄ moueatur ꝯtrarijs motibꝰ.

Ostendit ꝙ motus rectus qui est super magnitudinem rectā ⁊ finitā nō possit esse in infinitū continuus: ⁊ ita nullus motus rectus cōtinuus pōt esse in infinitū. nisi poneretur aliqua magnitudo infinita ī actu: qō supra probatum est in. iii. physicoꝝ. Ostendit aūt hoc dupliciter rōne quarum prima talis est. si aliquid super rectam magnitudinē ⁊ finitā mouetur in infinitum: oportet ꝙ hoc fiat per reflexionem. ostensum est enim in sexto ꝙ magnitudinem finitam pertransit aliquid tempore finito. Cum ergo perueniet̄ ad terminū magnitudinis finite cessabit motus: nisi mobile reuertatur per reflexionem ad principiuꝫ magnitudinis vnde cepit moueri: sed illud quod reflectitur secundum motum rectum mouetur contrarijs motibus: quod sic probat. contrarij motus sunt quorum termini sunt contrarij: vt habitum est in quinto: sed contrarietas loci sunt sursum ⁊ deorsum: ⁊ ante ⁊ retro dextrum ⁊ sinistrum. omne autem quod reflectitur secunduꝫ aliquā istarum contrarietatum: necesse est ꝙ reflectatur. omne ergo quod reflectitur: mouetur cōtrarijs motibus. Ostēsum est autem supra in quinto quis motus sit continuus ⁊ vnus scilicet qui est vnius subiecti: ⁊ in vno tempore: ⁊ in eadem re non differenti secundum speciem. hec enim tria considerantur in omni motu. primum est tempus: secundum est subiectum quod mouetur. vt homo aut deus secundum eos qui corpora celestia deos dicebant. tertium autem est in quo mouetur: quod quidem in motu locali est locus: in alteratione passio idest passibilis qualitas. In generatione ⁊ corruptione species: in augmento ⁊ diminutione magnitudo. Manifestum est autem ꝙ contraria differunt secundum speciē. vnde motus contrarij non possunt esse vnus ⁊ continuus. predicta autem sex sunt loci differentie: ⁊ sic oportet ꝙ sint contraria: quia cuiuslibet generis differentie sunt contrarie. Relinquitur ergo ꝙ impossibile sit id quod reflectitur

Lec. 9. 12.
Lec. 9.
Lec. 8.
Lec. 7.

moueri vno motu continuo. Et quia posset aliquis dubitare an id quod reflectitur contrarijs motibus moueatur propter hoc quod non apparet manifesta ⁊ determinata contrarietas in loco: sicut in alijs generibus in quibus est motus vt supra in quinto dictum est: ideo addit quoddã signum ad hoc idez ostendendum preter rationem supra positaz ex contrarietate terminorum dicit ꝙ signum huiusmodi est ꝙ motus qui est ab. a. in. b. sit contrarius ei q est a. b. in. a. sicut contingit in motu reflexo: quia huiusmodi motus simul (stant ⁊ repausant ad inuicem). i. vnus impedit alium ⁊ facit eum stare ⁊ non solum hoc contingit in reflexione motus recti: sed etiam in reflexione motus circularis. signentur enim in aliquo circulo tria signa . s. a. b. c. constat ꝙ si incipiat moueri ab. a. in. b. ⁊ postea moueat ab. a. in. c. versus aliam partem quod erit reflexio: ⁊ isti duo motus impediunt se ⁊ vnus insistit. scilicet facit stare alium: sed si cõtinue moueat aliquid ab. a. in. b. ⁊ per. b. iterum in. c. non erit reflexio ideo autem motus reflexi impediunt se inuicem tam in recto q̃ in circulo quia hoc est de natura contrariorum ꝙ se impediant ⁊ corrũpant. motus autẽ qui sunt diuersi ⁊ non contrarij nõ se impediunt: sicut motus qui est sursum ⁊ qui est in latus: puta in dextrum vel sinistrum non se impediunt: sed simul potest aliquid moueri ⁊ in sursum ⁊ in dextrum.

Tex. 8.

Deinde cum dicit.

Tex. 65.

Maxime autem manifestum ꝙ impossibile est continuum esse qui est in rectitudine motum: quia reflexum necesse est stare non solum in recta: sed et si secundum circulum feratur. Non enim idem est circulo ferri ⁊ circulum. Est enim aliquando quidem continuuz quod mouetur. Aliquando autem in idem veniens vnde motum est reflecti iterum. Quod autem necesse est stare: fides est non solum in sensu sed in ratione. Principiuz autem hoc est. Tribus enim existentibus principio medio ⁊ fine medium ad vtrumq; est ⁊ vnum numero: ratione autem duo. Amplius aliud est quod est potẽtia: ⁊ quod est actu. Quare rectitudinis que infra sunt terminorum quodlibet signum potentia quidem est medium. Actu autem non ẽ: nisi diuidat hanc: et stans iterum inceperit moueri. Sic autem medium principium fit ⁊ finis principium quidem posterioris. Finis autez principij. Dico autem vt si fertur. a. stet in. b. et iterum feratur in. c. Cum autem continue feratur neq; factum esse neq; abesse possibile est. a. ⁊. b. signum: sed solum esse in ipso nunc: in tẽpore autem nullo preter cuius ipsum nunc est diuisio in toto. a. b. c. Si autem adesse cõcedat aliquis et abesse semper stabit. a. quod fertur. Impossibile enim. est. a. simul adesse in. b. ⁊ abesse: in alio ergo et alio signo temporis est. Tẽpus itaq; erit quod ĩ medio: Quare quiescet. a. in. b. Similiter autem et in alijs signis. Eadẽ enim ratio in omnibus. Cum autem vtatur. a. quod fertur ipso. b. medio et principio et fine: necesse est stare: propter id ꝙ duo facit: sicut vtiq; si et intelliget. Sed ab. a. quidẽ signo abfuit principio. in. c. it affuit: cũ perficiat et stat.

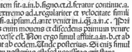
Ponit secũdam rationẽ ad ostendendũ ꝙ motus reflexus nõ potest esse in infinitũ cõtinuus: que quidẽ ratio accipit ex quiete q̃ necesse est interuenire. dicit ergo ꝙ maxime ex hoc manifestũ est ꝙ ĩpossibile est motum rectuz esse continuũ in infinitũ: q: necesse est id qḋ reflectitur quiescere inter duos motus. ⁊ hoc verum est nõ solum si moueatur per lineam rectã: sed ẽt si feratur ſm circulum. ⁊ ne aliquis intelligat ferri ſm circuluz: idẽ esse ꝙ ferri circulariter: ad hoc excludendũ subdit ꝙ nõ est idem (ferri circulo). i. circulariter ſm ꝓprietatatẽ circuli (⁊ ferri circulũ). i. pertrãsire suo motu circulũ. contingit enim aliq̃do ꝙ ſm quandam cõnexionẽ sit motus eius quod mouet: qui. s. pertransit partẽ post partem ſm ordinem partiũ circuli: ⁊ hoc est ferri circulariter. qñq; autem contingit qḋ pertrãsit circulũ: qñ redierit ad principium vnde incepit moueri: nõ pertransire vltra ſm ordinez partium circuli: sed redire retro: ⁊ hoc est reflecti. siue ergo fiat reflexio in linea recta siue in linea circulari: necesse est ꝙ interueniat quies media. ⁊ huiusmodi rei fides accipi potest non solũ ex sensu q: sensibiliter hoc apparet sed etiam ex ratione. cuius quidem rationis principiũ hoc sumendũ est ꝙ cũ tria sint in magnitudine que pertransit scilicet priñcipiũ mediũ ⁊ finis ⁊ mediũ vtrũq; est respectu vtriusq; q: respectu finis est principiũ ⁊ respectu principij est finis ⁊ sic cũ sit vnũ subiecto est duo ratione. Iteruz aliḋ principiũ est sumendũ qḋ aliud est qḋ est in potentia ⁊ quod est in actu. His igitur visis cõsiderandum est ex dictis ꝙ quodlibet signum. i. quodlibet pũctũ signatũ infra terminos linee supra quam aliquid mouet mediũ est in potentia sed non est mediũ in actu nisi fiat diuisio secũdũ motũ ita scilicet ꝙ in illo pũcto id quod mouet stet ⁊ iteruz ab illo puncto incipiat moueri q: sic mediũ illud fiet actu principiũ ⁊ finis principium quidem posterioris in quantũ inde incipit rursus moueri finis aũt primi inquãtũ scilicet ibi terminatus est prim⁹ motus per quietez: sit enim vna linea in cuius principio sit a. in medio. b. in fine. c. moueat ergo ab a. in b. ⁊ ibi stet ⁊ iteruz incipiat moueri ab b. ⁊ referatur vsq; in. c. sic enim manifestuz erit ꝙ b. est finis prioris motus ⁊ principiũ posterioris. Sz si aliquid feratur continue ab a. in. c. sine interpositiõe alicuius quietis: non est possibile dicere mobile factuz esse. idest aduenire neq; abesse idest abscedere neq; in hoc signo quod est a. neq; in hoc signo quod est. b sed solũ hoc potest dici ꝙ in a. vel in. b. sit in quoddam nunc: non autẽ in aliquo tempore erit nisi forte ſm hoc ꝙ aliquid dicit esse alicubi in tempore q: est ibi in nunc temporis. ⁊ ita quod mouetur continue ab. a. in. c. in aliquo tempore erit in. b. scilicet in nunc quod est diuisio quedam illius temporis ⁊ sic dicetur esse. in. b. in illo toto tempore eo modo loquendi dicitur aliquid moueri in die quia mouetur in parte illius diei. Et quia hoc videbatur dubiuz ꝙ id quod fertur non adsit ⁊ absit cuicunq; signo in magnitudine signato que motu pertransitur continuo. Ostendit hoc consequenter dicens ꝙ si aliquis cõcedat ꝙ mobile adsit ⁊ absit alicui signo in magnitudine signato sequitur ꝙ ibi quiescat Impossible est enim ꝙ in eodem instanti adsit ⁊ absit mobile ab hoc signo quod est. b. quia adesse aliquid ⁊ abesse sunt contraria que non possunt esse in eodem instanti. Oportet ergo ꝙ in alio ⁊ in alio nunc temporis mobile adsit ⁊ absit alicui signo magnitudinis. inter quelibet autem duo nunc est tempus medium: ergo sequitur ꝙ mobile quod est. a. quiescit in. b. omne enim quod est alicubi per aliquod tempus est in eodem prius ⁊ posterius. ⁊ similiter est dicendum in omnibus alijs signis vel punctis. quia de omnibus est eadez ratio. vnde manifestum est ꝙ illud quod continue fertur per magnitudinem aliquã in nullo intermedio signo magnitudinis adest ⁊ abest. i. accedit ⁊ recedit. Cum eni dicitur ꝙ mobile adsit alicui signo: vel fiat in eo: vel accedat ad ipsum per huius significatur ꝙ illud signum sit terminus mot⁹ cum autez dicitur ꝙ absit vl' accedat significatur ꝙ sit priñ

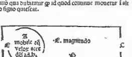
cipium motus non est enim actu mediū signum magni/tudinis nec principiū nec finis mot⁹: q: nec terminat nec īcipit motus ibi. ʒ ī potētia tm̄. Possēt. n. ibi mot⁹ īcipe re vel terminari. vnde nec adest nec abest mobile a signo medio ʒ simpliciter dr̄ eē ibi in nūc esse eni mobile in ali/quo signo magnitudinis cōparatur ad totum motū sicut ad tps: sed cū mobile qđ est. a. vtatur ipo. b. vt medio pri cipio ꝛ fine in actu necesse ē ꝙ ibi stet propter hoc ꝙ facit ipsum mouendo ꝛ stando vnum signū eē duo. s. principiū ꝛ finē sicut ēt contingit in intelligēdo. Possumus. n. simul itelligere vnū punctū eē ī uno subiecto. sed si seorsū; intel ligam⁹ ipsum: vt principiū: seorsum āt vt finem: nō simul hoc continget. ita ꝛ cum id quod mouetur vtitur aliquo signo vt vno: non erit ibi nisi in vno nūc. si āt vtitur eo vt duob⁹. s. ꝛ principio ꝛ fine in actu: necesse erit ꝙ sit ī duo bus nunc: ꝛ per ɔñs ī tēpore medio: ꝛ ita quiescet. Mani festū est ergo ꝙ illud qđ mouetur continue ab. a. in. c. in medio. b. neq; affuit neq; abfuit. i. neq; accessit neq; reces sit: sed a p̄io signo qđ est. a abfuit vel abscessit quasi a pri cipio in actu. i vltīo āt signo qđ est. c. affuit vel accessit: q: ibi perficitur motus: ꝛ mobile quiescit. Et est attēden dum ꝙ in premissis ponit. a. qñq; quidē pro mobili: quā doq; p principio magnitudīs. Ex istis āt p; ꝙ motus re flexus siue ī circulari siue ī recta magnitudine nō pōt esse cōtinuus. sed intercidit quies media: q: actu sit idē finis p̄ mi motus et signū ē qđ principiū reflexōis. sed ī motu cir culari mobile nō vtit aliquo signo vt principio vel fine in actu: sed quolibet signo magnitudinis vtitur ut medio: et ideo motus circularis pōt eē cōtinu⁹ nō aūt reflexus.

Co. 66.

Vnde ꝛ ad dubitationem hoc dicendū habet enim dubitationem hanc. Si enim sit quod est. e. ei quod est. ʒ. eq̄le ꝛ. a. feratur continue ab extremo ad. c. Simul autem sit. a. in. b. signo. et. d. feratur continue. a. ʒ. extremo ad. i. regulariter et velocitate simili ipsi. a. ipsum. d. ante veniet in. i. qȝ. a. in. c. Prius enim mouens et discedens primum venire necesse est. Non ergo simul affuit. a. in. b. et ab fuit ab eodem. Vnde posterius. Si eniȝ simul non posterius est: sed necessitas erit stare.

Ratio qua dubitatur ꝙ id quod continue mouetur ī ali quo signo quiescat.

Lectio. xvij.

Ostquam Philosophus osten dit ꝙ motus reflexus nō pōt esse cōtinuus ꝛ vn⁹. Hic ʒ premis sa soluit quasdā dubitationes. ꝛ diuiditur ī partes tres: sm̄ tres dubitationes quas ex premissis soluit. Scđa pars incipit ibi. (Eodē autē mo do obuiandū est.) Tertia ibi (Manifestat āt.) Circa p̄ mum duo facit. p̄io ponit dubitationē. scđo soluit eā ibi. (Nō ergo ponēdum est ꝛc.) Dicit ergo primo ꝙ hoc qđ dictū est ad probandū ꝙ motus reflexus nō est conti nuus. potest etiam dici ad soluendū quandam dubitatio nem. Est enim vna talis dubitatio sint due magnitudines equales quarꝫ vna dicatur. e. ꝛ. ʒ. sint etiam duo mobilia equaliter velocia: quorū vnū sit. a. ꝛ aliud sit. d. ꝛ moueatur. a. cōtinue ab extremo. i. principio magnitudinis ad. c. d. vero ad. i. feratur. ꝛ ponatur ꝙ in magnitudine que est. e. signetur quoddā signum mediū quod est. b. quod tantum distet a. c. quantū in magnitudine que est. ʒ. distat. ʒ. ab. i. ꝛ ponamus ꝙ simul dū. a. in suo motu continuo ac/cedit ad. b. signū: ꝙ. d. mobile in suo motu continuo recedat a. ʒ. ꝛ veniat ad. i. Cū ergo motus sint regulares ꝛ eq̄ veloces vtriusq; mobilis: sequitur ꝙ prius veniet. d. in. i. qȝ. a. veniat in. c. quia quod prius recedit prius perueniet ad finē equalis magnitudinis. prius aūt recessit. d. a. ʒ. qȝ. a. recederet a. b. q: d. recessit a. ʒ. quando pertingebat ad. b. ergo sm̄ hoc. a. nō simul aduenit in. b. ꝛ recessit ab eo: ꝛ ita sequitur ꝙ posterius recesserit qȝ aduenerit. q: si si/mul adueniret ꝛ recederet nō posterius moueri incipe/ret et ita necessitas est ꝙ. a. dum continue fertur quiescat ī. b. ꝛ sic motus continuus erit compositus ex quietib⁹: si/cut zeno ponebat: vt supra habitum est in sexto.

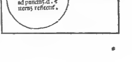
Lec. 2.

Deinde cum dicit.

Co. 67.

Non ergo ponendum est cum. a. affuit secundum. b. ipsum. d. moueri. a. ʒ. vltimo. Si. n. affuit. a. in. b. erit et abesse et non simul sed erat in decisione temporis et non in tempore. Hoc quidem igitur est impossibile sic dicere et in cōtinuo. Sed in reflectenti necesse est sic dicere. Si enim quod est. i. feratur ad ipsum. d. et ite/rum reflectens deorsum feratur vltimo. d. ēt fi ne vtetur ꝛ principio uno signo ut duobus. Unde stare necesse est. Neque simul affuit in ipso. d. et abiit ab ipso. d. ibi enim simul esset et non esset in eodem nunc. At vero olim solutio non danda est: non enim contingit dicere ꝙ secundum ipsum. d. sit ipsum. i. in decisione. nō affuit autem neque defuit. necesse enim est in finem venire qui actu est non potentia. quod quidem igitur est in medio. potentia est. Hoc autē actu: et finis quidem deorsum principium autē sursum: et motuum ergo similiter. Necesse est ergo stare reflectens in recto. Non ergo con/tingit continuū motum in recto et ꝑpetuū eē.

Ostensio ꝙ necesse sit mobile quod reflectitur quiescere ī illo signo a quo reflectitur.

¶ Soluit motam dubitationē fm premissa. Supponebat enim obiectio predcā qd.a.dum cōtinue mouetur accedat ad aliquod signū in medio magnitudinis positū scilicet ad.b.⁊ ꝙ simul dū accedit.a.ad.b.d.recedit a quodā alio signo.s.a.ꝫ qd est cōtra premissa.dictum est enim supra ꝙ cū aliquid cōtinue fertur neqꝫ potest adesse neque abesse idest recedere et accedere a signo medio.ergo non est ponendū hoc ꝙ obiectio supponebat:ꝙ cū.a.assum .1. accessit ab.b.ipsum.d recessit simul a.ꝫ.q: si detur quod .a.accessit ad.b.erit.pari rōne dare ꝙ recesserit ⁊ ꝙ non fuerit simul:sed in duobꝰ instātibus:ita ꝙ tēpore intermedio quieuerit:sed sicut dictum ē priꝰ cum aliquid cōtinue mouebat̄ i aliquo signo medio nō aberat ⁊ aderat:ſꝫ simpliciter erat nō quidem per aliquod tēpus.q: sic quiesceret:sed in decisiōe temporis.i.in aliquo nunc qd diuidit tempus.hoc ergo quod obiectio suppōebat ꝙ scilicet .a. adesset:⁊ ꝙ etiam abesset ab aliquo signo medio. impossibile est dicere in motu cōtinuo:sed i reflexo est necesse vt dicat̄ ita. Si enim aliqd mobile qd est.1.feratur ad punctum qd est.d.et iterū reflectatur. Manifestum ē ꝙ mobile vtit̄ ultimo qd est.d.quasi principio ⁊ fine.s. vno signo vt duobus. vnde necesse est ꝙ ibi quiescat.nec est dicendum ꝙ simul accesserit ad ipsum.d.⁊ recesserit abꝫ eodē:q: sequeret̄ ꝙ simul in eodem instanti esset ibi ⁊ nō esset. Omne enim qd motū est:est in termino ad quē mouebatur:⁊ omne qd incipit moueri nō est adhuc in termino ad quē hoc aūt significatur cū dicimus adesse vel accedere:qd est terminari motum ad punctū illud.cū autem dicimus abesse vel recedere significamus motum incipere. Unde necesse est omne qd accedit vel adest ad aliqd signum esse in eo.qd autē abesset vel abscedit nō est in eo q: ergo impossibile est simul esse ⁊ nō esse in aliquo signo per cōsequens impossibile est ꝙ simul adsit ⁊ absit eidē. vt superius est suppositum. Est autem attendendum ꝙ aliter vtitur hic litteris ꝙ̄ supra. Utitur enim hic.1. ꝑ mobili.d.vero pro termino:supra autem ecōuerso.nō est autem in motu reflexo dando solutio que prius data est in motu cōtinuo.nō enim pōt dici ꝙ mobile qd est.1.sit in termino qd est.d.a quo incipit reflecti solum in decisione temporis.i.in nunc.⁊ quod mobile neque defuerit neqꝫ affuerit eidem:sicut dicebatur in motu cōtinuo: q: in motu reflexo necesse est venire ad finem qui est actu finis ⁊ nō in potentia tantum:sicut mediū in motu cōtinuo erat principium ⁊ finis solum in potentia. Illud ergo qd ē in medio motus cōtinui est in potentia tantum principium ⁊ finis:sed hoc a quo incipit reflexio est actu principium ⁊ finis.finis quidem motus qui erat deorsum puta lapidis.principium autem est in actu motus reflexi qui ē sursum.dum lapis cadens in terram resilit sursum. Sicut ergo in magnitudine in qua est motus signum a quo reflectitur est principium et finis in actu ita ⁊ in ipsis motibꝰ est accipere actu finem vnius ⁊ principium alterius qd: nō esset nisi quies interueniret media. Necesse est ergo ꝙ id qd reflectitur in linea recta quiescat et ita sequitur ꝙ in recta magnitudine nō possit esse motus cōtinuus ⁊ perpetuus:q: magnitudo recta nō est infinita ⁊ ita nō posset esse in perpetuū motus rectus cōtinuus nisi reflecteret̄.

¶ Deinde cum dicit.

Eodem autem modo obuiandum est ad interrogantes zenonis rationem: et volentes si semper medium transiri oportet. Hec autem infinita sunt:infinita autem transire impossibile est. Aut sicut ipsam hanc eandem quidam rationem aliter interrogant:volentes simul moueri cum medietatem prius numerare secundum vnumquodque factum medium. Quare ab eunte totam infinitum accidit numerare numerum.hoc autem confitentur impossibile eē.

¶ Pōit secundam dubitatiōeꝫ.⁊ circa hoc tria facit:pmo mouet dubitatiōem.Scdo excludit quandam solutiōeꝫ in sexto positam ibi.(In primis igit̄.) Tertio pōit verā solutiōem ibi.(Sed verū dicendum.) Dicit ergo primo ꝙ eodem mō per ea que supra ostensa sunt possumꝰ obuiare ad eos qui ponunt obiectiōem zenōis:qui sic volebant argumentari. Omne ꝙ mouetur oꝫ ꝙ prius pertrāseat medium ꝙ̄ perueniat ad fineꝫ.sed infra quoslibet duos terminos sunt infinita media per hoc ꝙ magnitudo ē diuisibilis in infinitū ⁊ ita impossibile est transire media q: infinita nō cōtingit transire.ergo nihil pōt mouēdo ad aliquem terminum peruenire.vel pōt eadem dubitatio aliter formari sicut quidam eaꝫ ꝑponunt. Omne qd pertransit aliqd totum prius pertransit medietatem.⁊ cū medietas iterū diuidatur in medietatem oꝫ ꝙ prius pertransierit medietateꝫ medietatis.⁊ ita omne qd mouetur numerat quandam medietatem pertingendo ad ipsam.sed medietates sic accepte possunt in infinitum ire.ergo sequitur ꝙ aliquid pertransit totam magnitudinem quam numerauit in infinitum.qd est maxime impossibile.

¶ Deinde cum dicit.

In primis igitur rationibus de motu soluimus:per id quod tempus infinita habet i seipso. Non enim inconueniens est:si in infinito tempore infinitum transit aliquis. Similiter autem infinitum vtiqꝫ in longitudine ē et tpe.

¶ Excludit solutiōem quā supra in sexto posuerat ad hāc obiectiōem.⁊ primo recitat eam.scdo excludit ibi.(sed hec solutio ⁊c.) Dicit ergo primo ꝙ predicta obiectio soluta est in sexto cum de motu in cōi agebat̄ per hoc ꝙ sicut magnitudo diuidit̄ in infinita ita ⁊ tempus.⁊ sic eodem mō tempus hꝫ in seipso infinita sicut et magnitudo diuidit̄ in infinitum ⁊ ita nō est incōueniens si īfinita que sunt in tpe q: nō est incōueniens ꝙ infinita magnitudo transeat̄ tpe infinito.sed sicut in sexto ostensum est infinitum eodem mō inuenit̄ in magnitudine ⁊ tpe.

¶ Deinde cum dicit.

Sed hec solutio ad interrogantem quidē se habet sufficienter. Interrogabat enim si infinito tempore infinitum transire atque numerare contingit ad rem autem et ad veritateꝫ nō sufficienter. Si eniꝫ aliquis dimittens magnitudinem ⁊ interrogauerit si infinito tempore contingit infinita transire interroget in ipso tempore eadem.habet enim tempus īfinitas diuisiones:nec adhuc sufficiens hec solutio.

¶ Excludit hanc solutionem.⁊ dicit ꝙ hec solutio sufficiens est ad obuiandum interroganti qui sic interrogabat an contingeret in tempore finito transire ⁊ numerare infinita.que quidem interrogatio repellebatur per hoc qd subditur ꝙ tempus finitum habet infinita in quibus possunt transiri infinita que sunt in magnitudine. Sed ista solutio non sufficit ad rei veritatem.quia si aliquis pretermittat querere de magnitudine ⁊ pretermittit interrogare an in tempore finito contingat infinita transire ⁊ faciat hanc eandem interrogationem de ipso tempore vtrum scilicet infinita que sunt in tempore possint transiri ꝑꝑ hoc ꝙ tempus in infinitum diuidit̄ ad hanc īterrogatiōem non sufficit predcā solutio.

¶ Deinde cum dicit.

Sed verum dicendum est:quod quidem diximus in rationibus. Si enim aliquis continuum quidem diuiserit in duo media:hic vno signo tanquam duobus vtitur. Facit enim ipsum principium et finem. sic autem facit nu-

Lec.16.

Lec.4. ⁊.11.

Co.68.

Lec.6.

nierans ⁊ in media diuidens: sic autem diuidē te non erit continua: neqꝫ linea: neqꝫ motus. Continuus enim motus continui est. In continuo autem sunt infinita media sed non actu: sed potentia. Si vero facit actu: non faciet continuum sed stabit. Quod quidem in numerante media manifestum est: quia accidit. Unum enim signum necesse est ipsum numerare duo. Alterius quidem enim medii finis alteri⁹ aūt principium erit: si non vnum numeret continuum: sed duas medietates. Quare dicendum ē ad interrogantem: si contingit infinita transire aut in tempore aut in longitudine: quia est quidem sic. Est autem non sic. Actu enim cū sint non contingit: potentia autem cōtingit. Quod enim cōtinue mouetur secūdū accidēs: infinita trāsiuit. Simpliciter autem nō. Accidit autez linee infinita media esse. substātia autem altera est ⁊ esse.

¶ Ponit veram solutionē sm ea que supra premiserat. ⁊ dicit ꝙ sm veritatem hoc dicendum est ad solutiōem dubitatōis mote illud quod premisit rōnibus supra positus proxime. s. ꝙ si aliquis diuidat cōtinuum in duo media: tunc vtit̄ vno signo. s. in quo diuidit̄ continuum tāqꝫ duobus: qr facit ipsum ⁊ principium vnius partis ⁊ finē alterius. facit autem hoc numerando ⁊ in duo media diuidendo: cum autem sic diuisum fuerit continuum, iam nō erit cōtinuum siue diuidat̄ magnitudo vt linea: siue diuidat̄ motus: qr nec motus pōt eē continuus nisi sit continui. s. subiecti ⁊ temporis ⁊ magnitudinis super quā transit motus. si ergo diuidens numerat: ⁊ numerando continuitatem soluit. sed in cōtinuo dum cōtinuitas durat sunt infinita media nō in actu sed in potētia: qr si faciat aliquis aliquod mediū inesse i actu: hoc erit per diuisionē: vt dictū est inquantum accipiet̄ vt principium vnius ⁊ finis alterius. ⁊ sic nō remanebit cōtinuum sed stabit. i. iaꝫ media in actu nō erūt infinita: sed i eis erit status. qđ manifeste accidit in eo qui vult numerare media: qr necesse ē ei ꝙ vnum signū numeret quasi duo: in qꝫtū ē vnius medietatis finis ⁊ alteri⁹ pincipiū. ⁊ hoc dico qn̄ nō numerat̄ totum cōtinuū vt vnū. Sed numerant̄ due medietates i ipso. Si. n. accipiet̄ totū continuum vt vnū: tunc iam dictū ē ꝙ signū mediū nō accipit̄ vt finis ⁊ pricipiū i actu: sed i potentia tm̄. His ergo visis respōdendum est ad eū qui iterrogat an cōtingat infinita transire siue in tēpore siue i magnitudine. ꝙ quodāmodo cōtingit ⁊ quodammodo nō cōtingit. Cū enim sint infinita media in actu nō contingit transire. cū autē sit in potentia contingit infinita transire: ⁊ sic cū i cōtinuo nō sint īfinita media nisi in potentia cōtingit infinita transire: qr illud qđ continue mouet̄ transiuit sm accidens infinita. s. in potētia. per se enim transit lineam finitā cui accidit ꝙ insit ei infinita media i potentia. sed ipsa linea sm substātiam ⁊ rōnez ē alia ab his mediis infinitis. nō. n. linea cōponit̄ ex pūctis: sed pūcta possunt signari in linea inqꝫtuꝫ diuidit̄.

¶ Deinde cum dicit.

Co. 69.

Manifestum autem: ⁊ quia nisi aliquis faciat temporis diuidens signum prius et posterius super posterioris rei: erit simul idez ens ⁊ nō ens: et quando fuit non est. signum quidē igitur vtrisqꝫ commune est et priori ⁊ posteriori ⁊ vnum ⁊ idem numero: ratiōe autem non idem est huiusmodi quidem enim finis est: illius autem principium. Res autem super posterioris passionis est. Sit tempus in quo est a.c.b. res in quo. d. Hoc in. a. quidem tempore album. In. b. autem non album. In. c. ergo album ⁊ nō album. in quolibet enim ipsius. a. verum est dicere album: si omni tempore hoc erat album: ⁊. b. nō album. c autē in vtrisqꝫ.

¶ Exemplaris ostensio qua dubitat̄ qđ id quod generatur vel corrumpit̄ in eodem instanti fit ⁊ non fit.

¶ Soluit tertiam dubitatiōem. ⁊ circa hoc tria facit. primo proponit dubitatiōem ⁊ solutiōez. Scđo manifestat vtrūqꝫ per exempla ibi. (Sit tēpus.) Tertio īfert quoddam correlariū ex dictis ibi. (Si autē quecūqꝫ.) Ponit ergo dubitatiōem primo que i generatiōibus ⁊ corruptiōib⁹ fieri solet. qđ enim generatur desinit nō eē ⁊ icipit eē. oꝫ aūt aliud assignari ei qđ est eē rei generate vel corrupte. ⁊ aliud ei quod ē nō esse: puta si ex aere generet̄ ignis: in toto tempore a. b. erat nō ignis: sed aer. i toto aūt tempore. b. c. ē ignis. Cū ergo hoc signū tpis qđ est. b. sit vtriqꝫ tēpori cōmune vr̄ ꝙ i illo istāti cōi sit simul eē ignis ⁊ nō eē eiusdem. Hanc ergo dubitatiōem phūs soluens dicit manifestū eē. qđ nisi aliquis hoc signū tēporis qđ diuidit tēpus prius a posteriori (faciat semp eē posterioris rei). i. ꝙ i illo istanti hoc modo se habeat res sicut i tēpore sequenti: sequit̄ ꝙ idem sit ens ⁊ nō ens simul: ⁊ sequit̄ ꝙ quando aliquid factum ē sit nō ens. tunc autem factū est qn̄ generatio terminat̄. s. i illo nūc qđ diuidit tempus prius ⁊ posteri⁹. Si ergo i toto tempore priori nō erat ens. i hoc enā nūc qn̄ iam generatum ē etiam nō ens est: qr illud nūc ē finis prioris tēporis: quōd aūt ista incōuenientia nō sequātur ostendit subdens ꝙ vnū ⁊ idē numero signū. s. nūc ē commune vtriqꝫ tēpori. s. priori ⁊ posteriori: sꝫ qꝫuis sit vnū subiecto nō tm̄ est vnum rōne: sed duo. est enim finis prioris ⁊ pricipium posterioris. Sed si accipiat̄ i ipso nunc (quod res est) idest si accipiat̄ sm ꝙ ē vtrū re: semper tꝫ se enim posteriori passione vel aliter qꝫuis ipsum nunc finis tēporis prioris est principiū posterioris sit cōmunis vtriqꝫ tn̄ (sm ꝙ est rei). i. scđm qđ comparat̄ ad rē que mouet̄ semp ē posterioris passiōis: qr res que mouet̄ in illo istanti est substātia passiōis posterioris temporis. Sic ergo obiectiōe ⁊ solutiōe posita manifestāt vtrūqꝫ p exempla. ⁊ primo obiectiōem cū dicit. (Si tēpus). Et dicit si tēpus a. c. b. res autē que mouet̄ sit. d. quod quidem d. in. a. tēpore sit albū. in. b. aūt nō albū. videt̄ ergo seq ꝙ i c. sit albū ⁊ nō albū. ⁊ qūo hoc sequat̄ ostendit subdens. si enim i toto tēpore. a. est album. sequit̄ ꝙ in quolibet accepto in ipso. a. sit albū: ⁊ similiter si i toto tēpore. b. est nō album: sequitur ꝙ in quolibet ipsi⁹ accepto sit nō albū. cū ergo. c. sit acceptū in vtroqꝫ qr est hui⁹ finis ⁊ illius principiū: videt̄ sequi ꝙ in. c. sit albū ⁊ non album. Scđo ibi.

Nō ergo dādum est in omni: sed preter vl

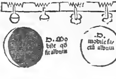
timum nūc i quo est .c. Hoc autem iam postremum ⁊ si fiebat album: ⁊ si corrumpebatur album i .a. omni factum est ⁊ corruptum est in .c. Quare album aut nō album primum in illo verum est dicere: aut cum est factum: nō erat: aut cum corruptum est: erit: aut simul album: et nō album: ⁊ oīo esse et nō esse necesse est.

Manifestat solutionem supra positā. ⁊ dicit ꝙ nō ē cōcedendū ꝙ i quolibet accepto in .a. sit albū: sed ē excipiendum vltimū nūc quod est .c. quod quidē iam ē postremū idest vltimus terminꝰ mutationis. puta si albū vel fiebat vel corrumpebatur in toto .a. in .c. nō corrumpitur nec fit albū: sed iam factum est ⁊ corruptum. quod autē factū est: est quod autem corruptum est non est. Unde manifestum est ꝙ in .c. primo verum ē dicere hoc eē albū: si ibi terminetur generatio albi: aut esse nō album: si ibi terminetur corruptio albi. aut si hoc nō dicatur sequentur inconuenientia supra posita. s. ꝙ cū aliqd est iam generatū adhuc ē nō ens: ⁊ cum corruptū ē adhuc est ens: aut ēt sequitur ꝙ aliquid simul sit albū ⁊ nō albū vniuersaliter ens ⁊ nō ens.

Deinde cum dicit.

Si autem quodcūqꝫ fuerit prius nō ens necesse est fieri ens et cum fit: nō est nō possibile est i atoma tempora diuidi tempus. si enim i .a. tempore .d. fiebat album: factum est autem simul et est in altero īdiuiduo tempore: habito autem i .b. si in .a. fiebat: nō erat: ī .b. autem generatiōem oportet esse quādam mediam. Quare et tempus erat i quo fiebat. Nō enim eadem erat ratio et nō atoma diuidēntibus: sed ipsiꝰ tēporis i quo fiebat factum est: ⁊ est i vltimo signo: cuius nihil est habitum neqꝫ cōsequēter sed īdiuisibilia tempora cōsequēter sunt. Manifestum autem est. qꝛ si in .a. toto tempore fiebat: nō est plus tempus i quo factum est: ⁊ fiebat quā i quo fiebat soluꝫ omni. Quibus quidē igitur aliquis tāquā proprijs credet rationibus: he et huiusmodi quedam sunt.

Ostensio quod tempus nō diuidatur in indiuisibilia.

Infert quoddā con clariꝰ ex premissis. s. ꝙ tēpus nō diuidatur in indiuisibilia tempora: qꝛ hoc posito non poteri soluī premissa dubitatio. Dicit ergo ꝙ necesse est omne quod ē prius non ens: ⁊ postea ens aliquādo fieri ens: ⁊ itē necesse est ꝙ cum aliquid fit non est. si autem hec duo que supponit sunt vera: impossibile est ꝙ tempꝰ diuidatur in indiuisibilia tempora. Diuidatur enim tempus in indiuisibilia tempora. ⁊ sit primum tps indiuisibile .a. sꝫ autē cōsequenter se hēns ad ipsum sit .b. d. autem qđ priꝰ nō erat albū ⁊ postmodū est album fiebat album in .a. ⁊ ita non erat albū. oꝫ autem dare quod sit factuꝫ in aliquo tempore indiuisibili ⁊ habito. idest consequenter se habē ee. s. in .b. in quo iam est. Si autē fiebat album in .a. sequitur ꝙ in .a. non erat album. in .b. autē est album: cum ergo inter nō esse ⁊ eē sit generatio media: qꝛ nihil trāsit de nō esse in esse nisi per generatiōem: sequitur ꝙ inter .a. ⁊ .b. sit generatio media: ergo erit aliquod tempus mediuꝫ inter .a. ⁊ .b. in quo fiebat album. qꝛ hoc ponitur tempꝰ .b. d. generationis. ⁊ similiter cuꝫ in illo medio tempore indiuisibili fiat albuꝫ ē nō albuꝫ. vñ eadē rōne oportebit ponere aliquod tps ad hoc mediuꝫ: ⁊ sic ī isinituꝫ. ⁊ hoc ideo quia non pōt poni ꝙ in eodem tempore fiat ⁊ factum sit. sed non est eadem rō si dicatur quod non sunt indiuisibilia tempora in que tempus diuiditur. dicemus enim sm hoc ꝙ vnum ⁊ idem tempus est in quo fiebat ⁊ fcm̄ est: sed fiebat ⁊ erat non ens in toto tempore precedenti. est autē fcm̄ ⁊ ens in vltimo nunc temporis quod quidem nō se hꝫ ad tempus precedens sicut habitum aut consequēter sed sicut terminus eius: sed si ponātur tempora indiuisibilia necesse est ꝙ cōsequenter se habeant. manifestuꝫ est autem sm premissa ꝙ non suppositis temporibus indiuisibilibus si aliquid fiat album in toto tempore .a. non est maius tempus in quo factum est: ⁊ fiebat quā in quo fiebat solum: qꝛ in toto tempore fit. in vltimo autem termino temporis est factum. tempus autem ⁊ terminus tēporis non sunt aliquid maius qꝫ tempus tm̄. sicut etiam punctum naturalis magnitudinis adiicit lineae: sed si ponantur tempora indiuisibilia manifestum est ex premissis ꝙ oportet plus temporis esse in quo fit ⁊ factum est qꝫ in quo fit solum. Ultimo autem epilogando concludit principale intentum dicens ꝙ premisse ratiōes sunt ⁊ similes eis quibus credendum est tāquā proprijs ꝙ motus reflexus non est continuus.

r Rationabiliter autēꝫ et ex his ītēdētibus videbitur aliqui et idem hoc accidere. Co. 70.

Lectio .xviij.

p Ostquam Philosophus ostendit rōibus proprijs ꝙ motus reflexus non est continuus: ostendit hic idem rationibus quibus ⁊ logicis. ⁊ circa hoc duo facit. primo dicit de quo est intentio. scdo probat propositum ibi. (Omne enim quod mouetur.) Dicit ergo primo ꝙ si aliquis velit (rationabiliter) i. logice intendere ad propositum ostendenduꝫ: videbitur hoc idem sequi scilicet ꝙ motus reflexus non est continuus ex rationibus que ponentur.

Deinde cum dicit.

Omne enim quod mouetur cōtinue: si .a. nullo prohibeatur: i quod quidem venit scdm loci mutatiōem i hoc et ferebatur prius. ut si i .b. venit: et ferebatur i .b. et nō cuꝫ proximuꝫ erat sed mox sicut icepit moueri. Quid eniꝫ magis nūc quā prius. Similiter autem et i alijs. Qđ autē ab .a. fertur i .c. iterū veniet i .a. cōtinue motum. Cum ergo ab .a. i .c. ferebatur tūc et i .a. fertur scdm motum qui est a .c. ⁊ ecōuerso: q̄re simul contrarijs. Contrarii .n. qui secundum rectitudinem.

Ratio prima qua ostēditur ꝙ motus reflexus nō possit esse continuus.

¶ Ostendit propositum.⁊ primo solum in motu reflexo locali: secundo communiter in omnib⁹ motib⁹ ibi. (Amplius ex his manifestū ⁊c.) Prima rō talis est oē quod mouetur continue a principio sui motus ferebat in finem ad quē puenit fm loci mutatōem: nisi fuerit aliqd prohibens: qr a phibente potuisset i aliā ptē deflecti. exēplificat āt hanc ppositōem dicens qđ si aliqd p motū localē puenit ad.b.nō solū qñ ppinquum erat: sz statī qñ incepit moueri mouebat ad.b.nō est.n.aliqua rō quare magis moueat ad.b.nunc q̄ prius.⁊ simile est i alijs motibus.si āt ita sit q̄ motus reflex⁹ sit cōtinuus.verū erit dicere q̄ id quod mouet ab.a.i.c.⁊ iterū reflectitur i.a.continue mouet.ergo i pria parte mot⁹ qui est ab.a.in.c.mouebat ad terminū vltime partis qui est.a.⁊ sic dum mouet ab.a.mouet ad.a.sequit ergo q̄ simul moueat contrarijs motib⁹: qr i motib⁹ rectis cōtrariū est moueri ab eodē ⁊ i idē.i motib⁹ āt circularib⁹ nō est cōtrariū: hoc autem est īpossibile q̄ aliquid simul moueatur contrarijs motibus: ergo īpossibile est q̄ motus reflexus sit ptinu⁹.

¶ Deinde cum dicit.

Simul āt ⁊ ex hoc mutat in quo non est. Si igit hoc īpossibile: necesse est stare in.c. nō ergo vnus motus. Redıtus enī stati nō ē vn⁹.

¶ Ex eodem medio ducit ad aliud incōueniens.si enī aliquid quod mouet ab.a.mouet ad.a.nō autem pōt moueri ad.a.nisi ex aliquo contraposito qđ sic.c.in quo mobile nundum fuit cum incipit moueri ab.a.sequit quod aliquid mouet ex illo termino ī quo non est.sic ergo impossibile est q̄ motus reflexus sit continuus: ⁊ si hoc est impossibile: necesse est q̄ in puncto reflexionis mobile quiescat.s.in.c.ex quo patet q̄ non est vnus motus: qr motus qui distinguitur per interpositionem quietis non ē vnus.

¶ Deinde cum dicit.

Amplius ⁊ ex his manifestum vniuersaliter magis de omni motu.si enim omne qđ mouetur mouetur aliquo dictorū motuū: ⁊ quiescit aliqua dictarum oppositarum qerum: non erat.n.alius preter istos.quod āt nō semp mouetur scđm hūc motū. Dico āt quicunq̄ sunt alteri specie: ⁊ nō si aliqua pars ē totius: necesse est quiescere scđm oppositam quietem. Quies enim priuatio est motus. si igitur contrarii quidem motus sunt: qui scđm rectitudinem: simul autem non contingit moueri contrarios: quod ab.a.ad.c.fertur: non vtiq̄ feretur simul ab ipso.c.ad.a. Quoniam autem non simul fertur: mouetur autem hunc motum: necesse ē prius quiescere apud.c. Hec enim opposita quies ei qui est.c.motui. Manifestum igitur ex his que dicta sunt: quoniam non est continu⁹ motus.

¶ Probat idem vniuersalius in quolibet genere motus tribus ratiōibus.quarum pria talis est: omne q̄ mouet mouet aliqua specierum motus supra assignatarū: ⁊ similiter omne qđ quiescit oportet q̄ quiescat aliqua quietū oppositarū predictis motibus.ostensum est enim supra in quinto q̄ nō potest eē alius motus preter assignatos.accipiamus ergo aliquē motū determinatum ab alijs motibus.hoc modo q̄ sit differens spē ab alijs sicut dealbatio differt a denigratiōe: non autē sic q̄ motus qui accipitur distinguat ab alijs sicut vna pars motus ab alijs partib⁹ eiusdē mot⁹ vt vna pars dealbatōis distinguat ab alijs partibus dealbatōis eiusdē: accepto ergo vno tali motu sicut dictum est verū est dicere q̄ illud qđ non semp mouetur hoc motu ex necessitate prius quiescebat opposita quiete: sicut quod nō semper dealbat aliquando quiescebat quiete opposita dealbatōi: ⁊ hec ppositio non eēt vera si aliqua pars determinata mot⁹ acciperetur.nō enim necesse est vt qđ nō semp mouebat hac parte dealbatōis q̄ antea quiesceret quiete opposita: qr antea etiam dealbabat alia parte dealbatōis.⁊ propter hoc signanter dixit (Et non si aliqua pars est totius). Hanc autem propositionem sic probat duorum priuatiue oppositorum necesse est cum vnum non inest alterum inesse susceptibili: quies autem opponitur motui priuatiue.ergo si mobile erat quando sibi motus non inerat ex necessitate sequitur q̄ tunc quies sibi inesset. Hac igitur propositione probata ex ratione suprapositā sumit minorem dicens q̄ si motus recti contrarij sunt qui est ab.a.ad.c.⁊ qui est.a.c.ad.a.⁊ non contingit simul eē motus contrarios manifestū est q̄ quando mouebatur ab.a.ad.c.non mouebat tunc a.c.ad.a.⁊ sic isto motu qui est a.c.ad.a.non semper mouebat: vnde fm propositionem premissam necesse est qđ mobile prius quiesceret quiete opposita.ostensum est āt in quinto q̄ motui qui est a.c.opponit quies que est i.c. ergo quiescebat in.c.non ergo motus reflexus erat vnus ⁊ continuus cum distinguatur per interpositionem. Secundam rationem ponit ibi.

Amplius autem et hec ratio magis propria est his que dicta sunt.simul enī corruptū est quod non album: et qđ factū est album. Si igitur continua alteratio ad album et ex non albo: et non manet aliquo tempore simul corruptum est non album et factum est non album. Trium enim erit idem tempus.

¶ Que talis est simul corrumpitur non album ⁊ generatur album ⁊ econtrario simul corrumpit album ⁊ fit nō album. Sed si motus reflexus in quolibet genere sit continuus: sequet q̄ continue alteratio terminet ad album ⁊ incipiat ex albo recedere ⁊ quod non quiescet ibi aliquo tempore. Alioquin non esset continua alteratio si interponeretur quies. Sed sicut dictum est cum fit album corrūpitur non album.sequitur ergo q̄ simul corrumpatur nō album: ⁊ fiat non album: qr ista tria sunt in eodem tempore scilicet fieri album: ⁊ corrumpi non album: ⁊ iterū fieri non album si tamen continuetur reflexio absq̄ interpositione quietis.hoc autem est manifeste impossibile q̄ simul fiat non album ⁊ corrumpatur non album. Non ergo est possibile q̄ motus reflexus sit continuus. Hec aūt rō ad generationem ⁊ corruptionem pertinere videt ⁊ propter hoc hanc rationem dicit esse magis propriam q̄ premissas: quia in contradictorijs magis apparet q̄ non possunt esse simul natura: ⁊ tamen q̄ dicit in generatiōe ⁊ corruptione extenditur ad omnes motus: quia in quolibet motu est quedam generatio ⁊ corruptio.sicut enim in alteratione generat ⁊ corrumpitur album vel non albū ita ⁊ in quolibet alio motu.

¶ Deinde cum dicit.

Amplius non si continuum est tps et motus sz cōsequēter. Quomō igit erit vltimū idē cōtrariorum.vt albedinis et nigredinis.

Lec.5.
Co.71.
Lec.9.
Co.72.

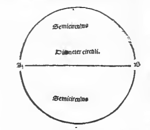
Lec.8.

¶ Que talis est sicut supra in .v. habitū est nō est necessariū si cōtinuū ē tps ꝙ ꝑ hoc mot⁹ sit cōtinuus. in ce⁹.n. diuersaꝝ spēꝝ ⁊ si succedāt sibi i tpe cōtinuo nō tñ nō sunt cōtinui: sed cōsequēter se hñtes eo ꝙ oꝫ cōtinuoꝝ ū eē vnū cōem terminū. cōtrarioꝝ āt i spē differentiū vt albedinis ⁊ nigredinis: nū pōt esse vn⁹ cōis termin⁹. cū igit motus q ē ab .a. in .c. sit cōtrarius mot⁹ q est a .c. in .a. i quocunqꝫ genere mot⁹: vt sup̄a i .v. ōñsuꝫ est īpossibile ē ꝙ isti duo motus sint cōtinui ad inuicē ēt si tps eoꝝ sit cōtinuū nulla īterposita quiete. Relinquit ergo ꝙ motus reflexus nullo mō pōt esse cōtinuus. Est āt cōsiderandū ꝙ rōes premisse dicuntur logice quia procedunt ex quibusdam communibus .s. ex proprietate contrariorum.

Co.73.

Quia autem in circulari erit vnus ⁊ continuus: nullum enim impossibile cōtigit. Quod enim ex .a. mouet: simul mouebitur in .a. scōm eandem positionem. In quod .n. veniet: ⁊ mouetur in hoc: sed non simul mouebitur contrariis neqꝫ oppositis. Non enī omnis qui est in hoc ei qui est ex hoc contrarius ē neqꝫ oppositus: sed contrarius in recta quidē. Hic enim est cōtrarius scōm locū: ut qui scōꝫ diametrum. Distat eniꝫ plurimū. Oppositus āt qui est scōm eandem longitudinem. Quare nihil prohibet moueri continue: ⁊ nullo tēpore deficere. Circularis qdē .n. mot⁹ ē ab eodē i idem. Rectus āt ab eodem in aliud.

¶ Ostensio ꝙ motus qui sunt per diametruꝫ circuli sunt contrarij non autem qui sunt per semicirculos.

Lectio .xix.

Postquam Philosophus ostendit ꝙ nullus mot⁹ localis potest esse cōtinuus preter circularem hic ostēdit ꝙ motus circularis pōt esse cōtinuus ⁊ prim⁹. ⁊ p̄io ostendit hoc per proprias rōnes. secūdo ꝑ rōnes logicas ⁊ cōes ibi. (Rationabiliter āt accidit.) Circa primū duo facit. p̄io ostendit ꝙ motus circularis sit cōtinu⁹. scdo ꝙ sit prim⁹ ibi. (Quōd āt lationū.) Circa primū duo facit. p̄io pōit duas rōnes ad ostendendū ꝙ motus circularis pōt esse cōtinuus. scdo ex eisdē rōnibus cōcludit ꝙ nullus alius motus pōt eē cōtinuus ibi. (Manifestū āt ex hac diuisione.) Quod āt motus circularis possit esse cōtinuus. p̄ia rōne sic probat. illud dicit esse possibile ad qd̄ nullum sequit impossibile: nullum āt sequit impossibile si dicamus ꝙ motus circularis sit in perpetuū cōtinuus. qd̄ pꝫ ex hoc ꝙ in motu circulari illud qd̄ mouet ex aliquo puta .a. simul mouet in idem signum (sm̄ eandem positionem) .a. sm̄ eūdeꝫ processum mobilis eodē ordine partiū seruato: qd̄ i motu reflexo nō cōtingit: q: cū aliquid retrocedit disponit sm̄ cōtrariū ordinē partium i mouendo: q: vel oportet ꝙ pars mobilis que in p̄io motu erat prior ex reflexiōe fiat posterior: vel oꝫ ꝙ illa pars mobilis que i primo motu aspiciebat ad unam differentiam loci: puta dextrū vel sursum in reflexiōe aspiciat ad cōtrariū: sed ī motu circulari seruat eadem positio dum aliquid mouet ad id a quo recedit. sic ergo poterit dici: ꝙ ēt a principio sui motus dū recedebat ab .a. mouebat ad hoc ad quod tandem perueniet .s. ad ipsum .a. nec propter hoc sequit hoc impossibile ꝙ simul moueat motibus cōtrariis aut oppositis sicut sequebat in motu recto. Nō enim omnis motus qui est ad aliquē terminū est cōtrarius aut oppositus motui qui ē ex illo eodē termino sed ista cōtrarietas inuenit in linea recta sm̄ quam attendit cōtrarietas in loco. Nō enim attēdit cōtrarietas inter duos terminos sm̄ lineā circularem quecūqꝫ pars sit circūferentie: sed sm̄ diametrū cōtraria enim sunt que maxīe distant. maxima aūt distantia inter duos terminos nō mēsurat sm̄ lineam circularē: sꝫ sm̄ lineam rectam. pñt enim inter duo pūcta infinite linee curue describi: sed nō nisi vna linea recta. id aūt qd̄ est vnum est mensura ī quolibet genere. Sic igit pꝫ ꝙ si sit aliquis circulus: ⁊ diuidat per mediū: ⁊ sit diameter eius .a.b. motus qui est per diametrū ab .a. in .b. est cōtrarius motus qui est per eundem diametrū .a.b. in .a. Sed motus q est per semicirculum ab .a. in .b. non ē contrarius motui est per aliū semicirculuꝫ .a.b. in .a. cōtrarietas āt erat que impediebat ꝙ motus reflexus nō posset esse cōtinuus: vt ex superioribus rōnibus apparet. nihil ergo ꝓhibet contrarietate sublata motū circularem eē continuū: ⁊ iñ nullo tpe deficere: ⁊ hmōi rō est q: motus circularis hꝫ suū cōplementum per hoc ꝙ est ab eodē in idē. ⁊ sic per hoc nō impedit eius cōtinuatio: sed motus rectus hꝫ suuꝫ cōplementū per hoc ꝙ est ab eodē in aliud. vnde si ab illo alio reuertat in idē a quo inceperat moueri: nō erit vnus mot⁹ cōtinu⁹ sed duo. ¶ Deinde cū dicit.

Et qui quidem in circulo: nequaqꝫ in eisdem est. Qui vero scōm rectitudinē: multotiēs in eisdem est. Eum quidem igit qui semper in alio et alio fit: contingit moueri continue. Qui vero in eisdem multotiēs non contingit: necesse est enim simul moueri cōtrarios. Quare neqꝫ in semicirculo neqꝫ in alia circulatiōe neqꝫ vna contingit moueri continue. Multotiens enim necesse eadem moueri: ⁊ contrarias mutatiōes mutari. Non enim copulat principio finem. Qui āt circuli copulat: ⁊ sol⁹ ē ꝑfectus.

¶ Pōit secūdam rōnem dicens ꝙ motus circularis nō est in eisdem: sed motus rectus multotiēs est in eisdē. qd̄ sic intelligendū est. si enim aliquid moueat ab .a. in .b. per diametrum: ⁊ iteꝝ a .b. in .a. per eundem diametrū necesse est ꝙ per eadeꝫ media redeat per que prius transierat ⁊ sic plures per eadē fert: sed si aliquid moueat ab .a. in .b. per semicirculum: ⁊ iterū a .b. in .a. per semicirculū aliū qd̄ est circulariter moueri: manifestū est ꝙ nō redit ad idem per eadem media. Est āt de rōne oppositoꝝ qd̄ circa idem ꝯsiderent. ⁊ sic manifestū est ꝙ moueri ab eodem in idem sm̄ motū circularem ē absqꝫ oppōne. sed moueri ab eodē in idem sm̄ motū reflexū est cū oppōne sic igit pꝫ ꝙ motum circularem q nō redit ad idē ꝑ eadē media. sed semper ꝑtransit aliud ⁊ aliud. pōt eē vn⁹ ⁊ cōtinuus q: nō hꝫ oppōnem: sed ille motus reflexus .s. quī dū redit i idē plures i eisdē medijs fit ꝑtrāseūdo. nō pōt eē i ꝑpetuū cōtinu⁹ q: necesse eēt ꝙ aliqd sic moueret ꝯtrarijs

motibus. vt supra ostensum est. & ex eadez rõne cõcludi põt q̄ neqȝ mot' q̄ est ĩ semicirculo: neqȝ ĩ quacunqȝ alia circuli portiõe pt esse ĩperpetuũ cõtinu': q: ĩ his motibus necesse est q̄ multotiens pertrãseant eadẽ media & q̄ moueãtur cõtrarijs motibus q̄si vẽat fieri redit' ad principiũ & hoc ideo: q: neqȝ ĩ linea recta: neqȝ ĩ semicirculo: neqȝ ĩ q̄cunqȝ circuli portiõe copulat' finis principio: sȝ distãt ab inuicez principiũ & finis: sȝ ĩ solo circulo finis copulatur principio: & ideo solus motus circularis est perfectus vnum quodqȝ eni perfectuȝ est ex hoc q̄ attigit suuȝ principiuȝ.

Deinde cum dicit.

co.74.

Manifestuȝ aũt. & ex hac diuisiõe: quoniã nõ cõtingit alios motus esse cõtinuos. In oĩbus enim accidit eadẽ moueri multotiẽs: vt ĩ alteratione media: & in eo qui est quãtitans secũdũ mediũ magnitudinis & generatiõe & corruptiõe similiter. Nihil enim differt pauca aut multa facere: in quibus est mutatio: neqȝ mediũ põere aliquid: aut auferre. Utrobiqȝ enĩȝ accidit eadem moueri multotiens.

Ostendit ex eadez ratione q̄ ĩ nullo alio gñe põt esse aliquis motus cõtinuus. & primo ostendit propositũȝ. secundo infert quoddam correlariũȝ ex dictis ibi. (Manifestuȝ igitur ex his.) Dicit ergo primo q̄ etiaȝ ex ista distinctione que ponit' inter motum circularez & alios motus locales manifestũ est q̄ nec in alijs generibus mot' contingit eẽ aliquos motus in infinituȝ continuos: quia ĩ omnibus alijs generib' motus si debeat in aliquid moueri ab eodem in idem. sequitur q̄ multotiens pertranseat eadem. sicut in alteratione oportet q̄ pertranseat medias qualitates: ex calido enim transitur infrigidum & tepidũ & si debeat rediri ex frigido in calidum: oportet q̄ p tepidũ transeat: & idez apparet in motu qui est s̄m quãtitatẽ q: si q̄d mouet' de magno ĩ paruũ: & iteruȝ redeat ad magnũ: oportet q̄ bis sit in media q̄ntate. & simile ẽ ẽt ĩ generatione & corruptione. Si eniȝ ex igne fiat aer: & iterũ ex aere fiat ignis: oportet q̄ medias dispositiões bis trãseat. sic eniȝ mediũ potest poni in generatiõe & corruptione secundum q̄ accipitur cũ transmutatione dispositionũ & quia media transire contingit in diuersis mutationibus diuersimode subiungit q̄ nihil diceret: vel pauca vel multa media facere per que aliquid moueatur de extremo in extremum: neqȝ accipere aliquod medium positiue: vt palidum inter album & nigrum: vel remotiue: vt inter bonum & malum quod neqȝ bonum neqȝ malum est: quia qualitercunqȝ media se habeant: semper accidit q̄ eadem multotiens pertranseatur.

Deinde cum dicit.

Manifestũ igitur ex his: quoniã neqȝ phisiologi bene dicunt oĩa sensibilia moueri semper dicẽtes: moueri eniȝ necesse est aliquẽ hoꝝ motuũ & maxime secũdũ illos ẽ alterari. Fluere enim dicunt & semp corrũpi. Adhuc autem & gñatiõeȝ et corruptiõnẽ alteratiõnẽ dicũt. Nõ aũt nũc dixit vniuersaliter de omni motu: q̄ secũdũ nullũ motũ cõtingit moueri cõtinue extra quẽ circulo. Quare neqȝ scd̄m alterationem: neqȝ scd̄m augmentũ: q̄ q̄dẽ igit' neqȝ infinita sit mutatio neque vna: neque cõtinua extra circuli motũ. nobis dicta sint tanta.

Concludit ex premissis q̄ antiqui naturales non bene dixerunt ponẽtes omnia sensibilia semper moueri: q: oȝ q̄ mouerent' s̄m aliquez predictoruȝ motuũ de quibus ostendimus q̄ non possunt eẽ ĩ ppetuũ continui: & maxie quia secundũ q̄ illi dicunt motus semper cõtinu' ẽ alteratio. dicunt enim q̄ omnia semp defluunt & corrũpunt': & adhuc dicunt q̄ generatio & corruptio nihil ẽ aliud q̄ alteratio & sic duȝ dicunt oĩa semper corrumpi: debẽnt oĩa semper alterari. pbatũ est aũt per rõnem supra inductã q̄ nullo motu contingit semper moueri nisi circulari: & sic relinquit' q̄ neqȝ s̄m alteratiõnẽ: neqȝ s̄m augmentum: possunt omnia semper moueri vt illi dicebant. Ultimo autem principale intentũ epilogãdo concludit s. q̄ nulla mutatio possit esse infinita & continua nisi circularis.

co.75.

Deinde cum dicit.

Quod aũt lationũ circularis prima sit: manifestũ est. Omnis.n. scd̄m locum motus: sicut & prius diximus: aut in circulo: aut in recto: aut mixtus ẽ. Hoc aũt necesse ẽ priores esse illos. Ex illis.n. cõstitutus est. Recto autẽ circularis: simplex eni & pfect' magis est. In infinitũ .n. nõ est rectũ ferri. sic.n. ĩfinitũ nõ est. sȝ neqȝ si esset moueret' vnqȝ nihil. nõ enim fit ĩpossibile. Trãsire at ĩfinitũ ĩpossibile ẽ ĩfinito at recto reflectẽs q̄dẽ cõpositus est. et duo sunt motus. Nõ reflexus aũt ĩpfect' et corrupt'. Prius at et nã et ratiõe et tempore est perfectum quidez ĩperfecto. Corruptibili at incorruptibile.

Probat q̄ mot' circularis sit primus motuũ duabus rõnibus. quarũ prima talis est: oĩs motus localis vt pri' dictũ est aut est circularis aut rectus aut cõmixt'. circularis aũt & rectus sunt priores commixto: q: ex illis constituitur. Inter illos autem duos circularis est prior recto. circularis enim est simplicior & perfectior recto. quod sic probat. motus enim rectus non potest procedere in infinituȝ: hoc eni esset dupliciter: vno modo sic q̄ eẽt magnitudo per quam transit motus rectus infinita: quod est impossibile. Sed etiam si esset aliqua magnitudo infinita nihil mouetur ad infinitum. Quod enim ĩpossibile est esse nunq̄ fit aut generatur. impossibile est autem transire infinitum. nihil ergo mouetur ad hoc q̄ infinitũ pertranseat non ergo potest esse motus rectus infinitus super magnitudinẽ infinitã. alio modo posset intelligi motus rectus infinitus super magnitudine finita per reflexionem. sed motus qui est reflexus non est vnus vt supra probatum est: sed est compositum ex duobus motibus. si autem sup lineã recta finita non fiat reflexio: erit motus imperfectus & corruptus. imperfectus quidem q: possibile est ei fieri additionem: corruptus autem q: cuȝ peruẽit ad terminũ magnitudinis cessabit motus. sic ergo patet q̄ motus circularis qui non est cõpositus ex duobus & qui non corrũpitur cum venit ad terminũ cuȝ sit idez eius principiũ & finis: est simplicior & perfectior: q̄ motus rectus. perfectuȝ aut eȝ est prius imperfecto: & similiter incorruptibile & natura & ratione & tempore sicut supra ostensum est cum probabatur loci mutationẽ esse priorem alijs motibus. Necesse est ergo motum circularem esse priorem recto.

Le.16.

Le.16. 18.

Deinde cum dicit.

Lec.14.

Amplius prior est quẽ cõtingit ppetuũ eẽ nõ cõtingẽn. Circularẽ q̄dẽ igit' cõtingit ppetuũ eẽ: aliorꝫ at neqȝ loci mutatiõnẽ: neqȝ aliuȝ neqȝ vnũ cõtigit eẽ ppetuũ: statũ eni oportet fieri. Si aũt status est. corrupt' est mot' prior.

Ponit secundam rationem que talis est motus qui pt esse perpetuus est prior eo qui perpetuus esse nõ potest: q: perpetuuȝ est prius non perpetuo & tempore & natura. circularis etiaȝ motus potest esse perpetuus & nullus aliorꝫ motuũ: cum oporteat eis succedere quietem. vbi autez quies superuenerit corrumpit' mot'. Relinquit' ergo motus circularis sit prior omnib' alijs motibus. hec autem que in hac ratione supponit ex superiorib' patent.

Co.75.

Rationabiliter autem accidit circularem vnum esse et continuum: et non rectum. Eius enim qui in recto determinatum est principium et finis et medium: et omnia hec habz in seipso. Quare est vnde incipiet quod mouetur et vbi finiet. Apud terminos enim quiescit: aut vnde: aut vbi. Circularis autem indeterminati sunt. Quid enim magis quicunque terminus eorum qui sunt in linea. Similiter enim vnumquodque principium et mediuz est et finis et semper quedam sunt in principio et fine et nunquam mouetur: et quiescit quodammodo spera. Eundem enim obtinet locum. Causa autem est: quia omnia hec accidunt centro: principium enim et medium magnitudinis et finis est. Quare propter id quod extra circularem est: non est vbi quod feratur quiescat: sic enim semper fertur circa medium: sed non ad vltimum: propter hoc autem manet semper quiescit quodammodo totuz: et mouetur continue.

Lectio .xx.

Postquam Philosophus ostendit per proprias rationes quod motus circularis est continuus et primus. hic ostendit idem per quasdam logicas et communes rationes et ponit tres rationes. circa quarum primam dicit quod rationabiliter accidit quod motus circularis sit vnus et continuus in perpetuum: non autem motus rectus: quia in recto determinatur principium medium et finis: et omnia hec tria assignantur in ipsa linea recta et ideo est in ipsa linea vnde incipit motus et vbi finiatur: quia omnis motus quiescit apud terminos. s. vel a quo vel ad quem. has enim duas quietes. s. in. v. distinxerat: sed in linea circulari termini non sunt distincti. nullus enim est ratio quare vnum punctum signatum in linea circulari sit magis terminus quam alius: quia vnumquodque similiter est et principium et medium et finis. et sic quodammodo quod mouetur circulariter semper est in principio et in fine: in quantum. s. quolibet punctum signatum in circulo potest accipi vel principium vel finis et quodammodo nunquam est in principio vel fine: in quantum. s. nullum punctum circuli est principium vel finis in actu. vnde sequitur quod spera quodammodo mouetur et quodammodo quiescit: quia sicut in. vj. spera dum mouetur semper obtinz eundem locum subiecto: et quantum ad hoc quiescit: aliquid tamen et aliud secundum rationem: et quantum ad hoc mouetur: ideo autem in ipsa linea circulari non distinguitur principium medium et finis: quia hec tria pertinet ad centrum: a quo sicut a principio procedunt linee ad circumferentiam: et ad ipsum terminantur linee a circumferentia protracte: et est etiam medium totius magnitudinis sed equidistans ad omnia signa circumferentie. et ideo quia principium et finis circularis magnitudinis est extra circulationem. s. in centro ad quod non pergit quod circulariter mouetur: non est assignare in motu circulari vbi quiescat illud quod fertur cum peruenerit ad ipsum: quia quod circulariter mouetur semper fertur circa medium: sed non fertur ad vltimum: quia non fertur ad medium quod est principium et vltimuz: et propter hoc totum quod sperice mouetur quodammodo semper quiescit: et quodammodo continue mouetur: vt dictum est. Ex his ergo que dicta sunt sic ratio extrahi potest. omnis motus qui nunquam est in principio et fine est continuus: sed motus circularis est huiusmodi: ergo et cetera. et per idem medium probatur quod motus rectus non possit esse continuus. Deinde cum dicit.

Lec.9.

Lec.10.

Co.76.

Accidit autem conuersim. et namque quoniam mensura motuum circulatio: primam necesse est ipsam esse. Omnia enim mensurantur primo. et quia primum mensura aliorum est.

Ponit secundam rationem dicens quod hec duo conuertibiliter se sequuntur. s. quod motus circularis sit mensura omnium motuum et quod sit primus motuum. omnia enim mensurantur primo sui generis vt in. x. metaphysice ostenditur. et sic ista propositio conuertibilis est: omne quod est mensura est primum sui generis et omne quod est primum est mensura. sed motus circularis est mensura omnium aliorum motuum: vt patet ex his que in fine quarti sunt dicta. ergo motus circularis est primus motuum vel si supponatur quod motus circularis sit primus motuuz propter supra dictas rationes concludetur quod sit mensura aliorum motuum. Tertiam rationem ponit ibi.

Lec.2.

Lec. vltima.

Amplius autem et regularem contingit circularez esse solum. Que enim in recto a principio irregulariter feruntur ad finez. Omnia enim quanto distant quidez plus a quiescente feruntur velocius. Circularis autem solius. neque finis neque principium in ipso aptum natuz est esse. sed extra.

Dicens quod solus motus circularis potest esse regularis: quia que in linea recta mouentur regulariter feruntur a principio vsque ad finem. est enim motus irregularis: vt in. v. dictum est quando non est equaliter velox per totum. quod necesse est accidere in omni motu recto: quia in motibus naturalibus quanto aliquid quod mouetur plus distant a prima quiete a qua incipit motus velocius mouetur. in motu autem violento quanto plus distat ab violento quiete ad quam terminatur motus: tanto velocius mouentur. Nam motus naturalis intendit in fine: violentus autem in principio. hoc autem in motu circulari locum non habz: quia in circulo principium et finis non est natum esse inter ipsaz circulationem que fit per circumferentiam. (Sed extra). i. in centro: vt dictum est. vnde nulla est ratio quare intendatur et remittatur motus circularis quasi per approximationem ad principium vel finez: cum semper equaliter appropinquat centro quod est principium et finis. Manifestum est autem ex his que in. v. dicta sunt: quod motus regularis est magis vnus quam irregularis. et sic motus circularis est prior naturaliter quam motus rectus. quanto enim aliquid est magis vnum: tanto naturaliter prius est. Deinde cum dicit.

Lec.7.

5.le.9.

Lec.7.

Co.77.

Quod autem secundum locum mutatio primus motuum est. testantur omnes quicunque de motu fecerunt memoriam. Principia enim tradunt ipsius mouentibus secundum huiusmodi motuz. Disgregatio autem et congregatio motus secundum locum sunt. sic enim mouet concordia et discordia. hec quidem enim disgregat. illa autem congregat. et ipsum autem intellectum ait Anaxagoras disgregare mouentem primus. Similiter autem et quicunque huiusmodi quidem neque vnam causam dicunt: propter vacuum autem moueri dicunt. Et namque hi secundum locuz motum natura moueri dicunt. Motus enim propter vacuum loci mutatio est: et sicut in loco. aliorum autem neque vnum in esse primis corporibus: sed his que sunt ex his opinantur. Augmentari enim et corrumpi et alterari congregatis et disgregatis atomis corporibus dicunt. Eodem autem modo quicunque propter densitatem aut raritatem efficiunt generationem et corruptionem. Congregatione enim et disgregatione hec componunt. Amplius autem et preter hos animam causam facientes motus. ipsum seipsum enim mouens. Principium esse dicunt eorum que mouentur. Mouebit autem animal et omne animatum secundum eam que est secundum locum cinesim. Et proprie autez moueri dicimus solum quod mouetur secundum locum motuz. Si autem quiescat quidem in seipso: augmentetur autem aut detrimentum patiatur aut alteretur. contingit quodammodo moueri. Simpliciter autem moueri non dicimus.

¶ Ostendit per opiniones antiquoꝝ philosophoꝝ ꝙ motus localis sit primus motuū. ⁊ dicit ꝙ huic veritati attestantur dicta omniū philosophoꝝ antiquoꝝ qui de motu fecerunt memoriā q: principijs attribuūt ꝙ moueant motu locali. hoc ostēdit primo per opinionē Empe. qui posuit amicitiā ⁊ litē prima principia mouētia: quoꝝ amicitia congregat: lis vero disgregat. congregatio aūt ⁊ disgregatio sunt motus locales. Scḋo ostēdit idē per opinionē Anax. qui posuit intellectū primā cāin mouentē cuius opus fuit ipm disgregare cōmixta. Tertio ostēdit idē per opinionem democ. qui nō posuit cāz mouētē: sz dicit ꝙ oīa mouent ꝓp naturā vacui: motus aūt qui ē ꝓp vacuū est loci mutatio: q: vacuū ⁊ locus non differūt nisi rōne: vt in quarto dictū est. ⁊ sic dū ponūt res primo moueri ꝓp vacuū, posuit motū localē naturaliter primū: ⁊ nullū alioꝝ motuū. Sz alios motus opinant̄ cōsequi ad motū localē dicūt enī sequētes democritū ꝙ augmētari ⁊ corrumpi ⁊ alterari fit per q̄ndā cōgregationē ⁊ disgregationē indiuisibiliū corpoꝝ. Quarto ostendit idē per opiniones antiquoꝝ naturaliū q ponebāt vnā cām materialē tm̄: vel aquā vel aerē vel ignē vel aliquid mediū. ex illo enī vno materiali pricipio cōstituūt gnationē ⁊ corruptionē reꝝ per cōdensatōēs ⁊ rarefactōēs q̄ ꝑ q̄ndā ꝯgregatōēs ⁊ disgregatōēs ꝯplētur. Quīto ostēdit idē ꝑ opinionē platonis q posuit aīām esse primā causaz motus. posuit eniz plato ꝙ mouens seipsum qḋ ē aīa: est principiuz eoꝝ que mouent̄. mouere aūt seipsuz cōuenit aīali ⁊ oī aīato. scḋm eū q ē scḋm locū cinesiz. i. per trāsmutationē localē. Sexto aūt ostēdit idē per ea que cōiter ⁊ vulgariter loquētes dicūt. illud eniz soluz dicimus moueri qḋ mouet̄ scḋm motū localē. Si aūt aliquid quiescat in loco sz moueat̄ motu augmēti aut decrementi aut alterationis. dicitur quod mouetur quodammodo: sed non simpliciter. ¶ Deinde cum dicit.

Lec. 9. Quod quidem igitur semper motus erat ⁊ erit omni tempore: ⁊ quod principium perpetui motus. Adhuc autem quis motus primus: ⁊ quem motum perpetuum contingit esse solū: ⁊ primū mouēs qḋ īmobile sit: dcm̄ ē.

¶ Epilogat que dixerat. s. ꝙ motus semper fuerit ⁊ semper erit: ⁊ ꝙ est aliquod primum principium motus perpetuuz: ⁊ quis sit primus motus: ⁊ quem motum contingat esse perpetuum: ⁊ ꝙ primuz mouens sit immobile. Hec enim omnia in precedentibus declarata sunt.

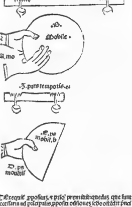
Co. 78. Quod autem hoc necesse est impartibile esse ⁊ nullam habere magnitudinem nunc dicamus determinantes primum de prioribus ipso.

Lectio. xxi.

Postquam Philosophus ostendit q̄lis sit primus motus: hic ostēdit q̄lis sit primū mouēs: ⁊ diuidit in ꝑtes duas. primo dicit de quo est īctō. secundo exequit̄ propositū ibi. (Eoꝝ aūt q est.) Dicit aūt primo ꝙ cū dictū sit supra ꝙ primū mouens est imobile: nūc dicēdū est ꝙ primū mouens est indiuisibile ⁊ nullā habēs magnitudinē sicut omnino incorporeū sed antequā hoc ostēdamus oportet predeterminare quedā q̄ exiguntur ad huiōi probationē. ¶ Deide cū dicit.

Horum autem vnum quidē est: ꝙ impossibile est nullū finitū mouere secundum infinitum tempus. Tria enim sunt quod mouetur mouens: in quo tertiuz tempus: hec autez aut finita omnia. aut infinita sunt omnia: aut quedam: aut duo: aut vnū. Sit igitur. a. mouens. Quod autem mouetur. b. Tempus infinituz in quo. c. Ipsum. d. igitur moueat aliquaz partem ipsius. b. que est in quo. e. Non igitur in equali ipsi. c. in pluri enim maius. Quare non est infinitum tempus quod est ipsius. z. Sic itaqz ipsi. d. apponens auferaz ipsum. a. ⁊ ipsi. e. ipsum. b. Tempus autem non auferam semper remouens equale: infinituz enim est. Quare omne. a. totuz. b. mouebit infinito tempore ipsius. c. Non ergo possibile est a finito moueri nihil secundum infinitum motum. Quod quidem igitur non contingit finitum in infinito tēpore mouere manifestum est.

¶ Demonstratio qua probatur ꝙ finitum mouens non potest mouere aliquid in tempore infinito.

¶ Exequit̄ ꝓpositū. ⁊ primo premittit quedaz que sunt necessaria ad principalis ꝓpositi ostēsionez scḋo ostēdit principale ꝓpositū ibi. (Determinatis aūt his.) Circa primū tria facit primo ostēdit ꝙ ad motū īfinitū requirit̄ potētia infinita. secūdo ꝙ potētia īfinita nō pt eē ī magnitudie finita ibi. (qḋ aūt oīo īfinita magnitudie) Tertio ꝙ primū motorē oz eē vnū q moueat motū ꝯtinuū ⁊ sempiternū ibi. (De his aūt q̄ ferunt̄.) Dicit ergo primo ꝙ inter ea q̄ ꝓdetermināda sunt an̄ principale ꝓpositū: vnū ē qḋ ē īpossibile aliqḋ finitū sz potētiā moue̅ ꝑ tps īfinitū. qḋ sic ostēdit. Tria sunt ī quoꝝ motu: q̄rū vnū ē qḋ mouet̄: aliḋ ē ipz mouēs: tertiū aūt est tēpus ī q̄ fit motus. oz aūt ꝙ aut oīa ista sint īfinita: aut oīa sint finita: aut ꝙ q̄dā sint finita ⁊ q̄dā īfinita vl̄ duo tm̄: vl̄ vnū. Ponat̄ ergo primo ꝙ. a. sit mouēs. b. qḋ mouet̄. tēpus vō ī q̄ sit motus sit. c. ⁊ ponatur ꝙ aliq̄ ps ipius. a. q̄ ē. d. moueat aliquaz ptem. b. que est. e. His ergo positiōibus factis cōcludi pōt ꝙ. d. mouet. e. in tempore nō eq̄li ipsi c. in q̄. a. mouebat. b. sed in tempore minori probatū est *Lec. 6.*

enim in sexto ꝙ totū mobile in maiori tēpore pertransit aliquod signū ꝙ̄ pars eius. tūc ergo tēpus quod est c. sit infinitū. Relinquitur ꝙ tēpus in quo. d. mouet. non erit infinitū: sed finitū. ⁊ sit illud tēpus. z. vt sicut a. mouet. b. ī tēpore. e. c. infinito: ita. d. moueat. e. in tēpore. z. finito cū aūt. d. sit pars ipsius. a. auferet vel consumetur cum sit finitum. Omne enī finitū consumitur per subtractionem si eadē quantitas semp̄ sumatur: vt in tertio dictū ē. ⁊ similiter consumet ipsum. b. si continue subtrahatur aliquid ab ipso ⁊ apponat ipsi. e. q: b. etiā pōebat esse finitū ⁊ quātuncūq; auferat a tēpore qd̄ est. c. etiā fm eandem quantitatē anferendo. non cōsumit totū. c. q: ponitur esse infinitū. Ex hoc concludit ꝙ totum. a. mouet totū. b. in tp̄e aliquo finito quod est pars ipsius. c. quod quidē sic sequitur ex premissis. q: fm ꝓportionē qua additur ad mobile ⁊ ad motorē: addit etiā ad tēpus. cum ergo subtrahendo a toto mobili ⁊ motore: ⁊ addēdo ad partes ipsoꝝ cōsumatur quādoq; totū mobile ⁊ totū mouens: ita ꝙ totū qd̄ erat in toto addet parti. sequit ꝙ ꝓportionabiliter addēdo ad tempus: resultabit tēpus finitū in quo totū mouēs mouebit totū mobile. ⁊ sic oportet ꝙ si totū mouens est finitū ⁊ mobile finitū: ꝙ tēpus sit finitū. Si ergo non est possibile ꝙ a finito mouente moueat aliqd motu īfinito. s. fm tēpus infinitū. ⁊ sic p; qd̄ prīo ponebat ꝙ nō cōtingit ꝙ finitū mouens moueat in tēpore infinito. Mouet autē Auicenna dubitationē circa hāc Ar. demonstrationē. videtur enī non esse vniuersalis. ē enī aliquod finitū mouens ⁊ mobile a quo nō pōt aliqd auferri vel subtrahi: sicut est corpus celeste: quod tamen in hac demonstratione non excipitur. vnde videtur ꝙ vel demonstratio sit particularis vel procedat ex falsa suppositione. Huic aūt obiectioni respondet Auer. in cōmento: ꝙ quāuis a celo nihil posset subtrahi: hec tamen conditionalis est vera: si a celo aliqua pars auferat: pars illa mouebit aut mouebitur in minori tempore quam totum: nihil enī prohibet conditionalē eē verā cuius antecedēs ē īpossibile: sicut p; in hac conditionali: si homo volat h; alas: quicquid autē tollit veritatē cōditionalis vere falsū est: licet antecedens conditionalis sit falsū. Veritas aūt predicte conditiōalis non potest stare cū hoc ꝙ finitum moueat tēpore infinito vt patet per deductionem Aristo. sic igitur ex veritate ꝑmissa conditionalis cōcludit Ar. impossibile esse qd̄ finitum moueat tempore infinito. Potest aūt h; unus dici ꝙ Ar. quando in demōstrationibus suis vtitur ablatōne vel subtractione: nō semp̄ per ablationē intelligenda ē solutio cōtinuitatis q̄ īpossibile est esse in corpore celesti sed ablatio intelligi pōt fm q̄cūq; designationem. sicut ī ligno continuo manente possum designare vel tactu vel cogitatione aliquod punctum quasi diuidens totū: ⁊ per hunc modum auferre aliquā partem a toto: dicere ꝙ minor albedo est in parte quam in toto: ⁊ per hunc etiā modum potest dici ꝙ virtus ad mouendum in parte corporis celestis per designationē ablata: minor ē q̄ ī toto: Alia aūt dubitatio est difficilior. Nō enī videt eē cōtra rōnē mouētis finiti qd̄ moueat tp̄e infinito. q: si illud finitū sit icorruptibile vel īpassibile scd̄z suā naturā: ⁊ nō recedēs a sua natura: semp̄ eodē modo se h; ad mouendum quia idē semper eodē modo se hñs semp̄ facit idē. vñ nō ē magis ratio quare nō potest mouere postq̄ ante. ⁊ hoc sensibiliter apparet. videmus enī ꝙ sol pōt in īfinito tp̄e mouere corpora inferiora. Ad huius autem dubitationis solutionem inuestigandus est ꝓcessus demonstrationis inducte. certum enī esse d; ꝙ sic intelligenda est conclusio quemadmodum sequitur ex premissis. Considerādū est igitur ꝙ tempus motus pōt accipi dupliciter precipue ī motu locali: vno modo fm partes mobilis. Alio mō fz partes magnitudinis supra quam transit motus. Manifestum est igitur ꝙ prius vna pars mobilis pertransit aliquod signum magnitudinis q̄n totum mobile: similiter etiam totum mobile prius pertransit vnam partē magnitudinis quā totam. Apparet autem manifeste ex processu Ar. ꝙ hic loquitur de tempore motus fm ꝙ tempus motus accipitur fm partes mobilis: ⁊ nō secūdū ꝙ accipitur fm partem magnitudinis que motu pertransitur. Eadem enim est proportio partis motoris ad ptes mobilis: que est proportio totius motoris ad totum mobile. Unde equali velocitate semper pars mouebit partē qua totum mouet totum. ⁊ sic in equali tēpore pertransibit pars mobilis aliquā magnitudinē mota a pte motoris: ⁊ totū mobile motū a toto motore. vel forte in minori tēpore mouebitur totū q̄ pars: q: potentia vnita maior est q̄ potentia diuisa: ⁊ quanto maior est potentia mouentis. velocior est motus ⁊ tēpus minꝰ. oportet ergo ꝙ hoc intelligat fm quod accipitur tēpus motus fm partes mobilis: quia vna ps mobilis in minori tēpore ptransit aliqd̄ signū: q̄ totū mobile: ⁊ fm hoc est īpossibile ꝙ tempore īfinito moueat nisi sit mobile īfinitū. īpossibile ē aūt ꝙ mobile īfinitū moueat a motore finito. quia semp̄ virtus motoris ē maior q̄ virtus mobilis. vñ necesse est ꝙ mobile īfinitū moueat a motore īfinito. ⁊ sic sicut īpossibile sequit ex hoc ꝙ ponit ꝙ motor finitꝰ moueat mobile finitū motu q sit infinitus fm partes mobilis. Ita remoto hoc īcōuenienti: oportet vlterius hic cōcludere ꝙ motus īfinitus sit mobilis infiniti a motore infinito. Si cōtra hoc potest aliqs obijcē. ꝙ Ar. supra nō ꝓbauit motū esse īfinitū fm partes mobilis: sicut motꝰ corporis infiniti dr̄ īfinitus: q: totū vniuersum corporeū finitū est vt ꝓbatū ē in tertio huius: ⁊ ꝓbabit ī primo de celo. vnde non vr̄ esse demōstratio Ar. sic verificata ad ꝓpositū cōcludendū: vt. s. primus motor qui mouet motū infinitū sit infinitus. Sz dicēdū ꝙ id qd̄ ē cā primam motus infiniti oportet ꝙ sit per se cā infinitatis motꝰ: q: semper cā que est per se ē prior ea que ē per aliud. vt supra dictū est. virtus aūt cause per se determinat ad effectū per se ⁊ non ad effectū p accidēs. sic enī supra docuit Ar. in secundo comparare cās effectibꝰ. cū aūt contingat motū esse infinitū dupliciter: sicut dictū ē. s. fm ptes mobilis ⁊ fz ptes magnitudinis supra quā trāsit motus: per se infinitū ē ī motu ex partibꝰ mobilis: per accidēs aūt fm partes lōgitudinis: q: quātitas motꝰ que attēdit fz ptes mobilis cōpecit ei secundū propriū subiectū: ⁊ ita inest ei per se. Quantitas autem motus non accipit secundum partes longitudinis sed secundum reiterationē motus ipsius mobilis: prout. s. mobile totū qd̄ cōplevit motū suū per vnam partē longitudinis iterato pertransit aliam. Id ergo quod ē cā prima infinitatis motus h; virtutem super infinitatem motus que est per se: vt. s. possit mouere mobile infinitum si contingat. ⁊ ideo necesse est ꝙ sit infinitum: ⁊ q̄uis primū mobile sit finitū: tamen h; quandam similitudinem cū infinito: vt dcm̄ est in tertio. Ad hoc autē ꝙ aliquid sit cā motus infiniti per reiterationē motus: que ē per accñs nō oportet ꝙ habet virtutē infinitā: sed sufficit si h; virtutē ī mobilē finitā: q: semp̄ manēte eadē virtute poterit reiterare eūdem effectū. sicut sol h; virtutem finitā ⁊ tñ possz mouere inferiora elemēta tēpore infinito si motus esset sempiternus fm positionē Ar. non enī est prima cā infinitatis motus. sed quasi ab alio mota ad mouendū tempore infinito fm positionē predictā. Deinde cū dicit.

Quod autem omnino infinita magnitudine non contingit infinitam esse potentiam: ex his manifestum est. sit enim plus potentia semper equale in minori faciens tempore vt calefaciens: aut dulce faciens: aut proiciens: et omnino mouens. Necesse ergo et a finito quidē infinitam autem habente potentiam pati aliquid patiens: et plus q̄ ab alio. Plus enim est infinita potentia. At vero tempus. non contingit esse nullum. Si enim est in quo. a. tempus in quo infinita vis calefacit: aut depellit in quo autem. a. b. finita quedam ad hanc maiorē

Lec. 9.
Q. d. Auicen.
Responsio Auerrois.
Alia rñsio.
Alia questio.
2. de generatione ⁊ corruptiōe. Lec. 9.
Responsio.
obiectō
Physicorū. 3. Lec. 8.
prīo ce. Lec. 9. 10. ⁊ 11.
Rñsio.
2 ex. 9. Lec. 6.
Lec. 5.
Co. 79.

semper accipiens finitam veniam. Aliquando ad id quod in .a. tempore motum erat. Ad finitum enim semper addens excellam omne determinatum: et auferens deficiens similiter. In equali ergo tempore mouebit finita ipsi infinite. Hoc autem impossibile.

¶ Demonstratio quod nulla magnitudo finita habet potentiam infinitam.

A. tempus in quo infinita potentia mouet.

B. tempus in quo finita potentia mouet

¶ Ostendit quod necesse est virtutem que est in magnitudine proportionari magnitudini in qua est. et primo ostendit in magnitudine finita quod non potest esse potentia infinita: quod principaliter intendit: secundo quod nec in magnitudine infinita potest esse potentia finita ibi. (Neque igitur finitum.) Quod autem in magnitudine finita non contingat esse potentiam infinitam probat duas suppositiones premittendo quarum prima est quod maior potentia equalem effectum perficit in minori tempore quam minor: sicut maior potentia calefactiua ad equalem caliditatem producit id in quo agit in minori tempore. et simile est de potentia dulcoratiua vel proicientis vel cuiuscunque mouentis. Et ex hac suppositione concludit: quod cum potentia infinita sit maior quam potentia finita necesse est quod si sit aliqua finita magnitudo habens potentiam infinitam: quod tali agente siue vnum patiens siue plura patiantur in eodem tempore maiorem mutationem quam ab alio habente potentiam finitam: vel econuerso quod equalem mutationem patiens ab eo patiatur in minori tempore vnum quam enim potest intelligi in eo quod dicit (et plus quam ab alio) Secunda suppositio est: quia omne quod mouetur: mouetur in tempore vt in .vj. probatum est: non potest esse quod patiens

Lec. 6.

immutetur ab agente infinite potentie in non tempore: mutatur ergo in tempore. Ex hoc sic procedit. sit tempus in quo virtus infinita mouet calefaciendo vel impellendo .a. tempus autem in quo aliqua virtus finita mouet sit .a.b. quod est maius quam a qualibet autem potentia finita potest accipi alia maior. Si ergo accipiamus aliam maiorem potentiam finitam quam primam que mouebat in tempore a.b. sequitur quod hec secunda potentia mouebit in tempore minori: et iterum tertia potentia finita maiori in tempore adhuc minori. et sic semper accipiendo finitam potentiam: veniam aliquando ad hoc quod aliqua finita moueat in tempore a. cum enim semper fiat additio ad potentiam finitam: excedetur omnis determinata proportio. Similiter autem additur ad potentiam motiuam: et subtrahitur a tempore motus: quia maior potentia in minori tempore mouere potest. sic ergo sequitur quod finita potentia perficiat motum in equali tempore cum potentia infinita que ponebatur mouere in a. hoc autem est impossibile. ergo nulla magnitudo finita habet potentiam infinitam.

Questio .1.

Dubitatur autem circa hanc rationem multipliciter. primo namque videtur quod hec ratio nullo modo concludat. quod enim conuenit alicui per se per nullam potentiam potest ab eo remoueri quantumcunque sit magna. Non enim est ex defectu potentie vel infinitati potentie repugnat: si dicatur fieri non posse quod homo non sit animal. Esse autem in tempore per se conuenit motui: ponitur enim motus in diffinitione temporis: vt supra in quarto habitum est. ergo si ponatur etiam potentia infinita mouens: non sequitur quod motus sit in non tempore. vt Aristoteles hic concludit.

Le. 17. questio .2.

Item si consideretur processus philosophi: ex hoc concludit quod motus sit in non tempore: quia potentia mouens est infinita: sed potentia infinita mouens etiam potest non esse in corpore: ergo eadem ratione sequitur quod talis potentia si sit infinita mouebit in non tempore: non ergo per hoc quod est immobile moueri in non tempore: potest concludi quod nulla virtus infinita est in magnitudine: sed quod simpliciter nulla virtus mouens sit infinita.

questio .3.

Item ad magnitudinem potentie duo pertinere videntur scilicet velocitas motus et diuturnitas temporis. et secundum excessum potentie fieri videmus excessum in vtroque dictorum: sed secundum excessum potentie infinite supra ostendit quod motus perpetuus est ab aliqua potentia infinita: non autem quod aliqua potentia infinita non sit in magnitudine. ergo similiter et hic secundum excessum in velocitate non debet concludi quod nulla virtus infinita sit in magnitudine: sed quod virtus que mouet tempore infinito propter sui infinitatem moueat etiam in non tempore.

questio .4.

Item videtur conclusio esse falsa. quanto enim est maior virtus alicuius corporis: tanto diutius potest conseruari in esse. Si ergo nullius corporis potentia esset infinita: nullum corpus posset in infinitum durare: quod patet esse falsum tam secundum opinionem ipsius: quam secundum sententiam fidei christiane: que ponit substantiam mundi in infinitum duraturam. Posset etiam moueri obiectio de diuisione et additione quibus vtitur: quod non conueniunt rebus naturalibus: sed quia superius satis dictum est pretermittatur ad presens. His ergo dubitationibus per ordinem respondentes

Ad primam

dicendum est ad primam: quod philosophus non intendit hic facere demonstrationem ostensiuam: sed demonstrationem ad impossibile ducentem: in qua quia ex aliquo dato aliquid sequitur quod est impossibile: excluditur primum datum impossibile esse non autem est verum quod primum datum simul tamen conclusione esse sit possibile. sicut si daretur quod esset aliqua potentia que posset remouere genus a specie: sequeretur quod illa potentia posset facere quod homo non esset animal. Sed quia hoc est impossibile: impossibile est et primum: non autem ex hoc potest concludi esse possibile quod sit aliqua potentia que faciat hominem non esse animal. ita ex hoc quod est aliquam potentiam infinitam esse in magnitudine: ex necessitate sequitur motum esse in non tempore. sed quia hoc est impossibile: impossibile est infinitam potentiam esse in magnitudine. nec potest ex hoc concludi esse possibile quod potentia infinita moueat in non tempore.

Ad secundam

Ad secundam autem dubitationem respondet Auerrois in commento huius loci: dicens quod ratio Aristo. hic procedit de potentia ratione sue infinitatis. finitum autem et infinitum conuenit quantitati: vt supra habitum est, vnde potentie que non est in magnitudine non proprie competit quod sit finita vel infinita.

In priori Lec. 3. In probatione responsionis Auerrois Lec. vltima.

Sed hec responsio est et contra Aristotelis intentionem et contra veritatem. Contra intentionem quidem Aristotelis est: quia Aristoteles in precedenti demonstratione probauit quod potentia mouens tempore infinito sit infinita: et ex hoc infra concludit quod potentia mouens celum non est potentia in magnitudine. Est etiam contra veritatem: quia cum omnis potentia actiua sit secundum aliquam formam: eo modo conuenit magnitudo potentie: conuenit: et per consequens finitum et infinitum: sicut conuenit forme. forme autem conuenit magnitudo per se et per accidens per se quidem secundum perfectionem ipsius forme sicut dicitur magna albedo etiam parua nimis secun-

dũ in perfectionem proprie rationis: per accidens autẽ scḋ ꝙ aliqua alia forma habet extensionẽ in subiecto: sicut dr̄ magna albedo ꝓp magnitudinẽ superficiei. hec autẽ secunda magnitudo non potest cõpetere potẽtie q̄ nõ ẽ in magnitudine. sed prima magnitudo maxime ei competit: qꝛ potentie immateriales quanto sunt minus cõtracte ꝑ applicationẽ ad materiã: tãto sunt perfectiores ⁊ vltiores. Velocitas autem motus non sequitur magnitudinẽ virtutis que est per accidẽs per extensionẽ ad magnitudinẽ subiecti: sed magis eam que est per se secundũ propriam perfectionẽ: quia quãto aliqḋ ens actu est perfectius: tanto est vehementius actiuũ. vnde non potest dici ꝙ potentia que non est in magnitudine: quia non est infinita infinitate magnitudinis que est ex magnitudine subiecti: ꝓpter hoc non causet augmentũ velocitatis in infinitũ: qḋ est moueri in non tempore. Unde ⁊ idẽ cõmentator hãc dubitationẽ aliter soluit in vndecio meta. vbi dicit ꝙ corpus celeste mouetur a duplici motore. s. a motore cõiuncto qui est anima celi: ⁊ a motore separato qui non mouetur neqꝫ per se neqꝫ per accidens. ⁊ quia ille motor separatꝰ est infinite virtutis: motus celi acquirit ab eo ꝑpetuã durationem: quia vero motor coniunctus est finite virtutis ideo motus celi acquirit ab eo velocitatẽ determinatam. Sed nec ista responsio sufficiẽs est cũ enĩ vtrumqꝫ videatur consequi potentiã infinitã. s. ꝙ moueat tẽpore infinito: vt precedens demõstratio conclusit: ⁊ ꝙ moueat in non tempore vt videtur concludere hec demõstratio. Iterũ restat dubitatio: quare aĩa celi que mouet in virtute motoris separati infiniti: magis ab eo sortiatur vt possit mouere tempore infinito: q̄ vt moueat velocitate infinita. i. in non tempore. Ad hanc igitur dubitationem dicendũ est ꝙ omnis potentia que non est in magnitudine mouet per intellectum. sic enim philosophus probat celum moueri a suo motore in vndecimo meta. nulla autem potentia que est in magnitudine mouet quasi intelligẽs: probatũ est enĩ in. iii. de aĩa ꝙ intellectus non ẽ virtus alicuiꝰ corporis hec autẽ est differentia inter agens per intellectum ⁊ agens materiale. quia actio agentis materialis ꝓporcionatur nature agentis: tanta enim procedit calefactio quantus est calor: sed actio agentis per intellectum non proporcionatur nature ipsius: sed forme apprehense. non enim edificator tantũ edificat quantũ potest: sed quantum exigit ratio forme concepte. sic igitur si aliqua esset virtus infinita in magnitudine: sequeretur ꝙ motus ab ipsa procedens esset secundũ proportionẽ eiꝰ. ⁊ ita procedit demonstratio presens. si aũt sit virtus infinita nõ in magnitudine: motus ab ipsa non procedit scḋ ꝓportionẽ virtutis: sed secundũ rationẽ forme apprehense. id est secundũ ꝙ contingit fini ⁊ nature subiecti. Est etiã aliud attendendũ: ꝙ sicut probatũ est in. vi. huius: nihil mouetur nisi magnitudinẽ habẽs. vnde velocitas motꝰ est effectus receptus a mouente in aliquo habẽte magnitudinẽ: manifestũ est autẽ ꝙ nihil habens magnitudinẽ: potest recipere equalẽ effectũ proporcionatum potentie que non est in magnitudine: quia omnis natura corporea comparatur ad naturã incorpoream sicut quoddã particulare ad absolutũ ⁊ vniuersale. vnde non potest concludi si virtus infinita non sit in magnitudine: ꝙ ex ea consequatur infinita velocitas in aliquo corpore que ẽ effectus proporcionatus tali potentie: vt dictum est: sed nihil prohibet in aliqua magnitudine recipi effectũ virtutis que est in magnitudine qꝛ causa prior est effectu. vnde si poneretur ꝙ aliqua virtus infinita esset in magnitudine: sequeretur ꝙ effectus correspondens esset in magnitudine. s. velocitatis infinita ⁊ hoc est ĩpossibile. ergo ⁊ primũ. Ex his autem patet solutio tertie dubitationis: nam moueri tempore infinito non repugnat rationi magnitudinis mote continue enim magnitudini circulari: vt supra ostẽsum est. vnde a primo mouẽte infinite virtutis causatur motus diuturnitatis infinite: non autẽ motꝰ velocitatis infinite. Quartã vero dubitationẽ soluit Alex. vt Auer. dicit hic in cõmento ꝙ corpus celeste acquirit eternitatẽ a motore separato quod est infinite virtutis sicut ⁊ ꝑpẽtuitatem motus vnde sicut nõ est ex infinitate celestis corporis ꝙ in perpetuũ moueatur: ita non est ex infinitate corporis celestis ꝙ in perpetuum duret: sed vtrumqꝫ est ex infinitate motoris separati. Hanc autem responsionẽ Auerrois improbare nititur in hoc commento ⁊ in vndecimo meta. dicens ꝙ impossibile est ꝙ aliquid acquirat perpetuitatem essendi ab aliquo: quia sequereť ꝙ id qḋ in se est corruptibile: fieret eternum: sed perpetuitatẽ motus potest aliquis acquirere ab altero: cũ ꝙ motus ẽ actꝰ mobilis a mouẽte. dicit ergo ꝙ in corpore celesti quantũ est de se nõ est aliqua potentia ad non esse: quia eius substantie nõ est aliquid contrarium. sed in ipso est aliq̄ potentia ad quietem: quia motui eius contrariatur quies. ⁊ inde est ꝙ non indiget acquirere perpetuitatem essendi ab alio sed perpetuitatẽ motus ab alio acquirere idiget. ꝙ autẽ in corpore celesti non sit aliqua potentia ad nõ eẽ ex hoc contingere dicit ꝙ corpus celeste dicit non esse cõpositũ ex materia ⁊ forma: quasi ex potentia ⁊ actu: sed dicit ipsum esse materiã actu existentem. ⁊ formã eius dicit animã ipsius: ita tamen ꝙ nõ cõstituatur in esse per formam sed solũ in moueri. ⁊ sic dicit in eo esse non potẽtiam ad esse sed solũ ad vbi sicut philosophus dicit in vndecimo meta. Sed hec solutio ⁊ veritati repugnat ⁊ intẽtioni Aristotelis veritati quidem repugnat multipliciter. Et primo quia dicit ꝙ corpus celeste nõ componitur ex materia ⁊ formis: hoc enĩ est omnino impossibile. Manifestum est enim corpus celeste esse aliquid actu: alioqn̄ non moueretur. quod enim est in potentia tantum: non ẽ subiectũ motus: vt in. vi. habitum est. Oportet enim oẽ quod est actu vel esse formam subsistentem: sicut substantie separate: vel habere formam in alio: quod quidẽ se habet ad formam sicut materia ⁊ sicut potentia ad actũ. Non autem potest dici ꝙ corpus celeste sit forma subsistens: qꝛ sic esset intellectum in actu non cadens sub sensu neqꝫ sub quantitate. Relinquitur ergo ꝙ est compositũ ex materia ⁊ forma ⁊ potentia ⁊ actu: ⁊ sic est in ipso potentia quodãmodo ad nõ esse. Sed dato ꝙ corpus celeste nõ sit compositum ex materia ⁊ forma: adhuc oportet ponere in ipso quodammodo potentiam essendi. necesse est. n. ꝙ omnis substantia simplex subsistẽs vel ipsa sit suum esse: vel participet esse: substãtia autem simplex que est ipsũ esse subsistens nõ põt esse nisi vna. Omnis ergo substantia que est post primam substantiam simplicem participat esse. omne autem participans cõponiť ex participante ⁊ participato: ⁊ participans est in potentia ad participatum: ergo substantia quantumcunqꝫ simplex post primam substantiam simplicẽ est potentia essendi. Deceptus autẽ fuit per equiuocationem potentie. nã potentia quandoqꝫ se habet ad opposita: ⁊ hoc excluditur a corpore celesti: ⁊ a substãtiis simplicibus separatis: quia non esset in eis potentia ad non esse secundum intentionẽ Aristotelis: eo ꝙ substantie simplices sunt forme tantũ. forme autem per se conuenit esse. materia autẽ corporis celestis non est in potentia ad aliam formam: sicut enim corpus celeste comparatur ad suam figuram cuius est subiectum vt potentia ad actum ⁊ tamen non potest non habere talem figuram: ita materia corporis celestis comparatur ad talem formam vt potentia ad actum: ⁊ non est in potentia ad priuationem huius forme: vel ad non esse. Non enim oĩs potentia est oppositorũ: alioqn̄ possibile nõ sequeretur ad necesse: sicut dicitur in. ii. perihermenias. Est etiam eius positio contra intentionẽ Aristotelis qui in primo de celo in quadam demonstratione vtitur ꝙ corpus celeste habeat potentiam vel virtutem ad hoc ꝙ sit semper. non potest ergo euadere inconueniens per hoc ꝙ dicit in corpore celesti non est in potentia essendi hoc enim est manifestum falsum: ⁊ contra intentionẽ Aristotelis. Videamus ergo vtrum conuenienter impugnet solutionem alexã. qui dicit ꝙ corpus celeste acquirit eternitatem ab alio. Esset siquidem conueniens eiꝰ improbatio si Alexãder posuisset ꝙ corpꝰ celeste de se ha

vel. 12. Co. 41.

vel. 12. Lec. 6. Lec. 7. ⁊ 10.

Lec. 5.

Lec. 20.

vel. 12. Co. 41.

Vel. 12. Lec. 2.

Lec. 7.

Lec. 16.

beret potentiam ad esse ⁊ non esse: ⁊ ab alio acqreret esse semper. ⁊ hoc dico supposita intentiõe ipsius: vt nõ excludamus oĩpotentiaꝫ dei p quam corruptibile hoc potest indui in corruptionẽ: qd̕ nunc discutere ad propositũ non ptinet. sed tamen Auerrois ꝯ̃ suã intentiõe supposita concludere non pōt cõtra alex. q nõ posuit ꝙ corpus celeste acquirat eternitatẽ ab alio: quasi de se habẽtis potentiam ad esse ⁊ nõ esse: ꝫ quasi nõ habens ex se esse. Omne enĩꝫ qd̕ non est sinũ esse participat esse a cã prima que est suum esse vnde ⁊ ipse confitet̃ in libro de sbã orbis ꝙ de⁹ est cã celi non solum quãtum ad motum eius: ꝫ ꝫ quãtum ad sbãm ipsius: qd̕ non est nisi: qꝛ ab eo hꝫ esse: non autem hꝫ ab eo esse nisi ꝑpetuum hꝫ ergo perpetuitatem ab alio. ⁊ in hoc ꝯ̃ consonãt verba eius qui dicit in. v. meta. ⁊ supra in principio huius. viij. ꝙ quedã sunt necessaria que hñt cãm sue necessitatis. hoc ergo supposito plana est solutio ꝫ intentionẽ alex. ꝙ sicut corpus celeste hꝫ moueri ab alio ita ⁊ esse. vnde sicut motus perpetuus demonstrat infinitam virtutem motoris: nõ aũt ipsius mobilis: qꝛ eius demõstratio demõstrat infinitam virtuteꝫ esse a qua hꝫ esse: non tamen oĩno eodem modo se hꝫ potentia corporis celestis ad esse ⁊ ad moueri ꝑpetuo: non quidem ꝫm rõam quam ipse assignat ꝙ in corpore celesti sit quantũ ad moueri potentia ad opposita: que sunt q̃es ⁊ motus: ꝫ ad opposita que sunt diuersa vbi: ꝫ differunt quantũ ad aliud. Naꝫ motus ꝫ se cadit in tpe: esse vero non cadit in tpe: sed solum ꝫm qd̕ subiacet motui. Si ergo sit aliqd̕ esse qd̕ non subiacet motui illud ẽ nullo modo cadit sub tpe. potentia ergo que ad moueri in tpe infinito respicit infinitatẽ tpis directe ⁊ per se: sed potentia que est ad esse tpe infinito: si quidẽ illud esse sit trãsmutabile respexit quantitatem tpis: ⁊ ideo maior virtus requirit̃ ad hoc ꝙ aliquid duret ĩ eẽ trãsmutabili maiori tpe. ꝫ po⁹ q̃ ẽ respcũ eẽ trãsmutabil' nullo⁹ rspexit q̃titatẽ tpis. vñ magnitudo vel ĩfinitas tpis nihil facit ad ĩfinitatem vel magnitudinem potentie respectu talis esse. dato ergo per impossibile ꝙ corpus celeste non haberet esse ab alio: adhuc non pōt ex ꝑpetuitate ipsius cõcludi ꝙ in eo esset virtus infinita. Deinde cum dicit.

Co. 80.

Neqꝫ igit̃ finitum contigit infinitaꝫ potentiam habere: neqꝫ ĩfinitum ĩfinitam.

Probat ꝙ in magnitudine infinita non pōt esse potentia finita: ⁊ hoc duabus rõnibus. circa quarum primam tria facit. primo ponit ꝯclusionẽ principaliter intentã dicẽs ꝙ sicut magnitudine finita non pōt esse potentia infinita: ita nec in aliquo quanto infinito pōt esse potentia finita ꝫ totum. Nam pars infiniti si accipiat̃ finita habebit potẽtiam finitã. hoc aũt inducit nõ quasi necessariũ ad principale ꝑpositum ostendendam ꝫ quasi adherens ⁊ affine conclusioni prius demõstrate. Secundo ibi.

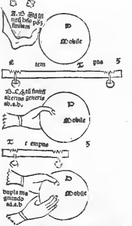
Et tamen contigit in minori magnitudine ampliorem potentiam esse. Sed adhuc magis ĩ maiori plurima.

Ponit quoddã per qd̕ alicui videri posset ꝙ ĩ magnitudine in infinita sit potentia finita. videmus enim ꝙ aliqua minor magnitudo hꝫ maiorem virtutem q̃ꝫ maior magnitudo: sicut paruus ignis hꝫ maiorem virtuteꝫ actiuam q̃ꝫ multus aer. sed per hoc non pōt haberi ꝙ quantũ infinitũ habeat potentiam finitã: qꝛ si accipiat̃ aliqua adhuc magis excedens magnitudo: habebit maiorẽ virtutẽ: sicut si aer maior ꝫm aliquã quantitatẽ hꝫ minus d̕ virtute q̃ꝫ paruus ignis: si multũ augeat aeris quãtitas habebit maiorẽ virtutẽ q̃ꝫ paruus ignis. Tertio ibi.

Si igitur ĩ quo est. a. b. ĩfinitum: sed. b. c. habet potentiam quandam que in aliquo tempore mouet ipsum. d. in tempore in quo est. e. ꝫ. Si igitur ipsi. b. c. duplã accipio: in medio mouebit tempore ipsius. e. ꝫ. Sit enim hec proportio Quare in. ꝫ. ⁊. t. mouebit. ergo sic accipiens semper. a. b. quidem nequaquam transibo. Tempore autem dato semper minus accipiam. ĩfinita ergo potentia erit omnem enim finitam potentiam excellit. Omnis autem finite potentie necesse est finitum esse ⁊ tempus. Si enim ĩ quodam tanta: maior in minori qdem determinato aũt mouebit tpe secunduꝫ conuersionem proportionis. Infinita enĩꝫ omnis potentia sicut multitudo ⁊ magnitudo excellens omne finitum.

Demonstratio quod nulla magnitudo vel quantum infinitum hꝫ potentiam finitam.

Tps in quo q̃tum infinitum potẽtie finite mouet. d.

Ponit demonstrationem intentã que talis est. sit quãtum infinitũ a. b. ⁊ sit. b. c. magnitudo finita alterius generis que habet quandã potentiam finitã. ⁊ sit quoddã mobile. d. quod moueat̃ a magnitudine. b. c. in tpe quod est. e. ꝫ. ⁊ qꝛ. b. c. est magnitudo finita: poterit accipi magnitudo. accipiat̃ igitur maior ꝫm duplã proportiõem quanto aũt est maior potentia mouentis: tanto in minori tpe mouet: vt habitum est in. vij. ergo duplum ipsius. b. c. mouebit idem mobile. s. d. in medio tempore quod sit. ꝫ. t. ita ꝙ intelligat̃ tempus. e. ꝫ. diuidi per mediũ in puncto. t. semp aũt sic addendo ad. b. c. nunquam pōt trãsire. a. b. quod improportionabiliter excedit. b. c. sicut ĩfi-

T. c. 9.

nitū finitum. ꝛ est.a.d. habeat potentiam finitā mouet in tēpore finito.d. ꝛ sic diuidēdo semper de tēpore quo mouebat. b.c. perueniemus ad aliquod tēpus minus ꝙ̄ sit tēpus in quo mouebat.a.b.q2 omne finitum transcendit per diuisionē.sequit ergo ꝙ minor potentia moueat i minor tēpore quod est impossibile. Relinquit ergo ꝙ in magnitudine infinita erat potentia infinita: q2.s. potentia magnitudinis infinite excedit oēm potentiam finitam. ꝛ hoc probatum est per subtractionē tēporis: q2 omnis potentie finite necesse est ponere quoddā determinatum tēpus in quo mouet: ꝙ ex hoc apparet: q2 si tanta potentia mouet in isto tēpore: mior mouebit i minori tpe.sed tamen determinato.i.finito sm conuersam proportionez: vz.s. quantum addit ad potentiam: tātum diminuat de tēpore. ꝛ sic quantūcunq3 addas ad potentiam finitā dūmodo remaneat potētia finita: semper habebit tempus finitum: q2 erit accipere aliquod tempus quod erit tanto minus tempore prius dato: quanto potentia super excrescens ex additione est maior potentia prius data.s3 potētia infinita excellit in mouendo omne determinatū tempus: sicut in omnibus aliis infinitis contingit: q2 omne infinitum sicut multitudo ꝛ magnitudo excedit omne determinatum sui generis: ꝛ sic manifestum est ꝙ potētia infinita excedit oēm potentiā finitam: ex quo excessus potentie super potentiam est sicut minoratio temporis a tēpore: vt dictum est. vnde patz cōclusio pdicta.s. ꝙ in magnitudine infinite sit potentia infinita ex necessitate sequitur ex premissis. ¶ Deinde cum dicit.

Co.81.

Est autem hoc demonstrare ꝛ sic accipiēs enim quandam potentiam eandem genere et que est in infinita magnitudine infinita magnitudine existentem: que mensurabit eam que est in infinita magnitudine finitam potentiaz. Quod quidem igitur non contingit īfinitam esse potētiam īfinita magnitudīe: neq3 finitam ī īfinita et his palam est.

¶ Ponit ad idem aliam demonstrationem que non dift a prima nisi in hoc ꝙ prima concludebat accipiendo potentiā finitam existentem in magnitudine finita alterius generis: hec autem secunda demonstratio procedit accipiendo quādam aliam potentiā existentem in aliqua magnitudine finita eiusdem generis cuius est magnitudo infinita: puta si sit aer magnitudinis infinite habens potentiam finitā: accipiemus quandā potentiam finitam existētem in aliqua magnitudine finita eiusdez generis. hac positione facta: manifestum est ꝙ potentia finita magnitudinis finite aliquotiens multiplicata mensurabit potentiaz finitam que est in infinita magnitudine: q2 omne finituz mensurat ab aliquo finito minori aliquotiens sumpto: vel excedit. Cum ergo in magnitudine eiusdē generis oporteat ꝙ maior magnitudo habeat maiorez potentiā: sicut maior aer h3 maiorē potentiā ꝙ̄ minor: necesse erit ꝙ illa magnitudo finita que habebit eandem proportionem ad magnitudinē finitam prius acceptam: quam h3 potentia finita infinite magnitudinis ad potentiam magnitudinis finite prius accepte habeat equalem potentiā potentie magnitudinis infinite. sicut si potentia finita magnitudinis infinite sit centupla potentie finite cuiusdam magnitudinis finite date: oportebit ꝙ magnitudo que est cētupla illius magnitudinis finite habeat equalem potentiā magnitudinis finite: ex quo proportionabiliter in re eiusdem generis augetur magnitudo ꝛ potentia. hoc aūt est impossibile quod ꝯclusum est: q2 oporteret ꝙ magnitudo finita esset equalis infinite: vel ꝙ minor magnitudo eiusdem generis habeat equalez potentiam maiori. Est ergo īpossibile ꝛ primuz ex quo sequit.s. ꝙ magnitudo infinita habeat potentiaz finitaz. Sic ergo epilogando concludit duas ꝯclusiones demonstratas.s. ꝙ in magnitudine finita nō possit esse potentia infinita: ꝛ ꝙ in magnitudine infinita nō possit esse potentia finita.

De his autez que ferūtur: bene se habet dubitare quandam dubitatioēz primum si ēnim omne quod mouetur: mouetur ab aliquo: quecunq3 nō ipsa se ipsa mouent: quomodo mouētur aliqua cōtinue non tangente eo quod mouet: vt proiecta.

Co.82.

Lectio.xxij.

Postquam philosophus ostēdit duo que sunt necessaria ad principale propositum ostendendū.s. ꝙ potentia finita non possit mouere tēpore infinito ꝛ ꝙ potentia infinita nō possit esse in magnitudine finita: nunc accedit ad probanduz tertiū. idest vnitatem primi motoris. Et circa hoc duo facit primo.n.ostendit ꝙ propter diuersitatem motorū deficit ꝯtinuitas vel vnitas motus in quibusdam mobilibus q̄ videntur continue moueri. secundo ostendit ex hoc ꝙ primum motorē necesse est esse vnum ibi.(Quoniam autez in his) Circa primuz tria facit primo.n.mouet dubitationem de his que proiciuntur. Secundo soluit dubitationē ibi.(Necesse est autē) Tertio ostendit ex hoc ꝙ motus corporis ꝓiecti nō est continuus ibi.(Hoc quidem igitur) Circa primum duo facit. primo ponit dubitationez. secundo excludit quandam solutionē ibi.(Si āt simul). Proponit ergo dubitationem primo de his que feruntur proiecta: que talis est. Ostensum est supra in principio huius octaui ꝙ omne quod mouetur ab alio mouetur: dummodo nō sint de illis que mouent se ipsa: sicut sunt animalia: de quorum nūo nō est lapis ꝓiectus mouet aūt corporale per contactum. Est ergo dubitatio quomodo proiecta continue mouentur etiam postquā tanguntur a mouente: videtur eniz ꝙ mouentur nullo mouente ipsa.

Lec. 7.

¶ Deinde cū dicit.

Si autez simul mouet ꝛ aliud aliquid qui mouet: vt aerem qui motus mouet. Similiter impossibile primo non tangente neq3 mouente moueri: sed simul omnia moueri et quiescere: cum primum mouens quiescet: ꝛ si facit sicut lapis: vt mouere quod mouet aliud.

¶ Excludit quandam solutionem que dicitur fuisse platonis: qui dicebat ꝙ proiciens qui primo mouit lapidā simul etiam mouet cum lapide aliquid scilicet aerez: et aer motus mouet lapidem etiaz post contactuz proiectoris. Sed hanc solutionez excludit: quia similiter videtur impossibile ꝙ moueatur aer non tangente neq3 mouente primo scilicet proiectore: sicut erat impossibile de lapide. sed videtur esse necessarium ꝙ simul dū3 primuz mouens mouet omnia moueantur: ꝛ dū3 primuz mouens quiescit. idest cessat a mouendo oia quiescant: quāuis etiaz aliquid motuz a primo mouente sicut lapis, faciat aliquid moueri: sicut id quod prīo motū mouebat.

¶ Deinde cu3 dicit.

Necesse autem hoc quidem dicere ꝙ primum mouēns facit possibile ꝛ mouere: aut aerem huiusmodi: aut aquam aut aliud aliqd tale: quod aptum natum est mouere ꝛ moueri: sed non simul pausat mouēs ꝛ quod mouetur. sed quod mouetur quidem simul: cum mouens quieuit mouens: mouens autem adhuc est: vnde mouetur cum alio habitum: ꝛ in hoc eadem ratio est pausat autem: cum minor virtus mouendi fit in habito. Tandem autez

quiescit: cum non amplius faciat quod prius mouens: sed motum solum. Hec autem necesse est simul pausare: hoc quidem mouens. hoc autem motum: ⁊ totum motum.

¶ Ponit suam solutionē. et dicit ꝙ si secundū mouens mouet motū a primo mouente: necesse est hoc dicere ꝙ primū mouens scilicet proiciens det secundo mouenti: scilicet aeri vel aque vel cuicunque tali corpori quod est natū mouere corpus proiectū: vt possit mouere ⁊ vt possit moueri: vtrū enim habet aer vel aqua a proiciente et quod moueat ⁊ qd moueatur: sed quia mouere ⁊ moueri nō de necessitate sunt in eodē: tunc inuenitur aliquod mouens nō motū (nō simul pausat mouens ⁊ qd mouetur). Idest aer motus a proiciente nō simul cessant mouere ⁊ moueri: sed statim cū primū mouēs idest proiciens cessauerit mouere: ⁊ aer cessat moueri: sed adhuc mouet ⁊ hoc manifestū est ad sensū: quia quando aliquod mobile iā peruenerit ad terminū motus: in ipso vltimo proiectionis potest mouere. sed tunc nō mouetur sed est in motū esse. Dū autē secundū mouens mouet mouetur illud quod est habitū: idest cōsequenter se habens ad ipsū. ⁊ de hoc etiā tertio est eadē ratio quia remanet mouens etiā quando nō mouetur. ⁊ quia secundū mouens habet minus de potentia mouendi quā primū: et tertiū q̄ secundū: oꝫ ꝙ cesset motus proiectiōis. ex hoc scilicet ꝙ minor est virtus mouendi (in habito) idest in cōsequenti q̄ in eo in quo fuit prio. ⁊ sic tandē propter minoratiōē virtutis mouendi venietur ad hoc qd id qd ē primū respectu sui cōiuncti: nō faciet ipsū cōsequens habere potentiā mouendi: faciet ipsū tantū nō moueri. et tunc necesse est ꝙ simul dū illud vltimū mouens pausat a mouendo: ⁊ motū ab ipso pauset a moueri. ⁊ per consequens pausabit totus motus: quia vltimū motū nō pōt mouere aliquid aliud.

¶ Deinde cum dicit.

Hic quidem igitur in contingentibus aliquando quidem moueri. aliquando quidem quiescere fit motus: ⁊ non continuus sed videtur. Aut enim consequenter entium est: aut tāgentium: non enim vnum mouens sed habita ad inuicē sunt. Unde ⁊ in aere ⁊ in aqua fit huiusmodi motus: quem dicunt quidam antiperistasim esse. Impossibile autem aliter opposita soluere nisi dicto modo. antiperistasis autē simul omnia moueri facit ⁊ mouere. Quare et quiescunt. Nunc autem videtur vnum aliquid quod continue mouetur a quocunqꝫ. non enī ab eodem.

¶ Cōcludit ex premissis ꝙ iste motus proiectiōis nō sit cōtinuus. dicit ergo ꝙ hic motus scilicet proiectiōis fit in corporibus que cōtingit aliquando moueri ⁊ aliquando quiescere: si qua vere sunt quibus conueniat quod patet ex dictis. quiescit enī proiectiōis motus per defectū virtutis mouendi: vt dictū est. patet etiā ex premissis ꝙ ille motus nō est cōtinuus: ⁊ si cōtinuus videatur: videtur. n. cōtinuus propter mobilis vnitatē: nō tamen est cōtinu⁹ quia sunt diuersa mouentia vt dictū est. aut enī ille motus est a pluribus mouentibus cōsequenter se habētibus aut etiā a pluribus mouentibus se tangentibus. quid autē differant cōsequenter se habere ⁊ tangere supra dictū est in. v. ⁊ in. vi. ⁊ manifestū est ad sensū ꝙ vtroqꝫ modo se habentibus mouentibus diuersis: possunt mouere

5. le. 5. ⁊. 6. Lec. 1.

vnū mobile: secundū quod ipsa mouentur ab aliquo primo mouente. In his enī que mouentur motu proiectiōis motus fit per mediū facile diuisibile scilicet per aerem ⁊ aquam in quibus propter diuisionē non est mouens tantū: sed multa habita ad inuicē ⁊ consequenter se habentia ⁊ contacta. ⁊ quia diuersitas non est absqꝫ diuisione: ideo predict⁹ proiectionis motus fit per mediū facile diuisibile. idest per aerē ⁊ aquam in quib⁹ propter diuisionē de facili contingit diuersitas mouentium quē quidem motum proiectionis aliqui dicunt esse antiperistasiꝫ ⁊ cōtra resistentiam: ex eo scilicet ꝙ aer circūstans motus aliquo modo mouet corpus proiectū. sicut supra dictū est in quarto: sed nō potest predicta dubitatio solui nisi eo modo qui positus est: quia si ponatur causa proiectionis antiperistasis aeris: sequitur ꝙ omnia simul moueant idest quod totus aer simul moueat ⁊ moueatur ⁊ per consequens ꝙ simul quiescant omnia quod patet esse falsū. videmus enī vnum aliquid esse quod continue mouet a quocunqꝫ moueatur. ꝙ ideo dico qꝛ non habet vnum ⁊ idem determinatum mouens sed mouentia diuersa.

Lec. 11.

Quoniam autem in his que sunt necesse est semper esse motum continuum: hic autem vnus est. Necesse autem vnū magnitudinis alicuius esse. Non enī mouetur īpartibile: ⁊ vnus ab vno. non enim erit continuus: sed habitus alter alterī: ⁊ diuisus. Mouens igitur vnum: aut mouet motū aut immobile existens.

Co. 83.

Lectio. xxiiij.

Postquam Soluta dubitatione quā mouerat de motu proiectionis: ex cuius solutione accipit ꝙ nō est vnus motus continuus qui est a pluribus mouentibus: hic accedit ad principale propositum: vt scilicet ostēdat vnitatē primi motoris ⁊ circa hoc duo facit. primo ostendit propositum. secūdo mouet quandā dubitationē ⁊ soluit ibi. (Habet autē dubitationem). Circa primū tria facit. primo ostēdit vnitatem primi motoris per continuitatem motus. secundo quomodo ab vno motore procedit motus continu⁹ ibi. (Si quidem igitur) motus. Tertio vbi sit principium motus continui ibi. (Necesse est autē) Quod autē necesse sit esse vnū motorē probat per cōtinuitatem motus accipiens quod supra probauerat ꝙ necesse est aliquē motū continuū semper esse. motus autem continuus est vnus. vt dictū est in. v. ergo necesse est aliquē motū esse vnū. Ad hoc autē ꝙ motus sit vnus. necesse est ꝙ sit vnius magnitudinis mote: quia non potest moueri aliqd impartibile: vt probatū est in. vi. ⁊ etiā oportet ꝙ sit ab vno motore. sine enī sint diuersa mobilia siue diuersi motores nō erit vnus motus: ⁊ per cōsequens nec cōtinuus sed erit vnus motus diuisus ab alio diuisiōe mobilis vel motoris: ⁊ cōsequenter se habētes. necesse est igitur mouens esse vnū ꝙ vel moueat motū: vel moueat imobile existens.

le. 19. ⁊. 20. lec. 7. lec. 5.

¶ Deinde cum dicit.

Siquidem igitur motū consequi oportebit ⁊ mutari ipsum. simul autem moueri ab aliquo. Quare stabit ⁊ veniet in ipsum moueri ab imobili. Hoc autē non necesse est simul mutare: sed semper poterit mouere. infatigabile enī est sic mouere.

¶ Ostendit quomodo ab vno motore possit esse motus continuus. ⁊ circa hoc duo facit. primo ostendit quomodo ab vno motore possit esse vnus motus cõtinuus: secundo quomodo sit regularis ibi. (Et regularis). Dicit ergo primo quod motus vnus qui est ab vno motore: sicut dictum est: aut est a motore moto: aut a motore non moto. si quidem igitur sit mouens motum sequitur quod mouetur ab aliquo secundum ea que supra probata sunt: sed hoc non potest procedere in infinitum: vt supra probatum est. quare stabit iste processus motorum ⁊ mobilium: ⁊ peruenietur ad aliquod primum mobile quod mouetur ab immobili motore. quod quidem non habet necessitatem vt moueat: quia non mouetur ab alio. quod enim ab alio mouetur ex necessitate mouet secundum quod imponitur ei necessitas a suo motore ⁊ quia mutatur a sua dispositione non põt semper mouere vniformiter: quia variatur dispositio eius sed mouenti non moto non imponitur necessitas ab alio nec mutatur dispositio eius. vnde non ex necessitate mouet: sed potest semper mouere. scilicet absqꝫ sui mutatione: quia sic mouere: scilicet absque sui mutatione: est infatigabile. ex hoc enim accidit fatigatio in mouendo aliquibus motoribus: quia simul ⁊ ipsi mouentur: ⁊ ex fatigatione contingit quod non semper possunt mouere. vnde relinquitur quod mouens non motum potest mouere motu continuo sempiterno.

Lec.7. Le.9.

Et regularis hic motus est aut solus aut maxime. Non enim habet mutationem neqꝫ vnam mouens. Oportet autem neque quod mouetur iuxta illud habere mutationem quatinus similis sit motus.

¶ Et quia ad perfectam motus continuitatem ⁊ vnitatem requiritur quod motus sit regularis ⁊ vniformis vt in quinto habitum est ideo consequenter cum dicit (Et regularis hic motus). Ostendit quod motus qui est a motore immobili sit regularis. ⁊ dicit quod iste solus motus est regularis qui est a motore immobili: vel si aliqui alii sunt regulares: iste est maxime regularis. vtitur autem hac disiunctione: qr dispositio mouẽtis moti quandoque per aliquod tempus manet eadem: non variata ad minus secundum sensum. ⁊ secundum hoc videtur per aliquod tempus mouere motum vniformem: quia tale mouens non habet nisi vnam mutationem quod dicit ad ostendendum quod quedam mouentia sunt que nõ mouentur eo motu quo mouent: sicut corpus celeste non mouetur motu alterationis: sed mouetur quodam alio motu: scilicet motu locali. sed primum mouens omnino immobile nulla mutatione mouetur: nec solum requiritur ad hoc quod motus sit regularis ⁊ vniformis quod mouens sit omnino immobile: sed etiam oportet ad hoc quod (sit motus similis) idest vniformis: ꝙ id quod mouetur non habeat aliquam mutationem iuxta hanc qua mouetur a motore immobili sicut corpus celeste mouetur a motore immobili: localiter ⁊ iuxta illam mutatiõez non habet aliquam. si enim alteraretur nõ semper remaneret eadem dispositio ad motum: ⁊ sic non esset motus eius vniformis.

le.7.

¶ Deinde cum dicit.

Necesse est autem: aut in medio: aut ĩ circulo esse. Hec enim principia sunt: sed citius mouentur: proxima mouenti. huiusmodi autẽ est totius motus: ibi ẽ ergo mouens.

Co.84.

¶ Ostendit vnde sit principium motus continui primi. ⁊ quia ostensum est ꝙ primus motus est circularis: qui quidem motus competit magnitudini circulari: necesse est ꝙ primum principium huius motus sit aut in medio idest in centro: aut in circulo: quia illa sunt principia magnitudinis circularis. linee enim in magnitudine circulari a centro ad circũferentiaꝫ ducuntur. vnde necesse est ꝙ alterum istorum accipiatur sicut principium ⁊ alterum sicut terminus. Ostendit autem consequenter ꝙ primum principium motus est in circulo tali ratione: omnis motus quanto est propinquior primo mouenti tanto est velocior: ⁊ magis recipit impressionem mouentis. sed ita videmus in motu totius firmamenti qui est a primo motore immobili: ꝙ quãto aliquod mobile magis appropinquat supreme circũferentie: tanto citius mouetur: ergo mouens est in circulo ⁊ non in centro. Maius igitur rationis maior manifesta est: sed ad euidentiam minoris propositionis considerandũ ꝙ in corporibus celestibus inuenitur duplex motus: vnus qui est totius firmamenti quo scilicet totum firmamentum reuoluitur ab oriente in occidentem motu diurno. ⁊ ille est primus motus. Alius motus est quo stelle mouentur econuerso ab occidente in orientem. In secundo autem motu tanto vnũquodque celestium corporum velocius mouetur: quanto propinquius est centro. vt patet secundum computationem astrologorum qui motui lune deputant tempus vnius mensis. soli vero mercurio ⁊ veneri vnum annuꝫ: marti vero duos: ioui duodecim: saturno triginta: ⁊ stellis fixis triginta sex milia annorum: sed secundum motuꝫ totius firmamenti est econuerso. nam quanto aliquod celestium corporum est remotius a terra: tanto velocius mouetur: quia pertransit maiorem magnitudinem in eodẽ tempore. maiores enim sunt circũferentie circulorũ magis a centro distantes. ⁊ tamen omnia corpora celestia secundum motum totius eodem tempore reuoluuntur ⁊ sic oportet superiora esse velociora: vnde relinquitur ꝙ principium primi motus non sit in centro: sed in circũferentia. Sed tunc oritur dubitatio de conclusione. primũ enim mouens vt infra concludet est indiuisibile: ⁊ nullaꝫ habens magnitudinem: nec eius potentia: est potentia in magnitudine. quod autem est huiusmodi non videtur habere determinatum situm in corpore. non ergo contingit primo motori esse magis in vna parte primi mobilis quam in aliis. Sed dicendum est ꝙ dicitur primum mouens esse in aliqua parte sui mobilis: non per determinationem substantie sue: sed per efficientiam motus: qr ex aliqua parte sui mobilis mouere incepit. ⁊ ideo potius dicitur esse in celo q̃ in terra: ⁊ potius in oriente vnde incipit: quod non potest intelligi secundum aliquam affixionem motoris illius ad partem determinatam mobilis: cum non sit aliqua pars determinata mobilis semper in oriente: sed que nunc est in oriente postmodum est in occidente. ⁊ sic patet ꝙ dicitur esse virtus mouens in oriente per influentiam motus: ⁊ non per determinationem sue substantie. Est etiam considerandum in motu spere: ꝙ finis in motu habet quandam immobilitatem: partes enim mouentur mutando locum subiecto ⁊ ratione: sed totum mouetur mutando locum ratione: ⁊ non subiecto vt in. vi. habitum est. ⁊ hec duo attribuuntur duobus principiis magnitudinis sperice de quibus hic fit mentio. nã principium motus est ex parte circũferentie: principium autem immobilitatis est ex fixione cẽtri.

questio

responsio

Lec.11.

¶ Deinde cum dicit.

Habet autem dubitationem si contingat aliquod quod mouetur mouere continue: sed non sicut impellens iterum ⁊ iterum cõsequẽter esse continue.

Co.85.

¶ Monet quandam dubitationem circa predicta. ⁊ primo monet eam. secundo soluit ibi. (Aut enim ipsum.) Dixerat enim supra quod mouens immobile potest causare motum continuum: ⁊ ideo hic consequenter inquirit vtrum aliquod mouens motum possit causare aliquẽ motum continuum ita scilicet ꝙ sit vere continuus absqꝫ aliqua intercisione: sicut accidit intercisio cuꝫ aliquis impellit aliquod corpus: ⁊ iterum ĩpellit alia vice. Mouse

ſtum eſt enim ꝙ ille motus qui ſic continuatur ex parte mobilis non eſt vere continuus: eo ꝙ motiones non ſunt continue. ſed vna ſe habet conſequenter ad aliam. non. n. continue impellit ſed interciſe: ita ꝙ impulſio conſequenter ſe habet ad impulſionem. ¶ Deinde cum dicit.

Aut enim ipſum oportet impellere: aut trahere: aut vtraqꝫ: aut aliquid aliud cõtingẽs aliud ab alio. ſicut olim dictum eſt in his: que proiciuntur. Si autem cum diuiſibilis ſit aer: aut aqua mouet: ſed ſicut ſemper motus: vtro biqꝫ aut et non poſſibile eſt motum vnum eẽ: ſed habitum: ſolus itaqꝫ continuus eſt: quem mouet immobile. Semper enim ſimiliter ſe habens et ad id quod mouetur: ſimiliter ſe habebit ꝛ continue.

¶ Soluit predictam dubitationeꝫ. ꝛ dicit ꝙ nullum mouens motum poteſt cauſare continuum motum. neceſſe eſt enim dicere ꝙ mobile quod continue videtur moueri: aut moueatur immediate per totum motum ab ipſo mouente moto: aut per multa media: quorum vnum continuatur ab alio: ſicut dictum eſt in motu proiectionis ꝛ iſta diuiſio habet equaliter locum ſiue mouẽs motũ moueat impellendo: ſiue trahendo: ſiue vtroqꝫ modo: vt accidit in motu vertiginis vt ſupra in. vii. habitum eſt. nec contingit pluribus modis aliquid localiter moueri a mouente moto per ſe ꝛ non per accidens. Et quia [illegible] in his que proiciuntur eſt aliud ꝛ aliud mouens: ꝛ hoc videtur eſſe falſum: propter hoc ꝙ proiectuꝫ continue videtur moueri ab aere vno exiſtente. Ideo ad hoc excludendum ſubiungit ꝙ cum aer aut aqua ſit facile diuiſibilis: et hoc mouet q̃ſi aliud. ꝛ aliud mouens: ſed tñ motus mouet ſicut ſemper quãdiu durat motus corporis proiecti: q̃uis videatur eſſe vnus aer: tamen eſt alius. ꝛ alius per diuiſionem. vtrobiqꝫ auteꝫ. id eſt ſiue mouens moueat impellendo: ſiue trahendo: non poteſt eſſe vnꝰ motus: ſed oportet ꝙ ſit habitus id eſt cõſequenter ſe habens: per rationem que ſupra poſita eſt in motu proiectionis ſcilicet ex diuerſitate mouentium. Relinquitur ergo ꝙ ſolus motus qui eſt a motore immobili poſſit eſſe ſemper continuus quia mouens ſe habet ſemper ſimiliter ſe habens eandem diſpoſitionem in ſeipſo. ꝛ ideo ſemper continue poteſt ſe ſimiliter habere ad mobile. vt ſcilicet ſemper vniformiter moueat ſeipſum. Eſt autem hic atten dendum ꝙ ſempiternitateꝫ continui motus attribuit hic phyloſophus imobilitati motoris. ſupra autẽ infinite potentie eius. Nam ſempiternitas motus continui ſi attendatur ſecundum reiterationem motus reſpicit immobilitatem mouentis: quia ſi ſemper ſimiliter ſe habet: poterit ſemper reiterare eodem motũ. ſed infinita virtus mouẽtis reſpicit ad totum motus ſempiternitatem vel infinitatem: ſicut ſupra dictum eſt. Eſt etiam attendendum ꝙ quia nullum mouens motũ poteſt cauſare motum continuum ſempiternũ. ꝛ ideo in. xi. methaphy. probare itendit multitudinem motorum immobilium ſecundum multitudinem celeſtium motuum quia illa conſideratio ſequeretur ad iſtam. ¶ Deinde cum dicit.

Lec. 3. — vel. 12.

Determinatis autem his manifeſtum ẽ: quoniam impoſſibile eſt primum mouens ꝛ immobile habere aliquam magnitudinem: ſi. n. magnitudinem habet: neceſſe eſt aut finitaꝫ ipſam eſſe: aut infinitam. Infinitam quidẽ igitꝰ ꝙ non contingit magnitudinem eſſe oſtenſuꝫ eſt prius in phyſicis. Quod autem impoſſibile eſt finitam habere infinitam potentiam: ꝛ ꝙ impoſſibile eſt a finito moueri aliquid ſecunduꝫ infinitum tempus: demonſtratum ẽ nũc. Principium autem mouens perpetuum mouet motum: ꝛ infinito tempore. Manifeſtum itaqꝫ ꝙ indiuiſibile eſt ꝛ impartibile: ꝛ nullaꝫ habens magnitudinem.

Co. 86.

¶ Ex premiſſis demonſtratis concludit principale intentum. ꝛ dicit ꝙ impoſſibile eſt primum mouens immobile habere aliquam magnitudinem: vel ita ꝙ ipſum ſit corpus: vel ꝙ virtus in corpore: quia ſi haberet aliquam magnitudinem: aut eſſe ſinita aut infinita. oſtenſum eſt autem ſupra in tertio in communibus nature: ꝙ non eſt poſſibile eſſe aliquam magnitudinem infinitam. Relinquitur ergo ſi habet magnitudinem ꝙ habeat magnitudineꝫ finitam. ꝛ ex hoc probatur quod impoſſibile eſt finitam magnitudineꝫ habere potentiaꝫ infinitaꝫ ꝙ auteꝫ primuꝫ mouens immobile neceſſe eſt habere potentiam infinitã probat per id quod ſupra demonſtratum eſt ꝙ impoſſibile eſt a potentia finita moueri aliquid ſecundum infinitum tempus. primum autem mouens cauſat perpetuum motum ꝛ continuum ꝛ tempore infinito vnus ꝛ ideꝫ exiſtens: alioquin motus ille non eſſet continuuſ. ergo habet potentiam infinitam. ꝛ ſic non habet magnitudinem finitam nec infinitam. Manifeſtum eſt itaqꝫ ꝙ primuꝫ mouens eſt indiuiſibile: ꝛ ꝙ nullam partem habet: ſicut etiã eſt indiuiſibile punctum: ꝛ etiam ſicut omnino nullã magnitudinem quaſi extra genus magnitudinis exiſtens ꝛ ſic terminat philoſophus conſiderationem communem de rebus naturalibus in primo principio totius nature: qui ẽ ſuper oĩa deus benedictus in ſecula ſeculoꝝ. Amẽ.

Lec. 7.

Finis textus libri phyſicorum ariſtotelis ſtragyrite.

¶ Explicint preclariſſima commentaria Diui Thome Aquinatis ordinis predicatorum Ariſtotelis fidiſſimi cõmentatoris in. viii. libros phyſicorum: correctioni cõ ipſis textibus quã diligentiſſimi tradita: ſummoqꝫ ſtudio ſingulariter ordinata per fratrẽ Theophilum cremoneſeꝫ vite regularis eiuſdeꝫ ordinis profeſſoreꝫ. Impreſſa vero in inclita Venetiaruꝫ vrbe per Petruꝫ Bergomẽſeꝫ de quarẽgiis Anno a natiuitate domini. 1500. die vero. 22. aprilis.

REGISTRUM

a
Aristotelis stragyrite
Et pueri primum
gulis in duo
b
accipiat secundum
calidum fieri
¶ Deinde cum dicit.
c
Quoniam autem
ordinatur ad
sicut laborare
d
vt quia hoc
vero sicut forma
non consequuntur
e
te: & secundum hoc
parte carnis
magnitudo &
f
alij sicut materia vtentes
mur ad illud. Sed in natura
secundum autem

g
dicuntur esse
leucippus: & multi aliorum
esse & sic vacuum quodammodo
h
quidem numero: & si contingit
non autem potest
Ostendit etiam
i
Signum autem sufficiens
Ponit veram
lesit per se: privatio
k
aliqua determinate
bitationes ibi.
alijs rebus dicitur:
l
Amplius diuidentur
& tempus si autem
gnitudinem & parti
m
Alius autem
dictorie opposita
& quodlibet continuum.

n
bil quiescat
dit: sed differt
tum semper
o
Quod autem
simul & horum
sed per se
p
Ponit regulas
um obijci possunt
le non erat.
q
Fere autem
hec quidem quie
Probat omne
r
non sit eternus.
in prima mouente
Ostendit quod magis
s
sipium motus
merans & in-
Ostendit propositum
t
beret potentiam
quiescit eum

Priora generatiõe sunt ipfectiora· quõ hec ꝓpõ veritatẽ habet·

hec omnia indigent probatione· Oporteret .n. ꝓbare q̄ si vna causa puta sol potest ꝓducere plures effect⁹ specie distinctos successiue: q̄ prius non posset ꝓducere perfectiorem q̄z imperfectiorem. Et quod dicit de pbõ q̄ priora generatione sunt iperfectiora. Hoc verū est vt comparantur ad agens quod non potest imediate attingere effectum principaliter intentum: ideo oportet ipsum prius producere dispositiones ꝓuias: ⁊ ideo priora in tali generatione sunt imperfectiora effectu principaliter intento: vt vero comparãtur ad agens quod non requirit dispositiones preuiã respectu effectus principaliter intenti: non est verum q̄ effectus imperfectior sit prior generatione. ¶ Ad aliud de visibili distanti dico (vt ibi dicitur) q̄ ideo visibile distans prius causat cognitionem coloris. Exempli gratia· posito q̄ a lõge videatur puta aliq̄d indiuiduum coloris: tale indiuiduum causat similitudinez coloris in potentia sensitiua: ⁊ talis species sensitiua causat phantasma in phantasia q̄d representat indiuiduum coloris cum conditionibus materialibus: ⁊ illud phantasma causat partialiter in intellectu possibili speciem intelligibilem coloris representantem colorem in ratione obiecti intelligibilis: ⁊ si talis species partialiter causat conceptū perfectissimū quem potest: ⁊ sic prius origine causat conceptum coloris q̄z conceptum qualitatis. Si vero tale visibile esset debite proportionatū potentie visiue: ita q̄ causaret speciem sensibilem representantem puta hanc albedinem: tunc primum cognitum esset species albedinis. Et quando arguit contra de illa improportiõe. Et quod dicit q̄ non potest haberi conceptus speciei specialissime sine conceptu superiori· negatur hoc: q̄ñ sensibile est perfecte proportionatum. Et cum arguit contra querendo que requiruntur ad causandum cõceptum superioris vt entis. Dico breuiter q̄ per quãcunq̄z speciem intelligibilem alicuius speciei specialissime potest haberi conceptus entis. Et si ponantur distincte species intelligibiles respectu supioris ⁊ inferioris. Dico q̄ phantasma cuiuscūq̄z singularis speciei specialissime potest causare speciem intelligibilez speciei specialissime ⁊ omnium superiorum vt supra expositū. ¶ Ad rationem factam contra secũdã rõnez Doc· p3 q̄ rõ doctoris est euidens. Et quando dicit Ocham q̄ methaphisica est de conceptibus complexis: admittitur. Cum addit q̄ aliquando cõplexa erũt posterius nota: l3 termini sint prius noti: vt patet de astris ⁊ paritate ⁊ imparitate. Dico q̄ aut loquimur de propositionibus per se notis: aut de propositionibus non per se notis sed de cõclusionibus deductis. Si de propositionibus per se notis. Dico q̄ ordine doctrine sunt posterius note in methaphisica: ⁊ similiter termini earū sunt posterius noti q̄z in alijs sciẽtijs: ⁊ patet de ista propositione· omne totū est maius sua parte· que est nota methaphisico terminis distincte conceptis: sed prius nota in alia scientia terminis confuse conceptis: ⁊ tunc dico q̄ si termini distincte concipiantur a methaphisico statim ille habebit propositionem per se notam: si sint tales termini ex quibus posset componi propositio per se nota: ⁊ sic si ista propositio esset per se nota· astra sunt paria: statim noticia terminis distincte esset methaphisico per se nota ⁊ habitis principijs per se notis et terminis distincte conceptis: statim potest habere euidentiam propositionum virtualiter contentarum in illis. Cum ergo ordine doctrine sit prior cognitio confusa terminorū cognitione distincta eorum: patet q̄ ratio Ochã nihil concludit contra rationem Doc. ¶ Ad illud de substãtijs separatis· hoc minus concludit: quia de substantijs separatis tantum habentur conceptus cões illis ⁊ nobis ⁊ non habetur aliquis conceptus proprius incompletus vt supra patuit: nec est intentio Auice· q̄ methaphisica dicatur vltima in ordine doctrine respectu substantie separate: sed simpliciter ⁊ absolute dicitur vltima. ¶ Ad aliud quod facit contra tertiam rationem Doctoris in qua Doc· dicebat q̄ si pri⁹ causaretur conceptus entis q̄ requireretur magnū tempus ad hñdum conceptū speciei specialissime. Et dicit Ocham quidem sequeretur q̄ si prius causaretur conceptus speciei requireretur magnum tempus anteq̄z haberetur cõceptus entis: quia oporteret transire per omnia media. Dico q̄ non est simile: quia facilius est habita cognitione inferioris q̄ habeatur cognitio superioris q̄z econtra· nam cognita substãtia oportet multas facere diuisiones anteq̄z deueniatur ad cognitionem puta hominis non autem econtra. Similiter cognito aliquo toto in quo plures partes includuntur: facilius est cognoscẽ omnes illas partes q̄z cognita aliqua parte cognoscere aliquod totum: tunc etiã quia noticia inferioris potest esse causa noticie superioris: quia tale inferius est perfectius ⁊ essentialiter continet superius vt supra dixi in· q· j· presentis distin· cognitio autem superioris non potest esse causa cognitionis inferioris: cum superius nec essentialiter nec virtualiter contineat entitatem inferioris. Cognito ergo q̄ sit neces[illegible] transire per eadem media a cognitione speciei specialissime ad cognitionem entis ⁊ econtra· tamen maius tempus incomparabiliter requiritur transeundo a conceptu entis ad conceptum speciei specialissime q̄z econtra. ¶ Dico etiam sustinendo q̄ sit eadem species intelligibilis speciei specialissime ⁊ omnium superiorum: per eandem speciem facilius est transire a cognitione speciei specialissime ad cognitionem entis q̄z econtra vt patet intuẽti. ¶ Posito etiã q̄ si alia species intelligibilis speciei specialissime ⁊ quodlibet superius habeat speciez intelligibilem propriam: adhuc patet q̄ facilius est habita cognitione speciei specialissime includentis essentialiter omnia superiora transire ad conceptū entis: q̄z habita cognitione entis per speciem intelligibilez ipsius q̄ nullum inferius includat nec virtualiter nec essentialiter: ⁊ sic patet quomodo ratio Ocham non concludit. ¶ Ad vltimum quod facit contra sm̄ articulum principalem in quo Doc· dicit q̄ necessario primum cognitum cognitione distincta est ipsum ens. Et Ocham intendit probare q̄ species specialissima possit distincte concipi sine conceptu entis: sed hoc negaretur a Doctore. Et cū probat illud· potest distincte quiditatiue cognosci non cognito illo quod nõ est de quiditate illius· hoc concedit. Et cū addit q̄ ens nõ est de quiditate speciei specialissime· negatur. Cū probatur q̄ species specialissima nõ habet esse extra animam sed ens tantum in anima· hoc habet probare: quia vt infra patebit ipsum ens est de intrinseca rõne cuiuscunq̄z creati ⁊ dicit conceptum realem: vt infra patebit presenti distin· ⁊ distin. viij. Et quãdo dicit q̄ deus potest distincte cognosci loquendo de cognitione intuitiua que terminatur ad rem existentem inquãtum existens vt dicit Sco· ergo similiter ⁊ creatura. Dico primo q̄ non est simile de deo ⁊ creatura: quia ens non est de intrinseca rõne dei: cū3 conceptus entis sit simpliciter posterior: est autem de intrinseca ratione creature: ⁊ de hoc vide supra ea que dixi in

De substã[illegible] tijs separa[illegible] tm̄ hñt cõ[illegible] cept⁹ cões ⁊ nullus ꝓ prius inco[illegible] pletus·

Aliqua de cõceptu entis ad deuz ⁊ creaturã cõia·

teria de eucharistia: et vera est q̄stio ad esse: q2 cōiter que prius generantur in respectu ad aliquem effectū principaliter intentum sunt imperfectiora: vt patz in generatione hominis. non .n. est absolute vera q2 pri mo genita sunt imperfectiora: patet quia prius gene ratur substantia q̄z accidentia: et tamen substantia est perfectior. Sic dico q2 lz conceptus entis sit imperfe ctissimus: non tamen sequitur q2 prius cognoscatur. non .n. valet substantia est prior generatione acciden te ergo a nobis prius cognoscitur: immo econtra pri us accidentia cognoscuntur.

Obiectio. ¶ Si dicatur q2 quando perfectum et imperfectum comparantur ad eandem causam imperfectum prius generatur. Cum ergo co gnitio entis sit imperfectior cognitione hominis: seq tur q2 species intelligibilis hominis prius origine cau sabit cognitionem entis.

Responsio. ¶ Dico q2 quando imperfe ctum et perfectum sic comparantur ad eandez causaz q2 imperfectum sit dispositio previa ad perfectuz: im perfectum prius generatur: vt patet in generatiōe ho minis cuius prius generat̄ sanguis deinde caro etc. sed cognitio entis non prerequiritur vt dispositio p̄ via ad cognitionem hominis vt supra dixi: ergo nec est multum necesse hic distinguere de perfectione ob iectali et de perfectione euidentie: quia etiaz distinctio ne posita: certum est q2 conceptus entis est perfectior perfectione euidentie: et ratio contra hoc parum con cludit quia hic loquimur de euidentia cōceptus in se: et certum est q2 ex quo eius dicit conceptum simplici ter simplicem statim fit euidens cuicumq3 intellectui concipienti illum: non sic est de aliis conceptibus in cludentibus ipsum eius: immo vt supra dixi conceptus entis est simpliciter euidentissimus: cum tantum sit cognoscibilis distincte et sit simpliciter primum in co gnitione aliorum distincta. ¶ Ad vltimum de cogni tione confusa siue de conceptu cōfuso. Dico primo q2 conceptus confusus magis vel minus nō attenditur principaliter penes hoc q2 est importare partes ordi nate vel inordinate vel magis vel minus ordinate: sz attenditur penes hoc q2 talis conceptus includit plu res per se partes: et sic illud erit magis confusum q̄d includit partes in actu q̄z illud quod tantum in potē tia. si .n. inclusio partium est causa q2 aliquid dicatur confusum: sequitur q2 vbi est maior et perfectior inclu sio erit magis confusum: et huiusmodi est inclusio ac tualis partium. Dicimus .n. hominem esse perfectio rem animali: q2 plura includit actu q̄z animal: lz aīal plura includat potentia. ¶ Si etiam dicatur q2 in clusio partium sine ordine includit maiorem confusio nem: transeat. Et cum dicit q2 genus est huiusmodi: negatur. quia includit omnes species ordinate sz dif ferentias ordinatas ita q2 non eq3 primo includit oēs vt patet. Et cuz dicit q2 nulla esset ibi distinctio: quia actus est qui distinguit etc.

Actus formalis: entitatiuus: obiectalis: et act' existētie etc.

Dico q2 actus ē multiplex .s. actus formalis. actus entitatiuus de quibus doc. in .2. distin. 7ij. q. 2. et actus obiectiue siue obiectalis. et actus qui importat actualem existentiā: omnes isti actus possunt suo modo distinguere et sic inter spēs potentialiter contentas in genere est saltez distinctio obiectiua siue entitatiua per actum obiectalem siue entitatiuum. Est etiam distinctio formalis quia per differentias: lz non sit distinctio per actum includētē actualez existentiaz: et sic patet ad rationes huius Ro. in expositoris.

Soluuntur rationes Ocham.

Nunc respondenduz est ad rōnes Ochā.

Ad primaz quam facit de causa naturali. Dico primo q2 etiam causa loquendo de perfectione numerali effe ctus: si est perfecta et non impedita statim producit ef fectum perfectissimum quem potest: et si calor succes siue producat calorem talis successio accidit propter perfectionem in causa. ¶ Dico etiam q2 non est ad p̄ positum: quia fit comparatio cause ad duos effectus numero distinctos: modo quando calor producit in ligno caloreʒ successiue est tantum vna productio nu mero: et per cōsequens tantum vnum productum nu mero. si fieret ergo comparatio inter effectum perfe ctum et effectum imperfectum qui tantum numero di stinguuntur: diceretur q2 causa naturalis prius origi ne produceret effectum perfectum et posterius origie effectum imperfectum: lz forte casus non admitteret posita equali dispositione ex parte vtriusq3 effectus: quia vel nihil p̄duceret: vel si aliquid produceret: ef fectum perfectiorem produceret. In proposito non fit comparatio cause ad duos cōceptus solo numero differentes. Et cuz dicit. aut attenditur ista perfectio specifice et non numeraliter: ita q2 causa eadem com paretur ad plures effectus specie distinctos vel saltē plus q̄z numero: quia proprie cognitio hominis et co gnitio animalis non distinguuntur specie quia nec ob iecta: nisi accipiendo cognitionem specificam impro prie sumptam. Sed quicquid sit an huiusmodi cogni tiones specie distinguantur alias pertractabitur. Cū

Cognitio hois et cognitio aialis nō pñt distingui specie nisi improprie.

querit. aut est causa partialis respectu illorum aut to talis: si partialis. illa posterius origine potest produ cere effectum perfectioreʒ: patet de substantia anime que prius producit cognitionem sui: et ipsa met cū co gnitione partialiter producit volitionem sui que est p̄ fectior cognitione. ¶ Dico q2 hoc non est multum ad propositum. cum quia si essentia anime sit partialis causa cognitionis sui non tamen ipsa sub eadez rōne formali est partialis causa volitionis sui: quia non po nitur obiectum aliquod in se esse causam alicuius vo litionis: lz forte cognitio talis obiecti posset esse causa sustinendo q2 voluntas non sit totalis causa volitio nis etc. de quo patet in .2. distin. xxv. ¶ Dico etiaz q2 etsi substantia anime inquantum intellectus sit causa cognitionis: tamen ipsa inquantum intellectus non est causa nec totalis nec partialis volitionis: vt pate re patet a doc. in pluribus locis presertim in .j. di. 2. vij. io. in .2. di. xvj. et alibi. ¶ Dico tertio q2 (vt dixi) causa naturalis perfecte disposita producit effectum perfectissimum quem potest: vbi autem non requirit aliquam dispositionem prius producit illam: et tunc dico q2 lz substantia anime possit comparari sz istā: ad cognitionem et volitionem vt ad duos effectus spē distinctos: tamen non est equaliter disposita respectu vtriusq3: quia ad volitionem alicuius obiecti semper prerequiritur cognitio eiusdem vt dispositio siue vt cā sine qua non: vt patet a doc. in .2. distin. xxv. In pro posito autem cause naturales agentes cognitione q̄ non sunt impedite non prerequirunt aliquam dispo sitionem positiuam vt supra exposui: et sic patet quid dicendum sit de specie intelligibili speciei specialissi me. si ponatur q2 sit partialis causa cognitiōis speciei et cognitionis superioris: q2 ipsa prius origine produ cit cognitionem speciei specialissime vt partialis cau sa. Et quod dicit de causa totali. hoc idez dico. Et cū dicit q2 non est maior ratio de vno q̄z de alio. Hoc in diget probatione. cum vero dicit q2 quando compara tur ad duos effectus specie distinctos ita q2 vnuz pri us origine producit et aliud posterius origine. Certuz est si vnū est producibile in instanti et aliud successiue

¶ Ibi· In particulari non cognoscitur ex creaturis· Dicit Hen· q deus nõ cognoscit in particulari puta in se vel sub ppria rõne formali ꝛ qditatiua: qꝛ creatura est peregrina similitudo eius· ¶ Ibi· Itẽ in vli triplr cognoscit generalissime generalius ꝛ generaliter· ¶ Sententia huius lrẽ est· vz· q prius gradus generalissime cognitiõis est cognoscere indiuiduũ vagũ vt hoc ens non determinando qd ens puta an hõ an asinus ꝛ huiõi: sed tñ sic vage cognoscendo: ꝛ tunc ẽ pars cõceptus ipsius entis: qꝛ cõcipiendo minus cõe qñ cõcipio partẽ illius cõceptus cõis: sicut si cõcipio indiuiduũ vagũ hois cõcipio partẽ cõceptus hois· In 2o gradu est cõcipere ens in se: ꝛ ens in se cõceptũ non est pars cõceptus mõ precepositõ: ꝛ vt sic est cõcept9 analogicus eo mõ quo prius declaraui sm intentionem Hen· qꝛ nõ in se cõis sed videt vnus pp approximatõẽ ꝛc· Et talis cõceptus entis q videt vn9 ꝛ dr de deo vel cõuẽit deo mõ pdicto: aut accipit vt est ens determinatũ negatiue· i· nullo mõ aptũ natũ determinari siue cõi iue plurificari: ꝛ sic concipitur vt ens in se extñ ꝛ singularissimũ ꝛ formalr infinitũ· Nam vt sic repugnat sibi a quocũqz posse determinari· Cõceptus vero entis q dr de creatura: cũ sit cõis ipsis ꝛ pdicabilis de illis vt vlẽ de inferioribus: ꝛ indeterminatus priuatiue tñ: qꝛ cõtrahibilis ꝛ determinabilis ad creaturas: sicut aial determinat ad spẽs ꝛ drãs suas· ¶ Ibi· Post istos tres gradus cõcipiẽdi generalissime cõcipitur deus gñaliter· ¶ Dicit Hen· q deus dr generalr cognosci vt cũ cognoscim9 aliqd attributũ: ꝛ h cũ sũma perminentia· vt cognoscẽdo sũmũ bonũ summũ verũ ꝛ huiõi· Generaliter vero dr cognosci qñ nõ tñ cognoscimus attributa in summo: sed cũ cognoscimus illud vt perinit9 idẽ illi cuius est· Nota qꝛ attributa pñt duplr cõcipi vel vt talia simplr puta bonitas sapia ꝛ huiõi· ꝛ sic in tali attributo adhuc cognoscit generalissime: ꝛ sic posset distingui vt prius: qꝛ bonitas dicit vnũ conceptũ analogicũ dictuz de bonitate dei ꝛ creature ꝛ hoc mõ prius posito· s· q talis cõceptus vr vnus pp approximationẽ ꝛc· Et tũc habebit tres gradus sm q prius exposui: primus gradus vt hoc bonũ vage: 2us bonũ in se: tertius vt bonũ indeterminatũ negatiue: idẽ dico de alijs attributis· Scdo mõ accipit attributũ nõ simplr sed cũ summitate: vt summum bonũ: summus sapiẽs ꝛ huiõi· ꝛ hoc mõ cognoscitur deus gñaliter· Si vero cognoscant ista attributa nõ tñ in se ꝛ in summo: sed inquãtũ sũt simplr idem primo attributo· s· ipsi esse simplicissimo dei: tunc deus cognoscitur generaliter·

Quo ad scdam· q· Nunc videt Hen· ad scdam· q· principalẽ pñtis· d· que talis est· An deus sit primũ cognitũ a nobis nãliter pro statu isto· Respõdet distinguẽdo de modo cõcipiẽdi nãliter ꝛ rõnaliter· Concipere nãliter vt ad pñs spectat ẽ cõcipere sm cursum nature: sicut dicimus aliqd esse nobis notum ꝛ nãe· Rationaliter vero cõcipere vt ad pñs loquimur est p discursum: ꝛ talis psupponit cognitionem propõnum· Et dicit Hen· q loquẽdo de modo concipiendi naturaliter deus est primum obiectum intelligibile a nobis ex creaturis: qꝛ naturalis cognitio procedit ab indeterminato ad determinatũ: ꝛ loquitur hic de primitate originis· Si ergo naturaliter cognitio procedit ab indeterminato ad determinatum: sequitur q deus erit simpliciter primo cognitum cum sit simpliciter indeterminatum: qꝛ indeterminatum negatiue vt· s· patuit· Ens vero ꝛ passiones entis sunt indeterminate priuatiue tantum·

¶ Ibi· Rationaliter autem est deus posterius creatura obiectum cognitum sm tres gradus· primo generalissime ꝛ hoc sm tres gradus: qꝛ primo concipitur hoc bonum supple vt est indiuiduum vagum: deinde bonum vniuersale vt est bonum in se siue qd est indeterminatum priuatiue: deinde bonum prima abstratione abstractum qd est indeterminatum negatiue ꝛc· ¶ Ibi· Exponitur primum membrum scilicet naturaliter: quo modo est sic cognitum primo: qꝛ deus vt sic primum cognitum non distinguitur ab alijs propter simplicitatez: qꝛ nihil est extra ipsum sed omnia in ipso simplicissimo· Sequitur· Et qꝛ nõ est primum cognitum nisi tantuz quo ad primos duos gradus generalissime concipiendi: quorum neuter pertingit ad aliquam rationem determinantem illud attributum deo scilicet sũma simplicitate: ꝛ sic patet positio Hen· quo ad scdam· q· de primo cognito·

Respondeo aliter ad primam· q· Hic Doc· intendit probare q via naturali põt haberi aliquis conceptus in quo per se ꝛ quiditatiue concipiatur deus· ¶ Hec cõclusio potest habere triplicem sensum· primus ẽ q de9 potest naturaliter cognosci sub cõceptu proprio ꝛ qditatiuo: ꝛ hic sensus non est verus apud doctorem: vt infra patebit ꝛ· s· patet· q· 1· ꝛ pe· prolo· ꝛ prolixius in· q· 14· quoli· Secundus sensus est q põt cõcipi deus sub aliquo conceptu quiditatiuo: puta cognoscendo deum q est ens quiditatiue: ꝛ hic sensus potest distingui: vel q cognoscatur conceptus entis de ipso deo affirmando conceptum entis de deo in sensu q via naturali cognoscens hanc propositionem deus est ens quiditatiue· distincte cognoscat terminos: vel cum dico deus est ens quiditatiue· via naturali tantum cognoscatur confuse q est aliquid qd nominamus deum qd est ens quiditatiue· Hic secundus sensus est verus: sed primus ẽ manifeste falsus: qꝛ via naturali nõ possum9 distincte cognoscere hãc propositionez deus est ens quiditatiue· nisi distincte cognoscamus terminos: modo deus in se non potest distincte cognosci· Tertius sensus est q via naturali potest cognosci deus sub aliquo conceptu quiditatiuo: non tantum sic in cõmuni sed etiam in indiuiduo vago: vt puta concludendo via naturali q est aliqd pfectissimũ ens qditatiue: ꝛ hic sensus est verus: ꝛ cognitio talis entis isto mõ ꝛ mõ precedenti psupponit cognitiõi attributoꝝ de ipso· Nõ· n· possuz cognoscere bonũ inesse alicui nisi aliqualiter pcognoscã ipsum in suo esse qditatiuo ꝛ essentiali: nec possuz cognoscere albedinem in esse substãtie nisi pcognoscã substantiam saltẽ confuse in eẽ qditatiuo: vt puta q est aliqd ens qditatiue per se existens cui attribuo albedinez: ꝛ sic dz hic intelligi doc· ¶ Ibi· Scdo dico· Hic doc· intẽdit pbare q ipse deus possit nãliter intelligi in aliquo cõceptu qditatiuo vere vniuoco sibi ꝛ creature: ꝛ nõ tñ analogico accipiẽdo analogicũ vt· s· exposui scz intentionẽ Hen· nõ· n· doc· negat quin cum vniuocatione stet analogia: accipiẽdo analogũ put dicit cõceptuz cõem q p prius cõuenit vni ꝛ per posterius alteri: sicut ẽt cõcept9 entis ẽ cõcept9 vniuoc9 ꝛ analogus cõis deo ꝛ creature· dr prius· i· pfecti9 cõuẽiat deo ꝛ p posteri9 creature. Et q h intẽdat doc· patebit· j· d· 8· q· 2· Sz cõcept9 analogic9 sm Hen· vt· s· dixi nõ est vn9 cõceptus cõis deo ꝛ creature: sz sunt duo cõcept9 q tñ videnf vn9 pp approximationẽ· ¶ Ibi· Et ne fiat cõtẽtio ꝛc· ¶ Hoc dicit pp equiuocũ qd eqz primo iportat plura significata ꝛ tñ nomẽ est cõmune illi

vbi· s·

Triplex gradus cognitiõis sz Henri· vbi· s·

Vid Hen· q· 4· quoli· 7· ꝛ 9·

Hen· i su· arti· 24· q· 7·

Que ipro bat diffuse ab Ocham· d· 3· q· 1· ꝛ 2· primi·

Duplicado

Aristoteles.